

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

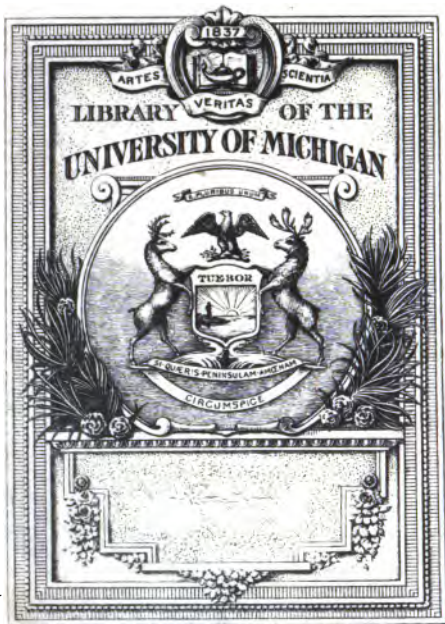
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

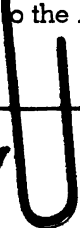
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~Number~~ - According to the A.L.A. Interlib

Remarks:
~~Pat. Cl. Details~~

University Library
rights
Ohio

Main Status **Faculty** Dept. **Library**
(or occupation) (or firm)

at t vol. and year)

Leich Gotthilf

S pc for periodical articles)(Incl. edition, place & date)

litarius ubi libri partim antiqui
rarsensentur. Leipzig, Weidmann,
'55.Ls. 1 and 2

lon, Cannot verify

ice:
ease Microfilm Photoprint instead and bill us.

Michigan Library
MI

edgment t or return is required. The receiving library assumes r.
ation of t. Stamps in payment of transportation costs shou
otice of R CHECKED BY:

U

ADPARATVS LITTERARIVS

VBI

LIBRI PARTIM ANTIQVI
PARTIM RARI RECEN-
SENTVR

COLLECTVS

A

Friedrich
(FRIDER.) GOTTHILF FREYTAG

I. C.

TOMVS II.

LIPSIÆ
EX OFFICINA WEIDMANNIÆ

1753. ✓

REVISED 1964

REVISED 1964

REVISED 1964

REVISED 1964

PERILLVSTRI. ATQVE. EXCELLENTISSIMO

D O M I N O

IO ANNI I A C O B O

a. B R A W E

POTENTISSIMI POLONIAE REGIS

ET. SERENISSIMI SAXONIAE

PRINCIPIS. ELECTORIS

IN. CVRIA. SANCTIORE RERVM. CAMB

RALIVM. ET. METALLICARVM

CONSILIARIO

HVNC. LIBRVM

L. M. Q.

DEDICAT

DA P... HUNTOO 2VOTICHA

011-11-29 CWB

CH. H. H. H. H.

SIMVLQVE

PATRONO. VENERANDO

E A

QVA. DECEAT ANIMI OBSERVANTIA

SE COMMENDATVM ESSE

CVPIE

Lib. Com. (Nigral. Lit.)

UNAD

Wiphoff

11-4-29

(1831)

BY H. H. H. H.

T A D I U

FRIDERICVS. GOTTHILE. FREYTAG

SALVTEM LECTORI

*C*aucis *TE* volumus *B. L.*
quoniam praeter ea, quae
Tomo primo praefati sumus, fere
nihil est, quod dicere possimus. In-
dicem prioris Tomi, desiderarunt
nonnulli viri docti, quorum admo-

✿ ✿ ✿

nitioibus, ut morem gereremus,
indices utriusque voluminis, prae-
senti Tomo adiecimus. Obstrictos
autem nos iis profitemur, qui, ut
suum nobis indicarent fauorem, suas
miserunt symbolas, quarum men-
tionem honoris causa, in hoc Tomo
fecimus. Ita vero TVO L. B.
fauori, quem adhuc experti sumus,
nos etiam atque etiam commen-
damus.

I.

BIBLIA integra: summata: distincta: superemendata: utriusque testamenti concordantiis illustrata. in 8. folior. 491.

Editio, litteris gothicis minutissimis & nitidissimis exscripta est, & versionem sic dictam *vulgatam* complectitur. Initio reperiuntur, *ad diuinarum litterarum verarumque diuitiarum amatores exhortatio, & summarium*, siue dispositio BIBLIE, quae omnia, & aliis BIBLIORVM editionibus, seculo XV. & XVI. impressis, praemitti conspeximus. *Adbortatio* inchoatur verbis: *Qui terrenis opibus diuites fieri volunt; incidunt in temptationem & in laqueum diaboli &c.* In *Adbortationis* fine, legitur

1) *In summarium BIBLIE ad lectorem Tetra-
stichon*

Qui memor esse cupit librorum Bibliothecae:

Discat opus presens: si retinere velit

Maxima de minimis: ex partibus accipe totum

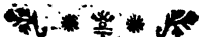
Inuenies quod amas: si studiosus eris.

2) *In ordinem librorum distichon ad eundem.*

Perspice nunc lector: quis debitus ordo librorum

BIBLIA quos sociat: ordinat atque probat.

3) *Librorum ordo.* Vndecim sunt versiculi memoriales, quibus omnes BIBLIORVM libri continentur. Illos & in multis aliis editionibus inuenimus, v. c. in *editione lugdunensi* 1512. in fol. e qua eorum initium

descriptus Tom. I. *Apparat. litterar.* p. 142. Iffis
versiculis in hac editione, hoc subscribitur distichon: -

*Sit benedictus Deus & homo de virgine natus
Credentes verbis sacris: saluare paratus.*

Cuilibet libro biblico, in capita quidem, sed nondum
in versiculos distincto, *prologus* praemittitur S. Hiero-
nymi, & breue *argumentum*. Liber Nehemiae, Esdrae
secundus est, quem *tertius* & *quartus* liber sequuntur.
Acta, siue vt heic vocantur *actus Apostolorum*, in fine
Epistolae ad Hebraeos, locum inuenerunt. Ea excipi-
unt septem *epistolae canonicae*, & *apocalypsis*, cui typo-
graphus haec coronidis loco adscripsit:

*Fons ex grecis hebreorum quoque libris
Emendata satis & decorata simul
BIBLIA sum presens superos ego cessor & astra
Est impressa nec in orbe mihi similis
Singula queque loca cum concordantibus extant
Orthographia simul quam bene pressa manet.*

*Explicita est BIBLIA presens. Basilee summa lucu-
bratione per Johannem froben de Hammelburck.
Anno nonagesimo primo supra millesimum quaterque
centesimum. (1491) die vero vicesima septima Junii.
Quod iidem versiculi, & in aliis BIBLIORVM editio-
nibus legantur, testis est editio lugdunensis 1518 in fol.
quea in Jacobi Frid. Reimmanni *Catalogo Bibliothecae
theologicae systematico critico* Tom. I. *Hildesiae* 1731.
in 8. p. 206. describitur. Editioni, quam descripsimus,
adiicitur 1) prolixus *index* alphabeticus, qui *interpre-
tationes* hebraicorum *nominum*, ob oculos ponit; 2)
narratio de translatoribus BIBLIE nimirum de LXX
viris, Aquila, Theodotione, Symmacho, de auctore
vulgatae versionis, Origene, & S. Hieronymo. 3) *Mo-
di intelligendi sacram scripturam*. Sunt illi *Historia*,
Allegoria, *Anagogia*, *Tropologia*. Margini per omne
volumen, loca quaedam *parallela* adposita sunt. Edi-
tionis mentio iam facta fuit a Michaele Maittaire in
*Annal.**

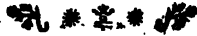
Annal. typogr. Tom. I. *Amstelod.* 1733. p. 530. a Jacobo le Long in *Bibliotheca sacra, Paris.* 1723. in fol. p. 253. a Joan. Georg. Hagemanno in *Nachricht von den fürnehmsten Übersetzungen der Heil. Schrift in andere Sprachen nebst deren ersten und fürnehmsten Ausgaben, Quedlinb.* 1747. in 8. p. 91. vbi Jacob. Frider. Reimmanni *Catalog. Biblioth. theologic.* Tom. I. p. 205. testem producit. Euoluimus locum ab Hagemanno excitatum, & omnia alia deprehendimus. Describitur quidem BIBLIORVM editio *basileensis* an. 1491. sed illa non a Joan. Frobenio in 8. sed *impensis & singulari cura spectabilis viri Nicolai Keslers, ciuis basileensis*, in folio, excusa dicitur.

II.

Τῆς καινῆς διαθήκης ἀπάρτα. NOVVM JR-
SV CHRISTI TESTAMENTVM, Graece,
Collatis non paucis venerandae fidei exemplari-
bus, accuratissima nunc lima editum, *Basileae apud
Nicolaeum Brylingerum, Anno MDLVIII. (1558.)*
in 8. pp. 690.

Plus vna vice, NOVVM TESTAMENTVM ex recognitione Desiderii Erasmi, editum fuit ex *typographia brylingeriana*. Exstat editio, *ad tertiam editionem Erasmi* vulgata 1533. in 8. Vid. Jo. Alb. Fabric. *Biblioth. graec.* L. III. Cap. V. p. 185. Jacob le Long *Biblioth. sacr.* Tom. I. p. 205. Anno 1542 ex eadem officina typographica, recte Jacobo le Long l. cit. p. 206. prodit *graecae & latinae*. Editio anni 1548. memoratur a Jacobo le Long l. cit. p. 207. & in *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. III. p. 191. De editione *graeco-latina* anni 1549. vid. Viri S. R. Sigmund. Jacobi Baumgarten *Nachrichten von merkwürdigen Büchern* Tom. II. p. 4. sqq. Editionis *graeco-latinae*

tinae an. 1553. mentio facta fuit a Jacobo le Long l. cit. p. 210. Editionis *græcolatinae* an. 1556 recensionem legimus in den *Nachrichten von einer hallischen Biblioth.* Tom. III. p. 192. De editione anni 1558. *græco-latina* vid. Jacob. le Long l. cit. p. 310. Illa cuius titulum adscriptimus, & quae solum textum græcum, non quidem nitide expressum, necdum in vericulos distinctum, ob oculos ponit, Jacobo le Long incognita fuisse videtur, nisi ipsa illa est, quam *cum versione latina* anno 1558. produisse existimavit. Omni destituitur praefatione & tum *Evangelio* Matthaei statim inchoatur. De aliis recentioribus editionibus, *brylangerianis*, vid. Jacobi le Long *Bibliotheca sacra*, passim.

III.

Liber sacrosancti evangelii de Jesu Christo Domino & Deo nostro. Reliqua hoc codice comprehensa pagina proxima indicabit. Diui Ferdinandi Rom. Imperatoris designati, iussu & liberalitate, characteribus & lingua Syra, Jesu Christo vernacula, diuino ipsius ore consecrata, & a Johanne Euangelista hebraica dicta, scriptorio prelo diligenter expressa. Principium sapientiae Timor Domini. in 4. folior. 326.

In *Analectis litterariis de libris variioribus Lips.* 1750. in 8. p. 961. auctores iam nominauimus, qui rarissimum, & regis, quibus in lucem editus fuit, impensis, dignissimum codicem descripserunt, e quibus facile intelligere quilibet poterit, quid in illo inueniatur. Cum euoluermus librum, primo adpectu edocti fuimus, quod in omnibus exemplaribus, *dedicatio* editoris in *Acta Apostolorum*, & *epistulas* Jacobi, Petri

Petri & Joannis, vt S. R. Auctor der *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. I. p. 91: adnotauit, desideretur, quamuis in Elencho eorum, *quae hoc codice comprehenduntur*, num. V. & VII. earum *dedicationum* disertis verbis mentio facta fuerit. Jacobus praeterea le Long errare conspicitur, cum in *Bibliotheca sacra* Tom. I. p. 104. post primam totius operis paginam, haecce legi verba scribit: *Viennae Austriae excudebat Michael Zymmermann anno M.DLXII.* Exemplum enim, quo utimur, nihil tale refert. Spectauit id olim ad Bibliothecam Nicolai Selnecceri, cui, a Daniele Luntzerò, senatore viennensi, hoc adscripto elogio, transmissum fuerat: *Reuerendo atque clarissimo Viro Dno Nicolao Selneccero S. Sanctae Theologiae Doctori & Professore Eximio, Ecclesiae Lipsensis Pastori vigilantissimo, eiusdem vicinarumque Superintendententi generali &c. Daniel Luntzer Senator viennensis Domino mittit.* Insunt codici, figurae variae hieroglyphicae, in honorem Ferdinandi Romanor. Regis effictae, & ligno eleganter incisae. Finis codici imponitur, Carmine Joan. Albert. Widmanstadii, *ad Dn. Philippum Gundelium Jurisc. & Senatorem regium, Affinem chariss. cur hic liber sine, a Latinis, diuerso claudatur.*

*Phoebus vt exoritur dextra occiduaque per oras
Laeua petit mundi, vt magis est penetrabile telum
Dextra sinistrorsum quod agit sic gens recutita,
Sicque patres Syrii & calamo inglomerante figuras
Mollis Arabs scribit dextra ad laeuam, vltima caeli
Machina ceu torquet radiantia lumina primo
Motu: At Cadmus Agenorides; & Euandria mater
(Nè modo, Jane facer (Janus pro Noacho) meritum
bunc tibi sumis honorem)*

*Contra, Graiugenum, proceres, Latiumque vetustum
Scribere in auersam partem docuere elementa:
Sic, vti ab Hesperio nituntur cardine stellae
Septem ad Memnoniam genetricem: quis neget inde?
Caeruleos axes legem banc statuisse orienti
Insufis populis, & quis gelido aere Vesper*

*Vmbriſer incumbit: diuiſo vt in orbe tabellas
 Conſcribant calami diuerſo calle, nitentes.
 Recte igitur Syrus haec diuina volumina Chriſti
 Explicat, vt laeua ſcytales duo cornua verſet,
 Vmblicis geminis picta, exuniisque relictis
 Chartarum ad dextram, cui principium datur. An ne
 Haec tibi ſufficiunt Gundeli, an plura requiris?
 Caetera ſi deſint, a te ipſo ſumere pergas.*

Philippus Gundelius Jurisc. reſpondit tali carmine:

*Fernandi regis inagni, quod munere rursus
 Sol oriens ſacrum ſuſcipit eldquium:
 Conuerſusque notas conuerſo tramite gentes
 Agnoſcunt, debent pulchra Vienna tibi
 Auftriaca, Aſſyrias quae promiſſa ab arte figuras
 Es reddis matri quod dedit illa prior.
 Tantum Lucreti doctiſſime praſtitit orbi
 Ingenium, varia quod colis arte, tuum.*

De editore Jo. Albert. Widmanſtadio vid. quae in *Analeſis litterariis* l. cit. & p. 557. diximus.

III.

DAT NYE TESTAMENT IHESV CHRISTI,
 durch D. Martinum Luther, mit vlyte ver-
 düdeſchet. Mit ſchoenen Figuren vnde korten
 ſummarien, wol geordinerten vnde vormerden
 Concordantien, vormals yn Saſſiſcher ſprake nicht
 geſeen Gedruckt ſbo Wittemberch, dorck Geor-
 gen Rhuwen Eruen 1562. in 4. folior. 547. exceptis
 foliis 6. prioribus, & indice folior. 5.

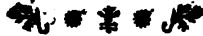
In codice NOVI TESTAMENTI, dialecto Saxo-
 niae inferioris, litteris maiusculis exſcripto, occurrit
 primo loco Samuelis Seelfiſch, qui libro imprimendo
 ſumtus ſuppeditauit, praefatiuncula ad lectorem, vbi
 inter

inter alia haec leguntur: *Deuyde dann nicht allene billick, sunder ock chrisflick unde, Götlick, dat ein yder Mensch, yn den Saken de Godes ebre, unde des Nechbesten Salicheit, belangen, willich unde vlytich sich ertöge. So hebbe ick dat NYE TESTAMENT, wses Hören JHESV CHRISTI nicht allene, mit grothen listern, sunder ock mit nyen unde korten Summarien. Ock mit vppgesochten und woluorordneten Concordanzien, de vörmals yn nyen Sächsichen TESTAMENTEN, vorlyuet, vpt. truwlikeste drücken latben, de thoworsicht, solcker myn vlyte werde velen framen Christen dienstlich unde wolgefällig syn. Praeter Lutheri praefationes, in NOVI TESTAMENTI libros, summaria, & loca parallela, in margine adnotata, inueniuntur etiam Lutheri glossae, in hoc codice, dialecto, superius memorata expositae. Figurae ligno incisae, artificem non ineptum produunt. Jacobus le Long in *Bibliotheca sacra*, nullam codicis fati rari, mentionem fecit. Locus I. Joan. I. v. 6. 7. 8. fol. 467. hac ratione mutilatus legitur: *Desse yffet, de dar kumpt, mis water unde blode, JHESVS CHRISTVS, nicht mit water allene, sunder mit water vunde blode. Vnde de Geist yffet, de dar süget, dat de Geist warheit ys. Wenthe dre synt, de dar süchemisse geuen vp Erden, de Geist unde dat water, vunde dat Blodt, unde de dre synt by einander.**

V.

Psalmorum Dauidis aliquot metaphrasia Graeca, JOANNIS SERRANI. Adjuncta e regione paraphrasi Latina G. Buchananii. Precationes Eiusdem Graecolatinae, quae ad singulorum Psalmorum argumentum sunt accommodatae. Anno M. D. LXXV. (1575) Excudobat Henr. Stephanus, in 11. pp. 157. exceptis 14. foliis prioribus.

Causam, qua permotus fuit JOANNES SERRANO, ut in quosdam dauidicos *Psalms*, *metaphrasin* conscriberet *graecam*, ipsi illius verbis exponemus, quae leguntur in epistola dedicatoria, ad Hieronymum Manuelem, reipubl. bernensis quaestorem, scripra Lausanae Kal. aug. 1575. *Quum superioribus*, inquit, *annis ad acerbissimae calamitatis primordia, delibendum esset animus: non aliunde meliora peti poterant remedia, quam ex factorum librorum lectione, Psalmorum maxime: quos animis nostris veluti medicandis atque curandis, spiritus sanctus destinato composuisse, nobisque ad illum usum videtur tribuisse. Animatorum enim nostrorum ut hic mira quaedam multiplexque anatome perspicitur, ita & copiosissimum omnium remediorum veluti pharmacopoeiam explicatur. Dum psalmos igitur ego studiosus lego, accidit ut & Buchanani paraphrasin, aliquando adhiberem: & Buchanani etiam auspiciis & quasi vestigiis inhaerens, eos quoque Psalmos, qui exultato animo meo videbantur accommodatiores conarer graeco idiomate interpretari. Adjunxi quoque singulis psalmis preces breues, quae Psalmi argumentum representarent: ut mihi illius lectionis fructus certius constaret. Habes scriptiuunculae istius incunabula, ornatissime vir: quae fortasse melius a me fuisset suppressu, ut potius culpa carerem, quam culpam deprecaber. Non autem omnes Psalmi graeca ciuitate a JOANNE SERRANO donati fuerunt, sed illi tantummodo, quos *luctuosos* nominare SERRANO placuit. Sunt illi *Psalms* XI. XII. XIII. XVI. XIX. XXII. XXX. XXXI. XLIII. XLVIII. LXII. LXXVIII. LXXXIII. LXXXV. LXXXVI. LXXXIX. XC. XCI. XCII. XCIII. XCVII. CIII. CXLI. VI. Quod *Psalms* XIX. inter *luctuosos* etiam retulerit, ideo factum esse scribit, ut exstaret aliquod monumentum non solum grauissimorum, quibus ille vixerit temporum, sed spei etiam, quam de rebus Gallorum, & imprimis sic dictorum Hugonotarum, quibus ipse addictus erat, instaurandis conceperit. Cuiuslibet *Psalmo*, e regione, *paraphrasin**

prose latina, Buchanani adposita, in fine autem *preca-*
no, cuius in epistola dedicatoria fecit mentionem, pro-
 faica *graeca & latina* subiecta est. Cum paginae al-
 quot in libello vacuae essent, initio voluminis, *duo*
ἰδιώλια, ex Danielis *precazione*, quae exstat *Cap. VIII.*
 & ex Esaiæ *Cap. LXVIII. representata*, & Psalmo-
 rum *argumento plane accommodata* adtulit. Illa exci-
 piunt carmina encomiastica, graeca & latina ab Hen-
 rico Stephano, Francisco Porto, Bonaventura Vulca-
 nio, Blasio Marquardo, Simone Goulardo, Joan. An-
 ton. Saraceno, & Urbano Calverone composita. In
 fine conspicitur *Canticum Simeonis Luc. II, 29* sqq.
 & *verae religionis descriptio*, gr. & lat. Posteriores in
 lectorum gratiam haec adscribimus:

Quaenam age tam lacero vestita incedis amictu?

Religio, summi vera Patris soboles.

Cur vestis tam vilis? Opes contemno caducas.

Quis liber hic? Patris, lex veneranda mei.

Cur nudum pectus? Decet hoc candoris amictum.

Cur innixa cruce? Crux mihi grata quies.

Cur alata? Homines doceo super astra volare.

Cur radians? Mentis discutio tenebras.

Quid docet hoc fraenum? Mentis cohibere furores.

Cur tibi mors premitur? Mors quia mortis ego.

Ἐπὶ σὺ τίς ταλαίρεις πενιχρὸν ῥάκος ἀμζωσθεῖσα,

Θησσαι, ἀψυδῆς ἀδινάτου γαυαῖ.

Τίπτε πάλος λιγὲς; Θιμῶν γένος ἕξουσιάζει.

Τίς βιβλος ἦδε; Πατρός θεοῦ σεβαστὰ φίλου.

Τίπτε γυμνὸν σῆθος; Φιλοκάλῳ τοῦτο προδύκει.

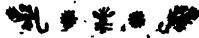
Τίφθ' ἰτᾶ ταυρῆ; Σταυρός ἐμοὶ τάσιμος.

Τίπτε πτερωτός; Ἄγω θυγτοὺς ὑπὲρ ἄστρα πετάσθαι.

Τίς τίλραυσα; Νόου τὸ ἀνοφερὸν δένει.

Ἥλιά τίπτε; Βροτῶν δάμωι κρατερόφρασα λύσασαι.

Τίπτε μόρον παύεις; Ἐλὼ μόρον μόρον.

Cum libellus nunquam reclusus esset, Nicéron enim in *Memoires* Tom. III. p. 323. & Jacobus le Long in *Bibliotheca sacr.* Tom. II. p. 959. praeter hanc *Stephanianam*, non aliam adducunt editionem, illius raritatem nemo facile in dubium vocauerit, cui praeter ea non incognitum est, quanti nostra aetate editiones librorum *Stephanianae* aestimentur. Adtulit Nicéron in Catalogo operum JOANNIS SERRANI l. cit. p. 331. *Praecationes graeco-latinas, quae ad singulorum psalmorum argumentum sunt accommodatae. Apud Henricum Stephanum* in 18. Num diuersae sint praecationes ab illis, quae in libro, a nobis descripto, cui libet *Psalmo* subiectae sunt, aut earum tantummodo repetita fuerit editio, aliis indagandum relinquimus, quibus utrumque conferendi libellum, potestas concessa fuerit.

Omnia, quae nostra aetate, de JOANNE SERRANO, siue DE SERRES, vidariensi, (*Vivarois*) Seculo XVI. in Gallia celebri, nouimus, tot tantisque difficultatibus obnoxia sunt, ut nihil prorsus certi de illo pronunciare sustineamus. Cum sic dictorum Reformatorum fidem profiteretur, salutis suae hac ratione consulere statuit, ut post lanienam parisiensem anno 1573. Lausonium concederet, quo in secessu, *Psalmsorum paraphrases* composuit, & in lucem edidit. Sunt quidem inter Gallorum scriptores, qui illum, ante mortem, a Reformatorum fide defecisse, & ad pontificios transiisse scribunt; sed alii aliud omnino pronuntiant, eumque in religione & fide, cui addictus initio fuerat, ad mortem usque perseverasse, & annum 1598. illi emortualem fuisse perhibent. Varias, & sibi, saepe numero contradicentes, gallicorum scriptorum, de JOANNE SERRANO, narrationes collegit, & ex illis, vitam, quoad illius fieri potuit, eius concinnauit Jacobus le Long in *Appendice Bibliothecae des Historiens de France, Paris.* 1719. in fol. p. 950. sqq. Nicéron in *Memoires* l. cit. p. 316 sqq. Conf. M^ri Des Maizeaux, *Remarques sur les lettres de Mr. F. Bayle* Tom.

Tom. I. *Amsterd.* 1729. in 12. Lettr. XCXII. p. 352
 sqq. Jacqu. Spon *Histoire de la ville & d'état de*
Geneve Tom. II. *Lyon* 1682. in 12. p. 129. Adr.
 Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p.
 373 sqq.

Retulit auctor *lexici eruditorum* Tom. III. col.
 257. inter JOANNIS SERRANI scripta, *Remontrage*
au Roi sur les pernicioeux discours contenus au livre
de la republique de Jean Bodin, Paris chez Federic Mo-
rel 1579. in 8. & ea in re Jacobum le Long & Nice-
 ronum, auctores sequitur. Si vero posterioris Tom.
 X. P. I. p. 151. conferre illi placuisset, id, quod in
 Tom. III. p. 324. irrepererat *παροχαια* emendatum, &
 non JOANNEM SERRANVM; sed Michaelem de la
 Serre, nobilem quemdam provinciae gallicae, aucto-
 rem libelli esse conspexisset. Conf. Bernardi de la
 Mommoye *Remarques, sur les Jugemens des Savans* &
 Adrien Baillet l. cit.

VI.

NICOLAI de Lyra *Pöstille super quatuor eu-*
angelistas. in fol. form. maior. folior. 209.

Editio rarissima, & nisi plane fallimur, omnium pri-
 ma est. Charactere litterarum gothico, admodum rudi
 & inconcinno, chartis, quae, si crassitiam spectaueris,
 membranae pergamenae referunt similitudinem, im-
 pressa est. Omni, anni, loci, & typographi indicio
 destituitur, & praeter punctum, nullo alio distinctionis
 signo instructa est. Litterae initiales, siue florentes, in
 exemplari, quo utimur, minor & caeruleo colore adpi-
 ctæ sunt, inter quas nonnullae eminent, variis colori-
 bus & figuris distinctae, quibus nonnunquam aurum
 laeuigatum internitet. Eadem sine dubio editio est, cuius
 Michael Maittaire Tom. I *Annal. typogr.* p. 759. men-
 tionem fecit. In nostro exemplari, primo folio, cha-
 ractere

tractere gothico, hi rhythmici Leonini, manu adscripti sunt:

*Heccine uultorum: fuit Hermannus monachorum
 De bilfeld natus: molner sit cognominatus.
 Ipse monarcha pius: restaurator bene primus
 Martiris assati: claustris (*) & per hunc renouati
 Centum sexagenas: pater istic pondere plenas
 Pluribus adiunctis: donauit prodige multis
 Nonnas is omnem: legis docatque rigorem
 Amslene restruxit: sub norma debite duxit
 Abbatem sistens: cum fratribus his benedicens
 Munifica uola: sua prestans sedule dona
 Pasow pastorem: fratres misitque priorem
 Qui legis hic ritum: tunc instituire pexitum
 Zelam seruantes & plurima sic reparantes
 Fautor precipuus: fidissimas hic fuit huius
 Istum cristifere librum sic contulit eue
 Bursfeld prelatum: dedit omnibus utique gratum
 Hildsleff inuicti: uero norme benedicti
 Conuertit monachos: illecebris conueteratos
 Abbatis precibus: poscentis tribuit eius
 Internos fratres: adiutoresque sagaces
 Nonnis Nonnarum: curam gerens animarum
 Et mendicorum: fratrum iubarum bene morans
 Largus solator: dans munera conrenouator
 Presulis eximii: pie Johan ac: Frederici
 Sollers octennis: montensis bisque decennis
 Xpi baptiste (***) fuit Abbas feruidus iste
 Rebus personis: reparans multimode pronis
 Natos dilexit: flens intime noxia plexit
 Moribus ornatus: zelosus mente renatus
 Verax is: fraudis: spernendo uenenaque laudis
 Fratribus hic moriens: lacrimis crebris ualedicens
 Tristatis cunctis: plorantibus in prece iunctis
 Anno milleno: defunctus septuageno*

Octauo

(*) S. Laurentii.

(**) Monasterii S. Joannis baptistae in monte, extra muros
 Magdeburgi.

*Osavo solis: Et quater de virgine prolis
 Agnetis festo: iumulatus tunc memor esto
 Hunc cari plorent: fratres suppliciter orent
 Et vos gementes: moniales denique flentes
 Ut perpes cernat: regem qui cuncta gubernat.*

Cum sequioribus temporibus biblia, cum postillis NICOLAI de Lyra, saepissime imprimerentur, ab vberiore recensione nos abstinemus, & lectores ad Michael. Henrici Reinhardi *Observationem de NICOLAO* lyrano, in *non-antiquis* an. 1720. p. 231 sqq. vbi & variae editiones recensentur, ablegamus. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & inf. Latinis*. L. XIII. p. 352 sqq. Theophili Sinceri *Nachrichten von lauter alten und raren Büchern* P. V. p. 259. sqq. die *Merkwürdigkeiten der Königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 501 sqq.

Habemus duas bibliorum editiones, cum NICOLAI lyrani *postillis*, Paulli burgenfis *additionibus*, & Matthiae Doringi *replis*. Vtraque III. Tomis in fol. litteris gothicis exscripta, figuris rudioribus, ligno incisis ornata, satis rara est. In alterius exemplaris, & quidem in N. T. fine, hæc leguntur verba: *Exactum est Nuremberge insigne (insigne) hoc ac iniustratum opus biblie, una cum postillis venerandi viri ordinis Minorum fratris NICOLAI de Lyra: cumque additionibus per venerabilem episcopum Paulum burgensem editis: ac replis Magistri Mathie dorinck eiusdem ordinis Minorum fratris & theologi optimi: caractere vero impressum habes iucundissimo: impensisque Anthonii Kobergers prefate ciuitatis incolam: (incolæ) Anno incarnate deitatis M. CCCC. LXXXV. (1485) Sabbato post Iohannis ante portam latinam: Et in hunc finem usque perductum. De quo honor inuisibilis Trinitati nec non intemerate virgini Marie Iobesur Xpi gerule. Amen.* Michaeli Maittaire, Mich. Henrico Reinhardo, Jo. Albert. Fabricio, multisque aliis, quos euoluimus, scriptoribus hæc editio incognita fuit. Alterum exem-

exemplar hæcce in fine N. T. prae se fert verba :
*actum est Argentine insigne hoc ac inusitatum opus
 blie una cum postillis venerandi viri ordinis minor
 fratris NICOLAI de lyra: cumque additionibus
 venerabilem episcopum Paulum burgensem editis ac
 plicis Magistri Mathie dorinck eiusdem ordinis
 rum fratris & theologi optimi charactere vero impre
 sam habes iucundissimo. expletam denique Anno inca
 nate Deitatis M. CCCCLXXXII (1492) die vero No
 narum Nouembriam. De quo honor inuictissime Triu
 sati nec non intemerato virgini Marie Jesu Xpi. gu
 rule, Amen. Item prologorum biblie expositiones; in
 hoc totali opere ab impressoribus inserte sunt ex
 tractatu britonis. de expositionibus prologorum in quat
 tuor euangelistas que sunt ipsius NICOLAI de lyra.
 qui in secunda prefatione ante initium postille veteris
 testamenti. postea excusat se de huiusmodi expositione
 prologorum. Et hæc editio Reinhardo. & Fabricio non
 innocuit, memoratur tamen e Jacobi le Long *Biblio
 theca sacra* Tom. I. p. 253. & Michael. Maittaire in
Annal. typogr. Tom. I. p. 543. Editio argentinensis
 hoc præcipuum habet, quod illi in fine II. libri Macha
 bæorum adiuciat *libellus editus per Magistrum. NI
 COLAYM de Lyra ordinis minorum theologie professo
 rem, in quo sunt pulcerrime questiones iudaicam perfidi
 am, in catholica fide improbantem, folior. 6. Conf.
 Non-antiqua* l. cit. p. 246. Jo. Alb. Fabricius l. cit.
 p. 356. qui ex hoc vno libro, tres diuerfos fecit, &
 alium *tractatum de Messia, siue probationem adven
 tus Christi, per scripturas a Judæis receptas, aliam
 disputationem contra perfidiam Judæorum, & aliam
 denique quaestionem esse de incarnatione verbi, aduer
 sus Judæos, existimauit, id quod etiam in *lexicon eru
 ditorum* Tom. II. col. 2627. transcriptum fuit.**

VII.

Moralia super totam bibliam fratris NICOLAI de Lira, de ordine fratrum minorum sacre theologie venerabilis doctoris. in fol. form. maior. folior. 224.

Quamvis hic codex, chartaceus, qui ad romanum proxime accedit, excusus, paullo recentior, libro superiore videtur, illi tamen, si raritatem spectaueris, omnino par est. Nulla littera initialis, nullus foliorum numerus, inuenitur. Typographi praeterea, loci & anni, quo in lucem protrusus fuit, indicium frustra in illo quaesieris. Liber inchoatur prologo his verbis: *Incipiunt Moralia super totam bibliam fratris NICOLAI de Lira de ordine fratrum minorum sacre theologie venerabilis doctoris.* Finis illi imponitur eiusmodi clausula: *Expliciant postille morales seu mystice super omnes libros sacre scripture. exceptis aliquibus qui non videbantur tali expositione indigere.* Igitur ego frater NICOLAUS de Lyra de ordine fratrum minorum deo gratias ago qui dedit mihi gratiam hoc opus incipiendi & perficiendi anno dni. M. CCC. XXXIX. (1339) in die sancti georgii (Georgii) martiris. Rogo etiam eos qui studuerint in hoc opere quatenus deum pro me deprecantur qui actor est omnis boni. In exemplari, quod e bibliotheca portensi nobiscum communicatum fuit, explicatio moralis librorum apocryphorum, nimirum Tobiae, Judith, primi denique & secundi Machabaeorum libri, post Joannis apocalypsin locum inuenit. Non omnibus bibliorum editionibus, quae cum NICOLAUS de Lyra commentariis, siue *postillis*, in lucem exierunt, hic *commentarius moralis*, siue *mysticus* additus fuit. In iis saltem editionibus, quas supra nominauimus, *norimbergensi* scilicet & *argentinenfi*, *commentarius* tantummodo NICOLAUS de Lyra, ut vocatur *litteralis*, omissis *moralibus* locum inuehit. Libri autem sacrae scripturae, in quos NICOLAUS de Lyra

moralia

moralia non scripsit, fuit *proverbia* Salomonis, *Esaies*, *canticum canticarum*, *Sapientia* Salomonis libri *apocryphi* omnes, si isti excipiuntur, quos I nominavimus, & omnes *apostolorum epistolae*.

Fuit NICOLAUS, Normannus; Lyrae (Lyre dioecesi ebroicensi (Eureux) natus, quod epitaphii cent versiculi:

Lyra brevis vicus normanna in gente celebra
Prima mihi vitae ianua forsque fuit.

Vid. Jean Mabillon *Traité des études monastiques*, t. 1. 1692. in 8. p. 673. & Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XIII. p. 350 sqq. ubi genum & integrum eius epitaphium legitur. Conf. chard Simon *Lettres choisies* Tom. III. *Amsterd.* 1717. in 8. Lettr. XXVIII. p. 211 sqq. Sunt inter v doctos, & inter illos in primis Robertus Bellarmus Sixtus senensis, Henricus Wharton, Jacobus Ba gius (in *Histoire des Juifs* Tom. V. *Rotterd.* 1716. L. VII. Cap. XIX. §. XV. p. 189), Carol. seph. Imbonatus, Jo. Henr. Hottingerus, Herman von der Hardt, alique plures, qui iudaicis illum p gnatum parentibus, ex Judaeo, Christianum fuisse etum existimant. Sed argumentis, hoc eorum c mentum, firmissimis, confutarunt Maturinus Veyssie la Croze, in *Entretiens sur divers sujets, d'histoire, littérature, de religion, & de critique*, *Amsterd.* 1717. in 8. p. 222 sqq. Michael Henric. Reinhardus *pentade conatum sacrorum ex hermeneutica sac.* *Lips.* 1709. in 8. p. 147 sqq. ubi *elogium* NICOLAE de Lyra, *ex membran. Biblioth. Francisc. misense* quod etiam in Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. infim. Latinit.* l. cit. p. 360 sqq. legitur, *observatiobus illustratum*, insertum est. Supplementa postea, haec *observaciones* scripsit Reinhardus, & inser *Nou-antiquis* an. 1720. p. 229 sqq. & p. 554 f. Conf. de NICOLAEO lyrano *Judaismi falso suspecti* Georgii Serpili *Lebensbeschreibung der biblisc.*

Scribentes Tom. VII. in Jobo P. II. p. 292-*sqq.* Henrici Scharbau *Judaismus detectus, in quo vindicantur & resistuntur, qui vel iniuste inter Judaeos, relati, vel ex Judaeorum numero immerito exclusi fuerunt*, Rostoch. 1722. in 8. p. 80-*sqq.* Jo. Christophor. Wolfii *Bibliotheca hebraea* P. I. p. 912 *sqq.* Monachus franciscanis adscriptus, primum in Normannorum coenobio vernoliensi (*Verneuil*), deinde Lutetiae Parisiorum theologiam docuit, & *doctoris plani & utilis* elogium retulit. Judaeorum in primis acerrimus existit aduersarius, & omne fere vitae suae tempus, in euoluendis eorum scriptis, & componendis *sacrae scripturae commentariis*, qui etiam a protestantium doctoribus, & ab ipso Lutero, in pretio habiti fuerunt; consumpsit, tandemque aetate grandis, Lutetiae Parisiorum anno 1340. e vita discessit. Multi quidem memoriam illius ad posterum transmittere studuerunt, sed prae ceteris Michael Henric. Reinhardus & Jo. Alb. Fabricius II. cit. legi merentur. Conf. Jo. Franc. Buddei *Isagoge Historico-theologic.* Tom. II. p. 1645 *sqq.*

VIII.

PAVLLI *burgenfis* Scrutinium scripturarum. in fol. form. minor. siue 4. form. maior. folior.

204.

PAVLLVS parentibus genitus iudaicis, SALOMONIS LEVI gessit nomen. Cum vero anno Chr. 1390, cum vxore, & tribus filiis, Christianorum amplexus esset sacra, PAVLLI DE SANCTA MARIA nomen adeptus est. Episcopus primum carthaginiensis, deinde burgenfis, & regis Castellae & Legionis Archicancellarius factus; nonnunquam PAVLLVS de Carthagena, plerumque autem PAVLLVS burgenfis a scriptoribus adpellatur. Diem obiisse dicitur supra
 Tom. II. B premium

premissum anno 1435. die XXIX. Augusti, cum aetate admodum prouectus esset. Inter opera, quae conscripsit, eminent *additiones notabiles, ad postillas Nicolai de Lyra, in totam scripturam*, in quibus multos Nicolai lyrani errores detexit, & refellere adgressus est, omnique studio *Talmudis* figmenta, Judaeorumque placita, oppugnauit, nimio tamen contradicendi studio, in deuia ipse abreptus fuit. Scripsit contra illum, calamum, & Nicolai lyrani, quamvis haud adeo felici successu, in se suscepit defensionem Matthias Doringus, Saxo, ex oppido Marchiae prignitiae, Kyritz oriundus, monachus, ordini, qui regulam S. Francisci sequitur, adscriptus. *Replicae* illius, *aduersus PAVLLVM* burgensem, saepe numero cum *bibliis*, quae Nicolai lyrani *postillas*, & *PAVLLI* burgenfis *additiones* complectuntur, editae fuerunt. Vid. de Matthia Doringo, praeter alios Casimir. Oudinus in *Commentario de Scriptoribus & scriptis ecclesiasticis* Tom. III. col. 2451 sqq. Nicol. Antonius in *Bibliotheca hispana veter.* Tom. II. L. X. Cap. V. p. 157. Michael Henricus Reinhardus in *Observatione de Matthia Doringo*, in *Nou-antiquis* an 1720. p. 549. Richard. Simon in *Historia critica veteris Testam.* L. III. Cap. XI. p. 415.

Quo tempore PAVLLVS burgenfis *Scrutinium scripturarum* composuerit, docet operis inscriptio quae in nostro codice talis est: *Incipit dyalogus qui vocatur Scrutinium scripturarum. Compositus per Reuerendum patrem dominum PAVLV M DE SANCTA MARIA magistrum in theologia. Episcopum Burgensem archicancellarium serenissimi principis de regis Castelle & Legionis quem composuit post additiones positas ad postillam Nicolai de Lyra Anna d mini No. CCC. XXXIII. etatis. sue. anno LXXX* Dialogus in duos diuisus est libros, quorum prior polemikus, contra Judaeorum errores, interloquitur ribus Saulo Judaeo, & Paulo, qui christianus e J daeo factus est. Posterior didascalicus, inter Joa
ne

nem magistrum, & discipulum, cui Joannes res quasdam dubias & obscuras enucleat. Quilibet liber in distinctiones, & quaelibet distinctio in capita diuisa est. Primus dialogus distinctiones X. ob oculos ponit, quarum argumenta haec sunt:

I. de his qui saluandi vel redimendi erant per Christum in lege promissum, capit. 4.

II. de uocatione gentium ad israeliticam dignitatem, cap. 4.

III. de tempore aduentus Christi an sit praeteritum vel futurum? cap. 4.

III. de congregatione Iudaeorum per Christum seu Messiam, cap. 4.

V. de redemptione & de modo redemptionis Israelitarum per Christum seu Messiam, cap. 11.

VI. de extensione redemptionis seu salutis per Christum factae, an illa scilicet comprehendit contemporaneos tantum sibi & posteros, vel etiam se extendit ad patres & alios fideles, qui ab antiquo praecesserunt, cap. 6.

VII. de regno Christi, an scilicet sit illud, de quo reuelatum fuit Dauidi; quod esset excellentius quatuor regnis praecedentibus, & quod illa quatuor regna destruet, an non? cap. 13.

VIII. de nouatione legis, tempore Messiae, cap. 16.

VIII. de sacro mysterio sacrae Trinitatis, cap. 17.

X. de mysterio diuinitatis Christi, cap. 9.

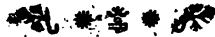
Liber secundus VI. absolutus distinctionibus, quarum argumenta talia sunt:

I. de incarnatione & deitate Christi, cap. 6.

II. de excellentia uirginis gloriosae, cap. 12.

III. de quibusdam, quae ad sacrosanctum sacramentum altaris pertinent, quibus fidelium deuotio, ad ipsius uenerationem excitari debet, cap. 16.

III. de differentia inter modum uinendi patrum antiquorum, seu sanctorum patriarcharum, & aliorum sub

antiquo testamento viventiam ante aduentum Christi, inter patres seu sanctos, qui post Christi aduentum, erant, cap. 9.

V. de iis, quae in libro Job continentur, declarant mentem ipsius Job & sociorum, similiter & Helium, quibus expositores Hebraeorum manifeste errauerunt cap. 13.

VI. de iis, quae Judaeis in sua perniciose perfi post mortem Christi pertinaciter existentibus euenerunt & aliis, ad haec persistentibus, cap. 14.

Plures huius libri exstant editiones, inter quas, iam, quam recensuimus, e prioribus esse, nisi fo omnium prima est, existimamus. Omnia sane in itia, librorum, qui post inuentam typographiam, lucem exierunt, praeseferunt. Litteris exscripta gotijs rudioribus, nullo foliorum numero, nulla mit littera, nullis signaturis, nullis reclamantibus, & punctam exceperis, nulla alio distinctionis signo structa est. Annus praeterea & locus editionis, & typographi nomine omisus fuit. Litterae initia omnes, variis coloribus, variisque florum & anis lium figuris exornatae & adpictae sunt, scripturae compendia, codicem lectu difficilem reddunt.

alijs editionibus vid. Joan. Albert. Fabricii *Biblioth med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 615 199. Inter las principem facile obtinet locum, quae *Mant* 1475. in fol. & *Coloniae* 1478. in fol. edita fuit.

posterioris sine haec, legi. verba: *Anno Domini CCCC. LXXVIII. (1478) ad VII. Idus Ianuarias, verendissimo in Christo Patre ac Domino, Domino E thero Archipraesule Maguntino, in nobili ciuitate I guncia, domicilio Mineruae firmissimo, Scrutinij S pturarum opus preclarum Petrus Schoffer de Geri heim arte magistra, suis consignando scutis feliciter nunt, testantur die Merkwürdigkeiten der köni gl. Biblioth. zu Dresden Tom. I. p. 351. Inter recent editiones, potissimum aestimari solent, quae *Ba**

1591. & 1596. ex recensione Christophori a Sancto Tyro siue Santo-Tis, burgenſis eremitarum, ordinis auguſtiniani vicarii generalis; & S. Theologiæ magiſtri, in lucem prodierunt. Hic ſane præter *præſidium, & diſſertationem de origine hæreticorum, vitam* PAVLLI burgenſis præmiſit, in qua inter alia narrat, multa millia Judæorum & Maurorum, ab illo, ad Chriſtianorum fidem amplectendam, eſſe perducta. Commouit autem Judæorum animos, edito *ſcripturarum ſcrutiſio* PAVLLYS burgenſis. Moſes nimirum geruſenſis, Hiſpanus, Judæus, qui Seculo XV. meunte vixit, calamum ſtrinxit, & *diſceptatorium* contra illum euulgauit. Vid. Joan. Chriſtophor. Wolfii *Bibliotheca hebræa* Tom. I. p. 817. & p. 963.

De PAVLLO burgenſi, vid. *Prologus* ad Alphonſum, legum doctorem, decanum compoſtellanum, & Pauli, ex legitimo matrimonio filium, quem præmiſit *Additionibus ſuis ad poſtillam* Magiſtri Nicolai de Lyra, ubi multa leguntur, quæ ad illius vitam, & in primis ad hiſtoriam de conuerſione eius ſpectant. Joan. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 615 ſqq. & qui ibidem citantur ſcriptores, quibus cum conf. etiam Henr. Wharton *Appendix ad Guil. Cauē Hiſtor. litterar. ſcriptor. eccleſiaſticor.* p. 92. Anton. Poſſeuini *Adparatus ſacer* Tom. II. p. 23. Joan. Fabricii *hiſtoria Bibliothecæ fabricianæ* Tom. I. p. 10. Michael. Henr. Reinhardi *Obſeruatione de PAVLLO burgenſi*, in *Non-antiquis* an. 1720. p. 378 ſqq. Joan. Franc. Buddei *Iſagoge hiſtorico-theologic.* Tom. II. p. 1647. Paul. Colomeſii *Hiſpania orientalis*, Hamb. 1730. in 4. p. 212 ſqq. *Die Merkwürdigk. der kö-nigl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 352.

VIII.

De duplici copia verborum DES. ERASMI Roterodami, commentarii Duo. Lutetiae. Ex officina Roberti Stephani Typographi regii MDXLVI. (1546) in 8. pp. 332, excepto indice.

Libelli, in gratiam studiosae iuuentutis, sapissime re-
cusi, editio est rarissima. Ultima manus illi imposi-
ta fuit XIII. Cal. Julii, quae verba in fine adposita
conspiciuntur. Conf. Michael. Maittaire *Annal. ty-
pogr.* Tom. II. p. 394.

Multi ERASMI roterodami, viri de republica lit-
teraria, in Germania praecclare meriti, vitam litteris
consignarunt, eumque elogiis ornarunt decentibus.
Catalogum eorum satis copiosum concinnavit Joa-
nes Albert. Fabricius, in *exercitat. critica. de religio-
ne ERASMI*, p. 379. sqq. in *Sylloge Opusculorum histo-
rica-cris. litterariorum*, Hamburg. 1703. in 4. Prae-
ceteris legi merentur Magni DESID. ERASMI
roterodami *Vita, partim ab ipso ERASMO, partim
ab amicis aequalibus, fideliter descripta: Accedunt
epistolae illustres plus quam septuaginta, quas aetate iam
provecior scripsit, nec inter vulgatas comparent. I
Scruerii & fautorum auspiciis Lugd. Batauor. 1641
in 12. Omnia fere huius collectionis opusculi
praeter epistolas, iam praemissa fuerunt Epistolae
ERASMI Londini. 1642. in fol. & Operibus ER-
SMI Lugd. Bat. 1703. sqq. in fol. Leguntur etia
inter Guil. Batesii *vitas selectorum aliquot virorum
qui doctrina, dignitate, aut pietate inclaruere* p. 18
sqq. Guilielmi Insulani *Oratio funebris in obitu
DESIDERII ERASMI roterod.* inserta fuit ER-
SMI *Operibus* Tom. X. p. 1850. sqq. Friderici Na-
seae in *Magnum ERASMUM roterod. vita functus
monodiae locum inuenerunt inter praemissa* Tom.
*Oper. ERASMI. Oratio de ERASMO roterodamo,**

*citata a M. Barthol. Calkreuter, crossensi, cum de-
 neretur gradus magisterii; aliquot honestis & doctis vi-
 ris, Anno 1557. Wittebergae in 8. fol. 20. Reperi-
 tur etiam in Philippi Melanchthonis, vt vulgo, no-
 minantur Declamationibus, Tomo III. Seruesiae 1586.
 in 8. p. 706 sqq. Georgius Pfluegerus illam adiecit
 Collectioni vitarum hoc titulo editae: Vita Niebdi.
 Frischlini, balingensis, Comitum Palatini caesarei, poe-
 tae laureati, viri clarissimi, (auctore ipso Pfluegero)
 cui adhaeserunt. Vitae Rudolph. Agricolae, Jo. Ca-
 pnonis, & ERASMI roterodami, (auctoribus Jo. Sa-
 xone, Hofstato, Phil. Melanchthone, & quem nomi-
 nauimus Bartholomaeo Calkreuter) recensente Georg.
 Pfluegero Argentorat. 1605. in 8. Mr. de la Bizar-
 diere *Histoire d'ERASME, sa vie, ses mœurs, sa mort,
 & sa religion. A Paris 1724. in 8. f. 12. form. mai.*
*Jean le Clerc Ayrégé de la vie d'ERASME tiré de ses
 lettres, in Bibliothèque choisie Tom. I. p. 380 sqq. Tom.*
V. p. 145 sqq. Tom. VI. p. 7 sqq. Tom. IX. p. 229
sqq. Tom. XII. p. 1 sqq. Samuel Knight's Life of
ERASMVS more particularly abt part of it, which he
spent in England; wherein an account is given of his
learned friends, and the state of religion and learning,
at that Time in both our Universities. With an Ap-
pendix containing several Original Papers. Cambridge
1726. in 8. form. mai. In teutonicum sermonem
istam conuertit vitam Theodorus Arnoldus & edidit
Lips. 1736. in 8. Conf. Melchior. Adams vitae Phi-
losophor. p. 20 sqq. qui dedit vitam ERASMI, ex eius
epistola secretissima ad M. Conr. Goclenium, & aliis
collectam, Paull. Freheri Theatr. viror. eruditione cla-
ror. p. 1443. Jo. Fabricii Historia Bibliothecae suae
Tom. I. p. 359. Conrad. Samuel. Schurzboisch. In-
troductio in Notitiam Scriptorum P. I. p. 236 sqq. Jo.
Franc. Buddei Icon DESIDERII ERASMI roteroda-
menensis in select. Observat. halensibus Tom. III. Ob-
seru. XXI. p. 440 sqq. P. Baile Dictionaire, Tom. II.
*p. 1091 sqq. Adr. Bäiller Jugemens des Savans**

Tom. II. P. I. p. 10 sqq. Tom. II. P. II. p. 1 sqq.
 Tom. II. P. III. p. 79. *Epicition* ERASMI ROTERO-
 DAMI, & *apoteofin eiusdem*, carmine conscripfit
 elegiaco, ad generosum atque illustrem Ludouicum Co-
 mitem a Stollberg & Konigstein, Melchior Atontius.
 Editio, quam possidemus, prædiit *Lipsiae apud Mich.
 Wolrab 1540.* in 8. folior. 12. Merita ERASMI in
 linguam latinam exposuit Jacob. Burkhardus, in
Commentar. de linguae latinae in Germania factis P. I.
 p. 310 sqq. Sententias ERASMI, cum iis, quae in
 scripris doctorum, ecclesiae romano-catholicae, re-
 periuntur, in articulis controversis, conformes, ex
 eius operibus collegit J. Richard Prieur de Beaulieu
 St. Avoye, & edidit hoc titulo *Sentimens d'ERASME
 de Rotterdam conformes à ceux de l'église catholique
 sur tous les points controversés. Dediés au Roy de la
 grande Bretagne. Auris audiens, beatificabat me, &
 oculus videns testimonium, reddebat mihi. Eo quod li-
 berassent pauperem vociferantem, & pupillam cui non
 esset adiutor.* Job. 29. 11. A Cologne chez Adriaen. l
Fenne 1688. in 8. pp. 415. Apologiam pro ERASMO
 scripsit Jacobus Marfollier, qui edidit: *Apologie o
 justification d'ERASME à Paris 1713.* in 12. M
 Marfollier *entreprind*, inquit Nicéron in *Memoires*
 Tom. VII. p. 66. *dans ce livre de prouver la Catholi-
 cité d'ERASME, non point par des raisonnemens re-
 cherchez, ni des preuves tirées de loin, mais par des
 faits dont les personnes les moins éclairées sont
 capables de juger.* Aduersarios nactus est Jaco-
 bus Marfollier, alterum Anonymum, alterum P. Ga-
 brielem monachum augustinianum discalceatum
 Prior euulgauit *Refutation de l'Apologie d'ERASME*
 quae legitur, in *Memoires de Trevoux*, Jun. 171.
 p. 954 sqq. & in libro qui inscribitur: *Matanasius
 ou Memoires litteraires-historiques & critiques du D
 fleur Matanasius, à la Haye. 1740.* in 8. Tom. II.
 339 sqq. Posterior in lucem protrulit *Critique
 l'apologie d'ERASME de M. Marfollier, Paris 171*

in T2. & in *Memoires de Trevoux Mars 1723* p. 507
 fqq. Defendit Jacobum Marfollier, contra Anony-
 mi obiectiones, P. le Courraye 1) in *Reponse à la*
refutation de l'Apologie d'ERASME, quae, exstat in
Memoires litteraires L. cit. p. 355 fqq. & 2) in *Repli-*
que sur la Refutation de l'Apologie d'ERASME, quae
 locum inuenit in *Journal litteraire*, Tom. VI. P. II.
 p. 374 fqq. Conf. de hac controuersia. Niceron *Me-*
moires I. cit. & Tom. X. P. I. p. 175.

X.

Absolutissimus de octo orationis partium con-
 structione libellus, nec minus eruditione pu-
 eris utilis futurus, quam compendio & perspicui-
 tate commodus ac iucundus. superrime vigilan-
 tissima cura recognitus, & in nostra officina sum-
 ma diligentia excusus. *Basileae. Jo. Frob. in 4. fo-*
lior. 34.

Cum D. Joan. Coletus, Decanus S. Paulli londi-
 nensis, Theologus, inter Anglos. eximius, scholam
 paullinam, anno 1510. condidisset, de libris in primis
 sollicitus fuit, qui erudiendae iuuentuti inferuere
 possent. Ipse itaque libellum composuit, *de constr-*
ctione octo orationis partium, quem Guil. Lilius, pri-
 mario nouae scholae moderatori, tradidit, vt illi li-
 maza intenderet, & siquid desideraretur, adderet.
 Exegit quidem ea Lilius, quae a Coletto illi commis-
 sa erant, sed vt libellus, eo perfectior atque emacula-
 tior in lucem exiret, publicam, amico suo ERASMO
 roterodamo illum tradidit, imo vt ipse ERASMVS
 ait, *emendandum obtulit*. Quoniam autem illum sic
 emendauerat ERASMVS, vt pleraque mutauerit, Li-
 lius librum, suo vulgari nomine non passus est, nec
 ipse

ipse ERASMV8 iudicavit sui esse candoris, id si
 vsurpare, in quo quidquam esset alienum. Qua
 accidit, vt liber *ἀνομιῶν*, Coleti duntaxat *praefatio*
cula, ad Guill. Liliūm 1513. scripta, & ERASMI
lectorem epistola Basil. III. Kal. August. 1515: scripte
 ornatus, in lucem *Basileas* exiret. Ista, quae nari
 vimus, exposuit ipse ERASMV8, in *epistola* citat
 quacūq; conf. meretur Sam. Knight's *Life of L.*
John Colet, Dean of S. Paul's, in the Reign of He-
ry VII. and Henry IX. and Founder of S. Pau
School, with an Appendix containing some Account
the Masters and more eminent Scholars of that found
tion, and several original papers relating to the sa
Life. London 1724. in 8. & quidem in versione te
 tonica, quam accepimus a Theodoro Arnoldo Lij
 1735. in 8. p. 140 sqq. DESIDER. ERASMI, &
terodami vita Joan. Coleti, quae exstat in Joan. E
 chardi *vitis viror. illustr.* fol. 106 sqq. Georgii Lili
 Guilielmi filii, *elogia virorum aliquot in Britann*
eruditione & doctrina clarorum in Paull. Jovii *Desci*
ptionibus, quotquot extant, regionum atque locorum
 89 edit. *Rasil.* 1571. in 8. vbi patri suo Guilielmo
 libellum vindicat, cum ait: *Exstat eius* (Guil. Lili
syntaxis inscriptione libellus, latini sermonis constructi
nem breuiter & erudite explicans, sub ERASMI nom
ne a librariis exceptus, cui Lilius id operis recognosce
dum paulo antea quam ederetur obtulerat: nec em
postea libellus quem alterius iudicii censurae submis
erat modestus ingenii sui aestimator, suo ipsius nomi
in publicum prodire voluit. Conf. etiam Jaques Geo
 ge de *Chaufepié nouveau Dictionnaire historique & ci*
rique Tom. II. lit. C. p. 170. not. L. Nos quide
 minime fugit, libellum in vsum scholarum, saepissimū
 fuisse excusum, hanc tamen ipsam editionem, cui
 adscripsimus titulum, ideo in libris rarioribus colloc
 mus, quod omnium illa prima sit, quam ERASMI
 in Germania euulgavit. Testem illius rei produc
 mus Samuel Knight's *Life of Dr. John Colet*, p. 14
 versior

versionis teutonicae. In fine istius editionis, haec leguntur verba: Basileae in officina Frobeniana Mense Augusto An. M. D. XV. (1515) quibus insignis typographicum Joan. Frobenii subiicitur. Versamus aliam libelli editionem manibus, eodem anno impressam, cui talis praefigitur titulus: ERASMI Rotodami Libellus De constructione octo partium orationis ex Britannia nuper huc perlatus: ut ex eo pueri bonis in litteris optimo compendio bonum profectum faciant. De constructionis figuris Joannes Salpitius.

Joannes Murmellius puero litterarum studioso.
 Haec ediscere libens, haec sunt compendia vera
 Judicio in manibus semper habenda meo.
 Caetera quae nostro faciunt tibi nomine fucum,
 Reiice, ne vitulis decipiare, caue.
 Quae compilavit variis cornicula libris
 Grammaticas quaeso quis studiosus amet?
 Plena superuacuis auersor opuscula nugis
 Saepe vocata mihi nulla brassica sapit.

Faustus patrem introducens admonentem filium: ne ante vel moralem: vel naturalem philosophiam aggredietur quam solida grammaticae fundamenta iecerit.

Si loca celsa potes firmato scandere gressu
 Maxima foelicis gloria patris erit
 Sed puer infirmis volitans super aethera pennis
 Flebilis aequoreis piscibus esca fuit
 Corruit inuidido fundatum robore tectum
 Non sunt ante suos alta petenda dies.

in 4. folior. 12. Litteris exscripta est gothicis, & hoc in fine exhibet epigramma:

Hermannus Tulichus studioso litterarum puero.
 Si breuitate placet, sniul utilitate libellus
 Hoc breuius nihil est vtiliusque puer.
 Non paulum tenero quibus instituat ab aequo
 Nec paulum refert qua ratione puer.

Optima

Optima pro captu rudibus perdisce sub annis

In quibus erroris constat inesse nihil.

Aetatis grauis est, iacturaque temporis ingens

Discere, quae melius non didicisse foret.

Caetera haece sterili vel fertilitate redundant,

Vel tenebris squalent, diffuge quaeso puer.

Diffuge quaeso puer, spreta ne grandior aena

Te sero damnes commoditate puer.

Nunc locus est aptus studio componere mentem.

Integra res minime est quom tibi barba riget.

Ex officina Melchioris Lottheri, Anno domini M. CCCCC. XV. (1515). Vtraque editio Michaeli Maittaire incognita fuisse videtur. Posterior aurem editio, quam etiam Jo. Henr. Leichius, in suo, de origine & incrementis typographiae lipsiensis, libro, non adtulit, luculentum est testimonium, quod Melchior Lotterus, non tantum in vernaculis libris, characteribus gothicis usus fuerit, &, quemadmodum idem Leichius p. 27. adfirmare sustinuit, in excudendis libris latinis, Romanos semper adhibuerit characteres. Titulus enim tantummodo, si duas lineas priores exceperis, & epigramma in fine adpositum, caractere typorum romano exscriptum est.

XI.

Εισαγωγή προς των γραμμάτων ελληνικών. Elementale Introductorium in Ideoma Graecanicum. Alphabetum graecum & eius lectura. De diuisione litterarum graecarum. De diphthongis graecis propriis & impropriis. De potestate litterarum graecarum. De potestate diphthongorum propriarum & impropriarum. Quemadmodum diphthongi graecae & litterae graecae in latinis

latinis litteris transferuntur. Quotnammodo
diphthongi graece ad latinos venere. Abbreuiata
tore frequentarie graecanicarum litterarum, in 4.
folior. 8.

Elementa haec linguae graecae, prima, sine dubio
fuerunt, quae post inuentam typographiam, litteris in
Germania exscripta fuerunt. In eorum sine, haec le-
gantur verba: *Expressum Erphordiæ per Lypambulum*
(Wolfgang) *ωνοχοον alias Schencken. Anno Christi M.*
CCCC. I. (1501) ad XXV. Calendas Octobres. Quis
illa conscripserit, non constat. Initio oculis hi se ob-
iciunt versiculi:

Καταλογος των ἑξαγράμματων ελληνων

Quattuor his nunc versiculis perpende magister
Tres in personis unum in Deitate patrem
Alpha patrem signat quoniam caput esse videtur α.
Vita patris genitum aeterna ratione figurat β.
Gamma simul ceret depingit πνευμα beatam γ.
Delta trium personarum communicas uignem δ.
Ελευμον mundi custos miserator ε' ωbis
ζων ανθρωποις iustis concesserat almam ζ.
Ita quidem vitas socias tres iungit ε' aptat η.
Theta gerit signum mortis quo vita triumphat θ.
Iota quod est Christus legis qui conditor extat. ι.
Lambda ter ε' decadem summis gestare probatur λ.
My κοσμο horrandum κατακλυσμεν fudit αφειδο μ.
Gni summa annorum iubilei format amati ν.
Xi que gradum viduae moderatur rite secundum ξ.
O proprio coeli determinat orbe figuram ο.
Pi fidei atque operis speciem confirmat αναδεν π.
Rho dextra contum meminit laenamque refutat ρ.
Sigma notat σωτηρ saluat qui cuncta creata σ.
Tau crucis est σημειον quo credimus esse, redempti τ.
Y tribus ambigam notulis vitam manifestat υ.
Pbi genus humanum φυλασσων κρισματος αυctor φ.
Chrismate perfusum mereatur regna polorum χ.

*Pf. gemens apices ego littera sola rependo.
O finis perfecta ligans & cuncta resoluens.*

Kappa in hâc versiculis, nescimus quam ob causam locum non inuenit. Figuræ litterarum græcarum admodum incorcinnae sunt, nullusque accentus a spiribus adpositus est vocibus. In secunda tituli pagina, hæc leguntur: *Vale Lector: Inclinationes græcarum vocum breui visurus.* An Auctor anonymus promissis steterit, ignoramus. Michaeli Maittaire hic libellus, qui sola se commendat raritate, incognitus fuit.

XII.

GORGI AGRICOLAE De ortu & causis subterraneorum Lib. V. De natura eorum quae effluunt ex terra Lib. III. De natura fossilium Lib. X. De veteribus & nouis metallis Lib. II. Bermannus siue de re metallica Dialogus Lib. I. Interpretatio Germanica vocum rei metallicæ, adito duplici indice, altero rerum, altero locorum. Omnia ab ipso authore, cum haud poenitenda accessione, recens recognita. *Basileae Froben. MDLVIII. (1558) Cum Imp. Maiestatis renovato privilegio ad quinquennium in fol. pp. 470. except. praemiss. 4. folior.*

Optima collectionis huius rarioris, rara est editio. Prima in lucem prodierat *Basileae 1546.* in fol. secunda *ibidem* anno 1555. in fol. vid. Cl. David. Clement *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 75. Nam vero editio prima, titulo *operum AGRICOLAE omnium*, ut in Cl. Clement *Bibliothèque* l. cit. legimus, euulgata fuerit, res est, quae in dubitationem venit, cum hæc

haec collectio, neque omnia AGRICOLAE opera continet, neque in *Catalogo Bibliothecae weidmannianae*, P. I. p. 161. neque in *platernianae bibliothecae catalogo* P. I. p. 203. neque in aliis *catalogis*, ubi titulus istius editionis adlatus est, tale quidpiam relatum legitur. Editio anni 1558. quae ante oculos versatur, tertia est, & in *Bibliothecae weidmannianae* auctione supra 6. thaler. pretio vendita fuit. Praemittitur GEORG. AGRICOLAE *epistola* dedicatoria, ad *Ducem & Electorem Saxoniae*, Augustum, scripta Kempnici Hermundurorum sive Misenum XIII. Kal. April. 1555. Illam sequitur Adami Siberi *Elagio*, ad Valentinum Hertelium, de *libris*. GEORG. AGRICOLAE. *Libros quinque de ortu & causis subterraneorum*, inscripsit AGRICOLA nomine Mauricii Saxoniae Ducis Kempnic. Cal. Mart. 1544. In Hetruscorum linguam vernaculam conuersos & hoc titulo editos esse: *della generazione di quelle cose che sotto la terra sono, e delle cause de' loro effetti, e nature di* GIORGIO AGRICOLA. *In Venezia per Michel Tramezino* 1550. in. 8. nos docet Nicol. Haym in *Notizia de' libri rari nella lingua italiana* p. 260. Conf. Cl. David Clement *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 77.

Eidem Mauricio dicati sunt L. III. de *natura eorum*, quae efflaunt e terra & *libri* X. de *natura fossilium*. In opere admodum raro, quod hoc inscribitur titulo: *De Balneis Omnia quae extant apud Graecos, Latinos, & Arabas, tam medicos quam quoscumque caeterarum artium probatos scriptores: qui vel integris libris, vel quoquo alio modo hanc materiam tractauerunt: nuper hinc inde accurate conquisita & excerpta, atque in unum tandem hoc volumen redacta. In quo aquarum ac thermarum omnium, quae in toto fere orbe terrarum sunt, Metallorum item, & reliquorum mineralium naturae, vires atque usus exquisitissime explicantur: indicibus quatuor Appositis, quorum Primus Auctores omnes, qui in hoc volumine habentur: Secundus balneorum nomina: Tertius capita cuiuscunque libri: Quar-*

Quatuor mirabiles curationes in his libris contentas, quae ut ac beneficio balnearum factae fuerant, complectuntur. Opus nostra hac aetate, in qua tam frequens est Thermarum usus, medicis quidem necessarium, caeteris vero omnibus, tam summopere utile, tum etiam perinoudam. Cum privilegio summi Pontificis Senatusque Veneti. Venetiis apud Junta 1553. in fol. libri de natura eorum quae effluunt ex terra, locum invenerunt p. 273 sqq.

Libri II. de veteribus & novis metallis, sub auspicio Georgii Commerstadii V. J. Doctoris & consilarii Ducis Mauricii, prodierunt primum anno 1546.

In dialogo, qui inscribitur *Bermannus*, nomine sine dubio, a Laurentio Bermanno, ciue ioachimsthalensi, rei metallicae admodum perito, deprompto, tres colloquuntur de re metallica personae. Tribuit AGRICOLA Bermanno metallici personam, huius artis peritissimi, quippe qui miles olim multas regiones peragraverit, in quibus res metallitas observauerat. Cum illo disputant duo doctissimi & clarissimi medici, Nicolaus Ancon, & Joannes Naevius, quorum alter in medicina, quam docuerunt, vixit Arabas sequuti, versatus est, & doctus praeterea e disciplina Peripateticorum; alter vero rum litteris latinis & graecis, tum maxime vetere medicina eruditus est. Praecedunt opusculum epistola Erasmi roterodami, Friburgi XII. Cal. Mars. 1529. ad fratres Andream & Christophorum a Conritz, & epistola Petri Plateani ad Henricum a Conritz, Praefectum Vallis ioachimicae, in laudem opusculi exarata. Interpretatio germanica unicum rei metallicae ad Volfgangum Meurerum Kempnic. XII. Cal. April. 1546. scripta est. Index, quem titulus promittit, duplex, in nostro exemplari non exstat.

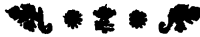
XIII.

GEORGII AGRICOLAE, de mensuris & ponderibus Romanorum atque Græcorum Lib. V. De externis mensuris & ponderibus Lib. II. Ad ea, quae Andreas Alciatus denuo disputavit de mensuris & ponderibus brevis defensio Lib. I. De mensuris, quibus interualla metimur, Lib. I. De restituendis ponderibus atque mensuris Lib. I. De precio metallorum & monetis Lib. III. *Basileae Froben M. D. L. (1550). Cum privilegio Imp. Massatis ad quinquennium* in fol. pp. 340. si praemissa & indices folior. 12. non fuerint numerati.

Titulus hic integer est collectionis, quae a raritate commendatur, in *Catalog. Biblioth. Iehmannianae Lips.* 1740. in 8. p. 269. & in Cl. Dav. Clement *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 76.

Libros quinque priores, de mensuris & ponderibus, quorum 1. agit de mensuris romanis. 2. de mensuris graecis. 3. de rerum, quas metimur pondere, 4. de ponderibus romanis, 5. de ponderibus graecis, dicavit Mauricio, Electori Saxoniae, eiusque fratri Augusto, Kemnic. VI. Id. Mart. 1549.

*Libri duo de externis mensuris & ponderibus, nuncupati fuerunt Ernesto a Miltiz, Electoris Saxon. Mauricii, consiliario XV. Kal. April. 1549. Cum autem in hisce libris, GEORGIUS AGRICOLA, a Guilielm. Budaei, Leonardi Portii, & Andreae Alciati discederet sententia, quam editis libris, de assere & eius partibus, de veterum Romanorum mensuris & ponderibus protulerant, id in primis aegre tulit posterior, & libro praesertim VIII. *Parergon seu obiter dictorum. Lugdun. 1539.* in 8. Capite XXV. AGRICOLAE libros impugnavit, qui hac re permotus fuit, ut*

Defensionem breuem, ad ea quae Andreas Alciatus denuq disputauit de mensuris & ponderibus, ad Georgium Fabricium scriberet. Epistola praemissa scripta est XIX. Cal. Maii 1549. Conf. quae supra Tom. I. p. 379. diximus, cum Guil. Dudaei de Affe. & partibus eius, descripsimus opus.

Librum de mensuris, quibus interualla incrimur, consecrauit Christophoro Carolomico, Saxon. Electoris, Mauricii Consiliario, III. Nou. Mai. 1549.

Liber de restituendis ponderibus atque mensuris, Hieronymi Kieswetteri, utriusque iuris Doctoris, & Diui Augusti Cancellarii nomine, ornatus prodit III. Kal. Jul. 1549. Vltimum in collectione occupant locum.

Libri tres de pretio metallorum, & monetis, de pondere & temperatura monetarum, de pretio veterum monetarum. GEORGIUS AGRICOLA illos inscripsit nomine Georg. Commerstadii V. J. Doctoris, & Consiliar. Saxon. Ducis & Electoris, Mauricii, XVI. Kal. Septembr. 1549. In fine libri III. inuenitur Interpretatio latina eorum, quae de graecis & hebraicis AGRICOLA non conuertit: Numerorum notae; quibus usus fuit, a Valerio Probo; quarundam mensurarum & ponderum nomina germanica; index latinus, in libros de mensuris & ponderibus; index graecarum uocum in hisce commentariis tractatarum. Illis typographus haec uerba adscripsit: Basileae apud Hieron. Frobenium & Nic. Episcopinum Anno MDL. (1550) mense Martio.

XIII.

GEOGGII AGRICOLAE de re metallica Libri XII. Quibus Officia, Instrumenta, Machinae, ac omnia denique ad Metallicam spectantia, non modo luculentissime describuntur, sed & per effigies,

gias, suis locis insertas, adiunctis latinis, germanicisque Appellationibus ita ob oculos ponuntur, ut clarius tradi non possint. Eiusdem de animalibus subterraneis liber, ab Autore recognitus: tum Indicibus diuersis, quicquid in opere tractatum est, pulchre demonstrantibus, atque omnibus nunc iterum ad archetypum diligenter restitutus & castigatus. *Basileae Fraven, M. DLXI. (1561). Cum privilegio Imperatoris in annos V. & Galliarum Regis ad Sexennium.* in fol. pp. 502. sine praemissis & indicibus folior. 41.

Cl. David Clement, de hac editione oppido rara, in *Bibliothèque historique & critique* I. cit. p. 77. scribit: *Cette édition est très-belle, soit pour le caractère, soit pour les figures, qui sont nettes & bien gravées* (ligno incisae). Opus esse posthumum nos docet Petrus Albinus in der Meißnischen *Berg-Chronica*, Dresden 1590. in fol. Tit. I. p. 5. ubi refert: *Endlich ist dieser deutsche Plinius und Albertus Magnus (wie er von denen Gelehrten genehmet wird) über solcher seiner Arbeit gestorben, das nach seinem Tode sein fürnehmstes Bergbuch (welchs er in 12 Bücher getheilet, de re metallica, id est, instrumentis, machinis, ac omnibus denique ad metallicam spectantibus, das ist darinne er die Bergempter, Instrument, Künste und alles was zum Bergwerck dienet, und gehörig beschrieben) allererst ausgehen, Nemlich im Jar 1556. umb die rechnung Crucis, welches er doch zuvor im 1550 Jar meistens theils vorfertiget hatte, und von diesen städtlichen werck, welches die Italiener auch neben allen andern seinen scriptis, hochachten, und zum theil viel daraus in ire Bücher und Schrifften, bisweilen auch mit verschwiegenen Namen, nach ihrem Brauch, welches denn nicht zu loben, transcribiren &c.* *Epistola dedicatoria ad Mauricium Electorem, eiusque fratrem Augustum Georgium,*

gium, scripta est Kempnicii Hermundurorum Cal
 Decembr. 1550. Illam sequitur Georgii Fabrici
libros metallicos GEORGII AGRICOLAE, *philosof*
praestantissimi, ad lectorem Elegia distichor. 78. M
 nae 1551. e *tudo* *Waltari* scripta. *Quae in XII. li*
 contingatur, ipsi auctoris verbis exponimus. *Lib*
habet ea, quae contra artem metallicam, & metalle
que metallicos, vel ab iisdem dici possant. *II. Met*
cum informat, & in sermonem, qui haberi solet de
inueniendis dilabitar. *III. est de venis, & fibris,*
rumque commissuris. *III. explicat rationem dimit*
di venas, atque etiam exprimit officio metallicu.
fossionem venarum & artem mensuris docet. *VI. de*
bit instrumenta & machinas metallicas. *VII. est de*
perimento venarum. *IX. praecipit de officio*
vrendae, contundendae, lauandae, torrendae. *VIII*
coquendarum venarum rationem exponit. *X. rei*
tallicae studiosos instruit ad munus discernendi ar
tum ab auro, atque plumbum ab eodem & argenta.
tradit vias separandi argentum ab aere. *XII. deni*
dat praecepta, consiciendi salis, nitri, aluminis, atran
ti sutorii, sulfuris, bituminis, vitri. In opere hoc
 cinnando, multum operae & laboris se infumisse
 aliquem etiam sumtum impendisse, testatur A G
 COLA, cum non solum venas, vasa, instrumenta,
 nales, machinas, fornaces descripserit, sed etiam u
 cede conduxerit pictores ad earum effigies exprin
 das. Nonnihil in primis auxilii, in concinnando
 opere, tulerunt AGRICOLAE, Basilius Wefring, &
 ioachimsthalensis, Laurentius, quem iam nomin
 mus Bermannus, ioachimsthal. & Joannes Hüblich
 schneebergensis, vid. Petri Albini *meißnische B.*
Chronica l. cit. p. 5. Haec autem solertia, qua
 ORG. AGRICOLA, res metallicas, omnemque ph
 tam, & geometriam subterraneam excolere & in
 reddere perfectiorem studebat, Mauricio Elec
 adeo placuit, vt ei non solum Chemici, immun
 tem aedium, & publici muneris daret vacationem;

nam suadente Georgio Comenstadio, annuum videm stipendium decerneret.

Libellus *de animalibus subterraneis*, gessit in fronte *epistolam*, ad Georg. Fabricium Kempfle. III. Id. Aug. anno 1548. Scriptam.

Index I. ponit ob oculos rei metallicæ nomina, latina & græca, germanice reddita, & ex ordine, quo quæque primum occurrunt, collocata. *Index II.* continet eadem rei metallicæ nomina, latina, græcæque, germanice reddita, secundum alphabeti ordinem digestu. *Index III.* rerum ac verborum est. *III.* catalogum sistit ferarum omnium, quæ in libris XII. de re metallica occurrantur. *V.* animalium nomina, latina, & græca, germanice reddita, quorum auctor in libello de *subterraneis animalibus* meritis, & *VI.* nomina animalium græca & latina, ad alphabeti ordinem disposita, complectitur. Typographus, in fine hæc adposuit verba: Basileæ in officina Frobeniana, per Hier. Frobenium, & Nicol. Episcopium, Mense Martio an. 1561. Repetita istius operis, adiectis opusculis, quæ in collectione, primo loco, a nobis recensita, reperitur, fuit editio Basileæ, sumptibus & typis Emanue-
lis König, 1657, in fol. pp. 708. Titulum integrum vid. in Cl. David. Clement. *Bibliothèque historique & critique* I. cit. p. 76. sed ad nitorem editionis, quam recensimus nulla prorsus ratione accedit. Philippus Bechius, Professor logices & medicinae, basileensis, de *re metallica* libros XII. in teutonicum transtulit sermonem, cuius versiones editiones Basl. 1621. & 1657. memorantur a David. Clement. I. cit. Opusculum de *animalibus*, nec non omnia fere primæ & secundæ, quam descripsimus, collectionis opuscula, seorsum antea in lucem prodierunt, quorum editiones diuersas, recenset Christophor. Hendreichius in *pandect.* brandeburg. p. 64. Errat vero Hendreichius, cum *Bermanno* titulum tribuit, quæ *libri XII. de re metallica* inscribuntur.

Natus fuit **GEORGIVS BAYER**, suae vt nomi-
nari maluit, **AGRICOLA**, Glauchae, Hermandu-
rotum in oppido, quod hoc tempore Comitum schoen-
burgicorum ditioni subiaceret, anno 1494. Studiis scho-
lasticis & academicis, rite in Germania finitis, in
Italiam profectus, Nicolai Anconis, & Joannis Nae-
vii, Medicorum, quos supra nominavimus, frequen-
tauit scholas. In patriam redux factus, ad Sudetes,
montes, in tota Europa argenti fetacissimos, & de-
nique in vallem ioachimicam se contulit, & medici-
nae professionem, cum rei metallicaee studio, constitu-
xit, tantumque in posteriore profecit, vt ex Joannis
Bodini sententia, Aristoteles ac Plinius, in eo gene-
re nihil intellexisse videantur. Ex valle ioachimica
tandem Chemnicum commigravit, & in bello germa-
nico, cum Mauricijs & Augustus, Saxoniae Ducis,
Imperatoris per Bohemiam sequerentur exercitum, lis
se adinxit, & sub eorum auspicijs, iam senex milita-
vit. Diem obiit supremum Chemnici anno 1555.
aetatis anno LXXI. De delegato illi, ob religionem,
quam profitebatur, pontificiam, sepulchro, vid. Petri
Albini *meissnische Land-Chronica* Tit. XXV. p. 355.
P. Baile *Dictionaire* Tom. I. p. 100. not. C. & quae
ad hunc P. Baile locum scripsit Joan. Christophor.
Gottschedius in *deutschen Baile* Tom. I. p. 102. Le-
gi praeterea de illo poterunt Petri Albini *meissnische
Berg-Chronica* l. cit. Jos. Simleri *Bibliotheca* p.
223. Melchior. Adami *vitae germanor. Medico-
rum* p. 34 sqq. Pauli. Preheri *Theatrum viror. erudi-
tione claror.* p. 1237. Thom. Pope-Blount *Censura ce-
lebrum auctorum* p. 585, aliisque plures.

XV.

Sibenhundert vnd funffzig Deutscher Sprach-
wörter, erneuert, vnd gebessert, Durch JO-
HAN. AGRICOLA. Mitvielen schönen lustigen
vnd nützlichien Historien vnd Exempeln erkläret,
vnd ausgelegt. 1592. Wittenberg, Gedruckt bey M.
Johan. Krafft. in 8. fol. 350.

Etiamsi plures istius libri existant editiones, quarum
nonnullae recensentur a Cl. Dac. Clement. in *Biblio-
theque historiquis & critique* Tom. I. p. 77 sqq. omnes
tamen raro hodie occurrunt. Editio quam adduximus,
e praestantioribus est, & a Jo. Alb. Fabricio in *Bi-
blioth. graeca*. L. III. Cap. VIII. p. 296. citatur. Ti-
tulus quidem 750 promittit proverbia, sed liber tan-
tummodo 749. complectitur. Vnum tantummodo
in hisce proverbiis exstare locum, quo AGRICOLA
Ulrici Ducis württembergici, sibi conflavit odium, hisce
innuit verbis Mr. Clement l. cit. p. 78. not. 69. *Mr.
Bayle a fait un article, sur la vie de notre auteur, Et y
a remarqué, en passant, après Seckendorf, que JEAN
AGRICOLA maltraita beaucoup, Ulric Duc de Wit-
temberg dans le livre des Proverbes. Voici tous ce qu'
AGRICOLA en a dit, au. 51. Proverbe, Qui macht
mut. Herzog Ulrich von Württemberg trotzte auf sei-
nen Anhang, und Schweytzer und ward darob des
Landes verjagt. Ces paroles échappées à notre Auteur,
lui attirèrent beaucoup d'affaires, Et le Duc ne les lui
pardonna jamais.* Locum autem in nostra editione
inuenimus multo vehementiorem *proverb. 115.* Wenn
Gott ein Land segnet, so giebt er im ein klugen Für-
sten, der Friede helt. Wiederumb wen Gott ein Land
straffen vnd plagen will, so giebt er im einen Tyran-
nen vnd wütrich, der es alles on rath mit der, faußt
wil ausrichten fol. 53. — *Vnd eben wie alle wol stey-
den bey Herzog Eberhards (quem modo laudauerat)*

zeiten, also giengen mit seinem leben alle ding unter, denn nach seinen Absterben wurden die leut beschweret, da wurd das land unruhig, da stunde auf der arme Kuntz, vnd frage sich alle janner an, vnd ist das land durch solche Tyrannen jetz vnd also hart beschweret, das die leut dafelbs weder an leib noch seelen frey sind. Man wabret ihnen das sie Gottes wort nicht hören müßten, auch legt man auf sie ein schatzung, über die ander, das ja dis Spruchwort war sey, Gott segne ein land durch einen fromen Fürsten, vnd strafe es durch einen Tyrannen. Quod vero his verbis in Vlricum inuectus fuerit AGRICOLA, verha eius docere poterunt proverb. 284. wer ein stein nicht allein erheben kann, der sol ihn auch selbender ligen lassen. fol. 143. b. fqq. Mein liber freund Philippus Melanchthon sagt mir, das zur Zeit der arme Gantz Anno MD13. ins lände Wirtenberg sich erreget hat, ein Mann zu Stargart gewesen sey, welcher durch neue auffsetze vnd beschwerung veroracht wurde, dem lände zugut, wie er sich bedüncken lies das pfund neben andern in den bach zu werffen, wie oben vermeldet ist im Spruchwort, Wenn Gott ein land segnet &c. Da nun Herzog Vlrich durch hülfte seiner herren, vnd freunde der Landsassen mechtig ward, kam dieser zu Stargarten, auch ins Gefengnis. Endlich bat man ihn auf den platz mit andern bürgern gefüret, ihnen die köpfe abzuschlagen, als den aufrührischen. Da bat dieser Bürger ein Stille begeret, Denn er hetta das Volk anzureden, vnd bat angefangen vnd gesagt, in beywesen des Herzogen mit seinem gewaltigen hauffen, Lieben Freund, hont solt ir an mir lernen, wer ein stein nicht allein erheben mag, der sol ihn auch selbender ligen lassen, &c. Vberiorum libri recensioem dedit Christian. Thomassius in den summarischen Nachrichten von ausserlethenen in der Thomassischen Bibliothec vorhandenen Büchern P. XXIII. p. 912 fqq. Conf. Theophili Sinceri Nachrichten von lauter alten und raren Büchern P. III. p. 183 fqq.

Vitam JOANNIS AGRICOLAE isleblensis, Antinomorum Antesignani, data descripserunt opera, Melchior Adamii, in *vitis Theologorum* germanor. p. 195. Paul. Freherus in *Theatro viror. eruditione claror.* p. 211. Wolfgang Krüger in *Catalogo & Hæstologia Mille virorum Gente & mente, arte & Marte, genio atque ingenio illustrium.* Erfurt, 1618. an. 4. fol. 154. P. Baile in *Dictionaire* Tom. I. p. 100. sqq. Jo. Godofred. Vingerus in *Dissertat. de JOANNE AGRICOLA, antesignano Antinomorum contra Melodium* Lips. 1732. in 4. Conf. Jo. Francisc. Buddei *Isagoge historico-theologica* Tom. II. Lips. 1727. in 4. p. 1195. Viri summe Rea. Joh. Georg. Walchii *Einführung in die Religions-Streitigkeiten der evangelisch-lutherischen Kirchen* P. II. Jen. 1730. in 8. Cap. H. §. X. p. 109. sqq. §. XI. p. 121. sqq. Godofred. Arnald *Kirchen- und Ketzerhistorie* P. II. Lib. XVI. Cap. XXV. p. 340. sqq. *Non-antiqua* an. 1734. p. 16. sqq.

XVI.

Viri Consultissimi Quem Cultissimum vocat Gaspar Scioppius de *Stil. hist.* p. 124. ANDREAE ALCIATI *Jurisconsulti mediolanensis* contra Vitam monasticam, ad Collegam olim suum, qui transierat ad Franciscanos, Bernardum Mattium, Epistola. Accedit Sylloge Epistolarum Giphanii, Vulcanii, Tychonis Brahe, Scriuerii, Pontani, Vossii, Sibrandi, Siccami, Gronouii, Boxhornii: aliorumque virorum clarissimorum, quæ variam doctrinam continent. Accedunt alia adhuc quaedam, vt & vetera aliquot Testamenta, Seculo XIII. & initio sequentis scripta. Primus omnia in lucem protulit, adiectis passim notis Anronius Matthæus,

Juris in Illustri academia Lugd. Bat. Antecessor.
Lugduni Bataavor. apud Fredericum Haaring 1695.
ip. 8. pp. 559. excepta dedicatione, syllabo episto-
larum, & indice folior. 20. & dimid.

Raritatis testem habemus *Catalogum Bibliothecae*
Chr. Frid. Schmidii p. 350. *Biblioth. Daniel. Salthe-*
nii Catalog. p. 371. ANDREAE ALCIATI *epistola*,
vel si mauis, *dissertatio, contra vitam monasticam*,
scripta dicitur spatio quatuor dierum die VII. Jun.
1553. id autem hoc anno falsum esse, facile probari
poterit, cum omnes fere scriptores, si vnum exceper-
is Joannem Itaperialem, qui in *Museo historico-Venet.*
1640. in 4. p. 51. annum 1559. ALCIATO fuisse
emortualem, perhibet, illum iam anno 1550. prid. id.
Januar. ex vita discessisse confirmant. Si coniecturae
locus fuerit, ante annum 1520. haec *epistola* scripta,
& eadem est, cuius in *epistola* ad Franciscum Caluum,
eodem anno 1520. d. XXVI. Sept. scripta, hisce ver-
bis mentionem fecit: *quod ut facias te quoque ipse*
oro: nec minus ut de vnguibus Erasmi reglatines ora-
tionem illam meam, ad Matthiam, Minoritam, cum is
quaeso, ne si in cinerariorum istorum manus incidere,
parata sint mihi, cum eis aeterna bella. Exstat illa ad
Franc. Caluum *epistola* in collectione *Epistolarum Mar-*
quardi Godii uliorumque virorum doctiss. quae Petrus
Burmannus *Vlraieff.* 1697. in 4. edidit, p. 89. Conf.
p. 81. 82. vbi valde conqueritur, quod Caluus eam
orationem, in Erasmi & Frobenii manus deuenire
passus sit. Petrus Burmannus in praefatione, eus-
dem omnino opinionis est, & nominis Mattii & Mat-
thiae diuersitatem ab exscriptoribus manare potuisse
existimat. Nam non viderur illi ex autographo An-
tonium Marthaeum istam *epistolam* edidisse, id autem ad-
firmare sustinet, in epistolarum autographis, ex qui-
bus *epistolae*, quas protulit, expressae sunt, Matthiam
non Mattheum esse. Conf. P. Baile *Dictionaire*

Tom. I. p. 139. not. N. Niseron *Memoires* Tom. XXXII. p. 330. Maximopere in vicam monasticam, & mores monachorum, inuehitur ALCIAIVS, cuius rei haec potissimum causa esse dicitur. Bernardus Martius, iude Matthiæ, vir eruditus, ALCIAIVS amicus, & olim Collega, reliquis amicis, & domesticis, mare in primis venale, & in re parum laeta vetante, posthabita, in coenobium Jacobi anno aetatis XL. se contulerat, & in Minonarum familiam transierat. Id regie ferensIALGDANVS, *epistolam* hanc ad eum perscripsit, in qua, monasticæ vitæ, vt quidem illa tunc temporis comparata erat, peruersitatem, discretis verbis ob oculos posuit, & amicam, rationibus, precibus, atque a proposito vitæ mutatione retrahere, conatus est. Ab uberiore nos abstinemus re-
 censione, cum non solum illius *epistolæ*, sed & reli-
 quarum, quibus & philologiae, & historiae literariae
 lux adfuerit, responsio satis exacta exhibetur, in
Actis Eruditor. Lipsicæ an. 1696. p. 290 sqq. Ne
 autem plane *evanesca* sinus, tepidam *de balnea pabel-
 lam*, a Laurentio quodam medico, versibus leoninis
 conscriptam, & e coenaculo Caroli, Galdæ *quandam
 Ducis depromptam*, quam adtulit Antonius Matthaëus
 p. 459 sqq. hic adiciemus:

Hæc salsatum, crassum, hancum, graue, latum,

Illud dorsatum, scissum, peruentrificatum,

Huic caput ablatum, sic pellibus excoriatum,

Hæc mandatum, crudum, vel igne crematum,

Illud corpe datum, per panem rufificatum,

Hoc si sumpatum, dum transiit nocte cubatum,

Id theriacatum, velut antidotum preciatum,

Quod parit optatum potamen largisuntum,

Dans de mane ratum guttur rebusondo paratum

Hausum, prostratum, reparat, mediathæ palatum

Et caput & pectus desiccat phlegmatissimum,

Dans urinatium cito, mox deinde adcatum.

Dirigit inflatum, penetrando cibum veteratum.

Hoc medicamentum fert Laurentis versificatum.

Plures

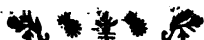
Plures in exponenda ANDREAE ALCIATI, Jure-
 consulti mediolanensis celeberrimi, vita, operam col-
 locarunt haud superuacua. Inter illos digni sunt
 in primis qui legantur, Guidus Parzirolus *de claris*
legum interpretibus Lib. II. Cap. CLXVIII. pp. 279
 sqq. P. Baile in *Dictionaire* Tom. L. p. 136 sqq.
 Alexander Grimaldi in *oratione in funere ANDREAE AL-*
CIATI habita, Ticini, in aede cathedrali, ad XIII.
 Cal. Febr. MDL. Papias 1550: in 4. Hieronym.
 Cardanus, in *vita ANDREAE ALCIATI*, quae legitur in
tales Tom. VIII. *Opus* Hier. Cardani, a Jacobo
 Sponio 1663. euulgatorum. Joan. Bouknius in *Ora-*
tione de vita ANDREAE ALCIATI, habita an. 1552.
Rostoch. 1560. in 4. Conf. Niceton *Memoires* Tom.
 XXXII. p. 312 sqq. Jo. David Kochlen *historische*
Münz- & Belustigungen Tom. XVI. p. 217 sqq. Prull.
Erecheri Theatr. viror. eruditione claror. p. 826. Con-
 rad. Samuel. Schurzfleischii *introducio in Notissimum*
Scriptor. P. I. p. 321 sqq. Georg. Richteri *Oratio, de*
ANDREA ALCIATO, male, transfuga jurisq. a non-
nullis dicto, extat in Richteri *Orationibus*. Decad. II.
Norimb. 1644. in 8.

XVII.

APOLLONII *Alexandrini*, de Syntaxi seu Con-
 structione orationis libri III. A Francisco
 Porto ante aliquot annos e manuscripto codice
 passim & correcti & suppleti: tam latine redditi,
 & notationibus illustrati: Nunc denuo a Friderico
 Sylburgio cum bonis exemplaribus collati, &
 notationibus aucti. Addita e Procli chrestoma-
 thia grammatica, Photii Patriarchae GP. *Electa*;
 ab Andrea Schotto primum edita, latinitate dona-
 ta, & scholiis illustrata; nunc iterum a Sylbur-
 gio

gio m. s. exemplaris collatione passim emendata, suppleta, notationibus aucta. His accessere quatuor inventaria, verborum, rerum, auctorum, tum anomaliarum grammaticarum brevis adnotatio: opera & studio Fr. Sylburgii. *Francofurti apud Andream Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Joan. Aubrium MDXC. (1590). Cum S. Caesareae Maiestatis privilegio. in 4. pp. 446. praemiss. fol. 4. except.*

Librum esse rarum testatur Cl. David Clement in *Biblioth. historique & critique* Tom. I. p. 415. qui titulum autem in compendium valde redegit. APOLLONIVS DYSCOLVS, alexandrinus, Mnesithei & Ariadnes filius, grammaticus, temporibus Hadriani & Antonini pii Imp. rom. fuit celeberrimus, qui vixisse & sepultus esse dicitur, in famigeratissimo illo Πυρρονείῳ alexandrino. Vid. *vita* illius ab anonymo graece conscripta, quae editionibus plerumque praefigi solet. Catalogum opusculorum, quae conscripisse creditur, exhibet Suidas Tom. I. p. 284. edit. Ludolph. Küsteri, & Jo. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. gr.* Cap. VII. p. 3 sqq. sed omnia, si hos *Syntaxeos libros*, & librum περὶ κατασκευῆς ἰσορίας, a Xylandro, cum aliis scriptoribus mythicis, graece & latine, *Basil.* 1568. in 8. & a Jo. Meursio *Lugd. Batav.* 1620. in 4. edito, temporum iniuria perierunt. *Syntaxeos L. VIII.* iam ante Sylburgium, & omnium primum ab Aldo Manutio, cum *grammatica* Gazaë, & *de mensibus*, & *tractatu* Herodiani περὶ ἀρῆτων *Venet. II. Cal. Januar.* 1495. in fol. editi fuerunt. Sed omnes, quae Sylburgianam praecesserunt, editiones, e codicibus exscriptae mutilis, admodum imperfectae sunt. Adrianus igitur Baillet Sylburgii editionem *l'estimée & la plus exacte* appellat. Tom. II. *des Jugemens des Savans* P. III. p. 133. Dicaunt illam Fridericus Sylburgius, Nicolao Redin-

Redingero, & Martino Schillingo, patriciis vrsi-
vianis, Francof. VII. Id. April. 1590. Oblulerat
illi Joannes Franciscus Pinellus, *viri cuiusdam doctissi-
mi*, cuius nomen silentio tegit, *interpretationem Synta-
xeos APOLLONII latinam, & commentarium*: cum au-
tem eodem fere tempore, Theodorus Sebastius, Fran-
cisus Porti, in eundem auctorem *lucubraciones*, a Por-
to moriente, sibi legatas, ad Sylburgium deferret; hic
posterioris *lucubraciones*, prioris auctoris, labori prae-
tulit, & APOLLONIUM, ad codicem Michaelis So-
phiani, ab Andrea Dudithio acceptum, & codicem pa-
latinum, qui vero capita tantummodo XXI. priora li-
bri I. complectebatur, emendavit. *Epistolam dedica-
toriam* excipit *epistola* Francisci Porti, cretensis, ad
Theodor. Sebastium scripta anno 1580. Priscianus in
praefat. ad Julianum, p. I. edit. coloniens. 1528. in
fol. APOLLONII *scrupulosis quaestionibus nihil eru-
cleatius inueniri posse*, ait, & Gerard. Jo. Vossius L. I.
de arte grammatica Cap. III. p. 14. edit. Amstelod.
1635. in 4. APOLLONII *opus μετὰ πάσης ἀκριβείας*
scriptam, & ad poetas intelligendos maxime necessarium
esse confirmat. Conf. Anton. Possseuini *Biblioth. selecta*
Tom. II. L. XII. Tract. III. Cap. XIII. p. 41. edit.
Colon. 1607. in fol. Adr. Baillet *Jugemens des Sa-
vans* l. cit.

Excerptum Photii, e Procli *Chrestomathia grammatica*, inchoatur in hac editione p. 337. Praefigitur
talis titulus *Ἐκ τῆς Προκλου χρηστομαθίας γραμματικῆς φω-
τιου ἐκλογαί*. *EProcli chrestomathia, seu e laudabilibus*
quae Proclus e Grammaticis excerpfit, *Electa Photi*
*Patriarchae CP. ab Andrea Schotto, nunc primum ed-
ita, & latinitate donata; Additis eiusdem, & Pet-*
Joannis Nunnesii Valentini Scholiis: Ad Antonium
Augustinum Archiepiscopum Tarraconensem, Franco-
furti, Apud Andreae Webeli heredes, Claudium Ma-
sius & Joan. Aubrium MDXC. (1590). Procli, Lyci
qui Syriani discipulus, & in schola atheniensi successi-
fuit, electa grammatica, a Photio excerpta, e graec

confererat. Andreas Schottus, iuuenis, Tarracone, accepto vnico, eoque recentioris aevi exemplari, e Bibliotheca Antonii Augustini, archiepiscopi tarracoenensis. Sed iam in Hispania, Andream Schottum editionem euulgasse, colligimus e Friderici Sylburgii *epistola*, ad Schottum scripta, vbi ait: *vt Procli χρονολογία, quam graece ac latine in Hispania edidim, & περὶ τῆς ψυχῆς μέρη ad me, cum ceteris mittebas, per has citiores regiones diffunderetur, commodiorem locum ei non inueni: i posse iudicari, quam si APOLLONIO, quem eodem tempore prae manibus habebam, annexa, eodem in lucem exires.* Contulit Sylburgius Schotti editionem, cum exemplo, quod ex Henrici Stephani bibliotheca descripserat; Multo sane id perfectius & emendatius Schotti editione deprehenderat, cum Henr. Stephanus, ad duos codices vetustos, id contulisset. Per istam igitur exemplarium *ἀντιθέσεις*, quae, in Schotti editione deerant, suppluit. Ipse quidem Sylburgius, vt ad APOLLONII *Syntaxin* fecerat, in Procli *chrestomathiam*; *notiones quaedam* adiecit, sed Schotti & Petri Joannis Nunneseii *notas* prolixiores plane omisit. Reperiuntur illae in alia editione, quae hoc titulo: Procli *chrestomathia poetica, Interpretis & Scholiaste* Andrea Schotto Antwerp. *Accessere & notae* Petri Joann. Nunneseii, Valentini. *Item Fragmentum* Scriptoris incerti; *antea* Cenforino tributum, & cum eius *de die natali* libro continenter impressum. *Nunc correctius & aliquot capitibus, ex veteri libro additis, auctius editum* a Lud. Carrione, Brugensi, *Cum notis eiusdem* Nunneseii, adiecitur Andreae Schotti *Observationum humanarum libris V. Hanou. 1615. in 4. editis.* Conf. *Analec̄ta nostra litteraria* p. 827.

De Proclo Diadocho, Lycio, philosopho platonico, vid. Marini, neapolitani, *de vita Procli, & felicitate liber*; qui *graecae cum incerti auctoris interpretatione latina*, praemittitur Procli *libris VI. in Platonis theologia*, ab Aemilio Porto, Hamb. 1618. in fol. editis.
Cum

Cum vtro dimidia parte, haec vita manca esset, illum ex Marquardi Gudii codice descriptam, supplevit, cum versione & notis, & elencho scriptorum Procli, edidit separatim Jo. Alb. Fabricius, *Hamb.* 1700. in 4. Habemus editionem nitidam & satis raram, hoc titulo insignitam: Procli *Philosophi Platonici Vita, Scriptore Marino Neapolitano: Quam altera parte De Virtutibus Procli theoreticis ac theurgicis, auctiorem, & nunc demum integram, primus edidit, Versionem, breves notas, atque Elenchum scriptorum Procli adiecit* Jo. Albertus Fabricius SS. *Theol. Doct. & Philosophiae Moralis atque Eloquentiae Professor Publ. Praemissae sunt Prolegomena de Marino, de aetate, gente, Magistris, & Successoribus Procli, tum de septem generibus siue gradibus virtutum, quas in praeceptore suo celebrat Marinus. Londini Excudit T. Hodgkin, pro T. Leigh & D. Midwinter, ad Insigne rosae coronatae in Coemeterio D. Pauli 1703. in 8. form. maior. pp. 94. except. praemiss. pp. 28. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec. L. V. Cap. XXVI. p. 455 sqq. 465 sqq.**

Anomaliae grammaticae, in APOLLONIO cursim notatae, a Friderico Sylburgio, ad David. Hoesche- lium scriptae sunt.

XIIX.

JVNII IVVENALIS *Aquinatis* Satyrae Decem & Sex, Ad Imitationem Aldini Exemplaris Emendatae. Praeterea non multo pridem Curionis scholiis margini appositis, nunc vero satyrae cuilibet subnexis, illustratae. Quae vice brevis Commentarii esse possunt.

Hexastichon ad studiosum Lectorem.

Vt confert viciis, purgatum carmen habere
Cum doctis scholiis sic iuvat vsque legi

Quo

Quo magis hunc moneo librum nunc esse legendum

Quod careat mendis & niteat scholiis
Est tibi praeterea tanto hic magis auctor amandus
Quanto plus aliis anteferendus erit.

M. Benedictus faciebat.

Cracoviae 1529. in 8. folior. 90.

Libros initio seculi XVI. in Polonia litteris exscriptos, esse rarissimos, multis adlaris exemplis passim confirmavit Joannes Daniel Janozki in der *Nachrichte von denen in der zaluskischen Bibliothec sich befindenden raren polnischen Büchern*, P. I. & II. Huic sane causae tribuendum esse censemus, quomobrem haec JUVENALIS editio, Michaeli Mairtaire, Jo. Alb. Fabricio, Nicol. Funccio, aliisque scriptoribus, qui auctorum veterum, & editionum, quae exstant, dederunt notitiam, incognita fuit. Nos sane nullum, inveniimus librum, aut bibliothecae catalogum, ubi illius mentio facta fuerit. Litteris impressa est romanis, quas *currentes* siue *cursums* typothetae nominare consueverunt, & ut in *aldinis* poetarum veterum *editionibus* factum est, litteris initialibus, a reliquo textu, paullo remotis. Primo loco habetur brevis *visae JUVENALIS descriptio*, litteris gothicis excusa, cui *argumenta sedecim satyrarum*, totidem versibus, hexametris concepta, subiiciuntur. Cuilibet *satyrae* adposita sunt Coelii Secundi Curionis *scholia*. In fine *Satyrae XVI.* leguntur duo *epigrammata*, in *satyras JUVENALIS*, alterum Josephi Struthii, posnaniensis, archiatri, Sigismundi Augusti regis, celeberrimi, de quo vid. praeter alios, Nicolai Comneni Papadopoli *Historia gymnasi paravini* Tom. II. L. II. Cap. XXIII, num. 100. p. 218. alterum Michael. Wrantii Dal. Ea sequitur *Erratorum, per humanam incuriam, commissorum index*, satis quidem copiosus. Editioni finis

Tom. II. D impo

imponunt Epigrammate. F. Mymeci leonontani, quod
adhortationem ad studium. JUVENALIS Satyrographo-
rum principis, ob oculos ponit:

Conforem eximium lector morum & vitiorum

Hunc manibus versa, nocte dieque vigil.

Hinc vitam poteris nullus quoque fingere mores,

Vitare & crimen, hoc dace disce frequens

Non tam perfecte Venetum. formavit Apelles

Non Zeusis botros, & vitia ille aperit

Hinc latiam phrasin disces, & cognitionem

Rerum multarum, cum metricisque modis.

Typographus haec adscripsit verba: *Excussum Craco-*
viae per Mathiam Scharffenbergk, expensis honesti viri
Marci Scharffenbergk bibliopolae. ibidem anno ab homi-
nam genere restituto M. D. XXVIII. (1529) XXVI.
Alai.

Praeter scriptores iam nominatos, & variorum au-
storum vitas, quae variis JUVENALIS editionibus
praefixae sunt, legi poterunt Nicolai Rigaltii *Disserta-*
tio de Satira JUVENALIS, quae praemissa est JUVENALIS
editioni per Robert. Stephanum, Paris. 1616.
in 12. etulgatae, & illi, quam Henr. Clav. Henninius
Paris. 1685. in 4. dedit: Henrici Dodwell. *Annales*
velletiani, quintiliani, statiani seu Vitae P. Velleii Pa-
terculi, M. Fabii Quintiliani, P. Papinii Statii (obiter-
que JUVENALIS) pro temporum ordine dispositae.
Oxon. 1698. in 8. form. maior. Filippo Argelati Vi-
ta di DECIMO GIUNIO GIOVENALE, in Corpo-
re poetar. latinor. cum versione hetrusca editorum Tom.
XIIX. Mediolan. 1739. in 4. Adrien Baillet Juge-
ments des Savans Tom. III. P. I. p. 331 sqq. Ea,
quae ad Juvenalis editiones, a viris brixienfibus cura-
tas adtinet, omni qua solet follertia, & adcuracione ex-
posuit eminentissimus Princeps ANG. MARIA Cardinal.
Biblioth. VIRINVS in Specimine variae lit-
teraturae brixienfis P. I. p. 144 sqq.

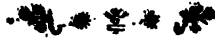
XVIII.

Αισχυλου τραγωδίας 2, Προμηθεὺς δεσμώτης, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, Πέρσαι, Ἀγαμέμνων, Χοηφόροι, Ἐυμενίδες, Ἰκέτιδες. Σχόλια εἰς τὰς αὐτὰς τραγωδίας. AESCHYLI Tragoediae VII. Quae cum omnes multo quam antea castigatiores eduntur, tum vero una, quae mutila & decurtata prius erat, integra nunc profertur. Scholia in easdem, plurimis in locis locupletata, & in pene infinitis emendata. Petri Victorii cura & diligentia. *Ex officina Henrici Stephani M. D. LVII. (1557) in 4. pp. 395. exceptis foliis quatuor prioribus.*

Editioni, quam Vir Cl. DANI. CLEMENT in *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 68. *belle & rare* vocat Petrus Victorius *praefationem* praemisit, in qua se reliquis Aeschyli editoribus feliciorum praedicat, quod integrum Agamemnona nactus sit, cuius fabulae prima tantum pars, atque ea quidem exigua, typis antea excusa fuerat. Causam vero huius rei his verbis addit: *Nam quod prius, errore quodam non paruo, confusa haec fabula erat cum Choëphonis, originem huius incommodi (nisi fallor) indicabo. Erant in vetustissimo nobilissimoque volumine, quo continentur omnes Sophoclis atque AESCHYLI Tragoediae, quae superiorum temporum acerbitatem subterfugere: nec non Apollonii Argonautica: (id autem apud nos est): ambae haec fabulae, eodem ordine scriptae, quo res ipsae gestae fuerunt: ut Agamemnon praecederet, consequerentur Choëphorae, lapsae autem illinc sunt paginae nonnullae, siue ab improbo quoriam excisae, in quibus reliqua, ac magna quidem illa, pars Agamemnonis continebatur, & initium Choëphorarum manebat. neque enim multa e principio huius fabulae videntur desiderari. Alium nunc librum inuenimus, in quo Agamemnon integra*

D 2

esset:

esset: quum tamen nec in illo, nec in altero ullo Cho-
 phoras, totam reperire potuerimus, quare affirmare au-
 sim, eam partem huius tragoediae, de hoc nostro exem-
 plari manasse. unde sane descripta fuerit, postquam id
 incommodum, quod narrari, acceptum est, quare muti-
 lata capite atque initio suo in manus venit. Quod vero
 ad Agamemnonem pertinet: ne quicquam omitteremus
 quod ad eius restitutionem faceret quum audissemus Ro-
 mae in bibliotheca Alexandri Farnesii, summi antistitis,
 atque omni re, nobili ac splendido huiusmodi digna, instru-
 tissimi, AESCHYLII volumen inueniri, in quo haec fa-
 bula legeretur: conferendam eam, a nobis descriptam,
 euimus cum eo exemplari, in quo nobis operam suam
 fideliem atque eruditam praebuit Gulielmus Sirletus, ut
 cuncta diligenter notaret, quae aliter illic legerentur.
 Nos autem postea varietatibus illis diligenter pondera-
 tis, in eam opinionem venimus, ut nostrum librum non
 deteriorem illo putaremus; ut magnam partem eorum,
 quae variata in eo offenduntur, immutatam ab aliquo
 crederemus, qui in suas quosdam versus restituere ebori
 cantus voluerit. saepe enim addita aut dempta illic
 quaedam cognouimus, quae consilium ipsius adiuuarent.
 Laudat praeterea Bartholomaeum Barbadorum, quem
 comitem huius magni & ardui laboris habuerit. Sen-
 tentiam quoque suam Petrus Victorius, de scholiis,
 quae in AESCHYLUM, Sophoclem, & Euripidem cir-
 cumferuntur, eiusmodi verbis prodit: ut autem libere
 loquar quod sentio de scholiis iis, quae in tres nobilis-
 simos tragicos circumferuntur: puto haec quae in AE-
 SCHYLUM leguntur, in vetustissimo praesertim nostro
 exemplari, meliora caeteris & eruditiora esse: primas-
 que ipsis libenter detulerim. secundas vero Sophocleis,
 & illis maxime quae Romae (1518. in 8. vid. Michael.
 Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 319. Jo. Alb.
 Fabricii *Biblioth. graec.* L. II. Cap. XVII. p. 632 sqq.)
 primum separatim excusa fuerunt: nam ipsa postea cre-
 vere, opera cuiusdam qui magis numerum eorum augere
 voluerit, quam intelligentiam eius poetae adiuuare stu-
 duerit

caerit. immiscuit enim cum ipso nonnulla doctrina &
acumine priorum illorum indignissima. Quae in septem
Euripidis tragoedias declarationes editae sunt, minores
multo infeyioresque doctrina esse existimo. Ista autem
scholia, quae per singulas poëmae tragici paginas, ver-
bis subiecta conspiciuntur, a Joan. Cornelio de Pauw
in praefatione editionis, cuius mox adscribemus titulum,
spaucula demonstratur citimae aetatis, & vilius esse fru-
ctus dicuntur. P. Victorii praefationem excipit, A. E-
SCHYLI vita, graece conscripta, καταλογος των Αισχυ-
λου δραματων, κατά σοικαίων. In fine tragoediarum in-
venitur Tractatus graecus, de metris, quibus usus est
AESCHYLVS, cuius praestantiam, in eo etiam eluce-
re scribit Joan. Cornelius de Pauw l. cit. quod omnes
versus, paucissimis exceptis, ita exhibeat, vt ad metro-
rum genera, ab Hephæstione enarrata non difficulter
reduci possint. Henricus Stephanus p. 359—395.
Observationes adiecit in AESCHYLI locos, qui variis
scribuntur. In epistola p. 356 sqq. praemissa, non
pauciora quam quindecim, a se esse visa, partim Ve-
netiis, partim Florentiae, partim Romae, partim
etiam Neapoli, AESCHYLI exemplaria adfirmat, in
quorum autem bona parte, primas tantum tres tragoe-
dias inuenerit. Conf. die Merkwürdigkeiten der kö-
niglichen Bibliothek zu Dresden Tom. II. p. 457 sqq.
vbi haec editio breuibus descripta inuenitur.

AESCHYLVS tragicorum poetarum, quos habe-
 mus, antiquissimus, Josuae & Cecropis, vt Guiljelms
 Canterus, in praefatione in AESCHYLVN, Antwerp.
 ex officina Christophor. Plantini, 1580. in 12. ab illo
 editum, existimat, aetate floruit. Sunt qui illum eo-
 dem fere tempore, quo Herodotus, celebris fuit, Bac-
 chi instincta, vel cum vino incaluit, scribendae tragoe-
 diae operam dedisse commemorant. Sed illorum sen-
 tentia cum veritate congruere videtur, qui cum Isaac.
 Casaubono L. I. de satyrica Graecorum poesi, & Ro-
 manae satyris Cap. V. p. 135. edit. Thom. Grenii in

*Museo philologico Lugd. Bat. 1699. in 8. cum Thom. Stanleio in vita AESCHYLI, edition. AESCHYLI quam curavit praefixa, cum Jo. Alb. Fabricio L. II. Biblioth. graec. Cap. XVI. p. 602. multisque aliis, AESCHYLVN atheniensem, ex oppido atticae regionis Eleusine, anno, priusquam servator nasceretur, 525. postremo Olympiadis LXIII. Euphorione patre, prognatum esse statuunt. Non solum tragoediis conscribendis, quas ipse, pro modestia sua, exiguas portiones, amplissimarum Homeri coenarum adpellavit, nomen ac famam consequutus est, sed in sago etiam inclaruit, & castra sequutus, tribus praeliis insignibus, marathoniae navali, apud Salaminam, & plataeensi interfuit, ac fortis intrepidique animi edidit signa, & partae victoriae, focius particepsque factus est. Veterum auctorum, qui id testantur testimonia, vid. in Joan. Burchar. & Friderici Ottonis Menckeniorum patris & filii Bibliotheca virorum militiae aequae ac scriptis illustrium, Lips. 1734. in 8. p. 19 sqq. De Tragoediis AESCHYLI praeter alios, bene meritus est, quem iam nominavimus, Guil. Canterus, quem tamen Thomas Stanleius, Canteri opera usus, praeteritis temporibus superavit, omniumque optimam AESCHYLI editionem, hoc titulo publicae luci exposuit: AESCHYLI Tragoediae septem cum scholiis graecis omnibus; Deperditorum Dramatum fragmentis, versione & commentario Thomae Stanleii, Londini typis Jacob. Flober 1663. in fol. Splendidae editionis recensio vid. in Journal des Savans an. 1665. p. 112. in Joan. Alb. Fabricii Biblioth. gr. l. cit. p. 617. in den Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr. l. cit. p. 458. Cum vero haec editio nostra aetate admodum difficilis inuentu esset, vid. David. Clement. Biblioth. historique & critique Tom. I. p. 68, recubendam illam curavit Joan. Cornelius de Pauw eiusmodi titulo: AESCHYLI Tragoediae superstites, graecae in eas scholia, & deperditarum fragmenta, cum versione latina & commentario Thom. Stanleii; & notis Es. Ro-
bor-*

bartelli, A; Turnebi, H; Stephani, & G. Canteri.
Curante Joanne Cornelio de Pauw, Cuius notas adde-
dunt. Hagae Comitum apud Petrum Goffa, Filium. &
facios anno 1745. II. Tom. in 4. form. maior. pp. 138.
 Describitur editio splendidissima, ut alia hinc eruditorum
 diaria. raceamus, satis adcurate, in *vermerkliſſigen Nach-*
richten, von dem gegenwärtigen Zustande, Veredlerung
und Wachsthum der Wissenschaften P. LXXVI. p. 237
ſqq. Conf. die Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu
Dresden I. cit. p. 459. 1. Id autem singulari Jo. Coe-
nelius de Pauw, in graecis suis notis adſtauit: ut ac-
centus, vocibus graecis non sine adpiti: alii illis utan-
tur, voce, quasi dictatoria edicit, per ma licet; ego a
frivolis, & ineptis, ſemper abhoerui. Conf. de A E-
SCHYLO, & Tragoediarum editionibus, praeter ſcri-
ptores nominatos, Olai Borrighii Diſſertatio de poetis
II. p. 29. edit. Francof. 1689. in 4. Adr. Baillet Ju-
gemens des Savans Tom. III. P. II. p. 334 ſqq. P. Bai-
le Dictionaire Tom. II. p. 1106. ſqq. Jo. Meurfii
AESCHYLVS, Sophocles, Euripides, ſino de eorum
Tragoediis Libri III. Lugd. Bat. 1619. in 4. Librum
ex Auctoris autographo auctum, inſeruit Jacob. Gro-
novius Theſauro antiquit. graec. Tom. X. col. 398 ſqq.
Congessit etiam Francisc. Dionys. Camusatus in Ob-
ſervationibus ad Alphons. Ciaconii Bibliothecam, Paris.
1731. in fol. omnia, quae de AESCHYLO, eius ſcri-
ptis, eorumque editionibus, dici potuerunt.

De Petro Victorio, nobili florentino, qui non mo-
 do Hetruriam, sed omnem Italiam, eruditionis gloria
 illustravit, magnisque ingenii dotibus ornatus, exteros
 etiam adduxit, ut amore eum & admiratione. proſe-
 querentur, vid. Joſ. Simleri *Bibliotheca* p. 568. Ant.
Bonivieri Vita di Piero Vettori, l'antico gentilhuomo
fiorentino, in Fiorenza nella Stamperia de' Giunti 1583.
in 4. Eiusdem elogium adiectum est Petri Victorii &
Jo. Cafetii epistolae Francof. 1597. in 8. p. 137 ſqq.
In Tom. III. della raccolta di Proſe fiorentine, Firenze
1719. in 8. legitur p. 81 ſqq. Lionard. Salviani Ora-

nium delle feste di Piero Vettori. Conf. Thom. Pope-
Bloune *Censura celebrium auctor.* p. 672. Pauli. Fre-
heri *Theatr. vivor. eruditione claror.* p. 1378. Con-
rad. Samuel. Schurzfleischii *Introductio in Notissimam
scriptorum P. III.* p. 219 sqq. Adr. Baillet *Jugemens
des Savans* Tom. II. P. II. p. 96 sqq. Tom. II. P. III.
p. 385 sqq. Joannes Caselius in *epistola XVII.* quam
ad Albertum Clampium scripsit, in *Collect. epistolar.
caselianarum Justi a Dransfeld Francof.* 1687. in. 8.
p. 855. illum bono litterarum ac virtutis natum, &
quasi aliquem in montibus hetruscis fuisse Chirona
scribit. Iis vero viribus corporis animique fuit, vt
annum iam agens *XXCVI.* meditaretur adhuc, doceret,
& scriberet. Diem obiit supremum anno 1585.

XX.

Σοφοκλους αἱ ἑπτὰ τραγωδίας. SOPHOCLES
Tragoediae septem vna cum omnibus graecis
scholiis, & cum latinis Joach. Camerarii. Annota-
tiones Henrici Stephani in SOPHOCLEM & Euri-
pidem, seorsum excusae simul prodeunt. Anno
M. D. LXXVIII. Eiusdem Henrici Stephani Di-
stichon de suis editionibus Aeschyli & SOPHO-
CLIS,

Aeschylon edideram, SOPHOCLES invidit: at
idem

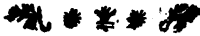
Cur ab eo posthac inuideatur habet.

in 4. pp. 461. & 142. non numeratis 4. foliis prioribus.

Ex CXXIII. *tragoediis*, quas SOPHOCLES Sophi-
li filius, atheniensis, e nobili genere, Olympiade LXXII.
prognatus, composuisse scribitur, *septem* tantummodo
ad nostram pervenerunt aetatem, quarum variae edi-
tiones

tiones recensentur a Joan. Alb. Fabricio, in *Bibliothec. graec.* L. II, Cap. XVII. p. 632 sqq. Inter editiones, quae raro nostra aetate reperiuntur, haec ab Henrico Stephano, nitide exscripta, non ultimum sibi vindicat locum, & a Joan. Alb. Fabricio l. cit. p. 634. *praestantissima facile earum, quae exstant & emendatissima* adpellatur. Initio conspicitur Henrici Stephani *epistola, ad lectorem φιλοσοφικῆς*, e quo adparet, quod Henricus Stephanus in excudendo SOPHOCLE, maxima ex parte Adriani Turnebi sequutus fuerit editionem, quam *Parisis, typis regijs*, e codice Aemari Ranconeti, *cum scholiis graecis 1553.* in 4. exscripserat. Sed neque Ranconeti codicem emendatum, neque Turnebi editionem omnibus fuisse numeris absolutam, perhibet Stephanus; quippe quae illi multum laboris reliquerit, id quod *Adnotationes*, quas in hunc poetam conscripsit, quemlibet docere queant. *Epistolam* Stephani sequuntur quatuor Simonidis, Erycii, & Dioscoridis *epigrammata graeca, ex anthologia graeca* deprompta, vno cum SOPHOCLE *vita graeca*, ab auctore anonymo conscripta, & graeco, ex Suida, de SOPHOCLE excerpto. Textus SOPHOCLE *graecus*, seorsum excusus est a pag. I—431. Cuilibet paginae, adposita sunt *scholia graeca*, a duobus auctoribus, conscripta. Alia ab auctore anonymo profecta ipsa illa sunt, quorum supra Petri Victorii verbis, ex *praefatione* in Aeschylum, excerptis, fecimus mentionem, primumque *Romae 1518.* seorsum excusa fuerunt. Alia Demetrius Triclinius composuisse dicitur, quae ex Ranconeti codice Turnebus iam descripserat, Henricus autem Stephanus, multo emendatiora edidit, & adiecit, quae *περὶ ἑξημέτρων* idem Demetrius adnotauerat. SOPHOCLE *tragediis graecis* subiungitur 1) *Δημητρίου τοῦ Τρικλίνου περὶ μῦθων οὗς ἔχειν αὐτὰ Σοφοκλῆς* p. 435—461.

Demetrium Triclinium, Maximo Planuda esse iuniorum probavit Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 634.

2) *Commentatio explicationum omnium tragoediarum SOPHOCLIS, autore Joachimo Camerario, Pabepergenſi p. I. — 142.* Seorſum iſtae *explicationes* prodierant *Baſilea ex officina oporiniana 1556. in 8. form. maior.* quam editionem, cum iam Tom. I. p. 392 ſqq. deſcripſimus, verbum heic non addimus amplius, in primis cum haec poſterior editio, priorem in omnibus adcurate refert. Quae in SOPHOCLIS titulo promittuntur Henrici Stephani *Adnotaciones, in SOPHOCLEM & Euripidem*, in exemplari, bibliothecae portenſis, quo utimur, non exſtant. Seorſum illae prodierunt hoc titulo: *Henrici Stephani Annotations in SOPHOCLEM & Euripidem, quibus variae lectiones examinantur, & pro mendosis emendatae ſubſtituntur. Eiuſdem tractatus de orthographia quorundam vocabulorum, SOPHOCLI, cum caeteris tragicis communium. Eiuſd. Diſſertatio de ſophoclea imitatione Homeri. ap. Henr. Stephanum 1568. in 8.* Omnia poſtea acceſſerunt editioni, quam dedit Paull. Stephanus. 1603. in 4. Habemus ipſi editionem SOPHOCLIS, quae recentiſſima & omnium, quas vidimus, nitidiſſima eſt. Titulus talis eſt: *SOPHOCLIS Tragoediae ſeptem, tribus voluminibus comprehenſae, noua verſione donatae, Scholiis veteribus (tam antebat quam nunc primum editis) notisque perpetuis & variis lectionibus illuſtratae. Opera Thomae Johnson, A. M. Londini apud Gul. Innys, R. Manby, & H. S. Cox, bibliopolas. Etonae apud Joſ. Pote, Bibliopolam 1746. in 8. form. maior. Vol. I. quod Aiacem & Electram ob oculos ponit, paginis abſolvitur 14. 247. & 232. Vol. II. in quo leguntur Antigone, Trachinae, & Oedipus Coloneus pp. 7. 167. & 546. Vol. III. quod Oedipum tyrannum Philocteten, & Demetrii Triclinii libellum περὶ μέτραν αἰε ἐχρήσατο Σοφοκλέε. complectitur pp. 369. & 52.*

CONF. de SOPHOCLE, praeter Suidam, Auctorem vitae anonymum, Joachum. Camerarium, & Joſ. Albert.

✿ * ✿ * ✿

995

bert. Fabricium, Olai Borrichii *Dissertat. de poetis* secunda p. 29 sqq. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. II. p. 348 sqq. Jo. Meursii *SOPHOCLIS Lugd. Bat.* 1619. in 4. & in Jacob. Gronovii *Tthesauro antiquis. graecar.* Tom. X. col. 418 sqq. De expeditionibus SOPHOCLIS bellicis vid. Joan. Burchardi & Frider. Ottonis Menckeniorum *Bibliotheca virorum, militia aeque ac scrip̄tis illustrium* p. 434 sqq. Naturae debitum reddidit, cum XC. aetatis annum expleuisset, vid. Lucianus in *Macrobiis* Tom. III. p. 226. edit. Joan. Frederic. Reitzii, *Amstelod.* 1743. in 4. Quo autem mortis perierit genere, non satis constat. Quidam obiisse eum scribunt, cum Antigonen recitaret, & longiorem periodum spiritu vno absoluerē veller, alii, quod victor coronatus, gaudium ferre non posset. Vna passa illum suffocatum fuisse, Lucianus l. cit. & *epigrammata* Simonidis, quae Henricus Stephanus ex *Antholog.* L. III. Cap. XXV. excerptis, & uti iam dictum est, suae editioni praefixit, produunt.

XXI.

Epigrammata selectiora e Graecis scriptoribus. Epigrammatum Centuriae duae. *Tiguri Apud Frosch.* (Froschouerum) *MDXLIX.* (1548) in 8. pp. 95.

Et si haec collectio, singulari insignita est titulo, illam tamen adpencicem esse libri, quem Joannes Frisius, tigurinus, hoc emisit titulo: Hesiodi Aescraei *poem̄a inscriptum* "ΕΡΩΝ Ή ΗΥΒΡΟΣ, id est, *opera & dies.* Accedunt in idem breuia scholia a Jacobo Ceporino primam conscripta, nunc vero per Joannem Frisium Tigurinum, insigniter aucta, in quibus dictiones & sententiae quaedam obscuriores, atque obiter Graecorum

corum carminum ratio declarantur. Item selecta aliquot Graecorum epigrammata, quibus propter viriusque linguae studiosos latinam translationem adiecinus, in 8. pp. 119. non solum verba in titulo conspicua produnt, sed id etiam disertis prodidit verbis Rodolphus Gualtherus, tigurinus in epistola ad optimae spei & indolis adolescentem, Georgium Cellarium, Patricium tigurinum, affinem & filium suum dilectum, epigrammatibus selectis, praemissa, ubi ait: Ita enim cum amicus singularis, Joannes Frisius, in tigurinae iuventus gratiam, Hesiodi vetustissimi poetae aeditionem adornaret, facile vidit, plurimum utilitatis, iuniorum studiis accessurum, si & selecta aliquot Graecorum Epigrammata adieceret --- Quamobrem non potui non probare Frisii mei consilium, licet illud maiori fortassis meorum studiorum commoda improbari licuisset. Ut enim hoc mihi tam arridere vidit mox pro suo iure rogare coepit, ut selectiora quaedam ex Epigrammatum libris in suos ordines seu titulos disponerem, simulque ex latinis eorundem interpretationibus (quae interdum plures erant) eas quae germanae magis viderentur, subiicerem: & si quae infoeliciores aut obscuriores haberentur ipse voui aliquid parturire auderem. Et sane, licet hoc tam exulcerato saeculo multa alia agenda restarent, parui-tamen partim amici rogatu motus, partim veteris circa poeticam studii illecebris & consuetudine illectus: & quantum paucissimorum dierum iactura fieri potuit, duas hasce epigrammatum centurias cum paucis aliis congeffi potius quam digessi &c. Jo. Alb. Fabricius istam collectionem graecam, inter *Anthologiae* editiones & compendia, non memorauit.

Vid. de Rudolph. Gualthero, Theologo tigurino, anno 1519. nato & 1586. mortuo, Joan. Jacob. Huldrici, Gualtherus *rodianus* *sive de vita & morte eiusdem oratio*, in *Bibliotheca bremensi*, Class. IIX. Fascic. III. p. 660 sqq. Conf. Jos. Simleri *Bibliothec.* p. 610. Melchior. Adami *vitae theologor. germanor.* p. 282.

p. 282. Paull. Frekeri *Theatr. viros. eruditione claror.* p. 267. Notari hic etiam meretur, quod in *lexico eruditorum* Tom. II. col. 765. Jo. Jacobus Frisus, Joannis filius, hunc libellum. edidisse minus recte commemoretur. Cum enim Joannes Jacob. Frisus anno 1611. ætatis anno LXIII. mortuus esset, hic autem liber, vt editionis nostræ docet titulus, anno 1548. in lucem prodierit, rem ita se habere nemo dixerit.

XXII.

Epigrammatum Graecorum Libri VII. Annotationibus Joannis Brodaeï Turonensis* illustrati, Quibus additus est in calce operis rerum ac vocum explicatarum Index diligentissime conscriptus. *Froben. Basileæ M. D. XLIX. (1549)* in fol. pp. 627. exceptis præmissis & indice folior. 13.

Joannes Brodeau siue Brodaeus, excellentis ingenii vir, Caesaroduni Turonum, ex honesta Brodaeorum familia natus, hunc commentarium in graeca *epigrammata*, quorum & bonam partem latina ciuitate donauit, iuuenis vndetriginta annorum conscripsisse dicitur. Id sanè Sigismundus Gelenius testatur in *epistola*, ad Joannem Frisium tigurinum Basil. 1549. scripta & *Antbologiae* præmissa, vbi inter alia haec legimus: *Commentariorum autor est iuuenis multiuigæ lectionis idemque μνημονικώτατος* Joannes Brodaeus Turonensis, vt mirum sit in eius ætatem tam variam exactamque omnis generis librorum cognitionem cadere. *Aiam enim vix dum vndetrigesimum annum ingressum.* Sed contradicere videtur. Gelenio P. Baile in *Dictionaire* Tom. I. p. 665. vbi *J'ai oublié*, ait, *de remarquer que s'il étoit soixante trois ans lorsqu'il mour-*

*mourrat en 1563, comme Sainte Marthe l'assure, on devoit
 faussement marqué son âge à Sigismond Gelenius, qui
 ne lui donne en 1549. que vingtneuf ans, & qui fonde
 sur cela un nouveau renfort d'éloges. Varia virorum
 doctissimorum elogia, quibus Jo. Brodaeum ob com-
 mentarium in Epigrammata graeca conscriptum, orna-
 runt collegit, & omnium conspectui exposuit Thomas
 Pope-Blount in Censura celebrium auctorum p. 658.
 Paullus Colomesius in Gallia orientali p. 28 199. 267
 199. edit. Hag. Com. 1565. in 4. & Adrien Baillet in
 Jugemens des Savans Tom. II. P. II. p. 57 199. In-
 iuriosus autem in illum fuit Anonymus, qui exempla-
 ri editionis, quod habuit Michael. Maittaire, in fron-
 te haec adscripserat verba: *hae adnotationes, si tamen
 recte conicio, videntur Jacobi Tussani, regi Parisius, grae-
 cae linguae professoris, quo post Brodaeum, Gallia non
 habuit graeci sermonis peritiorum, lucernam, quidquid
 tandem male feriat Brodaeus sibi adscribat. Vid.
 Annales typograph. Tom. II. p. 357. Conf. Tom. III,
 p. 580. Sigismundi Gelenii epistolam dedicatorem
 ordine excipit Auctorum qui in hisce libris Epigram-
 mata conscripserunt, catalogus, quem graeca epigram-
 mata ipsa, subiecto Brodaeum illustrata commentario se-
 quuntur. In fine eorum adpositus est index, in An-
 notationes Joannis Brodaeum in epigrammata graeca, or-
 dine alphabeti. Illae postea Joannis Brodaeum anim-
 aduersiones, e chirographo illius auctae, editioni An-
 thologiae praestantissimae, quae Francofurti ex officio
 Wecheliana 1600. in lucem prodit, adiectae fue-
 runt. Vid. Jo. Albert. Fabricii Biblioth. graeca L.
 III. Cap. XXIX, p. 699. Cl. David. Clement Biblioth.
 theque historique & critique Tom. I. p. 364.
 De vita & libris editis Joannis Brodaeum, Canonici
 caronensis, qui anno 1563. aetatis anno LXIII. obiit,
 pluribus verbis exposuerunt Thom. Pope-Blount,
 Paul. Colomesius, Adr. Baillet, & P. Baile II. cit.
 Conf. Scaeuol. Sammarthani elogia Gallorum L. II. p.
 68 199. Jo. Simleri Bibliotheca p. 340.**

XXIII.

Aἰθολογία διαφόρων ἐπιγραμματίων παλαιῶν, εἰς ἑπτὰ βιβλία διηρημένη. Florilegium diversorum Epigrammatum veterum, in septem libros divisam, Magno Epigrammatum numero & duobus indicibus auctum.

Henr. Steph. de hac sua editione distichon,

Pristinus a mendis fuerat lepor ante fugatus

Nunc profugae mendae, nunc lepor ille redit.

Anno M. D. LXVI. (1566). Excudebat Henricus Stephanus, illustris viri Huldrici Fuggeri typographus in 4. pp. 539. non numerat, praemiss. & append. fol. 19. & dimid.

Editionem esse admodum raram praeceteris testatur Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 363. Auctor der *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 30. Praemissit Henricus Stephanus *Explicationem notarum sibi peculiarium quibus in huius libri & in Homeri aliorumque poetarum editione usus est*, quam epistola ad lectorem poetices studiosum sequitur. Duplici indici subiiciuntur σχολία Μαξίμου ὡν μάλιστα ἐπιγραμματικῶν παλαιοῦν & Henrici Stephani *Annotationes in quosdam Anthologiae epigrammatum locos*, & potissimum eos, qui secus quam in hac eius editione aut scripti aut interpuncti inveniuntur scholia & adnotationes folia 8. complent.

Quis Maximus ille auctor *scholiorum* graecorum fuerit, inter viros doctos adhuc disceptatur. Alii illa Maximo Planudae, alii Maximo cuidam, quem Planuda iuniorem dicunt, tribuere solent. Id extra omnem dubitationem positum est, auctorem, quisquis ille demum fuerit, recentiorum fuisse, propterea quod ex libris,

bris, qui in virorum doctorum versantur manibus, Suida, Eustathio, Scholiis in Apollonium, Athenaeo, Pausania, Stobaeo, & aliis, quos testes producit, *scholia* sua collegit. Conf. Andreae Rivini *praefatio* in *Anthologiam* p. 2. vbi *scholia* disertis verbis Maximo Planudae adscribit, Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graecae* L. III. Cap. XXIX. p. 699.

In *epistola ad lectorem adnotationibus* adposita, Henricus Stephanus causam exponit, quae adductus pro *adnotationibus* dederit *adnotatiunculas*. Ita vero ille, pro *Adnotationibus*, ait, *has adnotatiunculas dare me coegerunt non temporis sed chartae (quod mirum videri possit) angustiae. In eas autem me redigebat Sophocles, qui quum eodem tempore, eiusdem formae charta excuderetur, plures ab eo paginas nec vi, nec clam, nec precario obtinere potui. Tanti autem meas illas annotationes esse non putabam, ut editioni alterius horum operum moram asserere deberent. Ego igitur ex duobus malis minus eligens, & in mea scripta mea iure utens, adeo litavis non peperci, ut vix decima pars eorum, quae in opus hoc annotaram, eas effugerit. Quod se celare, lector, nolui, ne aut nimiam horum adnotatiuncularum brevitatem pariter & ieiunitatem, aut nimiam horum litterarum mirareris exiguitatem. Quum enim integrae illae annotationes multorum locorum explicationem haberent, quos doctissimus alioqui scholiastes Brodaeus praetermiseras, aut in quibus explicandis mihi non satisfecerat, his earum reliquis ea, potissimum quae ad varias lectiones pertinent, (quae etiam praecipue a me expectatum iri existimaui) persequutus sum &c. Quid vero editione praestiterit, his verbis refert: Nunc de hac editione pauca. Multos ea locos, sed nullos tamen, (nisi ubi apertissimus erat error) ex coniectura emendatos habet. Ex falsis interpunctionibus ortos errores excipio, in quos ius mihi esse existimaui. Quum autem in caeteris editionibus praefixus unicuique libro numerus titulorum (qui usquam hic vocatur) alicubi*

nume-

numero qui in ipso libro est non respondeat: quum multa epigrammata sub eodem titulo de iisdem rebus & personis in eundem sensum scripta diuisa sint: quum libro tertio, sub titulo incelebrium poetarum, Orpheus, Musaeus, aliique multi calaberrimi, & vetustissimi poetae positi sint: quum aliis ad particularem titulum epigrammata diuersa tanquam ad generale referantur: quum ibi carmina multa quae separari debent, coniuncta sint, contra quae coniungi unoque tenore continuari debent, interrupta sint: quum interdum positum sit nomen rei *ἡντιπάρωτος* pro eius nomine *ὁ ἡντιπάρωτος*, & vice versa, quum *ἄνθρωπος* aliquoties ponatur, ubi auctor non ignoratur, quum non pauca etiam *ἄνθρωποι* sint: quae his ego aliisque multis vitiis remedia adhiberem, ex huius editionis cum alijs collatione quam ex meis verbis intelligi malo. At titulis qui ordine alphabetico collocati non erant, sedem suam mutare, aut epigrammata ex titulo uno in alium cui magis conuenire videbantur transferre nequaquam ausus fui. Sed & nomina eorundem *ἡντιπάρωτων* ut varie scripta inveni, ita etiam varie scripta reliqui, dum quid certius de illis comperissem. Sed nec in illis nominibus quae modo cum adiunctione, modo sine illa scripta sunt, quicquam immutari. Sunt & alia fortasse (immo vero quibus sine non dubito) a me hac in editione praestita: sed re quam verbis maiora meae esse volo. Venio igitur ad epigrammata quae addidi. Verum heroum epitaphia epigrammata, quibus primum locum dedi, me olim Florentiae ex veteri quodam Mediceae bibliothecae codice descripsisse antea indicauis: e quibus quae translulisse Ausonium dixi, ea in posterioribus duntaxat eius poematum editionibus quaerenda esse monui. Illa quoque *ἡντιπάρωτος* pag. 133. ex veteri codice epigrammatum descripsi, quod Louanii habebat Johannes Clemens, Angelus. Caetera omnia quibus nomen scriptaris, unde sumpta sunt, non adscripti, ex Herodoto, Pausania, Strabone, Sotione, Athenaeo, Stephano, Diogene Laertio, Suida, Eustathia descripta esse scito &c. Re-

hendit praeterea, editionis, quae *Veneris* prodit; re-
 atorum, quod non erubuerit, pro magna epigramma-
 rum accessione, quam in titulo pollicitus fuerat, se-
 ptim aut octo versiculos Anacreontis dare, qui praeter-
 quam, quod nihil cum epigrammatibus commune ha-
 beant, etiam depravatissimi sint. Jam vero addit:
 nec alia re, quam multis mendorum millibus, locupletio-
 ra esse conspicitur illa editio, quam tamen superioribus,
 longe castigatorem praedicare nihil cum pudis. Sed
 quis pudorem in perfrictas frontis hominibus quaerit.
 His sine dubio verbis perstrinxit editionem *veneris*,
 quae ut titulus habet, cum nonnullis epigrammatibus, re-
 cens inuentis, reiectis ad calcem, apud Aldi liberos 1550.
 vel ut Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. III.
 p. 604. adfirmat, 1551 in 8. prodit. Extulit Henri-
 cus Stephanus postremam distichon *Epigrammatis*
 graeci L. VI. Cap. VI. *Anthologiae*, quod inchoatur
 verbis *ὅς ποῖς Ἀγχιονε*, in *Annotationibus in Antholog.*
 quinquaginta, & in *selectis Epigrammatibus* an. 1570.
 euulgatis, centum & quatuor distichis latinis. Sed
 reprehenditur hoc Henrici Stephani studium a Fran-
 cisco Vauaffore in *Libro de Epigrammate*, Paris. 1672.
 in 8. Cap. XVII. p. 202. cum scribit: *Quod si est in*
oratione soluta Henrici Stephanus eiusmodi, qualem de-
scripsi (p. 201.) quanto in astricta vitiosior, qui & in-
concinnes plerumque versus, & durissimos fecerit, &
inaniter, ut sic dicam, copiosos? Non discodem a re &
argumento epigrammatum. In notis ad anthologiae
librum sextum, titulo sexto, epigrammate eod. versic
Ἀγχιονε, haud equidem scio, qui homini veneris in men-
tem variare, ut poeta loquitur, rem prodigialiter unam.
Vnam enim distichum, quo epigramma elanditur, di-
versis quinquaginta distichis exulit eadem sententia,
atque interpretatus est; in eoque se magnum fecisse exi-
stimauit, siue ad prodendam vim atque copiam poeticae
facultatis, siue ad inflammandam inuentivam, accon-
dantique, exemplo proposito. At ista re, quae se, tota
quid puerilius, in qua distichorum vel optimum modo
 quo-

quodam suo non carcat, cetera in plerisque absque & in-
condita, si recte attendimus, reperiantur? Quare meri-
to ipsam illam fusilem redundantiâ, neglectam vide-
mus fuisse & repudiatam ab eo, qui Stephani tamen
notas, dum anthologiam rursus ederet, retinendas pu-
tonis. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* l.
civ. p. 698 sqq. Michael. Maittaire *Stephanorum*
bisoria, Londin. 1708. in 8. p. 286. Eiusd. *Annal.*
typogr. Tom. III. p. 737.

XXIII.

Aνθολογία διαφόρων ἐπιγραμμάτων παλαιῶν
ἑκς ἑπτα βιβλία διηρημένη. Florilegium
Hoc Est Veterum Graecorum Poetarum Epigram-
mata comprehensa libris septem. Interprete Eil-
hardo Lubino. In *Bibliopolio Commeliniano*. Anno
MDCIV (1604). in 4. pp. 104. excerptis 4. foliis
prioribus.

Jam seculo praeterito, hanc editionem fuisse infre-
quentem verba testantur Andr. Riini, in *praefat.*
Anthologiae fol. 3. vbi se raritate *Anthologiae*, quam
Lubinus ediderat, adductum esse scribit, ut novum
adornaret *Anthologiae compendium*. Illam praeterea
raram esse disertis pronunciauit verbis Cl. David Cle-
ment p. 364. Eilhardus autem Lubinus, academiae
rostochiensis tunc temporis Rector, & poeseos Pro-
fessor publicus cum *epigrammatum* pleraque, vel pro-
pter abstrusiores fabulas, euentus & historias, vel ob
occultiores adlusiones, vel denique ob ingeniosam
breuitatem obscuriora esse, & ideo paucos lectores
inuenire, cerneret, id sibi datum esse negotium existi-
mavit, ut illa *novά ἀξιῶν*, verbum, ut aiunt, verbo ex-
plicaret, & e regione graeca, graecis opposita, in
graecanae sapientiae & venustatis studiorum gratiam
publi-

publici iuris faceret, ut hac ratione plurimi ad hanc Graecorum delicias degustandas inuitarentur. Ipse id testatur in *epistola* dedicatoria, ad doctissimum suae aetatis Principem Mauricium Hassiae Lantgrauium. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. Priusquam autem hoc opus in lucem emitteret, prodromi instar euulgauit *Epigrammatum librum primum, cum interpretatione eodem carminis genere expressa, ut uersus uersui, & uerbum uerbo uene respondeat.* Rostach. 1600. in 8. Inscripserat libellum nomine Achillis belgici, Mauricii, Principis auriaci, Comitris nassouensis.

Vid. de Eilhardo Lubino, Henning, Wittenii *Membr. Theologor.* Decur. III. p. 308. ubi *programmata in eius funere*, academiae rostockiensis nomine publice an. 1621. propositum, legitur; Paull. Freheri *Theat. viror. eruditione claror.* p. 410 sqq. P. Baile *Dictio. naire* Tom. II. p. 1794. Adr. Bailliet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 217. Tom. VI. P. I. p. 285. & 319 sqq. ubi de controversia quam ob *Phosphorum, de prima causa & natura mali Tractatum Hypermetaphysicum*, sibi contraxerat, agitur. Conf. Gottfr. Arnoldi *Kirchen- und Ketzerhistorie* P. II. L. XVII. C. VI. §. 35. p. 468.

XXV.

Aνθολογία διαφόρων επιγραμμάτων εις επτά βιβλία διηρημένη. seu Florilegium Graeco-Latinum, Diuersorum Epigrammatum Veterum, e CCLXXVII Auctoribus Graecis Rarioribus, Et Quorum Opera Fere Intercederunt, Ab Agathia Scholastico & Maximo Planude jam olim collectorum, & in VII. Libros digestorum, nunc in trium Chiladum Centurias distributorum; Re-

tertia verò & Superioribus Retro seculis a CCCXXX.
 variarum Nationum Latinis Poëtis famigeratissimis
 civitate prætextaq; Romana donatorum, & car-
 minibus eoridem Latinorum translatorum; præ-
 missa sua cuiq; Epigrammati secundum litteram
 & ad verbum prosaica, in bibliopoliis hætenus de-
 siderata Eliæ Cuchleri, aut Eit. Lubini versione,
 iunctis rerum, auctorum & interpretum Indici-
 bus. Cura studio atque opera, ut & collectione,
 confectioe & impensis An. Rivini, Halis-Saxonis,
 Philos. & Med. D. C. P. Cæsarei, Poëticaeq; P.
 P. Collegii Principis Subsen. & Acad. Lips. Xiri.
 Opus Non-antiquum, cum propter miram argu-
 menti varietatem & festiuitatem, iucundissimum
 & admirandum, tum ob reconditam eruditionem
 ac sententiarum & exemplorum, quibus vniuer-
 sam fere de moribus philosophiam complectitur,
 copiam nulli non hominum generi apprime utile
 & necessarium, ut & exercitiis studiosæ iuventæ
 vtilissimum; *Gottho Prelo: Rothariano excudit Job.
 Mich. Schall, Aera Dionys. MDCLI. (1651). Ve-
 nund. Lipsiæ ab Editore. in 8. pp. 1600. si folia 16.
 priora excepta fuerint.*

Hanc collectionem, quam a raritate laudavit Da-
 vid Clement I. cir. p. 365. cum omnibus, quas iam
 descripsimus editionibus, ipsi possidemus. Cum ve-
 ro illa, satis superque; Jo. Alb. Fabricio in *Biblio-
 theca graeca* p. 700 sqq. descripta fuerit, verbum non
 additum amplius; sed testes nostros ad i. cit. able-
 gamus. *Trium* quidem *Abliadum conuris* edere
 constituerat Rivinus, sed *primum millenarium* tantam
 ad finem perficit, & in hocem exist. *Cost. Nova li-
 bror.*

brar. rarior. collectio Hal. Magd. 1709. in 8. in praefat. p. 35.

Viram Andream Riuii, Medici, Philosophi & Critici lipsiensis, pluribus verbis exposuit Hieron. Kromayer in *Programmate in eius funere*, Academiae lipsiensis nomine, publice proposito an. 1656. in 4. quod Henning. Wittenius inseruit *Memor. philosophor. Decur. VI. p. 251 sqq.* Conf. *Niceron Memoires Tom. XXXIII. p. 172.* *Analetha nostra litteraria de libris rar. p. 783.*

XXVI.

Epigrammata Graeca Veterum Elegantissima, Eademque Latina ab utriusque linguae viris doctissimis versa, atque in rem studiosorum e diversis autoribus per Joannem Sotereum collecta.

Αναγινωσθαι τα ἐπιγράμματα.

Τὸ ὅτι ἔχεις ὁμοῦ καὶ πάντα ἐπιγράμματα.

Ἄμην ὁμοῦ ἢ κέντρ', ἢτ' οὐ λάρις ἔσπεται
τὺτά.

Epig. ad Lect.

Parua licet simus pauca ac epigrammata, amati
Nos tamen aut stimuli, sequitur seu gratia
magna.

*Friburgi Brigoniae Stephanus Melchior Granius excu-
debat An. M. D. XLIII. (1544) in 8. pp. 367.*

Hoc epigrammatum compendium, a Joanne Sotere, suo, vt vernacula adpellabatur lingua, Heyl, typogra-
pho colonienfi, linguarum studiosissimo, adornatum,
suo nostra aetate occurrit. Praecesserunt eam, quam
recon-

reconsensus editionem, duae aliae coloniasis, 1525. in 12. & 1528. in 8. Ad priorem haec *frankurgensis* expressa est; quod Joannis Soteris praefatio, libro praemissa docet. Typographus Stephanus Melechus Granus, suam editionem *soterianam* multo castigationem praedicat, suaque opera effectum esse ait, ut hoc opus ex emendationum codicum collatione, diligenter mendis repurgatum, locupletiusque non paucis ex graeco exemplari *epigrammatibus* adiunctis, in publicum prodiret. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. p. 700.

XXVII.

Selecta Epigrammata Ex Florilegio Et Alia Quaedam Ex Veteribus poetis comicis potissimum, Latino Item Carmine conuersa. *Romae, apud Bartholomaeum Zamettum MDCLVIII.* (1608). Superiorum permissu, in 12. pp. 363. excepto indice pp. 5.

Quis hujus collectionis, a Joan. Alberto Fabricio non memoratae, compilerator fuerit, dicere non possumus, cum eius rei nec vola, nec vestigium in libro ipso extet. *Libros sex epigrammaticos, quae graeco & latine sillata fuerunt, sequuntur p. 273. Epitaphia & epigrammata varia gr. & lat. Pag. 287. reperiuntur Sententiae quaedam a veteribus comicis gr. & Lat. pluribus versibus comprehensas. Pag. 317. Sententias moraliticas id est singulas singulis versibus, comprehensas, quae magna ex parte Menandri, prout in ordine Alphabeti dispositae. Petro Maximo Augubino, interpretae. Pag. tandem 354. sqq. occurrunt veterum poetarum fragmenta, ex libro S. Justinii Mart. de Monarchia docergeta, gr. & lat. Fridenigo Syllburgio, interprete. Hisce omnibus duplex index, alphabeti ordine*

digestus, alter capitum latinorum epigrammaticum; alter Sententiarum Monasticarum ex Menandro, fere, adiectus est.

XXIIX.

Anthologia Epigrammatum Graecorum Selecta & ab omni obscenitate vindicata. Cum Latina interpretatione κατὰ λέξιν. Flexias Apud Ludovicum Hebert Typographum, sub signo Nominis Jesu prope Collegium M. DC. XXIV. (1624) in 8. pp. 446. si 4. folia priora non computata fuerint.

Admodum infrequens, haec, in usum studiosorum e Societate Jesu Collegii flexiænsis, continnata, est editio. In secunda tituli pagina, hoc legitur distichon:

Ἄνδρες καὶ τῆς βιβλίου.
 Ἄνδρες καὶ τῆς βιβλίου, ἐπεὶ δὴ ἔδοξε ἐν τῷ
 παντοδαπὸν, ποιεῖ δεῦρ' ἀπ' ἐμοῦ τὸ μέλι.

Edidit anonymus libraria dicitur nobilissima regii flexiænsis Collegii committentibus. Praerantur autem anthologiae ipsius nonnulla epigrammata graeca & latina; quibus partem editore eodem adolescenterum compellunt, partem inveniunt adolescenterum, Joannes de la Barre, chionensis, Nicolaus de Bornei, parisiensis, Franciscus de Vignat, argentorathensis, Jacobus de Brettigneres, verholensis, & Vincentius Bahuon, armoricus in Anthologiae varietate carmine inservant. Epigrammata autem, quae sunt in antea modo ut in editione, quam descripsimus, romanis Anthologiae libris decore sunt. Septimum librum quoque principibus, propterea quod obscena complectitur, intactum editore relinquant. Falsi libro imponitur hoc epigramma graeco:

Διόγενος του Πισσαρίου ἀπὸ τῆς τοῦ Ἰησοῦ ἑταιρείας διὰ τὸ σατυρῖον
 αὐτοῦ ἰσορῶσα.

Χαῖρ' ἱερὸν καθαροῦ πέλας ἡμάτος, ἢ ἐν Χριστῷ,
 Ἀδελφάκοις βρότου λαμπροῦ ἀνεοχέ φέος.
 Τὸν ἑκατέρωθεν σατυρῖον ὄνομα ἔδεκτο
 Τῆκερον, ὀυλομένης ἀντίδοτον σκοτίας.
 Δούτ' ἔγχετ' ἀνδραποὶ δειλὸν γένος, οἷς φησὶν πυκνὴ
 Ἀχλὺς ἔχει, κακίης κύμασι βρασσομένους
 Θεοσεβῆ, ἐν γὰρ πάντα γράσκτιον ἀποδοῦ καίτοι,
 Οὔτοι σωτήρας εὐζήσια κλάσειν.

Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. græc.* I. cit. p. 700.

XXVIII.

DIOGENES LAERCIVS. in fol. form. minor.
 folior. 96.

DIOGENIS LAERTII codex literis romanis, satis luculentis & nitidis exscriptus; versionem latinam refert, quam Ambrosius camaldulensis composuit, & Benedictus Brognolus recognovit. Prima vice haec versio prodierat Venetiis, impressa per Nicolaum Jenson, gallicum anno Domini 1477. die 14. Augusti, in 4. mai. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 348. die *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 362. ubi etiam nostra editio memoratur. Praestitur Benedicti Brognoli *epistola, generosis Patriciis venetis Laurentio Georgio, Jacoboque Baduino dicata.* Inter alia scribit, quod epigrammata & versus quosdam, quos frater Ambrosius praetermisisset, in sua versione, componendos curaverit, illique addiderit. Scripta est Brognoli *epistola, Venetiis pridie Idus Augusti MDCCLXXV. (1475).* Sequitur istam *Præfatio Ambrosii, in DIOGENIS LAERTII opus, ad Cosmam Medicem epistola.* In libri fine haec typographi leguntur verba: *Impressum Venetiis per*

per Philippum Pinzæ. *Sumptibus domini Benedicti Fontana: Anno dni. M. CCC. XCVII. (1497) die XXII. Julii.* His verbis subiecta est *tabula operis*, cuius in fine conspicitur figura putei, e cuius medijs prominet arbor, ramis truncata, e quorum truncis aqua defluit, adscriptis litteris B. F. quae Benedictum Fontana, qui libro imprimendo sumptus fecerat, designant.

Cum Ambrosius Tramerfarius, monachus emaldulensis, DIOGENEM LAERTIUM e graeco in latinum sermonem conuerteret, rogauerat Philellsum, vt graecos versus, qui in LAERTIO reperiuntur, versibus exprimeret latinis, id quod etiam promiserat Ambrosio Philellphus: sed cum promissis non staret, & Ambrosius hac de re conquereretur, ille ira exacerbatus fuit, vt *satiram* scriberet, in Ambrosium, quae reperitur Decad. II. hecatostich. 7. vbi inter alia haec leguntur:

Ambrosius queritur Monachus, quod legit amissae
 Officium. Manette, nihil, nec nomina curem.
 Fallitur Ambrosius: nam, si scrutaberis verum,
 Nomen auariciae sanctum mihi, sanctus & vsus.
 Sed fugit Ambrosium vis vanae uanitas, atque
 Ipsius naturae res, tanquam uilem censes,
 Atque voluptatem quae uim confluens amoris,
 Conseruetque omnem. Nec enim, Martete, negabo
 Quod minus absequium cunctis in rebus amico
 Praestiterim, quotiens intempestiua poposcit,
 Aut consulta minus. Si non epigrammata largi
 Muneris in Latium nondum traduximus, atque
 Eulogia, Argiuis soluentes protinus oris:
 Quod totiens precibus, totiensque poposcit amicus:
 Non ideo nobis adeo succensas, ut nil
 Cogites officium quod sit verumque, dieque.
 Si res plura petis, patitur quam temporis bore,
 Aut quod tempus auct, res negligit, audeat amicus
 Officium culpae uicem, quod rem qua diemque

Acquali

101

*Aequale expendere vitium, sit duo vel tria
 Se fecisse fatis, ducit s. LAERTIUS ONE.
 Venaris in Latium; ne s. velut Iris, amicus
 Venaris in Latium, moncat nomen histrip visum.
 Cantio longa quidem, sat tua producere versus,
 Quos, Graium vitas describens ille, viturum,
 Retulit interpres. Si reddere quaeque Latine
 Nititur, Ambrosius; cur non quoque versibus oras
 Scripta suis? Nescit mirum &c.*

In epistola ad Donatum Aetiolum (Aetiolium) quam protulit Jacobus Gadius Tom. II. *de Scriptor. non ecclesiastic.* p. 256. Philolphus, hoc de Ambrosii versione tulit iudicium: ego DIOGENEM LAERTIUM cum proxime attentus legerem, quae ille traduxit, inveni errata prope infinita, adeo ut nihil esse ineptius, nihil corruptius audeam affirmare, carebam enim graeco codice, proinde utebar eo latino, in praesentiarum vero etiam sum nactus graecum. Si quis vero velit rediscere, legat translationes Ambrosii camaldulensis. Aegidius autem Menagius in *Observationib.* in DIOGENEM LAERTIUM Tom. II. p. 2. edit. *Amstelod.* 1692. in 4. tanta licentia, Ambrosium, in DIOGENIS libris vertendis, usum esse, scribit, ut scriptorem potius *historiae*, quam *historici interpretem* dixeris. Conf. *Niceron Memoires* Tom. XVIII. p. 15 sqq. *Adrien Baillet Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 310 sqq. ubi *Paulli Jovii*, & *Petri Daniel. Huetii*, de hac versione iudicia exponuntur. Vid. etiam *Augustini Fortunii florentini* L. III. *Historiarum camaldulensium*, *Florent.* 1575. in 4. cap. VI. *Joan. Alb. Fabricii Bibliotheca graeca* L. III. Cap. XVIII. p. 693 sqq.

Benedictus Brugnolus (sive *Brugnolus leniacensis* (*Legnano*)) vir fuit litteris probe excultus, & grammaticus aetatis suae excellentissimus, quod inter alia ingenii monumenta, *Prisciani de octo partibus orationis libri*, quos emendavit, testantur. *Julium Caesarem*

rem Scaligerum habuisse *distipulum*, referen quidem Aegidius Menagius in *Observationibus* in DIOGENEM LAERTIUM I. cit. p. 30. illiusque rei testem producit Josephum Scaligerum, filium, in *epistola*, quam de patris vita, ad Janum Doufam scripsit. Nos illam evolvimus, sed nihil tale potuimus invenire, id tantummodo refert Josephus Scaliger p. 48. edit. *Ungar. Bazarov*. 1594. in 4. quod Benedictum Brugnolum, iam mortuum, & sibi nunquam visum, pater Julius Caesar, per somnium viderit. En, ipsa Josephi verba: *Cum heroum suorum opus* (quod prodiit *Lagduini apud Sebast. Gryphum* 1539. in 4. pp. 24) *conrexens ad multum noctis lucubrasset, absoluto libro, post caenulam quiete compositus imaginatus est, in aede Mariae antiquae veronensis, ubi sunt monumenta gentis nostrae, hominem procerum, ac grauem sibi obviam factum secum expostulare, quod se inter heros suos non collocasset, orare igitur, ut hoc faceret: se Benedictum Brugnolum esse, doma Leniaco, qui patrem Benedictum ac patruas literas primas docuisset: ipsum quoque puerulum aliquando inter vlnas gestasset. Venetiis se vltimum diem obiisse, ibique sepultum esse. Experrectus, somnium elegia elegantissima expressit, quae calci heroum addita est; Ipse vero nunquam sciuit, quis esset Brugnolus, ille, neque quid portenderet somnium. Et profecta ego quoque nihil unquam aliud, quam somnium credidi, donec anno 1566. cum essem in Italia, & M. Antonio Mureto exposuissem, me habere in animo Venetias proficisci, ille inter alia, quae in ea urbe digna cognita sunt, refert monumentum esse Benedicti Brugnoli, leniacensis, excellentissimi aetuo suo grammatici, qui, ut eius epitaphium fert, & principes & proceres, acui sui in Norico litteras docuerit. Id sepulcrum dignum esse quod studiosos antiquitatis oculos moraretur. Neque tamen magis meminerat Muretus somni patris mei, quam pater meus sciebat, quis esset Benedictus Brugnolus. Elegiam, qua rem ipse Julius Caesar Scaliger exposuit, dignam omnino censemus, quae heic legatur.*

U
L
C
G
P
G
L
P
D
L
S
D
M
L
O
B
E
L

partur. Inscripta illam Scaliger hoc titulo: *Somnium
non fictum de re tamen penitus ignota mihi:*

*Vires equanim: vna terra Deos spirare canenti:
 Et date nocturnos in mea verba rotas,
 Feceram heroes multos de nocte labores:
 Praebuit inde tenenti sobria mensa cibum,
 Umbra sibi hybernas hisse exegerat hokus:
 Membra quieti nulli blanda refecit ope.
 Vifas eram, Augusti sancta in penetralia templi
 Audacem a prima lumine fetre pedem.
 Lactas ibi tumulas, tumulisque imposta tropaeis,
 Martiaque armata corpora stans manu,
 Qualia Scaligero sunt conspicienda sacello,
 Quod nosstra. Antiqui nomine, signa capit.
 Dum miror: tello vox est mihi reddita muro.
 Si memini, munus hunc waymota para regunt
 Sum Benedictus ego: Brugnolum secula dicunt
 Ipse tuum doctus prima elementa patrem:
 Et patrem, Et patrem, totamque ab origine gentem
 In quam sum positus Norica terra fuit.
 Noricus huc a Leniaco me Caesar adegit:
 Cui genitor patris nomina ferre dedit.
 Primus eo laticas adduxi candidus artolus,
 Graecaque non nota tunc elementa fono.
 Te quoque vix natum tremulis gestavimus vlnis:
 Profuit Et siquid; vota precesque tuli.
 Hæc quod non licuit, varam tibi texere laurum:
 Dum decus hoc aliis facta parare voluit:
 Nec noctes vigilare tibi, nec condere lucas.
 Sors famat ad cumulum defuit illa mihi.
 Dura pater, patruique simul sunt arma sequuti.
 Me veneta externo pulvere terra tegit
 At tu, per generis monumenta insignia vestri,
 Quaeque tibi a magnis gloria venit ausis;
 Eripe me ingratis q nunquam ingratis tenebris:
 Et novus heroo nomine surgas honor
 Ista simul, simul ecce caui de fornice muri
 Exilit ingentis maxima forma viri.*

Et perfecta meo circumdant brachia collo,
 Hoc tollam; inquit ego summa sub astra cupat.
 Magnus ego & celsis surrectus corpore: verum
 Pectore sum toto grandior ille fuit.
 Nunc quoque cum scribo, trepidos rigor occupat artus:
 Et stupida a fatigata iuniora splendor habet.
 Parcite Brugnoli, mihi iam nona Numina, manes.
 Nulla aurea tetigit nominis aura meas.
 Cum pater vacuos memoraret sedulus annos;
 Posses vobis nomen forsitan habere tuum.
 Te tamen, ut iussisti, habeo pro numine vero
 Sine opus est sacro carmine; sine focus.
 Sancti vale: patremque meum, patruosque saluta
 Teque precor similem saepe redire mihi.

Quae Nicéroni, de Brugnoli cura, quam in emen-
 danda Ambrosii versione adhibuit, sententia fuerit,
 lectores haec eius verba, quae exstant in *Memoires*
Top. XVIII. p. 14. docere poterunt: *Jusques-là*
les Vers grecs n'avoient été rendus qu'en prose; Bru-
gnoli en procura une traduction en vers latins, que
bien des gens, Erasme entre autres, ont pris pour
être d'Ambroise. Mais quelque bonne opinion que
Brugnoli ait eu de son travail; il est aisé de reconnos-
tre qu'en voulant retoucher l'ancienne traduction, il
l'a gâtée en beaucoup d'endroits. Les vers qu'il a
substitués à la Prose sont misérables, & ceux qu'a
donnés depuis Michel Bentin, & qu' Henri Etien-
ne, & d'autres ont employés dans leurs éditions, ne
sont pas meilleurs.

XXX.

Διογενους Λαερτιου περι βίων, δογμάτων καὶ ἀποφθεγμάτων τῶν ἐν Φιλοσοφίᾳ Ἰουδαίων βιβλία ἰ. **DIOGENIS LAERTII** de vitis, dogmatis & apophthegmatis eorum qui in philosophia claruerunt, libri X. In quibus plurimi loci integritati suae ex multis verustis codicibus restituntur, & ii quibus aliqua deerant, explentur. Cum annotationibus Henr. Stephani. Pythag. Philosophorum fragmenta. Cum Latina interpretatione. Anno M. D. LXX. (1570). Excudebat Henricus Stephanus. in 8. pp. 494. 40. & 432.

Inter editiones graecolatinas **DIOGENIS LAERTII**, omnium haec prima & rara est. Inscriptit illam Henricus Stephanus, nomine Joannis Cratonis, Caesaris consiliiarii. Post *epistolam* dedicatorem, conspicitur *φιλοσόφων κατάλογος ὑπὸ τοῦ βίου ὑφ' ἑαυτοῦ ὁ Διογενῆς*. Textum **DIOGENIS** graecum, qui, prima vice integer lucem adspexerat *Basileae* 1533. in 4. Henricus Stephanus, a tribus Henricis, cum vetustis exemplaribus summa cura diligentiaque conlatum esse scribit, illum ex iis, multorum locorum emendationem, plurimorum etiam quae deerant verborum, & nonnullarum sententiarum integram accessionem consequutum esse adfirmat. Inter tres illos Henricos, ipse Stephanus locum occupat, alter Henricus est Scringerus, dundensis (*Dundee*) Scotus, philosophiae & iuris professor genevensis publicus, anno 1571. aetatis anno LXI. mortuus, quis vero tertius fuerit, nos omnino fugit.

Ἰουδαϊστικῶν τινῶν συγγραμμάτων ἰσοσποσμήτια p. 437. initium ducunt & p. 494. finiuntur. Sunt autem *fragmenta* quaedam Hippodami Thurii, Euryphami Me-

Metapontini, Hipparchi, Anachytæ Tarentini, Theagis, Metopi Metapontini, Cliniae Tarentini, Critonis Aegæi, & Polli Lucani, in quibus argumenta quaedam ad moralem philosophiam spectantia pertractantur. Primum e Stobæo, ubi leguntur, descripsit, & quæ versione latina edidit Guil. Canterus 1566. in 4. Illis adiunxit Henricus Stephanus Ἀναγνώμου τινός δικλήμιος Δωρικῆ διαλέκτω, περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κηχεροῦ, περὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, περὶ τοῦ λευθοῦ καὶ τῆς ἀληθείας, περὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἐν δίδακτον. Vnde descripsit Henricus Stephanus hæc *quinque* διαλέξεις, nullum exstat indicium. Subiecit illis Lydis, Theanæ, Melissæ & Myiæ *epistolas* græcas.

In *Annotationibus*, quæ post textum DIOGENIS græcum, & pythagoricorum *fragmenta* p. 1--39. locum inuenerunt, id Henricus Stephanus potissimum agit: ut diuersas quorundam locorum lectiones, præter multas, quæ in textum receptæ fuerunt, adferat, deque nonnullis etiam disserat, nonnunquam etiam de quorundam locorum interpretatione exponat.

Latina *versio*, quæ nouo paginarum numero inchosatur, ipsa illa est, quæ ab Ambrosio, camaldulensi confecta, & a Benedicto Brugnolo recognita dicitur. Henrici autem Stephani editio, id præcipuum habet, quod Ambrosii versio, a multis, non tamen omnibus mendis vindicata fuerit. Causam, quod priores, versionis latinæ editiones, tot infectæ sint mendis, in eo ponit, quod ii, qui primam editionem excuderant, ipsoque auctoris autographo, aut exemplari, ab eo misso, vti fuerant, compendarias quasdam notas, quaedam etiam vocabula, integrè & absque compendio scripta, legere non potuerint. *Tanti*, inquit, *est exemplaria typographis inuadere, ut mittere. Exempto vel sola particula* Quamquam esse poterit, *quæ posita fuerit alicubi pro* Quamque, *alicubi pro* Quomodo, *alicubi pro alia particula.* Memini & Jon quodam in loco haberi pro Ideo, quod accidit ex compendio, quo vocantur
iam

lam istam nominatim scribunt, nimirum cum: i. & d. circulum habente. Quamvis porro talia menda, non obinterpretare sed a male exemplar eius legentibus (vix dici) mansisse manifestum esset, tamen abesse ceterum, ut si qui multa sibi in hac interpretatione existuisse in Barum, id praesertim, ut ne haec ipsa quidem emendauerim.

Fragmenta pythagoricorum p. 389-412. conspicua, Gulielmo Cantera interprete, in latinum sermonem conuersa, sed neque Anonymi *διαλεκτικῶν*, neque quas supra memorauimus *epistolae*, simul translatae fuerunt. Edidit autem illas recentioribus temporibus, cum *versione latina & notis* Jo. North, & reliquis *pythagoricorum fragmentis* Thom. Gale in *opusculis mythologicis, physicis & ethicis, Amstelæd.* 1688. in 8. form. mai. p. 657 sqq. *Feminarum pythagoricarum epistolae*, leguntur etiam cum *versione latina, in Mutilorum graecarum, quae oratione prosa vsae sunt fragmentis*, quae curauit Jo. Christian. Wolfius *Londini* (Hamburg.) 1739. in 4. p. 130 sqq. & p. 224 sqq. Conf. Jo. Christ. Wolfii *Adnotat.* 237. p. 131. ubi plures collectiones nominantur, quibus istae *epistolae* insertae fuerunt. Res, quae ad istarum *feminarum* vitas spectant, expositae fuerunt, in Jo. Christ. Wolfii *Catalogo foeminarum sapientia, artibus scriptisue, apud Graecos, Romanos, aliasque gentes olim illustrium*, quibus libro citato adiciuntur, p. 399 sqq. p. 402 sqq. & p. 646 sqq. Vid. etiam Aegidii Menagii *Historia mulierum philosopharum* Tom. II. *DIOGÉNIS LAERTII* edit. *Amstelod.* 1692. in 4. p. 500. 501. 505. sq. Alb. Fabricii *Biblioth. graeca* L. II. Cap. XIII. p. 527 sq. De *pythagoricorum fragmentis* idem Fabricius L. cit. p. 529 sqq.

Index H. Stephani, in *DIOGÉNIS libros*, cum ipso volumine p. 432. finitur. Reperita fuit Henrici Stephani editio, ab ipso Henrico an. 1594. in 8. quae priore melior censeri poterit, quod non solum cum *ipsum castigantibus & recognitis* brigoliano re-
Tom. II. F *consione,*

consensu, pythagoricorumque *fragments*, & *versione*
 Ambrosii, & *regione posita*, in lucem prodierit, sed po-
 tissimum, quod Isaaci Casauboni, in DIOGENSEM LA-
 ERTIVM, *notas*, quas primum adscit: Isaaci Horti-
 boni nomine, separatim, *Morgii* 1583. in 8. *evulga-*
verat, *hoc secunda editione auctiores*, & *emendatiores*
 adiunctas habeat. Conf. de utraque editione Jo. Alb.
 Fabricii *Biblioth. gr.* L. III. Cap. XVIII. p. 605 sqq.
 Prior quam descriptimus editio, *Latetiae*, ab Henrico
 Stephano vulgata dicitur, in *Catalogo editionum LAER-*
 TII, qui editioni *Amstelodamensi* praefigitur.

XXXI.

Λαερτίου Διογενούς περί βίων δογματων και απο-
 φθεγματων των εν φιλοσοφια εδοκιμησαντων
 βιβλια; LAERTII DIOGENIS de Vitis Dogma-
 tis & Apophthegmatis Eorum qui in philosophia
 claruerunt; Libri X. Thoma Aldobrandino Inter-
 prete, cum Annotationibus eiusdem. Quibus ac-
 cesserunt Annotationes H. Stephani, & utriusque
 Casauboni, cum vberissimis Aegidii Menagii Ob-
 servationibus. *Londini, Impensis Octaviani Pulleyn,*
ad insigne Rosae in Coemiterio Paulino; Typis Tho.
Ratcliffe, MDCLXIV. (1664) in fol. pp. 303. 3. 151.
283. 18. 26. exceptis praemissis, indicibus, & iis,
quae passim inserta sunt, foliis 29.

Et haec editio, raro hodie conspicitur. Illius in
 se suscepit curam; Octaviani Pulleyni hortatione &
 precibus permotus Joannes Pearson, regi Carolo II.
 cui opus dicavit, a sacris. *Epistolae* dedicatoriae,
 aliam, ad Aegidium Menagium subiecit *epistolam*;
 Textus DIOGENIS LAERTII graecus, cum Tho-
 mae

mae Aldobrandini *versio* latina, e regione posita, ad editionem *romanam*, apud *Aloysium Zanettum* 1594. in fol. quam mortuo iam *Thoma Aldobrandino*, patruelis eius *Petrus Aldobrandinus*, romanae Ecclesiae Cardinalis, curaverat, exscriptus est. III sub-iicitur.

1) *Olympiodori*, Aegyptii, alexandrii, qui sub *Theodosio II.* vixisse creditur, *vita* *Platonis*, ex eius *praelectionum*, in *Alcibiadem*, haecenus ineditarum, *praxi* siue *lectione prima* excerpta, & e graeco conversa, atque *adnotatiunculis aliquot ubiter illustrata* a *Jacobo Windet*, Medicinae Doctore, Anglo.

2) *Hieronymi Frobenii*, & *Nicolai Episcopi* *epistola*, ad *studiosos*, quae editioni *basileensi* graecae 1533. in 4. praemissa est.

3) *Henrici Stephani* *Adaptationes in* *DIOGENEM LAERTIVM*, praemissis ex editione 1570. in 8. *epistolis*, ad *Joan Cratonem*, & *lechoram*, subiectisque ex editione 1594. *epistolis*, ad *Wolfgang. Zundelinum*, & *lectionis* *DIOGENIS LAERTII studiosos*.

4) *Isaaci Casauboni* *Notae*, ad *DIOGENEM LAERTIVM* ex *Henrici Stephani* *editione auctiore & emendatiore*, cum *Casauboni* *epistola* *dedicatoria*, ad *Arnaldum patrem*, & *succincta* *DIOGENIS LAERTII* *vita*.

5) *Thomae Aldobrandini* in *DIOGENEM LAERTIVM* *Annotationes*. Praemittitur illis *Petri Aldobrandini*, ad *Philippum Hispaniarum Principem* *epistola* *dedicatoria*, scripta *Romae X. Cal. Maii 1594.* Praefatiuncula ad *Lectorem*, & *Antonii Quaerengi* ad *Clement. IX. Pont. Max.* *carmen* versibus hexametris. *Adnotaciones* ad *librum* vsque *decimum*, in quem *nul-lae* *exstant*, *pertingunt*.

6) *Aegidii Menagii* in *DIOGENEM LAERTIVM* *observationum & emendationum*. Conscripserat *Aegidius Menagius*, in *yrbe* *papiae*, *ingentes* in *DIOGENEM*

NEM. BARTLVN. *commentarios*, in quibus veterum
 philosophorum sectas omnes, explanare, eorumque
 vitas illustrare conlruerat. Sed cum in gravillimum
 nunquā diuturnum morbum incidilfet, medicorum
 iuffu; natale folum urbem andegauenfem (*Angers*)
 repetere, & ad manufuetiora fludia, fe conuerrere co-
 aftus, *commentarios* illos philofophicos fepofuit, quo-
 rum poftca maxima pars, amanuenfis incuria & negli-
 gentia petiit. Cum autem in Angliā rumor percre-
 buiffet, de *commentariis ampliffimis*, a Menagio, in
 DIOGENEM LAERTIVM conlcriptis, Octavianus
 Pulleynus, repetitis literis illum commouit, vt ma-
 num denuo admoyeret telae, quam texere coeperat,
 & *obferuationes, & emendationes in DIOGENEM*
 LAERTIVM fcribere, quae, vt in Angliā emendate
 ederentur, ipfius fumptu *Parifis apud Eadmundum Mar-*
tham typis 1662. in 8. exlcriptae, & ad Joannem
 Pearfonam miffae fuerant. Conf. *Niteron Memoi-*
ris Tom. I. p. 923. Confulit hac occafione, Men-
 agio ipfa, DIOGENEM LAERTIVM, cum tribus co-
 dicibus mſ. Bibliothecae regiae, & variis ledionibus
 yfus eſt, quas e codicibus romano, & florentino, de-
 ſcripferat in itinere italico, & ad Menagium miferat
 Emericus Bigotius, cui poſtea Menagius *Obferuatio-*
nes ſuas dicauit. Quamuis iſtae Menagii *obferuatio-*
nes doctiffimae, communi doctorum virorum adplauſu
 exceptae fuerint, vnus tamen exiit Jacobus Gro-
 nouius, cui in *Adnotat. in Aul. Geſſii Noſt. attic.*
 praefat. p. 8. edit. *Lugd. Bat.* 1706. in 4. longae ac
 caedioſae vilae ſunt.

7) *In DIOGENEM LAERTIVM de vitis philoſo-*
phorum &c. & eodem aldobrandinianam, Merici Ca-
ſauboni H. F. notae & emendationes.

8) *Index qui nomina philoſophorum ob oculos ponit.*

9) *Index rerum, quae in DIOGENIS opere conti-*
nentur.

10) *Index auctorum, nec non operum illorum, quorum*
mentioſis, apud DIOGENEM LAERTIVM, graecus.

II) *In-*

11) *Index auctorum, qui in doctissimis observationibus Aegidii Menagii, laudantur, notantur, illustrantur, emendantur, quem Gul. Kings, fundens Octaviano Palfeyno confecit.*

Inter editiones, haec olim principem obtinuit locum, sed deturbata quasi illo gradu fuit, ab editione omnium optima, & splendidissima, quae hoc in lucem exiit titulo, & iam postea aetate rarefcere coepit: **DIOGENIS LAERTII de Vitis, Dogmatibus & Apophthegmatibus Clarorum Philosophorum Libri X.** Graece & Latine. *Cum subiunctis integris Annotationibus* H. Casauboni, Th. Aldobrandini & Mer. Casauboni. Latinam Ambrosii *versionem complevit & emendavit* Marcus Meibomius. *Seorsum excusas* Aeg. Menagii in **DIOGENEM** *Observationes auctiores habet* **Volumen II. ut & eiusdem Syntagma de mulieribus philosophis; & Joachimi Kühnii ad DIOGENEM notas.** *Additae denique sunt priorum editionum Praefationes, & Indices locupletissimi Amstelredam. apud Henricum Westenium MDCVIII. (1692) II. Tom. in 4. form. maior.* Ut ornatior prodiret haec **DIOGENIS** splendidissima editio, imagines philosophorum, quorum mentionem facit **DIOGENES**, aere haud ineleganter expressae, illi insertae fuerunt. *Recensio vid. in Actis eruditorum lipf. ann. 1692. p. 315 sqq. in Jo. Alb. Fabricii Biblioth. graec. I. cit. p. 608. Conf. Jo. Fabricii Historia Biblioth. fabric. Tom. III. p. 444 seqq. Jacob. Bruckeri Historia critica philosophiae Tom. II. p. 622 sqq. die Merkwürdigkeiten der k. nigl. Bibliothek zu Dresden Tom. II. p. 364 sqq.*

De **DIOGENE**, quem a patria Laerte, Ciliciae oppido, **LAERTII** cognomen accepisse, & circa tempora Imperatoris Severi, vixisse existimant viti docti, vid. praeter illa, quae Haac. Casaubonus & Jo. Alb. Fabricius de illo scripserunt, Aegidii Menagii *Observatio ad DIOGENEM LAERTIVM* Tom. II. p. 1 sqq. edit. *amsted. Paul. Daniel. Longolii praefatio,*

fatio, editioni LAERTII, quam Cariae Novifcor. 1739. in 8. form. maior. in vulgus edidit, praemiffa.

Thomas Aldobrandini, vir, vt ab Aegidio Menagio vocatur, doctiffimus, & linguae latinae. peritiffimus fuit, quare etiam accidit, vt eius versio DIOGENIS LAERTII, fatis adcurata, praeceteris, a viris doctis aestimari soleat, in primis cum illam ad fidem vetustiffimorum codicum, & praecipue farnesiani, optimae notae, & mirae vetustatis diligenter emendauerit. Illum Seculo XVI. celebrem fuisse, extra omnem dubitationem positum est, sed quo tempore a vita decesserit, non constat. Anno quidem 1594. illum vixisse, cum Koenigio perhibet *lexici eruditum* auctor Tom. I. col. 239. sed id falsum esse, ex eo patet, quod editio DIOGENIS LAERTII, illo iam dudum mortuo, anno 1594. a patruuele eius Petro Aldobrandino, R. E. Cardinale, Episcopo sabinesi, & Archiepiscopo rauennate, de quo vid. Augustini Oldoini *Athenaeum* romanum p. 529 sqq. edita fuerit. Is sane in praefatiuncula ad lectorem LAERTII translationem, *triginta abhinc annis eoque amplius*, a patruo suo relictam esse scribit. Conf. Merici Casauboni *Notae in DIOGEN. LAERT.* p. I. edit. *londinens.* & Tom. II. p. 578. edit. *amstelvd.* vbi inter alia ait: *Cum Aldobrandinus diu ante, quam haec (versio, & adnotationes in LAERTIVM) in lucem prodirent, viuere desisset, sed & opus imperfectum reliquisse ex Annotationibus non perfectis appareat; quod aliquis inde colligat, excusari debere, si quid aliter quam debuit, & res ipsa postulabat, in opere posthumo reperitur; & correcturum illum fuisse, si per mortem licuisset, nos hoc quidem libentissime admittimus, & longe ab eo animo absumus, & doctissimi viri meritis, versionis ipsius (si tamen ipsius) culpis obseruandis, quodquam detractum velimus. Non ideo tamen suspicioni nostrae loci minus validum, fieri potuisse, vt in tot innotorum spatio, illorum imperitiis, quibus editio commissa, aliqua operatio interueniret &c.*

● ● ● ● ●

Johannes Pearsonius, Theologiae Doctor, Anglicus, in oppido norfolciensis comitatus, quod Anglorum lingua *Chester* dicitur, anno 1615 natus, & post varia, quae gessit, munia ecclesiastica, episcopatu cestriensis (*Chester*) anno 1672. praefectus fuit. Mortuus est anno 1681. aetatis anno LXXII. vid. *Niceron Memoires* Tom. XXXVIII p. 171 sqq. qui illum hoc elogio ornauit: *C'étoit un des plus sçavans hommes de parti des Evêques d'Angleterre, & il avoit joint à l'étude de l'histoire ecclésiastique, qu'il possédoit parfaitement, une grande connoissance des langues & des antiquités payennes.* Conf. Guil. Nicols *de litteris inuicenis* L. V. p. 161. ubi scripsit:

— — valedixit mundo Pearsonius ingens
 Ille animata quidem Bibliotheca fuit.

XXXII.

Heptalogium **VIRGILII Salzburgensis &c.** ex diuersis paginis atque auctorum officinis congestum, cuius compendiarum & vniuersalissima particio. in subdito effigiatur typo. in 4. folior. 107.

Auctor libri **VIRGILIUS WELLENDORFER**, Salzburgensis, artium magister, & theologiae baccalaureus, in academia lipsiensi, initio seculi XVI. vixit, & portentosi ingenii homo, varios libros, insolitis titulis insignitos in lucem protrulit, qui omnes raro nostra aetate occurrunt. Edidit praeter hoc *Heptalogium*, etiam *Trilogium*, *Decalogium*, *Moralogium*, *Oecologium*, *Polilogium*, *Valogium*, *Eleutherologium*, *Encraeniologium*, *Physiologium* &c. *Heptalogium* litteris gothicis impressum est Lyptzk per Melchiorum Lotter. Anno millesimo quingentesimo secundo (1502). Vid.

Joan. Henr. Leich *Annal. typogr. Lips.* p. 80. & Christ. Schoetgenii *Continuas. Bibliob. fabric. med. & infim. Latinis.* L. XX. p. 839. Dicitur libere auctor suis *studiosis, & in maiori collegio Iiptzenfis gymnasii commorantibus doctis studentibus, atque discipulis*, qui saepius atque saepe suis illum defarigarunt adhortationibus, ut aliorum more, per dies aestiuos; caniculares, siue vacantiarum aliquot in vnum sermologum siue compendiolum redigeret problemata artibus applicanda liberalibus, insuper & quaedam iucunda, eorum quotidianis vsibus opportuna, ex diuersorum auctorum editionibus compendiose coaceruaret. Etsi quidem initio haesitabundus in sua officinula delitescerebat, & diu silebundus, a prouincia scribendi abstinebat, cum quorundam acerrimam censorum emendationis collimaturam, & nonnullorum maleuolorum expauesceret mordacitatem, siueque ingenioli animaduverteret fragilitatem & paruitatem, hisce tamen rogatibus compulsus, non solum fructuosum *problematum* Aristotelis *librum* ad manus legendo accepit, verum etiam aliorum & antiquorum philosophorum libros atque codices, imo venerandorum praeceptorum suorum scholae Lipsiensis, collectoria, editiones, commentariolos oberando cursimque perlustrauit, & pro suarum virium imbecillitate, instar apecularum, more denique formicularum, hoc *Heptalogium* conflauit atque congeffit. In *septem* illud diuisum est *sermones*, quorum

I. ut auctoris verbis utamur, ostendit *septenarii numeri dignitatem atque potentiam, per septies septem in diuersis facultatibus applicata exempla*. Sic septem in *orthographia* semiuocales, & 7. vocales; in *etymologia* 7. partes orationis, omisso aduerbio; quod ad interiectionem pertinere scribit, 7. verba defectiua; in *diastrophica* 7. constructionis species; in *prosodia* 7. species allegoriae, 7. pedum genera; in *veteri logica* 7. proprietates; in *noua logica* 7. fallacias extra dictionem; 7. locos dialecticos; 7. considerationes ex parte

parte eligentis: in *rhotorica* 7. species generum causarum, 7. partes orationis oratoriae: in *arithmetica* 7. nomina regulae computandi; in *musica* 7. litteras, a quibus claritum ordo initium sumit, 7. in *masa organica* 7. chordas principaliores, & 7. partes harmoniae; in *astronomia* 7. planetas; in *geometria* 7. climata; in *philosophia naturali* 7. colorum nomina, 7. saporum nomina, 7. metallorum genera, 7. in genitura hominis mutationes; in *philosophia morali* 7. documenta seruanda inter virum & uxorem, 7. commutationes inuoluntarias occultas, 7. modos voluntariarum commutationum, 7. circumstantias moralium actuum; in *politica* 7. principatus; in *poetica* 7. poetices instrumenta; in *historiarum facultate* 7. nomina sapientium graecorum; 7. nomina regum romanorum, 7. nomina collium vrbis; in *medicorum facultate* 7. genera morborum ex humore superfluo, 7. cellas matricis; in *iurisperitorum facultate* 7. horas canonicas sacerdotum, 7. modos probationum, 7. pbenarum genera; in *theologorum facultate* 7. ecclesiae sacramenta, 7. ecclesiae ordines sacros, 7. dona Spiritus sancti; 7. nomina fratrum & martyrum, 7. nomina dormientium, 7. species luxuriae; *Artes mechanicas septem*, lamificium, armaturam, agriculturam, venationem, navigationem, medicinam, & theatricam; *Septem artes inuiles & prohibitas* Pyromantiam, aeromantiam, hydromantiam, geomantiam, chiromantiam, necromantiam, & nigromantiam; *Septem in chiromantia* manus quantitatem, qualitatem, colorem, tactum, neruos & venas, pilos, planetarum characteres, & lineas; *Septem in arte maleficarum*: septem tandem *artes liberales* inueniri, multis verbis, multisque adlatis exemplis, & auctorum testimoniis pronunciat. Subiecit primo sermoni, *quaestionem*, quam ipse *impertinentem* vocat: *utrum septenarius mendacii potius, quam veritatis dicatur numerus*. Prius multis argumentis refellit.

II: Sermo *septem problemata, septem artibus adcommodata*

*modata liberalibus. Cum descriptionibus & distinctio-
nibus problematum, aliis plerisque cum annexis, ob oculo-
s ponit*

III. *Septem laudatiunculas artium liberalium, cum
generalissimis eorundem descriptionibus, cum multis illa-
rum artium appendiciis.*

III. *Septem auctoritates in medium profert septem
rationes, septemque argumenta, quibus topicè saltem, ani-
mae humanae declaratur immortalitas.*

In V. *occurrunt septem considerationes generalissimas,
circa astronomiam & astrologiam occurrentes, septem
cum argumentis.*

VI. *Septem capitulis, exponit Aristotelis, maximi
philosophi, originem, vitam, studium, fortunam, corporis
formam, famam atque mortem, cum septem argumen-
tis, & duabus quaestionibus 1) utram Socrates, Plato,
Aristoteles, ac consimiles philosophi, unius dei cultores,
bonis moribus instituti, ante Christi natiuitatem defun-
cti, in naturali disciplina, cum lege mosaica vitam age-
re non fuerunt astricti, inferos poterant vitare, & ad su-
peros ut saluati transferri. Cum auctor id adfirmaue-
rit, illius argumenta, haec integra adscribemus.*

Conclusio prima.

*Quia philosophi unius dei cultores, veram hominum
felicitatem, in contemplatione primi entis eleuate cogno-
verunt. Ideo determinatam reverentiam castumque
amorem cum firma inbensione ipsi primo enti voluntarie
exhibuerunt.*

Correlarium primum.

*Quamvis huiusmodi philosophi bonis moribus institu-
ti, defuncti ante Christi natiuitatem poterant nihilomi-
nus tunc in nature lege per revelationem cognoscere pri-
mum ens & eius veram sempiternitatem.*

Correlarium secundum.

*Philosophi & gentes quae lege praepucii & mosai-
ca vitam agere non erant obligati, sibi ipsis fuerunt
lex.*

lex. & apud legis scriptum in cordibus eorum apte ostendunt.

Conclusio secunda.

Mulcae virtuosae gentes in disciplina naturali. per lumen naturae ita bene ad statum salutis se disponere poterunt. Sicut filii Israel singularem recipientes a Deo legem; secundum quam agere vitam soli obligati fuerunt.

Correlarium primum.

Ex quo nostri philosophi. tamquam & rerum naturalium & bonorum mirum habuerunt cognitionem creditur hanc conceperisse scientiam per diuini luminis impressionem & illustrationem.

Correlarium secundum.

Hoc lumen diuinitus impressum philosophis quod lex naturae dicitur. Nulla poterat delere concupiscentia. & iniquitas. praecipue quia ipsi fuerunt suarum passionum moderatores. in eisque relucebat summa agendi rationis perspicacitas.

Conclusio tertia.

Homines secundum intellectum & rationem operantes. & eius curam habentes. Deo amicissimi dicuntur. quia secundum hanc operationem deiformes affirmantur. &

Correlatum primum.

Ex quo Socrates. Plato. Aristoteles maxime operati sunt secundum intellectum unde & amici Dei sunt constituti poterunt sic eundem inferas. & iustis aliorum amicum Dei consequi optimam felicitatem ut veraciter beati.

Correlarium finale.

Moderamen est totius positionis.

Vid. quae contra eiusmodi argumenta protulit Gisbert. Voetius in Dissertationibus tribus de gentilismo & vocatiue gentium P. II. Selectar. disputat. theologicar. Ultraieci. 1695. in p. 579 sqq. Conf. Analecta litteraria. de libris rarioribus p. 844 sqq. vbi alios nomi-

nominauimus auctores, qui eandem, cum VIKGITO WELLENDORFER de salute philosophorum et minorum, libris scriptis defenderunt sententiam.

Quaestio. 2) *impertinens attamen communis verum magistri artium, atque alii non graduati, libros componentes, ex se vel aliis scripturis comportantes, sua nomina his debeant praeponere propria?*

Sermo VII. ostendit *septem dubia, circa nomen magisterii vbiuincia, septem paedagogorum defectus, septem praeceptorum condiciones, septem Studentum defectus, septem iuuenum proprietates, septem studiorum impedi-
menta, septem scolarium condiciones, cum multis atque variis accessoriis. Capiti de septem praeceptorum conditionibus subiicitur quaestio sub venerabili viro Henrico Greue de Gottingen. Artium magistro &c. & quodlibetario, in studio Liptzensi Anno M. CCCC. XCVII. determinata, atque mota, ad honorem magistrorum principaliter effigiata: utrum artium liberalium professor docens actualiter triuium, ab onere tutelae & curae excusatus, & privilegiatus, sit dignitate maior militiae, Theologiae, Jurium, & Medicinae licenciato. Non obstante eo, quod adsumto magisterio realiter non est immutatus. Sermoni VII. omnique Heptalogio, eiusmodi oblatione: & conclusione Auctor finem imposuit: Accipite hoc accipite iocundissimi discipuli, heptalogium charitatorum opera, quoque officio saliter, ut curia affigiatum, exiguum nec fatigationis effectum. Insuper hoc munusculum a commentore, nomine vestro dedicatum in sue humanitatis & familiaritatis atque dilectionis erga vos singulare testimonium, benigno atque grato excipiat animo. Juxta illud Caeronis. Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus. Accipito placide & plene laudare memento. In quo siquid minus officiose atque scolastice positum inueneritis, ignorantie potius quam presumptiositati ascribite. Quae vero philozopice, catholice congesta videbitis in deum omnium bonorum largitorem referatis. Cui cum allegatis auctoribus*

ribus innumeratas gratiarum actiones. ab his profecto totius heptalogii emanauit congestio. deuotissime, agatis. Vestris denique charissimis preceptoribus cuiuscunque dignitatis conditionis meriti & promotionis extiterint. merito Collegii academice Lipszenis. collegialis dominis patribus doctoribus & promotoribus uisque venerandis. nostrum Conuentorem plurimum commendate. Et quatenus ipsi fraterne correctionis lima superflua huius heptalogii resercent. neglecta suppleant. & erronea cancellando elidant. instantissime rogate. Quocirca heptalogium taliter a sordibus purgatum nouiciis & famosissimam aetatem collegii inuoluntate utile & delectabile fiet. tam nobilibus pueris quam patriciorum Lipszenis oppidi charissimis filiis. Imo plebeis & quocunq; sanguine natis. pro studii aliquali incremento conducere valeat. deinde fiducialiter & suppliciter. veniam super neglectis maleque positis ab omnibus lectoribus VIRGILIUS ipse percatat. Quoniam. difficulter hominis natura errorem euadere potest. secus de eternis. ut. non metaphisice demonstratur. Finaliter ad collaudandam deum Lectorem adhortatur. Sine qua nulla natura subsistit. & nulla doctrina instruit. nullius denique rei usus expedit. ipse igitur ubi nobis omnia sunt secus queratur. Ille etiam ubi sunt nobis omnia certa inueniatur. Et demum iste ubi sunt omnia recte diligatur. Hinc propterea. laus benedictio. sit honor & gloria Amen. In secundorum secula dei assit nobis omnibus salamen. Vltimum in libro occupant locum Correctorium Heptalogii & reparatorium. VIRGILIVM WELLENDORFER anno adhuc 1514. in viuis fuisse. testatur Anonymus. qui Scriptorum insigniam. qui in celeberrimis. praesertim Lipsiensis. wittenbergensis. francfordiana ad Oderam Academicis. & fundatione ipsorum. usque annum 1515. floruerunt. conscripsit Centuriam. quam Joachim. Joan. Maderus. Helmsted. 1660. in 4. edidit. num. LXI. ubi reliqua VIRGILII scripta nominat. Conf. Jos. Simleri Bibliotheca p. 680.

In hoc opusculo tractatur de his quibus utitur in mensa De naturis rerum, videlicet cibi, & potus De questionibus mensalibus variis de iocundis quibus in mensa recreamur deque conditionibus eorum quibus in mensa conuersamur. Philosophice hilariterque proceditur. Quare hoc opus merito appellatur Mensa Philosophica. in 4. folior. 52.

Nondum inter viros doctos conuenit, curiam auctori, ista mensa philosophica sit tribuenda. MICHAELI SCOTO, dunelmensi, Anglō, Mathematico celeberrimo, & philosopho, qui in magiae suspicionem venerat, illam tribuerunt Joan. Albert. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XII. p. 233. Joan. Godofred. Olexius, in *epistola*, quam teste Vincentio Placcio in *Theatr. Anonymor.* p. 322. scripsit d. XIII. Mart. 1680. Hala Saxonum; & ipse Vincent. Placcius l. cit. Jacob. Boileau in *Historia flagellantium* p. 229. Carolus Du-Frēne Dominus De Cange in *Glossar. med. & infim. Latinit.* Tom. III. col. 1529. Exstant etiam nonnullae editiones in primis recentiores, e. g. *Wargendoratensis* 1602. in 12. Lipsiensis 1603. in 8. & francofurtana 1608. in 12. quae MICHAELIS SCOTI nomen in fronte gerunt, vid. Niceron *Memoires* Tom. XV. p. 101. Miramur autem, quod neque P. Bailé in *Dictionaire* Tom. III. p. 2558. neque Joannes Godofredus Schmützerus inter libros, a MICHAELLE SCOTO editos, quorum indicem exhibet, in *differtorijuncula de MICHAELLE SCOTO, beneficii iniuste amissio*, Lips. 1739. in 4. istius libri; nullam prorsus fecerit mentionem.

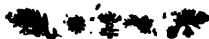
Sed ad sensum iis, supra memoratis, suum, praeter alios uenerant Bernardus de la Moenhoye in *Mensationis* Tom. III. p. 50. edit. *Amsterd.* 1716. in 12. & Christ. Schoettgenius in *Continuas. Biblioth. fabric.*
med.

med. & infim. Latinae. L. XVIII. p. 602. ubi *Mensam philosophicam*, ab THEOBALDO ANGVILBERTO, Hiberno, artium, & medicinae Doctore, divulgatum esse scribunt, & editionem *parisiensem apud Franc. Regnans. 1507. in 8. & 1517. in 8.* sub eius nomine in lucem exiisse confirmant. Conf. Vincent. Placcii *Theatr. anonymor. l. cis. Michael. Maittaire Annal. typogr. Tom. II. p. 182. Tom. I. Annal. typogr. p. 720.* adducitur editio, hoc insignita titulo: *Mensa philosophica edente THEOBALDO ANGVILBERTO Hyberni. Artium & Medicinae Doctore: Venanditur Parisi a Johanne Petit sub incet signio libri aurei Parisii impress. anno ab orbe redempto quingentesimo supra millesimum (1500) pridie Idus Aprilis. in 12.*

Editio, quam ad manus habemus, nullum auctoris nomen praefixum habet, & litteris gothicis impressa, in libris rarioribus collocari meretur. Tituli verbis, quae adtulimus, subicitur Mariae virginis imago, lunae falcatae insistentis, dextraque paruulum Iesum gestantis, ligno incisa. Libro, qui in quatuor dispartitur partes, praemittitur *Tabula titulorum*, & *prohemium*. Epistola autem dedicatoria, e qua particulam Bernardus de la Monnoye in *Mesogianis* protulit L. cit. in nostra editione non existat. In *prohemio* memorato, auctor de suo opere hac ratione disserit: *Videtur omnino expediens ut sermo mensalis vel sit de natura rerum quibus, vescimur & potamus: vel de questionibus mensalibus quibus in mensa exercitauerit vel de his & illorum moribus & conditionibus, quibus in mensa sociamur. vel de his iocis & solaciis bonestis quibus in mensa recreamur. Ideo presens opusculum mensam philosophicam intitulare deservi. & in quatuor tractatus parciales distinxit. Primus erit de horum rerum natura, quas per modum cibi vel potus in mensa significamus. Secundus erit de natura & moribus eorum cum quibus in mensa sumus, ut in verbis mensae eorum variis boneste & utiliter conformemur. Tertius de questionibus*

tionibus mensalibus, quibus in mensa philosophica emer-
citauer. Quartus de honestis iocis & solacijs quibus
in mensa hilariter iocundamur. In editionis calce
haec leguntur verba: Praesens liber, (quem mensam
philosophicam vocant) unicuique perutilis compendiose
pertractans. in primis quid in conuiuijs pro cibis & po-
tibus sumendum est. deinde qui sermones in illis secun-
dum exigentiam personarum habendi sunt & quae que-
stiones discutiende quae insuper faciae sine iocis interse-
rendi felicitatem explicit. Impressus Coloniae apud pre-
dicatores. Per. nre Cornelium de Zyryckzee. almu
uniuersitatis Colonien: suppositum Anno salutis nostrae
M. CCC. CC. VIII. (1508) Mensis vero Martii die XVII.
Circumfertur & alius liber saeculo XV. impressus, qui
inscribitur Mensa philosophica & Responsorium curio-
forum. In folia litteris gothicis fol. 132. impressus
est & in fine haec refert verba: Explicit tractatus
mensae philosophicae & Responsorii Curiosorum. Lubek
impressus Anno Dni M. CCC. LXXVI. (1476): Au-
ctor illius CONRADVS de Media civitate siue hal-
berstadiensis Ordinis Praedicatorum monachus est, qui
saeculo XIII. exente & initio saeculi XV. vixisse di-
citur. Opus ab illo, quod descripsimus, plane esse
diuersum, haec, quae libet, auctoris verba, docere
poterunt, quae leguntur in prologo: Praesens opuscu-
lum quod de varijs, & varijs questionibus, ex diuersis
breviter compilavi, Responsorium Curiosorum nomi-
navi. Quia breues in eo responsiones ad huiusmodi
questiones ordinavi, sicut ex auctoritatibus authenticis
melius & aptius potui iuvare. Sic istam librum in
quatuor libros partiales distinxi. Primus est de corpo-
ribus supercaelestibus, siue elementis simplicibus & aliqui-
bus mixtis scilicet mineralibus & vegetabilibus. Se-
cundus est de animalibus in generali & eorum membris
& partibus. Tertius de homine in speciali. Quartus
de animalibus in speciali &c. Prae ceteris de CON-
RADO halberstadiensi, (ex quo vno, nonnulli, duos
vel tres faciunt), quem Hippolyt. Maraccius P. f. Bi-
blio.

biotbec. marianae p. 293. *Theologum praestantissimum*
 & in divinis scripturis usque adeo eruditum adpellat,
 ut uniuersum V. ac N. Testamentum memoria teneret,
 legi merentur. Jacob. Echardi *Scriptores ord. Praedi-*
cator. Tom. I. p. 466 sqq. 610. 632. Tom. II. p. 820.
 Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis*
eccles. Tom. III. col. 1023 sqq. Jo. Andr. Schmidii
Dissertatio de Triumviris halberstadiensibus Clemente
 II. Pont. rom. Joanne Semeca *Praeposito maiore* &
 Conrado de Halberstad. *Ordin. Domjn. Helmstad.*
 1715. in 4. Jo. Henr. a Seelen *Selecta litteraria* p.
 589 sqq. Jo. Alb. Fabricij *Biblioth. med. & infim.*
Latinitat. L. III. p. 1158 sqq.

XXXIII.

Scala celi. in fol. form. minor. folior. 168.

Omni titulo codex oppido rarus, caractere litte-
 rarum gothico exaratus, destituitur. Non enim aucto-
 ris, in *prologo* inuenitur, qui hac ratione inchoatur.
Incipit Prologus in Scala celi. Venerabili ac carissimo
in Xpr. patri Hugoni de coluberis sancte aquensis
ecclesie preposito. Frater JOHANNES JUNIOR or-
 dinis fratrum *predicatorum filius vester humilis seipsum*
cum recommendatione humili & deuota. Integrum
 prologum adtulit Joannes Henricus a Seelen in *Sele-*
ctis litterariis Lybecae 1726. in 8. p. 586 sqq. In ad-
 ducendo auctoris nomine, scriptores, qui huius libri
 fecerunt mentionem, mirifice discrepant. Josias Sim-
 lerus in *Bibliotheca* p. 357. Antonius Possevinus in
Apparat. sac. Tom. II. p. 161. Mich. Maittaire in
Annal. typogr. Tom. I. p. 414. illum JOANNEM CO-
 LUMBERIVM nominant, sed sine dubio errorem ad-
 miserunt, qui ex verbis *prologi* initialibus, haud intel-
 lectis, originem duxit. Pellegrino Antonio Orlandi,
 Tom. II. G in

in origine e progressi della stampa e notizie delle Opere stampate da 1457. sino al 1500. p. 177. Lucas Waddingus; de *Scriptor. ordinis Minorum* p. 140. Henricus Wharton in *Appendice ad Guilielmi Caue Histor. litterar. scriptor. ecclesiasticor.* p. 73. Casimir. Oudinus Tom. III. *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* col. 2226. Christianus Schoettgenius in *Continuat. Biblioth. fabric. med. & infim. Latinis.* L. XXI. p. 914. *Lexicon Eruditorum* Tom. III. col. 2110. *Scalam caeli* a FRANCISCO EXIMENEZ siue XIMENIO, gerundensi, Hispano, Episcopo elnensi, & Patriarcha hierosolymitano, qui circa annum 1400. vixisse dicitur, compositam esse, & editionem illius *Barcinone* 1501. prodiisse memorant. Sed forte JOANNIS JUNIORIS & FRANCISCI XIMENII *Scalae caeli*, opera sunt plane diuersa, quod aliis indagandum relinquimus. Veritati propius accedere videtur eorum sententia, qui cum Jacobo Quetif in *Scriptor. ordinis Praedicator.* Tom. I. p. 633. JOANNEM GOBIVM, ordinis Praedicatorum monachum, qui circa annum 1350. vixerit, & *Junior* dictus fuerit, vt distinguatur a *Seniore*, eodem nomine gauiso, qui circa annum 1314. mortuus est, *Scalae caeli* nominant auctorem. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinis.* L. VIII. p. 228. Jo. Henr. a Seelen *Selecta litteraria* l. cit. Omnium primam libri vocat editionem Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 414. not. 2. quae teste Joanne Halleruord. in *Bibliotheca curiosa* p. 366. Valentino Ernesto Löffchero in *Stromateo* p. 242. & Jo. Henrico a Seelen l. cit. *Lubecae* anno 1476. in fol. folior. 242. euulgata dicitur. Conf. *Annal. typographic.* Tom. I. p. 363. not. 1. Typographus quidem isti editioni nomen suum non adposuit, sed Pellegrino Anton. Orlandi l. cit. p. 433. Michael Maittaire l. cit. p. 363. & Jo. Henr. a Seelen l. cit. p. 589. opus a Luca Brandis de Schafs excusum esse perhibent. Ex aduertata istius operis recensione, quam Jo. Henr. a Seelen

& Michael Maittaire II. cit. exhibuerunt, illos etiam errare paret, qui cum Cornelio a Beughem in *incunabilis typograph.* p. 164. Pellegr. Anton. Orlandi I. cit. p. 177. & Jacobo Quetif I. cit. p. 164. editionem *lubecensem* ad annum 1477. reuocant.

Editio, quae manibus nostris versatur, adlata fuit a Josia Simlero, Antonio Possenino, & Michael. Maittaire II. cit. Eius in fine, haec typographi leguntur verba: *Anno millesimo quadringentesimo octuagesimo (1480) Liber iste vocatus Scala celi. Vltimo impressus per Johannem Zainer Explicis feliciter.* Quae Jo. Henrici a Seelen de hoc opere fuerit sententia, haec eius verba p. 589. lectores docere poterunt: *Pertra-
buntur in hoc summas barbaris monumento, serie li-
terarum, varia argumenta sacra & moralia e. c. Ab-
stinencia, Acoidia, Adulacio, Adulterium, &c. sed in-
termixtis eor ridiculis fabellis, quisquillis ac superstitioni-
bus, ut male rebus suis consulat, qui huius scalae ope
ad caelum velio ascendere. Copiosissimum huius libri
argumentum quo consideratur virgo Dei gemitrix fol.
151. 179. (editio lubecens. nostrae fol. 110-123.) Ma-
gularis plane ostendit plane stupendam. Ob titulum de
Purgatorio rectissime etiam notatur haec scala in peccati-
mo Nicolai Grysenii libro Spegel des Antichristischen
Pawestdoms fol. V. iii. Ut hisce viri clarissimi dictis
fides confirmetur, vnum alterumue florem, ex hoc ro-
sario decerpemus. Fol. 37. sub voce Clericus, haec oc-
currit narratio: *Legitur quod Clericus quidam pauper
in domo militis hospitatus requiritur: quid parius di-
didisset. Qui respondit scientiam naturalem & diuini-
tatis. Tunc dominus habens auferem, & voluit quod
clericus diuideret eum secundum scientiam naturalem.
Qui renuens, sed coactus ita diuisit. caput dedit domi-
no: collum & alas filiabus, pedes famulis, crura filiis.
& ait mihi clerico, debetur ecclesia. Tunc in crastino
retentus a domino Cum in prouidio quinque haberet per-
dices voluit vt secundum scientiam diuinitatis eos diui-
deret.**

debet. *Tunc clericus, in divinitate. Trinitas est principium. & ideo vobis & domine do unam, & sic estis tres. duobus filiabus unam & sic sunt tres. duobus filiis unam & sic sunt tres. Mibi soli duas & sic sumus tres.* Fol. 71. sub titulo *de cruce signatis*, hæc legimus: *Quidam miles probissimus dum innasset Sarracenorum vicem, sic alloquutus est equum suum. O bone Maurelle per multas dietas velociter portasti me ad torneamenta ad hastiludia ad guerras contra deum & etiam aduersus infernum. modo emenda mihi. vt in hac die portes me ad paradisum. & hoc in virtute crucis quæ equitauit super lignum. Tunc equus ita virtuosum impetum fecit super inimicos Xpi. vt quot tangebat tot interficeret. finaliter equus interficitur cum dño suo. Et in morte eius visa est columba lucida. in cuius capite anima illius militis portabatur ad eternam gloriam. cum magna comitiua sanctorum.* Ex his similibusque gradibus hæc scala componitur. Auctores, ex quibus illos contulit Joannes Junior, nominat in prologo: *Gradus huius scale sunt diuerse materie que secundum alphabeti ordinem contexuntur. que me contemnuntur a legentibus expono libros a quibus flores elegi secundum quod a Deo. est mihi donatum.* Ex vitis Patrum Jero. ex libris dyalogorum Gregori. ex floribus Sanctorum Jaco. de Voragine. ex hystoriis scolasticis. ex Speculo exemplorum Jacobi de Vitriaco. ex glosa Jero. super bibliam. ex summa Fratris Vincencii. ex libro magno de donis spiritus sancti. ex mariali magno. ex libro de vita & perfectione fratrum predicatorum. ex alphabeto narrationum. *Verum aliqua interdum inserui applicando ad mores vel recitando que ita conscripta non reperi sed in predicationibus aliorum audiui &c.*

XXXV.

Ortulus anime cum oraciunculis aliquibus superadditis, que tamen in prioribus libris non habentur. in 12. folior. 237. si *calendarium* præmissum folior. 20. non numeraueris.

Quinque editiones istius libri, *argentinensem* per Jo. Knoblauch 1509. in 12. *lugdunensem* impensis Joan. Koberger, arte & industria Joan. Clein 1516. in 8. *moguntinam* per Joan. Scheffer 1516. *lugdunensem* per Jo. Clein 1517. in 12. & *nurebergensem* per Federicum Peypus 1519. in 8. a raritate commendauit Cl. David Clemett in *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont difficiles à trouuer* Tom. I. p. 349-399. quibus nostram tum ob antiquitatem, tum ob raritatem longe præferendam esse censemus. Aetatem illius hæc, in fine conspicua, verba produnt: *Elaboratum per prouidum virum Magistrum Johannem Grüninger in insigni ac libera ciuitate Argentina. Anno incarnationis r. 500. Pridie vobis kalendas februarii.* Hisce verbis typographi insigne rubro colore decoratum adponitur. Michael Maittaire nullam profus illius notitiam habuisse videtur. Litteris gothicis partim rubris, partim nigris, vt nostra aetate fasti, siue *calendaria* exscribi solent, variisque sanctorum, sanctorumque imaginibus, satis nitide ligno inelcis, subinde ornata est. *Calendarium* præmissum, sequitur *registrum libelli*. Ipse libellus hic inchoatur versiculis:

Ortulus anime.

Ortulus exiguus, varias vt. sepe salubres.

Herbas producit, quas medicina probat

Ortulus hic anime (quem lumine carnis aperto)

Proferet en istum quod pietatis opus.

Hinc flores anime: poteris decerpere sancte.

Plures: & mentis pharimaca multa sacre.

Folio II^{do}. incipit officium, siue cursus beate Marie virginis. iuxta statutum Urbani pape secundi, editum in concilio, apud Clarum montem celebrato. Comparant quidem in hac etiam editione quindecim orationes de passione dⁿⁱ. reuelate sancte Brigitte, regine Suecie, deuotissime mulieri; at vero non vltimum in illa occupant locum, sed sequitur illas, *Accessus altoris prout ponit magister Wilhelmus (Durandus) in rationali diuinorum parte: III. Rubrica. celebraturus.* qua particula libello imponitur finis. Cum isti libelli ad ritualia ecclesiastica pontificiorum pertinent, illos omnes inter se distrepere, & pro diuersitate locorum & parociarum, in quibus adhibebantur, diuersas eorum esse editiones suspicamus. Locus enim, quem Cl. Clement I. cit. p. 349. orationibus S. Brigittae, & quidem ex editione lugdunensi 1517. in 12. adtulit, in nostra editione hac ratione legitur: *Sequuntur nunc quindecim orationes de passione domini reuelato S. Brigitte reginae Suecie deuotissime mulieri.* Cum esset Rome reclusa apud sanctum Paulum. Cum enim diu scire desiderasset numerum vulnerrum domini Ihesu. Quodam die apparuit ei dominus dicens. Corporis mei vulnera tot erant. scilicet quinque millia quadringenta & octoginta. Quae si ueneratione aliqua prosequi uolueris. XV. pater noster. & totidem Ave Mariae. dicens quotidie per annum integrum. Sicque reuoluto anno. unum quodque vulnus uenerabiliter salutasti. *Eamque docuit sequentes orationes ad unum quodque Pater noster unam orationem adiciens: quam quicumque per circulum anni unius easdem orationes deuote frequentauerit de eius progenie XV. anime de purgatorio liberabuntur. & XV. iusti eiusdem progeniei in bono statu confirmabuntur. & XV. peccatores adhuc in mundo existentes conuertentur. Et cum hoc ipse consequitur gradum perfectionis & agnitionem. & amarum contritionem omnium peccatorum &c.* Alterum locum, quem Cl. Clement excepit, in praesenti exemplari frustra quaesimus.

XXXVI.

Oratio HERMOLAY BARBARI laureati. poete
ad federicum & maximilianum principes
tum Gratulatione LUDOVICI BRUNI laureati
poete de regis romanorum coronatione. in 4. fo-
lior. 14.

Cum Maximilianus, Friderici III. Imperatoris Romanorum princeps. filius, & Austriae Archidux, communi Electorum & Principum Germaniae, adensu, Rex eligeretur Romanorum, republica Venetorum, gratulandi causa, in aulam Imperatoris, quae tunc temporis Brugis in Belgio commorabatur, legatos misit HERMOLAYM BARBARVM, & Dominicum Trivisanum. Primus ex iis HERMOLAVS BARBARVS hanc, cuius titulum adscripsimus, orationem recitavit gratulatoriam, non quidem talem ut legitur, sed in compendium quasi redactam. Causam istius rei in epistola ad Joannem Carandelem, Romanorum Regis cancellarium, orationi in nostra editione, subiecta, his ipse verbis exponit: — Tu docte vir obsecra ne mirere siqua legas in hoc libello qua tunc dicta non fuerunt, nec enim addidi nunc ea. Sed detraxi tunc, admapitus, ab aulicis extemplo quam limen attingi me longus essem. ambiciosa reciderem. optima quaeque dicerem. patientissimis omnino sed occupatissimis, tamen principibus parcerem. amputavi subito consilia multa, quamquam quod potest consilium fuisse si subitum, ea quo tunc reseculi modo sunt. antea, vicunque veterum exempla facimus quos Fabio Quintiliano teste constat. longe, aliter scripsisse quam egissent. — Verum non dubito quin nisi amor te sollet, ut audiendo tunc, ita legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed orquum queso te nobis, & cognoscere & iudicem praese, consideras, hoc & existimans quod sesquiborari antequam principes adirem significatum nobis fuerit non duas orationes, seorsum, ut cogitabamus & paraueramus, sed unam duabus iunctam

habendam & recitandam esse. Plena difficultatis plena discriminis res erat. Tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutanda fuit. orationis filum vniuersè retexui, atque ut breui rem complectar & cutis & facies ipsa prorsus interpolata est. &c. Perorauit orationem. III. Non. Augusti, ad Brugas siue Geforiacum anno 1486. non 1488. vt per typothetarum errori in Nicetoni *Memoires* Tom. XIII. p. 25. legitur. Respondit ad illius orationem, nomine Imperatoris & Romanorum Regis, ex tempore, Antonius Abbas admontensis, quae *responsio extemporanea*, etiam, in hac, qua vtimur, editione locum inuenit. Idibus autem Augusti HERMOLAVS BARBARVS, vna cum collega suo Triuifatio, a Rege Romanorum Maximiliano, Friderici Imperatoris iussu, Brugis, *eques auratus* creatus, & *auræ veste*, vt in nostra legitur editione, *donatus* fuit. Etiam si hæc *oratio*, plus vice simplici, exscripta, variisque collectionibus inserta fuit, raro tamen nostra ætate, seorsum excusæ editiones in conspectum veniunt. Hæc editio, curante Petro Danhüffer Nüenbergensi, *arcium magistro*, monente in primis *facundo doctoque vate* Joanne Beckenhaub, litteris gothicis impressa fuit. Annus & locus impressionis quidem non adscriptus est, sed id *Norimbergæ* anno 1490. factum esse, nos docet subscriptio *epistolæ*, qua Petrus Danhüffer opusculum *clero & nobili* Conrado Stepeck consecrauit. Forte eadem editio est, cuius Jo. Henricus Leichius mentionem fecit in *Supplemento Maitairiano* p. 146. Adicitur editioni præter *responsionem* Joannis Carandelei ad memoratam HERMOLAI BARBARI *epistolam*,

De seroniffimi ac inuictissimi Maximilliani Archiducis Austrie Burgundique &c. Romanor. Regis nuper electi coronatione LVDOVICI BRUNI poete laureati ac iuris vtriusque doctoris *gratulatio*, quae ex 411. hexametris composita est, & huius editionis raritatem augeat. Paucissimis enim virorum doctorum, illam videre

re

re contigit, quâ, causam ob quam necessitas, a Mar-
quardo Frehero, aliisque rerum germanicarum scri-
ptorum collectoribus omissa fuit. Initium huius
tale est:

Sancta per eternum petra fundata sonantem
Christicolum classis magnam protensa per orbem
Tempus adest, iam leta deo da carmine grates
Huncque diem inbeas memores celebrare nepotes
Ornentur iam templa nouis hinc frondibus, inde
Floribus, auleisque & gratos tutis odores
Vndique percipiunt altaria, lumine micans
Cereâ phoebicam missamque per ethera lucem
Atque sacerdotes solennia, sancta canentes
Reliquias & sacra ferant diuina per urbes
Atque suburbanos populos. Comitentur ad unum
Quisquis adest, puerusque puer mundeque puella
Plebeius chori cuncti gratentur uiantes
Nanque est ille dies memorabilis omne per eum
Quo generi humani Christus pietate superna
Contulit optanti quo nil potuisset haberi
Mâius, quod recto delectum Maximilianum
Iudicio horum inbet ante vocari
Nunc romanorum sacri tum deinde parentis
Sufficere imperio, primamque hinc referre coronam
Inde aliam atque aliam patrum de more vetusto
O deus omnipotens quis dignas reddere grates
Officii tanti valeat mortâlis, habere
Ni copias, clemens pio reddere, sume precatur
Sume igitur grates imo de pectore nostras
Et pietate tua presentia gaudia firma
Vs sint perpetua, ac fati illesa futuris
Gaudet ut Cesar nato imposuisse coronam
Imperii primam natus sumpsisse labores
Atque graues senio curas, quo publica possit
Auspiciis res nostra regi felicibus, atque
Sancta fides Christi toto dominarier orbe, &c.

Prima sine dubio orationis editio est, quam Michael Maittaire anno 1486. prodiisse memorat in *Anal. typogr.* Tom. I. p. 476. Forte eadem est, quae in Thom. Hyde *Catalog. Biblioth. bodleianae* Tom. I. p. 63. eodem anno Brugis in 4. vulgata dicitur. Niceron l. cit. editionem adducit, sine loci & temporis indicio in 4. emissam. Anno 1520. prodierunt *panegyrici veteres, & aliqui recentiores*, cum praefatione Beati Rhemani *Basil. per Joan. Frobenium* in 4. pp. 569. vbi ista oratio etiam locum inuenit, vid. Niceron l. cit. die *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 403. In *orationibus clarorum hominum, vel honoris officique causa, ad Principes vel in funere de virtutibus eorum habitis, in Academia veneta 1559.* in 4. haec oratio etiam reperitur. Exstat quoque in *orationibus gratulatoriis, in electione, coronatione, natiuitate, triumphis, nuptiis &c. pontificum, imperatorum, regum, principum &c. habitis, a legatis, virisue suae aetatis doctissimis, Hanouiae 1613.* in 8. p. 85--94. Adiecta est Libro XII. *Epistolarum* Angeli Politiani, & quidem in editione *Operum* Politiani omnium Venet. an. 1498. in fol. vid. quae supra Tom. I. p. 669. diximus. Marquardus Freherus illam inseruit Tom. II. *Scriptor. rer. germanicar.* p. 185 sqq. edit. *Francof.* 1637. in fol. & in editione Burc. Goth. Strumii *Argutoras*, 1717. p. 408 sqq. Alias editiones vid. in Christoph. Hendreich *Pandect. brandeb.* p. 410. De HERMOLAO BARBARO vid. quae supra Tom. I. p. 128. a nobis prolata fuerunt.

LVDOVICVS BRVNVS italus, e marchionatu montisferratensi oriundus, vixit adhuc Joan. Trichemii aetate, anno circiter 1494. Mentionem illius facit in libro *de Scriptor. eccles.* Cap. CMLVI. p. 229. edit. Jo. Alb. Fabricii, & illum elogio *virii vndecunq. doctissimi, vtriusque iuris professoris & celeberrimi interpretis, poetae laureati, philosophi, & oratoris insignis, ac diuinarum scripturarum non ignari, ingenio excellen-*

lenti, & discreti eloquio, ornauit, qui utroque genere scribendi, multa praesclara ediderit opuscula, quorum vero nihil ad suas peruenerit manus, quam *carmen de coronatione Maximiliani supra memoratum*. Conf. Jos. Simleri *Biblioth.* p. 461. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* L. XI, p. 854. Quod in aula Maximiliani Imperatoris diu vixerit, patet ex Jacobi Wimpfelingi *epistola ad Jacobum Spiegel, nepotem, ierecosf.* in Marquardi Freheri *Scriptor. rer. German.* Tom. II. p. 767. edit. Strunui, ubi illum *eloquentissimum & sibi familiarissimum* nominat.

XXXVII.

Vniuersalis doctoris ALANI de planctu nature liber.

Epitaphium sepulchro ALANI inscriptum

ALANVM breuis hora breui tumulo sepeliuit

Qui dud: qui septem: qui totum scibile sciuit.

in 4. folior. 69.

Praeter rem, hoc opusculum Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 15. ALANO cuidam, quem fingit Siculum, poetam & clarum oratorem, tribuit. Illud sane ab ALANO AB INSVLIS fuisse compositum, nemo dubitat. Inter *opera* igitur eius, cura Caroli de Vilsch, iunctim *Antuerpiae* 1654. in fol. edita illud opusculum, quo in sodomiae crimen inuehitur, ab editore p. 279. sqq. relatum fuit. Quae tituli distinctitate, illud ab auctoribus citari solet, iam exposuit Polycarpus Leyserus, in *historia poetarum & poematum medicis acutis* p. 1043. sqq. ubi etiam carmina, quae ut vocantur *metra*, libro inserta, etiam codicum manuscriptorum operum commendata leguntur. Christophor. Hendreichio, Casimiro Oudino, Polycarp. Leysero, Jo. Alberto

Alberto Fabricio, aliisque, editio, cuius adscriptissimus ritulum, incognita fuit, neque aliam adducunt, praeter Caroli de Vifch editionem, id quod huius editionis insignem raritatem confirmat. Memoratur a Joan. Gebhardo, in *vita ALANI AB INSVLIS*, quam praemisit eius *paraboli* ab Andrea Senfleblio, notis philologicis, illustratis, *Lipsf. 1663.* in 8. p. 10. & a Jo. Henric. Leichio in *Annal. typogr. lipfienf.* p. 68. Litteris exscripta est gothicis, oppido luculentis & nitidis, & in fine haec refert verba: *Explicit ALANVS de planctu nature feliciter. Impreffus Lyptzk per Arnoldum Colonienfem. Anno gratie. M. CCCC. XCIII. (1494).*

Quod ad *epitaphiam*, in libri titulo conspicuum adtinet, illud non integrum est, sed versu destituitur, qui talis fuisse dicitur:

Scire suum moriens, dare vel retinere nequuit.

Hoc enim elogio, eius sepulchrum marmoreum ornatum fuisse, quod Cistercii, in claustrum parte laeua, templum ingredientibus, olim conspiciebatur, contendit Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. II. p. 1390. Habemus de quo mox dicemus, *ALANI doctrinale altum*, commentario illustratum, in quo *ALANI epitaphium*, hac ratione expressum legitur:

ALANVM breuis hora breui tumulo sepeliuit

Qui duo qui septem totum qui subdidit orbem

Scire suum moriens, dare vel retinere nequit (nequuit).

Eosdem versus postea retulit, huius commentarii auctoritate permotus Caesar Egallius Bulaeus in *Historia vniuersitatis parisiensis* Tom. II. 437. sed illos errare demonstrauit Oudinus l. cit. Cum autem hi tres versus, ob vetustatem & lituram, vix legi possent, *epitaphium* anno 1501. renouatum fuit, additis quatuor nouis versibus

ALANVM brevis hora breui sumulo sepeliuit
Qui duo qui septem, qui totum scibile sciuit
Labentis seculi, contemptis rebus egens sit.
Intus conuersus, gregibus commissus alendis
Mille ducenteno, nonageno quoque quarto
Christo deuotus mortales exiit artus.

Insigni, hi quatuor versus, recens additi, controuersiae, de anno ALANI emortuali, occasionem dederunt. Casimirus Oudinus autem l. cit. firmissimis argumentis, multisque scriptorum testimoniis demonstrauit, versuum auctorem errasse, & ALANVM non anno 1294. sed iam anno 1203. mortuum esse.

XXXIIX.

Doctrinale altum, seu liber parabolarum ALANI metricè descriptus, cum sententiis & metrorum expositionibus utilis valde ad bonorum morum instructionem. in 4. folior. 25.

Non quidem liber ipse adeo rarus est, qui semel, iterumque, & saepius editus fuit, sed editiones tantummodo inter libros rariores sibi vindicant locum, quae ad primum artis typographicae saeculum referri debent. Varias editiones recenset Christophor. Hendreich in *Pandect.* brandenb. p. 76. Guil. Caue in *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 709. Casimir. Oudinus l. cit. col. 1406. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 92. Polycarp. Leyserus l. cit. p. 1063 sqq. vbi integer liber insertus legitur. Inter recentiores editiones non vltimum sibi vindicat locum, quae hoc insignitur titulo: ALANI AB INSVLIS parabolae, & ad easdem Andreae Senftlebi, Jcti, vratisl. Notae philologicae. Opus posthumum. Vratislaviae sumptibus Esaias Fellgibeli Bi- bliop. Lipsiae Typis Colerianis 1663. in 8. pp. 184. Edi-

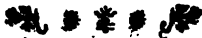
Folio Ido. incipit officium, sine cursus beate Marie virginis. iuxta statutum Urbani pape secundi, editum in concilio, apud Clarum montem celebrato. Comparant quidem in hac etiam editione quindecim orationes de passione dñi. reuelate sancte Brigitte, regine Suecie, deuotissime mulieri; sed vero non vltimum in illa occupant locum, sed sequitur illas, *Accessus alteris prout ponit magister Wilhelmus (Durandus) in rationali diuinorum parte III. Rubrica celebraturus.* qua particula libello imponitur finis. Cum isti libelli ad ritualia ecclesiastica pontificiorum pertinent, illos omnes inter se distrepere, & pro diuersitate locorum & paroeciarum, in quibus adhibebantur, diuersas eorum esse editiones suspicamus. Locus enim, quem Cl. Clement I. cit. p. 349. orationibus S. Brigittae, & quidem ex editione lugdunensi 1517. in 12. adtulit, in nostra editione hac ratione legitur: *Sequuntur nunc quindecim orationes de passione domini reuelata S. Brigitte regine Suecie deuotissime mulieri. Cum esset Rome reclusa apud sanctum Paulum. Cum enim diu scire desiderasset numerum vulnarum domini Ihesu. Quadam die apparuit ei dominus dicens. Corporis mei vulnera tot erant. scilicet quinque millia quadringenta & octoginta. Quae si ueneratione aliqua prosequi uolueris. XV. pater noster. & totidem Aue Mariae. dicens quotidie per annum integrum. Sicque reuoluto anno unum quodque vulnus uenerabiliter salutasti. Eamque docuit sequentes orationes ad unum quodque Pater noster unam orationem adiciens: quem quicumque per circulum anni unius easdem orationes deuote frequentauerit de eius progenie. XV. anime de purgatorio liberabuntur. & XV. iusti eiusdem progeniei in dono statim confirmabuntur. & XV. peccatores adhuc in mundo existentes conuertentur & cum hoc ipse consequitur gradum perfectionis & agnitionem & amarum contritionem omnium peccatorum &c.* Alterum locum, quem Cl. Clement excepit, in praesenti exemplari frustra quaesiuimus.

XXXVI.

Oratio HERMOLAY BARBARI laureati, poete
ad federicum & maximilianum principes
tum Gratulatione LUDOVICI BRUNI laureati
poete de regis romanorum coronatione, in 4. fo-
lior. 14.

Cum Maximilianus, Friderici III. Imperatoris Romanorum princeps, filius, & Austriae Archidux, communis Electorum & Principum Germaniae, adensu, Rex eligeretur Romanorum, republica Venetorum, gratulandi causa, in aulam Imperatoris, quae tunc temporis Brugis in Belgio commorabatur, legatos misit HERMOLAYM BARBARVM, & Dominicum Trivisanum. Primus ex iis HERMOLAVS BARBARVS hanc, cuius titulum adscripsimus, orationem recitavit gratulatoriam, non quidem talem uti legitur, sed in compendium quasi redactam. Causam istius rei in epistola ad Joannem Carandeleum, Romanorum Regis cancellarium, orationi in nostra editione, subiecta, his ipse verbis exponit: — *Tu dacte vir obsecra ne mirere si qua legas in hoc libello qua tunc dicta non fuerunt, pec enim addidi nunc ea. Sed detraxi tunc, admodum ab anticyc extemplo quam limen, attingi ne longus essem, ambiciosa reciderem, optima, quaeque dicerem, patientissimis omnino sed occupatissimis, saepe principibus parcerem, impetui subito consilia multa, quamquam quod potest consilium fuisse si subitum, ea que tunc refeci, modo sunt, amara, utcumque, veterum exempla facimus quos Fabio Quintiliano teste constat, longe, aliter, scripsisse quam egissent. — Verum non dubito quin nisi amor te sollas, ut audiendo tunc, ita legendo, non parva multa tibi displicitura sint. Sed aequum quae te nobis, & commiserem, & iudicem praebere, considerans, hoc & existimans, quod sesquibarum, antequam principes adirem, significatum nobis fueris, non suas orationes, seorsum, ut cogitabamus, & paraueramus, sed unam duabus iunctam habem-*

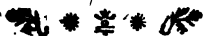

*zero indigno, illum esse compositum, patet ex epistola illius dedicatoria, ad reuerendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Bernhardinum: sancte romanae ecclesiae, tituli sanctae Crucis Cardinalem legatum &c. Quo tempore vixerit, definire non sustinemus. Libro enim haecce typographi, in fine subiecta sunt verba: Impressum Nurnberge per me Georgium Stuchs cinem Nurnbergen Anno M. D. VIII. (1508) Septimo Kalendas Nouembris: Epistola autem ad Bernhardinum, scripta dicitur Ratisbone imperiali vrbe tercio idus Augusti. Anno a natalitiis Christi diebus octauo supra millesimum atque quadringentesimum (1408). Si coniecturae locum dare licuerit, per typothetarum, errorem, annum quadringentesimum, pro quingentesimo, in exemplari nostro, legi facile nobis persuaderemus. Queritur auctor de abusi-
 bus, qui in ecclesiam romanam irrepsent. Illi nisi abusus e medio tollantur, vltima imminerent fata, tribus potissimum e fontibus, ex coniecturis rerum christianarum, astrorum scientia, & prophetarum, certissimis, aeternae veritatis testimoniis dicit, quapropter, cum hic liber ante Lutheri reformationem, in lucem prodierit, Matthias Flacius Illyricus in *Catalogo Testium veritatis* Tom. II. p. 900. sqq. edit. Simon. Goullartii Lugdun. 1597. in 4. auctori locum quemdam adsignauit. Ad Germaniam autem potissimum eius spectare praedictiones, verba restantur tituli: *super stirpes & nationes christianae reipublicae, praesertim quae cancro & septimo climati subiectae sunt.* Nam Geographiae studiosi, probe norunt Germaniam potissimum cancro, septimo & octauo, vt vocant, climati subiacere. In memorata ad Bernhardinum epistola, inter alia his illum compellat verbis: *Coniice considerationis tuae oculos in sequens speculum: & videbis omnem spurcissimarum abusionum atque contaminationum saburram: qua nauigium ecclesiae niniis oneratum altis mergitur afflictionum paludibus, cernes. & innumera multo atrociora, quam haecenus in banc suspirio-*
rum*

rum colluuiosam iaculata sunt calamitatum spicula: quae fessorum ex officinis pendentia: & corporibus & animabus nostris (si non vel summe prouidentie arinis: vel deuotissimorum ad Deum supplicationum machinis resistierimus) minitantur interitum. Quibus quidem visis & sedulo animaduersis: facile poteris aliquorum cataplasmata consiliorum & remediorum adhibere: quibus imperii vitia & inde vulnera totius christianae reipublicae ex toto sanentur, nisi fortasse istud maum speculum offenderis inouisti surmonis scabritie: scolasticeque latinitatis rubigine obscurum: nec scripturarum auctoritate & grauitate satis politum & perspicuum. Admoque precor doctas manus tuas: & pauillulum effunde melliflue doctrinae fauoris & benignitiae: & reddetur transfusum, hii denique principes, quibus hanc meam lucubrationem exhortationis loco: dedito: tanto libentius oapessent: bonamque in partem interpretabantur: quanto licentius & attentatius: ac etiam liberuliori ex animo tanti patroni processit &c. Eodem fere longa orationis repetit serie, in praefatione ad reuerendissimos in Christo patres & dominos, dominos N. Maguntinen. Colonien. Treueren. ecclesiarum Archiepiscopos, sacri Romani imperii electores, ceteros omnes maiorum ecclesiarum moderatores Episcopos, Abbates, Prelatos & omnes ecclesiasticos ceteros, in qua illos hortatur, ut tandem aliquando euigilent, e negligentiae somno, animorumque confusionis tenebris, in debiti officii, diligentiae & celeritatis lucem. Liber in duodecim diuisus est capitulis, quorum cuiuslibet figura ligno incisa, siue temporis genium spectauerimus, haud inelegans praemittitur. Capitulum argumenta haec sunt:

I. De mutatione status christianae reipublicae: quae ex manifestis signis caeli deproxi potest, & liquido probari.

II. De confirmatione praedictorum, per ualidos sermones: cuiusdam sancti patris & praecoris Iesu Christi,
Tom. II. H qui

qui iam per omnia ecclesiae limina: inflat Jone prophete discurrens, christicolos exhortatur ad poenitentiam. Illud caput hac ratione inchoatur: *Expergiscimini o viri christiani, e gravi scelerum somno: atraque mortis caligine: auriumque & omnium sensuum vestrorum corda rescindentes verba mea intentissime percipite. Quia legem domini dei nostri in latrinam, & omnes eius divinos sermones in oblivionis & contemptus cloacas abiecitis: coepistis virtutum in exercitatione prorsus delirare: in malicia sapere & prudentissimi esse: omnem equitatem & iusticiam subvertere: pupillarum & viduarum sudore inebriari: patrimonium Christi scortorum deliciis dissipare: ac etiam efforatum libidinem vestram supris: adulteriis: incoestu: & omni illicito concubitu, inexplebilem vero habendi voracitatem furtis & sacrilegiis explere. denique dei templum per scelus & summam iniquitatem vestram constitutum est lupanar & domus furum atque latronum, in quo non celebres bymna: sed blasphemiae caelestis principis resonans. propterea extant adhuc pauci dies: & universa civitas catholica corruit, usque ad fundamentum. Iudate igitur vos saccis poenitentiae & contritionis. & a maiore usque ad minorem occurrite domino lachrymis: tum miseretur vestri, sicut niniuitarum misertus est. Sin autem poenitentiam reieceritis: illaescet e vestigio dies luctuum: quibus a conspectu malorum quae in vos crassabuntur: fugere volentes: flumina in littoribus clamabitis: ut vitam vestram propicio fluvio excipiant: abrupta montium invocabitis: ut laeva corpora vestra in ipsa praecipitatione molliter delonient: arbores in sylvis lachrymabilibus oculis implorabitis: ut ceruices vestras ad ramos suspendendas indulgenter ferant, &c.*

III. *Qua autore rumor iste exortus sit: scilicet navicula Petri debeat istis annis ad multos periculorum scopulos concuti: & prope naufragari: ecclesiasticique multifariam conturbari. Hoc capite JOSEPHUS GRÜNPECKH lectoribus persuadere cupit, praedictio-*

nes istas alium habere auctorem, cuius modo vestigiis ipse insitat. Ita enim scribit: — *binc effluxit ille rumor de cleri, ecclesiaeque conturbatione. cuius quidem auctor est vir iustus, recti cordis: sincere conscientiae & flagrantissimi in Deum amoris: qui tali ex corruptela: aliisque presciendi modis: expiscatus est ista futura mala: que ubiuis locorum modo predicto per ora hominum volitant. ea certe cum vel amoris vel terroris causa: in propatulum emunciauit: coepit mox phama, (cui omni volucris velocius efferi solet) de hac re longe lateque diffundi. huius profecto sancti viri auctoritati & diuinandi generibus innixus calamitatum seriem quae christianam super reipublicam his temporibus peculiariter venturae sunt: ita vestris sensibus subiciamus: ac si illo temporis momento: saeculitiae suae grandines in terram iacularentur &c.*

III. *de reipublicae christianae conturbatione: quae ex coniecturis prauis & corruptis christianorum moribus confirmari potest.*

V. *de secunda confirmatione fluctuationis christianae reipublicae, ex solis & lune obtenebrationibus: magnisque erraticorum siderum congressibus.*

VI. *de tertiis predictorum approbatione, ex certissimis prophetarum & aeternae veritatis testimoniis.*

VII. *de primo Esaie prophetae testimonio: quod probantur reipublicae christianae incommoda sub forma vineae quae cum bonis fructibus ferre debebat, labrascas protulit.*

IX. *de secundo Ezechielis prophetae testimonio quo declarantur ecclesiae discrimina, propter horribiles idololatrias: quas sub forma templi Salomonis preuidit.*

VIII. *de tercio Ezechielis prophetae testimonio, quo exhibentur poene & afflictiones utriusque status ecclesiasticorum & secularium: sub forma duarum fororum turpiter fornicantium: & in primis laicorum.*

X. de quinto Ezèchielis prophetae testimonio: quo enumerantur calamitates spiritualium sub forma sororis minoris.

XI. de quinto Ezèchielis prophetae testimonio: quo patefiunt generalis status christianae reipublicae, abusiones: eiusque calamitates: sub forma mulieris pauperissime nate: & a magno viro educate: atque etiam tandem matrimonialiter desponsate; quae tamen omnium ingrata beneficiorum exponit se omnium adulteria.

XII. de enumeratarum calamitatum rerumque omnium conclusione: cum adiectione quorundam articulorum concordantium astronomicae certitudinem cum theologica veritate: liberantiumque aurore dicta ab erroris decipulis. Septem tantummodo in medium profert articulos, reliquos CXIII. quos in promptu habuit, in sextum mutationis mundi librum, tres quidem libri ita, qui, ut ait, incude adhuc pendebant, inscripti fuerunt, retulit. Vtrum eiusmodi tres libri lucem viderint, ignoramus. In conclusione speculi naturalis, caelestis, & prophetae visionis, barbarum & hispidum scribendi genus, & figuras, quas cuilibet libro praemisit, excussit. Descripsit librum, & ex illo excerptum, cum duabus figuris dedit, Johann. Wolfius in *Lectionum memorabilium & reconditarum* Tom. II. *Laingae* 1600. in fol. p. 326. sqq. Idem Wolfius l. cit. p. 324. inseruit D. JOSEPHI GRÜNPECK prognosticon, ab anno trigesimo secundo usque ad annum quadagesimum Imperatoris Caroli Quinti, plerasque futuras historias continens. Exstat etiam liber, qui sine loci anni, & typographi indicio, in 4. hoc titulo insignitus prodit: *Prophezeien und Weissagungen, Vergangene, Gegenwärtige, und künftige Ding, Geschichten und Zufall aller Stände, den Frommen zu Ermahnung und Trost, den Bösen zum Schrecken und Warnung, bis zum Ende verkündent, als Doctoris Paracelsi, Johann Liechtenbergers, M. JOSEPHI GRÜNPECK,*

PECK, Joan. Carionis, *Der Sibyllen und anderer.* Inueniuntur in hoc libro fol. 97--100. M. IOSEPHI GRÜNPECK von Reformation der Christenbede und der Kirchen. Num excerptum ex *Speculo naturalis, caelestis, & propheticæ visionis*, aut opusculum plane sit diuersum, dicere non possumus, cum nobis tam felicibus esse non licuit, vt librum euoluere potuissimus. Illius nobis suppeditauit notitiam M. C. H. *Bericht von Johan Liechtenbergers Weissagungen* 1689. in 4. p. 8 sqq. Sine dubio eiusdem libri teutonici, repetita est editio, quae in *Catalogo Bibliothecae vockerodtinae* p. 222. an. 1620. in 4. produsse dicitur. Conf. Wilh. Ernst Tenzelii *monatliche Vnterredungen* an. 1689. p. 979. vbi editio memoratur an. 1549. & p. 852.

Non confundendus est JOSEPHVS GRÜNPECKH *presbyter*, cum eiusdem nominis, *medico*, burghusano, Bauaro, qui seculo XV. ad finem vergente vixit, & Augustae Vindelicorum medicinam exercuit, & inter primos fuit, qui de *mentulagra* seu *morbo gallico* scripserunt. Liber eius non facta anni & loci mentione in lucem exiit hoc titulo: *Tractatus de pestilentiâ scorra sive malo de francos, originem remediaque eiusdem continens, compilatus a venerando viro Magistro Josepho Grunpeck de Burckhausen super carmina quaedam Sebastiani Brant, vtriusque iuris doctoris* in 4. plagg. 12. vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 482. Friderici Boernerii *Bibliothecae librorum variorum physico-medicorum, historico-criticæ Specimen I. Helmstad.* 1751. in 4. num. XIII. p. 29 sqq.

XXXX.

P. FAVSTI ANDRELINI *Foroliuensis Poetae laureati atq. Oratoris clarissimi* Epistolae proverbiales & morales longe lepidissimae nec minus sententiosae. in 4. folior. 14.

PVBLCII FAVSTI ANDRELINI *epistolas proverbiales* raras esse, praeter Jacobum Burckhardum in *Commentario de linguae latinae in Germania per XVII. Secula amplius factis* Tom. I. *Hanover.* 1713. in 8. p. 467. not. (9), Jo. Ludolph. Bünemannum in *Catalog. libror. rariss.* p. 80. & Theophil. Sincerum in *librorum nonnisi rariorum notitia* Tom. I. p. 24. nos docuit Cl. Dau. Clement in *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 323. Sed vehementer miramur, quod nemo eorum, qui *epistolas* haec recensent, & in primis posterior, qui septem diuersas produxit editiones, nostrae editionis fecerit mentionem, cuius in fine haec leguntur verba: *Finis nouem epistolarum adogialium*

P. FAVSTI ANDRELINI *iuxta musarum videlicet numerum & trium (quot Charites sunt) epigrammatum ex aedibus Matthiae Schürerii Selestatini, Kalen. Julii Anno post dominicum natalem M. D. X. (1510).* Illam ad editionem *argentoratensem* anni 1508. exscriptam esse, testatur Beati Rhenani ad Hieron. Gebviler, Selestatii bonas litteras proferentem *epistola*, scripta *Selestatii. pridie Kalen. Septembris. Anno MDVIII.* Beati Rhenani *epistolam* sequitur I) FAVSTI ANDRELINI, *ad illustrem Franciae Cancellarium, Joannem de Ganay, epistola nuncupatoria, & eiusdem FAVSTI, ad illustrem Franciae Cancellarium, Guidonem Rupefortem, epigramma. Epistola proverbialis* I. ad eundem Guidonem Rupefortem, argumentum pertractat: *quod hactenus in procedendo tantum carmine insudauit, nunc demum solutam orationem adgrediatur.* II. *Amico reconciliato, aut raro aut nunquam fidendum.* III. *Quod Aeneis non ab omnibus intelligatur, dubiam habens*

*babens. cum. Hinc palmam. III. Non esse utiquam
obliteratisque. verbis utendum. V. Non habendum esse
cum futura commercium. VI. Temporis iactura nihil
esse neque perniciosis neque detestabilibus. VII. Quod
pueri ab optima. praeceptore, candidis, tum litteris, tum
moribus sint imbuendi. IIX. Labores otio anteponendos.
VIII. Quod ideo epistolas scribat, adagiis scatenes,
quia paucis magna & moralia complectuntur. His epi-
stolis subiiciuntur tria epigrammata 1) in obitum Gui-
donis Rupefortis, Franciae Cancellarii, nunquam satis
laudati, P. FAVSTI ANDRELINI epigramma. 2)
Eiusdem de eodem epigramma, 3) eiusd. epigramma, de
Joanne Ganso; Guidonis Rupefortis, quam diligentis-
simo successore. Insertae fuerunt P. FAVSTI ANDRE-
LINI Epistolae Farragini epistolarum laconicarum Ba-
sil. per Robert. Winter 1565. P. II. p. 497 sqq. Conf.
Silu. Jo. Arenhold *Conspect. Biblioth. epistolar.* p. 69.
Specimen proverbiale stili ex epistola VIII. dedit Ja-
cob. Burekhardus l. cit. Joannem Arboreum, laudu-
nensem, Theologum parisiensem, in istas epistolas scri-
psisse *commentarium* testatur P. Baile in *Dictionaire*
Tom. I. p. 230. & *Catalog. Biblioth. bodleianae* Tom.
I. p. 38. & 245. Christ. Schoettgenius in *Continuat.*
Biblioth. fabrician. med. & infim. Latinis. L. XVI.
p. 58.*

XXXXI.

P. FAVSTI ANDRELINI Foroliuensis, Poetae
& Oratoris clarissimi, de virtutibus cum mora-
libus tum intellectualibus, Carmen dignissimum.
Eiusdem elegiae quaedam castiores, sanctioresque.
in 4. folior. 23.

E rarioribus iste liber, P. FAVSTI ANDRELINI
opulculus est, cum omnes fere, qui vitam illius expo-

fuerunt, & opera edita recensuere, scriptores, silentio
 illum praetermiserunt. Editionem, qua utimur, cura-
 vit. Beatus Rhenanus, & nomine Jacobi Fullonii, Ber-
 nensium Rhetoris, inscripsit. PAVSTVM ANDRELI-
 NVM in carmine, quod DCV. absoluitur hexametris,
 pro Archetypo habuisse scribit *Isagogen in Eebicorum*
libros, a Jacobo Fabro, Stapulensi, concinnatam. Scri-
 psit hoc *carmen panegyricum* P. PAVSTVS ANDRE-
 LINVS, regius poeta laureatus, ad Robertum Brisso-
 netum, Archiepiscopum remensem, & Franciae Can-
 cellarium, & ad Petrum Coardum, primum Praesulem
 parrhisiensem. In epistola ad posteriorem, *carmen* se
 excogitasse ait, cum saeuiente tum febre, tum can-
 cro, mirum in modum discrucietur. Caeterum pe-
 tipateticos hac in re, potissimum sequendos censuit,
 quod illi non e quatuor tantum, vt stoici, sed e duo-
 decim fontibus, omne honestum decorumque deriva-
 ri contenderint. *Elegiae nouem*, carmini philosophi-
 co adiectae, sine dubio ex *elegiarum libro III. Paris.*
1494. editis, excerptae a Beato Rhenano fuerunt; in
 primis cum ille, in *epistola ad Fullonium*, se *elegias*
 tantummodo *castiores* adiunxisse *molles* autem, *ve tene-
 rae aetatae perniciosas*, reiecisse confirmat. In fine
 editionis, haec typographi leguntur verba: PAVSTI
 ANDRELINI *de virtutibus carmen atque eiusdem ele-
 gias*, Mathias Schürerius Heluetensis, *stanneis usus*
calami Argentoraci *exscripsit Mense Februario. Anno*
M. D. VIII. (1509). Dn. Maximiliano P. F. Aug.
Romanis Imperitante. Neque Niceron in *Memoires*
Tom. XXXIX. p. 270-299. in catalogo librorum a
 Beato Rhenano editorum, neque Michael Maittaire
 in *Annal. typograph.* istius editionis fecerant men-
 tionem. Forte eadem editio est, quam Adr. Bail-
 let in *Fugemens des Savans Tom. III. P. I. p. 114.*
Argentorat. 1508. in 4. vulgatam scribit. Locus
 praeterea, ob *carmen philosophicum*, P. PAVSTO AN-
 DRELINO, fuisset assignandus a Jo. Christophor.
 Gotschedio in *Commentatione de poetis philosophis*,
 quam

quam eminentiff. R. E. Cardinalis Melchioris de Polignae *Antiflucretio*, Lipf. 1748. in 8. praemiffit.

XXXXII.

Heus lector nouarum rerum ftudiofe, Hic habentur de Fortuna Francifci Marchionis Mantuae, F. BAPTISTAE MANTVANI Cramen (*Carmen*) elegantiffimum. Videbis in eo carmine; quanti *celeberrimus poeta* inuictiffimum Caefarem Maximilianum faciat, quid de Rege Francorum Ludouico, ac Venetis fentiat. Epiftola elegiaca FAUSTI ANDRELINI, qua Anna Franciae regina Ludouicum Franciae regem maritum fuum, poft fubaftos Venetos, ad fe reuocat. ANTONII SYLVIOLI *Parifienfis* chilias, de triumphali atque infigni Chriftianiffimi Francorum regis Ludouici Duodecimi in Venetos victoria. PETRI DE PONTE *Brugenfis Caeci*, de abitu & reditu pacis carmen. Sunt in eo multa ad Maximilianum Caefaris ac Margaritae Maximiliani filiae laudem pertinentia. Domini ZACHARIAE *Abbatis* ad Venetos elegia, de dominio eorum breui diruendo, & vt ad cor reuertantur, in 4. folior. 39.

Collectionem iftorum opufculorum poeticorum, in lucem emiffit Beatus Rhenanus, & Thomae Aucupario, poetae laureato dicauit, *ex vrbe feleftatina, bonarum litterarum nutrice quinto idus Junias an. 1510.*

Primum locum F. BAPTISTAE MANTVANI *carmen*, in quo, vt Beatus Rhenanus fcribit, *Principis mantuani, magmedici tyranni, facratiffimique Imperatoris Maximiliani, de Ludouici aurelianenfis, Franco-*

rum regis, bellicam aduersitatem, captiuitatem & miseram in hostiles manus prolapsionem graphice complectitur Beati Rhenani *municeps* Kierherus, id sua manu Parisiis excrisperat, & Humelbergii ope adiutus, ad archetypum recognouerat. Insectum fuit postea *carmen operibus* MANTVANI in vnum corpus collectis.

DE PVBLIO FAVSTO ANDRELINO foroliuienti si Italo, poeta XXII. annorum, laurea Romae coronato, & postea per triginta annos, academiae parisiensis Professore, qui diem obiisse dicitur anno 1518. vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 550 sqq. P. Baile in *Dictionnaire* Tom. I. p. 230. Georg. Viuiani Marchesii *vitae virorum illustrium foroliuensium, Foroliuii* 1726. in 4. p. 230 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 110 sqq. Christ. Schoertgeii *Continuat. Biblioth. fabric. med. & inf. Lat. L. XVI.* p. 58 sqq. Quae de titulo *poetae regii, & reginei*, quem nomini suo, in libris editis nonnunquam adscriptit ANDREI NVS, iudicauerit P. Baile, vid. l. cit. not. A. *Menagiana* Tom. I. p. 115. & quae Bernardus de la Monnoye Tom. III. p. 93. hac de re adnotauit. Conf. Bartholom. Cassanaei *Catalogus gloriae mundi* Part. X. Considerat. XXXV. fol. 231. a. edit. *Francos. ad Moen.* 1586. in fol.

DE ANTONIO SYLVIOLo parisiensi, apud omnes fere scriptores altum est silentium. Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 55. haec pauca tantum de illo retulit: ANTONIVS SYLVIOLVS Parisien. *poeta & orator insignis, scripsit comœdias plures, elegiarum lib. I. epigrammatum lib. I. dialogos plures & graues, de Venetis triumphum. Posterius opusculum sine dubio illud est, quod in nostra editione inscribitur, de triumphali atque insigni christianissimi inuictissimique Francorum regis Ludouici duodecimi in Venetos victoria, Chibias heroica. Adiiicitur illi exultantis Galliae pacan, intercalaribus versibus, pro restituta reuocandissimo patri*

patri ac dno. Georgio Ambasiano, *supremo auctoritatis legato, incolunitate Mediolani.*

DE PETRO DE PONTE caeco, brugenſi, infra plura dicemus, cum editionem Lucani rariffimam, illius adnotationibus instructam, receſebimus. Hoc carmen ad circumspectiſſimum dominum Robertum du Gaſt coqueriticeae porticus moderatorem perſcripſit.

DE ZACHARIA Ferrar. Vicentino, Abbate ſub- aſienſi nihil compertum habemus. In Antonii Poſſe- vini *Apparat. ſacro* Tom. III. p. 378. & 379. tres Za- chariae inueniuntur, qui iisdem fere temporibus vi- xerunt. Nimirum Zacharias Ferrerius, Vicentinus, Episcopus gardienſis, qui *hymnos* compoſuiſſe dicitur, Zacharias Lilius, Vicentinus, quem *de gloria & laudi- bus beatorum* ſcripſiſſe perhibet, & Zacharias, Vicen- tinus, cartuſianus, quem Maximiliani I. Caſaris tem- pore vixiſſe, & *ordinis ſui originem carmine* (vid. quae de hoc carmine eiusque auctore Zacharia Benedic- to, vicentino, Tom. I. p. 309. a nobis prolata fuerunt) *heroico, & quidem ſuſe* ceciniffe memorat. Sine omni dubio aut prior, aut poſterior, *carminis*, quod in Col- lectione reperitur, auctor eſt. In fine illius haec le- guntur typographi verba: Argentorati, in Schüreria- nis aedibus Eccleſiae Julio II. Maximiliano imperii Deo Opt. Max. *Totius machinae rectore: M. D. X. (1510) Junii XX.* A Michaele Maittaire nulla, in *annalibus typographicis* editionis mentio facta fuit.

XXXXIII.

LEONHARDI (BRUNI) *Aretini* de Studiis & litteris ad illuſtrem dominam Baptiſtam de Malateſta Tractatulus in 4. folior. 6.

Haec editio admodum rara, litteris gothicis excuſa, & Jo. Alb. Fabricio, Joanni Petro Niceron, Viro. Cl. Lau-

Laurentio Mellus, & aliis, incognita fuit, qui editionem non antiquiorem, quam *argentinenſem* anno 1521. ab Alexandro Brassicano, editam in 8. memorant. Eadem forte est, quam Joan. Henric. Leichius in *Annal. typogr. lipsiens.* p. 79. adtulit. Verba enim, quae nota 5) leguntur, typhotetarum errore, ut saepius in hoc libro, factum esse conspeximus, transposita, & ad alium spectare librum credimus, cum non credibile sit, vno eodemque anno, ex eadem officina typographica, duplicem libelli editionem, in lucem exiisse. In fine exemplaris, quod ad manus habemus, haec leguntur verba: *Impressum Liptzk per Baccalarium Martinum Lantzberg Herbipolensem Anno Xpr. 1501.* Transcripsit vero, & impressori tradidit hunc *tractatulum* Georgius Arnoldi Kemnitzensis, *artium magister*, & confecrauit praemissa *epistola Liptzk, pridie kalendas Maias 1501.* scripta, Nicolao Bachmann *Plebano kemnitzensi.* Teste Nicerono Tom. XXV. p. 286. idem libellus a Gabriele Naudaeo editus fuit hoc titulo: *LEONARDVS Aretinus de studiis & litteris, ad Isabellam Malatestam, ex Bibliotheca Gabriel. Naudaei, cum eiusdem Naudaei praefatione ad Lucretiam Barberinam, lectissimam nobilissimamque puellam, Parisiis apud viduam Guilielm. Pelé 1642.* in 8. Conf. Tom. VIII. *Memoires* p. 93. *Catalogus omnium operum Gabriel. Naudaei, parisiini, Cardinalis Mazarini Bibliothecarii, qui adiicitur Naudaeanis, Amsterd. 1703.* in 12. p. 249. Insertum etiam esse opusculum Hugonis Grotii, *& aliorum dissertationibus de studiis instituendis, Amstelod. 1645.* in 12. p. 414 sqq. & *variorum Auctorum consiliis & studiorum methodis, collectis a Thom. Crenio, Roterodami 1692.* in 4. Tom. I. Num. X. testatur idem Niceronus in *Memoires* Tom. XXV. l. cit.

DE LEONARDO BRVNO, arretino, vid. praeter scriptores, in *Analectis nostris litterariis* p. 37 sqq. citatos Gerard. Joan. Vossius *de Historicis latinis.* L. III. Cap.

Cap. V. p. 508. Barthol. Pacius *de viris illustribus* p. 9 sqq. Jannotius Manettus in *Oratione in funere* LEONARDI BRVNI arretini recitata, quam Laurentius Mehus, etruscae academjae cortonenfis, socius praefixit LEONARDI BRVNI, arretini *epistolis*, quas hoi titulo in lucem emisit: LEONARDI BRVNI Arretini *Epistolarum Libri VIII. Ad Fidem Codd. Mss. suppleti, & castigati. Et plus quam XXXVI. Epistolis, quae in editione quoque Fabriciana deorant, lacupletati Recensente* Laurentio Mehus *Etruscae Academicae Cortonenfis Socia, Qui LEONARDI vitam scripsit, Manetti, & Poggii Orationes praemissit, Indices, Animadversiones, Praefationemque adiecit, Librumque Bonum, ac Decimum in lucem protulit. Accessere Eiusdem Epistolae Populi Florentini nomine scriptae nunc primum ex Codd. Mss. in lucem erusae. Florentiae 1741. Ex Typographia Bernardi Paperinii. Sumptibus Josephi Rigaccii. Superiorum permisso. Pars I. pp. 128 & 142. excepta, ad Eminentiss. ac Reuerendiss. Principem ANGELVM MARIAM, R. E. Cardinalem Presbyterum QVIRINVM, Sedis apostolicae Bibliothecarium; Episcopum brixiensem. cc. epistola dedicatoria folior. 4. Pars II. pp. 24. & 256. Conf. etiam merentur quae de LEONARDO BRVNO leguntur in Jo: Georg. Schelhornii *Amoenitat. litterar.* Tom. III. p. 225 sqq. in *Anmerkungen zu des Hrn. von Voltaire übersetzten Versuche einer Abhandlung von der epischen Dichtkunst*, in *Hamburgischen Magazin* Tom. IIX. p. 375 sqq. in Jacobi Lenfant *Poggianis* Tom. I. P. I. p. 11 sqq. in Giovambattista Recanati *Osservazioni critiche, ed apologetiche sopra il libro del Sign. Jacopo Lenfant intitolato Poggiana* p. 30 sqq. in Jacques George de Chauffepié *Dictionnaire historique & critique* Tom. I. p. 442 sqq. in Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 337 sqq. & Tom. II. P. III. p. 287 sqq. in David Clement *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont difficiles à trouver* Tom. II. p. 26 sqq.*

BASILII Magni Liber de Studio poetarum & oratorum quo pacto qualiterque legi debeant. in 4. folior. 10.

Multae huius versionis, quae Leonardum Brunum, arretinum, habet auctorem, exstant editiones, quae omnes fere, alio & diuerso titulo insignitae fuerunt, id quod variis virorum doctorum hallucinationibus locum dedit. Sic v. c. Niceron in *Memoires* Tom. XXV. p. 287. S. BASILIVM *de liberalibus & ingeniais artibus* Leonardo arretino interprete, & *de inuidia* Nicolao Perotto interprete Bonon. 1497. in fol. & Paris. 1543. in 8. prodiisse scribit, & mox BASILIVM *M. de legendis antiquorum libris*, ab Leonardo Bruno, in latinum sermonem conuersum, veluti librum a priore diuersum, memorat, variasque eius editiones recenset. In omnibus fere codicibus mss. hunc librum diuersis titulis instructum esse adfirmat vir Cl. Laurentius Mehus, in *vita* Leonardi Bruni, arretini l. cit. p. LXX. & vt dictis constet fides, e diuersis bibliothecis, VI. protulit Codices mss. quorum quilibet, alium prae se fert titulum, quod etiam postea in editis libris factum esse conspiciamus. Sic e. g. liber titulo *Magni BASILII de institutis inuenum, Brixiae per Boninam de Boninis de Ragusia* 1485. cum aliis opusculis in 4. prodiit, vid. Michael. Maittaire *Annal. typographi.* Tom. I. p. 462. Eodem teste Tom. I. p. 631. S. BASILIVS *de liberalibus studiis, & ingenuis moribus* Leonardo arretino interprete, & *de inuidia* Nicolao Perotto interprete, per Benedictum Hectors bononiensem. Bonab. 1497. in fol. excusus fuit. Conf. Niceron l. cit. Jo. Henric. Leichius in *Annal. typogr. lipsiensis* p. 82. editionis mentionem fecit, cui talis praefigitur titulus: *M. BASILIVS de poetarum, oratorum, historiarum ac philosophorum legendis libris cum commentario* M. Jo. Honorij Lubitensis, Lips. per Jacob.

sub *Tbanner* 1504. in 4. Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique* Tom. II. p. 486. editionem sine loco & anno impressionis, vulgatam hoc titulo adtulit: *Magis BASILII* Cesarie Capadociae *Arch. ad nepotes, quo pacto gentilium libros legere Christianos oporteat, per Leonardum Aretinum traductus*, eamque admodum raram esse dixit, hoc additò elogio: *Cette version merite l'attention des curieux parce qu'elle est de Leonard Aretin, & très peu connue*. De aliis editionibus vid. Joan. Albert. Fabricii *Biblioth. graec.* L. V. Cap. XVIII. p. 74. sqq. qui Leonardi versionem *disertam & elegantem* nominat. Niceron L. cit.

Editio, qua, dum haec scribimus, vinctur, caractere litterarum gothico, non addito indicio anni, per Arnoldum de Colonia excusa fuit, unde adparet, quod *Lipsiae* natales acceptos referat. Id sine dubio, seculo XV. ad finem, properante factum esse, ex eo coniiicimus, quod nulla adhuc littera initialis opusculo addita fuerit. Dicavit Leonardus Brunus versionem suam Colatio Salutato.

Posuerunt autem praeter Leonardum Brunum, in conuertendo in latinam linguam *BASILII* λόγι πρὸς τοὺς νεοὺς, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ἀφελούτο, operam suam Raphael Maffaeus volaterranus, Janus Cornarius, Justinus Goblerus, Franciscus Craneveldius, Martinus Hayneccius & Hugo Grotius. Varias istarum versionum editiones recensuit Joan. Alb. Fabricius l. cit. Posterioris versio, cum textu *BASILII* graeco, & *Plutarchi* libro *de audiendis poetis*, hoc titulo nitidissime in lucem edita fuit: Παντοκροῦ Χαιρωνεὸς βιβλίον πρὸς τοὺς νεοὺς Πουμπλιανὸν ἀποδοτὴν ἐξ ἑλληνικῶν ἀφελούτο λόγων. *Cum interpretatione Hugonis Grotii. Variantes lectiones & notas adiecit* Joannes Potter A. B. ἐκ αὐτῆρον ἐν Ὄξονα ἐπερ Θερονίας 1694. in 8. form. maior. Recusa haec *potteriana* editio, vna cum nouis Jo. Henr. Maii,

Maii, filii, *adaptationibus* & adiecta in calce Leonardi Bruni *versione* fuit Francof. 1714. in 4.

Scriptores varios veteres, & recentiores, qui in exponenda BASILII magni, Neocaesareae circa annum Chr. CCCXVI. nati, & anno CCCLXXIX. cum per octo annos, ecclesiae caesarensi Episcopus praefuisset, mortui, vita versati sunt, longa serie recenset Joan. Alb. Fabricius l. cit. p. 61 sqq. quibus addi poterit Apollinare Agresta *vita del Protopatriarca S. BASILIO magno In Mesina, nella stamperia di Vincenzo d'Amico* 1681. in 4. Casimir. Oudinii *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 543 sqq. Joan. Georg. Werenberg *Dissertatio de prudentia BASILII magni in refutandis haereticis*, Lips. 1724. in 4.

XXXXV.

De laudibus liberalium disciplinarum Oratio Luculentissima complurium ex eis principes Authores continens: in Auspicatu studii Senensis habita. in 4. folior. 12.

ADDOMINICO PICCOLOMINEO senensi, in *initio studii oratio* habita dicitur, fol. II. opusculi, quod nullo addito loci, typographi, & anni indicio editum est. Illud initio statim seculi XVI. in lucem exiisse, existimamus, propterea quod litteris romanis, si titulum exceperis, ubi characteres conspiciuntur: gorhici, satis luculentis exscriptum est. Istam vero officinam typographicam, e qua *oratio* prodiit, typis litterarum graecis destitutam fuisse, ex eo adparet, quod lacuna in nostro exemplari reperitur, verbis Basilii magni, de insigni musices in hominum animos efficacia, graecis destinata. Operam etiam perdidimus in indagando DOMINICO PICCOLOMINEO, usum apud

apud scriptores & bibliothecarum catalogos, quos ideo euoluimus, neque illius, neque libri ab ipso editi, mentionem factam fuisse inuenimus, ex quo opusculi nostri insignem colligimus raritatem. In altera tituli pagina, haec leguntur epigrammata:

Jo. Baptistae aduoduti *hexasticon*.

*Pone malum virus procul hinc quicumque sororum
Munera sacra cupis nec secus accipies.
Pluraque cum niteant moneant te dogmata flacci:
Ne proprium feriant tacla retorta caput.
Plura benigne legens paucis arcana mineruae
Alterius digne sancta labore feres.*

DOMINICVS ad lectorem.

*Quisquis ad ingenuas totum sese applicat artes:
Haec legat: hic laudes: fructus: & auctor inest.
Quisquis ab ingenuis studiis discessit amatis:
Haec legat: haec renocant ad studium inuenas.
Nec tamen ipse legas ciliis oculisque retortis:
Inuidia: tabie liuida frons abeat.
Tandem si qua forent reprehensu digna: benigne
Nos moneas: monitis ipse fauebo tuis.
Nec mirum est peccasse: meo ter quinque sub aeup
Bisque super: tauri lumina sol rapuit.
Quod nisi consiliis multis parere putarem:
Non prolata palam haec inuidiosa forent.
Si cupis Antaeâ rabie lacerare maligne;
Senseris esse meis viribus herculeam.*

Nisi plane fallimur, verba:

*meo ter quinque sub aeup
Bisque super: tauri lumina sol rapuit.*

DOMINICVM PICCOLOMINEVM, ante XVII. aetatis annum, mense Februario, luminibus fuisse orbatum, & illum ideo in *catalogis eruditorum caecorum*, locum obtinere demonstrant. In *oratione* laudantur grammatica, dialectica, rhetorica ac eloquentia, poetica, historia, arithmetica, geometria, musica, astronomia,

nia, philosophia, medicina, quibus legum adicitur encomion. Omnia veterum auctorum testimoniis & exemplis, ex sacra & profana historia depromtis, illustrantur.

XXXXVI.

Habes in hoc volumine lector optime. diuina LACTANTII FIRMIANI opera nuper per Janum Parrhasium accuratissime castigata: graeco integro adiuncto: quod in aliis cum mancum tum corruptum inuenitur. In hoc vero emendatissimum inuenies. Eiusdem epitome. Carmen de Phoenice. Carmen de Resur. Dni. Habes etiam Joan. Chry. de Eucha. quandam expositionem. & in eandem materiam Lau. Vall. Sermonem. habes Phi. adhortationem ad Theodo. & aduersus gentes Terrul. Apologeticon: habesque tabulam nouiter impressam. *Cum gratia & priuilegio:* in fol. folior. 160. & 22. si titulum, operis. elenchon, & rerum ac uocum indicem, folior. 12. exceperis.

Ferrara haec editio, & nitide impressa est litteris romanis, qua iam vsus est Joannes Ludolph. Bunemannus, quod in *praefatione* suae editionis, disertis testatur uerbis, seque ex vsu compertum habere scribit. plures mutationes, quas recentiores editores, uel Tuccio Correctori florentinae inntinae, uel Aldo adscribunt, a Parrhasio esse profectas. Christophorus Sandius in *Nucleo historiae ecclesiasticae* illam inter eas refert editiones, quae reliquis antiquioribus correctiores sunt limatioresque, quod illum recte fecisse adserit Bünemannus l. cit. Jo. Alb. Fabricius illam

adda

adduxit Tom. III. *Biblioth. lat.* L. III. Cap. III. p. 397. & Nicolaus Lenglet Dufresnoy in *Catalogo variarum editionum LACTANTII*, edit. *Latet. Paris.* 1748. II. Tom. in 4. præmissio p. XXXVIII. sed illam ipse non vidit. Michaeli Maittaire incognita fuisse videtur. In fronte comparet imago S. Joannis baptistae ligno incisa, manu vexillum tenentis, cum his verbis: *Ecce agnus Dei*, qui etiam pedibus adpositus cernitur. In altera tituli pagina legitur *epistola Joannis Tacuini ad Reuerendiss. in Christo patrem & Dominum D. Marcum S. Mariae in porticu, Diaconum Cardinalem Cornelium*, scripta *Venetis anno M. CCCCC. X. (1510) quinto decimo Kalendas Januarias*. Haec sine dubio *epistola* est, quam Bünemannus 1. cit. Parrhasii adpellat *praefationem*, praeter illam enim non alia in nostro exemplari reperitur. In fine *edhortationis Philippi ad quemdam Theodosium Judaeum*, ut Christi religionem, relicta Judaeorum superstitione, coleret, ex Suida, haec Joan. Petri Valeriani bellunensis *ad pios lectores* exarata est *epistola*, quam omisissis scribendi compendiis heic adscribimus:

Nequid christianae pietatis amatori desit impresso iam elegantissimo LACTANTII FIRMIANI opere: In quo ea, quae ad Deum & Trinitatem spectant luculenter admodum elucubrauit, visum est cum iis Tertulliani dissertationem, qua deliram haereticorum opinionem reprobat, diluit, ac refellit, & aliquid de eucharistia subiungere: quod mysterium a LACTANTIO aut intactum: aut incuria temporum deperisse constabat. Quare præclaram Joan. Chrysoctomi viri & sanctitate & eruditione clarissimi enarrationem, in dñi Pauli ad Corinthios particulam quae legitur in coena domini ab Hieronymo Donato P. V. viro undecunque laudatissimo latinitate donatam, addere collibuit, neque non sincerissimam Laurentii vallis in eandem materiam oratiunculam, ac in Judaicam perfidiam manifestarium ex Suda (Suida) testimonium, ex quo deprehenditur,

I 2

quod

quod ipsi quoque Jesum Christum Sotera nostrum dei filium esse non inficiantur. quae omnia benigne lector & vsui & oblectamento futura cbristicolis omnibus opimabamur. Vale.

Huic epistolae talia typographus adscripsit verba: *Diuina opera LACTANTII FIRMIANI & aliorum supradictorum Impressa Venetiis mira arte & diligentia Joannis de tridino cognomento Tacuini finiunt. M. CCCC. IX. (1509) die III. Januarii dominante inclyto principe Leonardo Lauredano. Tertulliani vero Apologetico haec subiecta sunt verba: Quinti Sep. Tertulliani apologeticus aduersus gentes cum sermone pulcherrimo de aeterna vita explicis. Quod opus arte & impensis Joannis Tacuini fuit impressum Venetiis anno Domini M. D. IX. (1509) die nono Nouembris: dominante Leonardo Lauredano principe illustris. Reliqua, quae in hac editione digna memoratu sunt, exposita iam fuere in *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresd. Tom. II. p. 227 sqq.* quorum lectores nostros ablegamus. Id autem addendum existimamus, quod fol. 164. in fine carminis *de Phoenice*, praeter particulam ex Ouidii *Metamorphos. L. XV. vbi de Phoenice* agitur, Dantis quoque legantur versus:*

*Cossi per li gran saui se confessa
Che la phaenice more e poi rinasce
Qñ alcinque conteno anno se rap̄sa
Herba ne biada in sua vita non pasce:
Ma sol de incenso lachyme & amomo
E nardo: e myrrha son le vltime fasce.*

Non autem vnica editio est quam descripsimus, quae ex Joannis Tacuini de Tridino, officina in lucem prodiit typographica. In catalogo enim Nicolai Lenglet Dufresnoy, *variarum LACTANTII editionum* praeter nostram inuenimus p. XXXVII. editionem *Venetis cura Joan. de Tridino 1502. in fol. & p. XXXIIX. Venet. 1511. a Jo. de Tridino.* Illam vero, quam a-

no 1509. ex officina Joannis de Tridino, produisse scribit, non diuersam esse ab illa quae an. 1510. produisse dicitur, esse suspicamus; quoniam *epistola* typographi, editioni, quam descripsimus, praemissa, annua uti iam diximus 1510. prae se fert. Vtrum editio *Veneta* 1521. in den *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden*, & a Nicol. Lenglet Dufresnoy II. cit. memorata, ex eadem Joan. Tacuini de Tridino euulgata fuerit officina; pro certo adfirmare non sustinemus, cum typographi nomen II. cit. adpositum non legitur.

Omnium prima & rarissima LACTANTII est editio, cuius in calce haec leguntur verba: LACTANTII FIRMIANI *de diuinis institutionibus aduersus gentes libri septem; nec non eiusdem ad Donatum de Ira Dei liber vnus, vna cum libro de opificio hominis, finiunt sub anno Domini MCCCCLXV. (1465). Pontificatus Pauli Papae secundi anno eius secundo, Indictione XIII. die vero antepenultima Mensis Octobris, in venerabili Monasterio Sublacensi. Deo gratias. Vid. de illa Michael. Maittaire in Annal. typogr. Tom. I. p. 6. vbi Opus romano caractere cufum, & ea oris pompa ad amissim exactum fuisse scribit, ut nemo qui viderit, nomen Typographi abesse non indignetur.* Ab opificibus germanis, qui artem typographicam ex Germania primum in urbem transtulerunt romanam, editionem excusam esse existimat eminentissimus Princeps ANGEL. MARIA R. E. Cardinalis QUIRINVS in *vindiciis*, quas Pauli II. Veneti Pontif. Max. vitae per Michaellem canensium Episcopum castrensem conscriptae & ex codice angelicae bibliothecae, editae, Romae 1740. in 4. form. mai. praemisit. Cap. I. p. XV. cum ad sublacense monasterium, ob hospitalitatem monachorum teutonicorum, quos eo tempore, monasterium illud incoluisse, deprehendit eminentissimus Princeps, diuenterent, priusquam Romam concederent. Conf. *Appendix qua comprobatur Paul-*

li II. pontificatus felicitati deberi optimorum scripto-
rum editiones, quae Romae primum prodierunt, post di-
vinum Typographiae inventum, a germanis opificibus in
eam urbem aduectam, quae ab eminentiss. VIRINO
eidem Paulli II. vitae subiecta est, §. I. p. 107 sqq.
vbi etiam aliae LACTANTII editiones vetustiores &
rariores, ita quidem adcurate, vt nihil possit supra,
describuntur. Legi etiam meretur de prima editio-
ne sublacensi, quam Bernardus de Montfaucon in
Diario italico, Paris. 1702. in 4. Cap. XXII. p. 339,
minus recte ad annum 1461. retulit, Joan. Ludolph.
Bünemanni *praefatio*, editioni LACTANTII *Lips.*
1739. in 8. form. mai. praefixa, num. 1. & Nicolai
Lenglet Dufresnoy *Catalog. variar. editionum LA-*
CTANTII, p. XXXVII. vbi variae nominantur biblio-
thecae, in quibus rarissimus codex adseruatur.

XXXXVII.

L. COELII LACTANTII FIRMIANI Diuina-
rum institutionum Libri VII. De ira Dei Li-
ber I. De officio Dei Liber I. Epitome in libros
suos liber acephalos. Phoenix. Carmen de do-
minica resurrectione. Carmen de passione domi-
ni. in 4. pp. 433; si 10. folia priora non fuerint
memorata.

Inter editiones *Operum LACTANTII*, quae ex of-
ficina Andreae Cratandri, vulgatae fuerunt, haec sine
dubio, omnium prima est. Id *Basileae mense Februa-*
rio anno 1521. accidisse, verba in fine conspicua, do-
cent. Litteris italicis siue currentibus editio exscri-
pta est, cui Andreas Cratander, praefatiunculam, *ad*
omnes solidioris theologiae studiosos, praefixit, in qua,
haec LACTANTII opera, quanta potuit diligentia, ad
plurimum exemplarium fidem recognita esse adfirmat.

Orae

Orae paginarum, variae lectiones paucissimae, adscriptae fuerunt. Prima, praeterea, omnium haec est editio, quae *carmen de passione domini* additam habet, quod in *vetustis exemplaribus inuentum* esse scribit editor. Praeter Hieronymi succinctam *LACTANTII vitam*, initio voluminis conspicitur, *Annotatio* suae *index Capitum in libros LACTANTII*. In fine autem legitur: *Interpretatio dictionum graecarum, quae in LACTANTIO reperiuntur, de verbo ad verbum facta, idque ut rudium tyrocinio consulatur, recensente emendanteque Marco Musuro. Jo. Ludolphus Bünemannus, in indice editionum LACTANTII, quem in praefatione exhibet, hanc editionem num. 22) reponuit, & hoc elogio ornauit: Est haec correctae sive editio, quae varias lectiones, sed minus multas in margine solet indicare. Plurimumque cum ed. Aldina 1515. conuenit. Sandius in Nucleo Hist. Eccles. teste Jo. Fabricio in Hist. suae biblioth. Part. I. p. 176. hanc editionem praefert editioni Betuleii. Est quidem nitidior & emendatior; sed Betuleii editio, non paucas lectiones Aldinae veriores nobis dedit. Repetita fuit in officina Andreae Cratandri. Basil. 1524. in 4. vid. Jo. Ludolph. Bünemann. l. cit. num. 23). Nicol. Lenglet Dufresnoy Catalogus p. XXVIII.*

XXXXIX.

L. COELII-LACTANTII FIRMIANI Diuinarum institutionum Libri VII. De ira Dei Liber I. De opificio Dei Liber I. Epitome in libros suos, liber acephalos. Phoenix. Carmen de dominica resurrectione. Carmen de passione Domini. Praeterea, eorum quae in toto hoc opere notatu digniora visa sunt, index copiosissimus. *Basilae, apud Andream Cratandrum, & Jo. Bebelium,*

Hum, mense Januario, Anno M. D. XXXII. (1532)
in fol. folior. 149. non numeratis 10. fol. prio-
ribus.

Sine omni praefatione, editio fatis nitida, adcurata,
& rata, in lucem prodit, quae Michaeli Mairtaire
plane incognita fuit, & Joanni Ludolpho Bünemann, ex
aliorum tantummodo relatione, nota fuisse videtur.
Conf. Nicol. Lenglet Dufresnoy *Catalogus editionum*
p. XXXIIX. Ea potissimum, cum ederet LACTAN-
TIVM, vsus fuit editor cantabrigiensis. In illa primam
occupat locum, excerptum de LACTANTIO, ex Hie-
ronymo *de viris illustribus*, & index eorum, quae in
LACTANTII operibus, praecipua habentur. In fine,
reposita fuit *Interpretatio dictionum graecorum, quae in*
LACTANTIO *reperiuntur, de verbo ad verbum facta,*
idque ut rudium tyrosinio consulereetur, recensente emen-
danteque Marco Masuro.

XXXXVIII.

L. COELII LACTANTII FIRMIANI Opera,
quae quidem extant, omnia: videlicet Insti-
tutionum Diuinarum Libri VII. De Ira Dei Lib. I.
De opificio Dei Lib. I. Epitome Librorum Diui-
narum Institutionum. Phoenix. Carmen de Do-
minica resurrectione. Accesserunt Xysti Betuleii
Augustani pia ac erudita Commentaria, nunc pri-
mum in lucem edita. *Cum gratia & privilegio*
Caes. Maies. & Christianiss. Gallorum regis. Bas-
ilae per Henricum Petri. in fol. pp. 559. si prae-
missa folior. 12. & index 10. folior. exceptus fuerit.

Ante nouem iam annos, nimirum anno 1554. mor-
tuus erat Xystus Betuleius, cum LACTANTIUS eius
com-

commentario illustratus, a filio Emanuele Betuleio, verbi Dei, Sulzbergae, in Brisgoia, ministro anno 1563. in lucem ederetur. Dicitur illum editor, partim suo, partim vniuersi betuleiani generis nomine, Joanni Baptistae, *reipublicae augustanae Consuli*, & Paulo Helmzelliis *fratribus germanis*. Epistolam dedicatorem quinque foliorum sequitur Xysti Betuleii *praefatio*, scripta *mensis Augusto 1545.* in qua disputatur contra Lactantiomastigas, *verum lactantiana scripta, recte in scholis iuuentuti praelegi, & enarrari conueniat; id quod variis argumentis confirmatur, simulque ostenditur, quod recte LACTANTIUS, in scholam augustanam fuerit receptus, & institutis in eum, a Betuleio, praelectionibus illustratus.* Suo id comprobare dubitauit ad sensum Richardus Simon, qui in *Lettres choisies* Tom. II. *Amsterd.* 1730. in 8. Lettr. XXV. p. 178. *Cette edition, ait, n'est recommandable que par le Commentaire de cet Auteur (Betuleius) & par une preface où il agite cette question, s'il est utile de lire dans les écoles aux jeunes gens les livres de LACTANCE. Betuleius prend l'affirmative contre quelques Ciceroniens qui associoient à Ciceron, Terence, César, Saluste, & Tite Live. Il veut qu'on y ajoute LACTANCE: cur igitur non ego LACTANTIVM addam? Pour moi je ne suis pas de ce sentiment: car LACTANCE avec toute son élégance est bien éloigné de la pureté du langage de ses anciens Ecrivains.* Subiuncta est praefationi *vita* Xysti Betuleii, a Joanne Nysaeo conscripta, quam breue eiusdem Nysaei, ad Emanuelem Betuleium praecedat *carmen*. Libris LACTANTII ipis, praemissa est *LACTANTII vita*, a diuo Hieronymo descripta, cum Sophronii graeca versione. Cuilibet capiti subiungitur Betuleii *commentarius*; quem auditoribus suis, in schola augustana, in calamum dictauerat. Quod autem ipse Betuleius hoc *commentarios*, non in lucem emisit, factum esse, ait Emanuel filius, ob difficilia & funesta bella, quibus vniuersa fere Germania, tunc temporis oppressa fuit,

fuit, & mors Betuleii, quae postea interuenit. Quale pretium, viri docti, huic editioni, & Betuleii *consensariis* statuerint, vid. in Jo. Ludolph. Bunemanni *praefat.* in LACTANTIVM num. 34. Cum in editione *aldina* an. 1535. textus LACTANTII, nonnullis additionibus, quae tamen, ne lectoribus fraudem facerent, duobus asteriscis notatae fuerunt, auctus esset, Xyftus Betuleius nonnullas ex istis additionibus, in suam editionem recepit, & pro genuino LACTANTII textu omnino habendas esse contendit. Id vehementer displicuit, Michaeli Thomasio, de cuius editione, mox plura nobis dicenda erunt, qui istas additiones *ab haereticorum manu potius, quam a Codicum fide* obuuisse existimat, & in *praefatione* dictatoria quasi voce edicit, se LACTANTII textum a multis erroribus liberasse, *qui eius libris dolo, & fraude veterum haereticorum additi fuerant* Conf. eminentiss. ANGELI MARIAE Cardinal. Bibliothecar. QVIRINI *Adpendix* cit *ad vitam* Paulli II. p. III. In fine editioni betuleianae, additus fuit *index rerum & uerborum*, in LACTANTIO praecipue memorabilem.

De Xyfto Betuleio, vid. quae supra Tom. I. p. 155. adnotauimus.

L.

L. COELII LACTANTII FIRMIANI Diuinarum institutionum Libri VII. De ira Dei Lib. I. de officio Dei Lib. I. Epitome in libros suos, liber acephalos. Carmina ascripta LACTANTIO. Phoenix incerti auctoris. Venantii Honorii Clementiani Fortunati presbyteri Italici ad Felicem Episcopum carmen de Pascha, Incerti auctoris carmen de passione. Omnia studio Michaelis Thomasi emendata, cum notis eiusdem. Graecarum

rum vocum latina interpretatio. Index in LACTANTIVM ampliffimus. *Antuerpiae ex officina Christophori Plantini M. D. LXX. (1570) in 8. pp. 560. si ea, quae praemittuntur, & editioni adiiciuntur, folior, 52. non computata fuerint.*

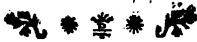
Michael Thomasius Taxaquetius, ex insula Baleario-maioricensi oriundus fuit. Studia, in academia ilderdensi, & bononiensi, tanta tractauit sollertia, vt iuris canonici Doctor, & an. 1556. regis Hispaniae Confiliarius, & Secretarius, tandemque Episcopus ilderdensis crearetur. Quae eius fuerit in negotiis publicis pertractandis dexteritas, quae eruditio, ex eo conicere licet, quod non solum ad concilium tridentinum missus, sed etiam a Gregorio XIII. iis adiunctus fuerit, quibus *decreti* Gratiani, emendatio commissa fuerat. Scripta eius edita, atque inedita recensentur. ab Antonio Possuino Tom. II. *Adperat. sacri* p. 446. a Nicolao Antonio in *Bibliotheca Hispan. noua* Tom. II. p. 117. Controuersiae hoc loco *ως εν παροδω* mentionem facere liceat, quae inter Jo. Ludolph. Bünemannum, & Christoph. August. Heumannum agitata fuit. Posterior nimirum in *praefatione* sui LACTANTII not. (b) Richardum Simon, Jo. Alb. Fabricium & Jo. Lud. Bünemannum, recte quidem inculauerat erroris, quod Iosephum Isaeum, Caesenatem, sequuti, ex vno viro duos fecerint, & Michael. Thomasium, a Michaelae Thoma Taxaquetio distinxerint. Hoc aegre ferens Bünemannus suam defendere sententiam, & Isaei potissimum auctoritate, comprobare studuit in *praefat.* sui LACTANTII num. 15) codic. mss. Thomasius & Taxaquetium, homines omnino fuisse diversos, quod profecto minime scribere sustinisset, si Nicolaus Antonii l. cit. euoluerit, vbi haec leguntur: Michael Thomasius Taxaquet Balearis majoricensis *Caesareo ac pontificio iuri operam nauauit, cum Ilerdae apud Catalanos, tum Bononiae in Italia. Praeclarum*

*staram eius doctrinam eruditionemque scripta prae se
 ferunt; scilicet LACTANTII FIRMIANI opera e-
 mendavit & notulas addidit Antuerpiae ex officina
 Plantiniana 1570. Sententiae tamen suae fautorem
 nactus est Bünemannus, eminentissimum QVIRINVM,
 qui in *Appendice ad Paulli II. vitam*, semel, iterum-
 que, & saepius cit. Michaelē Thomasiū, a Micha-
 ele Thoma Taxaquetio, distinguere omnino videtur.
 Conf. Nicolai Lenglet Dufresnoy *Elenchus manuscri-
 ptorum codicum LACTANTII*, qui p. XXXI. mentem
 suam de ista controuersia, hac ratione exposuit: *Mir-
 ror saepissime a doctis appellari codicem MS. Taxaque-
 tii, cum Taxaquetius non sis alius a Michaele Thoma-
 sio LACTANTII editore, qui Balearo-Maioricanus
 erat. Is Medio seculo XVI. Bononiae Juri Pontificio
 ac Ciuili, cum, ut ait ipse, (in epistola ad Granuellen.
 Cardin. LACTANTIO anni 1570. praefixa), operam
 daret, vidit, non antiquissimum modo codicem LACTAN-
 TII saepius decantatum, sed etiam aliud exemplar in
 eadem Bibliotheca S. Saluatoris Bononiensis, minus
 equidem antiquum, at non impar illi antiquissimo. Ni-
 colaus Antonius Bibliothecae hispan. nonae Tom. II,
 in fol. Rom. 1672. pag. 117. hanc controuersianculam di-
 rimis. Sic enim ait, (vid. verba quae iam excerptimus)
 --- Alia eius opera recenset Nicolaus Antonius: sed
 suspicor, unde natus sit error: Latinus Latinus haec
 manu sua notauit initio lactantianae editionis aldirae
 1535. in qua varias lectiones bononiensium MSs. descri-
 psit: Emendare coepi (inquit) Libros hosce LACTAN-
 TII ex variis lectionibus duorum codicum, quorum
 alter ex bibliotheca S. Saluatoris bononiensis, litteris
 longohardicis descriptus mirae uetustatis, alter itidem
 Bononiae ab erudito viro Michaele Thoma Taxaque-
 tio, ex Balearum maiore insula orto, diligentissime
 excussus, atque examinatus est. Earum vero emenda-
 tionum copiam fecit mihi Taxaquetius cum Romae
 esset, meque mirifice diligeret: quae est hominis hu-
 manitas. Haec porro eadem Latini manu, ad calcem
 lactan-**

lactantianae Epitomes scripta sunt. Emendationi huic primam adhibui manum Romae 1558. tertio Cal. Junii. Hinc procul dubio ansam arripuerunt Isaacus, aliique viri eruditi, secernendi Michaelē Thomam Taxaquetium a Michaele Thomasio, LACTANTII editore. At error ab uno semel patratu, facile ad plures dimanauit. Non igitur culpandus erat Heumannus, quod Michaelē Thomasiū, a Michaele Thoma Taxaquetio non distinxerit aut separauerit. Si ergo doctis occasio euenit eruditorum errata reprehendendi, id sobrie, id modeste fiat, velim, nec illos unquam iuueniliter exagitent.

LACTANTII editionem, iussu Pii V. Pontificis romani adornatam, inscripsit nomine Antonii Perenoti Cardinalis. Rom. III. Non. Ianuar. 1569. Vfus fuit codice manuscripto, litteris maiusculis, ante octingentos, vt ille quidem existimauit, aut mille annos, ante Gothorum in Italiam irruptionem, exarato, qui in-bibliotheca S. Saluatoris bononiensi adseruabatur. Describitur iste codex a Bernardo de Montfaucon in *diario italico* p. 409. a Nicolao le Nourry Tom. II. *Adparat. ad Biblioth. SS. Patrum* p. 626. a Nicol. Lenglet Dufresnoy in *Elencho MS. codicum* LACTANTII p. XXVII. cui 900. annorum aetatem superate non videtur, cum litterae non sint quadratae nec Capitales. Contulit illum codicem Thomasius cum alio eiusdem Bibliothecae codice, satis vetusto, & septem optimis, Bibliothecae vaticanae exemplaribus, editisque codicibus, & discrimen lectionis, quod in sexcentis & amplius locis, deprehendit, *notis* editioni adiectis, exposuit, praecipuasque variantes marginibus adscripsit. *Carmina*, quae in libris impressis LACTANTIO tribuuntur, in nullo antiquo codice inuenit, illa tamen & suae editioni adiecit. Accessit praeter ea illi, *index in LACTANTIVM per capita; interpretatio dictionum graecarum, quae in LACTANTIO reperiuntur, de verbo ad verbum, facta, idque vt rudium*
Tiro-

Tirocinio consulatur, recensente emendanteque Marco Mufuro; index nominum & rerum in LACTANTIO.

Quod pretium editioni, hodie satis raræ statuen-
dum fuerit, perspicui poterit ex Jo. Ludolph. Büneman-
ni *Praefatione* num. 35), ex Nicol. Lenglet. Dufres-
noy *Catalogo variar. edition. LACTANTII* p.
XXXVIII. Conf. *Lettres choisies de Mr. Simon Tom.*
II. p. 172. ubi editio vocatur *la plus estimée de rou-
zes*. Etsi quidem Caspar. Barthius ad Statii *Thebaid.*
V. p. 101. Thomafium ob hanc editionem, *bonum
optimi auctoris* vocavit *vindicem* & Petrus Faber L. II.
Semestrium Cap. XVI. p. 237. illum *diligentissimi &
eruditissimi Scholiastæ, & a veterum librorum copia
instructissimi*, elogio ornauerit, inter viros tamen, re-
centioribus temporibus, doctos fuere, quibus Thoma-
sij labor, non omnibus, vt aiunt, numeris absolutus
videretur. Sic v. c. eius editio Gronouio minus pla-
cuit, nec omnino placuit Isæo, qui obseruat Thoma-
sium nonnullis quidem Lactantiij vulneribus opem
tulisse, verum pleraque intacta, ac prope innumera
remanfisse, se vero sublatis mendis plus minus trecen-
tis meliores lectiones ex optimis exemplaribus, & do-
ctissimis scriptoribus restituisse. Nicolaus etiam Len-
gletus Dufresnoy in *praefat.* p. XI. Thomafium, ieiu-
ne admodum vsus esse duobus antiquissimis bononi-
ensibus exemplaribus, & vaticanis septem quae vide-
rat, neque illum plane & perfecte medicam manum
omnibus lactantiani textus vulneribus adhibuisse, ad-
firmat. Cum vero Richardus Simon I. cit. p. 173. de
Thomasio scribit: *On ne peut douter, que ce savant
homme n'ait été habile dans la critique. Mais je consi-
dère que Thomafius a travaillé sur LACTANCE par
l'ordre du Pape Pie V. qui avoit formé un nouveau
plan, pour l'impression des auteurs ecclesiastiques, afin
de les rendre orthodoxes, autant qu'il seroit possible. Ce
Pape avoit prescrit pour cela de certaines maximes qui
ne s'accordent pas toutes avec les règles de la critique.*

Il est donc à craindre, que Thomafius n'ait fuit trop exactement les regles prescrites par Pie V. Je conviens qu'il cite pour garans de ses corrections d'anciens Exemplaires MSS, & qu'il marque même les bibliothèques d'où il les a tirez. Mais quelque antiquité qu'ayent ces Manuscrits, ils n'en sont pas plus vrais. Il y a très-long tems que les Reviseurs des MSS. sur tout dans les monasteres, ont pris la liberté d'en ôter ou au moins de retoucher les endroits où il y avoit des erreurs contre la foi &c. in eo Thomasio iniuriam fecisse Richardum Simon, iam obseruavit Jo. Ludolph. Bünemannus l. cit. cum ille loca tantum quaedam proscripserit prolixiora, & Codicibus Mss. antiquis aliena, maxime Manichaeismum redolentia, de quibus Christophorus Matthaeus Pfaffius, doctissime egit in *dissertat. praefliminari ad epitomen diuinarum institutionum*, quam integram, e codice mille annorum taurinensi, Paris. 1712. in 8. in lucem edidit. Conf. Christophor. Aug. Heumanni *praefatio LACTANTII*. Recusa fuit editio Michaelis Thomasi Taxaquetii *Antwerp. apud Plantinum 1587.* in 8. nihil tamen in ea fuit immutatum.

LI.

L. COELII LACTANTII FIRMIANI opera, quae extant omnia, videlicet Diuinarum Institutionum aduersus gentes libri septem. Earundem Institutionum Epitome *ἀκρίβεια*. De Ira Dei Liber vnus. A Iosepho Isaeo, Caesenate, olim Diui Petri de Vrbe Canonico, Cambettolae, Baschi &c. Comite, summa diligentia recognita, & non modo ex antiquissimis MSS. codicibus, ac probatoribus impressis, sed etiam ex Doctissimis scriptoribus emendata, & Notis illustrata. *Romae*

ex typographia Mascardi, Anno Jubileo MDCL. (1650) sumptibus Blasii Diuersini, & Zenobii Mafotti, in fol. pp. 380. except. praemissis.

Edidit Iosephus Isaeus, *LACTANTII opera, Caesenaе, ex typographia Nerii, 1646.* in fol. cui editioni Bibliopolaе romani, vt sicum emtoribus facerent, nouum praefixerunt titulum. Omne discrimen quod inter vtrumque librum intercedit, positum est in *titulo*, & in *dedicatione*. Editio sic dicta prior *caesenaensis* dicata est a Sigismundo Isaeo, Iosephi patruele, *Sacri Senatus Apostolici iubari praefulgido, Lumini innociduo, Hieronymo Verospio, Vere pio, Vero Hospiti Virtutum, Vero Hosti Vitiorum.* Secundae romanae praefigitur dedicatio ad Theodorum Principem Triuultium, *Cath. Regis ad Innocentium X. P. M. extra ordinem Oratorem.* Editionem Isaei rarissimam esse, nos docuit nota marginalis ms. Jo. Georg. Graevii ad *Catalog. Biblioth. heinsianae* p. 8. Jo. Ludolph. Bünesmanni *praefat.* num. 43) & 44.), die *Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden* Tom. II. p. 230. Vberiore recensione iam supersedemus, cum illa editio, satis superque a Bünesmanno, & ab auctore der *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr.* II. citt. descripta fuerit. Conf. *Lettres choisies de Mr. Simon* Tom. II. Lettr. XXV. p. 179 sqq. Eminētissimi Principis A. M. Cardinalis *QVIRINI, Adpendix ad vitam Paulli II.* p. III sqq. Quod Iosephus Isaeus, in noua *lexici eruditorum* editione, locum non inuenerit, miramur.

Expectauerant quidem viri docti, a Nicolao Lengletto Dufresnoy, post tot tantasque *LACTANTII* editiones, editionem castigatissimam, omnibusque numeris absolutam. Cum vero is editionem in lucem emitteret, tali titulo insignitam: *LVCII CAECILII FIRMIANI LACTANTII Opera Omnia: Editio Novissima, Quae Omnium instar esse potest: ad LXXX. &*
amplius

*ampius MSs. Codices, editasque XL. collata & emenda-
ta, atque notis oberioribus illustrata; Cui manum pri-
mam Adhibuit Joannes-Baptista le Brun, Rothom-
gensis; Extremam Imposuit Nicolaus Lenglet Dufre-
noy, Presbyter ac Theologus Parisiensis. Lutetiae Pa-
risiorum, Apud Joannem de Bure, Bibliopolum, ad Ri-
pam Augustiniensium. MDCCLVIII. (1748). Cum Ap-
probatione & privilegio Regis. in 4. Tom. I. pp. 750.
exceptis praemissis pp. CLII. Tom. II. pp. 827. non
numeratis praemiss. pp. LXXXII. expectationi, quam
de opere conceperant viri docti, minime ab editore
fuisse satisfactum, passim innotuit.*

LII.

L. CELII LACTANTII FIRMIANI *christia-
norum eloquentissimi* de opificio dei, vel for-
matione hominis liber per viginti unum capita dis-
tributus cum eloquentia tum eruditione praecela-
rus, in 4. folior. 22.

Editio litteris gothicis impressa, Michaeli Maittai-
re, Jo. Ludolph. Bünnemanno; & Nicolao Lenglet Du-
fresnoy minus cognita fuisse videtur; id quod rari-
tatem eius satis superque prodit. In fine haec oculis se
obruerunt verba: LACTANTII FIRMIANI *viri
iuxta docti & eloquentis Liber de formatione hominis.
ad Demetrianum auditorem suum felici atq. castigatis-
simo componitur edita. Coloniae in officina Quentell.
Anno supra sesquimillesimum sexto (1506) ad festum
Gregorii pape eruditissimi diem.*

LIII.

LACTANTII FIRMIANI carmen de resurrectione dominica. in 4. folior. 4.

Editio litteris gothicis exscripta, oppido rara, Nicolo Lenglet Dufresnoy, & omnibus, qui *operum LACTANTII* descripserunt editiones, incognita fuit. Quo tempore illa prodierit, non constat. In fine legitur *carmen de modo studendi*

Quisque studens seruet subscriptas conditiones

Si cupias fieri doctus in arte aliqua

Continuet studium velit a quocumque doceri

Inuigilet vincat nec labor ullus eum.

Pertior insurgit cunctis recentior horis

Sepe roget teneat quod rogat ac doctas

Legibus hinc fuis poteris superare magistrum

Atque simul famam nobilitate suam.

Qua post fata huius misere tristissima vitae

Conceditur ei perpetuus honor

Ipsas & uicæ augebuntur tempora vitæ

Que datur egregiis teste Marone uiris.

Hiscæ versiculis, typographus cum insignibus suis hæc adposuit: *Impressum Franckphordie per Conradum B. Insignia, quæ arborem truncatam, cum litteris C. B. referunt, libellum per Conradum Baumgarten, qui Lipsiæ postea artem exercuit typographicam, impressum esse nos docent. Multis in locis, ordo versuum, in cæmine discedit ab eo, quem a Nicolao Lenglet Dufresnoy Tom. II. LACTANTII p. 270 sqq. adlatum conspiciunt. Inchoatur versibus:*

Salus festa dies, toto venerabilis æuo

Qua Deus infernum vicis & astra tenet.

qui in editione citata *parisina*, distichon constituunt vigesimum, cuius rei causam Michael Thomasius in *Notis* suis, hisce verbis retulit: *Auctoritate codicis vaticani*

ticani *mutandū distichon, quod est in principio poematis, ut esset post viginti disticha, quo sane in loco esse debet: nam antea nihil de passione, vel resurrectione Christi dicit; sed ver ipsum ex multis propriis naturae suae bonis commendatur. postquam vero facta est mentio resurrectionis, recte illud additur. Salve festa dies &c. Distichon praeterea 23.*

Hinc tibi nunc animum resonant virgula susurro

Has inter nimio passer amore canit,

in nostra editione decimum sextum est & hac ratione legitur:

Omnis nunc animum resonant virgula susurro

Has inter &c.

Distichon autem 25.

Irrecitabiliter manans de corde parentis

Verbum subsistens & patria ore potens:

cum distichis quinque posterioribus, quae vaticano ex codice, Thomasius primus addiderat, in hac editione desideratur:

Hoc autem *carmen*, non a LACTANTIO esse compositum, sed VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI, Italiae presbyteri, qui seculo V. inclaruit, opus esse, adfirmat idem Thomasius in *notis ad LACTANTIUM*. In codice sane vaticano, in quo leguntur *poemata* huius VENANTII FORTVNATI, qui postea pictaviensis fuit episcopus; hoc *carmen* existit, quod ad Felicem quemdam, ex primis Saxonum episcopis perscripsit, quod inter alia quinque disticha docent, quae Thomasius ex codice vaticano addidit, & talia sunt:

Mitibus alloquiis agrestia corda colendo,

Munere Felicis de vepre nata seges.

Aspera gens Saxo, viuens quasi more ferino,

Te medicante sacer, bellua reddit onem.

*Centeno reditu tecum mansura per annum,
 Messis abundantis horrea fruge replet.
 Immaculata tuis plebs haec agitur in vltis,
 Atque Deo purum pignus ad astra ferat.
 Vna corona tibi datur, & tribuatur ab alto,
 Altera de populo vernet adepta tuo.*

Præter Michael. Thomasiu Taxaquetium id *carmen* etiam VENANTIO FORTVNATO vindicauit, & emendarum edidit Georgius Cassander *Caroli* 1573. in 8. & in *Operibus Paris*. 1616. in fol. p. 228 sqq. Legitur etiam in collectione omnium VENANTII FORTVNATI operum, quæ Christophor. Browerus *libris undecim, cum eius vita, notis sacris, historicis & geographicis, Mogunt.* 1603. & 1617. in 4. euulgauit L. III. num. VIII. In *Bibliotheca maxima patrum repetitum carmen*, cum aliis VENANT. FORTVNATI operibus, ad editionem browerianam, exstat Tom. X. *Lugdun.* 1677. p. 541 sqq. Separatim cum notis Augusti Buchneri, *illustratum* prodiit, *Viteberg.* 1627. in 8.

Conf. præter alios de VENANTIO FORTVNATO Polycarp. Leyseri *Historia poetarum & poematum mediæ æui* p. 151 sqq. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinæ* L. VI. p. 537 sqq. Andr. Christiani Eschenbach *Dissertat. de poetis christianis sacris* Sect. II. §. XXVIII. in *Dissertationibus academicis Norimb.* 1725, in 8. p. 118. Adr. Baillet *Jugemens des Sçauans* Tom. III. P. I. 445 sqq.

LIIII.

Expositio seu explanatio sancti AMBROSII Episcopi in corpus euangelii sancti luce euangeliste in fol. form. minor. folior. 159.

Editionem maxime raram esse, confirmat *Catalogus Biblioth. harteianæ* Tom. III. p. 105. Cl. David Clement.

● ● ● ● ●

249

ment in *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 262. qui tamen fallitur cum scribit: *ce livre ici est ancien, & peu connu.* Mr. Maittaire n'en a rien su. Ille enim Tom. I. *Annal. typographiques.* p. 367. AMBROSIVM de Johannis generatione, per Anton. Sorg, Aug. Vindlicor. 1476. adducit e Joann. Sauberti *Historia Bibliothecae noribergensis, Noriberg.* 1643. in 12. p. 129. e Cornet, a Bingham *incurahalia typogr.* p. 11. & ex Ant. Pellegrin. *Ortardi origine & progresso della stampa* p. 275. Illi autem, quæ adfulerunt titulo, occasionem dederunt, verba, quibus liber primus inchoatur: *Incipit liber primus sancti AMBROSII. De Johannis baptiste generatione.* Forte exemplaribus, quæ videntur vixi memoratis, folium codicis primum abscissum fuit, quod hæc sub oculos ponit verba: *Incipit expositio seu explanatio sancti AMBROSII episcopi in corpus evangelii sancti luce evangelistæ. Et dividitur hæc decem capitales libros. Sed nulli eorum singularis præfatio nec prologus præmittitur. Quod utrum intentalur de generatione sancti Johannis baptiste hoc est secundum auctorem antiquorum, qui voluminibus ex eorum principibus nomina imponerent, sicut & hic primus liber continet agere de generatione sancti Johannis, reliqui vero non. Et sic patet ratio sita.* Decimo libro coronidis loco hæc adponuntur verba: *Magni ecclesie militantis lanuæ: AMBROSII super luce evangelistæ evangelium scriptas per Anthonium Sorg, in eam opidi Augustensis, ob acutæ astutantis gloriam huiusque vixit ampliatem eruditionem; flagrantis karacterebus artificialiter effigias. Actus purissimi presidio finiunt felicissime; donnicæ incarnationis. Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto (1476). Laus ætium ænti eiusque dulcissime matri. Litteris hæc editio gothicis impressa est.*

De S. AMBROSIO, Episcopo mediolansis, qui anno 397. diem obiisse dicitur, deque operibus eius, et variis eorum editionibus, præ multis alijs, legi mentur Antonii Possenini *Apparat. sacre* Tom. I. p.

47 sqq. Christophor. Hendreichii *Rechtss.* brandenburgic. p. 144. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 655 sqq. *Magna Bibliotheca ecclesiastica* Vol. I. p. 377. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. latinis.* L. I. p. 223 sqq. Eiusdem, *Bibliotheca latina.* L. III. Cap. III. p. 430 sqq. Joan. Fabricii *historia bibliothecae fabricianae* Tom. I. p. 184 sqq. Jo. Marcellii *Oratio de S. AMBROSIO*, quae legitur inter Philippii Melanchthonis *Praefation. & Orationes* Tom. II. *Argentorat.* 1558. in 8. p. 276 sqq. Joan. Gastasi *Historiola de S. AMBROSIO mediolanensi: proposita an. 1509. Viteb.* 1571. in 8. Godefroy Hermant *Vie de S. AMBROSIE Archevêque de Milan &c. divisée en douze livres. à Paris chez la veuve Jean Dupuy* 1678. in 4. form. mai. *Vie S. AMBROSII* a Dom Jacobo de Friche, & Dom Nicolao de Nourry monachis ordinis S. Benedicti e congregat. S. Mauri, *collecta ex AMBROSII scriptis, & secundum ordinem chronologicum digesta*, quae existat in *Appendice* Tom. II. editionis optimae omnium AMBROSII operum, cuius Tom. I. *Paris.* apud Joan. Bapt. Coignard 1686. Tom. II. *ibid.* apud viduam Jo. Bapt. Coignard 1690. in fol. in lucem exiit. *Conf. Acta eruditior.* liphens. 1688. p. 64 sqq. & *Supplementor.* Tom. II. p. 209 sqq. *Journal des Savans* Tom. XIII. p. 234. & Tom. XVIII. p. 151 sqq. & 161 sqq. Cum haec editio splendida in librariorum tabernis evanescere coepisset, recusa & cum *missali AMBROSII* aucta in lucem exiit *Paris* 1726. in fol.

LV.

AVRELII AVGVSTINI *episcopi hypontensis* *folioloquiorum Libri II.* in fol. form. minor. folior. 23.

Editioni antiquissimae & rarissimae, litteris gothicis excusae, neque anni neque loci, neque typographi indi-

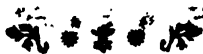
indiciū additū fuit, sed litterarum characteres paulo crassiores satis superque demonstrant, ex officina Gintheri Zaineri, reutlingensis, *augustano*, illam in lucem exisse.

EVI.

Sancti AVGVSTINI Libri de anima & spiritu, de ebrietate, ad virgines de sobrietate & ebrietate, de quatuor virtutibus caritatis, de vanitatibus seculi, de vita christiana, de contritione cordis, in 9. folior. 8. & dimid. 7. & dimid. 16. & dimid. 8. & dimid. 6. 21. & dimid. 9. & dimid.

Edicte charactera litterarum romano exscripta, inter libros rarissimos locum sibi vindicat. Neque loci, neque typographi indicium adparet. Annus editionis in fine posterioris tractatus, his verbis designatur: *Finitus est liber seu tractatus beati AVGVSTINI Episcopi sponensis de contritione cordis. cum ceteris tractatibus eiusdem. Anno ab incarnatione dominica Millesimoquadringentesimoseptuagesimo secundo (1472) quinto Idus (Novembrii). Michael Mattiaino editionis nullam habuit noticiam.*

Primum inter opuscula, quae heic inveniuntur, dicta tantum & collectanea, ex diversis auctoribus, sine omni connexionione, veluti arena sine calce, ob oculos ponit. Non ab AVGVSTINO, sed *ab aliis*, ut Erasmus ait, *multae variaeque sectonis homine*, ex AVGVSTINO, Gennadio, Boethio, Isidoro hispalensi, Beda, Alcuino, Hugone Victorino, Bernardo, Isaaco stellensi abbate, & aliis, confarcinatum esse opusculum, iam pridem a viris doctissimis comprobatum fuit. Joannes Thichemius & Vincentius bellouacensis illud Hugoni a S. Victore tribuunt; cui vero sententiae, ex

ipſius Hugonis libris *de anima*, quae heic reperiuntur, excerpta repugnare videntur. Thomas de Aquino in *quaestione unica de Anima*, artic. XII. ad I. Anonymo cuidam ordinis cisterciensis illud adſcribit. In eum igitur ſplendidiffimae *Operaſum* AVGVSTINI editionis collectores Thomas Blancpain & Petr. Conſtant, ordinis Benediclinorum e congregatione S. Mauri monachi, inducti fuere ſententiam, vt ALCHEM monachum clareuallienſem, qui ſeculo XII. exiit, inſcribit, prodeſſent auctoritas. Argumenta, quibus haec eorum ſententia nititur, vid. in *Admonitione vel cenſura* eorum, ad hoc opusculum in Tom. VI. Appendice *Paris*, 1685. in fol. Conſ. Caſimir. Oudin *Commentar. de Scriptur. & Script. eccleſiaſt.* Tom. I. col. 964 ſqq.

Tertium opusculum *de Sobrietate & castitate* (perperam heic ſcribitur *ebrietate*) monachi benedictini, nulli certo auctori tribuere ſuſtulerunt. Baſtat in Tom. VI. Append. col. 227 ſqq.

Libellum *de vita chriſtiana*, quem benedictini I. ſeculi col. 199 ſqq. inſeruerunt, iam Gennadius maſſiliensis *de vita* ſuo auctori vindicauit. FASTIDIUS circa annum 420. clare in lib. *de Scriptur. eccleſ.* Cap. LVI. p. 26. edit. Fabricii. Denonit deinde Lucas Holſtenius FASTIDIUM nomen huic libro inſcriptum, in veteri codice caſinienſi, & auctori ſuo reſtitutum edidit *Romae* 1663. in 8. Conſ. de FASTIDIO Britannorum Epifcopo, Joan. Lelandus *de Scriptur. britannic.* Tom. I. Cap. XXI. p. 32 ſqq. Jo. Baleus in *Catalog. Scriptur. illuſtr. maioris Britanniae* Centur. I. Cap. 41. Jo. Piſeus in *Relation. hifloric. de reb. anglic.* ad annum Chr. 420. p. 86. Guil. Cave in *Hiflor. literar. Scriptur. eccleſ.* p. 310. Caſimir. Oudinus l. cit. col. 971. & col. 1001 ſqq. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infern. Latinis.* L. VI. p. 446 ſqq.

Libellus de contritione cordis, reperitur in editione benedictina l. cit. col. 313. Notarunt collectores, in margine, loca, quae libelli compilator, e variis meditationibus atque orationibus, quae sub dno Anselmi nomine circumferuntur, ex libris de modo orandi, & de artha animas, qui Hugonia S. Victore tribuuntur, & ex Alcheri modo memorato opusculo de spiritu & anima, sibi reddidit propria, ex quibus tandem conii-
ciunt, opusculi compilatorem, quisquis ille demum fuerit, duodecimo post Christum natum seculo, non fuisse antiquiorem, libellamque AVGVSTINI hō-
mem, perperam in fronte, gerere. Conf. Calim. Oudin. Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles. l. cit. col. 968.

LVII.

Liber epistolarum beati AVGVSTINI episcopi
Hipponensis ecclesie. in fol. folior. 296.

Praemittitur editioni, litteris romanis excusae ra-
riori, quae CCVII. AVGVSTINI epistolas complecti-
tur, index epistolarum, qui his inchoatur verbis: *Epi-
stolarum dno AVRELI AVGVSTINI Hipponensis
Episcopi: Eximisque Ecclesiae Doctoris Elegantissimo
Stilo Digestarum Brevis Annotatio: Singularum Initia
Materiam atque Ordinem exponens.* Tempus editio-
nis haec typographi ob oculos ponit subscriptio: *Di-
cti AVRELI AVGVSTINI Hipponensis episcopi:
Liber epistolarum: vigilantissimi accuratissimoque studio
expendarum & impressorum: Argumentorum quoque
votorum prae notazione succincte & dilucide expositarum:
atque opera magistri Johannis de Amerbach civis Basi-
lien. perfectarum: Anno domini &c. XCIII. (1493)
Folliciter explicis.* Conf. Joan. Ludolph. Bünemanni
Catalog. libror. rariss. p. 23 sqq. vbi haec editio IIX.

istororum pretio aestimatur, Michael Maittaire *Annals typographici* Tom. I. p. 563. Cl. David Clement *Bibliothèque historique & critique des livres qui sans difficultés à trouver* Tom. II. p. 264. In editione operum AVGVSTINI, *parisiensi benedictina, epistolae* leguntur Tom. II. qui anno 1679. in lucem prodit.

LIX.

Principalia sententiarum in explanatione libri Psalmorum *diui* AVGVSTINI Annotatione, in fol. folior. 426.

Opus in tres diuisum est partes, quarum quaelibet quinquagenam Psalmorum AVGVSTINI Annotationibus illustratam, ob oculos ponit. Illis praemittitur sententiarum principalem index satis copiosus, folior. 45. & diuisi. alphabeti ordine dispositus. In fine operis, talia oculis se offerunt verba: *Post exactam diligentemque emendationem (auctore Deo) profectum est insigne atque proclarum hoc opus explanationis psalmorum. diui ac magni doctoris AVGVSTINI. Opus reuera maiori commendatione se dignum exhibent legentibus: quoniam quibusuis verbis explicari possit: ut ex praefatione & prologo ipsius euidenter colligi potest. Quanto vero studio & adcuracione castigatum: emendatum & ordinatum sit: hi iudicent qui illud aliis similibus sibi: siue manuscriptis: siue aere impressis litteris contulerint. Consummatum Basileae per magistrum Joannem de Amerbach Anno dni M. CCCXCII. (1497). Adducta fuit editio a Michael. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 641. Librum iam anno 1489. ex eadem officina typographica basiliensi, fuisse euulgatum, docet Mich. Maittaire l. cit. p. 505. Jo. Nicol. Weislinger, in *Catalog. libror. impressor. in bibliotheca ordinis S. Joannis Hierosolymitani* p. 101.*

for. Argentorasi, p. 14. In editione operum AVGVSTINI omnium, monachorum benedictinor. parisiens. Commentariis in Psalmum, Tomum III. an. 1681. euulgatum, constituit. Duplex autem prologus, quorum alter ab auctore quodam recentiore profectus est, alter ipsa est S. Basilii praefatio, ad commentationem suam in Psalmos, ex interpretatione Rufini presbyteri, aquileiensis, ab editoribus benedictinis reiectus fuit, ne, ut in prolegomenis, huius Tomi scribunt, *alicui deinceps incauto succum faceret, neue AVGVSTINI esse putaretur.*

LVIII.

Speculum peccatoris. in fol. form. minor. folior. 5.

Editio veritissima, ne addito quidem loci, typographi, & anni indicio, in lucem prodit, sed nullum est dubium, quin ex Gintheri Zaineri, ex Reutlingen, typographi *augustani* officina fuerit prolata, cum typorum character gothicus paullo crassior & rudior, illi omni ex parte similis est, quo Zainerus alios libros exscripsit. Nondum constat quis auctor sit *Speculi peccatoris*. Plerumque AVGVSTINI, Episcopi hipponensis, nomine adscripto euulgari solet; & in operum Augustini collectionibus v. c. in *parisiensi* Tom. VI. 1685. in Adpendice col. 155 fqq. extat, sed editores, ordinis benedictini, e congregatione S. Mauri, monachi doctissimi, demonstrarunt ab auctore opusculum esse compositum, cuius aetas in seculum a Christo nato XII. incidere, Verba enim Cap. VII. (fol. 5. a. nostrae edit.) conspiciua: *si venensus serpens diabolus ausus fuit cum furore impetum facere in sanctissimam animam beati Martini qui erat gemma sacerdotum, quam, angelis presentibus euntem in celum curabat*

rabat impedire, timendum est tibi &c. certissime respiciunt ad laudes B. Martini turonensis quae a S. Odone cluniacensi Seculo X. conscriptae dicuntur. Leguntur *Opera* S. Odonis in *Bibliotheca* cluniacensi, collecta a D. Martino Martier, monacho, & Andr. Quercetano, Paris. ex officina Neauliana 1614. in fol. p. 65 sqq. & in *Bibliotheca maxima patrum* Tom. XVII. Lugdun. 1677. p. 250 sqq. Praebendae praeterea vocabulum, quod ante seculi X. tempora, pro beneficio ecclesiastico, Casimiro Oudino teste Tom. I. *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* cōl. 970. nondum usurpatum fuit, & alia plura, satis superque declarant, Opusculi auctorem, AVGVSTINOV quinque fere seculis esse iuniorem.

III. I

Inter Auctores, qui vitam AVRELI AVGVSTINI Episcopi hipponensis, data, quod aiunt, opera descripserunt, prae ceteris nominari merentur Cornelius Lancilottus, Eremita augustinianus, mechliniensis, cuius *vita* S. AVREL. AVGVSTINI hipponens. Episcopi, Antwerp. ex officina plantiniana ap. Viduam & filios Jo. Moreti 1616. in 8. prodiit. Joannes Rivius, monachus augustinianus, & doctor theologiae louaniensis, regens studii & Prior leodiensis, ordinisque, cui adscriptus erat, per Belgium Visitator & prouincialis, qui dedit *vitae* D. AVRELI AVGVSTINI ex *Operibus* eius concinnatae, rerumque ab eo gestarum & *Scriptarum* libros III. Antwerp. ex officina Hieron. Verdusii 1646. in 4. Thomas Blancpain & Petr. Coustant, qui *vitam* AVGVSTINI ex eius potissimum *scriptis* concinnatam, *libris* IIX. exhibuerunt Tomo XI. *Operum* AVGVSTINI, Paris. 1700. Conf. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* l. cit. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 389 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. III. Cap. III. p. 508 sqq. Eiusd. *Biblioth. med.* & *infim.* *Latinitat.* L. I. p. 398 sqq. Jo. Michael. Franckii *Catalogus Bibliothecae bûnauanae* Tom. I. Vol. II.

p. 1251 sqq. ubi plures nominantur scriptores, qui res ad S. AVGVSTINVM spectantes, editis libris exposuerunt. Editiones *aperum* variorum S. AVGVSTINI, quae in librorum rariorum, veniunt censum, describuntur ab eminentissimo Principe A. M. Cardinale QVIRINO in *Adpendice ad vitam Paulli II. Pontif. rom. S. III. p. 127 sqq.* a Viro clariss. David. Clement in *Bibliothèque curieuse historique & critique des livres qui sont difficiles à trouver*, Tom. II. p. 260 sqq.

LX.

S. BERNARDI, *Abbatis clareuallensis*, Epistolae, in fol. formae maioris, folior. 89.

Editio rarissima, non omnes epistolas S. BERNARDI complectitur, quae in aliis collectionibus inveniuntur. Epistolas tantummodo CCXCVI. ob oculos ponit, & litteris exscripta gothicis, nulla anni, loci, & typographi mentione facta, in lucem exiit. Praeterea nulla adparet littera initialis, quae minio pictae sunt, id quod numeris adponendis etiam factum est. Epistolas antecedit *sabula* folior. 3. quae *argumenta*, ipsius epistolis praemissa, complectitur. *Primae epistola*, ad Robertum, nepotem suum, qui de ordine Cisterciensium, ad Cluniacenses transferat, a BERNARDO scripta est. Cum in *argumento* miraculum narratur, quod cum hac epistola contigit, illud haec adscribimus: *Præter Robertus, sancti viri BERNARDI monachus & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua, quorundam persuasione deceptus Cluniacum se contulerat. Venerabilis autem pater postquam dissimulavit, eundem fratrem statim per epistolam remocare. Quo distans. Venerabilis. Guil. Rieual. (nieuallensis, de quo vid. Jo. Alb. Fabricii Biblioth. med. & infim. Lat. L. VII. p. 484) postea monasterii primus Abbas in membrana scribens eandem incipiens epistolam.* Erant au-

centi ambo pariter sub illo sedentes. Ad dictandum quippe secretius septa monasterii egressi sunt fuerant (vnam e duobus verbis posterioribus sunt fuerant, ty-pothetarum errore additum fuit) Subito autem inopi-natus ymber orapit. Et ipse qui scribobat sic ipso refe-rente didicimus cartam reponere voluit. Ad quem pa-ter sanctas. Opus inquit dei est scribere ne timeas. Scripsit ergo epistolam in medio ymbre sine ymbre. Cum enim undique plueret, cartam expositam virtus operuit caritatis. Et qui dictabat epistolam, cedula quam perire consuabat. Et hec quidem epistola ob tam gran-de miraculum in codice epistolarum eius a fratribus nec in merito prima ordinata est. Epistolis in hac editio-ne adicitur 1) Tractatus B. BERNARDI de miseria & breuitate huius vite & de vera scientia, 2) de tempta-tionibus & ocio, 3) de bona & mala voluntate, 4) super commendatione vite hominis religiosi, 5) liber de gratia & libero arbitrio, 6) Apologia ad Cluniacen-ses de concordia ordinum sine excusatio eius ad eandem.

LXI.

Opuscula dicit BERNARDI Abbatis Cleruallens-
fis: vna cum epistola sua ad Clerum spiren-
sem & populum vniuersum cum commendatione
ciuitatis spirensis nec non cum quibusdam aliis
specialibus tractatibus prius non impressis: quo-
rum tituli in fine libri habentur in 4. folio 169.

Hac editione, quae caractere litterarum gothico
excusa est, vsus iam fuit Joannes Mabillon, cum Mi-
chael Germain, Theodotico Ruinart, & Edmundo
Martene adiutoribus; omnia S. BERNARDI opera
Paris. 1662. VIII. Tom. in 8. red. anno & ibid. II.
Vol. in fol. ibid. 1692. II. Val. in fol. & tandem Pa-
ris.

ris. 1719. II. Vol. in fol. in lucem emitteret. Ponit illa opuscula LVII. ob oculos, quibus præmittitur Philothei monachi, de vita & moribus diui BERNARDI Abbatis Clareuallis: congregationis cisterciensis: ex ordine Beïssimi (beatissimi) patris Benedicti carmen encomiasticum, quod Joannes Mabillon inferuit Tom. VI. p. 4310 sqq. edit. Paris. 1719. Hugo autem Cassano, ordinis cisterciensis monachus, in sermonem conuertit betruscum & edidit *Cremae* 1720. in 8. vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit. L. XV. p. 870.* In fine voluminis typographus, coronidis loco, hæc adposuit verba: *Impensis & opera pro-*
vidi viri Petri Draeh. civis Spirensis. libellas iste. opu-
sculorum diui BERNARDI Clareuallensis Abbatis. plu-
ribus prius, non impressis opusculis. doctoris eiusdem. di-
ligenti castigatione prehabita. iunctis atque connexis.
finem feliciter attingit. Anno a natali Xpi millesimo
quingentesimo primo (1501) tertia nonas decembris.
 Iam collectionem non paucis spuris, & BERNARDO falso tributis opusculis refertam esse, adfirmat Casimir. Ordinus Tom. II. *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast.* col. 1223.

EXII.

Flores seu libri decem sententiarum excerpti, ex Operibus & scriptis S. BERNARDI Auctore anonymo. in fol. folior. 150.

Auctorem anonymum, qui opus compilavit, ignoramus. Editio typis gothicis impressa, titulo, & litteris initialibus, quas florentes vocare consueverunt, omnibus destituitur. Illius initio collocata est *Relatio de B. BERNARDO, abbate*, cuius in calce hi rhythmici, in operis commendationem, subiecti conspiciuntur.

*Pax est in verbis id adoriferis opus herbis
Nempe geris flores BERNARDI nobiliores.*

Prologus, qui hisce verbis initium ducit: Cum non essem alicui exercitio magnopere occupatus: placuit mihi ut opuscula viri illustrissimi beati BERNARDI egregii abbatis Clareuallensis diligenter inspiciendo percurrerem &c. operis, quod in X. libros diuisum est exhibet conspectum.

I. Liber tractat de Deo patre, filio, & spiritu sancto. Cap. XXVIII.

II. de homine & anima. Cap. XXIX.

III. de Praelatis, praedicatoribus verbi dei, pontificibus, episcopis &c. Cap. XXX.

III. de Clericis & monachis. Cap. XXXIII.

V. de virtutibus. Cap. XXXXIX.

VI. de vitis. Cap. XXXIII.

VII. IX. VIII. & X. varias proponit distinctiones, varia veltia complexus.

Libro X. Adpendicis loco adicitur: *de quibusdam sermonibus venerabilis patris BERNARDI in quibus continentur verba quaedam melliflua de beatissima Dei genitrice Maria. De dignitate & excellentia beate Mariae virginis. In fine Adnotationis, siue indicis capitulorum Libri primi, tales obiciuntur oculis versiculi leonini:*

*Fragros BERNARDUS facit in distis quasi pordus
E quibus hic tractus liber est in scripta redactus.*

In verbis autem finalibus insignis se prodit error typographicus: *Flores de diuersis sermonibus & epistolis beati BERNARDI collecti & per me Johannem Koelhoff de Lubec Colon. civem impressi Anno gratiae. M. CCCC. (1400) Feliciter finiunt. Emendatus fuit, in nostro codice, error a nonnemine, qui manu adscripsit 82. (1482). Eiusdem editionis exemplar adseruari in Bibliotheca ordinis S. Joannis hierosolymitani argen-*
tora-

toratensi, in quo, eadem ratione, error typographicus, adscripto anno 82. emendatus fuerit, testatur Jo. Nicol. Weislinger, in *Catalogo libror. impress. r. istius Bibliothecae* p. 32. In editione omnium operum D. BERNARDI, *parisiensi* Tom. III. p. 1527. exstant etiam *flores ex operibus BERNARDI* excerpti, illos tamen a libro quem descripsimus diuersos esse, initium testatur, quod l. cit. tale est: *periclitatur castitas in deliciis, humilitas in diuitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, caritas in hoc nequam seculo &c.* In nostro autem codice liber l. hisce verbis inchoatur: *Quid est Deus Qui est. Merito quidem nil competentius eternitati. quam est Deus &c.*

Scriptit quidam Matthaëus Andebertus *flores Operum D. BERNARDI decem libris*, quos Lugduni impressere Benedictus Rigaudus & Joannes Sangrinus 1556. vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 490. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 619. ubi editioni *operum antuerpiensi* 1575. in fol. inserti dicuntur. Num iste Matthaëus Andebertus *florum* sit auctor, aut, nouam tantummodo curauerit editionem, aut liber, ab illo, quem recensuimus, plane sit diuersus, illi viderint, quibus utrumque conferendi fuerit potestas. In Anton. Posseuini *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 417. in Christophor. Hendreich *Pandect.* brandeb. p. 325. & in *lexico eruditor.* Tom. II. col. 625 Matthaëus vocatur Audebertus.

De S. BERNARDO & rebus ad eum spectantibus, praeter Guillielmi, Abbatis S. Theodoric, Arnoldi, Abbatis bonaeuallensis, Gaufridi, clareuallensis, & Alani, Episcopi antisthodorensis *vitas D. BERNARDI*, & Philothei *carmen*, quae omnia a Joanne Mabillonio *Operum D. BERNARDI* Tom. VI. p. 737 sqq. & Tom. I. p. 26 sqq. edit. *parisiensi* 1667. in 8. inserta fuerunt, legi merentur Filippo di S. Gio. Battista dei Malabaila d'Asi *Vita del diuoto & mellistuo Dottore BERNARDO Abbate di Chiaravalle. Napoli nella*
 Tom. II. L Stam-

Stamperia di Gio. Dom. Montanaro & Giac. Caffaro,
 1634. in 4. Theophili Raynaud *Trias fortium* David
 I. Robertus de Arbrifello, *fundator fontebraldensis*
 2. S. BERNARDVS *apis gallica, Claraeuallensium pa-*
ter 3. *Homo Dri*, Caesar de Bus, *Auctor congregatio-*
nis doctrinae christianae, Lugduni ex typogr. Jacob.
Cauler. 1657. in 4. & in *Operibus* Theoph. Raynaud
 Tom. VIII. Petri Frantisci Chiffetii, S. BERNAR-
 DI *genus illustre adserium. Accedunt* Odomis de
 Diogilo, Joannis Eremitae, Herberti Turriam Sardi-
 niae Archiep. & *aliorum scriptorum opuscula Seculi*
 XII. *Historiam ecclesiasticam spectantia, Divisione typis*
Phil. Chauance 1660. in 4. Anonymi *la Vie de S.*
 BERNARD *premier Abbé de Clairvaux, divisee en six*
livres, dont les trois premiers sont traduits du Latin de
trois celebres Abbez de son temps, & contiennent l'hi-
stoire de sa vie, & les trois derniers sont tirez de ses
ouvrages, & representent son Esprit & sa conduite.
Istius libri quinta editio prodiit a Paris chez Antoine
Dezallier 1684. in 8. mai. Conf. praeter scriptores
 alios multos Cahmir, Oudini *Commentar. de Scriptor.*
& scriptis eccl'es. Tom. II. col. 1233 sqq. Jo. Alb.
 Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 598
 sqq. P. Baile, *Dictionnaire historique & critique* Tom.
 I. p. 571 sqq. & qui S. BERNARDVM contra poste-
 rioris insultus, quibus gloriam illius contaminare non
 erubuit, strenue defendit Mr. Meslin, *Apologie de S.*
 BERNARD *contre les calomnies, qui sont repandues*
dans le Dictionnaire de Mr. Baile. Exstat Apologia
in Memoires de Trevoux, mois de Mars 1739. p. 582,
sqq. Aodt, p. 1711 sqq. Christophor. Colbergii
Schediasma historicum de BERNARDO Abbate clare-
vallensi ab Alexandro III. Papa in numerum sancto-
rum relato, Regiomont. 1725. in 4. Aliae librorum
 variorum S. BERNARDI editiones, quae raro nostra
 aetate in conspectum prodeunt, describuntur in *Ana-*
lectis nostris litterar. p. 87 sqq. & in Cl. David. Cle-
 ment

ment *Bibliothèque historique & critique qui sont difficiles à trouver* Tom. III. p. 191 sqq.

LXIII

Declamatio lepidissima Ebriosorum: Scortatoris: Aleatoris: de vitiositate disceptantium. Condita a PHILIPPO BEROALDO. in 4. folior. 15.

Reperitur haec *declamatio*, in variis PHILIPPI BEROALDI opusculis, quorum diuersae existant editiones, vid. *Analectis literar. de libris rarior.* p. 89. Cl. David Clement *Bibliothèque historique & critique* Tom. III. p. 226 sqq. In editione *parisiensi ascensionis* 1513. in 4. legitur fol. 61. sqq. Antecedit illam PH. BEROALDI *epistola ad venerabilem & eruditum Sigismundum Gossingerum ecclesiae vratislaviensis Canonicum*, quam sequitur *orationis argumentum* his verbis conceptum: *Pater qui tres filios habebat, unum scortatorem, alterum aleatorem, tertium ebriosum, moriens in testamento ita scripsit. Ex filiis caeteris turpior, vitiosiorque exhaeres esto. Post mortem patris contendunt fratres quisnam exhaereditus esse dicatur. Res agitur apud iudices per quandam quasi anticategoriam: hoc est mutuam accusationem: quam quidam concertatiuam nuncupant. In plerisque controversiis praesentis declamatores, uti consueuerunt persona aduocati propter aliquam ipsius, qui causam dicit defensionem, & vitii turpitudinem. Hic quomquam fratrum personas inhonestas sunt & suppet: ut illis pro se loqui nefas esse debueris, ego tamen existimavi totam causam planius explicari: & vehementius agi posse: si ipsi semet mutuis criminationibus pulsarent, quam si peraduocatum res ageretur. Primas partes ebrioso dedi: ut contra duos unus dicat: ut mox unus a duobus reuocetur. Conditio huiusce causae, illa est, ut pro sua*

quæque salute sollicitus nihil de proximo cogites. Lector attende lætaberis. Declamationis editionem, cuius titulum adscripsimus, curavit Maternus pistoriensis, qui illam dicavit *Andreae Archiepiscopi deliciani Rospodorum eruditissimo humanissimoque.* In epistola dedicatoria *Erphordiae ad Sanctam Calen. Octobr. 1501.* scripta inter alia hæc leguntur: --- *quom iamdudum Beroaldinam declamationem dudum mihi visam de tribus Paris fere fortis filiolis supra modum lepidam desyderassem: litterisque totiens ab Elementario meo præceptore maiusculis forte negotiis occupato: nequicquam exposulassim: qui paucis ante diebus Bononia tam litterarum quam librorum dives in Tribotam metropolim Argentinam residendi: ut vocant: gratia concessit: in sperato tunc in me noster Lupambulus ωυυωω (Wolfgangus Schenck) sodalis lepidus singulari Dei Ope. max. providentia: pro auro: quod conquistum in vestris fodinis moxitanis exivras: nobis tandem detulit &c.* In fine typographus, sua adposuit scuta, his additis verbis: *Impressum Erphordiae ab Lupambulo Pocillatore alias Schenck diligenter & emendata. Anno salutis millesimo quingentesimo primo: (1501), dum Bacchi munera Passim Mortales Lætarivens.* De aliis declamationis editionibus, quæ seorsum prodierunt, vid. *Niceron Memoires Tom. XXV. p. 384. sqq.* *David Clement Bibliothecæ historique & critique t. cit. p. 229.* Omnium sine dubio editio prima est, quæ eodem, quo nostra, euulgata fuit titulo in 4. & in fine hæc prodit verba: *Impressum Bononiæ a Benedicto Hectoris diligenter & emendate. Anno Salutis Millesimo vnderquingentesimo (1499) Illus. Jo. Ben. Rcipu. Bononiensis babenas feliciter moderante* vid. *Michael Maittaire Annal. typogr. Tom. I. p. 689.* Inserta fuit collectiunculæ quæ hunc præfixum habet titulum: *Declamatio PHILIPPI BEROALDI de tribus fratribus ebrioso: scortatore & lusore. Germania Jacobi Wimpffelingii ad Rempublicam Argen. ad universitatem heydelbergen: Oratio Jo. Wimpfe. S. de annunciatione angelica.*

Distichon ad Lectorem.

Dulcis ephorbe tibi placeat labor hic BERGALDI

Nec te corrumpant ocia: vina: Venus.

*Impress. per industrium Johannem prius civem argentinum. Tredecima Kalendas Januarii Anno. 1501. in 4. Legitur etiam in Hilarii Drudonis practica artis amandi, ad praxin huius seculi potissimum adcommodata, Vrsellis 1606. in 12. p. 110 sqq. & in Caspar. Dornavii Amphitheatro sapientiae socraticae ioco-seriae, Francof. 1670. in fol. Tom. II. p. 57 sqq. Duplex exstat gallica versio, admodum rara, altera, sermone soluto, auctore Calvy de la Fontaine composita, hoc instructa est titulo: *Trois Declamations, esquelles l'Yvergne, le Putier, & le Joueur des Dez, freres, debitent, lequel d'eux trois, comme le plus vicieux, sera privé de la succession de leur pere. Invention latine de PHILIPPE BERGALDE, poursuivie & amplifiée par le Traducteur. Avec un Dialogue de Lucian, intitulé: Mercure & Vertu. Paris Vincent. Seretenez 1556. in 16. Altera sermone ligato edita titulo: *Précès des trois freres, à Lyon 1558. in 8. auctorem habet Gilbertum d'Amalis. vid. Nicéron I. cit. p. 385 sqq. Bernard de la Moynoye Remarques sur les Jugemens des Savans d'Adrien Baillet Tom. VI. P. II. p. 178 sqq.***

LXIII.

PHILIPPI BERGALDI opusculum eruditum
 Quo continetur Declamatio Phi: Medici. Ora-
 toris. De excellentia disceptantium in 4. folior. 9.

Hæc quoque BERGALDI declamatio opusculis eius
 variis inserta fuit. In editione *parisiensi* 1513. in 4.
 exstat fol. 55 sqq. Scripta est ad clarissimum Paul-
 lum Sidloutium, Scholasticum Polonum. Argumen-
 tum tale est: *Pater qui tres liberos habebat Philoso-*

phum, medicum, oratorem; moriens testamento eum haeredom fecit qui esset utilisimus ciuitati. post mortem patris contendunt tres fratres, cui haereditas paterna cedere debeat. In fine orationis pro oratore, credibile esse, ait BEROALDVS, post peroratam a tribus fratribus controuerfiam, iudices ipsos concordi consensu, omnibus sententiis pronunciaffe pro oratore, illique adiudicasse paternam haereditatem. Quo tempore editio, litteris romanis excricta, in lucem protrusa fuerit, non constat. Omni enim loci, anni, & typographi indicio destituta est, illam tamen, nisi omnia nos plane fallunt, *Erbordia* apud eundem Wolfgangum Schenck, qui praecedentem *declamationem* typis excrictit, impressam esse existimamus. Alias editiones recenset Niceron l. cit. p. 383. & Cl. Dauid Clement l. cit. p. 228 sqq. Editionem primam esse censemus, quae hoc inscribitur titulo: PHILIPPI BEROALDI opusculum eruditum: Quo continentur *Declamatio Philosophi medici oratoris de excellentia disceptantium & libellus de optimo statu & principe*. In fine voluminis haec leguntur verba: *Impressum Bononiae per Benedictum Hectoris Bibliopolum Bon. anno dni. M. IIID. (1497) Eid. Decemb. Jo. Bentiuolo feliciter regnante. in 4. folior. 10. & dimid.* In Hilarii Drudonis *Practica artis amandi*, locum inuenit p. 152 sqq.

Mithica historia JOANNIS BOCCATI *poete laureati* de Tito romano Gispippoque Atheniensi philosophie tiro quibus ac commilitonibus amicitie vim elucidans. nuper per PHILIPPUM BERGALDUM ex italico in latinum transuersa.

Tetrastichon dicolon magistri Balthasar
Kittel pirnen.

Noscere qui cupies vim quantum federa quanta

Laudesque optaris noscere amicitie

Hanc discere historiam cuius BOCCATIUS auctor

Que laudes varias nectit amicitie.

in 4. folior. 10.

Characteresse litterarum gothico excusa editio rara, non facta anni loci & typographi mentione in lucem prodit, & sine dubio *Lipsiae*, prioribus seculi XVI. annis lucem vidit. Editor Balthasar Kittel illam sub auspiciis Eberhardi Beyer de Lor, *artium baccalaurei*, prodire iussit. *Historiam* quam BOCCATIUS, sermone hetrusco; in *novella* quadam libri, qui inscribitur *il Decamerone*, narravit, Romae, eo tempore accidisse memorat; quo Octavius Caesar, in triumphatu romano regebat imperium. PHILIPPUS BERGALDUS illam, ex hetrusco sermone, exercendi ingenii causa, in latinum sermonem, hac quidem ratione transtulit, ut ne verbum e verbo sed sensum exprimeret de sensu, quaedam praetermitteret, nonnulla adderet, eatenus, ut decoram in translatione pro virili parte conservaret. Ipse BERGALDUS id docet, in *epistola ad Minum Roscium*, *senatorem* bononiensem, quae in editione, cuius lectori exhibuimus titulum, omissa in *Operum* vero PHILIPPI BERGALDI collectionibus, v. c. in editione *parisiensi ascensiana*. 1513. P. I. fol. 35. b. *mythicae historiae* praemissa fuit. Conf. Niceron

ceron *Memoires* Tom. XXV. p. 388. David Clement
Bibliothèque historique & critique Tom. III. p. 221 sqq.
 Ex latino PHILIPPI BEROALDI idiomate, *historiam*,
 cum aliis opusculis, quae ille ex hetrusco sermone, &
 soluta & ligata oratione latina conuerterat, gallica do-
 namit ciuitate Franciscus Habett d'Yffoudon, opusque
 suum, hoc in vulgus edidit titulo: *L'histoire de Titus*
& Gisippus, traduite du Latin de PHILIPPE BERO-
ALDE. L'histoire de Tancredus Roi de Salerne, con-
tenant les pitoyables amours de Guichard & de Gismon-
de fille du dict. Tancredus; invention du même BERO-
ALDE (errata versionis auctor, BEROALDVS enim hi-
storiam ex BOCCACII Decamerone conuertit) L'hame-
me prudent du dit BEROALDE. Le tout en vers Fran-
çois, Paris 1551. in 8. Diversa omnino est versio,
 quae exstat in libro, qui hunc praefixum habet titu-
 lum: *Le petit Oeuve d'Amour, & Goige d'Amtrio,*
contenant plusieurs diés amoureux; traduits du Grec ou
latin en rime Françoise; & sur la fin est décrite en
prose l'histoire de Titus & Gisippus. Paris Jean Bar-
bedorge 1537. in 8. Hic etiam de huiusmodi versio-
 nis latinae mentionem facere licebit, quam post BEROALDVM
 composuit Matthaeus Bandellus, ex Cas-
 stro nouo (Castelnouvo) dioeceseos tortonensis ori-
 undus, monachus initio ordinis Praedicatorum & post-
 ea agensis, in tractu burdegatensi episcopus; cum illa
 insignis erroris causa & occasio fuit. Cum enim no-
 men hetruscum *Gisippo* per *Egesippus* latine exprime-
 ret; & BOCCACII *nouellam* titulo: *Titi Romani, E-*
gesippique Atheniensis, Amicorum historia in latinum
versa, Mediolani 1509. in 8. in lucem prodire iube-
 ret, Antonius Senensis, Lusitanus, in *Chronico & Bi-*
bliotheca Ordinis Praedicatorum, Paris. 1585. in 8. re
 non satis intellecta Matthaeum Bandellum Egesippum
 (de excidio hierosolymitano) ex latina lingua in verna-
 culam versisse prodidit. Istius postea erroris Anto-
 nius Possuinus in *Adparatus Sacro* Tom. II. p. 417.
 Gerard. Joua. Vossius *de historicis latinis* L. III. Cap.

XII. p. 606. & quod miramur, ipse Petr. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 435. Auctor *lexici eruditorum* Tom. I. col. 756. aliique plures, participes facti fuerunt. Conf. de Matthaeo Bandello, Ambrosii de Altamura *Bibliotheca dominicana Rom.* 1677. in fol. p. 234. Andr. Rouettae de Brixia *Bibliotheca illustrium virorum prouinciae Lombardiae sacri ordinis Praedicator. Buxon.* 1691. in fol. p. 98. Jacob. Quetif & Jacob. Echardi *Scriptor. ordinis Praedicatorum* Tom. II. p. 155.

De JOANNE BOCCAGIO vid. quae in *Analectis litterar. de libris rarioribus* p. 134. & in *Adparat. litterar.* Tom. I. p. 441. diximus.

Scriptores, qui res ad PHILIPPUM BEROALDUM, seniore, pertinentes, exposuerunt, nominauimus Tom. I. p. 255 sqq. Inter illos, principem facile tenet locum Joannes Pinus, Tolosanus, BEROALDI discipulus, vir, vt Symphorianus Champerius *de viris illustribus nec non praeclaris totius Galliae scriptoribus* L. III. *Trophei Gallorum* fol. 125. scribit, *veriusque iuris doctissimus, litterarum humanarum amantissimus, carmine exercitatus & prosa.*

De editore Balthasar. Kirtel, pirnensi, artium magistro, praeter hunc libellum, nihil notis innotuit.

LXVI.

Opuscula ENEE SIDWII de duobus amantibus. Et de remedio amoris. cum epistola retractatoria eiusdem PII *secundus* ad quendam Karolum. in 4 folior. 23.

Opusculi, quod in den *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. II. p. 181. a raritate commendatur, oppido rara haec est editio, litteris gothicis, admodum nitidis excisa, cui typographus, quae fe-

quantur verba, coronidis loco adposuit: VII *secundi pontificis maximi. cui ante summius episcopatum, primum quidem imperiali secretario. mox episcopo. deinde etiam Cardinali senens.* ENEE SILVIO nomen erat. opuscula. de duobus amantibus. & de remedio amoris. cum epistola retractoria ad ypolitum feliciter finiunt. Impresso lipzik per Conradum Kacheloffen. Tempus editionis quidem non adnotatum est, sed nullum est dubium, quin Seculo XV. editio prodierit, propterea quod litteris initialibus illa destituitur. Conscriptit AENEAS SYLVIVS, duorum amantium historiam, quam Senis accidisse perhibet, cum Imperator Sigismundus illic degeret, Viennae Non. Jul. anno 1444. Latere sub Euriali persona existimant Casparem Schlick, Cancellarium Caesaris, & sub Lucretia, feminam quamdam senensem, quae viri, ex proceribus senensibus, vxor fuerat. Id sane iam adfirmare sustinuit Nicolaus de Wyla, ciuitatis eslingensis Secretarius, qui superstiti adhuc P10 II. vixit, in versione huius opusculi, quae non solum seorsum aliquoties prodit, sed etiam in collectione omnium versionum, quae Nicolaum de Wyla auctorem habent, hoc edita titulo: *Translatzian oder uütschungen des hochgeachten Nicolar von Wyle: den zytten Statshreiber der Stat Esselingen: vülicher bücher ENEE SILVII: Poggi florentini: Felicis hemerlin: doctoris. Mit sampt andern schryfften: - dern XVIII. nach einander vnder schydenlichen mit iren figuren vnd titeln begriffen stat. Straßburg. 1510. in fol. loco primo reposita fuit.* Verba illius, in epistola dedicatoriâ ad Mechilden Archiducissam Austriae viduam, natalibus illustrissimam comitem palatinam ad Rhenum, scripta Eslingae anno 1462 haec sunt: *Zu zytten des confliit zu basel als keiser Sigmund dotzermal in kuniglicher wiede gen Rom zoch: vñ keiserliche krönung dâselbs z'erholen, begab sich vf dem weg, das Eugenius zu dem selben zytten babst, etwas vnwillens gegen ym empfangen hat: darzhalb dann derselb Sigmundus etliche vñ*

zu Senis still lag: vnd durch ladungsbrief (die er von dem selben concili über den benannten Eugenium erlangt) so vil schuf: das derselb babst zu lezt synen unwillen gegen ym abstellende, ym wol empffing, basz hielt, vnd allerbeste von ym gekrönet komen liesz. In dem begab sich zwüschen herrn Caspern Schlickem keiserlichen cantzler, vn̄ einer edeln burgerin daselbs zu Senis, ein wunderfame hülfshaft: die darnach über etlich iar der bößgelert poeta ENEAS SILVIUS dotzetmal keiserlicher secretari vnd yetz zu Wiser zyt vnser babst (babst) PIVS genant, in zyerlichem lasin vber beschriben: doch mit verkerung der namen soellicher personen die in das argument getzogen worden: vmb das die mit kernen in bekennung den menschen die das lesen würden &c. Quod etiam iste Caspar Schlick, ad amores valde fuerit propensus, haec AENEAE SYLVII testantur verba, in epistola ad ipsum illum Casparem, qua opusculum nomine illius inscripsit: Scripsi duorum amantium casus nec finxi. Res acta Senis est, dum Sigismundus Imperator illic degeret, tu etiam aderas, & si verum his auribus hausi, operam amori dedisti. Civitas Veneris est. Atque, qui te norant, vehementer quod arseris, quodque nemo te gallior fuerit. Nihil ibi amatorie gestum te inscio putant. Ideo historiam hanc ut legas precor, & an vera scripserim videas, nec reminisci te pudeat, siquid huiusmodi notumquam euenit tibi, homo enim fueras. Qui nunquam sensit amoris ignem, aut lapis est, aut bestia. Ille utique vel per doorum medullas non lateat igneam fauillam. Vale. Haec verba Nicolaus de Wyla hac ratione expressit: ich hab beschriben ein beschicht zweyer liebhabenden menschen, vn̄ hieryn nichtz erlacht: sunder ist dîses ding zu Senis geschehen, zutzyten dō keiser Sigmund alsd̄ lage: vnd du ouch daselbs gegenwürtig werst: vnd du dich (ist ware das ich mit dîsen mynen oren gebürt hab) in liebe ouch ser artheyest. Es ist ouch ein stutz der mynne; vnd die! so dich bekennet haben; sagent! das du innerlichen vast die zyt in liebe brunnest. Vnd nieman ein

ein großer Haß were! dann da. Darunter sy meinen nichts daseibz gehandelt syt: treffenlichs in burschafft und liebe, dir unwissend. Vmb das bitte ich du wollest dise nachfolgend history lesen, vñ besehen: ob ich die warheit geschriben habe. Vnd sehem dich nit zbedencken, ob dir etwenn desinglychen widerfaren were: dann du bist gewesen ein mensch: vnd wer nie empfunden hat das füre der liebe, der muosz syn ein steyn oder ein unvernünfftig thier: Wyle doch der fürinßam der liebe auch (als der poez schriebe) durchgangen hat das marck der güttin. Vale. Praemittitur praeter epistolam illam, opusculo prologus siue praefatio, ad Marianum Sozinum, qui in nostra editione Zosinus adpellatur. Jurconsultum senensem, vbi illius Sozini instinctu, se iam quadragenarium, hanc historiam composuisse scribit. Particulam epistolae ad Caspar Schlick, quae insigne & lepidum Mariani Sozini complectitur elogium, haec adscribimus, in primis cum non solum hoc opusculum, raro inueniatur, sed etiam epistolarum & operum AENEAE SYLVII editiones, quibus insertum est, non facile in conspectum, nostra aetate prodeant. Nihil ei, ait, praeter formam natura inuidit. Flanuncio est, nasci ex mea familia debuit, cui paruorum hominum (Piccolomini) est cognomen. Vir est eloquens. Iuris utriusque consultus: Historias omnes nouis, poeeticae peritus est: Carmina facit et Latinum et Tuscanum. Philosophiae non scius quam Plato, Geometer quasi Boetius. In numeris Macrobio similis nullum instrumentum ignorat musicum. Agriculturam quasi Vergilius nouis. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuueniles adhuc stabant in corpore vires, alter satelles erat lactandi magister, non cursu non saltu non cestu poterat superari. Preciosiora sunt interdum parui corporis vascula, ut gemmae lapilliue testantur. Nec ab re fuerit illud in hunc referri, quod de Thideo scribit Statius. Maior in exiguo regnabat corpore virtus. Dii formam huic homini et immortalitatem se dedissent, is etiam erat Deus, sed uero sortitus est omnia in ger

mor-

mortales. Nullum adhuc noui cui praetore quom haic
 defuerint. Quid quod etiam minutissima dicitur, quasi
 alter Apelles sic pingit. Nihil emendatius est, nihil
 lucidius quam sua manu scripti codices. Sculptor ut
 Praxiteles, nec medicinae ignarus est. Adde virtutes
 morales, quae aliis regum ducuntur. Noui meis die-
 bus plerisque studiis litterarum deditos, disciplinis, qui
 admodum abundabant, sed hi nihil ciuilitatis habebant
 nec republicam nec domesticam regere norant. Scu-
 pnus Pagiacensis & furci villicum accusauit, qui suam
 foetam undecim porcellos, asinum unum dantaxat eni-
 cam pulum retulerat. Gomicius, mediolanensis, gra-
 uidum se putauit, diuque partum veritus est, quia se
 uxor ascendit: hi tamen iuris maximum lumen habiti
 sunt. In aliis praeterea vel fastum vel auaritiam in-
 uenies: hic perliberalis est, plena illi semper est domus
 honestis hospitibus. Nulli aduersus est, populos tuetur,
 aegros solatur, pauperibus subuenit, uiduas iuuat, nulli
 indigenti deest. Vultus eius quasi Socraticus, semper
 est idem. In aduersis fortem animum praebet. Nulla
 fortuna inflatur, versutias non va exerceat, sed ut sa-
 ueat quasilibet nouis. Ciuibus dilectus est, peregrinis
 amatus. Nulli odiosus est, nulli grauis. In editione
 operum AENAE SYLVII basileensi henric-petrina
 1551. in fol. legitur historia de Eurialo & Lucretia
 p. 621-644. In Hilarii Drudonis practica artis a-
 maudi primum occupat locum. De aliis editionibus
 & versionibus reutonicis vid. Michael Maitraire An-
 nals, passim. die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth.
 zu Dresden Tom. I. p. 113 sqq. & p. 133. die Nach-
 richten von einer hallischen Biblioth. l. cit. Sillner
 Joan. Arenhold Conspectus bibliothecae epistolae p. 92.
 Plagium commisit recentioribus temporibus anony-
 mus auctor, & epistolae amatorias, quae sub nomine
 Caroli Ludouici, Electoris palatini, & Louisa De-
 geufeldiae baronissae circumferuntur, & a Jo. Chri-
 stian. Lünigio, ut alios istm. libros uicemus, ubi legun-
 tur, Litteris Procerum Europae Lipsiae 1720. in 8.
 Tom.

Tom. I. p. 699 sqq. insertae fuerunt, ex hoc AENEAE SYLVII, opusculo, fere ad verbum exscriptis Rem ad oculos demonstravit J. G. Schelhornius in *Annotat. litterar.* Tom. I. Obseruat. VIII. p. 262 sqq.

Epistola ENEE SILVII poete laureati, sine PII pape II. ad Ypolitum de remedio amoris, in collectione Operum basileensi CVI. est, & p. 607 sqq. ad Nicolaum wartenburgensem scripra dicitur, qui nec virginem, nec nuptam, nec viduam, sed mulierem quamvis pulchram, meretricem tamen quibuscumque viris precii causa sese substernentem deperibat. Mullierem inter alia, in epistola satis proluxa, hac ratione describit: Quid est mulier nisi iuuentutis expilatrix? virorum rapina? senum mors? patrimonii deuoratrix? honoris perniciēs? pabulum diaboli? ianda uertis? inferni supplementum. Remedium & consilium, quod amico suo, in epistolae fine praescribit, tale est: Cura est, ut menti tuae persuadeas, malum esse amorem. Posthaec, declinat amicae sermonem: ortum fugias, in negotio semper sis, viros bonos qui te instruant sequaris, nulli tado, nulli conuiuio interfis. Siquid largita est amica, abs te abiicias. Nihil penes te sit quod illius fuerit, pta illam nuncium esse diaboli qui te perdere velit. Sint in memoris Christi beneficia quae tibi impendis. Cogita quot benefacienti praemia in caelestibus sedibus & quot malefacienti supplicia apud inferos praeparata sunt. Cogita dies tuas assidue fieri breuiores, inflareque semper ultimum. Cogita quia irrisus est qui amat & praesertim vir aeuo matarus: cogita instabilem mulieris animum, cogita perditionem temporis quo nihil est pretiosius: cogita dissipationem bonorum: cogita vitam quam viuimus brevissimam in hoc seculo, quamuis voluptatibus sit dedita, & in alio mundo quam inquirimus nullam esse finem. Haec si totum sedulo cogitaueris, praeceptaque ista tenueris, amorem quo cruciaris a te breui tempore relegabis, vitamque te praestabis Deo gratam, caeloque dignam.

Pii pontificis maximi ad Karolum cypriacum epistola reuocatoria, de amoris remedio, composita est, cum illum poeniteret, olim composuisse *historiam de duobus amantibus Eurialo & Lucretia*. In editione *operum basileensi* p. 369 sqq. loco CCCXCV. reposita est. Auctor *der Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* l. cit. Carolum, quem AENEAS SYLVIVS, *gloriam magnam soli cypriaci* adpellat, eundem esse putat, qui titulo domini de Chiti, ex principum Galilaeae, & stirpe lusignana, quae a regibus Cypri originem ducebat, oriundi, inclaruit.

LXVII.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΗΣ. DIOSCORIDES. Aldus. in 8. mai. folior. 246.

Secunda DIOSCORIDIS editio haec est, quae ex *aldina officina*, in lucem exiit. Prima iam prodierat cum Nicandri *Iberiactis* an. 1499. in fol. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 687. In secundae editionis fine haec legimus verba: Venetiis: in *aedibus Aldi & Andreae Soceri Mense Junio M. D. XVIII.* (1518). Cum Aldus Manucius iam mortuus esset, eam Hieronymo Roscio, patavino, philosopho & medico dicauit Andreas Asulanus, Aldi focer. Complectitur editio tantummodo graeca

I. PEDACII DIOSCORIDIS *περὶ ἕλης ἰατρικῆς ἢ materia medica* Libros VI. ad Aream, medicum asclepiadeum. ex quibus quinque tantummodo ad DIOSCORIDEN pertinere iam demonstravit Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. gr.* L. III. Cap. III. p. 94. Sextus est *περὶ φαρμάκων ὅσα τε εἰσι τῶν ἀληγητῶν, καὶ ὅσα τῶν κλεβητικῶν.*

II. *Περὶ τῶν ἰοβόλων ζῶων, καὶ τῆς τῶν ἀπ' αὐτῶν πλεγειῶν σημερινῆς καὶ θεραπεύσεως. de venenatis animalibus* libros

libros II. quibus canis rabidi signa & curatio eorum continetur, quibus venenata animalia morsum defixerunt. Hi duo libri in editione operum DIOSCORIDIS constituunt IIX. & VIII. de VII. qui etiam numeratur, nihil praeter verba βιβλίον ἰσθμίων comparat.

III. Indicem graecum omnium plantarum, animalium, metallorum, quorum utilitatem author DIOSCORIDES presenti in libro docet. Variæ istæ ac multiplices plantarum, animalium, metallorum adpellationes & nomina in *aldina* editione, *priori* graeca, singulis capitibus adiecta fuerant, cum vero Hieronymus Roscius animaduerneret, omnes veteres codices ita scriptos esse, ut tantis illis nominibus, quae fere in principio cuiusque capituli reperiebantur, careant, illa veluti minus genuina, a textu DIOSCORIDIS, in hac reperta editione separauit, & ne illis litterarum graecarum, & rei medicae studiosi plane priuarentur, seorsum heic in calce librorum DIOSCORIDIS adposuit. Conf. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. gr.* l. cit. p. 95. §. III.

III. Carmina de virtute, sive facultate quarundam plantarum (de viribus herbarum Deorum alicui sacrarum) in antiquis reperta exemplaribus. Quamuis hoc carmen poetae ethnici antiqui anonymi iam anno 1499. cum DIOSCORIDE & Nicandro editum fuit, ita tamen, virorum etiam praestantissimorum, fugisse industriam, ait Joan. Alb. Fabricius l. III. *Biblioth. gr.* Cap. XXVI. p. 629. ut pro inedito haberent, laudarentque Lucas Holstenius in *Notis ac castigationibus passibus in Stephani byzantii aduoca, quae vulgo κατὰ κολωνοῦ inscribuntur, Lugd. Bas. 1684. in fol. p. 270.* Haec Vossius ad Barnabae epistolam p. 23. edit. *Amstelod. 1646. in 4.* & Thom. Bartholin. *de medicina pœsis, Hafn. 1669. in 8. p. 109.* Haec igitur potissimum ob causam a Joan. Alberto Fabricio, cum Joannis Rentorffii, hamburgenfis *versione*, l. cit. integram insertam fuit. Vid. de hac editione DIOSCORIDIS oppido

oppida rara, die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth.*
 zu Dresden Tom. II. p. 427 sqq. Jo. Alb. Fabricii
Biblioth. græc. L. III. Cap. III. p. 96. Michael Mait-
 tire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 313.

LXIIIX.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΗΣ DIOSCORIDES.

Ιατροῦ τοῦ καθ' ἑναρίου εἰς ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΩΝ.

Οὐτῶν καὶ ζώων τὰ μέρη, τὰ τε εἶδη πάντα

Ὅσ' εἰς ἀκεστορίην συμφορὰ τὴν δύναμιν.

Γῆς ἔτι τ' ἔντερα πάντα ὁμοῦ βουθοῦ τε θαλάσ-
 σης

Σμικρὰ βιβλος δέχεται, Φημί ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ.

Basileæ, ex ædibus Joan. Bebelij, Anno M. D. XXIX
 (1529) *menſe Aug.* in 4. pp. 446. exceptis 11. fo-
 liis prioribus.

Quamvis & hæc editio, textum tantummodo refe-
 rat græcum, inter libros tamen sibi vindicat locum,
 qui non adeo frequenter occurrunt in bibliothecis.
 Excudendam curavit illam Janus Cornarius, Zuicca-
 viensis, qui epistolam præmisit, ad *natalitium*, ut vo-
 cat, suum *principem* Joannem Friderichum Saxoniae
Ducem, provinciam Thuringiae Comitem &c. Bas-
leæ idibus Augusti 1529. Scriptam. Commendat in
 primis in epistola illa, Hippocratis & Galeni scripta,
 lectoribus legenda. *Vere, ait, videntur mihi sapere ho-*
mines, qui hos autores religiose adeunt, quum ubique
Dii, in istorum scriptis, sedilia posuisse cognoscantur,
id quod magno fastu, libris suis ausus fuit inscribere
 Heracletus, philosophus Ephesius, & quam alias etiam
 Tom. II. M nulla

*nullo humanorum artium, ad diuinam naturam propius
 accedat, quam ipsa ars iudendi.* Scribit praeterea se
 Hippocratem, sua lingua loquentem, in lucem esse
 prolaturum, quod *Basileae 1538. apud Hieronym. Fro-*
benium, in fol. factum postea esse nouimus. Vid. Jo.
 Alb. Fabricii *Biblioth. gr.* L. II. Cap. XXIII. p. 858.
 Quod ad DIOSCORIDIS editionem adinet, nullum
 graecum auctorem emendatorem, ac maiori diligen-
 tia excusum, in Germania, produisse adfirmat Corna-
 rius, sua quidem animaduersione, cui accesserit am-
 plius Bebelii typographi adcurata industria. Ea omnia,
 quae a graecitate abhorrere visa sint, in DIOSCORI-
 DIS libris, & cum vera medendi ratione pugnant, ad-
 posita conspiciuntur a Cornario p. 401-446. Ut hoc
 faceret commouit Cornarium, in primis *fragmentum*
quoddam, religiose plane scriptum, ipsius DIOSCORI-
 DIS, in quo eiusmodi nulla, in contextu legebantur,
 & in aliquibus locis, margini inscripta erant aliqua,
 quae ut suspicatur, in aliis postea exemplaribus, in ge-
 nuinum libri ordinem fuerunt relata. Sunt autem
 ipsa illa, quae iam ab Hieronymo Roscio medico pa-
 tauino, ad calcem editionis *aldinae*, reiecta fuisse me-
 morauimus, & quae tamquam spuria separatim etiam
 edidit in editione DIOSCORIDIS graeco-latina *Fran-*
cof. apud A. Webeli haeredes 1598. in fol. p. 441-
 479. Antonius Saracenus, medicus lugdunensis. Ex
 Pamphilo autem alexandrino, aliisque scriptoribus
 medicis iunioribus, eiusmodi accessiones excerptas
 fuisse, viri critici existimant. Praeter *indices graecos*
 Cornarius suae editioni praemisit, etiam *excerpta*
 quaedam de DIOSCORIDE graeca, ex Galeno, Ori-
 basio, & Suida. Non autem DIOSCORIDEM tan-
 tummodo graecum debemus Jani Cornarii solertiae,
 sed illum etiam in latinum sermonem conuersum,
 cum adnotationibus suis in lucem emisit hoc titulo:
REPACHII DIOSCORIDAE Anazarbensis de materia
medica Libri V. Jano Cornatio Medico Physico inter-
prete. Eiusdem Jani Cornarii Emblemata, singulis ca-
pitibus

pitibus adiecta. - DIOSCORIDAE de Bessis venetum
 ciculantis, & letalibus medicamentis libri II. eodem
 Cornario interprete. Eiusdem Jani Cornarii, in eos-
 dem libros, *Expositionum Libri II. Adiunctis in fine tri-
 bus tabulis locupletissimis, quibus omnia quae uto tra-
 ctantur opere, indicantur.* Basiliae per Hieron. Frobe-
 nium & Nicol. Episcopium M. D. LVII. (1557). Cum
 privilegio Imp. in annos V. in fol. pp. 560. not. mine-
 raris praemissis & indicibus folior. 34. Omnium au-
 tem nostra aetate, *operum DIOSCORIDIS* videtur
 editio optima, quae prodiit *graece & latino, ex nova
 interpretatione* Jani Antonii Saraceni. *Addita sunt
 ad calcem, eiusdem interpretis Scholia, in quibus variae
 codicum variorum lectiones examinantur, diuersas de Me-
 dica materia, seu priscorum, seu etiam recentiorum
 sententiae proponuntur ac interdum conciliantur: ipsius
 denique Auctoris corruptiora, obscuriora, difficilioraque
 loca restituantur, illustrantur, & explicantur.* Summi-
 bus haec edidit Andreæ Wechelii, Claudii Marnii, & Jo.
 Aubrii M. D. XCVIII. (1598) in fol. Tom. I. pp. 479.
 Tom. II. pp. 135. Notae Saraceni & Jo. Sambuci pp.
 144. Editionis oppido rarae recensio vid. in dem
Merkwürdigkeiten der kömigl. Biblioth. zu Dresden
 Tom. II. p. 429.

De DIOSCORIDE PEDANIO Anazarbeo, summi
 nominis medico, qui temporibus C. Jul. Caesaris, &
 Octavii Augusti inclaruit, eius libris, eorum editioni-
 bus & versionibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. gr.*
 L. III. Cap. III. p. 88 sqq. Estevan de Villa *vide
 de DIOSCORIDES in Vidas de daxe Principes de la
 Medicina por Estevan de Villa, Burgos 1647. in 8.
 Cap. VI.*

Jani Cornarii, siue ut patris vocabatur nomine Jo-
 annis Hanbut siue Hagenbur, siue Haynpol, medici,
 sua aetate celeberrimi, qui varios auctores graecos,
 versionibus ornauit non contentendis, suisque illu-
 strauit annotationibus, vitam, pluribus verbis, ex-
 posuit

posuit Melchior Adami in *vitae germanor. medicorum*
 p. 37. Jacobus Brucker in *Ebronstempel der deutschen*
Gelehrsamkeit Detur. III. p. 141 sqq. Natus est
 Zuiccauiæ anno 1500. Litterarum studiis in schola
 patriæ, & academia vitebergensi, omni animi cura at-
 que industria tractatis, magister, & medicinae licen-
 tiatus, renunciatus, ad Liouones, Rutenos, & in prin-
 cipum Meldenburgicorum ditionem concessit, & in
 posteriorum aula, aliquot annis, medicinam exercuit.
 Belgarum postea, Anglorum, & Gallorum peragravit
 regiones. In patriam reducem, Hieronymi Frobenii
 singularis amicitia atque familiaritas, qua illum excepit,
 cum Basileam transiret, per vnum annum, in ista vrbe
 detinuit. Relicta Basilea, ciuitatis northusanae, mox
 Francofurti ad Moenum, deinde Zuiccauiæ, phyfi-
 cus, & medicus constitutus fuit. Artem etiam suam
 publice professus est in academia marpurgensi, & tan-
 dem in ienensem academiam euocatus, primus illic
 existit facultatis medicae decanus. Mortuus est apo-
 plexia correptus Jenæ, anno 1558. Magna illi in-
 tercessit, dum viueret, controuersia cum Leonardo
 Fuchsiio, wemdingensi palatino, medico insigni, qui
 contra illum in lucem emiserat Cornarium *farensem*
Basil. 1545. in 8. Si Nicerono in *Memoires* Tom.
 XIX. p. 217. fidem habemus, iste liber iam prodiit
 1533. in 8. Respondit Fuchsiio insultibus Janus Cor-
 narius, variis scriptis, quae in vnum redacta corpus,
 hoc titulo in lucem emissa fuerunt: *Jani Cornarii*
orationes in Leonh. Fuchsiium, Medicum, siue Fuchsei-
des III. quarum inscriptiones sunt I. Vulpecula excor-
riata. II. Vulpectula excoriata adseruata, siue nitra ac
brabyla pro vulpectula excoriata adseruanda. III. Vulpe-
culae Catastrophe, seu, qui debeat esse scopus, modus ac
fructus contentionum. Francof. apud Christ. Egenol-
phum 1546. in 8. secunda huius collectionis *oratio*,
 scriptum praesertim impugnat, quod Leonh. Fuchsius,
 hoc titulo enulgauerat: *Aduersus mandates & chri-*
stiano homine indignas Chr. Egenolphi typographi, fran-
 cofur.

cofirtani, *fuique architecti, calumnias, responsio*; *Basileae ex officina Erasmi Xylocteti 1545. in 8.* Haec sunt quidem scripta eristica, quae nobis innotuerunt, sed nullum est dubium, quin in hac controuersia, tanta animorum contestatione agitata, & alia euulgata fuerint, quae nostram inquisitionem & adspicuum effugerunt. Conf. de Jano Cornario, Josias Simleri *Bibliotheca* p. 327. & 451. Paull. Freherti *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1241. Petri Albini Meisnische *Landébronica Dresd.* 1589. in fol. Titul. XXV. p. 346 sqq. Antoine Teiffier *Eloges des hommes savans tirés de l'histoire de Mr. de Thou. Leide 1715. in 8. Tom. I. p. 298.* Adrien Baillet *Jugement des Savans* Tom. II. P. III. p. 344 sqq. Nicol. Retisneri *Icones sive imagines viror. litteris illustrium, Argentoratis.* 1590. in 8. p. 217 sqq. Nicol. Antonii *Bibliotheca hispana noua* Tom. I. p. 60. ubi aliud nominatur Jani Cornarii aduersarius Andreas Lacuna, segobiensis, Hispanus, medicus. Insigne heic silentio, neutiquam transire possumus, compilatoris des *universal Registers der leipziger. gelehrten. Zeitungen*, erratum, quod admittit, cum P. I. p. 287. Janum Cornarium nominaret *einen gelehrten Italiener.*

LXVIII.

Του Σοφωτατου ΦΙΛΗ Στεχοι Ιαμβικοι περι ζων ιδιοτητος. μετα προσθης ιωαχημου του Καμεραριου. PHILE Sapiientissimi versus iambici, de Animalium proprietate, Cum Auctario Joachimi Camerarii. Exposita nunc primum eodem metro versuum latinorum a Gregorio Bersmanno annaebergensi. *Lipsiae cum privilegio.* in 8. form. max. pp. 191.

Librum, praesertim si Gregorii Bersmanni *epistola*, ad Augustum Saxoniae ducem spectaueris, nitidissime impressum haec adferimus. Docet in *epistola* dedicatoria Bersmannus, Arsenium, Monembasiae Archiepiscopum, primum fuisse, qui unum PHILAE, quod exstabat, exemplar, protritum iam atque diffusum collegerit, atque confarcinauerit, primusque in lucem ediderit, nuncupatum Carolo V. Rom. Imper. augustiss. Illud factum esse nouimus Venetiis aetate ΧΙΙΙοση πεντακοσιουη, τριακοσιουη τετρη 1533. in 8. non 1530. ut per typothetarum errorem legitur, in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. gr. L. V. Cap. XVI. p. 696.* Deplorat praeterea Bersmannus in *epistola* sua, obitum Joachimi Camerarii, praceptoris sui, qui a Joanne Oporino, PHILAE opusculum, conuertendum acceperat, morbi autem grauitate impeditus, id negotium Bersmanno mandauerat. Michael Barthius, an-naebergensis, philosophiae & medicinae doctor, & Professor publicus, in Bersmanni honorem, hoc *ad lectorem* praemisit epigramma:

*Collegerat graecos PHILES ceu flosculos
Ex Aeliani Aristotelisque siluulis,
Pererrat omne quas genus animantium
Bersmannus hos miscens latinis floribus,
Contextuit variam ex eis corollulam:
Sic virgo bella, purpureis violas rosis
Alternat, & fertunt suo capiti parat.
Tu cuius librorum est elegans copia
Curae, hac etiam, tibi consulo, corollula
Tuam visitanti bibliothecam adaugeas.*

Animalia, quae MARYEL PHILES, carmine celebrat iambico, sunt Aquilae, vultures, magna strusbio, Ardeae, cornus, ciconiae, pauo, pelecani, cygnus, grues, perdices, gallinaceus, anas, Anser, ibis, salamandra, luscinia, hirundo, palombes, tartures, noctua, cuculus, cincli & pyraustae, cicadae, ciraei, cinnamomas, apes, apes inertes, animalia quae apibus sunt inimica, &

quae

quae aliis docentia sunt animantibus, *Dubiusq; leo, Bae-*
na, torpido, & alia quaedam; canis indicus, manicho-
ra, monoceros, ouager cum suo cornu, cynocephali, indi-
ca quaedam animalculo idonea ad similitudinem; onocentau-
rus; lupi, ursi, hyaena terrestribus & marinis, ebor, piscis
octneus, bas, capra, pellis ovis a lupo laevitate & lapis,
quem canis morsu impetit; barandus, animalia quae-
dam, quae per somni quietum oculis videntur; lepores,
chamaeleon, laeortas, Echinus agnatis, erinacius terre-
stris, & lyncurys, Hippocampi venter, mus arvensis,
crocodilus, dracones aethiopici & aliae diversi generis
bestiae, oraneas, muscas indicas, boues retroversas pa-
scentes, vipera, quidam magni piscis, delphinus cum in-
sertione de leone, trochla, scari, capito, glaucus, canis,
melanurus, spongia, draco, physalus, crocodilus & tro-
chilus avis; ichneumon, merulae, bos, fargus, polypus, lu-
pus, muraena, sepia, passinacae, vulpes, indidae & lepo-
res, perseus, pinnas, mus, apuis mugil, nullus, ecbeneis.
 Joachimi Camerarii auctoriam graeco-latinum, quod
 Gregorius Bersmannus adiecit p. 164 — 189. agit de
 cicadis, de formicis, de mustis, de quibus hominum lo-
 quelas imitantibus, de alcyone, de anthia, de ranis, de
 sciaris, de elephantis, & leonibus, de delphinis, de equis
 & canibus, de gallinis, de pulice, de ceruis, de anseri-
 bus, & suis, de pugna ursi & suis siluestribus. Qua
 ratione vero PHILAE liber, e manuscriptis codicibus
 augeri & emendari queat, ostendit adlati specimini-
 bus Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 697 199. Repetita
 Gregorii Bersmanni editio fuit, *Heidelbergae in officina*
comneliniana 1596. in 8. Inserta quoque sunt
 PHILAE carmina Tomo II. poetarum graecorum ve-
 terum, qui Coloniae Allobrogum, typis Pueri de la Ro-
 viere 1624. in fol. editi fuerunt. Recensissima iam
 est editio, quae ex prima editione Arsenii, & libro oxo-
 niensi restituta, a Joan. Cornel. de Pauw, cum eiusd.
 animadversionibus, & versione latina Gregor. Bers-
 manni, & accedentibus ex eodem libro oxoniensi, non
 paucis haecenus ineditis, emulgata fuit *Traiecti ad*

Rhenan. ap' Guil. Starw. 1730. in 4. Eiusdem PHILEAE *vid. Naxlou carmen* e codice bibliothecae bodleianae graece cum versione latina Joan. Cornel. de Pauw, cui adiuncta est anonymi *ἐστραυ; in idem scriptam*, in *Observationibus miscellaneis in auctores veteres & recentiores*, Vol. II. Tom. III. Amstelod. 1733. in 8. mai. p. 385 sqq. & p. 425 sqq. recusam fuit. In *iisdem Observationibus miscellaneis* Vol. VI. Amstelod. 1735. Tom. I. p. 157 sqq. & Tom. II. p. 452 sqq. leguntur personati cuiusdam Philetæ *observationes ad PHILEN*, in quibus nonnulla ex editione Jo. Cornel. de Pauw, curatori examini subiiciuntur, & ad codicum manuscriptorum fidem restituuntur.

MANVELEM PHILEN, Ephesium, floruisse sub Andronico Palaeologo, Joanne Cantacuzeno & Michaelae Palaeologo, cuius nomine *iambos* suos, *de animalium proprietate* inscripsit, intra annum MCCC. XV. & MCCCLXXXV. eumque recentiore, fere dimidio seculi, fuisse Planuda, monacho, argumentis firmissimis demonstravit Anonymus in *Æg.* l. cit. p. 428 sqq. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. p. 695 sqq. vbi & alii memorantur, qui PHILAE nomine, insignes fuerunt.

De Joachimo Camerario, vid. *Adparatus litterar.* Tom. I, p. 403 sqq. vbi scriptores nominavimus, qui in exponenda illius vita, suam collocarunt operam.

Gregorius Bersmannus Annaebergae 1538. natus, vir suae aetatis doctissimus, variis muneribus academicis & scholasticis functus est. Lipsiae magister renunciatus omnem fere Galliam & Italiam peragravit. Ex itinere italico redux factus, in academia vitebergensi docuit, & anno 1565. in illustri schola provinciali portensi, in Matthaei Reheschuch Collegae IH. locum susceptus fuit. Anno 1568. iterum Vitebergam se contulit, & *libelli* Melanchthonis *de anima* professionem obtinuit. Lipsiam anno 1571. evocatus

poe-

poeseos adiit professionem; Cum autem anno 1575. Joachimus Camerarius moreretur, eius professionem graecae latinaeque linguae, & ethices adeptus est. Quia vero *formulae concordiae* Bersmannus subscribere recusaret, & haec potissimum ob causam inter illum & Nicolaum Seneccerum grauiissima orirentur dissidia, dimissus Serueltam se contulit, & anno 1581. a Principe Joachimo Ernesto, gymnasio recens condito, Rector praefectus fuit, quod munus per triginta annos gessit. Diem obiit ibidem supremum febris, & doloribus nephriticis correptus, anno 1611. aetatis anno LXXIII. Illum, ad cryptocaluinismum animo fuisse valde propensum, nonnulla ex eius carminibus satis & abunde testantur. Memoriam illius, *oratione* panegyrica celebrauit Joannes Coppenius *Heidelbergae* 1612. d. I. Februar. qui etiam vitam eius hoc breui carmine fol. 24 sqq. complexus est.

*Sciro cupis, qualis fuerim hac sub mole quiescens,
Siste gradum, verba & perpende sequentia: Vitam
Annaeberga dedit, dedit & mihi semina prima
In studiis. Puerum docuit scbola misnica linguas:
Lipsia me varia doctrina & honoribus auxit.
Gallia post iuuenem vidit me. tresque per annos
Lustraui Italiam, redeunsi sceptrum regenda
Ludi portensis mihi sunt commissa fidelis.
Inde Professoris Witebergae munere fungor.
Lipsia me audiuit, sed post expellor eadem,
Quod pistatis eram custos, Seruelstra recepit,
Gymnasio illustri quoque me praefecit, & ossa
Post varios casus tandem, multosque labores,
Consumulauit humo: Tenet ast Germania famam,
Astra animam, libri ingenium, laudemq. iuuentus.*

Jo. Coppenii *oratione*, in narranda Bersmanni vita, vsus est Melchior Adami in *vitis philosophor. germanor.* p. 234 sqq. Conf. Paull. Freheri *Theatrum viror. eruditionis claror.* p. 1506. Christophor. Hendreich *Pandectae brandeb.* p. 532. Paul. Jenifii, *Annaeber-*

gas, *Misniae urbis historia*, *Dresd.* 1605. in 4. L. I. Cap. XXIII. fol. 73. Habemus Jenisii *historiam* Annaebergae, e sermone latino, a Georgio Wahlen (*Bürgern, Churf. Sächf. Berck-Schreibern und der Schulen Inspectorem zu Annenberg*) in teutonicam linguam conuersam, ineditam, in fol. in qua de Bersmanno legitur narratio, fol. 202. Legi etiam merentur Iustini Bortuchii *Chronicon* portense P. II. p. 104. edit. Jo. Martin. Schamelii *Lipf.* 1739. in 4. vbi vero, sicut & in Adami *vitis*, in *lexico eruditorum* Tom. I. col. 103. minus accurate *Georgius* adpellatur. Jo. Petr. Lotichii *Bibliotheca poetica* P. III. p. 103 sqq. Jo. Dietrici Dissert. *de Annaeberga, & claris viris inde oriundis*, *Lipf.* 1702. in 4. Jo. Christoph. Beckmanni *Historie des Fürstenthums Anhalt* P. VII. Cap. III. p. 329 sqq. Jo. Andr. Gleichii *Reformations- und Hofprediger-Historie* P. I. *Dresd.* 1730. in 4. p. 109. & p. 182. Jacob. Buckhardi *Commentarius de linguae latinae in Germania fati* P. I. Cap. VI. p. 496 sqq.

LXX.

PVB. VEGETII *Viri Illustris* Mulomedicina, Ex trib. vetustiss. Codd. varietate adiecta: ynde infiniti loci addi & expurgari a quouis poterunt, vsu magno publico. Opera Joan. Sambuci Pannonii. *Cum Caes. Maiest. Privilegio. Basileae per Petrum Permm MDLXXIII. (1574)* in 4. pp. 196. exceptis fol. 6. prioribus.

Primus qui P. VEGETII RENATI quatuor libros *de arte veterinaria, siue mulomedicina*, e situ quasi & obliuione produxit, fait celeberrimum illud Germaniae decus, Hermannus Comes Nuenarius, ecclesiae cathedralis colonienfis Praepositus, qui codicem vetustum, cum Beato Rhenano, & Joanne Fabro, Esameo, iulia-

inliacensi typographo, communicauerat, vt illum a mendis quibus scatebat, doctissimorum virorum auxilio, expurgarent & in lucem ederent. Beatus autem Rhenanus aliis & grauioribus negotiis districtus, id mandatum detrectauit, quo facto Joannes Faber, iteratis tandem Comitibus Nuenarii precibus commotus fuit, vt hunc librum euulgaret, & Ferdinandi regis Hungariae & Bohemiae nomine inscriberet, quod egregios & validos ille haberet equos, inter quos forte reperirentur, quos heic auctor & a peste praeseruari, & iam aegrotantes sanari, non incommode docuerit. Exiit haec editio in lucem, hoc instructa titulo: *VEGETII RENATI artis Veterinariae, sive Mulo-Medicinae Libri quatuor, iam primum typis in lucem editi. Opus sane in rebus medicis minime aspernandam. Basileae excudebat Joannes Faber Emmeus Juliacensis MDXXVIII. (1528) in 4. folior. 72. Cum autem ea, ex mutilo & corrupto codice exscripta, plurimis infecta esset mendis, VEGETII opus, titulo, quem adscriptimus, euulgauit Joannes Sambucus, pannonijs & dedicatione ornauit:*

GENEROSO AC MAGNIFICO D. RODOLPHO KHVEN DE VELASH, DOMINO IN LICHTENBERG ET GANDEGG, LIBERO BARONI IN LENGPACH, MAXIMILII IMP. A CONSILIIIS, CUBICULARIO, AC SUPREMO EIVSDEM AGASONVM STABULIQUE MAGISTRO, REVERENDISS. ARCHIEPISCOPI SALTZBURGEN. FRATRI GERMANO, MVSARVM LITERARVMQUE PATROCINIO

JO. SAMBVCVS PANNONIVS HQC P. VEG. DE VETERIN. MEDICINA OPVS ANTE ANNOS L. MUTALVM CORRVPTEQUE EDITVM, NVNC VERO A SE EX VV. CC. PLVRIMIS IN LOQIS EMENDATVM AC RESTITVTVM. D. D.

VIENNAE IPSIS KAL. QVINCTIL.
M. D. LXXIV.

Huic

Huic dedicationi subiicitur Joannis Fabri Emmei *epistola* dedicatoria ad Regem Ferdinandum scripta *Basil.* 1528. *elencbus titulorum*, quibus librorum III. capita inscribuntur. Variantes e tribus codicibus mss. quibus Joannes Sambucus usus est, oris paginarum adscriptae sunt. Omnium autem optima & accuratissima, nostra aetate est editio, quam Jo. Matthias Gernerus, adiutore Zacharia Platnero usus, ad vetustum codicem corbeiensis conlatam, & aliquot coniecturis & adnotationibus instructam, subiicit *Scriptoribus rei rusticae veteribus latinis Lips.* 1735. II. Tom. in 4. editis, Tom. II. p. 1033 sqq. In teutonicum opusculum conuersum sermonem, hoc prodiit titulo: *Vom rechter und wahrhafter Kunst der Artzney, allerley Kranckheit und Schäden der Thier, als Pferd, Esel, Ochsen, Maulthier, sie seien auswendig oder inwendig, mit Tranck, Salbung, Brennen, Lassen, und andern zu beylen &c. Auch wie man deren Ursprung und bresten erkennen soll, Erstlich durch den hochverstandigen FLAVIVM VEGETIVM RENATVM in Latein beschriben &c. Fetzund von neuen durchsehen und mit eigentlichen Contrafacturen an Tag gegeben, dergleichen nicht ist gedruckt worden. Franckfurt am Mayn, bey Martin Lechler, in Verlegung Siegmund Feyerabends und Simon Hülers. 1565. in 4. folior. 155. Vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden* Tom. II. p. 78.*

DE PVBLIO VEGETIO, siue vt ab aliis vocatur VEGETIO RENATO, incertae aetatis auctore, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. III. Cap. XII. p. 619. Tom. III. p. 135 sqq. Cum PVBLIVS VEGETIVS in suos *de arte veterinaria* libros, non pauca transtulisset e sexto libro Columellae, multaue loca iam in VEGETIO, iam in Columella inuenirentur, quae mendis deformata essent, & alter ex altero, saepe numero emendari posset, Joannes Baptista Morgagnus, operae pretium se esse facturum arbitratus est, si lo-

si locos singulos, quorum alter alterius ope indiget, inter se conferret, atque ita ante oculos statueret, vt VEGETII primum verba, tum Columbellae, quemadmodum edita sunt, deinde vtriusque, quomodo alterum ex altero emendandum existimauit, vno obtutu conspici possent. Factum id fuit in *epistola ad Iulium Pontederam quarta*, Patauii *prid. Kal. April. 1723.* scripta, quae inserta fuit a Jo. Matth. Gesnero, *Scriptoribus rei rusticae* Tom. II. p. 1232 sqq.

Joannes Sambucus, Tirnauiae in Hungaria anno 1531. natus, medici elegantis, poetae, eruditi, historici insignis, & antiquarii paene incomparabilis elogium adeptus est. Bibliothecae vindobonensi praefectus, Maximilianj II. & Rudolphi II. Impm. Consiliarius, & historicus constitutus, anno 1584. Viennae apoplexia correptus mortuus est. Thuanus L. LXXX. *Histor.* Tom. III. p. 973. edit. *Francof.* 1614. in 8. illum aliena, quam sua industria clariorem, & eam illius in veteribus libris colligendis fuisse scribit diligentiam, liberalitatem in publicandis, vt principibus vixit, qui hac re laudem consequuti sunt, quamuis in dispari fortuna aequari debeat. Conf. de illo, praeter scriptores, in *lexico eruditorum* Tom. III. col. 90. citatos Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 412. Jo. Petri Lotichii *Bibliotheca poetica* P. III. p. 73 sqq. Conrad. Samuel. Schurzfleisch *Introductio in notitiam Scriptorum* P. III. p. 63 sqq. Joan. Fabricij *Historia bibliob.* fabrician. Tom. III. p. 465. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 92 sqq. Paull. Freheri *Theatrum viror. eruditionis claror.* p. 1282. vbi sepulchro eius tale elogium inscriptum esse rerulit:

SAMBVCVS LINGVAS COLVIT QVI DOCTVS
ET ARTES

CVI NATALE FVIT PANNONIS ORA SOLVM;

CAESARIS HISTORICVS PRAEMISSI TEM-
PORIS ACTA

ET

ET DIGNOS SCRIPSIT COGNITIONE LI-
BROS.

AONIOS INTER MERUIT QUOQUE NOMEN
GLORES,

CARMINE YVCVNDVM QUI CECINERE
MELOS.

ANTE DIEM QUAMVIS MVNIS FLORANTI-
BUS IPSVM

E MEDIO TVLERIT MORTIS AVARA MA-
NVS.

IPSE TAMEN SVPEREST, MELIORI PARTE
SVPERSTES,

IN CAELIS ANIMA, NOMINE CLARVS
HVMO.

NIL IN SOLERTES MVSA RVM IVRIS ALV-
MNOS

MORS HABET: A MVNIS DOCTVS OBIIT
NEQVIT.

OBIIT IDIB. JUNII MDXXCIV.

LXXI.

EVDOXI PHILAETHIS Aduersus Calumnias
Et Sophismata Cuiusdam Personati, Qui Se
Euandrophilacten nominauit. Apologia. "Ελσυχος
αυτο διαβολης. Veranae, apud Sebastianum a Dom-
inis: MDLXXIII. (1573) in 4. folior. 35. & 82.

Causa, ob quam haec *apologia* euulgata fuit, talis
est. Cum anno 1569. Brixiae pestilens & contagio-
sus morbus grassaretur, quo multi homines correpti
interierunt, de Theriacae vsu, in huius morbi curatio-
ne, gravis, inter Aesculapii filios, exorta est contro-
uersia. Josephus enim Valdanius siue Valdagno, ve-
ronensis, medicus, philosophus, & mathematicus, &
philosophiae moralis, apud Brixioses professor, The-
riacae

riacae vñm probaterat. Illustris autem J. cuiusdam viri instinctu, suam ille sententiam scripsit, mandavit, quae cum solidis fundamentis inniteretur, sualentibus amicis duobus libris *Brixiae* 1569. & 1571. typis fuit excusa. Eodem tempore Hieronymus Donzellinus, a Valdano interrogatus, quid de ea controuersia sentiret, missa ad illum longiore epistola, quam postea hoc titulo euitgauit: Hier. Donzellini *epistola ad Josephum Valdanium, de natura, causis & legitima curatione febris pestilentis, in qua etiam de Theriacae natura ac viribus latius disputatur, Venetiis apud Borgopineries fratres* 1571. in 4. eius iudicium probauit, additisque rationibus confirmauit. Cum autem Vincentius Calzaveglia, qui etiam Brixiae medicinam exercebat, hos videret libellos, suae plane aduersos sententiae, contra Valdanium tractatum emisit *de Theriacae abusu in febribus pestilentiis, Brixiae apud Vincentium Sabiensem, an. 1570. in 4.* Ita vero non contentus, post paucos dies, litteras misit ad Donzellinum, in quibus omnia eius dicta ad limam vocauit, & multis diceriis atque condiciis illum laceffuit. Adscito igitur EVDOKII PHILALETHIS nomine, Donzellinus illi respondit; quo accepto Calzaveglia Euandrophilactis sub persona se defendit aduersus EVDOKIUM PHILALETHEN, & non solum illum hominem personatum, sed Donzellinum ipsum, nouis conuiciis, calumniis & maledictis atrocissimis petiit. Id admodum aegre ferens Hieron. Donzellinus, eam quam diximus, in lucem prodire iussit *Apologiam*, in qua aduersarium suum mirifice depexum dedit. Minime quidem nos fugit quod doctissimus Italicorum Marchio Scipio. Massi, Josephum Valdanium, sub EVDOKII PHILALETHIS persona, in scenam produsse, & *apologiam* scripsisse prodiderit, in Verona *illustrata; Verona* 1732. in fol. Tom. II. p. 201. vbi ait: *Suo (scil. del Valdano) e scritto non meno in propria difesa, che de Donzellini, è il libro intitolato; EVDOKI PHILALETHIS Apologia. Veronae* 1573.

Sed obstat hisce Maffei verbis Leonardi Cozzandi au-
toritas, qui in *Libreria Bresciana, Brescia 1694*
in 8. P. I. p. 134. de Hieronymo Donzellino haec ad-
notavit; quae cum liber paullo sit ravior, heic ad-
scribimus:

„Girolamo Donzellina, nato negli orci noui fu
„Dottore dell'arti, e filosofo bravi, & eccellente Medico
„qualche tempo in Brescia, ma venuto in dispartire col
„Medico Vincenzo Calzaveglia Dottor di Collegio, per
„che difendeva l'opinione di Gioseffe Valdagno, Me-
„dico Veronese in Brescia, riprovata con un libro in
„stampa dal Calzaveglia, e di nuovo confermata dal
„Donzellina, che scrisse contro il Calzaveglia à difesa
„del Valdagno, una terribile Apologia, furono ambi-
„due necessitati uscir della città di Brescia. Il Valda-
„gno à Verona sua patria, il Donzellina à Venetia
„portossi, ove medico con gran sua fortuna, felicità &
„applauso, scrisse un Trattato; Remedium ferenda-
„rum iniuriarum, siue de compescenda ira Ven. pres-
„so Franc. Ziletto 1586. (in 4. & Altorph. apud
„Nicol. Cnorium 1587. in 8). In oltre; de natura,
„caussis & legitima curatione febris pestilentis ad Jo-
„sephum Valdamium Veronensem Brixiae medicum
„epistola Venet. presso Camillo & Rutilio Borgomine-
„ti 1570. in 4. nelle quali opere per il grave affronto ri-
„cevuto dalla Città di Brescia con esserne villemente
„scacciato, di cui era membro, e non punto indegno,
„non più Bresciano ma Veronese nomo se. E del mo-
„desimo Donzellina e pure l'Apologia: EVDOKI PHI-
„LALETHIS aduersus calumnias & sophismata, cu-
„iusdara personati qui se Euandrophilacten nominat,
„Apologia In Venet. (Verona) presso Sebast. a Don-
„tis, 1573. in 4. Cui rispose il Calzaveglia con altra
„Antipologia, che dice: Euandrophilactis aduersus A-
„cestam Cacodoxum, qui se falso Eudoxum Philale-
„them facit, Antipologia. In Brescia, presso li heredi
„di Damiano Turlino 1573. in 4. E doppo detta ope-

„re leggeſi una lettera latina per. del. Calzavaglia, al
 „Donzellina, in 4. Scritte in etre il Donzellina Me-
 „thodum linguæ græcæ quatuor libris, cum breuiſſi-
 „mo Grammaticæ compendio. „

Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. VI.
 P. II. p. 174. Vincent. Placcii *Theatr. Pseudonymor.*
 p. 264. Duodecim vero EVDOKI PHILAETHIS
Apologia, complectitur *diſputationes*, quibus perſona-
 tus auctor, ſatis proluxam præmiſit introductionem,
 in qua fata in primis, quæ Donzellinus Venetiis ex-
 pertus fuerat, exponuntur.

Patrem habuit Hieronymus Donzellinus Bonamen-
 tem Dozellinam, veronenſem, qui ob bellicos tu-
 multus, Verona profugus, in oppidum ſe contulit,
 quod Hætruſcorum lingua vocatur *Orci novi*. Hic
 ducta vxore, ex honeſta familia, multos liberos pro-
 creavit, e quibus filios, qui ad litterarum ſtudia pro-
 penſiores videbantur, Petrum ac Hieronymum Bri-
 xiam ablegavit, qui tandem cum integrum annum ibi
 commorati eſſent, ſuadentibus amicis Patavium con-
 ceſſerunt, ubi alter Jureconſultus, alter Medicus fa-
 ctus fuit. Hieronymum autem *veronenſem* patria di-
 ci poſſe, PHILAETHES hac potiffimum ratione
 demonſtrare nititur, quod non tantum antiquo maio-
 rum ſuorum iure Verona ſit oriundus, cum patrem,
 avum, & proavum habuerit veronenſem, ſed etiam
 quia vetere iure renouato, in eam urbem ceu poſtil-
 minio receptus fuerit. Id vero factum eſſe ait, cum
 a patruo ſuo vocatus, Verofam venit, & ab eo in fi-
 lium adoptatus, veronenſis civis factus eſt. Ut dictis
 ſuis fides conſtet, hoc publicum adfert teſtimonium:

Matthæus Forcatura. Veronæ *Propraetor*, &
 Thomas Becellus, *publicum in civitate magiſtratum*
gerens; nec non Thomas Forcatus, *Nobiliffimi Ta-*
bellionum veronenſium Collegii Præfeſtus; teſtantur
 Hieronymum Donzellinum, ut *arrogatione a Fran-*
 Tom. II. N cisco

cisco patris factis, veronensem civem esse: ortum ex Bonamente civis veronensis nato: cuius parens fuit Petrus, Hieronymi avus. Horum quoque Maiores, per multas aetates, Honoratos Civis, ac perpetua quadam successione Tabelliones, ac in maiori Civitatis censu fuisse, ex actis & commentariis civitatis constare, fidem faciunt.

Caussam vero, ob quam Hieronymus Donzellinus, se nominaverit in libris editis *brixianum*, talem esse retulit: *Nunc cupio ex te (adversarium suum hisce verbis compellat) intelligere Vir solertissime, cur non & Donzellino, geminam patriam concedas? cum in una sit natus, in altera exceptus; praesertim cum eius pater, ac maiores omnes, fuerint cives veronenses. Quandiu sano extra utranque patriam fuit, Brixianum se vocavit. Testes sunt multi libri ab eo editi in quibus semper se Brixianum fecit. Vbi vero a patre suo vocatus, Veronam venit, & ab eo in filium adoptatus, veronensis civis est factus; & patrimonio satis amplo, locupletatus; & in nobilissimum medicorum collegium honorifice exceptus; & ex patris ordine ducta uxore, cum primariis huius civitatis familiis affinitates quam plurimas contraxit; adde quod & prolem suscepit, ut idem civitatis ius posteritati suae sit transmissurus; an nequam tibi videbatur ut se brixianum appellaret? An hoc est patriam ac genus eventuri?*

Mali sunt homines qui bonis dicunt male. Sed maximum etiam est mendacium quod dicit; illum Brixianam patriam abdicasse: Cum etiam post omnia illa in veronensem hanc civitatem auctoramenta; post diuturnam hic habitationem; ubi incidit occasio; non tantum verbis, sed etiam scriptis, se Brixianum vocet. Scis tu, quanta animi benevolentia in istam patriam fuerit per-motus; cum in postrema eius epistolae, quem ad Val-danium misit, parte, candidissimo animo, medicamen-tum indicat; adversus tunc grassandem lucem; cuius & ipse, & primarii Europae medici, plurima habuerant
expe-

experimentis. Nonne inter reliqua, hoc etiam scriptum adscripsit:

Nescio quā natale solum dulcedine cunctos

Ducit & immemores non fuit esse sui.

*Est etiam inter epistolas illustris Comitis Ludovici Nogarolae, viri in omni linguarum, & doctrinarum genere eruditissimi, Exemplum earum literarum, quas Viennam misit ad Donzellinum, cum illic tunc ageret; in quibus vehementer cum eo expostulat, quod in editis a se libris, semper se brixianum vocet; cum reuera sibi veronenſis, prodierant enim tum in lucem elegantissimae Themistii Peripatetici orationes, a Donzellino in latinum sermonem conuersae; quas ille veronensi potius, quam brixiano nomine volebat insigniri &c. His sane verbis adducimur, vt credamus, quod hic Hieronymus Donzellinus, eius quoque libri, qui inscribitur *de compescenda ira*, sit auctor, quem Petr. Baile in *Dictionaire* Tom. I. p. 1016. & *lexici eruditorum* auctor, Tom. II. col. 190. ideo alii, & a nostro diuerso tribuunt auctori, quod in titulo *veronensem* se adpellauit. Confirmant sententiam nostram ipsa Leonardi Cozzandi verba, quae supra adscripsimus. Quod ad aduersam spectat fortunam, quam Venetiis expertus est Hier. Donzellinus, PHILALETHES illam, ob inuidiam, qua illum prosequerantur, nonnulli vrbis venetae medici, exortam esse, luculentis probat indicijs. Omnis atrem aduſatio, ad haec duo potissimum redit capita, alterum quod libros legibus vetitos legerit, alterum quod cum hominibus, quorum dubia esset religio, fuerit versatus. Cum vero Donzellinus, iudices suae causae minus fauere conspiceret, adeo vt in summum discrimen omnis eius fortuna adduceretur, senatorum aliquot consilio atque hortatu, fuga sibi consuluit, ne ea incommoda sustinere cogeretur, quae intra parietes clausis, ac sui corporis libertate destitutis, necessario sunt perferenda. Relicta igitur veneta vrbe, cum imperii comitia, Augustae Vindelicorum celebrari au-*

daret, ad Regem Ferdinandum se contulit. Sed inter-
 ea inimici eius, reditum illius veriti, magistratum ita
 sollicitauerunt, ut ab eo tandem, deserta causa proscri-
 beretur. Reliqua, quae in hac causa acta fuerunt,
 ipsis PHILALETHIS verbis exponemus: Imperii co-
 mitia Augustae celebrari audiuit; atque ibi Caesaris
 loco sedere serenissimum Regem Ferdinandum; apud
 quem sciebat, Reuerendissimum tum Episcopum pharen-
 tem, qui nunc illustrissimus est Delfinus Cardinalis;
 Pontificis Legatum esse. Illum itaque iudicem appellan-
 dum esse sibi censuit. Atque haec vera, ac germana eius
 in Germaniam protectionis causa fuit. Cum autem
 Augustae certior factus esset, Pontificis Legatum, non
 aliter suscipere causam posse, nisi ea illi a summo Ponti-
 fice prouincia mandaretur; clementissimum Regem tum
 temporis, per supplicem libellum interpellauit; ut hoc
 sibi a pontifice beneficium impetraret; Julii enim Alex-
 andrini, ac Stephani Laurei opera, ac studio; quibus
 ille tamquam familiaribus medicis utebatur; facilis
 Donzellino ad ipsum aditus fuit. Qua certe in re,
 eximiam Sereniss. Regis in se benignitatem, & clemen-
 tiam expertus est; litteras enim & propria manu sub-
 scriptas, & sigillo munitas, ad Paulum III. Pont. max.
 pro eius causa dedit: graui addita eius negotii com-
 mendatione. Delfinus a Pontifice rom. reuocatus, eum
 reperit bellico adparatu impeditum; ac ita armis ani-
 mum adplicuisse: ut alias res omnes fere negligere vide-
 retur. Qua ae re ab eo admonitus Donzellinus, ex vr-
 be nihil boni a se expectandum esse, sero tandem de-
 praehendit. Caeterum cum aliquandiu iam, etsi inuitus,
 ac nolens, in Germania substitisset, & aliquot Illustriss.
 Principum consuetudine uteretur; duos ex illis sibi dele-
 git quos amplissimo senatu Veneto sciebat esse amicis-
 simos; quorumque gratiae, ac beneuolentiae, aliquid of-
 ficii, ille esset concessurus; Hi vero fuerunt, Cardinalis
 augustanus, & Archiepiscopus saltsburgensis; quos ille
 Ratisbonae conuenit, ubi imperii principum contentus
 agebatur; & per supplicem libellum exposita causa, il-
 lud

*lud petiit, ut datus ad sereniss. Venetiarum Principem, litteris, fidem sibi publicam impetrarent; donec apud idoneos iudices, eius causa discuteretur. Verum parum felici consilio usus ad fecit. Cum enim eius Reipub. vetus sit institutum, ut non cuius Principi, sed solis Regibus id beneficii concedant, ac gratificentur, libentissime illi quidem ampliss. Antislites, Donzellino, litteras dederunt; sed quae nullum ei fructum attulerunt. Huius infortunii admonitus, a Clariss. veneto Oratore, Leonardo Mocenico, ad Sereniss. Regis Ferdinandi clientelam, ac fidem se conuertit, eique se tradidit. Jam enim Donzellini nomen illi erat notum; cum Paulo III. Pontifici, eum antea per litteras commendasset, & in Sereniss. filiae, Poloniae Reginae Medicum illum postulasset; quare facilis illi ad Regem aditus fuit. Hic paucis exposita causa, propositisque postulatis, datoque in manus principis clementiss. supplicii libello, haec ab eo verba Donzellinus audiuit: Iusta atque honesta nobis haec videtur petitio; cui ex officio nec volumus, nec possumus deesse. Litteras paulo post officii plenas, ad Principem Venetiarum describi mandat, in quibus, grauissimis verbis hanc illi causam commendat; ac fidem publicam pro reditu, Donzellino decerni postulat. Contigit tum forte fortuna, ut Venetus orator, Leonardus Mocenicus, obita legatione, in patriam rediret; Huic igitur a Rege, litterae traduntur; additis etiam humanissimis verbis, quibus hoc illi negotium vehementer commendabat. Harum litterarum exemplum ad finem huius libelli, reieci-
 mus; (scriptae sunt ex Augusta Vindelicorum, die XX. Jul. MDLVIII.) ne narrationis ordo impederetur; ut quibus harum rerum veritate perspecta, certius de illis iudicare possit. Mocenicus ubi Venetus fuit, Regis mandata fideliter est executus; Fides igitur publica ex Senatusconsulto illi fuit decreta; qua accepta, statim se Donzellinus Venetias contulit; Vbi ut magistratui, qui religionis causis cognoscendis praees, se susterget, prima illi fuit cura. Harum omnium rerum, non tantum spe-*

*Prætores, sed fere etiam Actores fuerunt, amplissimi Senatores ac Equites duo; ille, quem paullo ante nominavi Leonardus Mocenicus, & Paullus Theupolus; qui etiam apud Caesarem sereniss. Senatus veneti fuerunt oratores; cuius etiam rei causa eos hic testes appellandos censui. Cum vero post multos dies, sacro illi senatui placuit ut eius causa discuteretur, ac iam in rem præsentem ventum esset; quale nam & quam ingens crimen, illi obiectum fuit? Te nunc appello Euandrophilax, qui animi tui impetum sequutus, quam plurima falso comminisci voluisti. Omnis accusationis. duo tantum capita fuerunt, alterum quod libros legibus vetitos legerit; alterum quod cum hominibus, quorum dubia esset fides, fuerit versatus. Tandem, cum diligenter exploratus, atque excussus ab his, quibus fidei censura demandata est; ab orthodoxa doctrina, ne latum quidem unguem discessisse fuisset depræhensus; tantum ob duo illa paullo antedicta capita, in suspicionem incidisse fuit iudicatus, ac dimissus; cum summam iudicum benevolentiam perpetuo expertus esset &c. Quae igitur cum ita sint, quomodo fieri potuerit, ut Hieronymus Donzellinus, anno 1560. e decreto Senatus veneti, aqua sit suffocatus, ut P. Baile quidem & Auctor *lexici eruditiorum* II. citr. prædunt, nulla prorsus ratione conspiciere possumus, cum non solum extra omnem dubitationem positum sit, quod controuersia, quae illi cum Vincentio Calzaveglia intercessit, post annum 1570. fuerit agitata, sed ipse etiam ille, omnia, quae Venetiis illi contigerunt, longa verborum serie exposuerit. Cum praeterea neque Scipio Maffei in Verona *illustrata* I. cit. neque Leonardus Cozzandus eiusmodi supplicio Hieronym. Donzellinum e medio fuisse sublatum prodiderint; nos non falli existimamus, si istam narrationem ad fabulas referimus, quibus forte ex aduersariis Donzellini quidam, credulis imponere, & eius famam contaminare studuit. Quod autem Iosephus Valdanius, & Hieronymus Donzellinus, ob hanc *Apologiam* contra Euandrophylacten euulgatam,*

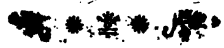

oppido raturu, quam Leonard. Cozzandus l. cit. *terribilem* nominat, vrbe Brixia excedere iussi fuerint, & ille Veronam, hic vero Venetias se contulerit, praeter Cozzandum adnotauit P. Baile l. cit. Exemplum *Apologiae*, quo vtimur, hoc singulare habet, quod acerbiora conuicia, quae in *Calzavegliam* iecit PHILALETHES, a quodam, forte ab auctore ipso, acramento sint obducta & expuncta. Qua ratione id factum fuerit, hic lectores docere poterit locus, qui fol. 20. b. legitur: *Tu tamen, haec omnia, (vabiosa) quaedam loquacitate, (& Theonino dento petulantissimo) exagitas; (& tanquam vna ex Arpiis) contaminas, furdas, ac commaculas; calumniisque ac falsis criminacionibus, (& verbis euentitis) in deteriorum partem rapis, ac peruerse interpretaris.* &c. verba enim, quae vniuersi inclusa sunt, atramento obducta fuerunt, quod etiam in pluribus aliis locis factum fuit.

LXXII.

Incipit *Excellentissimi Medici, magistri PETRI DE ABBANO* prologus in libellum de venenis mineralibus vehitabilibus (vegetabilibus) animalibus & quolibet ente sub solari globo ceptis, per venerabilem virum *Wilhelmum Haldenhoff. de Thorn Artium & Medicine doctorem Magni magistri Prusie.* Diui ordinis Theutonicorum Phisicum emendatum. in 4. folior. 24.

Inter varias editiones libri, a Christophoro Heudreich in *Pandectis* brandeb. p. 2. & a Nicerono in *Memoires* Tom. XXVI. p. 314. memoratas, haec paullo rarior, litteris gothicis expressa, locum non inuenit. Legitur in fine eiusmodi epilogus: *Hoc opus taxicorum PETRI DE ABBANO Bestissimi Patris N. suo no-*

mina inscriptum habes Quod etsi breue sit, utilitate sa-
 men breuitatem ipsam longe compensat. Per quod
 tuam salutem tuamque vitamque custodire potes quod eman-
 datum est per Wilhelmum Haldenhoff. Ere promendum
 quo curauit Quod arte sua, Jacobus. Thanner Herbipo-
 lea. In Opido Liptzenli perfecit. XIII. Julii Anno do-
 mini M. CCEC. LXXXVIII. (1498). His verbis ty-
 pographus insignia sua adposuit. Memoratur eadem
 editio a Mich. Mairtaire in *Annual. typogr.* Tom. I. p.
 672. a Joan. Hear. Leichio in *Annual. typogr.* Lipsiens.
 p. 74. Repetitam fuisse editionem, in eadem officina
 typographica anno 1500. in 4. plagg. 20. intelligimus
 a Friderici Boerner, *Specimine I. Bibliothecae librorum
 variorum physica-mediceorum, historico-criticis, Helmi-
 stad.* 1751. in 4. p. 30. ubi autem editorem Wilhel-
 mum Haldenhoff vocari conspeximus, qui in nostra
 editione Wilh. Haldenhoff appellatur. Pontifex ma-
 ximus, cui PETRVS DE ABANO hoc opusculum
 suum dicauit, non quidem nominatur, sed sine dubio
 Honorius III. aut Joannes XXII. est, quorum aetate
 is, Parauii, medicinam sbcuit, quibusque admodum
 carus fuit. In sex potissimum diuisiones, - & capitula
 LXXXII. opusculum suum distinxit. I. de venenis in
 genere agitur. II. de vnoquoque veneno in specie loquitur.
 III. describit modum, secundum quem venenum
 manifestat, & nocuientiam inducit humano corpori.
 IIII. Sermonem facit de praesustodia & cautela, ne aut
 venena propinentur, aut si propinata non nocuant. V.
 Signa ponit & curas, ad quodcunque venenum assum-
 ptum, & ad eius nocumenta introducta. VI. Virtutes
 bezoarticas, id est a morte liberantes, & cetera virtute
 potius & diuina quam complexione vel natura ad quod-
 cuiusque venenum describit. Huic posteriori diuisioni,
 duarum quaestionum se adiecturum solutiones promi-
 sit in praefatione. I. Vtrum tiriacca (theriaca) magna
 sit alicui veneno bezoar, vel medicinis? II. Vtrum vene-
 num aliquod possit ad certum tempus saliter exhiberi,
 quod ex eo quis ad illud tempus morietur & non ante?

Prioris

Præterea autem tantummodo questionis solutio ab illo prolata fuit, quæ capit LXXXII. constituit, posteriori autem silentio plane transit. Hac igitur, re Petrus Cararius siue Carerius, montefelcensis (*Monte Silice*) Italus, medicus, qui Parauii, anno 1506. mortuus dicitur, permotus fuit, ut opusculum siue *quæstiones de venenis, ad terminum*, conscriberet, quod nonnullis recentioribus editionibus, libri PETRI ABONDANENSIS, additum fuit, v. c. editioni, quæ cum aliis opusculis, hoc prodiit titulo: *Conciliator controueriarum, quæ inter philosophos & medicos versantur*, PETRO ABANO Patavino, *Philosopho ac Medico clarissimo Auctore. Libellus de venenis eodem auctore. Patri Cararii quæstio, de venenis, ad terminum.* Symphoriani Champetii Iugdicæsis in *Conciliatorem tribulationum. Quæ omnia nuperimo a viro doctissimo accuratissime sunt recognita, variisque annotationibus, ac indicæ leuipiori illustrata. Venetiis apud Iuntas. 1548.* in fol. folior. 289. Conf. de aliis & recentioribus editionibus, libri, quem P. TRVS DE ABANO *de venenis* composuit, Christophor. Hendrich & Niceton, II. cit. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & iofm. Latine*. L. XV. p. 716). Cl. David Clement, *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont difficiles à trouver* Tom. I. p. 4 599.

PETRVS DE ABANO, siue DE ABANO, siue ABONDANENSIS, cognomen a patria Apone, vice, hanc procul, a Parauio, obtinuit. Natus dicitur circa annum 1450. & cum in Græcia, cum & Constantino poli, & Parisiis, tanto ardore ad linguam græcæ, matheseos, philosophiæ, & medicinæ studium incubuit, vt nonnullis ferè de hisce artibus, sita ætate haberet præteritum. In academia parauina omnium primus, medicinæ professor constitutus, insigni ad lausum & auditorum, concursu doctus. Ab æcclesiasticis nomen quidem illius, ob magiæ suspensionem, apud hereticæ prauitatis inquisitores delatum fuerat, sed causa non-

dum peracta, mortuus, in effigie publice combustus fuit. Conf. Gabriel Naudé *Apologie pour tous les grands personnages qui ont été faussement soupçonnés de Magie* Chap. XIII. p. 380 sqq. edit. Paris. 1625. in 8. Peruulgata quidem virorum doctorum est opinio PETRUM APONENSEM anno 1316. aetatis anno LKVI. diem obiisse supremum, sed illum anno 1319. adhuc in viuis fuisse refert John Freind in *Histoire de la Médecine* Tom. III. versionis gallicae, quam dedit Etienne Coulet à Leide 1727. in 12. p. 79. ubi la plûpart, ait, des auteurs placent sa mort en 1316. Conringius seulement & Mr. Naudé la mettent en 1305. Mais après avoir meurement examiné le fait, je crois que les uns & les autres se trompent. Car il s'écrit l'Œuvre (Conciliatore) dont j'ai parlé ci-dessus, au Pape Jean communément appelé XXIIme qui devoit son ami particulier, & Homme lui-même d'une très grande Littérature. Mais comme ce Pape ne fut élevé sur la Chaire de Rome qu'en 1306. on doit plutôt s'arrêter à ce que dit Aquilinus (Chironiant. c. 5.) qui parle de notre Auteur comme étant au plus haut degré de sa Réputation en 1319. Conf. praeter Scriptores iam nominatos, Jo. Trithemius de *Scriptor. eccles.* Cap. DLVI. p. 195. Josias Sienkerus in *Bibliotheca.* p. 352. Paul. Freherus, in *Theatr. viror. eruditionis claror.* p. 1209. Jacob. Philipp. Tomasini, *illustrium virorum elogia iconibus exornata, Patavii* 1636. in 4. p. 81. ubi etiam eius imago, mirabilissime arte expressa conspicitur. Nicol. Commen. Papadopolis in *Historia gymnasii patavini* Tom. I. p. 178 sqq. Christoph. Aug. Hermannus in *Actis philosophor.* P. VII. p. 69 sqq. P. XV. p. 374 sqq. P. Baile in *Dictionnaire* Tom. I. p. 267 sqq. Gian-Maria Mazzuchelli in *Nocturnis floribus & criticis intorno alla vita di PIETRO D'ABANO* in *Raccolta d' Opusculi scientifici & filologici* Tom. XXIII. p. 1 sqq. Mich. Angel. Zorzi in *Lettere intorno al sepolcro ed alle vite di PIETRO D'ABANO*, in *lettere erudite di* Mich.

Mich. Angelo Zorzi, in *Padova* 1726. in 4. p. 20 sqq.
Analeſta noſtra litterar. p. 32.

De Wilhelmo Haldenhof, apud omnes ſcriptores
 altum eſt ſilentium.

LXXIII.

Paſſio ſancti Mauricii, & ſociorum eius carmine
 heroico edita per fratrem ARNOLDVM GOE-
 KINVM *Flutterium. vite communis apud Hildopolin*
ſeſtatorum.

Ad candidum lectorem.

Thebee legionis amor ſi lector honeſtas
 Pectus & ad coeli culmina volvis iter
 Si tibi complures celo cupis eſſe patronos
 Criminibus veniam ſi obtinuiſſe placet.
 Aut ſi noſſe fides vt ſumpta morte triumphet
 Viribus exerts. tentet vt aſtra poli
 Si tibi placatum ſanctorum ſanguine numen
 Eſſe voles. precibus ſideris orbe locum
 Conciliare placet ſophiæ ſi lumen adeſto
 Sedulus huic operi. candida ſcripta legens
 Omnia nempe dabit brevis iſte libellus. opesque
 Suggestet eternas. vena ſalutis hic eſt.
 Multa figurarum ſpecies variuſque loquendi
 Hic modus innuitur. margine clauſa patent.
 in 12. vel ſi maior 8. formæ minimæ folior. 24.

Libellum eſſe rariffimum, ex Scriptorum & catalogo-
 rum, quos evoluiſmus, ſilentio colligimus. Nullum
 enim inuenimus qui nomen huius auctoris adtulerit,
 ipſum.

ipsumque eruditorum lexicon illum silentio transiit.
Litteris gothicis, ut verba, in fine adscripta, produnt,
illum Erphordie excudit Martheus Maler. Anno D^c.
1539. In epistola dedicatoria satis longa, ad honorabi-
lem & egregie eruditum virum, ^{at} ~~damianum~~ Albertum
Vecheldum, ecclesie Hildopolitane canonicum, ac san-
cti Blasii apud Brunopolim Scholesionum, scripta Hildo-
poli, e conuictu fratrum vite communis decimoquinto
calendarum aprilium. Anno salutis humano MD32.

ARNOLDVS GOERINVS, ^{passionem} ~~saeracissimam~~
thebaeorum militum legionis, eius nomini, dedicandam,
ideo existimatit, ut non modo studiis eius, caelo de-
stinatis, fontem eiusdem rationem suggereret, sed
etiam deuotissimae erga Dei sanctos eius ~~uota~~, tan-
tam patronorum multitudinem conciliaret. *Es enim,*
ait, *si vnus sancti intercessione (ut saepe non incertis do-*
cumentis probatum est) legimus homines vel voto fuisse
positos, vel laudatos (laudatos) merbo, quis dubitabit se
tante multitudinis patrocinio non posse consequi que po-
stularit, quam fides iniuncta deo commendauit, quam reli-
giosa honorabilem, quam venerabilem deuotio, quam ipsa de-
ique passio cellis ipsis meritis conspicuam reddidit. Si
impossibile est multorum proax non exaudiri, quomodo
tanta exercitus filii, charissimae vota non exaudiat deus in
quibus pro sui nominis gloria fusi sanguinis preciosos
riuos agnoscit, quos ubi sollicitas animi tui deuotia hoc
libello legerit in caelestibus vitali gratia conspicuor, ipse
simul patris desiderijs ad beatas fore legionis sedes rapia-
ris. Nec id quidem mirum si uerferis in caelestibus qui
incredibili audisase dei inheres uerbo, (quod iuxta pro-
phetam) in aeternum permanet in celo. Vbi enim fuerit
corpus, illic (domino perhibente) congregabantur & aquilae,
e quibus vnam te esse & quidem prestantiorem, qui
quotidiano assu ad dei corpus congregaris, dum, ad
aquilae modum aeterni solis radios validiore mentis acie
(inflammato sacra lectionis mentis desiderio) pro alijs mi-
hi uideris excipere &c. Ceterum ARNOLDVM GQE-
RINVM, si seculi, quo vixit, reputaueris genium, in-

ter ineptos; & vltimas, vt vocant, caueat poetas, mi-
nime referendum esse, intrium, quo carmen suum or-
ditur, quemlibet docere poterit:

Arma fides inter radiantia firma triumphat
Thebaeae legionis amor dum diuas haberet
Pectora. stelligeris iam nunc addicta coronis
Per tormenta necis per & dia nefanda volucram
Librante pedem. ceto spectante. tulerunt
Premia leta deo miserante cracemque tyrannum
Derisere ferunt constanti pectore penas
Principe dum mundi dicto peperere salutem
Sanguine vorati celos subiere. canoris
Vocibus utque leuat cetus modulantis olympi
Religionis amor rudibus me nempe camentis
Christigene generosa iubet voluisse virorum
Facta. viam facilem celi sator abne parato
Abique tuo nata gratam nihil ipse probasti
Aut factu facile cuiquam inscripibile tamen
Ombdo pro me pater vati vltutis origo
Omnigene. quidquid sancti potuere fatendum est
Munere nempe tuo totum datur. ipsa voluntas
Inter dona boni tua nam numeratur. honesti
Totius vnde fuit factes. opus vnde salutis
Principium sumit. cuncti veneremur oportet
Maiestatis opes tunc quas nulla cupido
Extenuare potest hominum. numerusque nec vllas
Has vicisse valet. superant celestia dona
Vota virum. crescum heredibus ecce coactis
Semper opes superet. siue quis sit pauper inopsque
Omne genus. miserumque feres qui fontis honorem
Nescit istius. sed inertia pectora vatum
Sunt penitus. lachryetque manus calamique stuporem
Arentis miratur homo. dum sentit inanem
Fontis inexhausti donis se. sancta coronis
Vnde didisse fauet legto deuota. supernis
Laudibus accingor quorum te presula vates
Admonisse manum. rege. nunc exorsa leuantur.
Numine propitio calamam. mentemque rigato. &c.

Si recte posuimus calculum, omne carmen 886. hexametris absolvitur. Figuras rhetoricas & poeticas, quas auctor exornando carmini adhibuit, in margine notavit, quod ultimum distichon in titulo conspicuum, iam indicavit. Historia, vel potius fabula, quam carmine exposuit, notior est, quam ut illam multis verbis heic repetamus. Evoluat qui plura de S. Mauricio, & legione thebaica, cuius dux fuisse dicitur, legere cupit, scriptores historiae ecclesiasticae in primis Caesar. Baronii *Annales* ad annum Chr. 297. num. I. sqq. Tom. II. edit. maguntinens. 1601. col. 867 sqq. Antonii Pagi *Critica historico-chronologica in universos Annales* Baronii Tom. I. Colq. Allobrog. 1705. p. 317. Samuel. Basnagii *Annales* Tom. II. Roterodam. 1706. p. 578 sqq. Circumfertur *Historia passionis* S. Mauricii, & sociorum augaunenium martyrum legionis Felicis Thebaeae, quas ab Eucherio, Episcopo lugdunensi, anno Chr. 286. composita dicitur. Varias illius exstant editiones, quarum nonnullae ex codicibus interpolatis exscriptae fuerunt. Talis e. g. est, quam dedit Petrus Steuartius hoc titulo: D. Mauricius Thebaeae legionis Dux & signifer, olim a S. Eucherio lugdun. nunc iterum a Petro Steuartio productus, Ingelstad. 1617. in 4. Acta autem ista incorrupta & sincera, in monasterio iurense inuenit Petrus Francisc. Chiffletius, & euulgavit P. I. Paullini *illustrati, siue Adpendicis ad opera & res gestas* S. Paullini, nolenis Episcopi. Diuione 1662. in 4. Edidit illa etiam, secundum chiffletianam editionem Theodoricus Ruinart in *Actis primorum martyrum sinceris & selectis ex libris tum editis, tum manuscriptis collectis, erutis, & emendatis, notisque & observationibus illustratis.* Amstelod. 1713. in fol. 271 sqq. Inserta etiam sunt *Bibliothecae maximae Patrum*, Tom. VI. edit. lugdun. p. 866 sqq. Ossa martyrum legionis thebaicae, sepulta dicuntur Augustae Taurinorum, & superstitioso cultu ibidem honorantur, quod cum oculis suis conspiceret Joannes Dubordieu, cum Friderico Duce Schom-

Schombergio anno 1691. Taurinum veniens, is edidit ex itinere italico redux factus *Dissertationes historice & critique sur le martyre de la legion Thebæenne. Amsterd. 1705. in 12.* in qua non solum Eucherii *Acta*, cum versione gallica exhibuit, sed rem omnem, confictam esse, demonstravit. ¹⁰ *Carmine* epico, satis inepto, *profero* Eucherii complexus est Marbodius siue Marbodeus, rhedonensis, quod *carmen* ex editione vetere *rhedonensi*, anni 1482. & ex duobus mss. emendatum, cum aliis eiusdem Marbodi *opusculis* rhythmicis, ad calcem *operum* Mildeberti cenomaneasis, a D. Antonio Beaugendre *Paris. 1708.* in fol. repetitum fuit. F. Rudolphus Abbas *Acta* composuit *translationis, militis & legionis Thebææ an. 1121.* quæ Edmundus Martene inseruit *Veterum Scriptorum & Monumentorum historicorum, dogmaticorum, moralium collationi amplissima* Tom. VI. *Paris. 1729.* in fol. p. 1075. seq. Sed redeamus iam ex hoc diuerticulo, ad libellum nostrum. Nominat ducem, qui vna cum S. Mauritio, legioni thebæicæ interfuisse dicuntur, hisce versibus complexus est auctor:

*Hec mihi complexa sunt nomina sola beate.
Mauritius victor legionis candidus atque
Vir assis iunctus quibus in (que) nocentius absit
Exupe (deinde) rius coeat Florentius istis
Malladius pariter sit Cassius ordine iunctus
Hi nituere duces sacre legionis honesti
Cetera nos sacri lasæro vocabula caetas.*

Carmine finis imponitur, narratione duorum miraculorum, quibus reliquiae istorum martyrum confirmatae fuerunt:

*Corpora sanctorum multis labentibus ænis
Apocis ipsorum veniunt diuinitus hora
In lucem faciente deo. Theodorus ibi tum
Presulis officium. magna cum laude gerebat
Extrahit ille domum sacram templumque beatis
Martyribus. que tum miranda fueret retentam.*

Gesta

Festa satis. quidam fabricarum accitus inani
 Nomine gentilis. fidei virtutis & expertus
 Profuit iste die solis (labor omnibus) unus.
 Religione fuit quando & surgentis honore
 Morte dei geniti vetitus. tum mente laborem
 Integrare studet vesana. cumque silerent
 Omnia. festa dies. alios ex more sodales
 Intermissa opere in requiem misisset aequam
 Festo, hic solus adest operi. tumidaque rotas
 Mente. dei precepta facessere. vita desusque
 Unde fluit iustis & certa redemptio semper
 Accedit: verum iste sacris non templo diebus
 Vltis amens subit. diuinis rebus honorem
 Detulit: haud vllum. clara huic luce beati
 Apparuerat. viri sacrae legionis & idem
 Max. agitar. foelerum reus & mox pendere penas
 Urgetur: reprehensus item sur solus iniquo
 Presumptu temerari opus. calcatis olympi
 Festa rogans scelerare manu quo iure fabrilis
 Hos. edis. sacre muros. capitella. columnas
 Ausus pollutis fuerit. contingere palmis
 Cum fidei dono penitus sit inanis & expertus
 Detulerit festis non religione diebus
 Legittima. precibus deuote mentis honores.
 Hoc agitaerunt summo miseramine sancti
 Quo terrore faber stupefactus verteret ille
 In meliora gradum. fidei ut virtute. recepta
 Exueret gentilem animum. sensumque ferinum
 Utque operante deo completum est verbera post hec
 Insuper est inter sanctarum signa canendum
 Vxor erat Quinti generis splendore potentis
 Ac grauitate viri. paralitica membra traherat
 Insignis mulier miris craciatibus. ut iam
 Non ratione pedem quoquam foret vlla potestas
 Vertendi: sic dira laes constrinxerat artus
 Cum spes nulla super medicabilis afforet vllis
 Herbis. ars omnis siluit. medicamque salute
 Destituisse manum visa est. conuersa precatur

Ad legionis iter sacre templi ardua rotam
 Aspiciens prope obsequium famulique parentes
 Id patiente viri famulis gestantibus altam
 Postquam rite fuit, celestis gratia vocis
 Affuit ecce piis, diua legione iuuant
 Debilibus membris rediit medicina salutis,
 Mox pedibus nixus propriis remeavit in edem
 Que manibus perlata fuit paulo ante alienis
 Plurima nempe fortens mihi nunc recinenda beatis
 Martiribus patrata super, que signa sathanum
 Corporibus populi dederint pellendo, aliisque
 Pestibus obsessos, hi qua virtute leuarint
 Pagine presenti fuerit satis ista secutum
 Esse, sed adiciam merito hoc patientibus unum
 Musis candidatis, vndis qua lege ministris
 Annotum tandem nudrosus oblatum post. In
 (tuque) nocenti orbi tua pignora & ossa saperas
 Arbitris in lucem iussu, properata marinis
 Occultata diu venistis fructibus, utque
 Dicere fert animus tenebris quo iure relictis
 Invenere diem sanctissima membra beati
 Martyris istius, pignusque innotuit orbi
 Nobile, musa refer missis ambagibus alma
 Texit arena diu rodani lambentibus vndis
 Corpus & ossa viri, calamo assignante nudati
 Jam dudum, tegit vna verox (ferox) prope gurgitis
 oram

Alluit vnda solum sensim mordaxque procella
 Vicit mite leui lapsu prioris arene
 Pondus, & ad amulum sancti stans oscula ducta
 Impulsu retogendo locum commonstrat honestam
 Iure sepulturam templi intra septa parari
 Martyribus reliquis iunctam, deus auctor olympi
 Hac in re iudicium tacito voluisse sacrare
 Creditur in rodani speciosae corporis vndam
 Credulitate sibi populis fidemque inde
 Surgere in laudem dumque medicina salutis
 Presulis tribus inde loco sunt pignora sancti

*Martyris data genantibus unus, et alter
 Augustane urbi presedit. tarcus isti
 Affuit ecce loco Antistes quo rite coluntur
 Religionis pia christo regnante per eum.
 Gloria viventi cui sit decus asque potestas.*

Adpendicis loco, carmini accedit *elegia* distichor. 40.
 ab eodem ARNOLDO GOERINO, ad Albertum Ve-
 cheldium, cui libellum suum, uti iam diximus, dedi-
 cauit, scripta.

LXXIII.

HOMERI *græcorum poetarum clarissimi* yliadum
 opus per PINDARYM *thebanum* & græca in
 latinam *traductum*.

Quisquis in nostros faciles amores
 Quos Venus regina Gnidi coerces
 Sine ludorum varias figuras
 Carmine possis

Falleris luctus celebrare Clio
 Tentas: & tristes animas virorum.
 Forcibus: qui res hominum ac deorum
 Bella subyban.

Hec tibi atridas referet superbos
 Quos iuvat martem primo ianotare
 Fortia & tristi superare Troye
 Corpora morte.

Quin & europam & asiam refuso
 Commonent greci occæna feroces
 Atq. iactatam religarunt vdo

Littora clauent

Hec

Hæc canam, & magnos referam triumphos
 Quosq. virtutis meritum sub alta
 Sydera extollat: varias domando
 Corpore vires.

in 4. folior. 34.

Quamvis hæc homericæ *iliades* epitome, versibus latinis, heroicis conscripta, vice plus simplici cum HOMERO, Daretæ phrygio, & Josepho Iscano edita fuerit, editio tamen, cuius adtulimus titulum, cum e primis est, raritate se commendat. Quis illam in lucem prodire iusserit, quo tempore, & qua in urbe, comparuerit, disertis quidem verbis non proditum fuit, Lipsiæ tamen per Martinum herbipolensem impressam esse, scutum, istius typographi, in fine adpositum, satis superque demonstrat. Vid. Jo. Henr. Leichii *Anal. typograph.* lipsiens. p. 100. In præfatiuncula præmissa, de auctore poematis hæc leguntur: HOMERVS Troye seu ylii captiuitatem iuxta numerum grecorum litterarum XXIII. libros Heroicis versibus conscripsit hunc librum PINDARVS Thebanus & Philosophus & poeta: qui tempore superbi tarquinii claruit e greco: in latinum transtulit: qui nunc premanibus est. Quod hæc cum veritate minus congruant, extra omnem iam dubitationem, nostra ætate, positum est, cum multis iudiciis probatum fuerit, tempore sic dictæ mediæ ætatis, auctorem poematis vixisse. Quis autem ille fuerit, nemo huc vsque pro certo adfirmare sustinuit. Caspar Barthius in *Adversar.* L. LIIX. Cap. XIII. col. 2749. hæc de illo habet: Non postremus est inter auctores non omnino antiquos, quos tamen censui eorum aliquo modo adscribere possis, qui de bello troiano versibus compendium quoddam conscripsit, PINDARI Thebani nomine; quem ego quidem, more seculorum latius recedentium, ab eruditione prisca, ad conciliandam libro auctori:atem antiquissimi poetæ potissimum titulo usum fuisse existimo;

feturum interim quid isti conveniret, quem sciret ae-
 qualium suorum potissimum vel nomine solo notam es-
 se. Eadem ratione Daretis nomen adscitum est Iose-
 pho Ilicanio Deuonio, quem nescio an non & huius
 compendii censerem scriptorem, nisi quod PINDARUM
 hunc fictitium illo videam longo intervallo castigatorem
 & melioris iudicii esse; vitantem vitia, quae ille alter
 adfectat, acuminum videlicet in verborum sonis penden-
 tium & collisionum inter paria vocabata, paresque so-
 nis litteras; quae pessima dederunt bono ingenio nisam,
 bona eruditione manitam poesin etiam sequiprum tempo-
 ram: Quod si uno verbo res vitanda sit, sane non verecun-
 dabor dicere, hanc scriptori me tantum tribuere quantum
 vix ulli alii, qui tale quid media illa barbarie ausi sunt, tum
 ob phrasin, tum ob eruditionem; tum vero praecipue ob
 temperiam & cautionem illam modo dictam, tum secula
 tota regnantium vitiorum. Conf. L. LVIII. Cap. I.
 col. 2768 sqq. Cap. XV. col. 2806. Eiusd. *Animad-
 vers. ad Papinii Statii Thebaid.* L. VI. v. 120. Tom.
 III. p. 392 sqq. Gerard. Joan. Vossii *de Historicis la-
 tinis* L. III. Cap. XI. p. 746. Joan. Alb. Fabricii *Bi-
 blioth. latin.* L. I. Cap. VI. p. 72. vbi a Laurentio Val-
 la, iste PSEVDOPINDARVS ipsi Virgilio, sed inepte
 antelatus dicitur. Eiusd. *Biblioth. aed. & infim.
 Latinae.* L. XV. p. 875. Prima omnium dicitur edi-
 tio, quam Laurentius Abstemius *Florentiae* in 4.
 eunlgavit. Vid. Jo. Cinelli *Bibliotheca volante* Tom.
 VII. p. 66.

Carmen de laude caluorum, cuius singulae di-
 ctiones a C. littera incipiunt.

Vdalrici Carinchi in Caluorum Eulogium
 Distichon.

Concedat cuncta cantorum carmina caluis
 Caluus conficiunt carmina conspicuos.

Georgii Symler Wimpineasis in Caluorum
 Camoenam.

Compositam cynico caluorum carmine causam
 Conspice conceptam carmine caluicem.

Eiusdem ad idem.

Si te delectat caluorum gloria: si laus
 Perlege quod cernis carmen utrumque dabit.

Joannis Hildebrand Indide distichon.

Caluule si criticus conuicia forte pararer
 Hoc rogo perpulcrum subiiciens speculum.

in 4. folior. 4.

Editio litteris romanis excusa, satis vetusta, sine
 die, ut aiunt, & consule, in lucem exiit. Tribuitur il-
 lud carmen HVCBALDO, siue ut ab alijs scribitur
 HUGBALDO, HVABALDO, siue HVBALDO, mona-
 cho S. Amandi elnonensis, in Flannonia, ad fluium
 Elnonem, in dioecesi tornacensi, ordinis Benedictinorum,
 quem tempore Caroli calui vixisse, & idem carmen, ad
 eundem Imperatorem scripsisse perhibent. Obiisse
 dicitur anno 930. VII. Kal. Jul. & sepultus ad S. A-
 mandum fuit, vbi hoc eius epiraphium:

Dormit in hacumba simplex sine felle columba.

Debor, flos, & bonus tam Cleri, quam monachorum

HVC BALDVS, *famam cuius per climata mundi*
Edita, sanctorum modulamina, gestaque clamant:
 Hic Cirici (S. Quirici) *membra pretiosa reperi*
 Niuernis

Nobis inuicioris, scriptisque triumphans.

existere, scribunt Casimir. Oudinus in *Commentar. de*
Scriptor. & scriptis eccles. Tom. II. col. 418. & Jo.
 Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p.
 340. *Vitas multorum sanctorum* scripsit, ut ait Sige-
 bertus *gambiacensis de Scripior; eccles.* Cap. CVII. p.
 105. edit. Joan. Alb. Fabricii, quarum editiones me-
 morantur a Casimir. Oudino & Jo. Alb. Fabricio
 II. cit.

Omnes fere scriptores illum *carmen de laudibus cal-*
uorum, versuum trecentorum, quorum singula verba
 littera C. incipiunt v. c.

Carmena clarisonae caluis cantate canoemae
Comete condignq; conabor carmine caluos
Contra dirrostr crines confundere colli.
Cantica concelebrent callentes clarae canoemae
Collaudent caluos, collatrent crimine claros
Carperit conantes caluos, crispante cacbinno &c.

composuisse perhibent. Nostra vero editio, sicut &
 aliae CXXXVI. tantummodo versus ob oculos ponit.
 Nactus autem est Caspar Barthius codicem MS. ex
 Bohemia XV. versibus auctiorem, qui hoc pro Carolo
 Caluo Caesare votum referunt:

Carmine clara caue caluos caluare canoemae,
Crispa cadat contra candata calumnia cirro.
Caluorum cbarites cantatae carmine claro
Conticeant cum claugenti concita canore.
Conciderint caeli sup; Christi culuina cultu.
Caesareae capides, causi cata cista Catonis
Concludant cleri captantia carmina culpas,
Carmena caluorum comtrix conclude canoemae.
Carole cum calois, Caesat clarissime canes,

Crucifixo Christo clari conamina Cleri. E. I. I. /

Clausa camdena capis cum Caesare congrua curam.

Coma torona cauis, cum Caesare condita caluo

Caroleos comunt celebrantia carmina caluos.

Christe caput caluum cum comto contueare, IX

CruX cuius cuncti condonat crimina caluis. IIX

Integrum carmen inuenit Caspar Barthius variis in locis emendatum Libr. XLVI. *Aduersariorum* Cap. XXII. col. 2175 sqq. Nostrae editioni praefigitur narratio de HUGBALDO Ex libro de ecclesiasticis *Scriptoribus* Joannis de Trittenheim spanhemensis *abbatis ordinis sancti Benedicti.* Exstat illa Cap. CCLXXXIII. p. 75 sqq. edit. fabrician. Initio carminis haec leguntur verba: *Incipit aeologia domi HUGBALDI mo. Elno. Orati S. Benedicti. ad Caro. caluum. Imp.* In XII. dispescitur capita, si proemium & clausulam carminis exceperis. Hic modo adscribimus argumenta.

Cap. I. *Quod caluicis in quadam praefatio fuerit eorum quibusque prouenire videatur.*

II. *Caluos canones, abbates, doctores, & Episcopus esse asque fuerit debet.*

III. *Quod calui reges sine Imperatores Consules quoque legistatores & iudices.*

III. *Quod calui sine duces exercitus ipsi atque bellatores docti, asque robusti.*

V. *Laus caluicis in experientia artis medicinae tam pharosanica quam chirurgica.*

VI. *Inuictis interpanit aduersus cauillatorem caluos conuiciantem.*

VII. *Item aduersus eandem, & laus caluorum de humilitate, charitate & castitate.*

IX. *Exprobatio carminis eius de paradigma de Helizeo propheta & pueris insubstantibus.*

VIII. De oratio Calus Paulo apostolo, qui a Christo vocatus caecatus est: raptus in tertium caelum.

X. Quod factus sit ex persecutore praedicator, & quod comam nutrire & surpem veteris proferre sermonem.

XI. Alloquitur camoenas poeta de cavillatore infamans eum calui regis iudicio, caecatum.

XII. Epitboma laudis caluorum a corporis situ & pulchritudine, & quod caluus sit microcosmas.

In fine carminis haec verba leguntur: *Explicit carmen HUGRALDI monachi ad Carolum: de laude caluorum* 2206. Memorantur istius carminis editiones *basileensis per Nicolaum Lamparter* 1516. in 4. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 291. *basileensis* 1546. & *louanienfis apud Hieron. Wellaeum* 1561. Caspar Dornavius illud inseruit *Amphisbeatro sapientiae Socraticae ioco-seriae* Tom. I. p. 290 sqq. quae editiones omnes CXXXVI. tantummodo versus exhibent. Casim. Oudinus l. cit. varias nominat bibliothecas, ubi codices *carminis* inveniuntur mss. Conf. praeter scriptores praerogatas: Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 304. & 305. Lil. Greg. *Gyraldi de postarum historia Dialog. V.* Tom. II. *Opera, Basil.* 1580. in fol. p. 223. Anton. Possenini *Adparat. sac.* Tom. II. p. 60. & 61. ubi HUGBALDUM ab HUGRALDO sive HUGRALDO duerium esse existimat, & posteriorem tempore Sergii, Pontificis rom. ac B. Bonifacii archiepiscopi, in monasterio Elnonensi vixisse, & vitam S. Lebuni presbyteri & confessoris scripsisse perhibet, sed refellit eius sententiam Gerard. Joan. Vossius L. II. *de Historicis latinis* p. 304. Valer. Andreae *Bibliotheca belgica* p. 295. Franc. Sueretii *Athenae belgicae* p. 351. Caesar. Egassii *Bulaei Historia academiae parisiensis* Tom. I. p. 607. Guil. Cave *Histor. liter. Scriptor. ecclesiast.* p. 578. ubi minus accurate HUGBALDUM *librum scriptorum carminum in laudem caluorum* scripsisse refert, quem Casp. Barthius ediderit *integrum*. Trecenti enim tantummodo sunt *versus*, quibus HUGRALDI

carmen memorant, fuisse compositum scriptores, sed, ut iam dictum est, nostrae aetatis editiones versus tantum referunt CXXXVI. quos Barthius XV. versibus ex codice bohémico reddidit auctiores. Legi etiam de HUGHALDO & eius carmine. poterunt Polycarp. Leyfeti *historia poetarum & poematum medii aevi* p. 277. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 20. ubi editio sine loco & anno in 4. excusa memoratur, quae forte per typothetarum errorem 130. versus continere dicitur.

Eiusmodi carminibus, quae latini *paromoea*, *paromia*, *litteralia aequidica*, galli autem *vers lettrifex* sive *Tautogrammes*, vocare solent, recentioribus temporibus, praeter alios innotuerunt, Christianus Pierius coloniensis, & Petrus Placentius, quem Seigneur des Accords in *Bigarrures, à Rouen* 1620. in 12. Chap XIII. fol. 109. Germanum vocat. Ille edidit *Maximilianeida maiorem Maximiliano multipotenti mancipatam, Modulatore* Christiano Pierio *Tubing.* 1570. in 4. quo in carmine omnes voces littera M. inchoantur. Exstat eiusdem *Carmen colburnianum, catastrophicumque, crudelis Christi crucifixorum, exodensium constructoris, cruciatu vadensque vruentum unum multo saevius continens, Francofurti apud haeredes Christiani Egenolphi.* 1576. in 8vo. quae vocabulorum singulorum prima C. est littera. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 120. Nicol. Bassaei *Collectio omnium in unum corpus librorum, qui in mundis Francofurtensibus ab anno 1504. usque ad quadraginta autumnales 1502. venales existerunt.* P. I. P. 569.

Hic conscripsit adfesto, nomine Publî Porcii, poemata de *pugna Porcorum*, poema cuius singulae voces littera P. initium ducunt. v. g.

*Placidite porcelli porcinum pigra pinguo
Progreditur, plura porci pinguedine pleni.
Pugnantes purgant, pecudum pars prodigiosa
Ponuntque pede porcos, plerumque plateas.*

*Pars portentosa populorum prava profanae
Pars pungit populando potens, pars plurimum plagis
Practendit panire paret, profermere paruos &c.*

Petrum Placentium poetam fuisse pauperem, testatur posterior versus, in *carmine* quod addidit poemati suo, ad potentissimum, pientissimam, prudentissimumque Principem, Patrem purpuratum, praesentem Pontificem,

Pensa pauperiem, principe praecclare poetae.

Poematis de pugna porcorum variae existant editiones. Vetusissima, quae nobis innotuit, est *parisensis* apud Hieronymum Gormont 1539. in 8. Basileae 1542. in 8. editum esse hoc poema, per litteras huper amicus docuit. Editio qua utimur, dum haec scribimus, adiecta est *Nugis venalibus siue Thesauro ridendi & iocandi* anno 1689. in 12. p. 227 sqq. Illi talis praefigitur titulus: *Pugna porcorum per P. Porcium poetam. Praeclasis pro Potore*

Perlege porcovum pulcherrima proelia, poter

Potando poteris placidam proferre poesin.

Ninestadii apud Gasparum Myrreum, Melchiorum Thureum, & Baltasarem Ansum 1689. Varia libello praemittuntur epigrammata, inter quae unum legitur, quo poeta nomen suum prodidit:

Plata Latent Animo Coelata, Et Non Temeribula

Indicis Vllis, Scilicet hoc Volui.

Prodiit etiam praeterito saeculo, cum aliis eiusdem commatis opusculis, editio hoc titulo: *Porcus pugnans Anno 1690.* in 4. folior. 8. Praecedit illam scriptum satyricum titulo: *Papa pariens Anno 1690.* folior. 8. Sermonem solum conscriptum est, omnesque voces littera P. inchoantur, quod & in *comitibus elegiacis* distichor. 24. illi adiecto factum est. Conf. Adrien Baillet *Jugnaens des Savans*. Tom. V. P. II. 304. Vincent. Placcii *Theatr. Pseudonymor.* p. 317.

De carminibus paromois, sive paratoemis vid. Seigneur des Accords I. cit. fol. 108 b. 109. R. P. F. Pa-

Paschali, a S. Joanne Euangelista, Fratrum ordinis, Mariae virginis de Monte Carmelo, Obser. strict. in gymnasio civitatis imperialis rauenſpurganae, nec non leontinae in Tyroli quondam humaniorum litterarum Professoris, *Poesis artificiosa Herbipoli* 1674. in 12. P. V. §. XXXXVI. p. 119. Christophor. Kleſchii *poetica palma sub palma seu manu ductio ad palmam poetici Delicias, Erfurt. 1700.* in 8. p. 127 ſqq. vbi eiusmodi carmina minora exhibentur.

LXXVI.

Problematata **ARISTOTELIS** determinantia multas quaestiones de variis corporum humanorum dispositionibus valde audientibus suaves Cum eiusdem **ARISTOTELIS** vita & morte metricè descripta Sabiunctis metrorum cum interlineali glosa sententiaſibus expositionibus. in 4. folior. 48.

Quo tempore editio antiquissima & rarissima libelli admodum inepti prodierit, dicere non possumus, cum eius rei nec vola nec vestigium, per omnem librum exſtet. Seculo decimo quinto illum in lucem esse protrusum, ex eo conicimus, quod litterae florentes, per omnem codicem, litteris gothicis exscriptum, & multis scribendi compendis refertum, qmiffae fuerint. Tituli verbis, subiecta est figura ligno incisa, quae doctorem mensae adſidentem, libroque aperto instructum refert. Pedibus adſident duo discipuli. Caput doctoris circumdatum est nimbo, quo sanctorum imagines ornari solent. Ad sinistram ſedentis doctoris, hic legitur versus:

Accipies tanti doctoris dogmata sancti.

Hac figura **ARISTOTELEM** designari, in propatulo est.

est. Quod autem insignem huic codici raritatem conciliat, est Anonymi *carmen de vita ARISTOTELIS*, rhythmis leoninis conscriptum, quod integrum, vna cum particula *commentarii*, vbi auctor ARISTOTELEM caelitibus ad censere non dubitat, illumque Christi *praecursorem in naturalibus* fuisse perhibet, sicut fuerit Joannes baptista *praecursor Christi, ad praeparandum ipsi plebem perfectam in gratuitis*, inseruit Christoph. Augustus Heumannus *Actis philosophorum* P. XV. p. 345 sqq. Nostram autem editionem, ab illa, qua vsus est Heumannus, diuersam esse, patet e foliorum numero. Heumanni enim exemplar XXXII. tandem modo foliis absoluebatur, nostrum vero folia complectitur XXXIX. Theologis coloniensibus librum tribuere videtur Henricus Cornelius Agrippa ab Nettesheim in *Declamatione de incertitudine & vanitate scientiarum atque artium* cap. LIII. Tom. II. *Operum, Lugduni per Beringos fratres 1600* in 8. p. 93. cum scribit: *Dignissimus (ARISTOTELIS) profecto hodie latinorum gymnasiorum doctor, & quem colonienses mei Theologi etiam diuis adnumerarunt, librumque sub praeco euulgatum ederent, cui titulum facerent de salute ARISTOTELIS (vid. Analecta litteraria de libris rarior. p. 845.) sed & alium versu, & metro de vita & morte ARISTOTELIS, quem theologica insuper glossa illustrarunt, in cuius calce concludunt, ARISTOTELEM sic fuisse Christi praecursorem in naturalibus, quemadmodum Joannes baptista, in gratuitis.* Reliqua, quae de libro dici potuerunt, adlata iam fuerunt a Christoph. Aug. Heumanno l. cit. Conf. Cl. David Clement *Bibliothèque historique & critique, des livres qui sont difficiles à trouver* Tom. II. p. 104. cui nostra editio non innotuisse videtur.

LXXVII.

Regimen sanitatis. in 4. folior. 80.

Librum proferimus, qui nemini inter Aesculapii filios incognitus esse poterit, cum saepissime, iam titulo *scholae salernitanae de tuenda valetudine; iam floris medicinae &c.* in omnibus fere linguis vſitatoribus editus fuit. Editio paullo antiquior & rarior efflagitat, vt etiam illius heic faciamus mentionem. Charactere litterarum gothico impressa est, & in fine haecce refert verba: *Tractatus qui de regimine sanitatis nuncupatur Finit feliciter: Impressus Argen. Anno dni. M. GCCC. XCI. (1491). In die sancti Thome capuzariens.* In Michaelis Maittaire *Annal, typograph.* illam frustra quaesiuimus. Ad exemplar, illa exscripta fuit, per medicos Montis pessulani anno 1480. recognitum atque emendatum. Testis illius rei, initium est, eiusmodi verbis conceptum: *Incipit regimen sanitatis salernitanum excellentissimum pro conseruatione sanitatis totius humani generis pernicitissimum. nec non a magistro Arnaldo de villa noua cathalano omnium medicorum viuentium gnomia utiliter ac secundum omnium antiquorum medicorum doctrinam veraciter expositum. nouiter correctam ac emendatum per egregissimos ac medicine artis peritissimos doctores montispessulani regentes. Anno M. GCCC. LXXX. predicto loco actu moram trahentes.* Scholae salernitanae praecepta ipsa, versibus leoninis esse conscripta, neminem fugere poterit. Initium illorum tale est:

*Anglorum regi scripsit scola tota salerni
Si vis incolumem. si vis te reddere sanum
Curas tolle graues irasci crede prophanum
Parce mero. cenato parum. non sis tibi vanum
Surgere post epulas. somnum fuge meridianum
Non mickam retine. nec comprime forsiter unum.
Ilic bene si serua. ex longo tempore vltis. &c.*

Regem

Regem Angliae, qui heic nominatur, Robertum fuisse dicunt Normanniae ducem, Guilielmi I. Conquestoris, Regis Angliae, filium; qui Regis Angliae gererebat titulum, propterea quod regiam Angliae dignitatem sibi vindicabat, contra Guilielmum rufum fratrem. Illum autem e bello sacro reducem, consuluisse memorant scriptores, scholam medicorum salernitanam, tunc temporis celebratissimam, de vulnere gangraenoso, quod brachio illius dextro, in obsidione hierosolymitana, telo venenato, inflictum erat. Comuni scholae salernitanae medicorum consilio, qui tunc erant temporis JOANNES DE MEDIOLANO, Joannes de S. Paulo Platearius, Saladinus de Esculo, Guilielmus Placentinus, Hieronymus Balduinus, Beneuentus Graphaeus de Jerusalem, Franciscus Alphanus, Rogerius, Joannes, & Gualtherus salernitani &c. opus circa annum 1108. conscriptum esse dicitur, auctore quem primo loco nominauimus JOANNE DE MEDIOLANO, quem & Joannem Platearium adpellatum fuisse contendit Renatus Moreau in *prolegomen. ad praecepta scholae salernitanae de tuenda valetudine*, & Hermann. Conringius in *Antiquitat. academicis* Dissert. III. §. XXII. p. 105. edit. Christophor. Aug. Heumanni *Goettingae* 1739. in 4. sed Joan. Alb. Fabricius in *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 888. alique scriptores, Joannem de S. Paulo Platearium, virum, a JOANNE DE MEDIOLANO fuisse diuersum, omnino statere videntur. Quid commouerit Philippum Pitinellum, ut in *Ateneo de i letterati milanesi Milano* 1670. in 4. *praeceptorum scholae salernitanae* auctorem nominauerit Joannem Ferrarium, quem maxima scriptorum pars JOANNEM DE MEDIOLANO adpellat, ignoramus. Conf. Paull. Colomessil *Récueil de particularitez, in opusculis Ultraieci.* 1669. in 12. p. 107. Thom. Bartholini *Dissert. de multis poesis* p. 128. Lionardo Nicodemo *Addizioni alla biblioteca napoletana del Dottor Niccolo Toppi Napoli* 1673. in fol. p. 228. Joans. Decker de

de *Scriptoribus adspatis* p. 339. Vincent. Placcii *Theatr. Anonymor.* p. 252 sqq. Jo. Albert. Fabricii *Bibliotheca Latina* L. III. Cap. XII. p. 871 sqq. & Tom. III. p. 882 sqq. John Freind *Histoire de la medecine* P. III. p. 12 sqq. vbi haec, de hoc libro legimus: *Peu de tems après* (post tempus, quo floruit Constantinus africanus) *cela environ l' an 1100 on compila, ce fameux ouvrage intitule schola salernitana, qui fit alors beaucoup de bruit; qui en a fait pour le moins autant dans les siècles suivans; Et auquel Arnold de Villeneuve fit l'honneur de le commenter. Il fut rassemblé, Et réduit en corps, par JEAN DE MILAN, Et dedia au Nom de toute la faculté a Robert Duc de Normandie, qui étoit fils de notre Roy Guillaume le Conquerant, Et qui a son retour de la guerre sainte, s'arrêta quelque tems dans la Pouille, parmi ses Compatriotes les Guiscars, qui s'y étoient établis depuis peu. Il avoit été blessé au bras; Et il consulta les medecins de Salerne sur les moyens de guérir sa playe. Cet ouvrage contient les principaux Préceptes qu'on doit observer pour la conservation de sa Santé; Et il traite des six choses non naturelles. Il est composé tout en vers Leonins; apparemment par une Civilité particulière pour leur Protecteur; cete sorte de poésie étant alors extrêmement du goût des Normans. Nous aprenons aussi que ce fut par ce même motif, qu'ils ajoutèrent un Chapitre entier qui traitoit de la fistule, parce que c'étoit le cas on se trouvoit ce Prince: la playe qu'il avoit reçue, Et qui avoit été faite avec une fleche empoisonée, s'étant changée en cete sorte d'ulcère &c.*

Commentarius, qui huic editioni adiectus est, auctorem habet Arnaldum de Villa nova, medicum Seculo XIII. & initio Seculi XIII. clarissimum, de cuius patria, Hispani quidem & Galli contendunt, sed illum neque in Hispania, neque in Gallia, sed in Italia, Mediolani prognatum fuisse, contendit John Freind l. cit. p. 55 sqq. & id ipsum Arnaldi testimonio confirmat.

Vtram

Vitam illius, data opera conscripsit Mr. de Hätzze, Gallus, qui sub persona Petri Josephi (Pierre Joseph) dedit *la vie d' Arnaud de Villeneuve à Aix* 1719. in 12. Conf. Symphoriani Champérii *vita Arnaldi Villanouvani, quae operibus Arnaldi de Villa noua Lugdun.* 1532. editis praefigitur. Petri Castellani *vitaë medicorum illustrium, qui vobis orbe ad haec usque tempora floruerunt, Antuerp.* 1618. in 8. p. 152. Paul. Cblomesii *Gallia orientalis* p. 2. edit. Hag. Comit. 1665. Nicol. Antonii *Bibliotheca hispana vetus* Tom. II. L. VIII. Cap. I. p. 74 sqq. Estevan de Villa *vida de Arnaldo de Villanova, in las vidas de doze Principes de la Medicina, Burgos* 1647. in 8. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 616 sqq. Niceron *Memoires* Tom. XXXIII. p. 82 sqq. Jaques George de Chaupépié *Nouveau Dictionnaire historique & critique* Tom. I. Litt. A. p. 480 sqq. A magiae suspitione illum liberate studuit Gabriel Naudé in *Apologie pour vous les grands personnages qui ont été faussement soupçonnez de Magie*, Chap. XVIII. p. 376 sqq. Conf. *Menagiiana* Tom. III. Amsterd. 1716. p. 390. vbi error emendatur, quem admisit Gabr. Naudé l. cit. p. 378. & in *Naudacanis*, Amsterd. 1703. in 12. p. 129. De controversia, quae Arnaldo Villanouvano intercessit cum Martino d'Athera, monacho dominicano, theologica vid. Caes. Egassii *Bulæi Hist. academ. parisiens.* Tom. III. p. 121. De erroribus, eius theologicis quindecim, quos ex libris illius excerptit Joannes Longepis, Ordinis FF. Praedicatorum Inquisitor, & damnauit ecclesiae tarraconensis Praepositus, vicariusque generalis, sede vacante an. 1317. vid. Nicolai EymERICI *Directorium inquisitorum* P. II. Quaest. XXIX. edit. Rom. 1585. in fol. p. 282. Niceron *Memoires* I. cit. p. 92 sqq. Natalis Alexandri *Hist. ecclesiast.* Secul. XIII. Cap. III. Artic. XII. Tom. VII. p. 102 sqq.

Scholae salernitanæ optima, nostræ aetate, censetur editio, quae prodit hoc titulo: *Schola salernitana,*

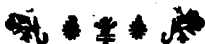
*hoc est, de valetudine tuenda opus, noua methodo instru-
tum, infinitis uerbis uictum, Commentariis Arnoldi
Villanouani, Joan. Curionis, Jacob. Crellii, Constan-
soni illustratum. — Accedunt Animaduersiones nouae &
copiosae Renati Moreau, Lutet. Paris. 1672. in 8.
Editio haec posthuma est, prior euulgata fuerat ab
ipso Renato Moreau, Paris 1625. in 8. Vid. Nicéron
Mémaires Tom. XXXIII. p. 298. De aliis editioni-
bus & versionibus scholae salernitanæ vid. Thom. Hy-
de Catalog. Bibliosh. bodleian. Tom. II, p. 128. Georg.
Abrah. Mercklini Lindenius renouatus, Norimb. 1686.
in 4. L. I. p. 648 sqq. Anno 1650. prodit Parisiis
L'Escole de Salerne en Vers burlesques, & poema mor-
coronicum de bello huguenotico par L. M. P. (L. Mar-
tin) in 4. form. mai. Diuersum sine dubio opuscu-
lum est ab illo, de quo Joan. Deckherrus de Adespo-
sis h. cit. scribit: scholam salernitanam uerbis maca-
ronicis gallicis, quas burlesques uocant, nuper Parisiis
diuulgauit Joh. Cochart summo Guidoni Patino dedi-
catis, quorum uersuum Patinus ipse auctor creditur.*

LXXIIX.

Fratris BAPTISTE MANTVANI *Carmelite The-
ologi* de morte contemnenda carmen elegia-
cum Sexcentis locis ab authore suo castigatum. in
4. folior. 9.

Opuscula JOANNIS BAPTISTAE SPAGNOI,
mantuani, poetae sui seculi celeberrimi, exeunte qui-
dem seculo XV. & initio seculi XVI. saepius seorsum
excusa fuerunt, sed omnia hodie raro inueniuntur, &
in abditis monasteriorum & bibliothecarum loculis
delitescunt. Hanc igitur ob causam, quae ex illis in
manus nostras inciderunt, paulo accuratius describe-
mus. Editio, cuius titulum adscriptimus, litteris go-
thicis

Tom. II. P

chicis paullo crassioribus impressa; non addito loci, temporis, & anni indicio in lucem exiit.

LXXVIII

Celebrandi patris BAPTISTE MANTVANI Carmelite Theologi Parthenices primæ liber primus In quo & vita & mores intemerate virginis Maræ dei genitricis castissime continentur. Cuius quotiens per vestigia ibimus totiens non erabimur. in 4. folior. 68.

Sine consule & die, hæc editio, litteris gothicis exscripta, in lucem exiit, litterarum autem characteres, illam *Martini herbipolensis*, officinæ *lipfensi*, natales debere testantur. Scripsit *libros tres parthenices primæ* B. MANTVANVS duorum annorum spatio, illosque inchoavit, tempore diræ pestilentiae, quæ monasterium, in quo MANTVANVS commorabatur, illo tempore inuaserat. Patet id ex *epistola* dedicatoriâ, ad Ludouicum Fuscararium, & Joannem Baptistam Refrigerium, *ciues bononienses*; quæ nostræ editioni, in fine adiecta est. Varias libri editiones recenset *Niceron* in *Memoires* Tom. XXVII. p. 116 sqq. Versiorem illius dedit gallicam Jaques de Mortieres, ex vrbæ catalaunensi ad Ararim (*Chalons sur Saone*) oriundus, hoc titulo: *La parthenice mariane de BAPTISTE MANTVAN, Carme, Lyon 1523. in 4.* Praeter illam, quam adduximus, *Parthenices*, JOANNES BAPTIST. MANTVANVS *sex parthenices* alias conscripsit, nimirum de S. Catharina, B. Margaretha, S. Agatha, S. Lucia, S. Apollonia, & S. Catcilla; quæ omnes Tom. II. *Operum MANTVANI* omnium, editioni *ansuerpiens.* in 8. insertæ fuerunt.

218:216

XXC.

F. BAPTISTE MANTVANI Bucolica seu adolescentia in decem aeglogas diuisa. Ab Jodoco Badio Ascensio familiariter exposita cum indice dictionum. Carmen eiusdem de S. Joanne Baptista. Carmen Saphicum Hermannii Burchii de contemnendo mundo. Et alia multa non floccipendenda. in 4. folior. 93.

Editionis curam] susceperunt Joannes Gallinarius budorinus, & Jacobus Wimpfelingus, sletstatinus, id quod ex illius *epistola* dedicatoria, ad Conradum Carolum diuiae aedis petri Junioris Argen. *Canonicum & Scolasticum, Rectoremque parochialis ecclesiae in Slettstatt, & ex epistola* Thomae Wolfii junioris, ad Wimpfelingum, & huius *responsione* ad Wolfium, editioni praemissa, satis dilucide adparet. Annum editionis typographus his verbis, designauit: *Impressum Argentinae Mypensis bonesti: Johannis Prüz X. Kal. April. Anno M. D. III. (1503).* In Michael. Maitaire *Annal. typograph.* editio omissa fuit. *Epistolas* memoratas praecedit *Inuentarium seu tabula operis praesentis.* In fine *epistolae* Gallinarii legitur in *Aeglogas* MANTVANI *Decatosticom, omnium earum argumenta complexum,* Joannis Gallinarii, budorini. Illud epigramma, titulo postea adscriptum fuit editionis mox memorandae. In *aeglogas* F. BAPTISTE MANTVANI *elegiacum* Thomae Aucuparii, argen. & *Dysshicom* eiusdem. Thom. Wolphius Junior, in *epistola* ad Jacobum Wimpfelingum, *Sa. pa. licentiatum,* scripta Argentin. VI. Kal. Mart. an. 1503. nunciat illi quod ipse, e BAPTISTA MANTVANO quaesiuert, quis ille sit Umber, in cuius laudibus, in *eclogis* esset tam frequens & assiduus, quodque MANTVANVS illi responderit, per Umbrum a se notari Gregorium Tiphernatem praepceptorem suum. Particulam *epistolae,* qua statu-

ram & formam B. MANTVANI describit Wolphius, heic cum lectoribus nostris communicamus: *Fortasse scire desideras, qua statura & forma sit ipse MANTVANVS BAPTISTA. Memoria repeto de ea re multa & nobis olim fuisse dicta, idroque breuiter tibi nunc satisfaciam. Scias id rectissime posse de BAPTISTA dici, quod Homerus & ceteri uates de Vlysse retulerunt, qui corpore patuus & forma indecorus, sed ingenio maximus, & animo speciosissimus fuisse perhibetur. Verum est illud poeticum:*

*Non, uni dat cuncta Deus, formosus ut idem
Sis simul & prudens ac multa laudē disertus
Qui specie caruit, deus hunc venerabilis ornat
Viribus eloquii, quo fit mirentur ut unum.*

Jacobi Wimpfelingi responsionem sequitur

- 1) in Thomam Volsium Juniozem decretorum doctorem, & Albertum de Ratlamhusen germanicos amicitia coniunctissimos Tetrasthycon BAPTISTAE MANTVANI.
- 2) Versiculus BAPTISTAE MANTVANI, apud sacramentum eucharistiae Mantuae incisus.
Flecte genu: lapis hic venerabilis hospite Christo.
- 3) Tetrasthycon BAPTISTAE MANTVANI, in apostatam de se ipso loquentem.
- 4) Disthycon BAPTISTAE MANTVANI, a praceptoribus crebro & fideliter pueris, & adolescentibus proponendum & inculcandum, ut ad laetam senectam veniant, ac tranquillam conscientiam senes habeant.
- 5) BAPT. MANTVANI Carmelitae, ad Paridem Ceresarium epistola dedicatoria 1498. scripta, ex qua adparet quod quinquagenarius *Eclogas* in lucem emiserit, quas adolescens in gymnasio patauino conscripserat, & eam ob causam *adolescens* titulo insigniuerat.
- 6) BAPTISTAE MANTVANI *Eclogae decem cum Commentario* Jodoci Badii, ascensil.

- I. *Ecloga* inscribitur Faustus, & agit de *beneficio amore*
& *felici eius exitu.*
- II. Fortunatus, de *amoris insaniam.*
- III. Amyntas, de *insani amoris, exitu infelici.*
- III. Alphus, de *natura mulierum.*
- V. Candidus, de *consuetudine dicitur erga poetas.*
- VI. Cornix, de *disceptatione rusticorum & civium.*
- VII. Pollux, de *conversione iuvenum ad religionem.*
- IX. Religio, de *rusticorum religione.*
- VIII. Falco, de *moribus curiae romanae.*
- X. Bembus, de *fratrum observantium & non observan-
tium consuetudine.*
- 7) BAPT. MANTVANI *Carmen, in laudem Joannis*
Baptistae, pro natali eius.
- 8) *Ad adolescentem ne uxorem ducturus decipiatur, per*
illud C. inter op. de Spon. & matri. quamplurimque
sunt steriles & etiam a sacerdotio praemortuae im-
pediunt Tetrastrycon Joannis Immolarii, neme-
tensis.
- 9) *Contra tentationem carnis, Archiloebicum Petri Bo-*
landi, laudenburgenfis.
- 10) *Hermanni Buschii Ode sapphica de contemnendo*
mundo, & amanda sola virtute & scientia.
- 11) *P. Bolandi Distichon Amatores mundi contempto*
Deo, adulteris, & cui perenni similes esse.
- 12) *Eiusdem Distichon de ambiciofis, ut inferioribus,*
& miserioribus cohabitent.
- 13 & 14) *Duo Disticha Codri.*
- 15) *Distichon Jacobi vimpfelingi ad Petrum Scutum,*
bonae indolis nobilem puerum, de vera nobilitate.
- 16) *Joan. Alphonfi Distichon.*
- 17 & 18) *in cpiurationem sotulariam aut sculponiam*
duo disticha Jacobi Vimpfelingii.

Oeta, scortu, merum, ludus mihi damus talere
Hinc clerum & auct me spoliare iunas.

*Ocia, scorta, merum, ludus, simul aes alienum
In clivum & clivus, nos coniurasse coegit.*

19) *In Jacobum Dracontium, sacerdotem musæ &
Christo sacrum, epitaphion conditum a Joanne Gal-
linario.*

20) *Epitaphium M. Cratonis Vtenhemii, flectatinae
viduentis, praeceptoris; ab eodem.*

21) *Distychon Ja. Vimpe. ad omnes mortuos.*

XXCI.

BAPTISTE MANTVANI Bucolica seu adole-
scentia, in decem aeglogas diuisa: Ab Jodo-
co Badio Ascensio familiariter exposita: cum in-
dice dictionum. Dialogus eiusdem de vita beata.
Carmin eiusdem de sancto Joanne Baptista. Her-
manni Buschii oda de contemnendo mundo & aman-
da sola virtute & scientia.

In Aeglogas MANTVANI decatostichon omnium
earum argumenta complectens Gallinarii
Budorini.

Perlege Mantoi ruralia carmina vatis
Perlege pastoreos, lector amice iocos.
Non hic lascivum Corydonis laudat Alexim
Pagina nocturnos nec docet ista dolos
Foemineas artes, Fastus conuicia, fraudes.
Exprobrat, & Paphiae furta facesque deae
Quam tenuis sanctae sit honos, & cura poësis
Et scurras graeca regibus esse dolet.

Inceptis vitiosos vario discrimine mores

Cactera de sacra religione canunt.

in 4. folior. 98. si omnia numeraueris.

Haec editio, ad illam exscripta est, cuius modo dedimus mentionem, quamuis alia mutata, alia omissa, alia de nouo addita fuerint. Typographus in calce haec coronatis (haec adposuit: Joannes Prusz. iunior, ciuis Argentinens. impressit anno M. D. XIII. (1513). Initium facit

1) *index*, sequitur

2) *in Thomam Wolpham iuniorem, decretorum Doctorum, & Albertum de Ratshausen, germanicos amicitia coniunctissimos Tetrastichon BAPTISTAE MANTVANI.*

3) *Versiculus BAPT. MANTVANI, apud sacramentum eucharistiae, Mantuae incisus.*

4) *Tetrastichon BAPT. MANTVANI in opostacum de se ipso loquentem.*

5) *In Thom. Wolphium iuniorem D. Doctorem, qui habebat basiliscum mortuum, iocus B. MANTVANI.*

6) *BAPT. MANTVANI, carmelitae, ad Paridem Censurarium epistola.*

7) *BAPTISTAE MANTVANI Eclogae X.*

8) *B. MANTVANI Carmen, in laudem S. Joan. Baptistae.*

9) *Fratr. B. MANTVANI Ordinis Carmeli, Professoris, de vita beata dialogus, inter Adrianum & Gilonem, ad Petrum Spagnolium patrem, cuius in fine existat breuis historia de origine Carmelitarum, & narratio de nece Thomae Connecti, rhodonensis, (Rennés) Galli, Congregationis Carmelitarum mantuanae auctoris. Verba eius haec sunt: dum bene beateque uiuere, a quibusdam inuidis apud summum Pontificem, captus accersitur, & post carcerem, post tormentum, post cruciatum, tandem quum nihil damnabile*

reparissent, gratias investigatur, quod iura non ppetuerunt, iniuria perficere fortiter accinguntur, & comburendum scelerato rogo commiserunt. Id accidit Romae anno 1434. Vid. Marth. Flucii, *illyrici Catalog. Testium veritatis* Tom. II. Libr. XVIII. p. 869. edit. lugdan. 1597. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. I. p. 917 sqq. *Histoire des Ordres monastiques* Tom. I. p. 327.

10) Herm. Buschii, *Ode Sapphica, de concinnando mundo, & amanda solivirtute & scientia.*

11) Thom. Wolphii, iunioris, ad Jacobum Wimpelingum, *sacrae paginae licentiatam epistola.*

12) Jacob. Wimpelingi, ad Thom. Wolphium igniorem *responsoria*. scripta ex *Heremitorio dioc. Guilhermi Kalend. Martii 1509.*

Aliae *Eclogarum* editiones recensentur a Michaele Maittaire in *Anal. typograph.* passim, a Nicerone in *Memores* Tom. XXVII. p. 112. Omnium recentissima nisi fallimur est editio, quae cum notis prodiit Colonia. titulo *Operum poeticorum, ex officina Meyeriana* 1688. in 8. vid. Henrici Bafnage de Beauval *Histoire des Ouvrages des Savans* 1688. Octobr. p. 194. In Collectione omnium *Operum*, quae cum Commentariis Sebastiani Marthonis, Sebast. Brantii, & Jodoci Badii, Paris. ex *chalcographia Jodoci Badii, ascensu* 1513. III. Tom. in fol. prodiit, extant *Eclogae*. Tom. II. in editione autem *antuerpiensi*, quam curavit Laurentius Cuperus, bruxellensium Carmelitarum Prior, apud Jo. Bellerum 1576. III. Tom. in 8. leguntur Tomo I. Insertae etiam fuerunt *Carminibus illustrium poetarum Italorum* Tom. VI. *Florentinae, typis regis* apud Joannem Caietanum & Sanctem Franchium 1720. in 8. p. 184 sqq. In gallicum sermonem illas transtulit Michael d'Amboise, & adiecto textu latino, hoc edidit titulo: *les Bucoliques de Frere BAPTISTE MANTVAN, nouvellement traduites, de latin en Rime françoise, lesquelles sont divisées en six Eclogues.* A Paris Alain

Alain Lotrian & Denis Janot 1598 in 4 litteris gothiis. vid. Niceron Tom. XXXIII. p. 224. Eclogam I. II. III. IIII. & VI. caritate etiam gallica donavit Laurentius de la Grayere hoc titulo: Les premiere, seconde, troisieme, quatriesme & sixiesme Eclogue de Frere BAPTISTE MANTVAN, de l'Ordre des Carmes. La premiere traitant de l'bonneste amour & heureuse yssue d'icelui. La seconde de l'amour folle & enragé, la troisieme de la malheureuse yssue de l'Amour folle, la quatriesme de la nature des femmes, & la sixiesme de la difference d'entre les rustiques & les citoyens. Lyon, Jean Temporal 1558. in 8. Vid. Niceron in Memoires Tom. XXVII. p. 113. Quae, virorum doctissimorum, de BAPTISTAE MANTVANI operibus poeticis, fuerit sententia, exposuit Adr. Baillet in Jugemens des Savans Tom. III. P. I. p. 102 sqq.

XXCII.

BAPTISTE MANTVANI *Carmelito* de patientia aurei libri tres. 1499. Nihil sine causa: *Olpe* in 4. folior. 118.

Vox *Olpe* in titulo conspicua, designat editorem & typographum libri, Joannem Bergmannum de Olpe, Archidiaconum grandisvallensem, & typographum basileensem. Editio litteris romanis, oppido luculentis exscripta, profertur a Michaelae Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 693. not. 1. Dicitur Editor opus Wymnaro de Ercklans, aquensis ecclesiae Decano, *maioni, praeceptorique suo*, cui, ut scribit, Sebastiani Brant carmina suo potius fragmenta, quae Editor licenterio scomate comportauerat, & inuito domino suo exarauerat, dedicauit. Scripta est *epistola* dedicatoria ex Basilea XVI. Kal. Septembr. 1499. In fine editionis haec leguntur verba: *Impressus Basileae*

opera Johannis Bergmann de Olpe, XVI. Kal. septem-
bræs Anno salutis. MCCCCLXXXIX. principatû dno
Maximiliano tui salus & victoria Amen.

Dno. suo wyminaro de ercklens aqveni decano Seba-
stianus Brant. salutem & gaudium:

Sume Biancoſon vatis wyminare libellum.

Quo fieri patiens qui volet: eſſe poeſt.

BAPTISTAM hunc relegas quem Mantua docta poe-
tam

Proculis: & voluit Virgilio eſſe parem.

At nunc maſarum ſigmenta: artesque relinquens

Hoc plane effinxit. & ſine carmine opus.

Cunque leges: noſtri memorabere: noſque vetuſto.

Dilige amore velim: perpetuoque Vale.

Verſus inſconditi atque inſcenciſſi, Sebaſtianum Brant
inter Meuios ſui temporis omnino referendum eſſe
—produnt. Conſcripſit JO. BAPTISTA MANTVA-
NVS, libros, de patientia tres, ad Carolum Antonium
Fantucium, Patricium bononiensem, podagrae dolori-
bus laborantem, anno 1497. non 1498. vt Niceron in
Memoires Tom. XXVII. p. 123. ſcripſit. Cum enim
MANTVANVS L. IH. Cap: XXVIII, in illos inue-
ſtus fuit, qui e principiis aſtrogiae iudiciariae, fata-
lem mundi terquinum praedixerunt, haec in fine iſtius
capitis adiecit verba: Cum ea ſempore iam praeterie-
rint: agitur enim nunc a Chriſto annus milleſimus qua-
dringentefimus nonageſimus ſeptimus (1497) eos preſe-
nto ignorantes, arrogantes, mendaces, leues, & ridiculos,
nugigerulos declarat euentus. Cum Carolus Antonius
Fantucius, iam mortuus eo tempore, quo ih lucem
librum emiſit, eſſet, iſtum nomine Franciſci Fantucii,
filii, inſcripſit. Multa in libro occurrunt lectu admo-
dum digna, ad quae referimus inter alia quae L. III.
Cap. XXVII. de Carmelitarum antiquiſſima origine,
quam ad Helia deducunt, Cap. XXXVII. XXXIIX.
& XXXVIII. de cauſa breuis vitae & mortis, & de
annis antiquorum patrum, de vniuersa bonitatem ante
dilu-

*dilatatum, contra Plerumque quod vita humana non sit breuiata, L. III. Cap. X. de errore Auicennae & aliorum, qui dicunt omnia miracula fieri naturaliter &c. differit. Cap. XIII. eiusdem libri, argumenta proposuit disputationis, quam cum Georgio nouariensi instituit, qui anno 1493. ob blasphemias, quas in Christum effuderat, Bononiae combustus fuit. Antiquissima, quam reperire potuimus, est editio, quae Brixiae per Bernardinum de Misintis, papientem III. Kal. Jani MCCCCLXXXVII. (1497) in 4. excusa fuit. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 655. Illam excepit *lugdunens.* 1498. in 4. vid. Nieeron *Memoires.* l. cit. *nostra.* & *veneta, per Jacobum de Leuco, die septembris VI, MCCCCLXXXIX. (1499).* in 4. vid. Mich. Maittaire l. cit. p. 693. In *Operum MANTVANI* editione, *antuerpiensi*, legitur Tom. III.*

IOHANNES BAPTISTA, MANTVANVS, Petri Spagnoli sive Hispanioli e pellice filius fuit, natus anno 1448. d. XII. April. Praeter Paul. Jovium in *Elogiis doctor. viror.* p. 142. edit. *basileens.* 1572. in 8. ipse MANTVANVS, in epistola dedicatoria libro de *vita beata*, praemissa Petrum Spagnolum *patrem suum* adpellat. Contradixit autem Jovio, illamque e legitimo matrimonio procreatum esse contendit Petrus Lucius in *Bibliotheca carpalitana*, & Laurentius Cuperus in *epistola* dedicatoria MANTVANI *operibus* edit. *antuerpiens.* praemissa. Anno 1513. generalis, vt vocatur, totius ordinis carmelitani, in congregatione generali Romae constitutus fuit, cui vero dignitati, ipse anno 1515. renunciavit, & litterarum studiis totum se consecravit. Quo tempore diem obierit supremum, non satis constat. Sunt enim nonnulli, qui illum Mantuae anno 1518. mortuum esse contendunt, sed exstant alii, qui annum Seculi XVI. decimum sextum, illi fuisse emortualem, cum Thom. Reinesio in *epistola ad Christian. Datumium* VII. p. 20 sqq. XV. p. 51. & Ludouico Elties du Pin, in *Biblio-*
theque

obsequia. *Annuaire ecclésiastiques* Tom. XIII. p. 97. existimant. Sepulchrum eius, nullo elegio ornatum cernitur in *Cappella della Madonna* templi Carmelitarum Mantuae, vid. Jo. Georg. Keyblers *neueste Reisen* P. II. Epist. LXVIII, p. 589. Conf. de MANTVANO Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 84. Jo. Trithemii *de Scriptor. ecclēs.* Cap. CMXII. p. 218. Lil. Gregor. Gyraldi *de poetis. sui temporis* Dialog. I. Tom. II. *Operum* p. 388. Gerard. Jo. Vossii *de Historicis latin.* L. III. Cap. XI. p. 595 sqq. Anton. Possseumi *Adpauat. sacer* Tom. I. p. 177 sqq. Balthasar. Bonifacii *Historia ludicra* L. XV. Cap. III. p. 586 sqq. edit. venetae 1652. in 4. Henrici Wharton *Adpauat. ad Guil. Caue Histor. litterar. Scriptor. ecclēs.* p. 194 sqq. Nicæron *Memoires* Tom. XXVII. p. 104 sqq. Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinis* L. II. p. 451 sqq. Ipse JO. BAPTISTA MANTVANVS *vite suae* scripsit. *Epitomen ad posteritatem*, carmine elegiaco, quae legitur in *Operib. antuerpiens.* Tom. II. p. 387 sqq. & in Nicolai Reusneri *hombus suae imaginibus vivis literis. Cl. Virorum ex tygis vahlkirchianis in lucem productis*, pl. k. 7. sqq. Ibidem k. 6. hoc P. Myrrei legitur epigramma, quod in JOAN. BAPTIST. MANTVANVM scripsit:

*Alter hic iacet a Marone vates,
Natus Mantuae; & is quidem poetas
Dignior titulo; nisi incidisset
In fluctus varios scientiarum,
Quo musas coluit minore cura:
Primus hic tamen a Marone natus
Mantuae, coluit poetas musas;
Andinosque bibit sacro ore fontes.*

XIII.

Argumentum.

Qualiter A sit ad O ductum. Que maxima mundi

Questio. Quod fidei munus. Et unde salus
 Hic stupor. ecce vetus nouitasque nouella verustas
 Theopolim methado discat adire breui
 Preclara ergo rei clara breuitate fitiosa
 Clarus ab aonio fonte fluente bibus.

in 4. folior. 23.

Haec verba titulum libelli indicant, qui ab auctore
 & Citharæ sopbiales titulo insignitus fuit. Mentio
 illius, a nobis iam facta fuit in transitu quasi, & obi-
 ter, in *Analectis litterariis* p. 440. Sed dignum iam
 illum, cum sit rarus, exactiore recensione arbitramur.
 Carmine conscriptus elegiaco incomto, litteris excu-
 sus est romanis a Wolfgango Schenck, typographo
 erfurtenfi, quod non solum eius insignia testantur, sed
 & epigramma declarat, in calce libri conspiciunt:

Hamiferi ludus hinrici aquilonipolenfis

Per schenck Wolfgangum calcographum hic est

Milleno nostro quingentesimoque (1500) salutis

Anno, erfurdenfi in vrbe academiaca.

Omnia cithara sopbiales, in tres distincta est libros,
 quorum quilibet in quasdam diuiditur sectiones. Ea-
 rum argumenta ipse auctor hisce verbis exposuit:

Liber primus cithara sopbiales.

De argumento in citharam sopbie

De prefatione xopbiale solubilibusque contrariis

De septem dierum ordinatione & solubilibus con-
trariis

De adam in paradiso posito & solubilibus contrariis

De

De prothoparentum ^{predubitatione} & solubil. contrariis.

De ejectione primorum parentum & solubil. contrar.

De delectatione & adiutorio dñi & solubil. contrar.

De vino scripturarum & cauenda ebrietate & solub. contrar.

De septem mundi etatibus & sol. contrar.

De exemplis librorum geneſis.

De exemplis ex exodo.

De exemplis libri ioseph.

De exemplis librorum regum & aliorum.

Liber secundus.

De questione cuiuslibet.

De inuocatione & ortu minerarum.

De quatuor anni temporibus eorundem dominus.

De sex operibus misericordie & vera Xpi humanitate s. c.

De decem speris (sphaeris) per lapides preciosos significatis.

De duodecim signis & signorum tutelis.

De astrorum inclinationibus.

De fatis inuitabilibus.

De liberalibus studiis.

De nouem musis poeticis.

De kuthologo poetarum in fonte kaballino tantorum.

De vitiis cristianis.

De modernis poetis.

De poetis non pellendis ab urbibus iussu Platonis.

De repetitione nouem musorum.

De quibus urbibus poete dicantur recedere spontanei.

Tercius liber.

De prima decalogi tabula & solubilibus contrariis.

Vnde datus decalogus cum sol. contrar.

De secunda decalogi tabula & solubil. contrar.

De fide cristiana & sol. contrar.

De undecim virtutibus & sol. contrar.

De repetitione liberalium artium & proficua & sol. contr.

De

De mendacibus & superstitiosis artibus & sol. contrar.
De sacro septenario & sol. contrar.
De beatitudinibus octo & sol. contrar.
De symbolo fidei subtilibusque contrar.
De typo gloriose virginis & virgine gloriofa.
De theoplios speciositate & sanctorum requie.

Speciminis loco Libri II. adscribimus Sectionem XII. XIII. XIII. & XVI. cum poetarum, illae, tunc temporis viuentium historiam quamdam litterariam complectuntur, ab auctore, more suo, multis absurdis vrbium, in quibus vixerunt, denominationibus obscuratam.

De vatibus cristianis.

Fonte cabullimo tantis citharistria iuste
Hactenus. alludat vatibus amne sacro.
Elopi cornix donato garrula cedat.
Cedat alexandro in grammatica arte strepens.
Sanctior ambrosio sacer augustine sacrate
Siderco vati iheronimo damafus.
Inclite gregori fabiano papa beato
Junctus. seruorum serue beate dei.
Gotfrido insignis solemergius intima tangens
Architreniaca est cosmographia ferax.
Aurelius symacho & doctis fulgentius apher.
Diuina prosper prosperitate scatens.
Crebescens mira virtute boetius: exul
Eius & elphe vxor hymnisonando cephe.
Res & apostolicas perarans pede diuus arator
Grata coetaneis bibliotheca petri.
Sedulius dape pascali. lactancius albo
Lacte. paraclitus in spe veniaque inuans
Nature plangens nitidum plantator alamus
Scibile septonis artibus omne sciens.
Sospite debebas vita gamfrede richardo.
Et constantino multa iuence pio
Zographus in bissex modulans animalibus autor
 (Theobaldus)

Theodulus placido corminus pfeustia: agone
 Matheus *metrifax* thuronensi bartholomeo est.
Debens discipulus O benedicta tibi.
 Rabano albinus. garino helinandus. helias
 Francisco. helye sicque radulphus huic.
Percelebris celebri tu didaco dominicus
Es reginaldus est dominice pater.
 Ludwico maurus. Sigismundo vir eneas
Cribratis patribus doctis petrarcha tuis.
Pre se fert speculum indignis brunellus honore
Nobilis & prestans in racione bona.

De modernis poetis.

Vite *superstitibus arridet apollo poetis*
 Ex Elicone suo laurea cuique datur
 Mathie andreas guratislauianus alumno
 Martis belligori & palladis armifone.
 Justano ob adulterium robertus Karole causam
 Aut potuit canere mantagrat esse malam
 Celteus non hic inglorius induperanti
 Fridrico alludens lauriger ymno decus
 Illustri vates philomusus maxmiliano &
 Tedigena, ac priamus saxonie dominis.
 Stoicus ornato de monte patens tilomoni
 Brunonie dominis Si populo es placidus.
 Bauarie domino rheni comitique philippo
 Tuque philippee iacobe prolis amor.
 Guilhelmo lepidus noster mucianus herili.
 Guilhelmi patruo langius arte linus.
 Terremontano & musis & theographia
 Flexibus hinricus noxariensis bonos.
 Trithemio alludens herbenus bethauientis
 Cultori aequidum par parilique suo.
 Lipczee rator urbis gvimpine iohannes.
 Musis guardaicus vir faber arte virens.
 Heroi debet aquilonipolentis & heros
 Absque manu firmans oppida castra casas.

Quod poete non sunt ab vrbibus iussu platoais
pellendi.

*Sponde recessuros si vult plato ab vrbe poetas
Infantes pellat thespibonea cobors.*

*Occulto plaudis erfordia clara poetæ
Theopolis nitida patria alherde tibi.*

*Bella aquilonipolis petroclø. Tum theodrico
Rinipolis rorans cervisione mera*

*Amphitritoniaco cui amphitritonia pugnat
Propolis olbero & porta theopoleos.*

*Vt pangeapolis conrado florida nostro
Gaudet hinrico thaureapontapolis.*

*Semipolis femice sed gofaniana vlucrum vrbs
Regine. O tibi sit vpupa spurca cabos.*

*Digna ducum sedes celebra brononia xichto &
Bernhardo. vaturn parsi. animique mei.*

*Nomine thuringo panethica phebipolenti
Johanni vrbs. digna laudis. opima sale*

*Thobingo pariter hinrico denique nostro.
Johannis nostri rite venustapolis.*

*Non minus & iacobo prudenti burgimagistro
Phebipolis mons pons fons sua cui bona dant*

*Concors bennonnia parthis reniricior ipsi.
Ipsi floriste consona canonico*

*Hugoni uicinia Gnafoni bereka disertø
Debet lindauia lindauiane tibi*

*In cerere & baccho theodosia regia diues.
Hinrico adiunctis fabricioque ihona.*

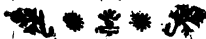
*Johanni artico neoburgenti neoburguna
Cis salam bromio & cervisione fluens.*

*Marschalco rutilo frislaria. & hospita vatam
Lipetis mi iacobe docta barize tua*

*Remigio hammonia piscosa. dauantria zinthi
Stribonthea. calus marce. maligna malis.*

*Neioforum scribe coruino. neioforenti.
Delis & andrea delis honesta viro.*

*Argentina meo iacobo facunda scholoni.
Scti monomontapolis qua. aculea calus.*

..Cum numero quorum est laus magmentanda potas
 Dinumerare omnes nostra thalya nequit.

A quibus vrbibus vates recedere dicantur.

Siluis musa placet vrbs vatibus est inimica

Est ubi leuca leo. & vpupa ubi est aquila.

Nummus ubi est iudex. lis. lex. fuga pugna dies nox.

Prepositus rechaab. mortuus omnipotens

Illic non oculis cernit non audit & auris

Pinguntur nares olfaciendo nichil

Illic abesse solet veri sapor inque baratrum

Absorbet nabal vina. venena vomit

Illic cum canibus mutis crebrescit in usum

Respie plebs. plebs. crimen edit phinees.

Omni carmine hoc epigrammate finis imponitur :

A sophia cithara noster contraria ludus

Solum in voce nec in mente sed vna ferens

Ad fidei merita. ad virtutum premia. ad altam

Theopolim recto tramite querat iter

Sperurus rorem quem nobis appluit almus

In vitam eternam fons salientis aque

Non qui pro nostra non posse libidine lector

Omnia nos omnes scis fer amice. Vale.

Ea quae de auctore nobis innotuerunt, adlata iam fuerunt in *Analectis litterariis de libris rarioribus*. Licit. quibus heic locum adijcimus, ex Joachum Joannis Maderi, *Scriptorum ingenium*, qui in celeberr. praesertim lipsiensi, wittenbergensi, francfordiana ad Oderam *Academiis floruerunt*. *Centuria*. lviij numer. LXXXIIX. haec legatur: HENRICHUS ACHILLOPOLENSIS, natione Theutonici, patria (nort-heimensis) disciplina & studio wittenbergensis, vir magni ingenii, & tullianae eloquentiae, usque ad aemulatum, (quod ex scriptis eius non adparet), philosophorum praeceptis nobiliter instructus, diuinarumque scripturarum non ignarus, grammaticus, philosophus, editor, & poeta, nulli nostro aeno secundus, ingenio subtilis, sensu

clarus, & disertus eloquio, iurium non imperitus. Scripsit ad laudem & decorem academiae wittenbergensis, & utilitatem legentium & carmine & prosa praeclara opuscula, quae impressa circumferuntur, videlicet: Sophologiam lib. I. (vid. Analekta litteraria l. cit.), de vita & laudibus S. Augustini metricè lib. I. Epigrammatum lib. I. Viuit usque hodie varia conscribens, anno 1514. Joannes autem Trithemius de Scriptor. eccles. Cap. CMXLVII. p. 228, illum hoc elogio ornavit: HENRICVS NORTHEYMENSIS natione Teutonius, vir in secularibus litteris studiosus, & eruditus, & diuinarum scripturarum non ignarus, ingenio subtilis, & disertus eloquio, metro excellens & prosa, scripsit quaedam non spernendae lectionis opuscula, quibus nomen suum posteritati cum gloria commendauit. E quibus ego vidi duntaxat, opus illud praeclarum, quod metro & prosa conscripsit ad Fredericum Marchionem Mysiae, ac duces Saxoniae, Dimetromachiam praenotatum, de virtutum & vitiorum conflictu lib. I. Tu mea laurigeros &c. De caeteris quae composuit, nihil ad notationem meam peruenit. Viuit usque hodie varia conscribens, sub Maximiliano romanorum rege illustrissimo & summo pontifice Alexandro sexto. Anno Domini MCDXCIV. Emendatione indigent in lexico eruditum Tom. II. col. 1500. quod HENRICVS Vitebergae natus, & Sophilogium (Sophologia) sermone soluto fuisse conscriptum dicatur.

XXCIII.

Triumphus Veneris HENRICII BEBELII poetae laureanti cum Commentario Joannis Altenstaig Mindelheimensis. in 4. folior. 120.

Omnium primam hanc editionem esse censemus, quae cum Joannis Altenstaig commentario, in lucem

exiit. Reperitur quidem in *Catalogo Bibliothecae kielmannseggianae* p. 494. editio *argentinenfis* 1501. in 4. sed eiusmodi editionem non existare, ex verbis coniecimus Joannis Altrënstaig, in *praefatione*, ubi se anno demum 1510. hunc composuisse *commentarium*, disertis verbis prodidit. Errori sine dubio occasionem dederunt verba, quibus HENRICVS BEBELIVS, se ab Imperatore Maximiliano, anno 1501. laurea poetica ornatum innuit. Coronidis loco; illa vltimae operis paginae adposita sunt:

Laus & victoria Maximiliano Augusto.

*Romulidum Caesar dedit haec insignia nobis
Moeenas fuerat Langius auxilio.*

M. D. I.

His verbis insignia subiecta sunt bebeliana, cum epigraphæ H. BEBELIVS Justingensis *Poeta Laureatus & humanarum literarum Doctor* Tübinge. Eadem insignia, etiam in libri fronte, sub tituli verbis, expressa fuerunt. Editionis autem annus fol. CXVIII. b. hisce verbis designatur: *Argentinae IX. Calend. Septem. Anno a Christo. M. D. XV. (1515). Quod Triumphus ille Veneris, in collectione operum HENRICI BEBELII, quae hoc prodiit titulo: Opera Bebeliana sequentia. Triumphus Veneris sex libris conscriptus Heroico carmine. Hecatostichon de victoria Caesaris Bohemica. Hecatostichon contra bella ciuilia Germanorum. Hecatosticha querela Ducatus Mediolanensis ad Germanos. Vindicata Germania ab iniuria Scriptorum his libellis, Epitome laudum Sueuorum atque Principis nostri Vdalrici, de captiuitate Ducis Mediolani, atque eius prodicione; & de mendacis quorundam Historicorum. Oratio ad Regem Maximilianum Caesarem de eius atque Germaniae laudibus. Germani sunt indigenae. Apologia contra Leonhartum Justinianum Venetum, Imperatoris nomen extenuantis, eiusque coronationem deridentem. Imperator Germanus iure debet dici christianissimus. Cobortatio ad Heluetios*
- pro

pro obedientia Imperij. De laude, antiquitate, imperio, victoriis, rebusque gestis veterum Germanorum. Phortae in aedibus Thomae Anshelmi Badensis. 1509. mense Augusto. in 4. pp. 219. primo loco repositus fuerit, iam diximus in Analectis litterariis de libris varior. p. 78. sed Hieronymi Altenstaig Commentarius, eodem tempore nondum compositus, illi non addi potuit. Dicitur ille Commentarium suum Joanni Zinggiser Canonico regularium beati Augustini Praeposito in Pollingen. In epistola dedicatoria, inter alia haec leguntur: pro tua itaque in me perspectissima benevolentia (quae me inuitat & hortatur ut te amem & obseruem) enarrationes meas (quas, sesqui mense absolui) in Triumphum Veneris BEBELII nostri poetae laureati, tuae praestantiae peculiariter dedicare statui, qui eleganti scommate omne mortale genus carpit, quod a virtute descivit & defecit, & ad castra Veneris, virtute relicta & spreta (quam pauci colunt inter quos te & tuos esse cognosco) propter quod Deus, multa mala hominibus mittit, quae legere volueris hortor, cum tibi per ocium licuerit, inuenies enim quae animum tuum delectabunt &c. Omne poema satyricum est, & in primis BEBELIVS in Cleri romani vitia vehementissime inuehitur, in primis libro III. qui inscribitur Papa cum sacerdotibus. Quamdā huius rei excusationem adfert in praefatione ubi ait: quod si quis dixerit, me esse tam temerarium, qui etiam summos pontifices taxare, osque in caelum (ut ipsi dicunt) ponere audeam, huic respondeo, summos pontifices maximis honoribus, atque debita reuerentia venerandos, eorum tamen aliquos a sanctitate ad lasciuiam, superbiam, ambitionem, atque alia vitia declinasse, non esse obscurum ex historiis Platinæ, quae palam leguntur, nec velim tam impius esse, ut credam vicarium Christi & veritatis, tam superbum esse, qui nolit de se audire veritatem &c. Specimina nonnulla, ex Triumpho Veneris ipso excerptit Cl. David Clement in Bibliothecae historice & critique Tom. III. p. II. Adsignauit HENRICO BEBELIO

ob hunc librum, locum inter testes veritatis, Joannes Conradus Dietericus in *Auctario Catalogi Testium veritatis* Matth. Flacii, Cattopoli (Giessae) 1667. in 4. p. 262. Conf. Joan. Vogtii *Catalog. libror. rar.* p. 77. Samuel. Engel *Bibliotheca selectissima* P. I. p. 13. Jq. Christophori Myli *Memorabilia Bibliothecae ie-nensis* p. 226. qui omnes librum valde rarum esse, vno quasi ore confirmant. Editio *Triumph*i Veneris, quam posterior, sine loco anno 1690. produisse memorat a Wolfgango Theodoro Wendel cum *restrictione glossographica* euulgata fuit.

Joannes Altenstaig, mindelheimensis, Suevus, Theologiae, & Academiae tubingensis, vt Martinus Crusius in *Annalibus* sueuicis Dodec. III. Libr. VIII. Cap. XVI. p. 533. testis est, Professor, initio Seculi XVI. variis scriptis, quae maxima ex parte ad linguae latinae culturam spectant, editis inclaruit. Tituli eorum videri possunt in Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 336. & in Christophor. Hendreich *pandeck.* brandenburg. p. 128. Joannes Zingisser monasterii pollingensis Antistes circa annum 1511. illum arcessiuerat, eique praeceperat, vt quaedam *de latinitate praecepta* conscriberet, quibus Ordinis Augustini Canonicorum regularium fratres in monasterio illo, tunc temporis commorantes, *latiniore*s & *elegantiores* efficerentur. Ipse id refert Joannes Altenstaig, in *epistola* dicatoria, *operis, pro conscribendis epistolis, Hagena*e an. 1512. *per industrium* Henricum Gran in 4. impressi. Conf. Jacob. Burckhard *Commentar. de linguae latinae in Germania fati*s P. II. Cap. III. p. 423 499. vbi illum, in not. (tt.) contra Daniel. Georg. Morhofium defendit, qui in *Polyhistore* Tom. II. Lib. I. Cap. XIII. §. 10. p. 79. edit. *Lubec.* 1714. in 4. *Barbarum* eum vocauerat. Commemorarunt etiam de Joan. Altenstaig nonnulla P. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 165. Joan. Albert.

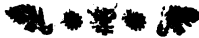
XXCV.

Liber hymnorum in metra nouiter redactorum :
Apologia & defensio poetice ac oratorie ma-
iestatis. Breuis expositio difficultatum terminorum
in hymnis ab aliis parum probe & erudite forsan
interpretatorum. per HENRICVM BEBELIVM *Ju-
stingensem* edita. *poeticam & humaniores Litteras
publice profitentem in gymnasio Tübingensi.* An-
notationes eiusdem in quasdam vocabulorum in-
terpretationes Mammetraci. in 4. folior. 67.

Curavit collectionem *hymnorum*, satis raram. HEN-
RICVS BEBELIVS, iustingensis Sueuus, orator &
poeta, suae aetatis celeberrimus, iis *adhumerandus*, vt
*Jo. Andr. Quenstedt de patris illustrii doctrina &
scriptis virorum, Viteb. 1691.* in 4. p. 161. ait, qui ro-
mani eloquii usum, temporum iniuria, pariterque bo-
minum incuria neglectum reducere & genuino nitore re-
stituere conati sunt. Neque Josias Simlerus, neque
Christophorus Hendreich, nec Joan. Albert. Fabri-
cius, nec alii, qui *opusculorum* bebelianorum, exhi-
bent indicem, huius collectionis cognitionem habuisse
videntur. Praemittitur

a) HENRICI BEBELII *epistola ad Federicum au-
gustensium Praesulem comitem de Zollern*, in qua illi
iuuenem nobilem Henricum de Steffel, utroque pa-
rente orbatum commendat. Adicitur *epistolae*.

b) *Sapphicum carmen* H. BEBELII *ad eundem Fe-
dericum augustensium praesulem pro commendatione
Henr. de Steffel Baronis impuberis generosi & no-
bilissimi.*

e) *Apologiam & defensionem poetices ad iuuentutem germanam praecedit*

d) *Tractatio de auctoribus & metris bymnorum. Apologiae additur*

e) *de laude & vtilitate poetices, & secularium litterarum contra iudictos quosdam elegia H. B. J. Illam excipiunt*

f) *CLVIII. bymni in SS. Trinitatis laudem, Sanctorum, & Sanctarum, quibus eccl. R. singularem cultum exhibet, honorem, a diuersis auctoribus, diuerso metri genere compositi. Sequitur*

g) *HENR. BEBELII elegia, ad iuuentutem, ut discas tempore iuente & floride etatis. Illi subiiciuntur*

h) *versiculi quidam H. BEBELII, iustingensis, egregias sententias in se continentes. Ex illis nonnullos haec adscribimus:*

Hec quattuor peruertunt omnia iudicia.

*Pingua dona: odium: fauor & timor excisio sunt
Iudiciis: per que iudex corrumptur animis.*

*Gelt gunst forcht vnd nyd send
die recht verffand an ein gink end.*

Hec tria peruertunt regna & vrbes.

*Vrbes peruertunt & florentissima regna
Res priuata: simul non multum experta iuuentae
Consilia: atque latens funesto in corde simulas.*

*Aigner nutz: iunger rat vnd verborgner nyd
Verderbt vil stett land vnd leytt.*

Hec tria faciunt sapientem virum.

*Hec sunt prudentis, faciunt hec iure sagacum
Copia librorum cui sit peruisa frequenter
Qui mores hominum multas & viderit vrbes
Calleat historias: regumque heroica gesta.*

Den schrybend die alte wisz vnd daz
 der wil bichen gelesen hat vnd lender gong
 erfaren darzu menchen man
 der vil alte geschichten waisst vnd kan.

Hec sunt que maxime homines decipere solent.

Decipiunt multis, (vt nos. docuere priores)

Et fauor haud durans principis atque ducum

Es malebris amor, nec non aprile serenum

Labilia vel folium quod rosa pulchra gerit

Nisus & accipiter multo discrimine equanque

Trabantur; sepe & zeffera vata negat.

Herrn gunst vnd aberellen wester

frowen lieb vnd rose blesser

rosen: wüffel vnd federpill.

betriegen manchen der sz gelabten wil.

l) *Annotatiunculas & expositiones quarundam dictionum, que in hymnis sunt minus probe vel luculenter interpretate, praecedit*

k) *Epistola H. B. J. ad Joannem Nauclerum alias vergenhans, iuris pontificii, & omnis litterarie disciplinae antistitem & patronum. Thübingensis ecclesie collegiate praepositum, ac gymnasii cancellarium celeberrimum. In fine Adnotationum haec*

l) *HENRICI BEBELLAE reperiantur carmina*

1. *Eucharisticum ad reuerendum in Christo patrem Joannem Abbatem monasterii bebenhusen.*

2. *Epitaphium doctoris Martini Vranii Freuntynger vtriusque iuris monachi.*

3. *Tetrastichum de eodem.*

4. *De obitu eiusdem & fragilitate humanae. Ad reuerendum in Christo patrem Joannem Abbatem monasterii bebenhusen. epigramma.*

5. *Elegia extemporalis de morte nobilis & praestantissimi viri Hartmanni de optingen Canonici Basilienensis 15001. (1901).*

6. *Epitaphium eiusdem Hartmanni.*

m) *Annotations in Mammetractum praetissimo epigrammate, & epistola*, dicavit HENRICVS, BEBELIVS Magnifico & generoso Franciscò Comiti de Zoltern Adolascanti & nobilissimo, & doctissimo. Quo tempore haec opusculorum bebelianorum collectio, litteris gòthicis exscripta, in lucem prodierit, dicere non possumus, cum neque loci, neque anni, neque typographi indicium illi additum fuerit. Si coniecturae fuerit locus, illam Phorcae in aedibus Thomae Anselmi, bôdensis, anno circiter seculi XVI. primo aut secundo impressam crediderimus. In collectione opusculorum HENRICI BEBELII, quae hoc in lucem exiit titulo: *Commentaria epistolarum conscribendarum HENRICI BEBELII, Iustingenensis Poetae Laureati, poeticam & oratoriam publicè profitentis in studio Tubingensi. Contra epistolandi modos Pontii & aliorum. Contra epistolas Caroli. Commentaria de abusione linguae latinae apud germanos & de proprietate eiusdem. Vocabularius optimarum dictionum Haec omnia de quo emendata sunt. Annotationes & lima in Mammetractum cum novis additionibus. Annotationes novae pro lingua latina. De magistratibus romanorum cum expositione terminorum. Nomina latina artificum. Nomina morborum corporis humani latine & graece. Nomina propria sanctorum & eorum interpretatio, Expositio quarundam quaestionum. Qui sint pagi factorum & de aspiratione Necchari fluminis. Apologia BEBELII pra commentariis. Retractio eiusdem in quibusdam locis. Instructio bene scribendi pro fratre Guolfgango Bebelio. Appendix Commentariorum. Multa inuenies hic addita vel dempta priori impressioni, multa castigata & correctâ, ita ut priori non tuto credere possis in omnibus. Phorcae in aedibus Thomae Anselmi Anno. M. D. VIII. (1508) Mensè Januario. in 4. folior. 184. Carmen elegiacum ad iuuenes, ut tempore iuuentutis discant, fol. 4. & Adnotationes in Mammetractum novis additionibus aucta fol. 111-124. reperiuntur. Alias eiusdem collectionis editiones recenset*

consuet. Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique* Tom. III. p. 4 fqq.

XXCVI.

In hoc libro continentur Haec *Bebeliana* opuscula noua. Epistola ad Cancellarium de laudibus & philosophia veterum Germanorum. Epistola ad Jacobum Petri Arlunensem de laudibus & auctoribus facetiarum. Libri facetiarum iucundissimi: atque fabulae admodum ridendae. Proverbia germanica in latinam redacta. Mythologia hoc est fabula contra hostem poetarum. Elegia in obitum doctoris Henrici Starrenwadel praeteritorum vaticinatoris. Elegia hecatosticha de institutione vitae BEBELII dum pestis Tubingae grassaretur M. D. II. Elegia ad Appoloniam puellam pulcherrimam de meditatione venturae mortis & senectutis. Ad Thomam Wolphium iuniorem de laude doctorum & poeticae. Egloga contra vituperatores poetarum. Epitaphium Cytharedi ad Joannem Streler Ulmensis. Cantio vernacula. Laus musicae. Apologia poetae de stirpe sua. Elegia Cimonis stulti qui ex amore factus est prudentissimus. in 4. folior. 101.

Quae in hac collectione *opusculorum* bebelianorum, maxima ex parte poeticorum; satis rara reperiuntur, titulus lectoris, satis & abunde docere poterit. *Cantio vernacula*, minime verbis teutonicis composita, sed e vernaculo sermone in latinum sermonem transducta est. Initium teutonicae cantionis, tale fuit. *Ich stand an einem morgen gar heimlich an sin ort.*

ore. Praeterea nonnulla epigrammata, istis opusculis passim inpersa, *Elegiae*, Gimonis, haec subiiciuntur carmina I. HENRICI BEBELII iustingensis, *Poe. Laureati, Carmen in Pestem, pro Agnete Rethaberin, virgine pulcherrima* Tubingen. 2. *Epitaphium eiusdem*, 3. HENRICI BEBELII *poetae laureati, pro virgine, iusta solumbris Epigramma.* Editionis tempus designatur, hisce verbis; in calce volumini adpositis: Argentine *Impressit* Joannes grüninger Anno. M. D. VIII. (1508). Editionem existare, cuius in fine, haec legitur: Argentine Joannes Grüninger *imprimebat* Jo. Adolpho: *castigatore.* Anno *seculi huius* M. D. IX. (1509) *Pasche*, testatur Cl. David Clement in *Bibliothecae historiquae & critique* Tom. III. p. 7. Recentior & auctior editio *novo libro facetiarum, prognostico seu practica vili & vera usque ad finem mundi. Carminibus de miseria humanae conditionis. de Invidia. de Baccho. Contra Simoniacos. de philomela. Variis de rebus laetis & iucundis.* euulgata fuit Argentorati *denovo ex aedibus* Matthiae Schurerii. *Mense Augusto* anno 1514. *Regnante Imp. Caes. Maximiliano P. F. Aug.* in 4. vid. *Die Merckwürdigk. der königl. Bibliothek.* zu Dresden Tom. III. p. 511. vbi *facetiae BEBELII rus & suam olere* dicuntur, Cl. Dau. Clement *Bibliothecae historiquae & critique* l. cit. qui *varias facetiarum* editiones recenset & specimina nonnulla, quibus BEBELIVS seculi sui barbariem & ignorantiam depinxit, adfert. Priores editiones, libros tantummodo duos ob oculos ponunt, recentiores autem tertio auctae fuerunt. Anno 1506. *facetias* primum exiisse in lucem colligimus, ex hisce Martini Crusii verbis, qui in *Annalib. suevic.* Dodec. III. Lib. VIII. Cap. XIII. p. 528. scribit: *Dedicavit hoc anno (1506) BEBELIVS suum libellum Facetiarum* Petro. Iacobo arlunensi *Jurisc. Praeposito* Backnangensi, *Cononico* Stuttgardiano, *Ducali Senatori.* *Quales interdum illis temporibus fuerint curatores animarum: vel bina colligi potest: quod 1506. in die resurrectionis domini, frater qui-*

quidam ordinis Praedicatorum, (sicut ante sacerdos quidam waiiblingensis) mandavit incipiendum triump-
phale carmen Christi, Christ' ist' erstanden, illi viro, qui
domi suae imperiam teneret, non vxor, ubi cum neno
virorum inciperet, mulieribus iussit, quae imperarent da-
mi. Ibi statim, omnes ceciderunt. Conf. Melchior. A-
dami vitae philosophor. germanorum, p. 12. vbi simili
ratione *facetiarum* librum anno 1506. primum esse
editum commemorat. Versionis teutonicae titulus:
HENR. BEBELII *facetas*, in 3. Büchern. mit einer
ordentl. Abwechselung und Einmischung der Apologen
Bernhardini Ochini, sampt einer angebenckten Prakti-
cken, was bisz auff den Jüngsten tag gemein seyn wer-
de, verteutschet. Franckfurt bey Nicolao Bassée 1589. in
8. adlatus conspicitur in Nicol. Bassaei *Collectione o-*
mnium in unum corpus librorum &c. P. II. p. 295. &
Catalogus Biblioth. weidmann. P. I. p. 72.

DE HENRICO BEBELIO & *opusculis* ab ipso edi-
tis vid. praeter scriptores supra citat. ipse BEBELII
epistola de operibus a se editis, atque armulis, quae pro-
diit cum eiusd. *Commentar. de conscriendis epistolis*, &
aliis *opusculis*, Argentorat. 1513. in 4. fol. 140 fqq.
Martini Crusii *Annal. suevic. passim*, imprimis Dodec.
III. L. VIII. Cap. X. p. 516. Jos. Simleri *Bibliotheca*
p. 272. Christoph. Hendreich *Pandectae* branden-
burg. p. 466 fqq. Gerard. Jo. Vossii *de Historicis la-*
tinis Lib. III. Cap. X. p. 583. Martin. Hanekii *de ro-*
manar. rer. Scriptoris P. I. Cap. L. & L. II. P. II.
Cap. L. p. 209. Henr. Wharton *Appendix ad Guil-*
Caes Histor. litter. scriptor. eccl'es. p. 177. Jacobi
Burekhardi *Commentar. de fatis linguae latinae in Ger-*
mania P. II. Cap. III. p. 317-358. Jo. Alb. Fabricii
Biblioth. med. & infim. Latinit. L. II. p. 491 fqq. Ja-
cob. Bruckeri *Ehrentempel der deutschen Gelehrsam-*
keit Decur. X. p. 169. not. (n).

Literarum sodalium Apud Marpurgum aliquot ca-
 chinni super quodam duorum Lypsiensium
 Poetarum in Lutherum scripto Libello, effusi M.
 D. XXVIII. (1528) in 8. folior. 8.

Ex quo tempore Martinus Lutherus, Catharinam a
 Bora, matrimonio sibi iunxerat. vndique Eccii, Coch-
 laei, Emseri, Wulferi, Dietsenbergeri, Koellini, Dun-
 gersheimi, Lemni, alique contra illum, insurgent,
 qui illum eiusque coniugem, scriptis satyricis, incondi-
 tis & inficis scommatibus, incredibile dictu! pere-
 rent. Illis etiam se adsociauerant Joachimus von der
 Heiden, siue vt dici maluit, Miricianus, & Joannes
 Hasenbergius, Academiae lipsiensis magistri, & vt *μα-
 ροχην* nominabantur lipsienses. *poetae*. Alter enim
 eorum, Ambrosii libellum, *de lapsu virginis consecra-
 tae* in teutonicum conuerterat sermonem, & cum epi-
 stola teutonice ad Lutheri coniugem dedicatoria, &
 nonnullis inconditis versiculis & teutonicis & latinis,
 bis euulgauerat. Editio, qua utimur, anno 1528. edi-
 ta videtur, & hunc titulum ob oculos ponit: *Ein
 Senibrief, Kethen von Bora, Luthers vermeyntem Ebe-
 weibe sampt eynem geschenck freuntlicher meynung zu-
 verfertigt. Dartzu eyne Bedingung auff der Witten-
 berger lesterschrifft.* in 4. folior. 16. Recensionem
 illius, vide in Christian. Wilhelm. Franc. Walchii
*wahrhaftigen Geschichte der seel. Frau Catharina von
 Bora D. Marthi Luthers Ebegattin, Halle 1752.* in 8.
 Sect. III. p. 168. not. t. Qua ratione a Luthero, & amicis
 eius vitebergensibus libellus fuerit exceptus, vid. in *O-
 peribus Lutheri islabiensibus* Tom. I. p. 422 sqq. & Tom.
 II. p. 5. *altenburgenibus* Tom. III. p. 431 sqq. lipsiensibus
 Tom. XXII. p. 584. *balensibus* Tom. XIII. col. 1336 sqq.
 Conf. liber valde rarus, hoc titulo insignitus: *Moneta-
 rius seditiosus siue Incendia rusticorum bellica & reliqua
 eius lustri memorabilia. Der Müntzerische Bawren Krieg,*

so Anno 1525. in das Evangelische Reformationwerck mit
 eingefallen: Vnd was Gott die Hobe Maj. durch ibren
 dazu sonders auszertweblten Rüstzeug Doct. Martinum
 Lutherum dabey gethan vnd verrichtet. Auch sich
 sonst, sint dem Wotrnischen Reichs- Tage an, Anno 21.
 22. 23. 24. vnd sonderlich 1525. in Geist vnd Wellichen
 sachen, in vnd auszerhalb Landes begeben vnd zuge-
 gen. Aus Luthero, Philippo, Schleidano; vnd an-
 dern den fürnembsten Chronologis, fast auf alle Monat,
 Wochen vnd Tage ausztrücklich specificirt: Vnd nicht
 allein Comedien weise, sondern auch als ein richtiges
 vnd lustiges Compendium historicum Ordentlich verfas-
 set vnd zugerichtet. Vud der ietzigen sichern Welt,
 zum notwendigen Lehr- vnd Warnungs Spiegel Beym
 insiehendem Seculo vor Augen gestellet Durch M. Marti-
 num Rinckhardum, P. L. in Patria Ileberga Archidia-
 conum. Leipzig, In Verlegum Eliae Rehsfelds vnd Jo-
 hann Grossen, sine anno in 8. Act. V. Scen. X. in qua
 pontificiorum de Coniugio pseudo- iudicia. Alter Jo-
 annes Hasenbergius, anno. 1528. epistolam ad Lutherum
 inuectiuam, in illius matrimonium in 8. teste Catalogo
 Bibliothecae tellerianae Paris. 1693. in fol. in lucem
 protruserat, & postea drama composuerat, hoc titulo
 instructum: Ludus ludentem Luderum ludens quo Jo-
 annes Hasenbergius Bohemus in Bacchanalibus Lipsiae
 omnes ludificantem ludionem omnibus ludendum exhi-
 buit Anno M. D. XXX, in 4. vid. Recensio in Christ.
 Wilh. Franc. Walchii I. cit. in Addition. p. 311 sqq.
 Vterque autem iam antea symbolam suam ad epitha-
 lamia Lutheri, quae Lipsiae diuulgata fuerant, non in-
 vitus contulerat. Disertis id praeter alios prodidit
 verbis Martinus Rinckhardus I. cit. vbi inter alia,
 Cochlaeum, hac ratione loquentem, in scenam pro-
 dire iussit:

*Es sind zwey tapffer Helden Leut,
 Hasenberg vnd der von der Heyd,
 Leipzisch vornehme Professorn,
 Die hab ich darzu anserkohn:*

Sie haben Hochzeit Carmina

*Gemacht an Luthrs vermeinte Frab,
Ihr glaubt nicht mit was schön Gedichtu,
Sie ihr den Leyen Stand vernichten,
Ich kann mich nicht satt lesn vor fremden &c.*

Hac igitur re, amici Lutheri, viri doctissimi, permoti fuerant, ut iure, quasi, retorsionis Miricianum in primis & Hasenbergium, poetas ineptos, mirifice deprecos darent, & omnium ludibrio exponerent. Et ad id opusculorum genus, haec, quam describimus, collectiuncula rarissima pertinet. Epigrammata illa complectitur satyrica XXIX. a *litterario sodalizio* apud Marburgum in Miricianum & Hasenbergium composita. Opusculum in fine excusum dicitur Marpurgi Anno M. D. XXVIII. (1528) *septimo Calendas octobres*. Typographus anonymus eiusmodi praefate iussu praefatiunculam:

Typographus Lectori.

Cum hic nuper literarii ordinis aliquot sodales, literati cuiusdam literato conuiuio exciperentur, commodum allutus est quidam e Lypsia, nescio quorum in Lutherum scribentium libellus. In eum illi, ut erat admodum ridiculus, cachinnabundi quaedam certandi voluptate & ventandi ingenii gratia συμβολικῶς; luserunt aliquot epigrammatis. Quae dum a quodam harum rerum auido iuueni conscripta nactus essem subita me eo diuisiandi cupido incescit, quod non minus elegantia ac erudita quam plausibilia viderentur. Expressi itaque, non ut aliquem infamari (quam enim infamiam liberales illi ioci concilient?) sed quod nobilium ingeniorum non illaudata specimina seruari voluerim. Tu id a me factum boni consulens cachinnis istis frueri, & Vale optime Lector.

Octo autem auctores, ad istam collectionem, symbolam suam contulisse dicuntur, qui fictis nominibus, & personati, in scenam prodierunt. Sunt illi Eustathius

thius Cornelius, Hadrianus Confus, Chalcondyles Anthyllius, Demetrius Marianus, Valentinus Loricus, Androsthenes Buccacius, Anneus Barba, Faustulus Canens. Omnem operam in detegendis eorum veris nominibus perdidimus. Vni tantummodo Eustathio Cornelio laruam detrahere potuimus, cum epigrammata illius XVI. in Euricii Cordi *poematibus*, de quibus mox plura dicemus, reperiantur. E reliquorum epigrammatibus; vnum, alterumue, paullo ceteris modestius, heic transcribimus:

Hadriani Consi Symbolum.

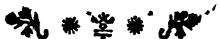
*Quae duo Lypsenses nuper cecinerunt poetae
Carmina non Clario sunt referenda Deo.
Non grauibus Musis, doctae non apta Mineruae
Non Charitum blando manera digna choro.
Non recitanda viris, quibus est cura vlla decori,
Inter limatos nec numeranda iocos.
Sed sunt ad foricas, calidumque locanda lupanor.
Hoc theatrum est illis scenaque digna iocis.*

Demetrii Mariani symbolum.

*Diuinus Plato maximus Sophorum
Magneti similes ait poetas
Vires ille suas in omne fundit
Attactum, vt ratione mox eadem
Ferrum ad se trahat, Id tulisse verum
Constat, nam rabiosulos poetas
Tractantes rapimur pari furore
Vt simus similes eis poetae.*

Valentini Loricis Symbolum.

*Punica Dardanum regem demulsi Elisa
Plistenium Astimone flexit amica ducem.
Candida magnanimum coepit Briseis Achillem
Alcidae imposuit Deyanira iugum.
Lypsica fractus musa iacet ecce Lutherus
Quem tot honorati non domuere patres.*

*Debita redde tuis iam Lyptia vota poetis,
Fige & ouans altis parta troyboea sbolis.*

Fauſtulus Canens Myriciano & Haſenbergio.

Si vos ſultitia non inſanire relicta

Vates poteſtis peſſimi,

Imo ſi cultae vos non odiſſe Camenae

Balbutientes poterunt,

Veſtra ſequi poterit bonus hortamenta Lutherus

Judiciumque perpeti.

Sed prius ad fuluos ibunt armenta leones

Saeuis voranda rictibus

Quum probeſ & faciet prudens conſulta Lutherus

Dementiam verſificum.

Quare ſi ſapitis deſiſtite ludere tanſos

Paresque vobis quaerite.

Habemus alium, eiusdem commatis libellum, oppido rarum, non addita temporis, loci & typographi nota, in lucem editum, qui tali inſcribitur titulo: *Epistoſa Myriciani poetae ad D. Cochleum. Epistoſa D. Cochlei ad Myricianum & Haſenbergium*, in 8. folior. 8. Niſi omnia nos fallunt libellus *Vitebergae a Nicolao Schirlenz* circa annum 1530. editus fuit. Ab vberiore reſenſione nos abſtinemus, cum ſatis ſuperque a Chriſt. Wilh. Franciſc. Walchio ille deſcriptus fuerit libellus l. cit. in Additionib. p. 309 ſqq. Idem Walchius reliquorum Lutheri aduerſariorum, qui eius matrimonium cum Catharina a Bora initum, ſcriptis editis impugnarunt, l. cit. paſſim dedit hiftoriam.

XXCIIX.

EVRICII CORDI *Simesusii Germani, poetae la-
pidissimi*, opera poetica omnia, iam primum
collecta, ac posteritati transmissa. Quorum cata-
logum versa pagella reperies.

Ad Lectorem.

Nullus iam edendis modus est, finisque libellis
 Vsque nouis aliis omnia plena scatent.
 Ut non tot cerasis veniens Quintilis abundet,
 Plura nec Augustus sub cane pruna ferat.
 Nec tot in apricis erucas frondibus vnquam
 Aut Maio vermes videris in solo.
 Si quorū est lector, tam multus debet & auctor
 Esse, suum scribens dat quoque **CORVVS**
 opus.

in 8. folior. 295.

Laudatur editio *francofurtana 1564.* in 8. propter
 raritatem in *Catalogo Bibliothec. Daniel. Saltienii p.*
 478. quam haec, quae sine die & consule in lucem
 emissa, & sine dubio, omnium prima est, superare vi-
 detur. Jo. Alb. Fabricio, Jo. Petr. Nicéron, aliisque
 illa incognita fuit. Complectitur *Bucolicorum Eclo-
 gas X. Hymnum in natalem Christi, Nicandri Theriaca
 & Alexipharmaca* carmine hexametro, in latinum ser-
 monem conuersa e graeco; *Threnodiam in mortem
 Guilielmi Hassiae Principis. Palinodiam* quod mor-
 tuum fuisse Erasmus scripserat. *Expiatorium* heftia-
 ticorum *fontium; Defensionem contra Thilonium
 Philymnum*, quam operibus insertam esse ignorauit Ni-
 céron Tom. XXXVII. des *Memoires pour servir à l'his-
 toire des hommes illustres de la republ. des lettres p.*
 374. & *Epigrammatum libros XIII.* Multa in hisce
epigrammatibus inueniuntur, quibus historia litteraria

istorum temporum, misſice illustratur. Martini Lutheri aduerſarii, & inter eos præcipue Cochlaeus, Haſenbergius & Miricianus, in EVRICIO CORDO inuenerunt antagoniſten, qui multo illos ſale perſſicit. Haec exemplo eſſe poterunt Libr. VIII. fol. 230. b.

Ad Hermannum Buſchium.

*Barbara dicta fuit cuiſdam olim Lipſia uſti
Sed tunc non celebres protulit illa viros.
Nunc vero quantos eduxerit aſpice Homeros,
Et lege, praeclarum, quem cecinere, librum.
Quid rides, ſtrepero numeras quid carmina roncho?
Quid miſeros homines terque quaterque ſonas?
Poſt adeo horrendos vultuque minisque Daretas,
Quos ſupera fudit mille Lutherus ope,
Ille triarius eſt, qui bellum finiet, ordo,
Et ſua Belicolis oſcia reddet baris.*

Ad Lypſiam.

*Quis non artifices tuos poetas
Foelix Lypſia ciuitas ſuſpiceſcat?
Qui quinta regione ſeptimaque
Poſſunt hexametros parare verſus,
Quod non ille prioribus ſub annis
Diuinus potuit Maro, nec ipſe,
Quo non doctior alter eſt, Homerus,
Ergo terque beator quaterque,
Hoc quam Mantua tuſc, eoque Smyrna,
Tantis Lypſia Vatibus ſt. verbi.*

Ad Apollinem.

*Dic in tonſe Deus, tua quid tibi Lypſia fecit
Quo tantum potuit demeruiſſe malum?
Vt tam ridiculis inuēt banc temerare poetas,
Qui vetus obſcurent diminuantque decus?
O caecis homines, omni qui prorsus beſteſto,
Omniſque ingenio iudicioque carent.*

*Deo sanum propter his aliquando peccus, ut olim
Sculticiam videant, illacrymentque suam.*

Aliud.

*Incusatus Apollo, quod duobus
Istis Lyphiacis fauens poëtis
Contra christicolam virum Lutherum
Hunc dictauerit impium libellum,
Irato gratis ore se negavit
Vllum noscere Lyphiæ poetam.*

Conf. Christ. With. Franc. Walchii *wahrhaftige Geschichte der stel. Frau Catharina von Borx* p. 170. Nouam poematum EVRICII CORDI dedit editionem Joan. Henricus Meibomius, qui & vitam CORDI præfixit, & notas adiecit, *Helmshad.* 1616. in 8. recûsam esse testatur Niceron in *Memoires* l. cix. *Lugdun. Batavor.* 1623. in 8. Maxima ex parte CORDI poemata inseruit Janus Gruterus *Deliciis poetarum germanor.* P. II. *Francos.* 1612. in 12. p. 638-935.

Vitam HENRICI VRBANI, sive ut dici maluit EVRICII CORDI, Simesusii (*Oberst Simsthausen*) Hassi, anno 1486. nati, poëtae & medici celeberrimi, Bremæ anno 1535. mortui, dederunt præter scriptores iam nominatos Melchior Adami in *vitis germanor. medicorum* p. 10 sqq. Paull. Freherus in *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1224. Joan. Petr. Lotichius in *Biblioth. poëtic.* P. III. p. 41 sqq. Henric. Pantaleon in *prosopograph.* Tom. II. p. 163. & qui omnium optime res ad CORDVM pertinentes exposuit Wigandus kahlerus in *vita D. EVRICII CORDI, cum filio Valerio Reformatoris strenui, & poëtae eximii, Rintelii* 1744 in 4. Conf. Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & instr. Latinit.* L. III. p. 1204. Jos. Simleri *Biblioth.* p. 190. Phil. Jul. Rehtmeyeri *Antiquitat. ecclesiasticæ urbis Brunsvigæ* P. III. p. 34 sqq. *Zuuerlaessige Nachrichten von dem gegenwärtigen Zustande,*

XXCVIII.

GEORGII SIBVTI *Daripini Poete & oratoris laureati*: *Siluula in Albiorim illustratam*. in 4. folior. 28.

In libri fronte oppido rari, & quod nos quidem sciamus, nunquam recusi reperitur delineatio partis superioris, templi, quod in arce vitebergenfi extructum est, ligno incisa. In altera tituli pagina haec leguntur: *GEORGI SIBVTI Daripinii poete & oratoris imperatoris manibus laureati ordinarii lectoris humaniorum litterarum in famosissima academia albiorena. Siluula: in Albiorim illustratam: edita & nuper coram illustrissimo Friderico Sa: Ro. Impe. electori ostensa cum undecim personis memoriter recitata: Vases suadente musa sexcentos versus memoriter cecinit: una queque aliarum personarum duodecim: Persone fuerunt: Mercurius: Parasitus: Calliope: poeta: Apollo: Siluanus: Bacchus: Diana: Neptuntis: Chloris: Calliopius. Carminis initium facit Mercurius deorum nuntius qui principes salutat: & musas predicat eum poeta venturas, deinde Calliope euocatur a Parasito in theatrum. Tertio loco comparet Panegiricum (carmen) Chilianum equitis in recommendationem GEORGII SIBVTI poete laureati: qui primus suis carminibus Albiorim illustrauit. Cum illud carmen, argumentum, quod GEORGIVS SIBVTVS, in Siluula pertractauit, omnium optime exponit, illud antegratum heic proferre licebit.*

Calliope ad Principem

*Pascua, rura, lacus, siluas, & florea Tempe
Que colis Albioris docte poeta caue*

Antea,

*Antea, feras, borras, uberrima gemina, succo
 Infusa, que sterili cortice prole tument.
 Gramina purpurei spaciosaque iugera campi
 Lilia, verna, rosas, unbriferumque nemus
 Quod bibit irriguum (dum se diffuderit) Albim
 Arida qui bifida gurgite rura lauant.
 Is fugit eaq Phebi radiantis ab antro
 Et caput occiduis labile condit aquis
 Templaque marmoreis studio celata colossis
 Que decus eximium laudis & artis habent
 Organa disparibusque melos resonantia cannis
 Carmina, que alterno pectora fessa leuant
 Indigerant vultus picta sub imagine viuunt
 Viuis & in sculpto robore nate Dei.
 Zeuis ear eubitum, calamus dormites Apellis
 Nec tua Praxiteles hoc opus arnia terent.
 Ista tibi cecinit diuina Minerua SIBVTI
 Datum promit Albigenas pestis amara tuas
 Cui sacer inflexa praecinxit tempora lauro
 Maximilianus habens regia sceptrum manas
 Albiorem primus dignatus ludere versu
 Memoria, temple, nemus, pasqua, rura, lucas
 Sarmata te Schythiaquo canent garamaneus & indus
 Ad sua templa ferent annua vota, procer
 Ergo decent meritum largissima munera uatem
 Qui canit heroq carmina docta pede.*

Sequitur 4) Christiani Boioarii Lanckheimensis Epigramma in situulani SIBVTI.

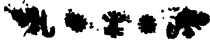
5) Eiusdem Epigramma.

6) Ad eundem epigramma.

7) Andree Grappi epigramma.

8) Ad sapientissimum Albiorene urbis senatum pro cognoscendo libro & pristina omnis fortune conualescentia GEORGII SIBVTI carmen.

9) Eiusdem ad Dilonem Denum eiusdem senatus Proconsulem primarium & sapientissimum carmen.

- 10) *Argumentum in primum librum flustato GEOR-
GII SIBVTI Daripini poete imperatoris manibus
laureati.*
- 11) *GEORGII SIBVTI Daripini poete & oratoris
laureati Siluarum liber primus.*
- 12) *Gratiarum actio ad Deum omnipotentem.*
- 13) *Gratiarum actio ad Dei genitricem.*
- 14) *Gratiarum actio ad illustrissimum Principem Fride-
ricum Sacri Romani imperii Electorem, Saxonie du-
cem, in qua poeta, hac ratione, de se loquitur:*
- Jam tibi me Principe toto cum corpore vatem
Offero, committo, presento iugiter unum
Sub te sum natus modicq; de stirpe creatus
Infans in pago vidi curabula prima
Conradus sacro lauit me flumine Celtis
Induit & primam phebco murice vestem
Post ubi me diuus cognouit Maxmilianus
Imposuit sacram regali pollice laurum
Carmina & in totum iussit me spargere mandum
Hoc tibi vunc lusi princeps doctissime carmen
Nil ego quero tuus: dici quam posse poeta
Et quam vno diu geminus me nutrit albis.*
- 15) *Gratiarum actio ad illustrissimum principem Joan-
annem Saxonie ducem: Misne Marchionem Thu-
ringie prouintialem comitem.*
- 16) *Principi poetam Apollo commendat.*
- 17) *Siluanus dono das Principi vrsam & capram.*
- 18) *Bacchus alloquitur ducem.*
- 19) *Diana stipulatur Baëcho.*
- 20) *Neptunus se conuertit ad Dianam.*
- 21) *Chloris dea florum coniungit musas diis.*
- 22) *Calliopius ad Principem.*
- 23) *Ad Christofer. Scheurlum magnificum Albiorente
academie Rectorem. vtriusque iuris doctorem & quon-
dam Bononiensis studii syndicum sagientissimum GE-
ORGII SIBVTI carmen.*

- 24) *Eiusdem carmen ad generosum & illustrem* Fridericum de Rischer *utriusque iuris doctorem & Consiliarium illustriss. ducum Saxonie.*
- 25) *Manuscriben ad Joh. Moenhauer utriusq. iuris doctorem consiliarium illustriss. ducum Saxonie & decanum cathedralis templi albioreni.*
- 26) *Ad religiofiss. sacrarum litterarum doctorem* Stuppiz.
- 27) *Ad Wolfgang. Stelhin variusq. iuris doctor. excellentem.*
- 28) *Ad Ihesonym. Schorff utriusqu. iuris doctorem & philosophum argutissimum.*
- 29) *Ad nobilem & generos. Vdalricum Denstat. utriusq. reip. sapientiss. interpretem.*
- 30) *Ad illustrem & insignem* Anthon. Nimicum *fortiss. ducum Saxonie prefectum & Albiorene urbis vigilantiss. custodem.*
- 31) *Ad nobilem & erudit. variusque iuris indagatorem* Fridericum de Leonroter *Canonicum Austatn. ecclesie bene meritum.*
- 32) *Ad illustr. & expeclate eruditionis virum* Christoffer. Gros *sapientem & doctum iurium interpretem.*
- 33) *Ad generosum & in primis eruditum* Henric. de Seben.
- 34) *Ad Joann. de Canniz in Treben.*
- 35) *Ad fidelem & amandum Thomam N. monasteriensem iurium & medicine Baccalaureum in primis doctum & exerperdum. Albioreni Gymnasi Secretarium bene meritum.*
- 36) *Ad Henricum & Theodoricum de Paulwitz illustres fratres & adolescentes sub prima litterarum incude militantes fortissimorum ducum Saxonie Marschalei filios.*
- 37) *Ad Henricum Gruber de sancto Gallo rerum humanarum, variarum virtutum praeditum. Is Henricus Gruber, cuius elogium poeta coronidis loco adposuit, sine dubio, e satellitibus Helueticis fuit, qui in principum arcibus, ante portas & ianuas, excubias agere solent. Ita vero SIMYTVSS.*

Ipse meos folios totum concludere libros
 Forte mei potius gauderes ianitor esse.
 Libri: res una est: pateas tibi ianua serpens
 Intus cum fueris: claudat: nec suscipe quomquam
 Tu mihi solus eris cunctis bene gratus in boris
 In libro nostro dabitur tibi tanta potestas.
 Quanta tibi fuerat pestis dum seuit acerba
 Magnificus Rector petiit dum balnea Sixtus
 Illius officii fueras ad quattuor boras
 Finitus: dixisti: a fortunatissimus annus
 Felix ille dies matris numerandus ab alio
 Felix illa dies nuncio signanda lapillo.

Typographus huic epigrammati, adiectis scutis suis, haec addidit verba: *Impressum* Lipcz per *Baccalaureum* Martinum lantzberg Herbipolitanus (Herbipolitanum). Quo autem tempore, liber, charactere litterarum gothico, impressus, lucem viderit, non constat. Georgius Christophor. Kreyfig in der *historischen Bibliothek von Ober-Sachsen* Sect. V. Cap. III. p. 559. anno circiter 1508. id factum esse existimat, sed anno librum antiquiorem, & sub Rectoratu Christophoræ Scheurli circa annum 1507. editum esse scribit Ernestus Salemon Cyprianus in *Catalog. libror. suorum Lips.* 1733. in 8. p. 210. Confirmare videtur Cypriani sententiam carmen num. 23) repositum.

De GEORGIO SIBYTO, daripinio, nihil aliud compertum habemus, quam quod in academia viterbergensi, recens condita, e primis fuerit; qui ibi docuerunt, professoribus; Joannes enim Matthesius in der *Historien vom des Ebr-wirdigen in Gott seligen theuren Manns Gottes Doctoris Martini Luthers, anfang, Lebne, leben, und sterben* fol. 198. edit. *Nerimb.* 1570. in 4. haec scribit: *Was aber von Anfang für Doctores und Professorn alda (zu Wittenberg). gewesen, wird itzmal zu lang zu erzelen. Doctor Mellerstad und Staupitz bekommen befelb, das sie nach guten leuten trachten, bringen auch jr etliche zuzugs, von Deutschen*

ſchen vnd Wallen, in allerley Künſten, ſo gut ſie demals anzutreffen waren. Doctor SEBTVS der Poet — leſen in freyen Künſten &c. Illum artem etiam medicam exereuiſſe, & circa annum 1507. Profeſſorem rhetorices, Coloniae fuiſſe, teſtatur *Lexicon eruditae*. Tom: HH. col. 565. Sed ſine dubio iam anno 1507. Profeſſor ſuic virebergensis. Si coniecturae locus fuerit illum circa annum 1504 & 1505. Coloniae rhetoricam docuiſſe exiſtimauerimus. Anno enim 1505. illius *ars memoratiua* de qua alio tempore dicemus, ex officina *Henrici Quentel Coloniae* in 4. edita fuit. Conf. *Jos. Simleri Bibliotheca* p. 232: vbi alia eius adducuntur opuscula, id vero, quod recenſuimus, eo loco, & in *lexico eruditorum* l. cit. omittitur. *Bibliotheca cypriana* l. cit. & p. 206. 211. *Jo. Henr. Leichii Annal. typogr. lipſienſ.* p. 101.

XC

Ad Sereniſſimum Principem, & Dominum, Dominum Maximilianum, Dei gratia Regem Bohemiae &c. Archiducem Aultriae, Ducem Burgundiae &c. Dominum clementiſſimum. Libellus de Partibus Reipub. & Cauſis Mutationum Regnorum, Imperiorumq. in plerisque ad imitationem Ariſtorelis, ſcriptus Carmine per M. MARTINVM RAKOCIVM. Additum eſt praeter ea Encomium ſpectabilis & magnifici Domini Palatini Regni Hungariae &c. & Eiaculatio ad Magnificum Dominum Magiſtrum Curiae &c. *Viennae Austriae excudebat Raphael Hoffbatter Anno 1560.* in 4. folior. 23.

Hic MARTINI RAKOWZKI DE RAKOW, Camerae hungaricae Scribae libellus, ad eos omnino pertinet,

timet, qui raro hodie conspiciuntur. *Epistola* illius
 dedicatoria, scripta est Pisonii *Mense Decembre. Anno*
 1559. Constituit poeta cum Aristotele *Politicor. L.*
III. Cap. IIII. Octo reipublicae partes, quas hisce
 versibus complexus est:

Ruricolae pars est prima, Artificisque secunda,

Tertia quae sanctum vendit, emisque foro.

Quarta dehinc, quiduis quae pro mercede laborat.

At quae propulsat proelia quinta subest.

Pars consultores sexta est, legumque periti,

Septima, Numerorum caelâs, apumque potens.

Qui praesunt, proceres, operis, & publica curens,

Octava illorum pars liquet esse tibi.

Exemplum omnium *pulcherrimae* reipublicae proponit
 Caphernaumi, formosum nomine pagum, huiusque
 rei haec adfert causas:

Vrbis praefes eras, Christo centurio, cerus,

Qui coluit vera religione Deum.

Jayrus, integra praestans pietate, sacerdos,

Dilectus, Christi voce, traheret onus.

Filius, ipse Dei, mundi saluator, Jesus

Ille pergratus Civis in vrbe fuit.

Exemploque probans ciuilia munia, censam

Caesare Didrachmon te, Tiberine, dedit

Pastor amicus erat Christo; Centurio Christo,

Ac hospes Christus saepe utriusque fuit.

Hic sanat famulum, natum reuocauit ab orco

Illius, & tantum pignus uterque tulit

Integer hic Joseph sedit cum virgine sancta,

Atque sero melius milite tutus erat.

Hic habitata domus Petro, dulcesque penates

Suscepti, & Christi munere sana socrus.

Sanctorumque chorus, Christum comitatus euntem

Gratus, cum multis, non semel hospes erat.

Nec deerant matres sanctae, castaeque puellae

Quarum saluificus pectore luxit Amor.

Qui fuerat lux, vita, salus, & tota bonorum

Copia,

Copia, quæ Cæli spiritus omnis onat.
 Cuius & alloquio promanant verba salutis,
 Et feruens animis eatheæ flamma piis.
 Illum viderunt, illum audiuere loquentem
 Illius hi verbis conseruere sua
 Quotidie docti sermone loquentis abibant,
 Et sese ad verbum composuere Dei.
 Et variis pressis morbis, varioque labore,
 Diuina subito conualuere manu.
 Dæmone vexati, lunaticis atque soluti
 Membra, & quos Christi præueniebat amor.
 Præfectus plebem Sætrapes in pace regebat,
 Iussa Dei imperio, non violanda sequens.
 Quod didicit verbum. Christo tradente, docebat
 Jairus, & domini buccina vocis erat
 Nepthalis exiliis, plausit Zabulonidis ora,
 In nocte, & mortis nube propago sedens.
 Namque oriens illi, lumen de lumine luxit.
 Et primæ dixit iam respisce, redi.
 Felix, ac immortalis. Respublico certe,
 Concessit facilis cui bona tanta Deus.

RAKOCIVM autem non solum inter poetas philoso-
 phos, sed etiam mathematicos sibi vindicare loquum,
 lectores nostros, hoc specimen docere potest, quo se-
 cundum Platonem numerum inter causas mutationum
 regnorum adfert.

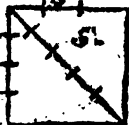
— Numerus placet altera causa Platoni
 Qui duplici harmonia discrepet ipse sibi
 Quando superficies Epivriti πεμπταδι iuncta,
 Auctaque ter gemina dissona voce strepit
 Cumanae vatis quamuis oracula vincant
 Haec tenebris, breuiter sic tamen ista cape.
 Dat natura bonos, & disciplina regentes,
 Principio quorum florida regna vigent.
 Postea degenerant, frenis paulisper omissis,
 Quæ disciplinae fecerat ante rigor.

Postri-

Postremo, veluti, vitiorum laesa fenestra
 Prorsus cum dominis praecipitata ruunt,
 Ut tribus ascendit modulis symphonia dulcis,
 Ante Deum quando musicus ordo canit,
 Quos si transcendat, tollatque supra Diapason,
 Horrendo strepitu concava templa fremens,
 Nec iam cantus erit, sed erit vox illa, boatus.
 Et docta minime gratus in aere fragor.

Sic sit Epitritus, $1\frac{1}{2}$, cuius Diagrammate quinque
 Sit radix, costas parte ab utra-
 que ligans

Haec tibi dulcisonas reddet sym-
 phonia voces
 Per quartum docto suaviter ore
 sonans.

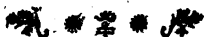
Duc cubice costas 4. 3. media duo pone 48. 36: re-
 quiro
 Quos extrema 64. 27. dabunt cum mediis stre-
 pitus

Dimidius ditonus tibi cum diapente patebit,
 Qui motus est unus non ita durus adbus.
 Surget ab extremis 64. 27. Diapason, dimidiusque
 Dittonus, haec quantum iunctus uterque fremens:
 Multiplica simul 64. 27. veniet 1728. plus, didia-
 pason

Lacram, Tartareas ubi canis ante fores.
 Offensus feriet duris clamoribus aures,
 Obruet inceptum vox ululata melos.
 Summa cadunt igitur sua post exordia prorsus
 Hic fati numeras cum solidatus adest 1728.
 At diatetradion clementer postea rursus
 Cum vult post strepitus, inchoat ipse Deus
 Sic aetas olim pulchrum mutavit inane,
 Adversus Dominum flagitiosa patrans
 Et rudis Israel factus fatalibus annis
 Cum disciplina concidit ipse sua.
 Nec procul a nostro situs est hic terminus aevo 1728.
 Nescio, terrigenis quid feret ille novi.

Inci-

Incipiunt autem tractas sentire ruinas

Imperio, & facti deteriora sequi.

Anno 512. qui diapente facit collatus ad illum

Et logon hunc 3 $\frac{2}{3}$ mensur, si trutinetur habet.

Sed breuibus, non est, Elegis euoluere tanta

Latiuagi lotige res erat ista pedis.

Non bene magna capit, pelago ducenda profundo,

Et quas superent pondera, parua ratis.

Credite, fatales numeros, momentaque uoluunt

Conscia, uirtutem sydera passa Dei.

Omnes autem causae mutationum regnorum, ab auctore, vel philosophicae, vel theologicae esse dicuntur.

Ad illas referuntur: 1) fata cum

Omnia sint uicibus dominisque obnoxia fati.

2) ut iam diximus numerus. 3) Seditio populo male concordante coorta.

4) Perfidia, regumque tyrannis. 5)

--- --- cum successor adit moderamen ineptus

Spernendusque capit regia sceptru puer.

Causae theologicae dicuntur 1) domini secreta uoluntas 2) populus

contemnens antea iussa Dei

3)

--- fictillum semper uicina tyrannis

Cultibus, inclemens & sine iure manus.

4)

Rex falsa Dominum religione colens.

Carmine adicitur Encomium spectabilis & Magnifici domini Comitis de Nadassh Palatini Regni Hungariae,

Judicis Comanorum, ac terrae Bugarae perpetui, &

Comitatus Castriferrei Comitis, Generalis Sacrae Imperatoriae & Regiae Maiestatis Capitanei carmine

heroico. 2) Elegia ad Magnificum Dominum Joannem Desefi de Czernec, Magistrum curiae ac sacrae

imperatoriae regiaeque maiestatis camerae hungaricae

praefectum, & Consiliarium, in eius insignia. 3) Ad

egre-

egregium Dominum Ladislaum Mossoci S. C. Regiae-
que Maiest. Camerae hungaricae prouentuum Percep-
torem. 4) M. Georg. Purkircher *Epigramma ad le-*
ctorem, in laudem RAKOCII. Libro coronidis loco,
typographus Raphael Hoffhalter sua insignia adposuit.
In *lexico eraditorum*, MARTINVS RAKOCIVS locum
non inuenit.

XCI.

De Principatu salutariter administrando Opu-
sculum, Cum Praeceptis politicis, tum exem-
plis historicis maxime illustribus & memorabilibus
refertum, inque quatuor libros, secundum virtu-
tes, vti vocant, Cardinales quatuor, distributum:
Autore MARTINO PRAETORIO Silesio. Argentor-
rati Apud haeredes Bornhardi Jobini: M. D. XCIII.
(1594). in 4. folior. 36.

MARTINI PRAETORII scripta omnia, sunt paul-
lo rariora. Fuit is Suidnicū in Silesia anno 1557. na-
tus, & adeo litteris humanioribus excelluit, vt non
solum studiis filiorum Marchionis brandenburgici, Jo-
achimi Friderici, qui tunc Administrator erat prima-
tus & archiepiscopatus magdeburgensis, per decem
annos praeficeretur, sed etiam ob egregia eius merita,
cum philosophica & medica lauru, vt Nicolaus Hen-
sius ab Hennenfeld, in *Silesiographia renouata* P. I.
Vratisl. & Lips. 1704. in 4. Cap. VII. p. 584. scribit,
Athenis heluetiis anno 1599: cohonestatus rediisset,
aureo torque, honoris causa, publice donaretur. Ec-
cles: ad D. Nicolai magdeburgens. Canonicus, diem
obit anno 1615. aetatis anno LIX. Vid. Georg. Go-
thofred: Küsteri *Bibliotheca historica brandenburgica*,
Vratisl. 1743. in 8. L. III. Sect. I. Cap. VII. §. 6.

Joan.

Joan. Henr. Cunradi Silesia regata seu elogio Silesiorum doctrinae clarissimorum Lignit. 1716. in 4. Lib. VII. p. 221. Frid. Lucae Schlesiens curiose Denkwürdigkeiten Franckf. 1689: in 4. Tom. I. p. 611. Jo. Sigismund. Johani Parnassi filesiaci sine Recensionis poetarum filesiacorum, quotquot vel in patria vel in alia etiam lingua musis haurunt Centuria I. Vratislau. 1728. in 8. num. 85. p. 160 sqq. ubi ille MARTINUM PRAETORIVM in heroicis in primis poetam felicissimum adpellat, & opusculum de principatu salutariter administrando paullo altius adstrgere scribit. Joan. Henr. Cunradus & Nicolaus Henelius II. citr. de hoc libro, hac ratione sententiam suam exposuerunt. Poetandi quidem artis (ne ceteras doctes commemorem) inter suos nequaquam fuit postremus: qui cum probe gnarus esset, Poësim vix olim a quoquam cultam, quam ut doceret, nec minus artem praestantissimam frustra actari, nisi subiectum adsit elegans, quam filiam haberi pulcherrimam, si male illum colles, diutinum studium, quod ad solam animi delicatam voluptatem facere multi nugantur, virtuti consecratis; interque alia de Principatu salubriter administrando (quae vero nobilior materia eligi poterat?) poetica scriptione perichsari coepit. Id quod illi non infeliciter cessit. Exstant eius ea de re libri IIII. Gratiarum ac Musarum floribus & deliciis perspersi, Principis, quem dixi, filio primogenito (Joanni Sigismundo, Marchioni brandenburgico) cum Anna, Borussiae duce nuptias celebrante, dedicati; tantique adeo, a magno Viro habiti, ut deliciis inserendas consuevit poetarum getmanorum editor Graterus (Part. V. p. 442 sqq.). Liber poematis heroici, I. agit de Principis iustitia, II. de prudentia, III. de fortitudine, IIII. de temperantia. Os poetae magna sonaturum initio statim Libri I. se prodit, qui hac ratione inchoatur:

*Ille ego siderei solis quae, Diua, Tonantis
Assideo, & vigili subiectas lumine terras
Lustro, fori custos, astris, Astraea, relictis,
Gaudeo terrarum postrama venisere tractus,*
Tom. II.

Si tibi regnorum supremis fulcra rubris
 Subilcere, & mores hominum, corruptaque secla
 In tanto liceat rerum emendare tumultu.
 Prima ego terrigenas silvarum horrentibus umbris
 Edaxi, indomitorque animas & agrestia corda
 Excure, & placidos paulatim assumere mores,
 Oppidaque exstruere, & tectis coniungere tecta
 Et iussi magno coniunctos vivere caetu:
 Hisque sacras leges distanti & candida iura
 Barbaraque informi detergens secula vitæ,
 Rexi animos pariter populi, Regumque ducumque
 Fida comes, dux fida, quibus respública curæ.
 Ancipitem gestans gladium, libramque bilancem,
 Sedula prospicio, ut fraus & iniqua nocentem
 Improbitas regnet, turpi nec cedat honestum:
 Jusque observanti bona, ius austero perosis,
 Deterno reprobis poenas, & præmia iustis.
 Me sine, civilis frigent commercia vitæ:
 Me sine, nulla domus, Respública nulla senectam
 Ferre, nec ulla diu possint consistere regna:
 Inque Deum pietas, sine me, nulla, inque propinquos
 Nulla fides: sine me, quanta est, prudentia regum.
 Saultitia est larvata, furorque, heroica virtus.
 Me sine, mortales cultos dediscere mores,
 Et vitam atque animos induti rursus agrestium,
 In silvas migrare volent stabula alta ferarum,
 Et quondam proavis habitata reniscere lustra.
 Diuarum me pone chorus comitatur eantem,
 Nobilior geminis, pretio pretiosior omni,
 Libertas, carum terris & amabile nomen:
 Terna Cbaris, fandi que potens Suada ubere vena
 Quasque homini novisse datum est, Pax optima rerum,
 Et niueos lauro Concordia nexa capillos:
 Ad latus incedis rerum pulcherrima Diva,
 Virtutum genitrix pietas, gratissima caelo:
 Salastica quae nixa fide, & spe diuino freta,
 Nunquam vana vocat supremum in vota Jëbonam &c.

De eiusdem auctoris libello, raro occurrente, qui inscribitur *Marchiados Libri II. sive illustrissimi Principes S. R. J. Electores & Marchiones Brandenburgenses, Borussiae duces ac Burggravi Noribergenses, sigillatim ac seiuncte ferre omnes, quotquot lucem hanc aspexerunt, carmine heroico comprehensi: Auctore. MARTINO PRAETORIO, Silesio. Argentorati, excudebat Josias Ribelius Anno recuperatae Salutis clō 1594.* in 4. vid. Georg. Gothfr. Küsteri *Bibliotheca hist.* Brand. I. cit. Eiusd. *Notitia Scriptorum qui Marchiae brandeburgicae historiam illustrarunt*, quam addidit Nicol. Leutingeri *Operum* Tom. II. *Francof.* 1729. in 4. p. 52. die *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek*. Tom. VI. p. 56 sqq. Jo. Henric. Cunrad & Nicol. Henelius II. cit. illum etiam opus scripsisse perhibent, medicum, *de animalibus*, quod in Typographo Francofurti ad Moenum, furto subreptum perierit. *Varia MARTINI PRAETORII carmina*, extare in Jani Gruteri *deliciis poetarum germanorum* Tom. V. p. 442. scribit Küsterus in *Notitia Scriptorum qui March. brandeb. histor. illustrar.* & Jo. Sigism. Johnius in *Parnasso silesiaco* II. cit. sed praeter poema *de principatu salutariter administrando*, nihil carminum I. cit. inuenitur.

XCII.

Ποιησις Χριστιανη Παλαιστινης, ητοι αγιας ιστοριας, βιβλια εννεα. Poesis Christiana. Palaestinae, seu Historiae sacrae, Libri Nouem. Vbi ex S. Bibliis, Josepho, Historia ecclesiastica, & aliunde, continua serie recitantur praecipua, quae in Palaestina, seu Terra sancta, ab vltima inde memoria, ad hanc ferme aetatem vsque, Deus, S. Patres, Iudices, Reges, Prophetae, Ethnarchae, Pontifices,

tifices, Macedones, Afnomaei, Herodes, Christus, Apostoli, Romani, Agareni, Turcae, & Argonautae nostri, aliique Interim gesserunt. Ad usum scholasticæ iuuentutis Graecolatina poësi ita concinnati, vt ab omnibus vbique Christianis, bonarum artium studiosis, cum fructu & voluptate, legi possint. *Autore* LAURENTIO RHODOMANO. *Francofurti apud Andreae Weckeli heredes, Claudium Marnium, & Joan. Aubrium MDLXXXIX. (1589) in 4. pp. 322.*

Satis rarum, praestantissimum hoc carmen esse, testatur Vir Cl. Joan. Ludolph. Bunemannus in *Catalogo MStorum, & libror. impressor. rariss.* p. 94. & *Catalogus Biblioth. Daniel. Salthenii* p. 175. Illo recensendo iam superfedemus, cum viri clariss. Georgius Lizelius, in *Historia poetarum graecorum Germaniae, a reuatis litteris ad nostra usque tempora Francof. & Lips.* 1730. in 8. p. 166 sqq. & Carol. Hentic. Langius in *LAURENT. RHODOMANNI vita*, quam edidit *Lubecae* 1741. in 8. Cap. III. §. XVI. p. 321 sqq. istam nobis praeripuerint gloriam. Ne vero plura ἀπόβολοι discedamus, ex exemplari nostro, LAURENTII RHODOMANNI carmen elegiacum, ne forte illud pereat, heic adscribimus, quo librum, sua manu insignitum

*Nobilitate generis, Virtutis, Sapientiae, Eruditionis
& pietatis christianae praestantia magnifico Viro Dn.
Johanni Guilielmo a Cerstlingeroda: Arcis Scartfeldicae praefecto amplissimo. Domino & Mecoenati reuerenter colendo, milit.*

Quam bene conueniunt, pietas, sapientia, virtus!

Quam rarus magnae nobilitatis homo!

*Haec tria te decorant, & ad auras sidera tollunt,
Inlyce Vir, claro sanguine natus eques.*

Quae

Quae simul accorvans Chorites, Musaeque vocantur,
 Haec bona sunt cunctis anteferenda bonis.
 Quid bona fortunae, si mens non integra? quid vis
 Corporis, intervae ni societur opes?
 Haec formant hominem, Diisque immortalibus ae-
 quantur:

Haec dant, ut vere nobilis esse queas,
 Hinc tibi non tantum decus & hinc alma voluptas
 Sed fluis hinc aliis copia larga boni.
 Macte vir ergo bonis, animique & corporis & quae
 Sors fœdatis. Longum det Deus hisce fruui.
 Quod superest tenuis non adspicere poetae
 Officium: vixque cliens sibi tuus: oro: Vale

Generosae Praesentiae
 officiose deditus

D. Georgii
 A. C. clslxix.

LAVRENT. RHODOMANI.
 Scholae Walcerod. magister.

Vitam LAVRENTII RHODOMANNI, graecae
 linguae in Germania restitutoris, Saxoueriae (Ober-
 Sakswerben) haud p̄ocul Stolberga anno 1546. nati,
 Vitebergae autem, anno 1606. aetatis anno LVIII
 mortui, omnium optime, quem iam nominauimus,
 exposuit Carolus Henricus Langius, & hoc in lucem
 emisit titulo: M. LAVRENTII RHODOMANNI
 Graecae Linguae quondam in Academia Jenensi, & Hi-
 storiarum in Academia Vitebergenſi, Professoris longe
 celeberrimi, inter Poetas Graecos post renatas litteras
 Principis, Vita & in Graecas cum primis Literas Merita
 ex ipsius RHODOMANNI scriptis, aliisque mōu-
 mentis fide dignis recensuit M. Carolus Henr. Langius,
 Gymn. Lubecensis Corrector, Societatum Teutonicae
 Lipsiensis & Latinae Jenensis Collega Honorarius. Lu-
 becae Sumtibus Jonae Schmidt 1741. in 8. pp. 382.
 Conf. Manes LAVRENTII RHODOMANNI Viteberg.
 1608. in 4. Complectitur iste liber orationes pane-
 gyricas

gyticas Joannis Zezneri & Galpat. Barthii, memoriae RHODOMANNI consecratas. *Programma in funere LAURENTII RHODOMANNI propositum a Præfate Academiae Vitebergensis*, Daniel. Sennerta *Med. D. & Prof. Witteberg.* 1606. in 4. Henning. Wittenius illud inseruit *Memoriis philosophorum Dec. I. p. 23* sqq. Legi præterea merentur Joan. Conrad. Dieterici *Program. de propagatione graecor. litterarum & poeseos per Germaniam a Triumviris litterariis*, Martia. Crusio, Mich. Neandro, LAUR. RHODOMANNO *instituta*, Gießæ 1663. in 4. Paul. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1501. Niceton *Memoires Tom. XLII. p. 373* sq. P. Basle *Dictionaire historique & critique Tom. III. p. 2448* sqq. Adrien Baillet *Jugemens des Savans Tom. II. P. II. p. 162.*

XCIII.

CLAVDII ROILLETI *Beluensis* varia poemata. Indicem sequens pagella continet. *Parisus, Apud Gulielmum Julianum, sub insigni Amicitiae, prope Collegium Cameracense. Cum privilegio 1556.* in 12. folior. 150. si folia 8. priora non fuerint numerata.

Cum inter eos Gallorum poetas, CLAVDIUS ROILLETUS, iure mereatur locum, qui haud difficilem experti fuere musam, miramur profecto, quod eius poemata, etiam in instructissimis bibliothecis non inueniantur. Vix enim vnus alterue catalogus, nostris se obrulit oculis, vbi libellus adnotatus fuerit. Quid? in ipsa *lexici eruditorum editio* nouissima ROILLETI nomen frustra quaesiuimus. Præter duo carmina dedicatoria ad Joan. Ferrandum, senonensem summum Archidiaconum, & totidem ad Lectorem epigrammata in libello inueniantur *Tragoediae quatuor*, quae inscri-

inscribuntur Philamira, Petrus, Aman, Catharina.
 Dialogi siue Eclogae quatuor sequuntur, quarum tituli
 sunt *Vineas*, *Fortunae coniugium*, *Diana siue Sisyri*,
Ecloga in congratulationem Cardinalis Lotharingi ab
Italia reducis. Illas excipit *Epithalamion* Antonii
 Bartholomaei, *patricii & civis lucensis & Isabellae*
Cenami; & *varia epigrammata*. Poeseos specimen
 ex *Epithalamio* adscribimus:

Phosphore redde diem quid sic sperata moraris?
Gaudia? purpureum Phosphore redde diem,
Redde diem, ut surgens cupidos mireris amantes,
Mireris Cypriae parva trophaea nouae.
Jam nouus ecce tibi quidam procedit Adonis,
Quo sine visa sibi nulla futura Venus.
Procedit, non qui Triviae nemora alta Dianae
Dum petas obliquo vulnere figat aprum:

Sed qui ab Acidalio descendens, monte, positus
Virginis in thalamos cernens & arma parat.

Phosphore redde diem quid sic sperata moraris?
Gaudia? purpureum phosphore redde diem.
Qualis ubi Delon maternam tangit Apollo
Cinctus odoratam fronte premente comam.
Progrediens, vultu fragrans estat odores
Et veris sacro spirat ab ore decus.

Talis Acidalis Veneris de monte receptus
Præcinctus multa tempora pulchra rosa.

Progreditur spirans, costamque crocumque rubentem
Ipso etiam Clatio dum videt ora Deo,
Progreditur niueas ut florem decerpit amicas
Quo decerpto alia flore virescat humus
Phosphore redde diem &c.

Gaudia purpureum &c.
Vt Phoebus aspicias claram sic luce Dianam
Qua sua sit Triviae forma futura pudor,
Adspicias ipsa sic terribitate decoram
Vt comi arridens terribitate iuuet.

Non pharetrata tamen nervoso prodit in arcu?
Vt possit solas figere casta feras.

*Longe alias alio ex arcu pharetraque sagittas
Promens, vult aliam figere virgo scram.*

Figere vult, caeca quam dum deflexeris ictu,

Ictu se fixam sentiet esse pari.

Phosphore redde diem &c.

Gaudia purpureum &c.

Ipsa Diana tamen sola ut sua lumina nocte

Difundit, tenebris sic sua tela iacit.

Sic sua tela iacit, iaciens sibi solvere costum

Vult Veneris casto quem capit ore virum.

Purpureis pudibunda genis thalamique viriqua

Expers, ad pedas non nisi nocte venit.

Non nisi nocte venit trepidans, metuisque virili

Ne sit in ingressu succubuisse pudor.

Noctem amat & Veneris pedas, suus ignis in igne

Nocturno, abscondi vult sua furtiva Venus.

Phosphore conde diem, quid iam nocturna moraris

Gaudia? purpureum Phosphore conde diem.

Auricomis in caelis exsurgens Hesperus igne,

Aurorae multo gratior igne micat.

Hic natam trepidae complexu auellere matris

Blandius ut pugnat blanda puella potest.

Et iuveni supido castam sociare puellam,

Quae licet ut pugnat se cecidisse cupit.

Ut desponsa noua firmet connubia flamma

Sentiat impressas ora ad amica faces.

Hesperus verique est magis exoptatus amanti,

Occiduo occiduo gratior ille thoro

Phosphore conde diem &c.

Gaudia? purpureum &c.

Vesper odest, pulsoque redit Titano, suoque

Procedit sponso sponsa petita nouo,

Propedit niveo hinc atque hinc insignis amictu

Ora, sua referens candidiora nive.

Pendulus ad plantas cum fuluo dhnicat auro

Crinis, & est cypriae concolor ipse suae.

Sardonica smaragdo fulgens, & Jaspide, vultu

Sydereo fulgens est tamen illa magis.

Pone columbellae nives splendoris sororas
 Quas idem certo tempore sperat Hymen.
 Quae vincans Choris, Lucretia, Laura, Camilla
 Quaeque illis soror est Julia iuncta tribus.
 Procedit virgo diui iam pandite Pauli
 Atria, quo sacer hic concelabretur hymen.
 Cernitis aetheral ut superentur ab ignibus ignes
 Cedat et humanae caelica tecta faci?
 Audistis ipso dignos Amphione cantus?
 Audistis Clarii plebsa sanora dei?
 Cernitis ut quali coeta non pradiit olim
 Diua Thetis Peleo consocianda suo,
 Prodeat exurgens caetu comitato virorum
 Quos alios possit dicere terra deos?
 Procedit virgo diui iam pandite Pauli
 Atria, &c.
 Illa veracundo suffundens ora rubore
 Virgineos tardat sollicitata gradus.
 An stes? flere veto, nullum tibi nupta periculum
 Ne surgat voto clarior Oceano.
 Neve leuis sponsus te non contentus adulter
 Fiat, et alterius virginis ora petat.
 Vitis ut arboribus iunctis sese implicat errans,
 Amplexu implicitus sic erit ille tuo.
 Solus ut ille sibi, fueris sic sola, pudicus
 Foelixque utraque est parte futurus hymen.
 Mitte tibi vere, nouo facilis iungere marito
 Ut nouus est, veneris sic noua miles aris.
 Qualis quae iudo vltis viduatur in aram
 Marcet, et agricolae nulla petita iacet.
 Quae si vltimo fuerit surgens coniuncta marito,
 Agricolae fuerit multa petita suo:
 Sic intacta manens virgo, atque inculta senescens
 Arida amatori nulla petita iacet.
 Connubio coniuncta pari, velut ipsa parenti
 Grata, suo, grata est sic magis ipsa viro.
 Vitis ut arboribus decori est, ut vltibus arbor,
 Vir sponsae decori est, et sua sponsa viro.

Mitte timere &c.

Ut nouus est &c.

Desit, ecce vides tua iam Ysabella timere,

Huic ut iungaris Bartholomee veni.

Auspice iam sacro iuncta est tibi, & oscula figens

Blunda, tibi mineam porrigit ipsa manum.

Porrigit ipsa manum pudibundaque dum premit ora

Se praedam tandem non negat esse tuam.

Eia age vicisti parata est tibi praeda, petitas

Spargito iam pueris Bartholomee nuces

Jam satis est nucibus iussisse, Thalassius adsit

Felix, speratam iam tibi frange nucem.

Dicite iam pueri, geminata dicite voces

O Hymentee Hymen, o Hymeneu Hymen &c.

Nimium nonnunquam poeta indulget genio, mustis-
que castioribus improbus illudit. Inter epigrammata
in primis nonnulla occurrunt, quae lasciuia & obscue-
na esse videntur. Ipse suam musam, ad id poematum
genus, fuisse procliuem, fatetur fol. 234. b. epigram-
mate ad Nicolaum Roillet fratrem, quod eiusmodi
est:

Ut mihi tecum eadem patria est data Belna, paterque

Est idem, studium, sic mihi, frater, idem

Nil ut opes, magnos nil ut miraris honores,

Contentus modico, nil quoque miror ego.

Ut tibi nil fucus, nil fraus, sic nil mihi: grata

Ut tibi simplicitas, sic ea grata mihi.

Ut tua grata tibi, mea sic mihi grata poesis,

Ut tuus est tibi, sic gratus Apollo mihi.

Sic patria & genere, & vita qui iungor eadem,

Nun verus studio finis tibi frater ego?

Dissimiles tamen hoc, quod quae est tibi tota poesis,

Ut superis sacra est, sic sacra sola canit

At mea lasciuia nonnunquam, utque haec tua pru-

dens

Mature

*Mature egreditur, praecipitata mea est.
Rursum hoc diffinitus rapti mihi quod patre veri
Fratris ut officium, sic quoque patris obis.*

Ex omnibus CLAVDII MOILLETI carminibus, quin-
que tantummodo epigrammata, inseruit Janus Gruterus
Deliciis poetarum Gallicorum Tom. III. p. 686.

XCIII.

P. RONSARDI ad pacem exhortatio latinis ver-
sibus de gallicis expressa a FRANCISCO THO-
RIO Bellione. Parisiis, apud Andream Wechelium,
sub Pegase, in vico Bellouaca, 1558. Cum privilegio
Regis in 4. folior. 8.

PETRVS ROVSARTVS, siue, vt plerumque ad-
pellari solet RONSARDVS, e Pannonia oriundus, apud
Vindocinos (*Vendomois*) in castello, quod Gallorum
lingua *Château de la Poissonniere* nominatur, familia
equestri, anno 1524. natus fuit. Tanta eius, apud
omnes fere gentes cultiores, & in primis in patria
ipsius, nominis fuit celebritas, vt illum poetarum,
quorum Gallia insignem tulit prouentum, Principem,
omnium autem, qui, a prima mundi origine, in ter-
ratum orbe existerant, vatum, post Homerum & Vir-
gilium adpellarent testem. Quid? Joannes Passera-
tius, teste Aegidio Monagio, in *Observations sur les
Poësies de François de Malherbe Paris 1689.* in 12.
L. III. p. 295. aliisque, adeo RONSARDI carmini-
bus, quasi fascinatus fuerat, vt *Oden*, quam ille ad Mi-
chaelem Cancellarium Hospitalium scripserat, ipsi du-
catui mediolanensi praeferreret. Sed in aliam plane
abiit sententiam Joannes Ludouicus Guez de Balzac,
qui in *Comparaison de RONSARD & de Malherbe*,
quae legitur in *Estreict de feu Monsieur de Balzac*,

à Amsterd. 1663. in 12. p. 315 sqq. ce poëta si celebre, ait p. 317. Et si admiré a ses defauts Et ceux de son temps, comme j'ay dit autresfois d'un grand Personnage. Ce n'est pas un poëte bien entier, c'est le commencement Et la matiere d'un poëte. On voit dans ses Oeuures, des parties naissantes, Et à demi-animées, d'un Corps qui se forme, Et qui se fait, mais qui n'a garde d'estre achevé. C'est une grande source, il le faut avoüer; mais c'est une source trouble Et boueuse; une source, où non seulement il y a moins d'eau que de limon, mais où l'ordure empesche de couler l'eau. Du naturel, de l'imagination, de la facilité, tant qu'on veut; mais peu d'ordre, peu d'Oeconomie, point de choix; soit pour les paroles soit pour les choses; une audace insupportable à changer Et à innover: une licence prodigieuse à former de mauvais mots Et de mauvaises locutions: à employer indifferemment tout ce qui se presentoit à luy; fust-il condamné par l'usage; traits n'est-il par les rües, fust-il plus obscur que la plus noire nuis de l'hyver; fust-ce de la rouille, Et du fer gasté. La licence des poëtes Dithyrambiques, la licence mesme du menu peuple, à la feste des Bacchanales, Et aux autres jours de debauches, estoit moindre que celle de ce poëte licentieux: Et si on ne dit pas absolument que le Jugement lui manque, c'est luy faire grace de se contenter de dire, que, dans la plupart de ses poëmes, le Jugement n'est pas la partie dominante, Et qui gouverne le reste &c. Conf. Nicol. Boileau Despreaux *Art Poëtique* Chant. I. v. 123 sqq. in *Oeuures de Boileau* Tom. II. à la Haye 1729. in 8. p. 19.

ROUSARD qui le (Villon) suivit, par une autre méthode,

Réglañt tout, bronilla tout, fit un Art à sa modé:

Et toute fois long tems eut un heureux destin.

Mais sa Muse, en François parlant grec Et latin;

Vit dans l'âge suivant, par un retour grotesque

Tomber de ses grans mots le feste pédantesque,

*Ce poëte orgueilleux tribué de si haut,
Rendit plus resenus Desportes & Bertaut &c.*

& quae doctissimus illius commentator, Mr. Brossette ad h. I. & ad *Satir.* III. v. 171. Tom. I. *Oeuvr.* p. 64. adnotavit. Vid. etiam eiusdem Nicol. Boileau Despréaux *Reflexions critiques, sur quelques passages de Longin* Tom. III. *Oeuvr.* Reflex. VII. p. 226 sqq. *Oeuvr.* Tom. III. p. 150. vbi Mr. Arnauld, Doctor Sorbonnicus ad Carolum Perrault scribit: --- *ç'a été un deshonneur à la France d'avoir fait tant d'estime des pisoiables poësies de RONSARD.* Menagiana Tom. II. *Amsterd.* 1713. in 12. p. 68. Qui aliorum virorum *aperturatur*, de PETRO RONSARDO, eiusque scriptis poëticis, vno quasi obtutu, iudicia, quibus illum partim ad sidera vsque extulerunt, partim ad terram vsque depresserunt, noscere cupit, euoluar Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 322 sqq. Magnam ille, & fere indelebilem, famae suae inussit maculam, quod cum Prior S. Cosmae in Turo-
num suburbio, (*Cosme les Tours*) constitutus esset, omni crudelitatis genere, in sic dictos Hugonotas defaetiret. Mortuus est articulari morbo correptus anno 1585. cum sexagesimum aetatis annum nondum excessisset. Sepulcrum eius in templo S. Cosmae turo-
nensi, hoc elogio ornatum, a Genebrardo L. III. *Chronograph.* p. 795. dicitur: OSSA POETAE GAL-
LICI HIC FOVENT MVSAB, MORTEMQVE
EIVS LVGENT. QVID STAS VIATOR! RECE-
DE À LACHIMANTIBVS, PARCE VIRGINVM
PVDORI ET ABI. Forte idem epitaphium est, de
quo Rodolph. Borereus, in *Commentar. de rebus in
Gallia gestis*, L. XVI. p. 566. scribit, quod Joachimus
Chetardius, marmoris alta strue, statua ad viuentis si-
militudinem verissime expressa a Phidia Iutetiano,
manes RONSARDI donauerit *brevi nota & elogio.*
Conf. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom.
III. p. 2467. not. F. *Opera* PETRI RONSARDI poë-
tica,

tica, plus vice simplici, edita fuere. Innotuerunt nobis editiones *lugdunensis* 1592. Tom. V. in 12. *parisina* 1623. II. Tom. in fol. & *parisina* 1629. II. Tom. in fol. *Exortation pour la paix*, cuius ante oculos versatur versio latina, seorsim prodiit *Paris de l'imprimerie d'André Wechel* 1558. in 4. Vid. de PETRO RONSARDO Jacques Davy du Perron *Oraison funebre sur la mort de Mr. DE RONSARD, prononcée l'an 1586. A Paris par Federic Morel* 1586. in 8. Legitur etiam haec oratio funebris in Jacques Davy du Perron *Oeuvres diverses, contenant plusieurs livres, Conférences, Discours, Harangues, Lettres d'Etat & autres, Traductions, poesies & Traitez tant d'Eloquence, Philosophie que Theologie non encore vus ni publiez, maintenant réimprimez sur ses Exemplaires revus, corrigez, & augmentez de sa main. Paris, par Antoine Etienne, 1622. in fol. p. 649 sqq.* Claude Binet *Discours de la vie de PIERRE DE RONSARD, avec une Eglogue représentée en ses obsèques, & les vers composez par RONSARD, peu avant sa mort; ensemble son tombeau recueilli de plusieurs excellens personnages, Paris chez Gabriel Buon* 1586. in 4. Inuenitur etiam in omnibus fere *Operum RONSARDI* collectionibus, v. c. in *lugdunensi*; qua, dum haec scribimus, vtimur, 1592. in 12. Tom. V. p. 276 sqq. Conf. Scaeuolae Sammarthani *elogia Gallorum L. III. p. 161 sqq. edit. Isenac. 1722. in 8. Papir. Masson Elogia, Paris. 1656. in 8. P. II. p. 283 sqq.* Estienne Pasquier *Recherches de la France* 1663. in fol. passim, in primis L. VII. Chap. VII. p. 622 sqq. Jacq. August. Thuani *Histor. sui temporis L. LXXXII. p. 95 sqq. P. III. edit. Francof. 1621. in 8. P. Baile Dictionnaire historique & critique l. cit. Anonymi Lucien en belle humeur, ou nouvelles conversations des morts, Amsterd. 1694. in 12. Tom. II. p. 224 sqq.* Jean Liron *Bibliothèque generale des Auteurs de France, Livre premier, contenant la Bibliothèque Chartraine, ou le Traité des Auteurs & des hommes illustres de l'ancien Diocèse de Chartres, qui ont laissé quelque monument à*

In posteritâ, ou qui ont excellé dans beaux arts &c. Paris 1719. in 4. p. 209 sqq. Anecdotes litteraires, ou histoire de ce qui est arrivé de plus singulier, & de plus interessant, aux Ecrivains François depuis le renouvellement des lettres sous François I. jusqu'à nos jours Tom. I. Paris. 1750. in 12. (cuius libri auctorem Abbatem Rainal, esse dicunt) p. 38. sqq.

FRANCISCI THORII, Bellionis, (Bailleul) Flandri, inter mathematicos, medicos, & poetas Seculi XVI nomen non incelebre fuit. P. RONSARDI ad pacem exhortationi, latinis versibus, de gallicis expressae, eiusmodi epigramma praefixit:

Ad Eximium Virum D. Florentinum

Renardum Consiliarium regium.

Esce Renarde Tibi formosi corporis umbram

Mittimus: haec si non displicet umbra, bene est.

Carmina prototypi (fateor) sunt aurea, nostra

Plumbea de viuo pauperiore flunt.

Sed tamen ignosce diuini carminis auctor,

Si (qua dum propero iussa Renarde sequi)

Multa minus compta, minus apte plurima reddo.

Gallia plus illi, quam mihi Roma fauet.

Atque adeo illi omnis tum laus, tum gratia cedat.

Quod mihi debetur, lector amice dabis.

Hoc tibi nos vni debemus docte Renarde,

Nestra quod haec quidam non timet umbra diem.

F. T. H. Bellio.

Versio ipsa hac ratione inchoatur:

Sistite, bella vetq: concordés viuite, & arma

Ponite Christigenae, pietasque coerceat iram,

Atque in amicitiam cedat veterata similtas.

Parcite vestrorum foedere bastilia fratrum

Sanguine, quos Christus caelesti sede relicta,

In terris, precio non vili, sanguine fuso

Ipsè suo asseruit: cunctos dignatus amore,

Nomine, lege, fide, ac doctrina iungere eadem:

Allud

*Illud & in primis rediturus ad aethera mandans,
 Alter ut alterius teneamur amore, nec iras
 Crudeles animo foueamus, & impia bella &c.*

Libri FRANCISCI THORII omnes, raro nostra aetate in conspectum prodeunt. Praeter hanc versionem, edidit in lucem, Joannis Straesclii, Professoris linguae graecae parisi, anno 1509. mortui, *explicationem in oerea carmina Pythagorae, illique, epistolarum lectu dignissimam praemisit. Paris. 1562. in 4.* In Jani Gruteri *Deliciis C. poetarum belgicorum, huius, superiorisque acui illustrium P. III. p. 393.* duo FR. THORII leguntur carmina. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 208.

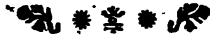
XCIV.

Agriculturae sacrae Libri quinque, THOMAE NAOGEOGI *Straubingensi* autore. Hoc scripto, Lector, non solum omnibus numeris absoluti Theologi expressam imaginem es habiturus, verum etiam quibus instructum doctrinis, ac moribus imbutum, ad omnem sanctissimi huius muneris exercitationem esse oporteat, plenissime cognoscēs. *Basileae in 8. pp. 167. exceptis 4. fol. prior.*

Omnia THOMAE NAOGEOGI scripta, nostra aetate raro conspiciuntur. *Agricultura sacra*, carmine heroico conscripta, *quinque libris*, non *quatuaor*, ut in *lexico eruditorum* Tom. III, col. 813. legitur, absoluitur. Argumentum, quod auctor pertractavit, in titulo satis superque expositum fuit. Sub Agricolae nimirum persona, veri & perfecti Theologi, & ovium Christi pastoris imaginem exprimere studuit, simulque hac ratione, ecclesiae christianae fata exposuit, & acer-

acerrime in vitam sordidam clericorum, inuectus est, qui Curios tunc temporis simulabant, & bacchanalia viuebant. Testimonium illius rei, e libro II. proficimus, vbi p. 39. hac ratione scribit :

*Jam dudum invito magni tibi verberat aures
 Publica fama mali, faciesque miserrima verum
 Quam non absque pio spectamus ubique dolore.
 Quo se cunq̄ue Dei tulit, & seruantis Iesu
 Magnificanti nomen, scortatorum omnia plena.
 Quin & adulteriis crebris, factisque pudendis
 Compita cuncta fremunt, foraque insanaeque tabernae
 Quorum etiam Christi populus nec nomina debet,
 Nec nouisse ortum, nedum tolerare, sequique
 Molliter & rebus tanquam arridere probatis.
 Nec tenet haec scelerym tantum sentina prophanos,
 Possit & esse quibus, Domini incomperata voluntas :
 Immo magis populi capita, agricolaeque professos :
 Qui legem nouere dei, magnoque fatentur
 Esse supercilio per climata cuncta magistri.
 Dedecus bene miserum, nullaque effabile lingua
 Agricolae nunc Christe tui, (si dicere iustum
 Esse tuos, sacro qui nunc se nomine velant,
 Simia ceu turpis generosi pelle leonis)
 Moribus Aufidii viuunt & Sardanapali,
 Chracidaque atque Nini matrem, Xerxemque sequuntur
 Tanquam non in lege tua, verboque verendo,
 In gremioque tuae sanctae castaeque cohortis
 Sint enutriti, Capreis sed sede Tiberi,
 Sordidicosque libros, spurcasque Elephantidos artes
 A puero biberint, Paphiae teneantque nepotes
 Quam regionem usquam, notum qua nomen Iesu
 Et magni sunt violenta iura Papatus,
 Quae collegia, quas illic monstraueris urbes,
 Quem vicum quoque, vbi meretricum amplexibus ipsi
 Agricolae abstineant? vbi non exempla subaudo
 Turpia designent? atque hoc impunius, ac si
 Vicorum tenuis violenta mandata tribuni.
 Maiores adeo peccant insigniter ipsi,*

*Vt nullos possent reprehendere iure minores
Et tales ausus aliis proponere verbum
Corporeque atque animo polluti dis loquantur
Dogmata? num tales cuiquam sacra. signa mini-
sirent?*

*Autolycum quisnam ferat, Autolycique parentem,
Si Cacum doceant, Massamue vasfrumque Voranum,
Non dandam fureis operam, cupidisque rapinis?
Quis non confringat tabulas, & pulpita rumpat,
Si recte fratres hortetur amare Camus,
Legitimumque torum vesani mater Orestis?
Pasiphaeque pudicitiam, vel tradat Aristo?
Aut lassata viris modo, non satiata, marito
Caesaris, exhibat quae fornicis ultima limen?
Ite pii procul, in Dominique requirite seruis
Mores doctrina dignos, vitamque pudicam:
Caelica ne spurcis capiatis munera palmis.
Sanior est puris longe de fontibus vnda,
Quam de coenosoque lacu, manibusque lutosis.
Ipse nec omnipotens verbum tractare scelestos,
Ferre potest: vetustique loqui cacypdaemonas olim
Testarique bonum. &c.*

Librum suum THOMAS NAUGEORGVS sacrum esse voluit, magistratui & senatui bernensi, & ideo epistolam ad illum praemisit dedicatorem, scriptam Campiduni *I. Martii* 1550. & per omnes V. libros, initio, viros bernenses adloquutus est. Quo loco, qua aetate, & quo tempore hoc poema composuerit, clausula libri V. prodidit:

*Haec sacris super agricolis, ac arte colendi,
Casibus afflicta multis durisque canebam,
Carolus imperii rector, quo tempore summus
Rebus ad arbitrium positis, belloque peracto,
In quo captus erat Saxo, & Mauortius Hesus
Ad patriam victor rediit compirasque Brabantos:
Atque inibi Hispanis venientem excepit ab oris
Gnatum, deliciasque suas, pectusque Philippum*

*Tam mihi fidei Regis decreta docenti,
Præbuit Hospitium sat gratum Algovia tellas:
Quum rari inciperent dispartiri vertice cani
Octoque egissem vegetus quinquennia vitæ.*

Hiscè versibus, hæc verba subiiciuntur, quibus edicio-
nis annus, ob oculos ponitur: *Laus Deo & Domino
Jesu Christo. 1550.*

THOMAS NAOGEOGVVS, siue KIRCHMAYR, quem alii Neubauer vocant, & Tobias Schmidius, in *Chronico cygneo* P. I. p. 373. fundamento, nescimus quo Thomam Hubelschmeiser adpellatum esse scribit, Straubingae in Bauaria inferiore anno 1511. natus, multisque, & maxime aduersis fatis agitato fuit, Primum in Thuringiae oppidulo, Sulza, ad Ilmam, & postea anno 1541. Kahlæ, ad Salam, in Thuringia, verbi diuini minister constitutus, Martinoque Luthe-
ro, & Philippo Melanchthoni, ob studia elegantiora, quæ cum theologia, & vitæ integritate, coniunxerat, valde carus fuit. Cum autem *vir*, vt Vitus Ludouicus a Seckendorf in *Commentar. de Lutheranismò Francof. & Lips.* 1692. in fol. L. III. Sect. 37. §. CXXXVII. num. 13. p. 665. ait, *conciatoris ingenii* esset, & opiniones a puriori fide discedentes foueret, & inter alia, *ab electis non amitti Spiritum sanctum, etsi in manifesta crimina incidant*, statueret, non solum Martinus Lutherus, cum Joanne Pomerano, & Philippo Melanchthone, illum, de hoc errore admonuerunt, & ediderunt *Deliberation vnd Bedanken der Theologen zu Wittenberg, von den Sünden der Auserwählten, gestellet wider einen Pfarrherren in Thüringen anno 1536.* quæ legitur in D. Martin Luthers *sämtlichen Schriften* Tom. X. Halle 1744. in 4. col. 1996. fqq. sed cum nihilo minus in hoc errore perseueraret, & in *explicatione in I. Epistol. Joannis*, quam teste Jacob. le Long in *Bibliotheca sacr.* Tom. II. p. 875. *Francofurti ad Moenum* 1544. in 8. euulgauerat, illum recoqueret, Vinariam, ad consistorium ecclesia-

sticum citatus, ex provincia, quod imperata facere nollet, & coercionem metueret, clam fuga se subduxit. Vid. Seckendorf. *Commentar. de Lutheranism*o l. cit. & Lib. III. Sect. 15. §. XLVIII. num. 6. p. 135. Conf. praeter alios scriptores Christian. Schlegelii *ausführlichen Bericht von dem Leben und Tod Caspar. Aquilae Leipz. und Frankf. 1737.* in 4. Sect. XLV. p. 318 sqq. Jo. Georg. Walchii *Einleitung in die Religions-Streitigkeiten unserer Kirche* P. III. p. 350 sqq. Christian. Henric. Loeberi *Historia ecclesiastica, quae ephoriam orlamundanam describit Jen. 1702.* in 8. p. 396 sqq. Cum in exilio THOM. NAOGEOGVVS viram ageret, variis in locis, v. c. Augustae Vindelicorum, Kaufbyrae, Campiduni, Stutgardiae, Basileae, muneribus ecclesiasticis admonus fuit, donec Wisloci (*Wisloch*) in Palatinatu, anno 1563. diem obiret supremum. Vid. de illo, & scriptis eius, praeter scriptores iam citatos, Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 663 sqq. Henric. Pantaleonis *Prosopographia* P. III. fol. 332. Olai Bornichii *Dissertatio IIII. de poetis latinis* p. 134. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 293 sqq. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2042. De insigni libri raritate, quem edidit titulo: *Regnum papisticum, in quo papa cum suis moribus, vita, fide, cultu, ritibus atque ceremoniis Libris IIII. describitur. Basl. 1553. & 1559.* in 8. vid. Daniel. Gerdesii *Florileg. libror. rarior. Groening. 1747.* in 8. p. 209. Cl. Jo. Vogtii *Catalog. libr. rar.* p. 482. *Catalog. Biblioth.* Daniel. Salthen. p. 383. De *Tragoediis*, quarum nonnullas edidit, & quae ex sententia P. Baile l. cit. not. *A. controuersiae* nominari possunt, vid. *Nonantiqua* an. 1733. p. 28 sqq., *Satyrae Libri V.* locum inuenerunt in Jani Gruteri *Deliciis poetarum Germanor.* P. III. p. 997 sqq.

XCVI.

JOANNIS FABRICII *Montani* Poemata. Sylvarum liber vnus. De consulibus Tigurinis liber primus. De Wilhelmo Thellio Elegia. Cum Epithalamio Joannis Alti Francobergensis. *Tiguri apud Gesneros fratres* in 8. pp. 76.

JOANNES FABRICIUS, Heluetius, *Montani* nomen adsumsit, a patria Berckema. Medicinae in primis operam dedit, & amicus Petri Lotichii, poetae celeberrimi fuit. Omnia eius scripta, hodie paullo fant rariora, inter quae haec eius *poemata* non infimum sibi vindicant locum. Quo tempore excusa fuerint, adcurate non constat. Illa circa annum 1556. edita fuisse, putat Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 365. In *Sylvarum* libro, haec reperiuntur carmina 1. *Ad Christum Jesum.* 2. *ad Petrum Lotichium Secundum, poetam.* 3. *ad Christum Jesum.* 4. *de vita beata.* 5. *ad Josiam Simlerum.* 6. *ad Joannem Hylerum.* 7. *de Paupertate.* 8. *ad Wigand, Happelium.* 9. *Orion.* 10. *in funere Jacobi Fabricii, parentis.* 11. *in funere Catharinae filiae infantis.* 12. *in funere Catharinae filiae infantis, ex secunda coniuge.* 13. *Epitaphium Elisaberhae & Regulae.* 14. *Epitaphium Felicis Bullingeri.* 15. *Epitaphium Leodouici comitis ab Oettingen iunioris, qui obiit Tiguri anno 1549.* 16. *in funere Joannis Collini.* 17. *in funere Regulae Lauaterae consulis filiae.* 18. *Epitaphium Huldrici Hurteni, poetae & equitis Franci, qui in insula lacus tigurini, Vffavia dicta, hodie a doctioribus Hurteni insula nuncupata, sepultus est.* 19. *ad Hulderichum Spaan.* 20. *in imaginem Joan. Frisii, tigurini.* 21. *ad Petrum Lotichium Secundum, poetam.* 22. *Renato Birago.* 23. *Ad eundem.* 24. *Theodori Collini de itinere ad montem Vtlicum, scripsit haec admodum adolescens anno 1551.* 25. *Epigramma in Exequias Leonis Judae, Tiguri 1542.* 19. *Jun. marsui.* Libro primo, qui de Consulibus

bas tigurinis inscribitur, poeta originem describit, dignitatis consularis tigurinae, & motus inde exortos commemorat, qui incidunt in annum 1336. vid. Jos. Simleri *de Republ. heluet. L. I. p. 58* sqq. edit. Joan. Conr. Fueslini *Tigur. 1734. in 8. mai.* Primus, qui consul salutat^{us} fuit, Brunonis nomen gessit. Sequitur *epithalamion de nuptiis JOANNIS FABRICII, Montani, & honestissimae virginis Catharinae Stutiae, Joanne Alto, Hesso auctore.* Praemittit illi FABRICIUS epistolam, soluta oratione, ad Georgium Altum, & Joannem Altum, fratres, *Tiguri Calend. Martiis an. 1556.* scriptam, in qua nonnulla, de amicitia, quae illi & Lotichio, cum fratre eorum intercesserat, exponit, illumque Bononiae obiisse scribit. *Elegiam de Wilhelm. Thellio, libertatis helueticæ vindice, FABRICIUS* Conrado dedicavit Pellicano. In epistola praemissa, se illam *elegiam* conscripsisse ait, cum in sudore & pulvere scholastico versaretur. Qualis FABRICIUS exstiterit poeta, nostri lectores ex hisce speciminibus colligere poterunt:

Epitaphium Hulderici Hutteni.

*Haec quicumque cita decurris stagna carina
 Ponis & hoc nostro littore forte pedem.
 Imperio sic aura tuo, sic pareat vnda:
 Perlege quae saxo carmina sculpta vides.
 Hoc equitum decus, hoc vatam Germanus ocellus,
 Huttenus, iaceo, conditus in tumulo.
 Ingenio, dextraque potens, dum vita manebat,
 Musarum simul & Martis alumnus eram.
 Caesar apollinea cinxit mea tempora lauro
 Idem pro meritis nomen equestre dedit.
 Saepe bonos mutare solum fortuna coegit,
 Magna quibus patria poena carere fuit.
 Ast mea non alio tantum se iactat alumno,
 Francia, nec meritis est mala grata meis.
 Aeger ad bas veni legatus Caesaris oras,
 Cum me mors alias iussit intrare vias.*

*Ante sepulturae seruiret ut angulus iste,
Quam morerer sociis iussa suprema dedi.
Assiduis ubi me lugerent planctibus undae
Et gemerent plenis stagna refusa vadis,
Sertaque vernarent tumulo natiua sub ipso,
Et querulae canerent flebile semper aues.
Vade, sed admonitu nostri, spes contrabe laxas:
Quo minime credis stant tua fata loco.*

Alterum, quod adscribimus specimen, desumptum est
ex elegia de Wilhelmo Thellio:

*— cum pressa malis virtus humana fatiscit,
Auxilio praesens tunc solet esse Deus.
Impia Cristeri fugiunt quem facta tyranni
(Nam fuit Heluetii praeses & ipse soli)
Arboris a viridi suspensum fronde galerum
A populo voluit praetereunte coli.
Jamque frequens illum vulgus, formidine poenae,
Fama refert flexo praeterruisse genu,
Thellius una Deo debetur gloria dixit;
Pileus arcendis imbribus aptus erit.
Intumuit praeses, totusque in imagine poenae,
Perfidiae pretium filius (inquit) erit.
Dixerat: expediunt famuli mox iussa tyranni,
Proh scelus insanum non iniuere nephas.
Ducitur hinc teneris vinculus post terga lacertis
Filius, & patrios sistitur ante pedes.
Praeses ait toto memorabile nomen in orbe
Arte sagittandi nuper adeptus habes,
Utque puto gestas ferientes cuncta sagittas,
Figis & in iusso qualibet arte loco.
Siquid habent igitur vulgi praekoniam veri,
Es potes: Eia age, nunc experire licet.
Natus ab aduerso sistetur robore trunci,
(Non procul in molli gramine truncus orat)
Eius & in capitis ponetur vertice pomum
Quod feries telis ingeniose tuis.
Thellius imperio stupuit non secius isto,*

Quam si membra sibi diripienda forent.
 Nec mirum: sceleris mentem perstrinxit imago
 Omnis & in nato cura paterna stetit.
 Quid faceret? rigidum tentat mollire tyrannum
 Paucaque pro nato verba rogantis ait.
 Praeses ait contra, sic sic dabis improbe poenas.
 Discet ab exemplo caetera turba tuo.
 Nec mora, frondenti signatur limite meta,
 Est & uterque suum iussus adire locum.
 Digressurus erat, parvo prius oscula nato
 Das pater, & lacrimis immaduere genae.
 Scena theatri, densatur plurima circo:
 Quisquis adest (tacito sed tamen ore) fauet.
 Stet puer & largis humectat fletibus ora,
 Impediunt teneras vincula dura manus.
 Sed pater imperio quod erat parere necesse,
 Promit de pharetra spicula bina sua.
 Altera post tergum medio thorace recondit,
 Allatura tibi saeuae tyrannae necem.
 Temperat adducto missurus at altera neruo:
 Jam spes in puero nulla salutis erat.
 Haud mora, per medium malum pennata sagittis
 Quaerit iter: patitur vulnere nulla puer
 Scena fauet, nouitate rei commota, sed irae
 Non posuit praeses fulmina saeuae suae
 Experiar dixit, quid & haec sibi tela secunda
 (Viderat a tergo tela reposita) velint.
 Ipse peremissum si natum, Thellius inquit
 Exiit fuerant illa parata tuo &c.

Vid. de JOANNE FABRICIO, & reliquis eius scri-
 ptis, Jo. Petr. Lotichii *Bibliotheca poetica* P. III. p.
 107 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Centuria Fabriciorum*
Scriptis clarorum, Hamb. 1709. in 8. p. 51.

XCVII.

Vularum Speculum Alias Triumphus Humanae Stultitiae, vel Tylus Saxo, nunc primum Latinitate donatus, ab JOANNE NEMIO. *Cum gratia & priuilegio ad decennium. Anno M. D. LXIII. (1563) in 8. folior. 38.*

Neminem quidem inter lectores nostros fore existimauerimus, cui Tyli Vlenfpigellii, Saxonis, res scurriliter gestae, incognitae esse poterint, & si non ipse, *vitam* illius inficetam, & inconditam, in iuuentute legerit, vnā tamen alteramue ex illa fabellam, a nutricula sua audierit. In tanta enim liber vernaculo sermone conscriptus, celebritate est, vt raro, & inter infimae fortis homines, inueniatur quidam, cuius haec *bistoria*, bibliothecae non constituat partem. Sed pauci fortassis erunt, qui librum in latinum sermonem conuersum esse nouerint, nedum viderint. Attamen duplex exstat versio latina, vtraque ligato sermone conscripta, & vtraque oppido rara. Aliam dedit Aegidius Periander, bruxellensis, poeta non incelebris, titulo: *Nocturnae speculum, complectens omnes res memorabiles; variasque & admirabiles Tyli saxonici, ex idiomate germanico, latino idiomate ligato donatum. Francof. 1567. in 8. cum figuris ligno incis. Vid. Cl. Joann. Vogtii Catalog. libror. rarior. p. 527.* Aliam composuit JOANNES NEMIVS, syluaducensis, scholae initio neomagenensis, postea amstelodamensis, & deinde patriae Rector. Carmine iambico trimetro expressa est ab auctore, medio seculi XVI. tempore, quod epistolae dedicatoriae, ad Simonem Pelegromium, *portae caelestis, apud Syluam ducis Praesidem, & sanctissimi ordinis Guilielmi, per Germaniam Galliamque prouincialem* docet subscriptio, quae talis est: *E regione vbi naides imperium habent. in touq̄ nouais. Anno post Dauue hominon sesqui millesimo quingentesi-*

mo (sine dubio quinquagesimo) octavo (1558.) *Calendis Decembris.* Quo in loco, libellus typis fuerit exscriptus, ignoramus. Forte illud eo tempore factum est, Amstelodami, cum scholae in ista vrbe esset Rector. In calce enim libelli haec legitur Adprobatio: *Visus & approbatus est hic libellus a venerabil. D. M. Nicolao de Castro Commissario Regio, & M. Guilhelmo Cinesio, pastore Amstelredamo & admissus ab Harmanno Borculo imprimi. Et erat admissio subsignata G. Scryvers.* In titulo conspicitur vula, ligno incisa, arboris truncq insidens, quae vngula speculum gestat, hisce adscriptis verbis:

VT SAPIENS FIAS, CVM VLVLIS VLVLARE
MEMENTO.

Secunda tituli pagina, ob oculos ponit tria epigrammata, in JOANNIS NEMII laudem conscripta, e quibus duo priora Petrum Apherdianum, posterius, Christianum Schindelium auctorem habet. Qua ratione NEMIVS, exemplar suum expresserit, particula lectores docere poterit, qua Tyli Vlenspigeli describuntur natales, & prima iuuentus:

*Fuisse quondam dicitur apud Saxones
Exorta proles Nicolao patre Tylo,
Quae plurimis dum viueret, miraculis,
Strophisque nulli incognitis innotuit
Vs capita rerum, quas patrauit; explicant.
Mos est in orbe christiano tingere
Infantulos, ac deinde pergraccarier
Quod sit satis Lucina partibus tuis
Factum, periculis procul fugitantibus.
Est itaque iuxta patriae ritum suae
Delatus infans a pia nutricula
(Et plurimis comitantibus mulierculis)
Ad sacra baptisteria, & nomen datum
Tyli, parentem aumque vt exprimeret suum.
At mox itum est in celebre diuersorium,*

Ibique

*Ibique potitatum uti mos exigit.
Sed pota quum vitricula repeteret domum
Passis ferens vlnis tenellum infantulum,
Iretque supra fossam aquis plenam nigris,
Illapsa merfit pusionem sordibus.
Egressaque inde tertium lauit Tylum
Domi, a supremo vertice ad pedum digitos,
Sic ut foret ter sinctus idem infantulus
Vno die, non absque diuum numine.
Nec ex hisce principiis & hisce fontibus
Quis ambigat, oritura foeda facinora.
Nam post relictam infansiam solus domi
Agens, rogatus ut equiti ostenderet iter,
Respondit equitandum qua eunt via anseres.
Eques mali nil suspicans, prouectus est,
Donec videret anseres, qui viso equo,
Fugere in undas proximas celerrime.
Hos ille subsequens aquis demergitur.
Reversus autem ad indicem viae puerum,
Conquestus est, fucum sibi factum improbe.
Namque anseres deterriti petiere aquas
Et pene submersus fuit eques, ac equus,
Subiecit astutus puer, dixisse se,
Equitandum ea esse, qua anseres pedibus eunt,
Non qua natant via. Haec nebulonis indoles &c.*

Quis historiae Tyli Vlenpigelli fuerit auctor, non constat, illam, in Germania, priscis iam temporibus, confarcinatam esse, nullum est dubium, quamuis Petr. Daniel Huetius in *Lettre à Mr. Segrais de l'origine des Romans*, p. LXXXI. edit. quae cum fabula romanensi Zayde dicta, *Amsterd.* 1715. in 12. prodiit, ea de re, dubitare videtur. Ad eam autem, recte quidem, librorum classem, illam retulit, *ausquels l'ignorance a donné la naissance, qui portent des marques de leur origine, & ne sont qu'un amas, de fictions grossièrement entassées les unes sur les autres &c.* Conf. Georg. Paschii de *variis modis moralia tradendi liber*, Cap.

Cap. II. §. XXXIIX. p. 200. vbi ait: *Tantum abest, ut scriptum de Tielo Viespiegelio, fabulam romanensem repraesentet, ut potius ex scurrilibus, & spurcissimis gestis consarcinatum, ac centonis instar, factum sit; quae qui memoria repetit, aliisque recitat, laedit aures pudicas, ex proprioque ore facit podicem.*

De JOANNE NEMIO, vid. praeter Valer. Andream & Joannem Sloertium in *Bibliobec. belgicis*, Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 399. vbi minus adcurate Joannes Nenius adpellatur.

XCIX.

NICOLAI PARTHENII GIANNETASII *Neapolit. Soc. Jesu. Halieutica. Neapoli, ex officina Jacobi Raillard. Anno MDCLXXXIX. (1689) superiorum permisso. in 8. pp. 245.*

Insignem scriptis suis poeticis, inter patres Loiolitas, nominis sibi parauit famam, NICOLAVS PARTHENIVS GIANNETASIVS, natus Neapoli anno 1648. mortuus autem Massae, anno, praesentis seculi, decimo quinto. *Opera eius omnia poetica, quae seorsum olim prodierant, in vnum corpus collecta Neapoli 1715-1722. III. Tomis in 4. edita fuerunt. Sed non solum haec collectio, in Germania, inuentu admodum est difficilis, sed libri etiam seorsum excusi, rarissime in conspectum apud nos veniunt. Halieutica, dicauit vates Carolo de Cardenas Familiae Principi S. R. I. Principi Primo Laini, & Regni Neapol. Marchioni, Comiti Acerarum, Comiti Palatino, Alcydo perpetuo urbis Plutiae in regno Siciliae, Militum grauis armaturae Praefecto &c. Omne poema in X. libros diuisum, & quilibet liber figura ab H. Vincentio, ad F. Solimane picturas, nitidissime, aere expressa ornatus est. Quod auctor pertractauerit in hoc poemate*
argu-

argumentum, hisce verbis, quae Libri I. initio loquuntur, exposuit:

*Qui cursent vada squamiferi, quae laeta frequentent
Pascua, qui mores gentis, quae proelia, & ignes,
Nec non & variae quot sint piscantibus artes,
Sive hamos versent, seu retia: sive tridente
Monstra petant, vel fixa cauis conchyliis faxis,
Aut duro ramosa legant corallia trunco,
Hinc canere: & coeptis aderit si musa, sub ortum
Gemmiferas Indo quaesitum gurgite conchas
Ibo alacer. Zephyris, vos o, mulcete serenis
Aequora, Nereides; vestro sub numine quando
Innumeri spumosa natant per caerulea pisces,
Et fortunato concresecunt obsrea succo &c.*

Quae autem singulis libris exposuerit, talia sunt.

Libro I. post argumentum quod adscripsimus, & praefationem ad Diuam virginem, Cardeniumque Ducem, Carminis patronum, piscium nomina, genera, & differentias explicat.

L. II. de coniugiis & amoribus piscium, & de industria in prole tuenda, prolixè agit.

L. III. bella & pugnas piscium exponit.

L. IIII. piscationem describit, & in primis quomodo astu capiantur pisces docet.

L. V. Piscationi, quae retibus peragitur, operam impendit poeta.

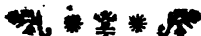
L. VI. piscationem ob oculos ponit, quae fuscinis & iaculis peragitur.

L. VII. Venationem balaenarum, phocarum, Manatis, seu bouis americani, & Crocodili depingit.

L. IIX. Ostrea & testacea quomodo capiantur exponit.

L. VIII. Conchas purpuriferas & earum venationem, & Coralliorum ac succini piscationem edisserit.

L. X.

L. X. conchas margaritíferas, & qua ratione legantur narrat.

Pluribus verbis describitur liber in *Astor. Eruditor. lipsiens. Supplement. I. Sect. XI. p. 577* sqq. vbi carmen non tantum adcuratissime elaboratum sed venustissimum insuper, & bonae frugis plenissimum esse dicitur, cum auctor ita argumento satis alias sterili immoratus fuerit, vt non tantum doceat, sed mirifice etiam fabulis, & epifodiis, singulis libris, ingeniosissime admistis delectet. Praeter *balieutica*; & alia scripta, quae heic silentio omittimus, idem auctor carmine etiam celebravit *piscatoria* & *nautica*, quorum editio II. auctior prodiit Neapoli Typis regis 1686. figuris aere expressis ornata, in 8. Recensetur in *Astor. eruditor. lipsiens. Supplement. I. Sect. I. p. 1* sqq. *Bellica* edidit Neapoli apud Jacobum Raillard. 1699. in 8.

XCVIII.

NIGOLAI PARTHENII GIANNETASII S. J. Autumni Surrentini. Neapoli apud Jac. Raillard an. 1698. in 8. pp. 272. exceptis foliis 5. prioribus.

In surrentino secessu, ac temporibus subcisivis, hosce autumnos se elucubrasse ait auctor in epistola dedicata, ad Thomam Aquinatem, Castilionis, Feroleti, Sancti Mangi ac S. R. I. Principem, Mamertinorum Comitum, urbiumque Neocastri, Mamerti earumque statuum dominum. Opus soluto sermone conscriptum, tribus absolvitur libris, quibus varia passim carmina inseruntur. Quilibet liber in sua dividitur capita, quorum argumenta, ipsi auctoris verbis adscribimus, vt lectores quid in omni opusculo inveniatur, cognoscant.

Libri

Libri I. Cap. I. eiusmodi praefixum habet argum-
tum: *Dum per hortum motandi corporis causa deamb-
latur, carmen recitatum est, cui titulus, Surrentina
Tepe.*

Cap. II. *Fis mentio circaei Fani, quod non longe a
Surrenti pomerio fuisse memoriae proditum est.*

Cap. III. *Quorundam amicorum in Surrentinum ad-
ventus, a quibus de fodina ad Nicatem inuenta, mentio
habita: Et quo aurum, argentumque modo eruat, ex-
positum. Atque hinc adrepta occasione, nihil admodum
esse, quod in meridionali Italiae parte, non abunde pro-
veniat, demonstratum.*

Cap. IIII. *Cum in Surrentino versaretur Cardinalis,
Capreas profecti, cuncta Tiberii Caesaris monumenta,
quae adhuc exstant, circum lustravimus: deque specu,
quam Tiberii adpellant.*

Cap. V. *Dum per Xystum deambulatur, lusitanae na-
vis, ad ultimum Africae promontorium, fusa naufra-
gium enarratur.*

Cap. VI. *Dum in hypaethra ad placidissimas Zephy-
ri auras confidimus, interrupta ab besterno die de lusi-
tanae navis naufragio, fusa enarratio continuatur.*

Cap. VII. *Quid Lusitanis in itinere accidit, ex quo
Siameses reliquerunt, Et ad Batauorum coloniam per-
venerint, ducisq. ipsorum lacrymabilis casus enarratus:
Et quaedam alia quaesitu digna disputata.*

Libri secundi capita hac ratione inscribuntur. Cap.
I. *Pluvia impendente iuxta aluearia confessum: quaesi-
tumque quid esset mel, quid cera, Et quaedam scitu di-
gna commemorata.*

Cap. II. *Nonnulla de marinis vitulis, ac pelamydiibus
quaesita: deque pisce quodam vexillario.*

Cap. III. *Occasione cuiusdam parésiae ab auctore vi-
sae, quomodo fiat explicatum, Et nonnulla cursim de Iri-
de quaesita, Et exposita.*

Cap. III. *Amicissimi viri rus, & retia circumlufrantur, & sumta a venatione occasiuncula, multa scitu digna de ficedulis, & marinis coturnicibus notata.*

Cap. V. *Recitatur quaedam epistola ab amico data, ubi perridicula quaedam de pignoratitia sive fabula enarratur: utque leones facibus, quas pertimescunt, capiuntur.*

Cap. VI. *Post deambulationem sub quercu viridi, & amoena sessum est, ibique aliquot versiculi ex III. Naut. recitati: ex quibus dedita occasione, de ventorum procreatione fuse disputatum: deque auctoris pene naufragio mentio facta.*

Cap. VII. *Amoena semita describitur, in cuius mox crepidine sessum est, ibique reliqua, quae ad ventorum procreationem spectare videbantur, adcurata disputatione perquisita.*

Cap. IX. *Quaestum de aura serotina, quid esset? & cur illam nonnulli noxiam experiantur, alii vero non ita, cur item varia, variis in locis esset.*

Cap. VIII. *De vita quiete, ac solitaria, quam felix sit, disputatum, mox occasione hospitum, de modo adornandi, condiendique quaedam edulia tractatum.*

Libri Tertii, argumenta capitum talia sunt.

Cap. I. *Dedita occasiuncula, perquam lepida aduenienti amico fabella narratur: mox videm recitatum de pace carmen est.*

Cap. II. *Litterae ab amico transmissae recitantur; mox occasione arrepta ab Homero quaesitum, cur hic Aethiopes inculpatos vocet, & unde niger in Aethiopibus color oriatur.*

Cap. III. *Amicis convenientibus conuiuium adornatur, cuius occasione de quibusdam cibis praeparandis tractatur: mox inter conuiuandum de variis vini generibus disputatum: plurimaeque scitu digna quaesita.*

Cap.

Cap. III. *A somnulo cucumis, & mulsæ scite adornata hospitibus data: mox mulsæ de Carnelis scitu digna quaesita, & disputata.*

Cap. V. *Cum mane reficiendi animi causa orientalem Surrenti oram perlegerem, quaedam scitu digna observata.*

Cap. VI. *Statii quidam locus in III. Sylvarum explicatus: cuius occasione quaesitum, quid essent illae faeces in malorum verticibus videri solitæ, quas Tyndaridas vocant.*

Cap. VII. *C. Manlii in Surrentinum aduentus, cuius occasione, mulsæ de piscibus condiendis strictim notata, mox occasuncula a medicina dedita, quaesitum quid esset manna, quid pix, quoque tempore, ac modo utraque conficiatur.*

Haec sunt, quae in libro per dialogi modum conscripto, inveniuntur. Edidit GIANNETASIVS & alium librum, qui inscribitur: *Aestates surrentinae, Neapoli 1696. in 8.* Vid. de NICOLAO PARTHENIO GIANNETASIO, *vita eius*, partim ab ipso, partim ab amico eius conscripta, quae initio Tomi I. *Operum eius Neapoli 1715. in 4.* adposita fuit. Locum etiam inuenit, in *Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXXIIX. P. I. p. 270 sqq.* Conf. *Elogium illius historicum, sermone gallico conscriptum, quod legitur in Memoires de Trevoux 1723. Juin, p. 1100 sqq.* *Noua litteraria lipsiens. an. 1725. p. 378. 1729. p. 386 sqq.*

C.

Triumviratus Sanctimoniae Societatis Jesu Tri-
bus Epigrammatum Libris ad imitationem
propositus. *Auctore* ANTONIO BARONE *ex ca-*
dem Societate. Neapoli, M. DC. XCV. (1695). Apud
de Bonis Typographum Archiepiscop. Cum Superia-
rum Facultate. in 8. pp. 170.

Liber in nostris regionibus satis rarus & infre-
quens, tres epigrammatum libros ob oculos ponit.
Primus elogia & miracula celebrat Francisci Xaue-
rii epigrammatibus CCXCVI. Secundus Francisci
Borgiae epigrammatibus CLXX. Tertius Aloysii
Gonzagae epigrammatibus XCI. Cuilibet libro, elo-
gium Sancti praemittitur profaicum. Speciminis
caussa, epigramma adscribimus Libri I. CLIII. quod
p. 45. legitur:

Homines, multiplici pellicatu infames, admirabili mo-
ram, alloquiturque suavitare, ad castimoniam traducit
(Franc. Xaverius) Hos inter Velofus: e ovium fana
pellices. septem paullatim auulsae.

Vrebant septem Velosi pectus Erymnes:

Nalla sed bis vultu turpis Erymnis erat;

Plurima sed Venus, & multo simul illita furo,

Forma, huc miserae forma pudicitiae.

Ob quid agas, Francisce? pio regis omnia vultu:

Hasque domo comi dexteritate fugas.

Alloquio, mensaque frequens, alia omnia tractas:

Vna haec curando sat medicina malo est.

Obstupui, fateor. Quisnam vni crederet agno,

Septenas pelli sic potuisse lupas?

Libro secundo p. 125. Epigramma CXXVI. tale le-
gitur:

Mitram pretiosissimam, septem ipsos dies supra ca-
put orantis, e caelo pendentem, suspiriis, ac lacrymis
est

*est sibi tam diu deprecatus (Franciscus Borgias) ut
exorauerit, eademque euauerit.*

*Septenos demissa dies medio Axe, pependit
Orantis supra gemmea Mitra Caput.
Luce oculos tenet illa: Duce[m] at plus omine terras:
Omen at hic lacrymis, supplicitiisque fugat.
Quaeque aliis sunt vota, timet sibi. Borgius ip[s]os
Expauit superos, haec ubi dona ferant.
Nunc scio quid sit bonos, Res anceps, plena pericli est
Vnde, unde adueniat, qui sapit, ille cauet.*

Libro III. Epigr. XXXXVIII. p. 157. de Aloysio
Gonzaga legitur, quod

*Vel puellarem umbram puer, ex ludo reus, nullo modo
ut oscularetur adduci potuerit, ludoque omisso, amisso-
que pignore abierit.*

O Edoice, adeone leuem terrors ad umbram?

*Mos pueris umbras, nempe, pauere leues
Ludicrae vanae delibes oscula laruae;
Respuis ingenuo gaudia coepta ioco.
Indignaris, abisque, caues Fac vera puellas
Oscula, & os fuerint; plus rogo quid faceres?*

Auctor in lexico eruditorum locum non inuenit. Edi-
dit is etiam *Triadem fortium* David, epigrammatibus
propositam, Neapoli 1695. in 8. Vid. *Catalog. Biblioth.
hullianae* Tom. III. p. 475.

CI.

MICHAELIS CAPELLARII *Christinas, sive
Christina Lustrata. Venetiis, M. DCC. (1700).
Ex Typographia Andreae Poleti. Superiorum per-
missu in 4. form. mai. pp. 341. exceptis foliis 6.
prioribus.*

Cum aetate heroica, Christina Sueciae regina, Romanae commoraretur, & anno 1658. litterariae societatis poneret fundamenta, quae insequentibus temporibus, sub pastorum arcadicorum nomine, non solum Romam, sed omnem fere Italiam illustrabat, & hodiernum illustrat, Abbas MICHAEL CAPELLARI, anno 1679. solemniter, in eam receptus fuit. Vid. Giov. Mario de Crescimbeni, *Vite degli Arcadi illustri* Parte I. Rom. 1708. in 4. p. 209 sqq. Eiusd. *Commentarii intorno alla sua Istoria della volgar poesia* L. III. p. 235 sqq. ubi Catalogus pastorum Arcadicorum priorum, & eorum vitae exhibentur. Belluni MICHAEL CAPELLARI natus, anno aetatis XXXIIX. Romam venit, ingeniique alacritate, rerumque vtilissimarum, quam sibi parauerat, cognitione effecit, ut variis statim muneribus publicis, grauissimisque admoueretur. Multum in primis apud summos Europae principes valebat gratia, & non solum ab Imperatore rom. Leopoldo, S. R. I. Baro, & a Ludouico rege Galliae XIII. Eques creatus, sed etiam a Christina, in palatium arcessitus, & Secretarii dignitate ornatus fuit. Episcopatum feltrensem, & bellunensem, nec non manus professoris humaniorum litterarum, patauini, post Reginae mortem recusauit, vitamque priuatam, in musarum consortio, Romae, Venetiis, & in patria vrbe, ad vitae exitum vsque egit, qui anno 1717. accidit. Beneficiorum, quibus illum Christina cumulauerat, memor hoc panegyricum composuit carmen, quod haud adeo frequenter nostra occurrit aetate. Genere carminis heroico conscriptum est, & duodecim absoluitur libris, quorum cuilibet, ab auctore, argumentum satis amplum praehigitur. Omnis autem poematis conspectum, siue mentem & distributionem auctor hisce verbis exposuit: *In primis quatuor libris Christina Gustavi Suecorum &c. Regis filia, atque haeres, in eo tota est, ut suscepti imperii fines in immensum proferat, & quam maximam nominis celebritatem consequatur. In quatuor proxime sequentibus Reges a monarchiae adeptione*
Fata

*Fato prohiberi persuasa, & humanarum rerum fluxu,
 & pusillitate offensa, de Caelo cogitare incipit, Luth-
 erisque fallacias, & imposturas deprehendit. In quatuor
 reliquis, perpatrato bello Stokholmiam reuertitur, seque
 regno abdicat, & Romam venit, atque ibi, haeresi abiur-
 rata, solemnibus lustratione, a Summo Pontifice expiatur.
 Obtulit auctor hoc opus suum Innocentio XII. Ponti-
 fici rom. & praemissa epistola dedicatoria, sacrum illi
 esse voluit. Cum liber paullo prolixius in Actis Eru-
 ditor. lipsiens. an. 1701. p. 88 sqq. describitur, ab
 vberiore recensione nos abstinemus, & ut poetae os
 magna sonaturum, innotescat, initium tantummodo
 carminis, & ingressum Christinae, in vrbeim Romam
 ex libro XII. poetae verbis describimus. Initium eius-
 modi est:*

*Femineae laurus dextrae: Sexumque minorem
 Transgressum virtute mares: terraque, marique
 Victos Marte Duces: Herebique hinc inde dolosi
 Saepius elusas artes: susceptaque regna
 Aucta manu, tandemque animo maiore relicta
 (Magnum opus, & gratum superis, caeloque repen-
 sum)*

Ordiri, & saeculis amor est mandare futuris &c.

Ingressus reginae describitur p. 330 sqq.

*Vt vero accessus allapsa est fama propinqui:
 Omnis in occursum properavit sexus, & aetas,
 Omnis honos. Ipsi, quos vis defecerat aegra,
 Oderunt latebras, subitoque vigore refecti
 Excessere iboris, ac suffecere labori,
 Et non succiduis imperium plausibus auras.
 Hos genus, hos aetas, rapit hos flos aureus oris
 Siderei, hos habitus, speciesque tincta serena
 Frontis, & alterna maiestas inclusa laude
 Pacis, & armorum, circumfusumque virile
 Formineae robur formae, misituraque felix
 Indolis, atque acres spirantia lumina flammae.
 Diversos diuersa magis das implet: et omnes*

Suspendit regale decus; nam vertice quamvis
 Iret inornato vittis; Diademate frontem
 Instruxit Numen trino, iussitque videri,
 Quae fuerit terris, & quae rutilabit in astris.
 Quadriuges cunctantur equi; compressaque turmis
 Sustinet incessus, & se non explicat vnda.
 Pulchrior a quanto visa est, haec pompa triumphis
 Quaeis compsisit se Roma prior! quanto agminis ordo
 Lectior, & potior! Quod si consurgere curra
 Laurigero optasset; seque ostentare cruentis
 Exuviis, lateque struem proferre superbam
 Compita congeriem coepissent nulla. Phalanges,
 Castra. Ducis vincti, domitum uaro, flumina, montes
 Praesto aderant captasque urbes, gentesque subactae,
 Praedaque victricem conuecta, & sparsa per Arctam.
 Maior bonos placuit. Niueo comitata sorprum
 Agmine praebat Pietas, Astraea, Fidesque,
 Castaque Virginitas, atque una, & plurima virtus.
 Pone catenatae pestes Vis, luxus, & exlex
 Aulai ambitio, vetitaeque incensa libido
 Fortunae in terris summae, commentaque Ditis
 Saepius elusi, tandemque efferre coacta
 Haereticis, & veros populis ostendere vultus.

Quid lipsienses de hoc opere pronunciauerint, haec
 eorum verba in Actis eruditor. I. cit. p. 95. quemlibet
 docere poterunt. Opus inuentionis aequae ac angustae
 dictionis laudem apud omnes consequetur. Non mira-
 buntur vero euangelica sacra professi, ubi religionem
 orthodoxam ubique sub Haereseos nomine traduci &
 proscindi viderint: cum a viro pontificiae religioni ad-
 dicto, & cui Heroinae suae laudes, vel maximo ex eo,
 quod fidem, pro qua offerenda Pater gloriose occubuerat,
 deseruisset, arcessendae erant, expectari alia non potue-
 rint. Etsi malleus inter alia, Plutonium sub Gustaui
 specie introductum non fuisse; quam fictionem Christi-
 nani ipsam, si superstes esset, magno applausu exceptu-
 ram fuisse, multi forte dubitabunt.

Conf.

Conf. de MICHAËLE CAPELLARI, & aliis eius
libris editis, praeter Scriptores citat, *nova litteraria*
lipfienſia anni 1717. p. 790. & 1718. p. 114 ſqq. Jo.
Arckenholz *hiſtorische Merkwürdigkeiten der Königin*
Chriſtina P. II. *Leipz. vnd Amſterd.* 1752. in 4. p. 159
ſqq. qui vero opus, quod deſcripſimus, non oculis
conſpexiſſe videtur, cum non ſolum l. cit. ſed etiam
in *Appendice* p. 253. cum *lexici erudiſſorum* auctore
Tom. I. col. 1638. id miſus accurate titulo: *Chriſti-*
nae luſtratae inſignitum eſſe ſcripſit, cum a Chriſti-
nae *luſtratione*, Chriſtina inferitur *luſtrata*.

1707 213 1707 213 20 CIL

De Litteris inuentis Libri ſex. Ad illuſtriſſi-
mum Principem Thomam Herbertum, Pem-
brokiae Comitem, &c. *Auctore* GVLIELMO NI-
COLA A. M. Londini, *Apud Henricum Clementem*
Bibliopolam, ad Inſigne Lunae Falcatae, in Coemeterio
D. Pauli, MDCCXI. (1711) in 8. pp. 387. exceptis
ſol. 3. prioribus & vno errator.

Quantum hic liber, qui Hiſtoriam litterariam ab
O. C. ad tempora, quibus auctor vixit, complectitur,
& carmine conſcriptus eſt elegiaco, eo, quo viuimus
ſeculo, in lucem ſuit emiſſus, inter eos tamen, iam
his noſtris diebus, libros inuenit locum, qui non faci-
le in erudiſſorum manus incidunt. Auctor librum
ſuum, hoc epigrammate dicauit Amico ſuo, quem Her-
bertum Pembrokiae Comitem, cuius in titulo mentio
facta eſt, eſſe cenſemus.

Ad amicum veterem.

Carmina quae quondam ſcripſi florentibus annis

Optime amicoram, iam tibi mitto ſenex:

(Nunc dolor immenſus ſubitae mihi cauſa ſenectae

Exiit & canes atrox ante ſinem)

*Accipe, & hanc animo, quo tu mea cuncta legebas
Dum incunda aetas esset utrique, lege.*

Eundem comitem libro primo, haud procul ab initio
p: 3. his compellat verbis:

*Ardus qui tractas Herberti negotia regni,
O & militiae, grande decusque togae!
Temporibus dubiis qui rectus, & usque saluti
Inaegilans patriae qui prope solus eras.
Pembrokiae praeclare Comes, tua tempora sibi
Ve morer, exiguis sibi tibi adesse vocat.
Adsis, oro, meis, dum tot miracula pando,
Quae fieri libris litterulisque solent.*

Argumenta librorum, ipse auctor hisce exposuit ver-
sibus.

Lib. I.

*Primus scribendi liber incunabula pandit
Et quis auctores hanc artem habuisse vetustas
Crediderit: multa huc spectantia promere tentas
Quae sunt utilia, & non iniucunda iuventae.*

II.

*Hinc artis recitat miracula multa secundas,
Qua fragiles hominum pervadunt secula voces,
Stant artes, viget ingenium, sapientiaque omnia
Aevi mansuris retinetur picta tabellis.*

III.

*Tertius inveni superantis cuncta reperta
Ingenio humano paulo maiora recenset
Munera, & hoc uno monstrat legesque manere,
(Vincula communis vitae,) famamque virorum.*

III.

*Quartus iura canit digito conscripta Tomantis,
Et data temporibus cuncta relegenda futuris.
Mentibus humanis portantia verba salutem,
Inde sacrae laudes Scripturae dicere tentas,
Et contra Romam meritos defendis honores.*

V.

*Commemorat libros cudeudi commoda Quintus
Es studia hoc una docet arte revata per orbem:
Consecratque virorum aeterna nomina famae,
Qui instaurare, bonas artes, sacrasque Camoenas.*

VI.

*Viximus inde scholas gestis celebrare Britannas.
Dasque viri docti formam, laudasque recenses.*

Liber describitur in *Actis Eruditor.* lipsiensib. anni 1712. p. 253 sqq. Cum auctor in *lexico eruditorum* omissus fuit, iis, ea heic adiicimus, quae poeta de se ipse carmine ad posteros transmisit. Illum Joannis Felli, Episcopi oxoniensis, & aedis Christi Decani, qui anno 1681. obiit, disciplina innutritum, & in familia educatum, atque ab eodem sacris ordinibus fuisse initiatum, his L. VI. p. 269 sqq. testatur versibus:

*Huic (Fello) post summatum Numen debeo iure referre
Acceptum, siquid consequar in studiis.*

En mihi magnus amor Felli cum tempore crescit

Dictaque sub memari pectore multa gero

Atque mihi illius cum quid paro dicere coram

Vel facere, in mentem saepe venire solet:

Vt quid vel faceret, vel quid, si viveret, idem

Diceret, oblata re simili, reputem.

Saepe mihi dixit, Tu ex me tolerare labores,

Atque voluptates, spernere discas, puer.

Aspera siqua Tibi in vita sors obtulit, ex me

Aequo animo, vt par est, aspera discas pati

Et velut alta graui crescit sub pondere palma,

Incluta sic virtus sub cruce pressa viget.

Vix adamas splendet, nisi saeuos sentiat ictus,

Artificis docta sit domitusque manu.

Qui cupit aeternam in caelo gestare coronam

Christi ferre sacram discat in orbe crucem.

Illi recreor dictis, dum plurima propter amorem

Principis & patriae cogor iniqua pati.

Alne parens, impone mihi, quod vis, modo posse
 Tu ferre impostum des patienter onus.
 Sub tanto exemplo bis denos circiter annos
 Olim me studiis incubuisse bonis;
 illum Praeceptorem habuisse, locoque parentis,
 Qui fuerat seculi gloria magna sui;
 Illius impostis manibus quinque Presbyterorum
 Ordini adoptatum deinde fuisse sacro;
 Atque operam (meminisse iuuat,) nauasse fidelem.
 Illi, dum veterum scripta recusa daret;
 Est quod gratulor ipse mihi: dum vita manebit
 Illius laudes semper in ore feram:
 Forstean illius natalem carmine tentem
 Hunc quoties referes sol, celebrare diem.

Quae mala a factione gallica perpessus fuerit auctor,
 haec L. VI. p. 236 lqq: lectorem docere poterunt.

Hoste — nunquam carui, quia dissimulare
 Moribus a nostris res aliena fuit.
 Saepe est bile tumens in me testata furorē
 Tale nihil meritum. Factio saeva suum.
 Dum reliqui blanda fruerentur pace Britannii
 Solus ego belli incommoda passus eram.
 Quae mihi nec Gallus dederit, neque saeuus Iberus
 Saeuior his cunctis Factio damna dedit
 Saepe mihi mortem minitata, incendia tandem
 Immisit testis pessima turba meis.
 Causa est: gaudebam Regis patriaeque salutē,
 Nolebam Britones gallica ferre iuga.
 Corripere hos miseris solitus, qui saepe fauere
 Consiliis visi sunt, Ludouice, tuis.
 Qui patriae aduersi, si quid contingeret, ausi
 Gaudia testari saepe fuere sua.
 Et quoniam a puero mihi verum dicere cordi,
 Id multis irae causa odisque fuit.
 Huic, quia consulere, nollet peragrare popinae
 Immemor officii, protinus hostis gram.

*Illis, ne absentis famam lacerares amici,
Linguae eius rabiem cogor & ipse pati.
Denique quod studui fratrum componere lites
Atque inter sese conciliare bonos,
Nunc huius sensu partis, nunc illius iram:
Tam paucos labor hic demeruisse soles.*

Quod Stopportae vixerit, in provincia cestriensi, dum hoc poema composuit, patet ex eodem L. VI. p. 235.

*Fama refert, Danos ubi nunc Stopporta locatur
Affectos olim clade fuisse graui:
Inde urbi nomen, praedonam incursum ab ex
Quod datus, hic Anglis sit quoque parva salus.
Hic mihi secessum, Deus hic dedit otia blanda,
Hic studiis voluit meque vacare bonis.
Tempora in bis ipsis nocturnaue saepe diurnis
Iungere, qua vita nulla beata magis.
Me puerum imberbem studia attraxere, senectam
Illa meam oblectent, si qua senecta moros.
Hic inter libros paucis contentus amicis,
(Si mihi nunc restent forsitan in orbe duo,
Post obitum multorum, & funera acerba) peroptem
Quod superest cursus absoluisse mei.*

Coniugis mortem defleuit L. V. p. 211 sqq. Initio Libri V. Germanis gloriam typographiae tribuit inventae. Ita enim p. 153. canit:

*Nec mihi Germanus (quisquis fuit ille) tacendus,
(Si liceat famae credere, miles eras.)
Qui primus docuit perituros cudere libros,
Atque dedit Scribis posse carere malis:
Vna tot monstrans hora renouare libellos,
Anno quot nequeant scribere mille manus;
Mira fides! spatio tot forsitan vnius anni,
Quot, nisi qui vincat Nestora, nemo legat:
Inuento miles longe felicior illo
Quam fuerit monachus puluere tartareo.
Marmora nilivae iam cedant cuncta papyro,*

Et cedant chartis atra Corinthiaca:
 Non est cur metuant ferrum nunc scripta, vel ignem;
 Cogitur huic arti cedere tempus edax.
 Si quaedam neglecta iacent, non sunt tamen ulla
 Hinc mōritura; nisi quae meruere mori.
 Quamuis sunt multi qui iam dubitare videntur,
 An profit pulchra haec ars, noceatne magis;
 Nempe quod hac una renouentur pessima scripta,
 (Hi mala dant arti, quae tribuenda viris:)
 Dum tamen eripuit tot pulchra volumina morti,
 Quae mox aeterna nocte premenda forent.
 Multa agnoscuntur cecidisse volumina, quae si
 Extarent, rebus lumina magna darent
 Manca simul nobis lacerataque plurima restant,
 Debuerant fato quae meliore frui:
 Aequum est auctori gratas persolvere dignas,
 Atque eius laudes dicere promeritas:
 Qui si mille annos forte editus ante fuisset,
 Nulla forent criticis bella gerenda feris:
 Nemo usquam exemplaria sic pugnare videres
 Et transcriptorum vulnera saeva pati.
 Denique (iacturam dolor est meminisse fatebor,)
 Haud ita trunca forent nunc monumenta virum &c.

In notis, hisce versibus subiectis, haec ad eorum illu-
 strationem adtulit: Joannes Guttenbergus, Mogunti-
 nus, (Wimpfelingus Argentinensem fuisse tradit) eque-
 stri (si Polydoro credimus) dignitate vir, mirandam
 hanc artem inuenit An. Dom. 1440. Alii Joanni Fau-
 sto, cuius etiam moguntino, alii Laurentio Joanni har-
 lemeni hanc palmam tribuunt: pro Laurentio pugnat
 acriter in historia sua batauica vir doctissimus Hadria-
 nus Junius. Nos rem in medio relinquimus. Quod
 de Chinesibus nonnulli scribunt, habuisse illos Typogra-
 phiae usum ante Germanos, mihi vix credibile est; Cer-
 te si fuerit apud illos aliqua eiusmodi ars, erat tamen
 rudis admodum & imperfecta. Vid. Paul. Jouii Hist.
 Lib. XIV. Melch. Guilandinum in Tractatu de Papy-
 ro,

ro, & *Historicos qui de rebus indicis scripserunt.* Insignem sane istae adnotationes, carmini subiectae, historiae litterariae amatoribus adferre poterunt utilitatem, cum virorum doctissimorum, qui omni tempore in toto terrarum orbe inclaruerunt, breuem exhibeant notitiam. Cum vero eiusmodi adnotationes, ut ipse fateretur, magna ex parte, prelo currente scripsisset, necesse habuit, absoluto iam opere, quae ad vberiore locorum quorundam explicationem facere videbantur, adiicere. Inueniuntur ista *addenda*, a p. 275-342. Haec excipit *Catalogus auctorum veterum, quorum plerique in hoc opere vel notis laudantur, adducuntur &c. secundum seriem temporum, notis historicis & criticis illustratus.* Duplex adiicitur *index* alphabeticus, alter *Auctorum*, alter *rerum & verborum.* Dignum autem librum omnino existimamus, qui Germanis facta noua editione fiat notior.

CIII.

LAZARI BAYFII *viri doctissimi*, Commentarius de vestium generibus, & vocabulis in L. vestis, ff. de auro & argento, seu re vestiaria. Subiecta est & praefationi lex ipsa, quo facilius intelligatur, quid in toto libro tractetur. D. Eras. Rot. in Ciceroniano. *Supereft LAZARVS BAYFIVS, qui unico libello de vestibus eoque non magno magnam laudem meruit, summamque spem de se praebuit.* in 8. pp. 81. excepto indice & erratis pp. 8.

Quo tempore, quoue loco editio haec nitida, & rara in lucem exierit, dicere non possumus, quandoquidem istius rei, nec vola nec vestigium in libro ipso deprehenditur. Si chartae & litterarum spectaueris elegantiam, *basileenses editiones* longe superat, in Germania

mania tamen illam excusam esse facile crediderimus. Sine dubio editionum, quae vnquam in lucem prodierunt, *secunda*, & ad archetypum *basileense*, apud *Joan. Bebelium* 1526. in 4. impressum, typis exarata est. Colligimus id e verbis, quae quinq; erratis typographicis subiiciuntur: *Inuenies p. 63. non semel pelagarii cursores: opinor in ἀπορροήν pegasarii scriptam fuisse. Nos autem incitati fere vnicum exemplar, quod e Basilea venit (quoniam ita consimenter habebas) nihil mutare ausi fuimus. Et graeca quoque bis terue, imperfecta citata offendas, quod an voluntate auctoris factum sit, an scribae potius incuria, nihil habeo pronunciare* Initium libri facit *auctorum catalogus*, quorum testimonia adducit LAZARVS, praeter eos qui ab aliis citantur. Illud excipit epistola dedicatoria ad Joannem Lotharingiae Cardinalem, & liber ipse. In fine conspicitur *Index graeco-latinus* in librum L. BAYFII *de re vestiaria, per ordinem abecedarium*. Figurae autem, quae in aliis editionibus reperiuntur, haec totum non inuenerunt.

CIII.

LAZARI BAYFII Annotationes in Legem II. de captiuis & postliminio reuersis, in quibus tractatur de re nauali, per authorem recognitae. Eiusdem Annotationes in tractatum de auro & argento legato, quibus vestimentorum & vasculorum genera explicantur. His omnibus imagines ab antiquissimis monumentis desumptas, ad argumenti declarationem subiunximus. Item ANTONII THYLESII de coloribus libellus, a coloribus vestium non alienus. *Basileae* anno MDXLI
(1541)

(1541) in 4. pp. 323. except. præmiss. & indice folior. 8.

Non nouam editionem, sed secundam anni 1537. nota ornata tantummodo titulo & folio ultimo mutato existimamus, cum illi, quam nominauimus, omni ex parte similis est. In fine ultimi folii, hæc leguntur verba: *Basileæ apud Hier. Frobenium & Nic. Episcopum an. 1541.* Prima editio prodierat *Paris. per Robert. Stephanum an. 1536. in 4.* quam descripsit Cl. Dauid Clement in *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont difficiles à trouver, Tom. II. p. 503.* Omnium optima est editio, quæ *Paris. apud Robert. Stephanum 1549. in 4.* in lucem emissa fuit. Vid. Cl. Dauid Clement l. cit. p. 504. ubi etiam variae editiones libelli *de re vestiaria, & de vasculis*, nec non collectiones, quibus isti libelli inserti fuerunt, memorantur. Conf. *Recueil de littérature de philosophie & d'histoire, Amsterd. 1730. in 8. p. 28 sqq.* Libro epistolion præmisit Carolus Stephanus, medicus, ad lectores, in quo figuras nauium, vestium, ac vasculorum, quibus liber exornatus fuit, cum ex antiquissimis monumentis, tum maxime e vetustis marmoribus, quæ tunc temporis Romæ adseuabantur, fuisse desumptas, ait, sed illis minime fidem esse adhibendam monet, vt ad vnguem effectas fuisse credant, etiam in ipsis marmoribus, cum marmora antiqua licet non nihil interdum habeant, quod artificis libidini potius, quam veritati respondeat. Id exemplo confirmât trîremis, quæ BAYFII iudicio, trîremibus antiquorum non respondeat, cum ea ratione τετρακοντης in mari nauigare minime potuisset. Idem Carolus Stephanus tres BAYFII *de re nauali, vestiaria, & vasculari*, in adolescentulorum, bonarum litterarum studiosorum, gratiam, in compendium rededit, & diuersis temporibus in lucem emisit. Diuersas editiones recenset Cl. Dauid Clement l. cit. p. 504 sqq.

LAZARVS BAYPIVS, ex antiqua stirpe, apud Andes, patre magni nominis equite genitus, variisque muneribus publicis, in Gallia functus, & Francisci I. Galliae regis, ad Venetos, & nonnullos Germaniae principes, legatus fuit. Diem obiit supremum, aetatis aëno LX. anno 1545. Lutetiae Parisiorum. Vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 447. Antoine du Verdier *Bibliothèque de France, Lyon* 1585. in fol. p. 787. François la Croix du Maine *Bibliothèque de France, Paris* 1584. in fol. p. 287. Scaeuolae Sammarthani *Elogia Gallorum* p. 22. Cl. David Clément *Bibliothèque historique & critique* l. cit.

ANTONII THYLESII Equitis cosentini, oratoris & poetae, Seculo XVI. celeberrimi, libellus *de Coronis* prodiit *Romae* 1525. in 4. quae editio perrara est. *Opuscula* eius iunctim edita esse *Basiliae* 1545. in 8. testatur Thom. Hyde in *Catalog. Bibliothec. bodleian.* Tom. II. p. 205. Nonnulla illius *poemata* inserta fuerunt a Jano Grutero *Deliciis poetarum* italorum Tom. II. p. 1154. sqq. a Casp. Dornauio *Amphitheatro sapientiae socraticae ioco-seriae* Tom. I. p. 112. 173. 236. 664. Conf. Nicol. Toppi *Biblioteca* Neapolitana, *Napoli* 1678. in fol. p. 213.

• CV.

FRANCISCI MARI GRAPALDI de partibus aedium Dictionarius longe lepidissimus nec minus fructuosus.

Beatus Arnoaldus: Selestatinus.

Laudantur monumenta vel caduca
 Vt Pori domus alta: Apollinisque
 Ex auro statua: Herculisque gades:
 Et sanum triuiaë sacrum Dianae

Nomen

Nomen quo tulit impius cremator:
 Aut Memphisica Pyramis sepultrae
 Quam struxisse ferunt puellae amantes:
 Mausoli quoque Cariae tyranni
 Instructum aere pendulum sepulchrum:
 Vitam quaeque dabant vel architectis:
 Aedēs: atria: porticus: columnae:
 Quae nullos meruere vt haec honores
 Constructa ingenii sagacitate.
 Laudata ingeniosioribusque.
 Quae conspecta tibi: scio placebunt.

in 4. folior. 120. si titulum & indicem praemissum
 folior. 15. exceperis.

In fine editionis, cuius insignem restantur raritatem
 Cl. Joan. Vogtius in *Catalog. libr. rarior.* p. 316. &
Catalog. Biblioth. Daniel. Salthenii Regiomont. 1751.
 in 8. p. 179. haec typographi leguntur verba: *Fin-*
unt libri F. GRABALDI de partibus aedium cum re-
gesto vocabulorum impressi in urbe Argentina per In-
dustrium Joannem prysz In aedibus Lustri vulgo zum
thiergarten Anno salutis M. CCCC. VIII. (1508).
 His verbis insignia sua adposuit typographus. FRAN-
 CISCUS MAKIVS GRAPALDVS, parmentis, hoc
 opus suum, quo per optimas disciplinas, perornatum
 diligenti cultura ingenium demonstravit, illoque lon-
 ge lateque nominis famam propagavit, illustri viro
 principi Horlando Marchioni Pallavicino dicavit. In
 duos distinctum est libros, quorum alter praeter prae-
 fationem, decem absolvitur capitibus, in quibus de-
 scribuntur sequentes domus partes, *parietes, vestib-*
ulum, ianua, atrium, peristylum, cauedium, pluvius,
cisterna, fons, vinaria & penaria cella, Hortus cum
hippodromo & nemusculo, piscina, leporarium, stabu-
lum, aviarium, & cors, balneum, & thermiae. Duode-

cim libri alterius capita ponunt ob oculos, *scalas, con-
 signationem, pavimenta, procestrium, basilicam, coena-
 culum, coquinam, gynaeceum, cubiculum, valitudinarium,
 sacellum, bibliothecam, armamentarium, granarium,
 turrim & tectum.* Haec omnia, ex omni antiquitate
 eruta, multis veterum auctorum testimoniis illustran-
 tur, confirmanturque. Prima editio prodit *Parmae
 sumptibus Ansonii Quintiani* anno 1500. quam secunda
 auctior & emendatior excepit *Parmae* 1506. in 4.
 Ad illam, haec, quam manibus versare nobis licuit,
 exscripta est. Haud igitur satis adcurare Michael
 Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. II. p. 194. illam *se-
 ptimo, post primam, anno* prodidisse scribit, praefatione
 GRAPALDI permotus, quae ex editione *parmensi*
 1506. transcripta fuit. Praeter istam GRAPALDI
 praefatiunculam, exstat etiam in nostra editione Barn-
 ardini Saxoguidani *epigramma.* FRANCISCO MARII
 GRAPALDI *Epigramma*, ad Horlandum Marchionem
 Pallavicinum, & Philippi Beroaldi, bononiensis, in
 laudem Operis *epigramma.* In fine Libri II. hoc Ge-
 orgii Anselmi Nepotis legitur *Tetraëchon.*

Prisca fides fileat radiantia tecta Neronis

Luculi nitidas marmora secta domos

Maius opus struxit MARIUS *cui liuor & ignis*

Ipsaque non poterit longa nocere dies.

Recentiores editiones, quae vero omnes admodum
 raras sunt, recensentur a Cl. Joan. Vogtio l. cit. a Da-
 niel. Gerdesio in *Florileg. libr. rar.* p. 114. in *Catalo-
 go Bibliothec.* Daniel. Salthen. l. cit. & p. 496. Cum
 nonnullae editiones e. g. *dordracensis* 1618. in 8. ti-
 tulo *Onomastici de partibus aedium* inscribuntur, in
lexico eruditum Tom. II. col. 1130. liber *de parti-
 bus aedium, & Onomasticum*, diuersa esse opera existi-
 mantur.

DE FRANCISCO MARIO GRAPALDO, poeta,
 qui a Julio II. pontifice saeculo XVI. laurea corona do-
 natus

natus fuit, vid. Paul. Jovii *Elogia doctorum virorum* p. 143 sqq. ubi illum fato functum esse in patria, (Parmae) scribit, post quinquagesimum aetatis annum, *quum interiores meatus emittendo lotio, globosior calculus obstruxisset.* De eius scholiis in Plautum, doctrina plenis, quae nonnullis Plauti editionibus, adiiiciuntur, vid. Principis eminentiss. ANGEL. MARIAE QVIRINI *Specimen variae litteraturae, quae in urbe Brixia, eiusque ditione paullo post typographiae incunabula florebat* P. I. Brix. 1739. in 4. form. mai. p. 30 sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 94 sqq. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 203. Pier. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. II. p. 1300. Joannes Matthaeus Toscanus in *Poplo Italiae* L. II. p. 424. edit. Jo. Alb. Fabricii, hoc in eum, & eius librum *de partibus aedium*, scripsit epigramma:

*Pierio MARIUS postquam de vertice doctas
Deduxit faciles in sua vota deas:
Artis opus mirae, sublimes condidit aedes,
Degat vti digno turba nouena loco.
Grata cohors vati decreuit, tempus in omne
Viuat vti MARIUS cum MARIOque domus.*

Huic adiungimus elogium, quo illum condecorauit
Joannes Latomus, apud Paullum Jouium l. cit.

*Collustrans amplas MARIUS quas struxerat aedeis
Extulit artificem mors stupescita manum.
Quae tamen, vt bile in isto feruentior atra,
Subridens, tumulum (dic, ait) hospes, vbi?
Jam video caeca es, neclam (intulit ille) maligna:
Pro tumulo crexi hanc inuidiosa domum.*

CVI.

JOANNIS FABRI, *Bambergenſis; Medici Roma-
ni*, In Imagines Illuſtrium Ex Fuluii Vrſini Bi-
bliotheca, Antuerpiae a Theodoro Gallaeo ex-
preſſas Commentarius. Ad Illuſtriſſimum & Re-
verendiſſimum Dominum Cyntium Aldobrandi-
num Cardinalem S. Georgii, &c. *Antuerpiae: ex
officina Plantiniana, Apud Joannem Moretum MDCVI.*
(1606.) in 4. form. mai. pp. 88. ſi titulum, dedica-
tionem & indicem 7. fol. non numeraueris.

Cum Fuluius Vrſinus, ex theſauro ſuo, *Illuſtrium
imagines*, quas multos annos, maximis ſumtibus ſibi
comparauerat, in lucem edere conſtituiſſet, & ideo
cum Theodoro Gallaeo communicafſet, vt aeri eas
incideret, ſimul Gaſparem Scioppium rogauit, vt in-
terpretationem quamdam breuem, litteris mandaret,
quae vna cum iconibus in lucem prodire poſſet. Con-
ſcripſit etiam Scioppius, qui ſaepe apud Fuluium in
aede farneſiana, marmorea ſigna, tabulas, gemmas, ac
numismata, ex quibus Gallaeus imagines expreſſerat,
ante oculos & in manibus habuerat, nonnulla, quae
ad declarandas illas, non parum lucis adferre pote-
rant. Sed mortuo poſtea Fuluio Vrſino, cum neque
illi, quibus theſauri fuluiani, ſiue ſupelleſtilis argiquae
a Cardinale Farneſio, commiſſa erat cura, niſi elapſo
denum biennio, ad ſua Scioppio reſtituenda ſchedia
induci poſſent, & Scioppius ipſe grauioribus negotiis
eſſet implicitus, omnis illa imaginum declarandarum
cura depoſita fuit. Cum autem Marcus Veſperus, au-
guſtanus, Scioppium ſaepe rogitarer, vt ne Gallaeo,
qui maximas in hoc opus impenſas fecerat, ſuum il-
lud de republica bene merendi ſtudium, fraudi ac da-
mno eſſe pateretur, quod omnino futurum cenſeret, ſi
nudae ac velut mutae imagines ederentur, Scioppius
tandem his precibus permotus, JOANNI FABRO,
bam-

bambergenſi, Germano, Medicinæ Doctore atque Profeſſori in Academia romana, & Simplificiario pontificiſſimo, id negotium iniunxit, vt, quoniam ſæpiſſime cum illo, apud Fulvium Vrſinum fuiſſet, & ipſe etiam iſta antiquitatis monumenta manibus ſæpe tractaſſet, notas tam ſuas latinâs, quam Fulvii hetruſcas, diligenti lectione recognoſceret, atque nonnulla quæ deſſe forſitan viderentur, adderet, alia autem ſuperflua, & minus neceſſaria præcideret. Et inde iſte *Commentarius* enatus eſt, cuius titulum adſcripſimus, qui nunc inter libros rarioreſ, haud vltimum occupat locum. Conf. die *critiſche Bibliothek* Tomi I. p. 229 ſqq. Fulvii Vrſini *imagines* a Gallæo expreſſæ aere, ad quas hic *Commentarius* ſpectat, primum prodlerunt *Venetis* 1570: in fol. vid. Joannis Fabricii, *Hiſtoria Biblioth.* fabric. P. III. p. 75 ſqq. Secunda priore multo auctior editio, hunc præfixum habet titulum: *Illuſtrium imagines, ex antiquis maſtoribus numiſmaticis, & gemmis expreſſæ quæ exſtant Romæ maior pars apud Fulvium Vrſinum.* Theodorus Gallæus *delineabat Romæ ex Archetypis inſidebat Antuerpiæ MDXCHX. (1598) Antuerpiæ ex officina Plantiniana ſumptibus Theodori Gallæi in 4. folior. 158.* Deſcribitur illa editio, quæ 151. tabulas aere expreſſas complectitur, ab auctore *der criſiſchen Biblioth.* P. I. p. 213 ſqq. Qua ratione factum fueſit, vt a JOANNE FABRO XVII. imagines deſcriptæ fuerint, quæ in Gallæi collectione aere expreſſæ non inveniuntur, ignoramus, forte *tertia* exiſtat editio, quæ hiſce XVII. imaginibus auctior eſt. Sunt autem M. Agrippa L. F. Antiochus Commagenorum rex, Aratus ſicyoniſ, Archelaus Macedo, C. Caſar, Auguſti nepos, L. Caſar, Auguſti nepos, Cimon, P. Cornelius Scipio Naſica, Cratippus, Germanicus, Leander, L. Licinius Regulus, Nero Claudius Caſar, Nicomedes, C. Pompeius, Tmolus Heros, & Cicero, ab illo, qui in collectione an. 1598. delineatus conſpicitur, diuerſas.

CVII.

Epitome Thesauri Antiquitatum, hoc est, Impp. Rom. Orientalium & Occidentalium Iconum, ex antiquis Numismatibus quam fidelissime delineatarum. Ex Museo JACOBI DE STRADA Mantuani Antiquarii. Lugduni apud JACOBUM DE STRADA & Thomam Guerinum MDLIII. (1553) cum Priuilegio Regio in 4. pp. 359. si dedicationem, praefationem, indices & priuilegium folior. 46. & dimid. exceperis.

Incredibile dictu est, quam rara huius libri haec sit editio. Omnium prima est, quae, ut ex titulo patet, ipsius STRADAE sumptibus prodiit. Quae enim Philippus Labbeus in *Biblioth. nummaria* p. 259. de JACOBI STRADAE *Thesauro antiquitatum, Lugduni 1551.* in lucem emisso, somniauit, nullius plane sunt momenti, cum eiusmodi editio nullibi reperitur. Constituerat JACOBVS DE STRADA, magnum opus, quatuor Tomis, in lucem edere, ubi Imperatorum singulorum vita, longa proluxaque oratione traderetur, & ad finem vitae, cuiusque Imperatorum, Numi, illorum effigie signati adponerentur. Peragravit eam ob causam, omnes fere Italiae regiones, Galliam, & magnam Germaniae partem, veteresque numos, insigni cura atque solertia conquisiuit, eosque partim ipse delineauit, partim ab aliis delineandos curauit. Quae vero causa fuerit, ut hoc opus laboriosissimum, ad umbilicum fere, ut ipse scribit STRADA, perductum, lucem non viderit publicam, ignoramus. Adseruantur in bibliotheca caesarea vndobonensi decem codices manu exarati in folio, in quibus a STRADA numismata antiqua, & quidem pleraque rarissima, incredibili studio, & elegantia depicta inueniuntur. Duo volumina, numismata consularia, tria, Principum romanor. a C. Jul. Caesare, ad Claudium gothicum

gothicum numismata latina, tria eorundem graeca, & duo reliquorum Imperatorum, cum aliquot barbaris, Petro Lambecio teste Tom. I. *Commentar. de Bibliotheca vindobonens.* p. 75 fqq. ob oculos ponunt. Inter cimelia sua, refert Bibliotheca ducalis gothana opus JACOBI DE STRADA numismaticum XXXI. voluminibus in fol. elaboratum, in quo rarissimi numi romani consulares, & imperatorii, stupendo labore, & arte mirabili, & ingenti, vt Seckendorffio quidem, in epistola ad Andr. Bosium videtur, Antonii Comitis Fuggeri sumtu, circa annum 1550. delineati conspiciuntur. Numos depictos eius operis singulos, singulis coronatis constituisse, ex Oconis Epistola ms. ad Amerbachium apud Carol. Patinum, in *Introduct. ad Histor. numismat.* Cap. XXIII. p. 188. refert Burcard. Gothelf. Struvius, in *introduct. in notit. rei litterar. & usum Bibliothecarum* Cap. III. §. VIII. p. 139. edit. 1715. Luculentam istius operis dedit descriptionem Ernest. Salom. Cyprianus, in *Catalogo Codicum mssor. Bibliothecae gothanae* p. 83 fqq. Habemus anonymi cuiusdam introductionem in rem numariam, rarsam, in qua codices isti gothani, hac ratione describuntur. *Diese XXXI. Folianten sind das vornehmste Cimeliam selbiger Bibliothek. STRADA hat in diesem Werke die numos weitläufftig vnd gros abgezeichnet, also, daß eine iede figura numi, eine viertel Ele in diametro hat. Nun hat wohl STRADA dadartb vornehmlich intendiret, daß man die zarten figuren so auf numis vorkommen, so wenn sie gros abgerissen würden, leichter erkennen koenne, doch ist solches ein so kostbares werk daß es sowohl mehr vor Principes vnd zur Curiosité als zu sonderbaren Nutzen dienet. Denn es führet Lambecius an daß ein ioder Riß eine kröhne gekostet. Es sind aber diese verschiedene Tomi zu Gotha dergestalt eingetheilet daß in etlichen Tomis numi consulares, in andern numi Imperatorum, vnd zwar per seriem & ordinem Imperatorum beschrieben sind. Eine Beschreibung ist nicht dabey, sondern STRADA hat blos eine*

Praefatio vorgesetzet. Der Band dieses Werks zeigt, daß sie ehemals in der bayerischen Bibliothek zu München gestanden, denn sie sind in regal folio, und ist auf jeden Buche Herzog Albertus in Bayern, auf Gold zu sehen. Daß sie nach Gotha gekommen, ist im dreißigjährigen Kriege geschehen, da München von schwedischen Truppen eingenommen und geplündert wurde, da waren in der schwedischen Armee viel sächsische Herren, die ließen aus der bayerischen Bibliothek viel Cmelia in ihre Lande führen, wie man denn in der Bibliothek zu Waimar verschiedne Cmelia Codicum und Bücher aus der bayerischen Bibliothek findet. De codicibus istius operis manuscriptis, qui in Bibliotheca regia dresdensi & Electoris Bauariae monacensi adhuc extare dicuntur, vid. Joan. Albert. Fabricii *adnotas. ad Anselmi Banduri Bibliothecam numariam, Hamburg. 1719. in 4. p. 10.* Sed ad *epitomen* redeamus. Illam ex magno isto opere confectam esse, ipse testatur JACOBVS DE STRADA, in praefatione. Inscriptis illam nomine illustrissimi Comitis a Kirchberg & Weissenborn, D. Jo. Jacob. Fuggeri *παρατίτου*. Auspicatus est librum a Julio Caesare ordinemque Imperatorum subdita historia eorum brevissima, advocatis eorum propinquis & affinis, qui iure sanguinis imperium sibi vindicare potuerunt, interiectisque Orientis Imperatoribus, & interpositis tyrannis multis, nominatisque feminis illustribus, quae imperiis adfuerunt, ad Carolum V. usque persequutus est. Imagines Imperatorum pro ratione temporum, quibus liber prodiit, satis quidem nitide, sed ex Anselmi Banduri, in *Bibliotheca numaria* p. VII. edit. *paris*. sententia, *impolite, & aliquoties imperite confictae, & buxe expressae* fuerunt. Hanc etiam ob causam, hoc opus, magnopere olim commendatum, nunc *piperi condendo, quam illustrandae veteri historiae vtilius* Bandurio videtur. Ceterum haec editio, litteris nitidissimis, in officina Joannis Tornaesii exscripta fuit. Romae librum recusum esse anno 1557. testatur Caspar. Sagit-

Sagittarius, in *introduc.* in *Histor. eccles.* Tom. I. p. 592. not. (a). In Heluetia editionem curavit Andreas Gesnerus Tiguri 1557. in 8. E Latino sermone in gallicum transfudit Joan. Louyeau, aurelianensis, quam versionem ipse JACOBVS DE STRADA hoc titulo in lucem edidit. *Epitome du Tresor des antiquitez, c'est à dire pourtraicts & medailles des Empe-reurs tant d'Orient que d'Occident.* Lyon 1553. in 4. vid. Anselm. Banduri l. cit. Secundam quidem libri partem, in qua auersae numorum imagines contineantur, se editurum in praefatione & dedicatione promiserat auctor, sed hisce promissis suis haud fecit satis. Conf. Jos. Simleri *Biblioth.* p. 324.

CIIX.

Opera MAR. ANT. SABELLICII: Quae Hoc Volumine Continentur. Epistolarum familiarium: libri XII. Orationes XII. De situ Venetae urbis: libri tres. De Venetis magistratibus: liber vnus. De praetoris officio: liber vnus. De reparatione latinae linguae: libri duo. De officio scribae: liber vnus. De Vetustate Aquileiae: libri sex.

Poemata.

Genethliacum Venetae urbis vnum. De apparatu Venetae urbis poema vnum. De Vicetiae (Vicentiae) ortu & vetustate vnum. De Italiae tumultu vnum. De Coriolani hicta vnum. de Munitione fontiacae. De incendio carnico vnum. De barionae Cymba vnum. De Hunni origine vnum. De inuentoribus artium vnum. De laudibus.

dibus Deiparae virginis Elegiae. XIII. *Gratia & privilegio.* in fol. folior. 136. & 72.

In fine codicis, qui raritate commendabilis est, haec leguntur typographi verba: *Explicitum libri epistolarum familiarium, & orationes MAR. ANT. SABELLICI vna cum poematibus foeliciter Impressi Venetiis per Albertinum de Lifona. Vercellensem M. CCCC. II. (1502). Die XXIII. Decembris. Cum gratia & privilegio.* Memorant istam editionem Michael Maittaire in *Annal. typographic.* Tom. II. p. 160. Nicéron in *Memoires* Tom. XX. p. 52. Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 469. Christian. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth. fabric. med. & infim. Latinitat.* L. XIX. p. 397. Schoettgenium autem, hanc editionem oculis non conspexisse, ex illo adparet, quod hac editione *Opera SABELLICI coniunctim* prodii, e-scriptis. Rectius *opera tantum aliquot SABELLICI* in illa reperiri, monuit iam Simlerus l. cit. Conf. *Bibliotheca hamburgensis historica* Centur. X. p. 233.

Epistolarum familiarium libros XII: dicunt MARCVS ANTONIVS SABELLICVS, Antonio Mauroceno Equiti aurato.

Orationes, quas nomine Equitis aurati, Antonii Laurentani, Patricii veneti, inscripsit, numero sunt *duodecim*, quatuor nimirum encomiasticae 1. *de laudibus poeticae artis*, in Flaccum Horatium. 2. *de laudibus historiae* in Tit. Liviū. 3. *de laudibus eloquentiae* in M. Tullium. 4. *de praestantia latinae linguae* in Plautum. Duae funebres 5. *in funere Zachariae Barbari, Equitis, & Procuratoris diui Marci, coram Principe & Senatu Venetiis.* 6. *in funere Benedicti Rugii, regii Oratoris, (Alfonsi Regis neapolitani) coram Principe, & veneto Senatu.* Hae duae orationes, in *Orationibus clarorum hominum, vel honoris officiique causa, ad Principes, vel in funere de virtutibus eorum habitis, in academia veneta* 1559. in 4. nec non in editione re-
petita

petita parifina 1577. in 16. reperiuntur. Infertae
 etiam fuerunt *Orationibus funebribus, in morte ponti-*
ficum, Imperatorum, Regum, Principum &c. habitis, a
legatis, virisue suae aetatis doctissimis, Hanou. 1613.
 in 8. & quidem prior p. 150--154. posterior p.
 224--230. Sequuntur tres orationes progymnasticae
 7. *de origine & incrementis philosophiae, Venetiis reci-*
tata, frequenti philosophorum conuentu in gymnasio ri-
voaltino. 8. *de cultu & fructu philosophiae Venetiis re-*
citata, in eodem gymnasio, frequentissimo philosopho-
rum confessa. 9. *de usu philosophiae Venetiis recitata*
in eodem gymnasio, celebri philosophorum conuentu.
 Tres orationes panegyricae & encomiasticae 10. *de*
origine & auctu religionis, Veronae recitata, celeberrimo
Minaritarum, conuentu, magistratibus urbis, cum
parte ciuitatis multo maxima astantibus. 11. *in festum*
diem Vincentii martyris, Vincentiae recitata, celebri
conuentu magistratum & vniuersae ciuitatis. 12. *de*
Sacerdotii laudibus, Venetiis recitata, frequenti sacer-
dotum confessa, in nouam liturgiam. Emendatione
 quadam indigent, quae in *lexico eruditorum*, Tom. III.
 col. 7. de *XII. orationum SABELLICI* libris legun-
 tur. Eodem praeterea loco, *orationes* in Zachar. Bar-
 barbarum, & Benedictum Rugium, haud satis adcurate,
 seorsum adducuntur, cum iam inter *XII. orationes* in-
 veniuntur.

Tertium in codice nostro occupat locum *Historia*
de Venetae urbis situ, & vetustate, quam Hieronymo
 Donato, *viro omnibus disciplinis ornatissimo*, dicauit.
 Absoluti fuerunt libri III. a SABELLICO an. 1492.
 Multa ex illis, non nominato SABELLICO, transcrip-
 sit in historiam suam venetam Franciscus Sansouino,
 quam euulgauit titulo: *delle cose notabili che sono in*
Venezia. In Venezia 1561. in 8.

Libellum *de venetis magistratibus*, Augustino Bar-
 badico, *inlyto Venetiarum principi consecratum*, pri-
 ma vice euulgauit Venetiis per Anton. de Seraga an.
 1488.

1488. in 4. vid. Mich. Maittaire *Annal. typog. Tart.*
I. p. 504. In fine nostrae editionis, hoc ad lectorem
Petri Benedicti legitur epigramma:

*Qui modo res venetas, primamque ab origine gentem
Tempora lector adhaec scripsit tibi rite SABELLVS
Subiicis ecce breui nunc publica iura libello,
Atque magistratus mores regimenque forumque
Ordinibus digesta suis: quae candida lector
Omnia sollicita quum mente exolueris ipsa
Luminibus subiecta tals erit urbis imago.*

Libellus de praetoris officio anno 1481. ad finem per-
ductus, Antonio Cornario, philosophiae studiis eminenti-
ss. Praetori vicentino, dicatus est.

Dialogus de latinae linguae reparatione, nomine ma-
gnifici & praestantis viri Marci Antonii Mauroceni,
Patricii veneti, Equitis splendidissimi munitus est.
Cum opusculo de Officia Praetoris, & de venetae urbis
Situ, Venet. an. 1494. in 4. editum esse, testatur Ni-
ceron in *Memoires* Tom. XII. p. 162. Colloquitur
Sauarivius, SABELLICVS, & Guarintus. In dialogi fi-
ne, hoc ad Antonium Moretum, brixientem, SABEL-
LICIC legitur epistolion:

M. ANTO. SABELLICVS Ant. Moreto Brixienti.
Sal.

*Librum de latinae linguae reparatione: quem toties ef-
flagitasti: misi tandem Moreto vir humanissima: nec
aliud fuit in mora: quam consilium: sciebam ego in
celebri empirio homini negotioso vix tantum otii dari:
ut tris de situ urbis libros: unumque de praetoris offi-
cio: quos tibi cognoscendos tradidi: tam breui perlege-
res: sed tu contentus credo illorum indicibus: ut es in
eos: qui sacra colunt litterarum egregie officiosus ad
haec anhelabas lecturam: quae illustrium virorum lau-
dem contineret: verum meminisse oportet hos inter se li-
bros cognatos esse: ac tua opera velut implumes pullos
ex eodem nida deuolasse: quare magnopere ab te peto*

ne patiaris illis: quod et egypti filiis euenire: sed aut
per te rogo viuant omnes: aut hoc una opprimas. Vale.
Illud excipit

Dialogus de Officio Scribae, inter Calphurnium, s A-
BELLICVM, & Aurelium.

Initio libri de vetustate Aquileiae, quem Joanni
Hemo, venetarum copiarum aduersus Ferrariae ducem,
prouisorum generali dicauit, hoc Cynthii ad SABELLI-
CVM conspicitur epigramma.

Donec saecula colligata fastis
Extabunt lotis: Forum manebit
Juli Caesaris altius sub orbe
Inuicta Venetorum et uniuersae
Terrae domina: quod oro docto
Immortale facis SABELLE MARQUE:
Qui maior Fabio es: minor nec Arpis
Cui pacem fauet: isthmiae Dignos
Pallentes quoque blandiuntur undae:
Vinas nestoream precor senectam.

Libro primo de vetustate Aquileiae, aspiciuntur est hi-
storiam. Liber secundus patriae inscribitur vetustas.
Liber tertius Hunnicum bellum, Liber quartus, bellum
Longobardicum, Liber quintus bellum domesticum, &
liber denique sextus bellum Turcicum inscriptus est.
Illius in fine Joannes Petrus Valerianus bellonensis
haec adposuit carmina:

Quisnam Musa probatus est ad unguem?
Sincerissimus omnium SABELLVVS.
Scis quisnam omnia: quae fuerunt quae sunt?
Peritissimus omnium SABELLVVS.
Quis dat sermone, quae fuerunt, quae sunt?
Facundissimas omnium SABELLVVS.
Quis linguae ausoniae exprimit nitorem?
Lativissimas omnium SABELLVVS.
Quis nunc omnibus est ferendus ante?
Praestantissimus omnium SABELLVVS.

Eiusdem.

*Edere se indignum est facta inuidiosa SABELLI**Quantum erit inuidiam, quod superavit: opus?*

Niceron in *memoires* Tom. XII, p. 156. de hoc posteriore SABELLICI opere, sententiam suam hisce exposuit verbis: *Il y a bien des contes, dans cet ouvrage, qui n'est qu'un cahos, sans ordre & sans methode. Il fut fit cependant honneur dans le Frioul, à la gloire duquel il l'avois entrepris.* Haec autem, quae descripsimus, prosaica opera, primam collectionis rarioris constituunt partem. Ex illis Andreas Schottus, Italiae suae *illustratae* inseruit Libros III. *de Venetae urbis situ* p. 1 sqq. & libros VI. *de vetustate Aquiliæ* p. 51 sqq. Idem libri reperiuntur etiam in Petri Burmanni *Thesuro* Italiae & quidem ille Tom. V. cui adiectus est liber *de venetis magistratibus*, libellus *de praetoris officio*, & dialogus *de scribarum officio*; hic vero exstat Tom. VI.

Secunda collectionis pars, complectitur *poemata*, quae hoc nouo ornantur titulo: *Parma. M. ANTONII SABELLICI. Genesblacum Venetae urbis: ad Georgium Cornelium Equitem. De apparatu Venetae urbis. poema unum. De Vicetiae ortu & vetustate seu Vicentinus Crater. Poema unum. De Italiae tumultu. poema unum. De domus deflagratione. Poema unum ad Cipicum Coriolanum. de munitione fontiacae. poema unum. De caede fontiacae. Poema unum.* (Describit Sabellicus ingentem cladem, qua Christiani a Turcis anno 1477. ad fluium Sontium, (*Lisonzo*) in Carniola, prostrati fuerunt). *De incendio carnico. Poema unum.* (Depingit Carniolae calamitatem, in qua Turcae omnia igne ferroque vastauerant). *De Bario-nae cymba. Poema unum.* (Idem poema alio titulo inscribitur: *in naufragantem diui Petri Cymbam*). *De Hunnii origine. Poema unum.* (Per Hunnium intelligit urbem vtinensem *Vdius*). *De inuentoribus artium.*
poema

poema unum. De laudibus diuæ virginis. Elegiæ XIII.
 Ex iis poematibus apud Andream Schottum reperiuntur l. cit. p. 35. *Genethliacon* venetæ urbis, p. 42. *de Adparatu* venetæ urbis, & p. tandem 103. *Carmen de Vincentiæ ortu, & vetustate seu vicentinus Cræter.* Duo priora exstant etiam in *Thesuro Scriptor. & Antiquitat.* Italiæ Tom. V. & posterius Tom. VI. Cum anno 1619. *Hamburgi*, Joah. Matthæi lunensis (*Luna* celebris olim Hetruriæ vrbs, hodie *Sarzana*) libellus *de rerum inuentoribus, ex recognitione* Aug. Justiniani, *Episcopi* nebiensis, in 8. retuderetur, illi ob argumenti similitudinem SABELLICI poema, *de artium inuentoribus* additum fuit. Quod ad collectionis, quam descripsimus, formam exteriorem adinet, litterarum characteres romani, quibus excipitur, satis quidem nitidi & luculenti sunt, omne tamen opus mendis typographicis mirifice commaculatum est. Insignis eorum *catalogus*, adiectus est libro, in fine, ubi *impressio saltuatim & tumultuose recognita* dicitur.

CVIII.

Eneades MARCI ANTONII SABELLICI Ab Orbe condito Ad inclinationem Romani Imperii. In fol. formæ max. foliorum 477.

Distribuit MARCVS ANTON. SABELLICVS, historiam, quam ab orbe condito, ad Arcadii vsque obitum concrispsit, in septem partes, quarum quaelibet, nouem complectitur libros, vnde illis *Enneadum* titulus impositus fuit. Codex, quem manibus nostris versamus, nitide litteris romanis impressus, typographi, aut bibliopolæ, nescimus cuius, insigne in fronte gerit. Historiæ ipsi præmittitur SABELLICI ad Augustinum Barbadicum *sereniss.* Venetiarum *principem* epistola, & cuiusque libri, *septem ENNEADVM, nomenclus.* In fine reperitur SABELLICI *epistola* ad
 De-

Democritum, in qua illum rogat, vt sua fide & industria, id efficere velit, vt lucubratiō haec, mangat inoffensa, ab omni opificum iniuria, instando, monendo, singula pensitando, vt factum & rectum inde opus, omnique ex parte emaculatum in lucem prodeat. Laudat praeterea Bernardinum Cadolum, monachum camaldulensem, virum diuinarum humanarumque litterarum impense doctum, & ex brixiana illa probitate, quam Plinius celebrat, multum referentem, cuius in primis opera se vsūm praedicat, in iis quae ad sacram adtinent historiam. Hanc epistolam excipit Registrum, & Augustini Barbadii, Venetiarum Ducis privilegium, quod heic, cum typographorum subscriptione, integrum adponimus.

Angustinus Barbadii Venetiarum Dux.

Quum eruditissimus vir: Et de latina lingua optime meritas: MARCVS ANTONIVS SABELLICVS: qui publice proficetur in hac vrbe nostra: historiam omnium gentium a primordio mundi ad inclinationem vsque romani imperii conscripserit: quam ad usum legentium sumptuoso apparatu imprimi fecit: humiliter petiit vt sibi publico decreto caueatur: ne quis in XV. proximos annos id opus imprimere audeat.

Iuxta scripti domini Consilii volentes morem gere praefato excellentissimo viro MARCO ANTONIO Et praesertim ob operis excellentiam. Statuerunt: Et decreuerunt: Et sic statuunt Et decernunt: vt in XV. annos nemo: aut Venetiis: aut in locis venetae ditionis: possit id opus imprimere: aut imprimi facere: seu alibi impressam venale proponere, nisi SABELLICO ipso volente sub pena ducatorum centum Et librorum amissione: quoties aliquis contra fecerit: quarum pars vna accusatori detur: altera ipsi SABELLICO: ad quem res spectat: reliqua coenobio pietatis.

Consilii.

Dns. Marcus Barbo.

Dns. Marcus Bollani.

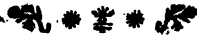
Dns.

Dns. Nicolaus Triuifantus.

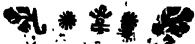
Dns. Petrus Balbi &

Dns. Franciscus Fallerio viceconsiliarius.

Verba typographorum haec sunt: *Impressum Venetiis Per Bernardinum & Matheum Venetos. Qui vulgo dicuntur Li Albanefoti. Anno Incarnationis Dominice M. CCCC. XCVIII. (1498.) Pridie Calendas Aprilis regnante Inclito Augustino Barbadico Serenissimo Venetiarum Principe. Feliciter Diuque & Fauste superstite. Diu.* His verbis typographi insignia adiuncta sunt. Insignem istius editionis, omnium primae, raritatem testatur Theophilus Sincerus in *der neuen Sammlung von lauter alten und raren Büchern* P. VI. p. 532. Omnis autem *Rhapsodiae historiarum*, complectitur illa, partem tantummodo primam, siue *Enneades VII.* priores. Secunda pars, quae *tres Enneades, & quartae libros duos* priores ob oculos ponit, *Secul. XVI.* in fol. primum edita fuit. Eius in calce typographus haec adposuit verba: *M. A. COOCH SABELLICI Rapsodiae Historiarum ab orbe condito Enneadis undecimae liber secundus finit. Impressum Venetiis per Magistrum Bernardinum Vercellensem anno M. D. III. (1504) Die XX. Octobris. Cum Priuilegio.* Vid. *Niceron Memoires* l. cit. p. 164. Theophil. Sincerus l. cit. In secunda parte, historia ad annum vsque 1504. producta est. Quae Paulli Joui de *SABELLICI Enneadibus* historicis, fuerit sententia, haec verba, ex illius *Elogiis doctorum virorum* p. 115. lectores docere poterunt: *In Enneadibus omnium temporum, ab orbe condito memoriam complexas, uti necesse fuit, ingenti operis instituto festinanter indulgenti, res illustres praecleara cognitione dignissimas perobscura breuitate adeo vehementer offuscavit, ut excitatam uberrimo titulo legentium cupiditatem passim eluserit, quorum omnia in aceruum angustissime coarctata, nequaquam certa effigie, sed exiguis tantum punctis, & lineis annotata designentur.* Conf. P. Baile *Dictionaire historique & critique*
Tom. II. Y *Tom.*

Tom. III. p. 2505. not. (B). Niceron *Memoires* l. cit. Nihilominus tamen liber saepius editus fuit. Caspar Hedio, illum, cum *Exemplis SABELLICI*, de quibus mox loquemur, *Basileae* an. 1538. II. Tomis in fol. edidit, & addita *synopsi historica rerum gestarum*, ab anno 1504. ad annum vsque 1538. produxit. Omnium autem optima censetur editio, quae cum reliquis *SABELLICI operibus*, exceptis *adnotationibus*, quas in nonnullos auctores conscripsit, in lucem exiit, & hunc praefixum habet titulum: M. ANTONI COCCII SABELLICI *Opera omnia, ad infinitis quibus scatebant mendis, repurgata & castigata: Cum supplemento Rapsodiae historiarum ab orbe condito, ad haec usque tempora, pulcherrimo ac diligentissimo, in Tomos quatuor digesta: qui, quid contineant, aduersa pagina indicabit: atque haec omnia per Caesium Secundum Curionem, non sine magno labore iudicioque confecta. Auctores, quorum e monumentis haec sumpta sunt, statim a Praefatione ordine dispositi, leguntur. Item, Index operum omnium copiosissimus, quem statim argumenta singulorum primi Tomi librorum sequuntur: reliqua vero suis locis disposita sunt. Basileae per Joannem Hervagium Anno M. D. LX. (1560) Tomo I. col. 1156. si praemissa & indicem exceperis, exstant *Rapsodiae historiarum ab Orbe condito Enneades quinque*. Tom. II. except. praemiss. col. 1542. *Rapsodiae Enneades sex, & Rerum venetarum ab orbe condita, Decades III. & quartae libri III.* Tom. III. col. 744. *Supplementi, libri XXVIII.* quibus Coelius Secundus Curio, *SABELLICI Enneades* ad annum vsque 1560. continuauit. Erratum itrepit typographicum in Niceroni *Memoires* cum l. cit. p. 165. C. S. Curio *Supplementi libros XXXVIII.* conscripsisse dicitur Tom. III. col. 602. inueniuntur *Exemplorum libri X. varia opuscula. & poemata*, quae supra descripsimus. Adseruantur in bibliotheca regia dresdensi *SABELLICI historiarum Enneades*, iussu serenissimi Electoris Augusti, ab Henrico Habermehl & Joanne Frenzelio in sermonem ver-*

vernaculum conuersi. Praefigitur codici manuscripto, qui nondum publicam lucem vidit, hic titulus: *General-Historien MARCI ANTONII COCCII SABELLICI, nach ordentlichem gewissem Jahr-Rechnung von Anfang der Welt, bisz auf unsere Zeiten. Darinnen neben den Historien geistlichen und weltlichen, auch die gantze Cosmographia, vnd über das aller königreich, Landt vnd Völker Gebreuch; Sitten, vnd Trachten alte vnd neue begriffen, vnd vorfast, aus alten authoribus die zu finden deducirt; vnd aus dem Latein in die Teutsche Sprach gebracht, durch Heinrich Habermehl weilandt Churfl. Sechsischen Diener in der Cantorei, von neuen aber durchsehen von M. Johanne Frenzelio XI. Tom. in fol. vid. die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. III. p. 497 sqq. Exstitit seculo XV. exeunte & initio XVI. quidam Joannes Kusthuert, wissenstatensis, qui ex M. ANTON. SABELLICI *Enneadibus* excerpfit *Historiam Hebraeorum, in qua eius gentis ritus, leges & gesta ab orbe condito, ad Jesu Christi tempora, succincte libris VII. comprehenduntur.* Liber prodit Basileae ex officina Langendorffii 1515. in fol. & vt Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 388. testatur, eodem anno Parisiis in fol. Conf. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* Lib. XI. p. 665. Recentioribus temporibus pari ratione Guilielmus Nichols ex SABELLICI *Enneadibus*, in vsum scholarum excerpfit, quae ad sacram historiam spectant, & edidit *Historiae sacrae libros VII. in quibus narrantur res gestae veterum Patriarcharum, Judaeorum & Christianorum a prima mundi origine, usque ad excidium hierosolymitanum.* Londini, impensis Guil. Taylor 1711. in 12. vid. *Acta eruditor.* Lipsiensia an. 1712. p. 395. Niceron I: cit. p. 166.*

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI Ex-
emplorum Libri Decem, Ordine Elegantia
& vtilitate Praestantissimi.

G. B. C.

Dum fuerat rerum tibi Roma suprema potestas
Pareretque aquilis terra fretumque tuis,
Eloquii antistes Marcus princepsque latini
Floruit, & linguae lumen honosque fuit.
Dum Veneti regnant terraque marique suisque
Romanum exaequant legibus imperium,
Eloquii antistes MARCVS princepsque latini
Floruit, & linguae lumen honosque fuit.
Culta fuit Marcisque adeo par lingua duobus
Non facile vt dicas, hic ne vel ille prior.
At quo posteritas dignoscat scripta duorum
Tullius hic fuerat, COCCIVS ille fuit.

Ad Christianae pietatis augmentum & decus. in
fol. form. minor. folior. 105.

Exemplorum libri decem saepius editi fuere. Cum ipse SABELLICVS illos in lucem emittere non posset, moribundus eorum curam commendavit, Joanni Baptistae Egnatio, amico suo, qui illos, post mortem SABELLICI, euulgavit Venetiis an. 1507. in 4. & Leonardo Lauredano, sereniss. Venetiarum Principi dicavit. Editioni, qua utimur, paullo rariori praemisit Beatus Rhenanus epistolam, ad Joannem Franciscum Apezonibus Mirandulanum, scriptam Helveti pridie Calend. Januar. An. M. D. VIII. In fine epistolae collocatum conspicitur Domici (Dominici) Palladii Sorani, ad Joan. Bapt. Egnatium Epigramma.

Ex.

*Extollant alii parvis erecta columnis
 Tempia deum & miris pugnata ducta modis.
 Et iacet quantumque potest mea Roma colossus
 Et quod praerupta mole paratur opus.
 Nec fideant alii variis simulacra figuris
 Quicquid apellaea pinxit in arte labor.
 Exornent turulos alii titulisque venustent,
 Hic aurum, hic gemmas congerat, alter opes.
 Cuncta haec, longa dies carpit, tollitque vetustas.
 Non quae vera animi sunt monumenta, rapit.
 Tu quare Egnati felix, felicia quorum
 Nomina nulla aetas, nec teget ulla dies.*

Praeterea in fine codicis, legitur Egnatii ad lectorem
 epistola, ex qua adparet, illi per aliquod tempus cum
 SABELLICO intercessisse inimicitias, eas tamen ante
 SABELLICI mortem plane fuisse sopitas. Quod
 SABELLICI precibus adductus fuerit Egnatius, ut
 istius libri in se susciperet curam, haec epistolae pro-
 dit particula: *Nos cum aliis honestissimis causis adduc-
 ti, & prius SABELLICVM funebri laudatione prose-
 cuti sumus, & nunc pro virili opus hoc emendauimus.
 Cuius editionem moriens mihi ad se accersito, & gra-
 tam recordationem pietatis in se Michaelis Triuisani
 Nicolai filii, qui sub eo non paruo tempore meruerat,
 quique opus hoc lituris plenum exscribendum curarat,
 commendauit, ut tam obstinatum, tam durum, tam de-
 nique ferreum esse putem neminem, quem suprema illa
 vox moribundi hominis, atque ideo ab omni suspitione
 immunis non emollisset, me certe adeo emollit, ut nihil
 pro humanitatis iure negare homini praesertim iam mo-
 rienti potuerim &c.* Typographus huic epistolae, sua
 subiicit insignia, hisce verbis adscriptis: *Hos decem
 MARCI ANTONII COCCII SABELLICI Exem-
 plorum libros, nouissima foetura editos, Matthias Schü-
 rerijs Heluetensis, stanneis vsus calamis, Argentonaci
 oppido quam emendate exscripsit. VIII. Calend. April.
 Anno M. D. VIII. (1509) Dn. Imp. Caes. Maximiliano*

Austrio P. F. Aug. Ro. Imperii Summam obtinente. Michaeli Maittaire incognita fuisse editio videtur. Estimatio, in qua olim hoc opus fuit, non impedit Petrum Baile, quominus de illo, in *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2505 sqq. not. (F) haec talia pronunciaret: *Jamais livre ne mérita mieux que celui-ci qu'on lui appliquât cette pensée de Plin: Inscriptiones propter quas vadimonium deseri possit. At cum intraveris, dii deaeque quam nihil in medio inuenies! On nous le donne comme un ouvrage très-utile à tous ceux qui étudient, mais principalement à ceux qui régendent une classe, & aux prédicateurs. Je croi qu'on assez il peut servir à ceux qui ont à dicter des thèmes à des petits Ecoliers.* Conf. Niceron l. cit. p. 167.

MARCVS ANTONIVS COCCIUS in Vico Varonis, (Vicvano) ad Anienem, circa annum 1436. natus parentibus obscuris fuit. Causam ob quam SABELLICI adsumsit cognomen, expositam conspicimus, in Octavii Ferrarii *Prolusione VIII. de litteratorum infelicitate*, vbi p. 110. edit. Joan. Fabricii, *Wolfenbüttel*. 1711. in 8. ait, *Hi (viri docti) ad propagandas bonas litteras, sodalitium Romae instituerant, & quicumque in eum caetum adscribebatur; veterum ingeniorum illustrium nomina, ad aemulandum decus adsumebat. Ita Bartholomaeus Saccus, siue ab hoc instituto, siue aliunde Platina est dictus. Julius Sanseuerinus Pomponii Laeti cognomen adsumpsit, Philippus Geminianus, Callimachi, Jacobus Pontanus, Jouiani titulo gaudebat; M. ANTONIVS COCCIUS, SABELLICI; Jacob. Sannazarius, Actii Sinceri cognomento nobilis fuit.* Conf. Francisc. Arisii *Cremona litterata* Tom. I. p. 314. Qua ratione, quibusue ex causis, hoc sodalitium Romae institutum, a Paulo II. Pontifice max. e medio sublatum fuerit, vid. in eminentiss. Principis ANGEL. MAR. Cardinalis *QVIRINI Vindiciis Pauli II. aduersus Platinam, aliosque obrectatores Rom.* 1740. in 4. Cap. I. p. VIII sqq. Absolutis
Romae

Romae studiis Vtinum concessit SABELLICVS, & nobiles regionis, vt Paullus Jouijs in *Elogijs doctor. vi-
vor.* scribit, *adolescentes* docuit. Postea Vicentini, eius nominis celebritate permoti, duplicato stipendio illum conduxerunt. Sed nec ibidem diu perstitit; cum a senatu Veneto euocaretur, vt reipublicae historiam conscriberet, & trecentis aureis in gymnasio profiteretur. Mortuus est anno 1506. cum LXX. fere aetatis annum adtigisset, gallico morbo, *ex vaga Venere*, vt Jouijs testatur, *quaesita, non obscure consumtus.* Johannes Latomus hanc ob causam, illi, eiusmodi scripsit epitaphium.

*Magnus in hoc tumulto, iacet ille SABELLICVS orbis
Cuius ad ingenium non satis vnus erat.*

Tempora permodicis incluserat omnia chartis,

Servire exemplo quae potuere aliquo.

In Venere incerta tamen hic consabuis; atque

Maluit italicus gallica fata pati.

Quid iuuat humanos scire, atque euoluere casus?

Si fugienda facis, & facienda fugis?

Plura de illo retulit Daniel Guil. Mollerus in *Differ-
tat. de MARCO ANTONIO COCCIO SABELLICO*
Altorf. 1698. in 4. Apostolo Zeno in *vita* illius quae
praefixa est SABELLICI historiae venetae in *Raccol-
ta degl' Istoricis delle Cose veneziane i quali hanno scrit-
to per publico decreto in Venezia 1718-1722.* X. Tom.
in 4. Tom. I. p. 29 sqq. Niceron in *Memoires* Tom.
XII. p. 144 sqq. Conf. Paul. Joui *Elogia* l. cit. Jos.
Simleri *Bibliotheca* p. 469. Gerard. Jo. Vossii *de Hi-
storicis latinis* L. III. Cap. XII. p. 600 sqq. Jo. Fa-
brii *Histor. Biblioth.* fabric. Tom. II. p. 513. Petr.
Anton. Corignani *de viris illustribus Marforum liber
singularis, cui etiam Sanctorum ac venerabilium vitae,
nec non mariscanae Inscriptiones accesserunt, Romae*
1712. in 4. p. 220. Paul. Freheri *Theatrum viror.
eruditione claror.* p. 1434. Henr. Wharton *Appendix*

ad Guil. Caue *Hist. litterar. Scriptor. eccl'es.* p. 178
 fqq. Conrad. Samuel. Schurzfleisch *Introduct. in No-*
zit. Scriptor. P. III. p. 387 fqq. *Bibliotheca Hambur-*
genfis historica Centur. X. p. 235 fqq. P. Baile *Di-*
ctionaire hiflor. & critique l. cit. Theophili Sinceri
Neue Samlung von lauter alten und raren Büchern P.
 VI. p. 532 fqq.

Retulit in Catalogum Operum MARCI ANTONII
 COCCII SABELLICI, *Lexici eruditorum* Auctor
 Tom. III. col. 7. *Summam diuerforum Tractatum,*
ac resolutiones, in quibus omnigenae vniuerfi iuris sele-
ctiores, methodicae, practicae ac decisivae conclusiones,
circa iudicia, contractus, ultimas voluntates & delicta,
ad forum seculare & ecclesiasticum & conscientiae spe-
ctantes, ad instar uberrimi repertorii habentur, & a
probatissimis huius aetatis neotericis auctoribus, ac qua-
rumuis materiarum decisionibus, praecipue Sacrae Ro-
manae Rotae, urbis & orbis Areopagi confirmatae, cum
locis, ubi materiae distinctae erudite & copiosissime per-
tractantur, eiusque operis editionem adtulit, Coloniae
sumtibus Wilhelmi Metternich 1707. VI. Tom. in fol.
 euulgatam. Sed diuersus omnino a M. ANTON. COC-
 CIO SABELLICO, historico & philologo Seculi XV.
 est Marcus Antonius Sabellus operis auctor, Seculo
 XVII. celebris, Jureconsultus mutilianensis Italus,
 Sereniss. magni Etruriae ducis curiae criminalis au-
 ditor, cuius *variae resolutiones & responsa* seorsum
 etiam prodierunt Bononiae 1691. in fol. *Summa* au-
 tem *diuerforum tractatum, resolutiones, cum praxi*
criminali, ac indice generali, post editionem colonien-
 sem edita fuit Parmae 1717. VI. Tom. in fol. Vtri-
 que editioni additae fuerunt Guidi Antonii Sabelli,
 Marci Antonii filii, Jcti & in sacra atque illustrissima
 D. Stephani Sereniss. Magni Etruriae Ducis, religione
 Equitis, *accessiones innumeratae, locis propriis insertae, ac*
 insuper III. Tomis prioribus, *diuerforum iuris proce-*
rum allegationes & decisiones, varia iuris argumenta
 can-

sonceruantes; separati in calce adiectae. Conf. *Acta Eruditorum* lipsiens. Ann. 1707. p. 547 sqq.

CXI.

Translatzion oder rütschungé *des hochgeachtén NICOLAI VON WYLE: den zyten Statschriber der Stat Esslingen: etlicher bücher Enee silvii: Pogii florentini: Felicis hemerlin: doctoris.* Mit sampt andern Schryfften, dern XVIII. nacheinander vnderfchydenliehen mit iren figuren vnd titela begriffen sint. in fol. folior. 147.

Integer libri oppido rari titulus, sine dubio formis ligno incisus, expressus fuit, cum litterae adeo cohaerent, ut characteribus, quibus tythetae plerumque utuntur, nulla prorsus ratione fieri id potuerit. Versiones autem & reliqua scripta, quae in unum corpus redacta, haec reperiuntur, fere omnia, diverso tempore, seorsum olim, prodierant. Expressa est editio, quam utimur, ad illam, quam Prosper Marchand in *l'histoire de l'origine & des premiers Progrès de l'Imprimerie, à la Haye 1740.* in 4. p. 70. *Stutgardiae 1478.* in fol. produisse memoravit. Testis illius rei esse videtur NICOLAI VON WYLE *Vorred an den edlen hochgelerten und strengen hern Jörgen von Absperg ritter und doctor der rechten*, qua opus illi dedicavit. Scripta dicitur illa *Stutgardiae anno 1478. (Geben zu Stutgarten uff den funfften tag des aberöllen (april) Anno domini. MCCCCLXXVIII).* Fuit tunc temporis NICOLAVS DE WYLA, cum hanc collectionem versionum suarum ederet, Vlrici, Comitis württembergensis. & Montis Bellicardi, Cancellarius, Georgius de Absperg autem eiusdem Comitis Praefectus provinciae supremus. (*Landhofmeister*). Causam qua adductus,

Etus, hoc opus in lucem emiserit, hanc fuisse ait: du
 hast myn. translatz. vnd tütschbung boetii de consolacio-
 ne philosophie tzu meren malen gelopt vnd mir gera-
 ten die gedruckt vsz zegeen lassen. Vnd als ich das do-
 tze mal nit thun mocht, vrsachen halb, daz das lestt
 buch nit gantz zu end gebracht was: rietest du: daz
 ich doch dann etlich ander myner translätzen vnd
 schariften: die ich in vergangen zyten vsz schweren
 vnd zierlichen latin nit on arbeit zu tütsch gebracht
 bett: wölt lassen trucken vnd vszgeen: vnd daz die
 menschen, vil cluger dinge darynn begriffen: vnd so
 zewissen gut sind auch anteilbassrig merden möchten
 vnd ir gemüt zu zyten darmit in kurtzweyle ergetzen,
 wiewol ich nu weisz dero vil syn: die diese myn trans-
 laciones schelten vnd mich schampferen werden vnd sa-
 gen. daz die an vil enden verstenlicher möchten wor-
 den gesetzt sin, dann von mir bescheben sey noch dann
 dynen rat vnd gut beduncken nach (die ich acht syn
 oraculum appolinis) so wil ich sölich myn translaciones
 yetz lassen vszgeen. bis vf boecium den ich noch etli-
 cher vrsachen halb wil verhalten, &c. Diluit, & remo-
 vet a se praeterea nonnullas obiectiones, quibus non-
 nulli eius versiones impugnauerat. Jam olim se,
 senatus ciuitatis nurembergensis fuisse secretarium,
 multosque tunc temporis iuuenes, in arte scribendi
 instituisse memorat his verbis. Fürter hort ich eins-
 mals als ich tzu Nürenberg ratschreiber was: von dem
 hochgelerten wytverrümpften redner: herrn Gregorien
 heimburg weder rechten doctör: den du allein an kunst
 wysheit vnd gesprechnüsz yetz tuft du verglychen vnd
 uns ersetzen (got sey ym barmhertzig) das er sagt:
 das yetklich tütsch: daz vsz guten zierlichen vnd wol-
 gesätzten latin getzogen vnd recht vnd wol getranszfe-
 ryeret wer: auch gut zierlich tütsch vnd lobswirdig,
 beissen vnd syn must, vnd nit wol verbessert werden
 möcht. dem allem nach: do mir vor zyten vil wolge-
 schickter iüngling, erberer vnd fromer lüze kinder auch
 etlicher baccalarii von manchen enden her zu tisch in
 myn

myn cost wården verdringt: die in obgemelter kunst scribens und dichten zeinfutewieren zeleren und zeunderweyßen &c. In fine eiusdem epistolae, sine praefationis narrat, qua ratione alius iam ante illum in lucem emisericit versionem Boetii de consolatione philosophiae reutonicam, intellectu admodum difficilem: ich würd auch nichtz destermynnder myn translatz Boecii de consolatione gedruckt lassen vszgeen, wiewol mir dartzu schaden komen wirt. daz nechst by vier iaren ein andere translatz desselben boecii auch gedruckt vszgangen, und in werdem kouff vertriben worden ist: Vnnd haben diser köffern vil gewendt sölich translatz sey myn gewesen: nachdem und vorgesagt worden was, das die in myner schritten leg und bald vszgeen solt: dasz ist aber mit dagegen za trost: daz sölicher köffern wenig synt, die do sügent das sie dise translatz mercken oder versteen mügen &c. Istius versionis, quae in folio edita fuit, iam mentio a nobis facta fuit Tom. I. Adpar. Litter. p. 245. Leguntur illius in fine haec verba: *Hic liber Boecii de consolatione philosophie, in textu, latina alemanicaque lingua refertus ac translatus una cum apparatu & expositione Beati Thomae de Aquino, ordinis Praedicatorum, finit feliciter. Anno domini M. CCCC. LXXIII. (1473) XXIII. mensis Julii. Condidit hoc eius alumnus nurembergensis opus arte sua Antonius Coburger. Conf. Mich. Maittaire Annal. typogr. Tom. I. p. 323. die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. I. p. 287 sqq. vbi nonnullis adlati speciminibus, NICOLAVM DE WYLA, non iniuriosum fuisse in anonymum Boetii interpretem confirmatur, cum caligine multa, eius versionem laborare pronunciauerit. Versiones, & opuscula ab ipso NICOLAO DE WYLA elucubrata, iam eo persequemur ordine, quo in collectione nostra occurrunt.*

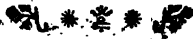
In der ersten Translatz von Euriolo und Lucrecia wirt funden ein grosser fremder Handel einer bulschafft: da-

darinn alle eigenschaft der lieb, dann was die gebüret: besunder das darinn mer bitterkeit dann süsse, vnd mer leids dann fröden funden werd: darinn die sey zefliehen vnd zemeiden. Translata fuit Aeneae Syluii *historia de Eurialo & Lucretia* a NICOLAO DE WYLA zu Esselingen *uff Montag nach dem Sonntag Esto michi des Jares do man tzalet von Cristi geburt Tusent vier buntert vnd im zwey vnd sechsztzigsten Jare* (1462). Hoc enim tempore epistola dedicatoria, ad Mechridem Comitem palatinam, & Archiducis Austriae viduam conscripta fuit. In *Merkwürdigkeiten der königlichen Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 113 sqq. recensetur editio admodum vetusta in fol. form. minor. figuris ligno incisis, inconcinuis ornata, cui praefatio, a NICOLAO DE WYLA praemissa dicitur, ad Katherinam Austriae Ducissam, & Marchionissam badensem. Eandem versionem anno 1560. in 4. emendatorem produisse idem testatur auctor *der Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden* l. cit. p. 115. De Aeneae Syluii idiomate latino, vid. quae supra p. 889 sqq. diximus, ex quibus etiam ea emendari poterunt, quae leguntur in D. Gottfr. Rudolph Pommers *Sammlungen historischer vnd geographischer Merkwürdigkeiten*, quam ex Auctoris autographo edidit Vir Cl. Abraham. Gotth. Kaestnerus, *Altenburg*. 1751. in 8. p. 139. vbi, sub persona Eurici (Euriali) & Lucretiae, Caspar Schlickius, *ciuis senensis, & eius vxor* latere dicitur. Neque enim Caspar Schlickius, *ciuis senensis*, neque Lucretia *eius vxor* fuit; sed amavit Casp. Schlickius nobilis bohemus, & Imperatoris Sigismundi cancellarius, vxorem cuiusdam ciuis senensis, quem amorem furtiuum sub Euriali & Lucretiae nomine, Aeneas Syluius litteris consignasse dicitur.

In der andern Translatz von Guiscardo vnd Sigismunda: wirt funden ein leydsamer trauriger vszgang einer bulschafft vnd grosser lieb zwüschen disen zweyen
men-

menschen: des der vatter Tancredus ein vrsach was,
 daz er dieselben Sigismundam syn tochter zelang ver-
 bielt vnnnd nit vszgeben wolt in elicher verbyrung. Pri-
 mus historiam, sermone hetrusco narrauit Joannes
 Boccacius, qui illam inseruit libro, qui inscribitur *il*
Decamerone, vbi constituit *nouellam primam della IIII.*
giornata. A duobus postea viris, iisque doctissimis,
 in linguam latinam conuersa fuit. Sermone illam ex-
 pressit ligato Philippus Beroaldus. Inserta fuit illa
 versio, titulo *Fabulae Tancredi, ex Boccacio in lati-*
num versae, Operibus Philippi Beroaldi senioris P. I.
fol. XCIII. edit. ascensian. 1513. in 4. Jam ante il-
 lum oratione soluta transfulerat Leonardus Brunus,
 arretinus titulo: *de crudeli amoris exitu Guiscardi &*
Sigismundae, Tancredi Salernitanorum principis filiae,
historia ex Boccacio translata. Prima sine dubio,
 istius versionis editio fuit, quae *Turonis in domo Ar-*
chiepiscopi an. clccccLXVII. (1467) prid. Kal. Fe-
nuar. in 4. euulgata dicitur a Michaele Maittaire in
Annal. typogr. Tom. I. p. 278. not. 1. Conf. V. Cl.
Laurentii Mehus Dissert. de vita & scriptis Leonardii
Bruni, arretini, illius epistolis praemissa p. LXXXL
sqq. Eadem versio, ob causam, nescimus quam, Ae-
 neae Syluii *Operibus* inserta fuit, & inter *epistolas* num,
 CCCCX. pag. 954 sqq. edit. *Basil. Henricpetri 1551.*
 Iocum inuenit, id quod Aegidium Menagium eo ad-
 duxit, vt in *Antibaillet P. III. p. 166. edit. Amsterd.*
1725. in 8. istius versionis, Aeneam Syluium faceret
 perperam auctorem. Conf. Bernard de la Monnoye
Rehmarques ad h. Menagii l. & Niceron Memoires
Tom. XXV. p. 293. Leonardi Brunii versione, vsus
 est in naranda Boccacii historia, NICOLAUS DE
 WYLA, quod ipse retulit in praefatione ad Carolum,
 Marchionem badensem, & Comitem spanhemensem
 vbi ait: *vsz dem buch Bochacii --- bat vor vil iaren*
der hochgeleret man Franciscus Petrarca die Hystory
vom grifelde lutend vffer dem welfchen zu latin ver-
hert: wir daria euwer gnade die selben history nachmals
aber

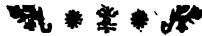
aber von dem latin zu tütſchen gebracht von mir hat gehört. Syber iſt durch den hochgelerten man Leonardum aretinum vſſer dem obgemelten buch die hiſtory von Sigismunda ſagende: vnd aber von ein andern gelerten die hiſtory von Marina lutsnd auch zu latin gebracht worden. Vnd wann dieſelben hochgelerten mann beducht hat, ſölich hiſtorien der Arbyt wert ſyn, das ſy zu latinifcher zungen geſetzt wurden, ſo hab ich gemeint ſich wol gebüren das die von dem latin zu tütſche auch gemacht wurden umb das ob ützt darinn kurtzwyligs, höflichs oder gutes wer, das die tütſchen des vnberoubet auch teylbaſſig werden müchsen. Quo tempore a NICOLAO DE WYLA haec verſio confecta fuerit, hac in editione non commemoratur. De eiusdem historiae interpretibus gallicis, ſcilicet Francisco Haberto d'Yffoudun, Richardo le Blanc, & duobus anonymis vid. Niceron *Memoires* Tom. XXXIII. p. 66 ſqq.

In der dritten tranſlatz wirt funden ein getruwer nutzlicher rat wie ein menſch der vſ der buſſchaft in vnordenlicher lieb gebunden vnd gefangen iſt, ſich dero müg ledigen vnd die band ſyner gefengknüſz brechen mit mancherley warnungen leeren vnd vnderwyſungen biertzu dienende. Verſio eſt epistolae, quam Aeneas Syluius ad Nicolaum wartenburgensem, de remedio amoris ſcripſit. In Collectione epistolarum Aeneae Syluii CVI. eſt epistola, & in editione baſileenſi operum p. 607 ſqq. legitur. Conf. quae ſupra p. 894 diximus. Duplicem illi NICOLAUS DE WYLA epistolam praefixit, vtramque ad Mechtilden, quam iam nominauimus Comitern palatinam Rheni ſcriptam, alteram vſſ ſant Matheus abent als man nach Chriſtus geburt zalt tuſent vierhundert vnd ym eins vnd ſechtzigſten Jare, alteram eodem anno ſexta poſt Mathei. Posterioris epistolae initio, haec leguntur verba: --- vnnnd als eüwer fürſtlich gnad, vſſ myn erbieten euch nechſt ſchriſſlich geſag, yetz durch eüwer gnaden can-
rer

ren meister Jörgen rat an mich begert hat: ob ich ichtz loblichs oder kartzwyligs von dem latin zutütsch gebracht het, oder noch bringen wurd: euch daz zu mittheilen, nichtz möcht von mir beschriben gefelligers eüwern gnaden &c. hab ich yetz neobst vom latin zu tütsch gebracht: wie yetz vnser heiligester vater vnd herre, ber pius babst der ander, vor etlichen iaren do er in niaderer würds gefessen vnd eneas genennet was, eynem syner gutten fründen ryet vund beylsam leer vund vnderwysung gab: wie er sich des iochs der herren eigenschafft der liebe (damit er bestetigt was) möcht ledigen, vnd daruon fry vnd sicher entrynnen. Das ich eüwern gnaden so vil ungerner schick, als vilmer scheltens wypllicher bildung vnd grobkeit etlicher worten darinn werden vermerckt. Aber eüwen fürtreffend hoch vernunft versteet vnd merckt sölichs zu erfolung des darumb sölich leer geben wirt sich nottürftenclich gebüren &c. Defentit in eadem epistola, mulieres, contra nonnullas maleuolorum obiectiones, & criminationes.

In der vierden: Als dem rychsten vnd mechtigsten der cristenheit burger Cosmo de medicis zu florentz die stat verbotten ward, vnd er syns ratz vund gewalts daselbs entsetzt &c. wirt funden ein costlicher trost von Poggio florentino dem selben Cosmo gegeben: Vnd das er das eins vesten gemütz tragen soll: dann was das glück geb, müch es ouch nemen &c. Cum Cosmus de Medicis, Magnus, Joannis filius, vrbe florentina anno 1433. expelleretur, epistolam ad eum scripsit Poggius Bracciolinus consolatoriam, quae in collectione Operum Poggii, inter epistolas P. II. fol. 118 b. sqq. edit. argentinus. 1513. in 4. form. mai. legitur. E latino, in teutonicum sermonem illam conuertit NICOLAUS DE WYLA anno 1461. Testatur id epistola dedicatoria, ad Carolum Marchionem badensem, vbi inter alia ait: als Cosmas de Medicis wylant seines gewalts entsetzt von der stat florentz

renz mit on betrüepnüssz seins gemütes: vszgetryben vnd verbotten ward sand ym der hochgeleert man Poggius florentinus zu trost ein latinisch geschrift die nach mynem beduncken ander menschen, sölichs mit fleisz lesend vnd merckende, ouch billich nit kleinen trost in sölichen iren beschwerungen geben solt. Dwyle mir aber diser vergangner vasnacht irrung halb vnsers rats vnd gericht, etlich klein zyt der musse verlihen gewesen ist: so meint ich besser vnd loblicher getan sein, solich zyt zevertriben mit erber arbeit, dann mit springen vnd tanzten: damit ich doch nur mer keinen hanen gewynnen möcht &c.

In der funften Translatz wirt funden ob ein wirt gest ladende; danck sagen soll synen gessen daz sy kommen syen: oder billicher die gest dem wirt, das sy geladt vnd von ym wol gespeysset syen. In Poggii Historia tripartita, quae tres continet historias disceptatiuas conuiuiales, Tom. I. Operum fol. 14 sqq. haec prima est, & inscribitur titulo: *Vter alteri gratias debeat pro conuiuio impenso: an qui vocatur: an qui uocat.* Versionem dicauit NICOLAUS DE WYLA dem fürnemen wysen vnd milten man hern Johansen fünfer, des hochgebornen gnedigen herren graf vlrichs zu wirttenberg &c. Cantzler. Vf Montag nach sant gallen tag &c. Anno domini M. CCCC. LXII. (1462).

In der sechsten Translatz wirt funden ein disputatz vnd zwytracht zwyschen tryen wysen mennern, Pogium florentinum, Nicolaum Nicolai, vnd Carolum aretinum, ob ein alten mann zymm ein ewyb zenehmen, ein iungfraw, wytwe, oder ein altes wyb, was vsz deren yetlichen entspring, vnd wie man sich darinn halten sol. In Poggii operibus, quae Argentinae an. 1513. euulgata fuerunt, haec disceptatio locum non inuenit. Poggius illam ad Cosmum de Medicis scripsit. Versioni suae, consolationem satis prolixam anteire iussit interpretes, an dem ersamen vnd wysen hein-

heynrichen Esingerburger vnd des rats zu Zürich, synen liben vetter, cuius vxor mortua fuerat. Illum initio hifce compellat verbis: *Betrübt ist dyn gemüt, vnd mit tieffer wunden verwundet: vnd nit unbillich lieber vetter.* Dann dir ist (als ich vernimm) tods abgangen dyn elich buszfraw: die ich hab erkennt syn vnder küschen frawen die küschest, vnder wysen die wysest, vnd vnder demütigen die demütigest. In ir synt gewesen wollust, nutz, vnd erherkeit: mit ir ist dir gewesen ein tisch, ein seckel, ein bett, was dir gefiel, was ir zu hertzen: usz dynem angesicht nam sie laeben vnd weinen. Darumb ich für ander weisz was leids dir usz iren tod ist entstanden: vnd ich dir verwands bynn, so mag ich nit mit dir truren.&c. Scripta est haec epistola consolatoria vf sant Lucientag. Anno domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio (1463).

In der sibenden translatz find man Alsz der groß alexander die stat Athenas belegert hat vnd ym begert XXIII. der elsten usz dem rat zegeben &c. was von dem Athenischen geantwort ward, vnd durch ire wysheit syn zorn gestellet vnd geleschet. Vnd werden bie ingezogen dry furnem wyser wenner, Eschenes, Demosthenes vnd Demas, mit einander, redende vnd ratschlagend. Ex latino, nescimus cuius, hanc declamationem transtulit NICOLAUS, & inscripsit nomine Georgii, Consiliarii Mechtildis Austriae archiducissae. Adiunxit isti versioni, cui finem imposuit vff dem mey abent anno LX quinto (1465) ein lere bushablichs dings von sant Bernharten gesetzt, quam rogat, vt suo nomine Mechtildi offerre velit. Constituit haec posterior versio in collectione die

Achte Translatz, in der wirt funden wie sant bernhart synem bruder reymundo ritter vnderwysung geben hat wie er syn busz vnd buszgesind wyb vnd kyn-der, dienstknecht und mege regieren; erkennen vnd balten soll. *Perperam haec epistola tribuitur Bernhar-
Tom, II. Z Ab-*

Abbati claraeuallensi, Bernhardus Syluester, carnoten-
 sis, scripsit illam ad *gratosum & felicem militem* H.
 Raymundum, *castr*i ambrosii. In editionibus *operum*
 Bernhaldi claraeuallensis, antiquioribus locum inue-
 nit, sed iam in editione *basileensi* 1566. in fol. vero
 suo auctori col. 1381. restituta fuit. Conf. Jo. Alb.
 Fabricii *Bibliothec. med. & inf. Lat.* L. II. p. 593 sqq.
 697 sqq.

*In der IX. von den lollharten vnd beguden: vnd
 wem daz armusen zugehen sey: vnd ob die priesler daz
 armusen oder iren ritterlichen solde: vnd was sy irer
 pfrunden halb zebund pslichtig syen: vnd besunder
 ob cristus das armusen genommen hab oder nit..* Ex
 latino Felicis Malleoli, siue Hemmerlini, hoc opuscu-
 lum in sermonem teutonicum conuersum fuit. Legitur
 in eius *variae oblectationis opusculis, & tractatibus*,
 quos descripsimus in *Analectis litterar. de libris ra-
 rioribus* p. 434 sqq. fol. 4 sqq. Praefationem prae-
 misit NICOLAUS DE WYLA *der beruempt tütsch-
 uszleger*, vt se ipse vocat, ad Margaretham natam Sa-
 baudiae Ducissam, Comitem württembergensem. Cum
 omnis fere praefatio, quae anno 1464. die Sancti
 Conradi scripta est, elogium continet Felicis Malleo-
 li, & sine dubio idem opusculum est, de quo Auctores
der heluetischen Bibliothek P. I. Zürich 1735. in 8.
 vbi p. 1.--107. Felicis Malleoli legitur *vita*, hac ra-
 tione p. 58. scribunt: *vielleicht könnten wir einige nä-
 here Nachrichten von Malleoli letztern Jahren mit-
 theilen, wenn wir der Lobschrift, so NICOLAUS VON
 WEIL schon im funfzehenden Seculo von ihm in of-
 fentlichen Druck ausgegeben hat, hätten habbafft wer-
 den können*, illam integram, ommissis iis, quae ad Feli-
 cem Hemmerlinum non spectant, haec inserimus.
*Doctor felix hemmerlin (dem gott wöll genedig vnd
 barmhertzig syn) ist gewesen probst zu solotorn, sen-
 ger zu zürich, chorherre zu zofingen, beder rechten
 vnd der heiligen geschrifft walgelert, ayrtliches gutes
 rych,*

ryck, vnd der kunst; (als bernach folgt) gytig vnd
 arm; vnd doch dero beder der miltest denn ich je hab
 erkennet. Das gutes darumb ryck: dann er stund des
 benüdig, vnd wolt nit arm leben vmb das er ryck
 stuz. Vnd der kunst darumb arm: dann wie vil er
 dero mit emffigen studieren lern, so beducht yn doch
 alwegen des zelützel syn, vnd yn hier an gebrechen,
 vnd stund wyter in steter begird vnd übung sölichs
 noch zeerfolgen. Aber darumb, der miltest, vnd des er-
 sten syns guts halb: dann er tegliche allen armen men-
 schen syn busz suchend daz armusen vszteillet, g'ych
 einer tegliehen spend. Vnd on daz so was ouch syn
 tisch stetz gezieret mit erbern gesten: die ym dann vn-
 beruft selbs komend lieber waren dann berufet. Wel-
 che er dann ouch nit allein mit gnuoglichen essen vnd
 trincken, sunder ouch mit süßen büpschen schwencken,
 reden historien, Cronicken, argumenten vnd andern
 yetz schimpflich, dann ernstlich (wie gelegenheit der ge-
 sten daz erfordert) also spyset vnd erfüret, daz nie-
 mand yn einist bärende, nit must zu ym günstigen wil-
 len empfaben, vnd begird han yn mer vnd oft gehören.
 Item vnd fürter darumb der miltest syner kunst:
 Dann so halt er die sibben zyt (die wir nennent horas
 canonicas) in dem stift zu zürich mit singen vnd lesen
 (dartzu er dann alwegen der erst, vnd darvon der
 bynderst vnd letzte was) nit andacht volbracht hat;
 so gab er die übergeben zyt lesung vnd übung der ge-
 schrift: eintweders (als vorgemelt wirt) etwas studie-
 rend, oder etwas samelnd vnd schribend: daz usge-
 geben andern lüten nutz vnd frucht bringen möcht.
 So oft ein arm mensch zu ym kam rats begerende, des
 rat geteilt er ym getrülich nit: vnd macht den ouch
 geschrift brief vnd anders zu der nordurft gehörig:
 vnd begeret des keinen sold noch lon anders dann et-
 wann von ein buren dryer oder vierer pfennig wets
 banffsamens synen vögeln, dero er stetz vber iar eine
 grosse zal by syner libery singend, vnd vnderwylen da-
 selbs iung wiabend fliegen bat. So tet er dach syn bä-

ober (dero ich ob dritthalb hundert gezelet hab) nyemant
 erbern durch lernens willen die entlehrende versagen.
 Gefanges, gemeldes vnd aller künsten büßtheit vnd asen-
 züren ist er gewesen ein grosser liebhaber, vnd wolt
 auch des yetelichs selbs ettwas können als vil er des
 mocht begryfen, also dasz ich nit weisz yetz einchem
 menschen vnser landen ym in disen tugenden allen mit
 einander zeglychen. Dysser man --- hat gemachet —
 vil loblicher kurtzer bucher vnd tractaten: namlich eins
 von den Ioharten vnd begynen, vnd von denen die
 mit starcken müglichen lyben das armusen nement.
 Item eins von dem gotzdiens in der kirchen gottes
 zevolbringen. Item eins von boßheit der richtern.
 Eins von handlung koufens vnd verkouffens: vnd
 aber eins von dem iubel iar vnd von ablaß der sün-
 den. Ouch eins von den warmen bedern; vnd zu-
 letst eins von dem adel. Von dem selben mir schreyer
 zgedencken dann daruon vil zeschriben. Mit dysen
 synen schriften er synen namen vnder den gelerten vnd
 latinischen menschen der ewigkeit geben hat; also das er
 todt lebet vnd syn nymmer mer wirt vergessen. Wyl er
 aber mir xexyten do ich zu zurich schulmeyster was,
 vnd ouch sydher mer guttes gethan hat, dann mir nach
 vater vnd muter von einchem menschen ye bescheben sey:
 des ich dann ym tötten gern danckbar syn wölt: so hab
 ich syn erstes büchlin von den starcken wolmügenden
 bettlern gesüschet vnt das syhes namens vnder dem
 leyen vnd tütschen ouch syner lobrichen wercken nit
 mynder dann vnder den latinischen werd vergessen. Sec.
 Dialogum Felicis Hemmerlini, contra validos men-
 dicantes, in linguam teutonicam conuersum inferuit
 etiam Melchior Goldastus *denen politischen Reichsbaen-
 deln* P. XVIII. p. 768. titulo: ein rechtsgegründe-
 ter Dialogus wieder die Bettelmönche im heil. röm.
 Reiche.

In der X. an den durchlychtigen hertzog sigmunden
 von oesterrych gestellet *Uc.* wirt funden ein rat. zu ler-
 nung

ung der geschribten vnd was nutzes vnd frucht hier-
 an entsteen mügen. Aeneas Syluius scripsit hanc epi-
 stolam ad illustrissimum Principem, ex sanguine Caesa-
 rum satum, Domin. Sigismundum Austriae &c. domi-
 num suum secundarium. In Operibus Aeneae Syluii
 CV. est, & p. 600 sqq. hoc titulo exstat *Tibizando*
poetae scribunt ex ratione etiam principibus. In vsum
 principum filiorum, Caroli, Marchionis badensis NI-
 COLAVS DE WYLA illam conuertit, & cum exem-
 plari latino, & epistola, ad Carolum patrem misit.

In der XI. wie: vnd warumb zu zytten des concilii
 (concilii) zu Costenz meister Hieronimus ein iünger
 meisters hanfen hussen verbrennt ward als ein ketzer
 des gloubens, vnd was schoener red er set. Poggii Brac-
 ciolini epistola, siue descriptio de Hieronymi pragensis
 haeretici obitu & supplicio, ad Leonardum Brunum ar-
 retinum, saepissime latine exscripta, & in varias lin-
 guas conuersa fuit. vid. quae Tom. I. p. 685 sqq. di-
 ximus. In Operibus Poggii legitur Tom. II. fol. 114.
 b. sqq. inter epistolas. Versio NICOLAI DE WYLA,
 ad Eberhardum Comitem württembergensem scripta
 est. Elegantior & concinnior est versio teutonica,
 quam Tom. I. l. cit. in 4. sine loci, anni, & typogra-
 phi facto indicio, in lucem produsse memorauimus.

In der XII. wirt funden wie Enee siltio fromes: daz
 er in das rych der künigin frau glück komen wer: vnd
 wie er da sehe vnd erkant den stand vnd wesen der gan-
 tzen welt: vnd was dise künigin mit ym vnd er mit ir
 radten des glücks halb. Vnd wer, wie, vnd durch was
 man diser künigin glück aller baldest mücht erwerben.
 In praefatione scripta anno 1468. uf frytag nach vn-
 sers herren fronhychnam tag, ad Mechtildem, quam se-
 mel iterum, saepiusque nominauimus, versionis auctor
 nonnulla de consuetudine veterum & recentiorum
 poetarum inuocandi, in carminibus fortunam, quam ad-
 pellat ein schnelle vnverwante geschicht zufallender

dingen, disputat. De recentioribus poetis, inter quos & Leopoldum Austriae Ducem nominat, hac ratione scribit: Demnach such wir yetzigen menschen das selb glück oft anrufen umb hilf vnd gunst vns mit zeteilen. Als etwan tet der hochgeborn durlüchzig fürst hertzog Lüpolt von oesterrych ꝛc. in einem lied, das syn gnad machs von einer fürstin die ym vermehelt zugebracht worden solt. Darynn er spricht: Kum glück, vnd thu dyn hilf dartzu: syd ich nit ruw hab spat noch fru ꝛc. Vnd aber einer noch in lebend vnd tüwern gnaden bekant ouch in einem liede von syner eelichen buszfrauen gemacht: Hilff glück das es schier füge sich, das mir gebe fröd die mynnenlich ꝛc. Vnd deszglychen vil ander vnd on zale in irem anligen das selb glück umb hilff besprechen vnd anruffent, als ob es sey ein ding vnd des macht vnd gewalt habende. So hat der hochgeleret poet Eneas Siluius den obgenelten poeten vnd Oratoren nachfolgende einen trome, den er einmals von der obgenanten künigin vnd irem ryche gebept hat, in costlichem latin beschryben. Welchen trome ich vor etlichkeit iaren: do ich von eüwern fütstlichen gnaden beruffet in dem wiltbade badet, mütlich in tütscher zungen (als vil ich des in myner gedechtnusz behalten hat) üwer ihwiltbrükke sagt vnd vszlegt. Vnd fiddemmal eüwer gnade nach mynem bedancken dotzermal solichen trome girig was zebüren vnd des gesfallen hatt: das ich by dem marckt, das ich durch eüwer genaden empfelch etlichen andern von nürwen dörkomenden etzeln rädmen vnd frauen solichen trome ouch sagen mußt. Wyle ich dann vernym eüwer gnade yetz in dem wiltbade aber baden, vnd ich vsz gnaden mir von eüwer tugend rycher güttigkeit manigfaltentlich bewysen erkenn nich selbs schuldig syn euch zu zefugen, was ich verständig eüwern gnaden in sollichem bade kurzwyle bringen mügen, so hab ich denselben trome vsz dem gemelten latin dem buchstaben nach in ein besser tütsch gebracht, dann ich vor hab mütlich können sagen ꝛc. In operibus Aeneae Syluii inuenitur haec epistola ad Procopium

copium de Rabenstein. *militem litteratum & praestantem* scripta num. CIX. p. 611 sqq.

In der XIII. von den guldin esel Luciani: wie ein mensch vñ der bulery durch zowbery verkeret ward in einen Esel vñd derselb in ym behiele menschlich Vernunft: vñd ein gantz Jar ein esel bleib. Poggini & graeco Λουκιος ὁ Ὄνως Luciani, quem NICOLOAVS DEEWYLA in praefatione, ad Eberhardum Comitem württembergensem, einen allereltesten posten adpellat; in latinum sermonem conuerterat, quae versio in *Operibus Poggii* Tom. I. fol. 52. b. sqq. occurrit. Ex hac Poggii versione illum, omiſſis tamen, quae obscœna illi visa fuerunt; in vernaculam linguam tranſtulit. In praefatione valde longa inquiri; an homines artibus magicis, bestiarum & animalium formas induere queant, & an eiusmodi exempla, ab auctoribus prolata, omnino ita acciderint, aut allegoriae illa potius sint. Hanc quidem Luciani *de asino aureo*, & aliorum de hominum in bestias transformatione fabulam, allegoriam esse putat; non tamen dubitat, quin etiam incantationibus & artibus magicis haec talia effici queant. Rem confirmat exemplo, quod homo quidam in unferem siluestrem mutatus fuerit. En! verba ipsa: *Sollen wir sagen das dyse Ding nit zoglouben syen? so findet man für die yetz sagen: daz sie soliche ding nit allein glouptlich gehöret, sunder dero warlich ynnen worden syen. Dann wir selbs in Italia deszglychen von einer gegne desselben lands haben hören sagen, daz etliche wylder dyser bösen kunst gelert vñd daselbs des wichts pflegend, gewon weren in kesen zegeben den menschen zeessen, das die ouch zu fybe wurden, vñd alle der wyber wurdürftige ding trügent dahin sie die gern haben wilsen: vñd wenn das volbracht worden were, das sie dann widerumb zu menschen wurden. das ynen noch dann in solicher verkerung blyb menschlich vernunft, das ynen die nit wurd genomen. Als apuleius in den buch das er nennet vñd intitulieret den guldin esel einweders warlich*

seyget, oder stift und erdichtet ym selbs beschreiben syn,
das er durch innemung etlicher gyfte zu ein esel wurd:
vnd ym doch belyb menschlich gemus vnd vernunfft.
Disz sint die wort sant Augustins. Ich wil aber ---
wyter auch eins byntzu setzen: daz ich einmals von
herrn micheln von pfullendorf: dotzermal keiserlichen
kammereschreiber gebürt han. Der selb sagt mir vnd vil
andern by ym ob einen tisch sitzend: daz ein wirt vnd
gastgeb in einer statt eer vnd gut habend by synen trü-
wen hoch vnd türe redte, das er durch geniechze einer
frawen lenger dann ein ganzes iare ein wilde ganzze
gewesen were, mit andern süllichen genfen umbsliegend:
als lang bis einmals ein ganzs in ein gezenck vnd
kampff ym von geschicht ab synem bals ryffe etlich ge-
mechte vnd zoubery ym in einem tüchlin angestrickt.

In der XIII. findet man ein zier kostliche red vnd
widerred von dem adel, was der sey, vnd woher er kom
mit anzeigung mancherley exempeln vnd bystorien al-
ter dingen die fremd vnd lustlich sint zehörn. Descrip-
tismus Tom. I. p. 404 sqq. Bonacursi de Montema-
gno, Jureconfulti, oratoris, & poetae pistoriensis, Ita-
li, orationes de vera nobilitate, magis a virtute, quam
diniciis orta, quas veluti ab adolescentibus duobus
Publio Cornelio, & Flamineo peroratas, Seculo XVI.
in lucem edidit. Et haec ipsae illae sunt orationes,
quas NICOLAUS DE WYLA, omisso auctoris nomi-
ne, teutonice expressit, Sturgardiae an. 1470. & Eber-
hardo Comiti württembergensi dicauit.

In der XV. zwen loblich trost des hochgelerten mans
francisci petrarche. Des erstem einem der mit vnschuld
suer eren von dem püfel angelogen wirt. In dem an-
dern ein trost einem dem syn elich buszfrawe gestorben
ist. Nemini Francisci Petrarchae libet de remediis
vtriusque fortunae, qui in omnes fere linguas vltatio-
res translatus fuit, incognitus esse poterit. NICO-
LAUS DE WYLA illum conuertendum promisserat
Mech-

Mechtildi; cum Boblingae (Boeblingen) morbus gra-
faretur pestilentialis, quo multi homines correpti pe-
rierant. Nonnullam in praefatione morae & cuncta-
tionis profert excusationem, quod scilicet per aliquod
temporis spatium in aula caesarea illi commorandum
fuerit. De variis libri editionibus, & versionibus vid.
Niceron *Memoires* Tom. XXIX. p. 384 sqq. die
Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden
Tom. I. p. 265 sqq.

*In der XVI. schrift und die kein translatz ist: wird
funden lob der frawen wie die frawen alltzt überref-
sentlich gewesen synt. Auctor hoc opusculum suum
dicauit der edlen frawen fraw Ursulen von Absperg
geborn von Seckendorff lanthofmeisterin &c. Gaus-
sam, qua adductus fuit, vt anno 1474. illud compo-
neret, his ipse initio exposuit verbis: *Nechst hab ich
dem edeln und hochgelerten herrn Jörgen von absperg
ritzer doctor und lanthofmeister des hochgebornen bir-
ren Ulrichs grafen zu württemberg --- überm eilichen
buszwirt: gelüchen ein geschrift die ich verstes üch zu
üweren banden kom, und doch miszfellig gewesen syn:
Vmb das darinn etwas stet zu vnlob wyplichs geschlechts
reichend. Deshalb ir mir by üweren schwager herrn
karol von absperg entbotten kont: üch etlich schrift
zeshicken: die als vil die manner schelten tüg, als vil
die vorig schrift die wyber. Vsz diser üwer botschafft
ich mercken masz: Mich in dysen Ding von üwerem
adel verdacht syn: als ob ich dasselbig gedicht selbs ge-
maecht hab geneigt, zu scheltung der frawen, daz wuch
so viel mer beleydiget, als vil mer ich weysz mich des
unschuldig und zu allen ziten syn wyteres alles lobs und
eeren wypliches geschlechts, &c. & in fine pergit: Vsz
dysen mynem lob der frawen ir edle fraw hofmeisterin
wol merken mügen myn unskuld. Vnd daz opgemelt
geticht üch miszfellig, nit vsz myner schmitten, sumder
vsz eines andern (üwerem buszwirt basz dann mir be-
kannt) gegangen syn. Das ich darum üwerem adel ürtzt**

schicken wöll arges von mannen immassen ir begert bant, mein ich nit not syn &c. Ex multis scriptoribus feminarum, virtute, sapientia, doctrina, eruditione, & pietate conspicuarum exempla excerpfit, & in lucem emisit. Agmen claudunt, quae Auctoris temporibus vixerunt Hyppolita, regina Arragoniae; Barbara, Marchionissa Mantuae, Blanca Maria, Ducissa mediolanensis, Eleonora, Friderici III. Imperatoris coniux, Catharina, Marchionis badensis Coniux, & Mechthildis, Archiducis Austriae vidua, de cuius insigni sapientia tale protulit documentum. Ich rück heruf vnnnd fürgee vll fürstin: villicht nit minder grosses lobs wert aber mir, unbekant vnd kum in Schwaben dö ein fürstin ist namlich frau mechilt (Mechtild) geborne pfaltzgreuin by rynec vnnnd ertzherzogin zu oesterych wytwē, ein grosse liebhaberin aller künsten; dero guter lunde aller wyszheit tugend vnd menschlichkeit so groß ist: das der (in massen ich vor eins mals von ir ouch geschriben han) mit loben nit mag werden gemeret noch mit schelten: gemyndert. aber noch dann mag ich nit schwygen nitt fürgeen ein ding so mir einmals von iren gnaden begegnet: in bywesen etlicher edeln. Ir gnaden fragent mich ob ich ir noch nit getuschet hett das büchlin senece von den sitten. das ich iren gnaden vor oft bat getümet. Ich antwort, nein. des ursach sagend: daz ich etwas darinn fund das ich nit gnug verstand, villich gebruchb halb myner kunst: oder vnnm das ex vnrecht geschriben stünd. vnd als sy fragt was das were sagt ich es stünd also (Si vis omnibus esse notus, fac prius neminem noueris) das nach dem büchstaben luter, Wilt du yedermat syn bekant so mach vor daz du niemant bekennest. Von stund an cleines schwygen stillhalten vnd bedencken: tet ire gnad disē wort widerum melden (wilt du yederman syn bekant, so mach vor daz du niemant bekennest) vnd redt daruf. Ich mein es hab vf im dise meinung (wilt du yederman syn bekant) Das ist Wilt du das mengklich gutz von dir sag (So mach vor das du niemant bekennest).

Das

Das ist, so richt dich vor dartzu: das du yedermans
dingen müßig ständest, dich vßwendiger ding nit be-
kümerst vnd allein ein benügen habest an dir selbs:
hie durch wirt du mengklichen bekant. O habe
scharffe vernunft in wyplichen hertzen. Ich hab sidher
doctores der heiligen, geschrifte gefragt vnd funden daz
ir gnad mir (als das spruchwort ist) all myne keßz hat
ab ertzen. Ir gnad hat mir ein tochter in iren ge-
zymber ertzogen: das ich nit wölt die zyt dafür in eym
closter geformierter schwester gestanden syn. Exaltit
praeterea laudibus duas principes, alteram Sabaudiae,
alteram brandenburgensem, quae vtraque tunc tempo-
ris, in aula württembergensi commorabatur.

In der XVII. wirt funden ein zierlich red von pogio
florentino gethan vor collegio (collegio) der Cardinelen
zu zyten als habß Nicolaus zu rom eruelot ward zu
ein habß. Inter orationes varias Poggii haec quinta
est, & exstat Tom. I. Oper. fol. 108, 109. Versio ab
auctore consecrata fuit dem erwidigen in gott vatter
vnd herren herrn Johansen abt des gotzhuses Salmans-
wyler, des ordens von nitel costenzer bisstums. Scripta
est epistola dedicatoria Strutgardiae anno 1478. Vlti-
mum in collectione occupat locum

die XIIII. schrift, die auch kein translatz ist: in der
werden funden etlich vnderwysungen von überschriften,
wie man die gebürlich thun müg. auch wie eslich gewon-
heiten hierynn syen die billicher myszbruche dann ge-
wonheit genennet wurden, vnd billicher vermitten dann
geübet. &c. Agitur in hoc opusculo, quod NICOLAUS
DE WYLA, ad Joannem Harfcher, ciuem &
senatorem vlmensem, anno 1478. vñ den XVIII. tag
des bornungs iudictione XI. scripsit, de orthographia
tunc temporis vitata, & de iis, quae in epistolarum
titulis, & aliis sic dictis curialibus obseruari debeant.
Est autem hoc posterius opusculum, ipsum illud, quod
elogio suo commendauit Theodoricus Grefemundus
iunior,

junior, in *peroratione*, quibusdam *Valerii Probi*, & *Pomponii libellis* adiecta. Conf. *Adparas. litterar.* Tom. I. p. 719. Prodidit in illo *NICOLAUS DE WYLA* patriam suam, seque *Bremgardiae*, (*Bremgarten*) in *Argouia* (*Ergow*) natum esse scribit. In fine memorat, quod *M. Tullii Ciceronis colores rhetoricales* e latino conuerterit, & *artem*, sic dictam, *notariatus* composuerit: *dann ich* Colores rhetoricales: *das ist* die farben vnd zierung offliches dichtens, von *Marco tulio cicerone* gesetzt: *allzu* züsch transferyrt, *vnd* bracht hab. *vnd* dartzu mer etwas nutzliches vnd gutes, *das* notariate antreffen, setzen will: *das* alles lassen trucken vnd vszgeen: *vmb* das myno translation, die ich gemacht han, *desten* bas verstanden, vnd die zierlichkeit vnd farben, *darin* begriffen *eigenlich* gemercks werden mugen &c.

Et haec sunt omnia quae in collectione reperiuntur, quam ideo paullo luculentius descripsimus, quod illa admodum est rara, & auctor in *lexico eruditorum* omissus fuit. Editionis tempus, in fine eiusmodi verbis designatur: *Physicglichen geordnet, vnd getruckt* *Johannes Bryse: Burger zu Straßburg: zum Thiergarten. Vff Sants Johans enthoupeung tage. Anno domini M. CCCCX. (1510).* Cuilibet translationi aut opusculo, figura praemittitur, ab artifice non satis perito, ligno incisa. Erunt fortasse inter lectores nostros, qui vnum alterumue versionum specimen desiderauerint. Illi autem desiderium suum satis & abunde explere poterunt, si ea euoluerint, quae supra p. 891 sqq. excerptimus, cum *Aeneae. Siluii historiam de duobus amantibus*, *Eurialo & Lucretia* descripsimus.

CXII.

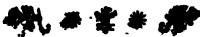
JOANNIS TAULERI *des heiligen lerers* Predig, fast fruchtbar zu eim recht christlichen lebeu. Deren Predigen gar nah hie in disem buch des halb teyls meer seynd dann in andern vorgetruckten büchern, die man sydhar mit der hilff gots funden hat, Der seyn wort yetzt wider erweckt vnd aller welt verkündt. *Getruckt zu Basel Anno M. D. XXI. (1521) in fol. folior. 318. si titulum, indicem, & Tauleri vitam folior. 20. non numeratis.*

Editio haec, teste *Catalogo Bibliothecae salthenianae* p. 216. inter rarissimas referri meretur. Complectitur illa *sermones* CXCVIII. (199), qui partim diebus dominicalibus, partim festis, & diebus in memoriam sanctorum & apostolorum, solemni ritu celebratis, partim alia quadam occasione recitati fuerunt. Praefationem illis praemisit typographus, quae legitur in secunda tituli pagina, & eiusmodi verbis concepta est:

Adam Petri *dem christlichen Leser*

S.

Alsdann min sondere neygung biszhar allzyt gewesen vnd noch, der heiligen geschriffte liebhabern nutz vnnnd fürderung höher zu schetzen, weder alles das somir sunst zu eroberung mystlichen guts, villicht wyther hets mögen reichenn. Von wölicher neygung, hat mich weder müh, arbeit noch grosser cost, (so etliche oft vnnnd dick ab derglychen fürnemen getryben hatt) ouch sunst keyn widerwertigkeye, bringen noch beuegen mögen. Sondere mis hilff des Almechtigen, will ich in söllicher meynung, so lang ich leb, vnd in minem vermögen syn wirt, für vnd für beharren vnd mich kleiner arbeit beduren lassen, damitt ich allen fromen christen, etlichermassz zu hilff

bilff kkommen, vnnnd gute vferleszne Bücher, jnen zu
 zrost, an tag bringen mög. Dem allem nach, hab ich, o
 christlicher Leser vnder andern bejstämeh Christlichen
 vnnnd evangelischen Büchern (so den Aristoteles, auch
 das gespenst vnnnd falsche vnderwysung. etlicher. phari-
 seischen vnd verkeren lerern gentszlich verwerffen).
 Eins erkundet, vnd newlichen vffs slyssigest myns vermög-
 gens getruckt. Namlich diese geistliche im Evangelio
 vnd Paulo wolgegründte Sermones, des Hochgeleerten
 vnnnd wyberümpften der heiligen gschriffte Lerers JOAN-
 NIS TAVLERI. Vffz. wölchem, mag ein yeder, iungh
 vnnnd alt, gelert vnnnd vngelert, schöpffen vnd vernemen,
 wie er christliche Ordnung verstan, vnd dero geleben
 vnnnd volgen soll. Insonders wie man im geyst leben
 vnnnd sich mitt Gott versünen mag, durch ersuchung eyg-
 ner gewissen vnnnd vfferhebung des Gemüts in Gott, Di-
 se vnnnd andere geystliche frucht vnd heilsame vnderwy-
 sung, wirst du (o Christlicher Leser) vnd mengklich so
 das Buch durchblizt, on allen zwifel befinden, guter
 hoffnung vnd zuuersicht, du vnd andere werden diese myn
 arbeit vnnnd trüwlich angekeren slysz, danckbarlich vnd
 im besten vffnemen. Datum zu Basel Anno M. D. XXI.
 Mense Augusto. Sequitur praefationem Eih register
 vnnnd anzeigen aller predigen des erleuchten lerers JOAN.
 TAVLERI, gesetzt nach Ordnung der zeyts, kürtzlich
 begreiffend, was man vff ein yeglich fest, vnd beiligen
 tag predigen oder lesen mag. Istum indicem excipit
 Historia vnd leben Doctor JOAN. TAVLERI, quae
 hac ratione inscribitur: Hye nach volget die hystoria
 vnnnd das leben des erwürdigen doctors JOHANNIS
 TAVLERI. Die ouch in ir begryffe gar vil guter le-
 ren vnnnd predigen, Wie vnd was ursachen, er kommen
 sey zu solchem seynem hochgeistlichen vnnnd erluchten
 statt durch den vnnnd in dem er so vil nutztes vnd frucht
 des götlichen wortes mit der bilff gottes zu wegen bracht
 vnd geschafft hat das er nit vnbillich etlichenn der aller
 fürnemsten leren vnd predigen der christlichen kirchenn
 vergleicht werden mag. Sermones ipsi his inchoantur
 verbis

verbis in nostra editione: Der erst teil der predig des
 hochgelerten und wyrdigen vatters erlichten lerers der
 heyligen geschriff, Doctor JOHANNIS TAVLERII.
 Die da anzeigen den reschten grund eines waren christ-
 lichen lebens, gegründet vßz der heiligen geschriff und
 etlicher fürnemen heiligen lerer, vßz denen er (als ein ge-
 würbigß bynle) daz allerfüßest honig geistlicher volko-
 menheit, zusammangelesen, und zu fruchtbaren nutz vi-
 ler menschen gepredigt hat. Folio CCXLII. a. Ser-
 monibus, qui plerumque TAVLERO adscribuntur,
 imponitur finis, eodemque folio b. oculis haec talia
 obijciuntur verba: Folgen hernach etlich gar subtil und
 trefflich kostlich predigen etlicher vast gelertter andechti-
 ger väter und lerern, auß denen man achtet Doctorem
 TAVLER etwas seins grundes genommen haben. Nam-
 lich und insonders meister ECKARTS (den er vnder-
 weyten in seinen predigen meldet) der ein fürtrefflich
 hochgelertter man gewesen ist, und in subtilikeyten na-
 zürlicher und gottlicher kunsten so hoch bericht daz vil-
 gelertter leut zu seinen zeitzen in nit wol verstanden,
 Deshalb seiner ler ein teyl auch in etlichen stücken
 und artiklen verworffen ist, und noch von einfeltigen
 menschen gewarsamlich gelesen werden sol. Wiewol
 biehor in disz buch mit fleisz nit gesetzt ist, dann das
 gemeinlich wol verstanden und erlitten werden mag,
 Das ist ein teil seiner ler und predig, darauß man spü-
 ren mög, wie gelert und subtil er gewesen sey, vund vff
 was grund all sein ler und predig (wie Doctor TAV-
 LERS) geueßnet gewesen sey. Hieruor man weyter
 mercken mag, daz vorzeyten (doch nit als yetz) auch
 gelert leut gewesen seyen in allerband kunsten die auch
 in teutschen landen geschinen haben. Libro tandem
 typographus finem imposuit eiusmodi verbis: Hie
 endet sich die lere und predigen desz erleuchten und
 höchgelerten lerers JOHANNIS TAVLERI, mit gros-
 ser Arbeit zusamman gelesen, und mit dem besten corri-
 gieret. Allen christen besunder geistlichen leutten zu
 nutz und fürdrung irs Christlichen fürnemens. Auch

zu lob und ere gott dem allmechtigen, und allem bymli-
schen bere. Nämlich durch angebung desz fürsichti-
gen weisen herren Johatn Rynman gedruckt und volen-
det in der loblichen statt Basel durch Adam Petri, im
Augustmonat, nach der geburt unsers Erlösers M. D.
XXI. (1521).

De JOANNE TAVLERO, *Theologo*, vt passim di-
citur, *illuminato*, Germano, Ordinis Praedicatorum
argentoratensi, defuncto Argentorati anno 1361. vid.
praeter vitam sermonibus adpositam, & praeter alios
scriptores, Anton. Posseuini *Adparatus sacer* Tom. II.
p. 252 sqq. Henric. Wharton *Appendix ad Guil. Ca-
ve histor. litterar. scriptor. ecclesiastic.* p. 44. Natal.
Alexandri *Historia eccles. Secul. XIII. & XIII.* Tom.
VII. Cap. V. Artic V. p. 159. edit. *parisn.* 1699.
Godofredi Arnoldi *Kirchen- und Ketzerhistorie* P. I. L.
XIII. Cap. III. §. 11. p. 384. Eiusd. *Historie und
Beschreibung der mystischen Theologie, oder geheimen
Gottes-Gelehrheit wie auch derer alten und neuen Mysti-
corum*, Frankfurt. 1703. in 8. Cap. XXI. num. LXVI.
p. 404 sqq. Martini Ruari *Epistolae* Tom. I. epistol.
3. p. 10. epist. 5. p. 25. epist. 6. p. 43. ep. 8. p. 62.
edit. *Amstelod.* 1677. in 8. Piet. Baile *Dictionaire*
Tom. III. p. 2698. Jo. Franc. Buddei *Isagoge histo-
rico-theologic.* P. I. p. 682 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bi-
blioth. med. & infim. Latinis.* L. VIII. p. 437 sqq.
Georg. Friderici Heupellii *Memoria JOANNIS TAV-
LERI insinuatata & loco exercitii academici exhibita*,
Viteberg. 1688. in 4. Recentioribus temporibus ope-
ra JOANNIS TAVLERI omnia, teutonice etulgata
fuerunt *Francof.* 1621. in 4. Ad illam editionem ex-
scripta fuit, ea, quae hunc praefixum habet titulum:
Des bocherleuchten und weitberühmten Lehrers D.
*JOH. TAVLERI Predigten, auf alle Sonn- und Feyer-
tage durchs gantze Jahr, so zu rechtmässiger Anstellung,*
und beharrlicher Fortsetzung eines gottseligen Lebens
und guten Gewissens sehr nütz. und dienlich sind. In
die

die hochtzeutsche Sprach treulich und fleißig überſetzet: Dessen Vrsachen der chriſtliche Leſer in der Vorrede berichtet wird. Worzu noch in dieſer Edition angehängt werden, 1) das arme Leben Chriſti, 2) Medulla animae, 3) Teutſche Theologia, 4) Thomae a Kempis Nachfolgung Chriſti. 5) Geiſtreiche Betrachtungen oder Andachts-Übungen; über das Leben und Leyden unſers Erlösers Jeſu Chriſti. 6) Wie der Menſch möge erſtbaſſtig, innig Geiſtlich, und Gottſchauend werden, und dann 7) Eine ausführliche Lebensbeſchreibung deſſen heiligen Lehrers TAVLERI. Ingleichen auch was D. Luth. Phil. Melanchth. Joh. Arndt, und andere geiſtreiche Lehrer von dieſen Predigten, als auch deſſelben Schrifften gehalten; beweifen ihre beygeſetzte Zeugniſſe. Auch iſt dieſer neuen Edition noch beygeſetzt eine Vorrede Herrn D. Philipp Jacob Spener. Franckfurt am Mayn Gedruckt und verlegt von Philipp Fieuet, Buchdr. und Händler, im Jahr 1692.

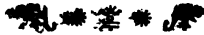
in 4. Acceſſerunt editioni, figuris ligno inciſis ornatae, praeter libellos in titulo memoratos, zwey alte geiſtreiche Büchlein Doctor Johannis von Stanzitz, weiland Abts zu Salzburg, zu S. Peter. Das erſte von der boldſeligen Liebe Gottes. Das ander Von unſern chriſtlichen Glauben, zur Erweckung der Liebe Gottes, und Vermehrung des Glaubens, in allen Gottſeligen Kertzen. Durch Johannem Arndt, weiland General-Superintendenten des Fürſtenthums Lüneburg publicirt. Repetita fuit editio Francof. 1705. in 4. Exſtant etiam editiones colonienſis. 1720. in 4. & halens. 1720. in 4.

ECCARDVS, cuius ſermones in noſtra editione ad-
 iiciuntur, Saxo-teutonicus fuiſſe dicitur, monachus
 Ordinis Praedicatorum, in Austria anno 1329. defun-
 ctus, vbi docendo & praedicando, Joan. Trithemio
 teſte, de Scriptor. ecclēſ. Cap. DXXXVII. p. 130. edit.
 Jo. Alb. Fabricii, famoſiſſimus eſt habitus. Idem prae-
 terea Trithemius, illum hoc ornauit ſlogio: Vir in
 Tom. II. A 2 diui-

diuinis scripturis eruditus, & in philosophia aristote-
 lica omnium suo tempore doctissimus, ingenio subtilis
 & clarus eloquio, sed dum nimis philosophiam inse-
 quens, nouitatem terminorum, contra theologorum
 consuetudinem, ubique curiose immiscuit, varios erro-
 res induxit, inter quos decem & septem exstant arti-
 culi, a summo pontifice damnati, & per eundem magi-
 strum ECCARDVM in fine vitae reuocati, quorum in
 expositione sua super euangelium Joannis multi con-
 tinentur. Denique magistri theologiae facultatis,
 gymnasi heidelbergensis Anno Domini MCDXXX.
 eosdem errores, cum quibusdam aliis publice conde-
 mnatos denuntiabant. Undecim autem articuli tan-
 quam suspecti; relictis sunt, qui omnes seorsum opuscu-
 lis eius, adponi ad cautelam consueuerunt. Nihilomi-
 nus ubi catholice scripsit, satis profunda & uilia dog-
 mata dedit. Talia quoque Trithemii uerbis retulit
 Anton. Posseuinus in *Adparat. sacr.* Tom. I. p. 429.
 Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliorb. med. & infim.* Lati-
 nit. L. V. p. 237 sqq. Gottfr. Arnolds *Historie vnd*
Beschreibung der mystischen Theologie Cap. XXI. num.
 LXVII. p. 412. Cum uero ille Jo. Henr. Ursinum
 in *Analect. sacris* L. II. p. 143 sqq. testem de ECCAR-
 D O producit, fallitur: nam omnia quae l. cit. legun-
 tur, non ad ECCARDVM, sed ad Nicolaum de Flue,
 siue de Rupe, helueticum, Eremitam celeberrimum spe-
 ctant. A Natal. Alexandro in *Histor. Eccles. Saecul.*
XIII. & XIII. Tom. VII. Cap. III. Artic. XII. p.
 103 sqq. viginti octo recensentur errores, quos suis
 concionibus, scriptisque vulgavit ECCARDVS, ut
 compertum fuit, ex quaestione, in ipsum habita, pri-
 mum ab Henrico, Archipraefule colonienfi, deinde
 coram Joanne XXII. Pontifice romano, qui illos ex
 Doctorum, & Cardinalium sententia, partim ex ver-
 borum sono, & ex connexione sententiarum, labem ha-
 ereseos continere, partim male sonare, temerarios esse,
 ac de haeresi suspectos, licet cum multis expositionibus
 ac suppletionibus, sensum catholicum formare uale-
 ant,

ant, vel habere pronunçiant, librosque Meo. E. C. A. R. D. I, apostolica auctoritate damnauit. Exhibuit quoque istos etrares, e litteris Joannis XXII. ex regesto eiusdem Pontificis, descriptis Odoricus Rainaldus ad ann. MCCCXVIII. num. 70. Tom. XV. Annal. p. 389. Quam subtilis vero iste ECCARDVS fuerit concionator, lectores nostri, e specimine, quod in primo statim sermone occurrit, nostrae editionis fol. CCXLII. b. excerpto, probe diiudicent. — *Sant Pauls spricht, Got wonet in einem liecht, da niemant zucken mag. Er spricht Got ist ein liecht, da nit zungangs ist, zu gott ist kein zugang, wer wider vffgat noch zunemend ist on gnaden vnd on lichte, der kam noch nie in Gott. Got ist nit ein zunemend liecht, man musz mit dem zunemenden dar sein kommen. In dem zunemende sieht man gottes nicht: Sol gott gesehen werden, das musz geschehen in dem liecht, das got selber ist. Ein meister spricht, In got ist nit ein ander noch me, noch dar vnd das. Dieweil wir in dem zugangk seind, so kommen wir nit daryn. Nun spricht er, Ein liecht vom himmel umbschein ju (scilicet Paulum, Sermo enim agit de conuersione Pauli, ad Actor. XIII.) Da meinet er, was seiner seel licht was, das ward umbgriffen. Ein meister spricht, das in diesem liecht, alle die krefft der sel überhupsen, vnd erhöhen sich die eussern sinne, damit wir sehen vnd hören, Vnd die inwendigen sinn die wir gedæncke beissen, wie weys die seyent vnd wie grundlosz, das ist wader, Als wol gedænck ich über mer, als die bey mir, Vber die gedæncken ist vernünftigkeit, als sy noch suchend ist. Sy gat all vmb vnd suchet, sy lausert har vnd dar, vnd ir gat zu vnd ab. Vber die vernünftigkeit die da suchend ist, so ist ein vernünftigkeit die da nit suchet, die statt in irem lautern einfeltigen wesen das da begreiffen ist in dem liecht. Vnd ich sprich, das in diesem liechte, alle die krefft der seel sich erhöhen. Die sinn entspringent in die gedæncke, wie hoch vnd wie grundlosz die seind das weist niemant,*

want dann got und die seel. Es sprechen unsere mei-
 ster, und ist ein schwers frag, Das die engel nit wis-
 sent die gedeycke, sy brechen aufz, und die gedeycke
 springen denn in die vernunftikeit, als die vernunfti-
 keit suchent ist, Vnd die vernunftikeit die da suchen
 ist, springet in die vernunftikeit die da nit suchend
 ist. die da ein lanter licht in ir selber ist. Das liecht
 begreiff alle kreffte, der sel in sich. Darumb spricht
 er, Das liecht vom himmel umscheyn yn &c. Cui
 quaelumus haec lumina, claritatis luce fulgore, non
 offundant tenebras.

CXII.

Sermones CONTRACTI de tempore & sanctis
 per totum annum una cum communi sancto-
 rum utilissimo & cum aliquot sermonibus de bea-
 ta virgine. De religiosis. De dedicatione, & cete-
 ris. mirifice legentem deuotione afficientes. ad
 predicandum propter seriem & modum procedendi
 captabiles facillimique veteris testamenti imitica-
 tionem in medium lucide deducentes & noui gra-
 diam salutem iocunde nunciantes non minus vul-
 gi corda in penitentiae tramitem sponte allicientes
 foeliciter incipiunt. in folio folior. 352.

Hac ratione inchoatur liber, cuius auctor paucissi-
 mis nomine cognitus, multo minus liber ipse conspe-
 ctus fuit. Vix sane vnum alterumue reprehendimus
 auctorem, qui JOANNIS CONTRACTI fecerit
 mentionem. Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 357.
 haec pauca habet; JOANNIS CONTRACTI sermo-
 nes de coena domini. *Putatur vixisse circa annum*
 1373. Paulo prolixior est Antonius Posselinus, qui
 in *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 162. scribit: JOAN-

NES CONTRACTVS *Belga, Ord. minarum, scripsit*
libros sat uberes. Concionum, quas olim exedit Jo-
annes Roelhof (Koelhof) Lubecensis. Extant
Bibliotheca Franciscanorum lubecensium. Antonii
Posseini vestigia legisse videtur Joannes Francisc.
Foppens, qui Tom. II. Biblioth. belgicae p. 620. idem
nuncupatum in typographi nomine admisit, cum scribit.
 JOANNES CONTRACTVS; *Belga, Ordinis Mino-*
rum, scripsit Sermones uberos, ad Populum & edusos
iam olim per colonienses & rolofianos, typis Joannis
Roelhoff, fol. Alii scriptores, qui catalogos & biblio-
thecas contulerunt, illius nomen silentio transmi-
serunt; In Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca med. & in-
fer. Latinitat. & in Lexico eruditorum nihil de eo in-
venimus. Ipsa, quam Anton. Posseinus, & Jo. Franc.
Foppens memorat, editio, ante oculos, versatur. B
bibliotheca portensi publicae nobiscum communitata
fuit. In fine leguntur talia verba: Sermones JO-
HANNIS CONTRACTVS ordinis Minorum, ad popu-
lum fractuose predicabiles opera magna correcti Im-
pressique per me Johannem Koelhoff de Lubek Co-
lon. civem foelciter expliciti. His autem verbis,
manu cuiusdam adscriptum legimus, auctoris pro-
prium & patriam nomen, qui JOANNES RORTZ
adpellatus fuisse dicitur. Aliud praeterea nomen ad-
didit, qua librum anno Christi circiter 1479. editum
esse perhibet. Fol. 281 saq. legitur sermo de anima-
bus, cuius particula, propterea quod ipse sermo, e
codice mendoso exscriptus fuit, in fine codicis con-
spicitur adiecta, hoc titulo: Hoc quod sequitur com-
plementum est sermonis de animabus, quod propter
mendositatem exemplaris accidit. vide ibi. Illi com-
plemento, adponitur omnium sermonum index.

Directorium sacerdotale. in fol. folior. 104.

Insignis libri raritas, ex eo colligi poterit, quod pauci admodum scriptores, illius, & auctoris, tali quidem ratione fecerint mentionem, ut in propatulo sit, illos, librum oculis minime conspexisse. Auctor est JOANNES PFEFFER siue PHEFFER, de Wydenberg, natione Teutonicus, patria Francus orientalis, vis, ut Joannes Trithemius *de Scriptorib. eccles.* Cap. DCCCLXXXIIX. p. 211. edit. Jo. Alb. Fabricii, ait, *in divinis scripturis, longo studio eruditus, & in seculari philosophia, egregie doctus, ingenio excellens, vita, & conversatione deuntus, mansuetus, & praeclarus.* Primum in academia heidelbergensi docuerat, postea autem, cum sriburgense gymnasium conderetur, inrer theologiae professores primus obtinuit locum, & theologiam, in ea vrbe, per plurimos annos docuit. Praeter Trithemium, id testatur codicis subscriptio, quae hisce verbis concepta est: *Magister JOHANNES PFEFFER de Wydenberg, sacre theologie Professor studii universalis Eriburgensis iniciator haec concepit & legit registrum complevit Anno domini M. CCCCLXXXII. (1482) Vigilia Thome Apostoli.* Mortuus dicitur a Jo. Trithemio. Cap. CCXXXV. *de Scriptor.* Germaniae, anno 1494. Conf. Jo. Simleri *Bibliotheca* p. 405. Sixti senensis *Bibliotheca sancta* L. III. p. 289. edit. *coloniens.* 1576. in fol. qui illum *vitembergensem* adpellat, & ideo notatus fuit ab Antonio Posselino in *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 238. Jacobi le Long *Biblioth. sacr.* Tom. II. p. 902. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & insin. Latinit.* L. VIII. p. 333.

Hi quidem, quos nominavimus, viri, *Directorii sacerdotalis* faciunt mentionem, sed neutrum, evoluisse librum ipsam, ex eo colligimus, quod illum

Covv-

*Commentarium in epistolas Pauli omnes esse prodiderint, cum tamen ipse auctor, initio statim voluminis, ea quae scripserit, & publice praelegerit, ad epistolas tantummodo Pauli ad Timotheum, & Titum spectare, disertis verbis pronunciauerit. Circa lectionem, inquit, epistularum beati apostoli Pauli Ad thymotheum & ad Titum libuit pro maiori eorum quae ibi dicta & dicenda sunt declaratione diuino concurrente episcopalam aliquod sacerdotale directorium paulisper concipere. & deo dante legendo studiosus in medium deducere. Et quoniam imprimis apostolus instruit & docet thymotheum de statu episcopali Ideo primo de illo videtur dicendum premittendo quaedam generalia de statu in communi secundo de statu sacerdotali, tam curatorum quam non curatorum. Ut ergo materia haec expeditientiori modo possit haberi in modum & formam dubiorum concipere. hanc proposui, diuidendo in tredecim partes & partes in paragraphos &c. Errant praeterea Sixtus Senensis, & Antonius Possennius ll. tit. qui opus quatuordecim, absoluti partibus, sua libris, scribunt, quod ab Auctore in tredecim tantummodo partes diuisum fuit. Quo tempore illud in lucem prodierit, ignoramus; Anus enim M. CCCC. LXXXII. qui in subscriptione, oculis se offert, tempus sine dubio designat, quo ultimam auctor operi imposuit manum. Litteris exscriptum est gothicis satis luculentis, initialibus autem, sua florentibus litteris, & titulo destituitur, quod indicium est, id opus, seculo XV. euulgatum esse. Partem primam praecedit index duplex, quorum alter indicat, quot paragraphos quaelibet pars contineat; alter vero res, per tredecim partes pertractatas, ordine alphabetico ob oculos ponit. In *Lexico eruditorum* JOANNIS PFEFFER nomen quaesiuimus, sed non inuenimus.*

Tractatus iam nouiter compilatus de materiis diuersis indulgentiarum per doctissimum ac famosissimum virum dominum JOHANNEM PFEFFER Widenberg Sacre theologieque professorem eximium Ac alme vniuersitatis studii friburgensis ordinarium feliciter incipit. in fol. folior. 46.

Hac ratione inscribitur liber, qui, illum quem modo descripsimus, raritate longe superat, cum nulli scriptori, cuius nomen adduximus, innotuisse videtur. Omnes quidem JOANNEM PFEFFER, opuscula quaedam praeclara conscripsisse referunt, sed eorum titulos, silentio plane praeterunt. Qua, auctor, causa fuerit impulsus, vt hoc opus compilaret, hisce initio exposuit verbis: Anno domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo (1480) indulgentie fuerunt friburgensis parochiali ecclesie pro erectione noui chori & aliis necessariis ecclesie ornamentis a summo & sanctissimo apostolico sedis papa Sixto quarto per Triennium misericorditer concessae. Ac alias per dei ecclesiam diuersis ex causis habundanter sua multiplicatae. Et quia quamplurimi proprie existimationis fantasia ducti, circa eas frequenter decipiuntur & incaute alios loquendo, aut docendo decipiunt. Vtilis indicium aliqua de hac materia diuina assistente gratia, sed maiorum morum sententias, annotare & in vniuersis questionibus principales illam materiam restringere. Noxam autem quaestiones, quas pertractat tales sunt. I. Vtrum indulgentie sint ponende? II. Vtrum diffinitio indulgentie sit bona qua dicitur indulgentia est remissio poenae temporalis debite pro peccatis actualibus &c. III. Vtrum papa vniuersalem habens potestatem dandi indulgentiam possit cuilibet homini communicare eam? IIII. Vtrum indulgentie tantum valeant quantum sonant id est tantum annunciantur aut valere predicantur.

tur. V. *Vtrum sicut papa plenariam aut plenissimam habeat indulgentiam dare ita & inferioribus se scilicet episcopis habeat indulgentiam communicare?* VI. *(Vtram in anno iubileo conuenienter detur omnibus romanam pro gratia indulgentiarum uisitantibus remissio plenaria aut plenissima de peccatis eorum omnibus?)* VII. *Vtrum sicut papa solum pro actibus exterioribus ac temporalibus rebus habeat indulgentiam dare solum habentibus uoluntatem dandi sicut dantibus aliquid temporale?* VIII. *Vtrum sicut existentes in mortali peccato indulgentiam a papa datam recipiant; ita cruce signati morientes cum firmo proposito transfretandi eandem acquirant?* IX. *Vtrum papa dans indulgentiam illis qui sunt in purgatorio possit facere quod uni eorum citius quam alteri detur liberatio?* Adpendicis loco; operi suo adiecit JOHANNES PPEFFER *) Bullam papae Bonificii IX. iubilaei; promulgatum Romae apud S. Petrum, anno 1299. XIII. Kal. Mart. pontificatus anno sexto. 2) Bullam iubilaei Clementis VI. Est haec bulla quam Clemens VI. ob morbum pestilentialem, qui Romae grassabatur, promulgasse dicitur, eadem, quam Baluzius aliquo supposititiam esse statuens, ob locum, qui in exemplari nostro; hac ratione legitur: *Concedimus fratre confessus in via moriatur quod ab omnibus peccatis suis sit immunus penitus & absolutus. Et nichilominus mandamus angelis paradisi, quatenus animam illius, a purgatorio penitus absolutam (in) paradisi gloria intraducant.* Conf. Gregor. Rothfischeri *Ablasz und Jubeliabr. Regensb. 1751. in 4. P. I. Sect. III. S. 416. p. 770 sqq.* 3) Eiusdem Clementis VI. bullam, quam dedit Auenione an. 1343. VI. Kal. Februar. anno pontificatus sui primo. 4) Bullam aui iubilaei Paulli II. anno 1470. XIII. Kal. Mai. pontificatus anno sexto. 5) Bullam iubilaei Sixti III. an. 1472. VII. Kal. april. anno pontificatus primo. His bullis pontificum romanorum accessit*

6) *Tractatus Jubilei editus & compilatus per reverendum patrem variasque iuris in urbe monasticham dominum JOHANNEM DE ANANIA Archidia. Bononiens. In anno domini millesimo. CCCC. L. (1450) procedente in apostulatu domino Nicolao quinto quem tractatum composuit dum ordinarius Bononie legabat titulum de crimine falsi. JOANNES DE ANANIA, Archidiaconus, & Professor iuris canonici, bononiensis, cognomen a Latii vrbe, quam patriam adeptus est, accepit. Gentilitio nomine illum ideo, quod infimo loco natus esset, cadere existimat Guidus Panzirolus de claris legum interpretib. L. III. Cap. XXXIII. §. XLV. p. 358. vbi illum & tali elogio ornauit: *Vir magnae religionis fuisse creditur, qui nullo unquam negotio, vel lectionibus publicis, se adeo occupari permittebat, ut aut praescriptas preces, aut sacra intermitteret. Quia etiam scrupulosae conscientiae habitus est.* Bartholomaeus Socinus *virtum magnae scientiae & conscientiae adpellat.* Ex schola eius processerant, Jureconfulti clarissimi Alexander de Imola, Andreas Barbatius, Alexander de Tartagnis, alique plures. Posteriorem in primis adeo prae ceteris dilexit, ut illi filiam suam in matrimonium collocaret. Mortuus dicitur anno aetatis LXX. quo vero tempore id acciderit, non satis constat. Guidus Panzirolus annum 1458. illi fuisse emortuam refert, sed Joas. Fichardus in *visis Jureconsultor. recensior.* p. 494. Jo. Bapt. de Caccialupis in *Historia interpret. & glossator. iuris* p. 509. Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 336. Aubert. Miraeus in *Auctar. de Scriptor. eccles.* Cap. CDLXII. p. 86. Anton. Posselinus in *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 105. Henr. Wharton in *Adpend. ad Guil. Caue Histor. litterar. scriptor. eccles.* p. 120. illum anno 1455. obiisse contendunt. Conf. de illo Marci Manruae Benavidii *Epitome viror. illustr.* Cap. CXXXIII. p. 471. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. aed. & infim. Lat.* L. VIII. p. 133. In Nicolai Burtii *elogio Bohoniae, in Jo. Gerh. Meuschenii visis sum-*
*morum**

morum dignitate & eruditione viror. Tom. III. p. 89.
hoc de illo legitur distichon:

*Canovir arta valens multum quoque ANANIA sacris
Accumulat dictis, plurima scripta tibi.*

In Bononia autem illustrata, idem Barrius, apud Meuschenium l. cit. Tom. II. p. 167. eiusmodi in eum scripsit elogium: *Addendus est JOANNES DE ANANIA, iuris pontificii ornatissimus; qui primo uxoratus, dehinc defuncta uxore Archidiaconus bononiensis effectus, quique & patrimonium suum, pauperibus, viduis, & orphanis subueniens, erogavit; templa quoque diuina reparavit. Quippe post consilia ab eo edita una duntaxat lectura super V. decretalium interpretando, (fere omne ius canonicum, dictaque doctorum singularia in unum complectens) me (Bononiani) haud sine laude immortalis decoratum reliquit. In cuius laude haec carmina in templo religionis Seruorum (Templum Seruprum, in honorem virginis Mariae dedicatum, *Mariae de Servi*, & a JOAN. ANANIA restauratum) ubi sepultus, inscripta sunt:*

*Sol fuit hic Sophiae, fuit orbis ANANIA nostri
Nunten: & in nullo sic iacet in tumulto.*

*Fassit & hoc moriens JOANNES vix sacror. Esto
Immortalis: huic gloria non tegitur.*

Tractatus illius de indulgentiis, in nostra editione, quae litteris gothicis, in eadem officina excusa videtur, e qua *Directorium sacerdotale*, praedit, quo tantummodo folia implet, Omni libro imponitur finis, tabula, ut vocatur, *abecedaria*.

Rosetum exercitiorum spiritualium & sacramentum meditationum: in quo etiam habetur materia predicabilis per totius anni circulum. Recognitum penitus & auctum multis. Praesertim primo & ultimo titulis: per ipsius auctorem (qui dum vita manebat temporalis nominari voluit) venerabilem patrem JOANNEM MAVBURNVM: natione Bruxellen. Vita autem & professione regularem seu Canonicum ex institutione diui patris Augustini cuius obseruantissimam egit vitam prius in celeberrimo cenobio Montis sancte Agnetis Traiecten. diocesis. Deinde in Francia in regali abbazia diui Seuerini iuxta castrum Nantani: in qua regularem (que multis retro annis penitus corruperat) restituit disciplinam. Postremo in Liuriacensi monasterio in quo cum (expulsi inde irreformati moribus) Canonici regularisque obseruationis viros: cum eisque aliquanto tempore vixisset Abbatis sanctus officio honorifice sepultus est.

Carmen de nomine & laude Roseti.

Nosse volens dictus cur sit liber iste Rosetum

Hoc epigramma breue lector amice nota.

Nempe velut circum peracutis sentibus horrent

Et tamen eximio flore roseta nitent:

Sic liber aspectu licet horridulus videatur:

Praecipuos fructus profert iste tibi.

Vtque rosae primum granoso cortice clausae

Viscere paulatim se referant solent.

Sic complexa breui prius hic res carmine quae-

que

Quo

Quo melius teneas: hoc magis ipsa patent.
 Floribus est iisdem duplex genus: hoc rubet:
 illud

Candicat: at dulce fragrat vtrunque nimis:
 Haud secus hic rutilo nunc mens ardescere
 amore

Nunc candere sacris aëribus instruitur.

Denique virtutes sunt, effectusque rosarum

Complures: huic qui conueniunt operi

Scilicet: exornant: confortant: exhilarantque

Olfactum recteant: inualidosque iuuant.

Carpe rosas igitur quae non marcescere norunt

Illas inuenies hoc (michi crede) libro.

Carmen Ascensianum de eodem

Est rosa pestano sub bis vernante roseto

Plurima: sed prima defluit illa die.

Est rosa MAVBVRNENS, quam plurima nata sub
 hortis

Et venti & solis vim domicura grauis

Vtquam nec Boreae penetrabile frigus aduret:

Nec phætontaeis currus adactus equis.

Hinc igitur tibi carpe rosas: studiose viator

Quae te conseruent: concilientque Deo.

Instauratum est hoc religiosissimum opus. Impensis Jo-
bannis parui & Joannis Scabelerii vulgo dicti wet-
teschbire. Venditurque ab eis sub Leone argen-
teo & insigni Basileensi, in vico sancti Jacobi, in fol.
folior. 344.

Inter romanae ecclesiae doctores, non incensibile est nomen JOANNIS DE MAVBVRNE, quem alii MAMBVRNVNVM siue MOMBVRNVNVM, alii MAVBEVNVM siue MAVVENVMV adpellant. Quo loco ille vixerit, in titulo, qui longum post se verborum, more ascensiano, trahit syrma, iam expositum fuit. Illum secundo XV. exeunte, & initio Seculi XVI. vixisse, praeter Gerard. Joan. Vossium *de Histor. latin.* L. III. Cap. X. p. 581, adnotavit Joannes Francisc. Foppens in *Bibliothec. belgic.* Tom. II. p. 688, vbi requirit, quod JOANNES DE VINEA, JOANNES DE BRVXELLA, & JOANNES TEMPORALIS nonnumquam adpellatus fuerit. Emendatione igitur indigent, quae in Josiae Simleri *Biblioth.* leguntur, vbi p. 148. JOANNES DE BRVXELLIS & p. 395. JOANNES. MAMBVRNVNVS, qui ibidem perperam Maulbornus adpellatur, veluti, vtri diversis adducuntur. *Rosetum* in duas partes principales, quamlibet partem, in quatuor distinctiones, distinctiones in *titulos*, titulos in *capita*, quae *alphabetata* vocat, alphabetata in *membra*, membra in *paragrapbos*, & illos nonnumquam in *notulas* quasdam distinxit.

I. *Prima pars*, vt auctoris verbis utamur, *principalis*, *actiuae vitae*, de *invenienda materia exercitiorum religiosorum & meditationum sacrarum* agit, & *incipientibus* vel *maxime* subscribit, & *tradit exercitia omni & tempori & actioni*, & *loco accommodata circa quae praecipue incipientium est obseruari*. I. illius partis *distinctio*, exponit de *exercitiis in genere*. II: de *exercitiis dominicalibus & festiualibus in genere*. III. de *exercitiis mentis*. IIII. de *insertione virtutum*.

~ *Secunda pars principalis*, agit de *meditabilibus & ita pertinet ad vitam contemplatiuam*. Nam in illa *sacrarum meditationum modus, formulae, & materiae congerantur*, quae *proficientibus conuenire putantur*. Quatuor etiam *distinctiones* habet, quarum I. agit de *meditatione in genere, & meditabilibus de Deo*. II. ha-

bet

bet *medicabilia de brata virgine*. III. est *de angelis & sanctis*, & IIII. habet *medicabilia de regionibus & exorticiis, in suprema regione*. IIII. dicitur *Philocannarium*, id est *inflammatorium auroris divini, in quo perfectiores inveniunt, quas circa flammigoras affectiones, & ventium in Deum inflammationes vocare & incendere habent*. Editum illud *rosarium* iam fuerat *Basileae* an. 1491: vid. *Michael Maittaire Annal. typogr.* Tom. I. p. 541. Quod autem propositum istius editioni statuendum fuerit, JOANNIS MARRVANI quemlibet docere poterunt verba, quae initio huius secundae editionis leguntur: *Rude & inemendatissimum truncum pariter & imperfectum collectarium Rosarium nostrum: quod nuper me obtinente & inuito editum est; inique impressoria arte dispersum, in aures grossissimorum atque religiosissimorum virorum: crebra atque improba efflagratione, vel tandem communi utilitate, & choritatis amore castigatur: & in consummatidnem atque perfectionem (vs auctoritas habet) qualiacumque datur: in hac praemissos, pios lectores velim: vs. & in alterius editionis prologo promissum est atque protestatum: collectarium istud esse & humile opus: non docendi gratia (procul presumptio tanta) sed solum occasione offerendas pietatis: etiam reluctante me & pertinacius obstitente: relictiis tenebris ab aliis datum in lucem, quo factum est, ut tanta scateat seu librariorum incuria: vel castigatorum inaduerentia corruptela & imperfectione: vs. depravata sint omnia viciosa mutilata & manca. Quaedam illic largiore tractu proluxa, & quaedam contra sterilibus adeo sunt breuitate perscripta: omnia plerumque & resisa necessaria multa. Quae omnia quatenus pro ingenioli nostri mediocritate assequi potuimus limatiore: hic sunt, atque suppleta: vs. castigatius exemplar & emendatioris archetypi copia desiderantibus assit ad manus &c. Raro haec secunda editio, nostra aetate occurrit, & a Michaelo Maittaire in *Annal. typograph.* omissa fuit. In fine illius haec legimus verba: *Et haec itaque lector religiose: & solutis*
tue*

tus (qualis omnes esse debemus) studiosus: opus plane di-
 vinitus Rosetum videlicet spaciosum, & summe pietatis
 refertissimum: Religiosissimo patris JOANNIS MA-
 BVENI natione Bruxellen. Professione autem canonici
 seu regularis ex institutioni divi patris Augustini:
 quam exactissime observavit in Liuriacensi cenobio:
 quod abbatis sanctus officio intra & vice & doctrine
 sanctitate decoravit: ut in facis libri latius explicatum
 est. Impressum est autem presus opus in Inchoa Par-
 rhyssorum academia opera quidem Ardensiana: sed im-
 pensis optimarum bybliotholarum Joannis parvi & Jo-
 hannis Scabeleeri: Anna Salutis nostrae M. D. X. (1510).
 Ad Idus Augusti. Deo sit laus & gloria.

Praeter tabulam verum praecipuarum alphabeticam,
 illi praemittitur & tabula singularum XXXVIII. qui-
 bus omne opus absolvitur, & tabula de modo praedi-
 candi. Incredibile est quot elogis illud Rosetum a
 romanae ecclesiae doctoribus conddecoratum fuerit;
 Anton. Possevinus in *Adparat. sacro* Tom. II. p. 320.
 sententiam suam hac ratione exposuit: Ad Rosetum
 quod attinet, crassam illius inscriptionis exposuit Auctor
 ipse Alphabete sexto, ubi legentes invitatur ad hanc quasi
 spiritualem areolam aromatari, ut de virtute in virtu-
 tem tam meditando, quam agendo crescant. Qui locus,
 ut quaedam alia, quae sequuntur, est praelegendus. Ce-
 terum, ut quod & ipse, & alii, qui sapientes, dicam, quid
 de hoc Opere sentiam, sciendum est, aliquando piis qui-
 busdam visum fuisse, non ab omnibus religiosis esse ver-
 sandum, quasi omnium instituto non quadraret. At non
 vereor, quin fuissent mutaturi sententiam, si reipsa Ro-
 setum hoc, ad meditandum, ad exhortandum, ad con-
 clonandum adhibuissent. Neque enim librum ego de
 spiritualibus legi, in quo uberius materia, & quasi opu-
 lentior thesaurus inveniatur. Scriptio quidem ac sty-
 lo, qualem ea ferebant tempora, simplici, (quippe ineun-
 te seculo millesimo quingentesimo vixit) ac syncerissimo
 spiritu, ordine, brevitare, volumine tantum absolvit: in
 quo

quo cum variis sint tractationes ad eandem meditatio-
 nem, & exercitationum spiritualium materiam perti-
 nentes, cum de officiis ecclesiasticis agis, ac de præpara-
 torio ad Missam pag. 104. in *Dietario exercitiorum Tit.*
III. Alphab. 14. de Directorio autem solvendarum ho-
rarum eodem Tit. III. Alph. 15. Joannes Francisc.
 Foppens autem l. cit. opus adpellat, plenum pietatis &
 odoriferis rosis refertum, dignissimum quod omnium de-
 votorum maxime religiosorum, manibus nunquam exci-
 dat, sanctissimis cogitationibus, & adfectibus seraphicis
 maxime adcommodatam. His adiungimus particulam
 epistolæ Jodoci Badii, ascensii, quam ad magistrum
 Joannem Saulay, insignis Ecclesiæ parisiensis Canoni-
 cum scripsit. *Rosetum, ait, honorandi ob Xp̄m patris*
JOANNIS NOMBURNI-Liutiacen. Domus Canoni-
corum dñi Augustini abbatis (dam vita manebat) di-
guissimi: cum animi non vulgari voluptate his diebus
præcepto colendo: impressimus: Tum quod tam san-
ctam viri vitam ab iis qui cum intus & in eade vorant
educti: non dubitavimus ab eo qui sic vixerit: doctri-
nam in primis salutarem emissam. Tum quod inter le-
gendam atque dirigendam opus vixi nobis sumus: nunc
cum deo: nunc cum deipata virgine: nunc cum sanctis
aiis conversari: & subinde extra nos rapi: atque in-
ter rosas illas celestes collocari (quod nisi contigerit la-
pidem merito censueris: aut truncum nulla affectione
mobilem). Tum quod viri egregii longe circumspectiore
quam nos sumus iudicio predicti (inter quos de & fabrum
mastrum Stapulen. non minus pietate quam litteratura
predictos reponimus. opus ipsum tantopere commenda-
rum: tam ob auctoritatis sanctitatem & velum in omnes
Xp̄anos: quam ob doctrine eius integritatem atque
suaavitatem. Mire etenim afficit: & (que utilissima est
scientia) hominem sese cognoscere facit & ad cor redi-
ri: mandum & pompas eius contemnere: oia mala vi-
sare: delicias carnales aspernari: deum adhoc cum
summa charitate venerari: proximam decenter dilige-
re: & se quemque ac operationes suas in deum dirigere.

Sanctos calere ac imitari. Quin etiam in omnium regio-
nam oculos mentis convertere: ut in nullo speculo evi-
dentiùs quod imiteris: quod deities perspicias. Quo-
circa non ab eè Rosetum inscripsit. (Est enim locus in
quo rose unde rosaria facies nascuntur). Nam ut in
Roseto plantabili primum conspicias plantaria: tum
frondas: tum germas turgentes: ac demum flores ipsos:
ita Author in hoc Roseto ab inuitatoria: auditório:
ordinario: dictorio: & similibus imitationibus: que
quasi seminaria quedam pietatis sunt auspiciis: per
chirographicum: scalam communionis: Ruminatiois:
supplementam sacramentale: manducatorium: saccu-
larium: examinatorium: & similia pietatis exercitia
progressus: tandem ad flores & fructus ipsos omnis ex-
ercitii bona: videlicet ad inflammationem divini amoris:
per multiplicium regionum scrutationem nos perducit:
& in eo opus non imprudenter concludit: quippe in quo
est fons legis: & consummatio exercitii beatorum in ce-
lis: quod ab eis non auferetur. Hanc unam partem
vltimam vte primam author in nonissimis diebus operi
proposuit: & adiecit: opusque totum ut ex professione
eius recitari poterit emendavit: & auxit: atque vltimam do-
nec mundiis scriptum fuisset: vivere datum fuisset:
multo enim nos labore lenisset: qui in eius characteri-
bus lectandis tantus fuit: ut non magnopere miran-
dum putem si interdum somnus obrepserit &c.

Quæ quia ita sent, non est mirandum, quod & re-
centioribus temporibus, in primis cum editio ascen-
siana, ob characterum, quibus M. A. V. B. V. E. N. V. S. opus
suum scripserat, difficultatem, non ab omnibus mendis
immunis esset, duo viri romanæ ecclesiæ, Roseti in se
susceperint emendationem, & denuo in lucem illud
ediderint. Alter est Basilus Serenius, Canonicus, re-
gularis, cuius editio prodiit Medulani apud Hieronym.
Bordonum, & Petrum Martyrem locarnum 1603. Al-
ter est Joannes Jones, londinensis, qui cum ad sacra
pontificia, & monachos benedictinos transiret, Leandri

Sancto Martino adsumit nomen, & MAVBVRNI
opus denuo prorrulit *Duaci, apud Bellervm, 1620.* in
fol. De aliis JOANNIS MAVBVRNI *Operibus*, quae
tamen omnia adhuc in mss. latent, vid. praeter scri-
ptotes citatos, Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. &*
insin. Lutit. L. VIII. p. 297 sqq.

CXVII.

Liber manualis ac introductorius in biblie histo-
rias figurasque veteris ac novi Testamenti
peroptimus. Aurea biblia vocatus, in fol. form.
minor. folior. 158.

Nomen auctoris ANTONII AMPIGOLLY, legi-
mus post indicem capitum, ordine alphabetico dispo-
situm, qui 13. & dimid. folium complet. Hisce enim
verbis, inchoatur libri prologus: *Religiosis atque do-*
castis vris in Xpt. dilectis fratribus studentibus nea-
polim. Comensus ordinis fratrum heremitarum Sancti
Augustini. Praeter ANTONIVS AMPIGOLLVS or-
ditis memorati. Salutem dilectioni vestre postulatam
referens. Ab aliis auctor vocatur ANTONIVS RAM-
PIGOLLVS, ab aliis RAMPEGOLVS, ab aliis DE
RAMPELOGIS. Vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 54.
Anton. Possseuini *Asperat. sac. Tom. I. p. 114 sqq.*
qui paullo acridem in illud opus intendit limam.
Sententiam eius ad verbum vsque reperit Casimir.
Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & script. eccles.*
Tom. III. col. 2310. Conf. Augustin. Oldoini *Arche-*
naeum ligusticum p. 50. qui auctorem, natione Italum,
genuensum, (Oudinus Neapolitanum) Doctorem
Theologiae Ordinis Eremitarum divi Augustini, ini-
tio Seculi XV. ingenio praestantem, & clarum eloquio,
celebrem fuisse scribit. Anton. Possseuinus l. cit. a-

lium ANTONIVM RAMPGOLVM, augustinianum, alium ANTONIVM E RAMPIGOLIS, Neapolitanum, Eremitam esse existimar, illique *Bibliae figuras*, huic *Repertorium bibliorum* tribuit, cum vnus tamen idemque sit auctor, & vnum idemque opus, quod mox *introductorii in bibliam*, mox *aureae bibliae*, iam *directorii bibliae*, iam *repertorii biblici*, iam alio titulo in lucem prodit. In fine editionis, quae e rarioribus libris est, haec leguntur: *Vigore infiniti cuius explicit liber bonus & perutilis Aurea-biblia appellatus veteris ac noui testa. Vlm diligenter per Johannem Zeiner de Reutlingen artificialiter effigiatus Anno dni M. CCC. LXXVI. (1476). Cui sit honor & gloria in secula saeculorum Amen &c.* Vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. V. P. I. p. 182. Omnia vero, quae de hoc libro, a Clemente IX. in *indicem librorum prohibitorum*, donec expurgetur, relato, & de hac ipsa editione dici poterant, exposita iam fuerunt in *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. VII. p. 500 sqq. Habemus editionem recentiore ad manus litteris gothicis exaratam, quae tali inscribitur titulo: *Figurarum biblie opus conducibile & perutile. Quoniam in eo omnes materie continentur per clarissimum virum ANTHONIVM DE RAMPGOLIS, Ordinis sancti Augustini in bibliam studiose applicatum.* in 8. folior. 239. Inueniuntur in illa editione, nonnullae figurae, admodum crassa Minerua, ligno incisae. In fine haec leguntur verba: *Figurarum biblie opus infame. perquam utile predicatoribus. curaue peruigili Coloniae iuxta conuentum predicatorum elaboratum falso fidere finem arripis. Anno christiane salutis MCCCCCV. (1505) Die vero VI. Martii.* In Michaelis Maittaire *Annal. typogr.* de ista editione, nihil relatum legimus. De aliis editionibus vid. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* l. cit. Christophor. Hendreich *Pandect. brandeburg.* p. 156. Alphons. Ciaconii *Bibliotheca* p. 214 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinis.*

L. I. p. 341. Jacobi de Long *Biblioth. sacr.* Tom.
II. p. 919.

CXIX.

Vocabularius perutilis terminos biblie, noui & veteris testamenti, pregnantis, ac difficiles optime declarans, *per solemnissimum sacre theologie professorem: magistrum HEINRICVM DE HAS-SIA* aggregatus, in fol. form. min. folior. 268.

Sine dubio rarissima hæc editio, ipsa illa est, quam Joannes Albert. Fabricius L. IIX. *Biblioth. med. & infu. Latinit.* p. 947. sub initium typographiæ, sine anni nota & loci prodidisse scribit. Si coniecturæ locus fuerit, illam annò circiter 1473. exscriptam crediderimus. Litterarum enim characteres gothici, qui proxime ad romanos characteres accedunt, iis similes admodum sunt, quibus eodem anno Henrici Steinhöweli *chronicq̄n* sermone vernaculo compositum, exscriptum fuit, quod in *Analectis litterariis de libris rarioribus* p. 245 sqq. descripsimus. Omni destituitur *vocabularius* titulo, & liber ipse hæc inchoatur versiculis:

*Difficiles studio partes. quas biblia gestat
Pandere sed nequeo latebras. nisi qui manifestat
Auxiliante deo. qui cui vult singula prestat
Dante iuuamem. ea nihil insuperabile restat
Propria ponuntur hic. nomina pauca sed oro.
Qui legis indulge. quoniam breuis esse laboro.
Si quem profectum tenes. hoc opus deitatis
Que dat profectum. sine qua nihil est bonitatis
Quicquid non rectum. patet hic quicquid ruditatis
Quicquid neglectum. vel quicquid inutilitatis
Supplens defectum. lector studii pietatis*

Corrige correctam, sis in usum posteritatis. I. I.
Scematis ignarus, stilus est non ab ymo limam.
Nam pollere facit operam correctio penam
Desuper irradiat, scribenti gratia dya.
Sis dux, sis sotia mea, lux & vera sophya.

Illis vericulis, verba, quae tituli loco adscriptimus, adposita sunt. Vix vnus alterue liber nobis se obtulit, qui maioribus & mirabilioribus, litteris initialibus fuerit ornatus, quae non adpictae, sed a typhotetis, formis, sine dubio, ligneis, expressae sunt. Scribendi compendia, librum lectu reddunt admodum difficilem, qui praeterea signaturis, vt vocant, & reclamantibus destituitur. Per ordinem alphabeticum dispositus, vocabulorum, quae in versione sic dicta bibliorum *valgata* occurrunt, explicationes, refert, quae maxima ex parte, ad etymologiam spectant, & Isidori, Prisciani, Papias, Hugutionis Alexandri de Villa Dei, aliorumque grammaticorum auctoritate, confirmantur. Illis insolitae, & quae risum moueant, saepe numero, explicationes, & obseruationes immistae sunt. Speciminis loco, haec talia excerpimus: *A littera sicut dicit Ysidorus in primo libro ethim. Ideo in omnibus linguis est prior quod ipsa nascentium vocem aperit unde dicitur in hystoriis Masculus recenter natus eulando dicit A. mulier vero E. unde versus E. protert aut A. quisquis procedit ab Eua. Item dicit Pristianus de tractatu de interiectione. A praepositio est & interieccio. & nomen praepositio vt a summo ad ynum. Interieccio est vt in bucolicis. Aridi ne teneras glacies fecerit aspera plantas. Et nos possumus addere quod A est interieccio dolentis, vbi dicitur A. A. A. domine Deus. Item nomen est ipsius littere sicut supra dictum est. Nepa vt ait hug. quidam serpens est, qui natos suos consumit, excepto eo, qui in dorso eius insedit vel inbaseris postea ipse qui seruatus est consumit patrem, & dicitur nepa. quasi necans partus & necans filius quia necat parentem. Et hinc tractum est, quod homi-*

ut qui bona parentum per luxuriam consumunt, nepo-
 tes dicuntur. Et luxuriosi. Et est communis generis, ne-
 pos pro luxurioso. unde: hec nepotatio isauria: &c.
 Vespero fit nona si te. inuicem in ra. Solis habet br-
 tum si te matutinis in iram. Illius occasus fit vesper
 quaelibet hora. Quo sol ut lana tegitur indigine terra.
 R. rorum cantant re rarum tympana pulsant: hec ve-
 spera. dea dicatur vesperus astrum. Item: h. uersus: su-
 muntur de grecismo ut quoruam euidentiam hanc quod
 disi hagni. quod hesperum dicitur greci hanc quod est
 inter diem et noctem. unde: hic hesperus: peri. dicitur
 stella occidentalis que in vespere post solam daretur. &c.
 Vipera est genus serpentis venenosi de quo dicit Ysaio-
 rus ebbi. XII. vipera dicitur quod vi pariat hanc. Et cum
 venter eius ad partum ingruat: catuli non expectantes
 maturam nature solutionem corruis eius lacertibus vi
 erumpunt cum matris interitu. fertur autem quando
 masculus ore inserto vipere semen expuat illa hanc ex
 voluptate libidinis in rabiem versa caput maris ore re-
 ceptum praeclidit. ita fit ut serpens uterque parent ma-
 sculus dum coit femina dum parturit. ex vipera autem
 sunt pestilli qui tiriaci vocantur a Grecis &c. Praeter
 verba, explicis vocabularius biblie magistri HENRICI
 DE HASSIA feliciter, nihil additum in calce volumi-
 nis est. Praeter hanc aliam existere editionem vix
 crediderimus, cum nihil tale, in bibliothecam cata-
 logis, quos euoluimus, relatum legimus, & pauci
 etiam inter scriptores inueniuntur, quibus, sub HEN-
 RICI DE HASSIA nomine, eiusmodi vocabularium
 existere innotuerit.

Incredibile est, quot errores viri doctissimi & in
 primis Antonius Possseuinus, qui ex vno, saltem duo-
 bus HENRICIS DE HASSIA, quinque viros effun-
 xit diuersos, quibus vna fere eademque opera tribuit.
 Ex erroribus, in tramitem eum reducere, adgressus est
 Casutir. Oudinus in *Commentar. de Scriptoris.* Et
scriptis eccles. Tom. III. col. 1252 sqq. qui vni fan-

tummodo HENRICO DE LANGENSTEIN, omnia illa opuscula vindicat, quae reliquis quatuor a Joanne Trithemio, Sixto Senensi, Guil. Eisingrenio, Roberto Bellarmino, Josepho Pamphilo, Signini Episcopo, Antonio Possentino, aliisque mira quadam oscitantia, factaque confusione adscripta fuerant. Sed ad veritatem propius illi accedere videntur, qui duos omnino HENRICOS DE HASSIA existisse statuunt, & *senioris*, & *junioris* adpellatione distinguere solent. Alterum uti iam diximus, *seniorem* HENRICUM DE LANGENSTEIN adpellant, ex Hassia oriundum, magistrum in theologia, & vicecancellarium parisiensem, postea sacerdotem & canonicum wormatiensem, qui Saeculo XIII. exeunte vixit. Referunt peacterea, quod ab Alberto III. cum *triso* cognominate, Austriae Archiduce, euocatus, Viennam concesserit, & ibidem ab anno 1384. ad vitae exitum vsque, theologiam, in Academia publice praelegarit. Inuenit etiam Petrus Lambecius, in bibliotheca caesarea vindobanensi, inter codices iuridicos, *epistolam* HENRICI DE LANGENSTEIN, ad Consules viennenses de *contractu emptionis & venditionis*, scriptam, cuius in fine tempus, quo e vitis discessit, hisce verbis, adnotatum fuisse adfirmat: *Explicit Epist. de contractibus emptionis & venditionis ad Consules viennenses edita a Venerabili Viro Magistro HENRICO DE HASSIA, sacrae Theologiae Professore egregio, qui solius recordationis anni 1397. undecima die mensis Febr. diem suum clausit extremum, scripta per Petrum Lewin eius familiarem. Orate pro eo Christi fideles. Sequitur deinde hoc Epitaphium:*

Mortales cuncti, moueat vel tumba sepulti

HASSONIS HENRICI *vermibus expositi.*

Mors est a tergo, sapiens homo se parat ergo.

vil. *Commentar. de Bibliotheca vindobonens.* Tom. II. p. 125. Conf. de HENRICO DE LANGENSTEIN, & scriptis eius, quorum maxima pars nra. in bibliothecarum loculis

loculis delitefcit, praeter Casim. Oudin. l. tit. Caesaris Egaffii Bulaei *Histor. Acaadem. parisiens.* Tom. III. p. 961 fqq. Hermannii von der Harde *magnum Concilium constantiense oecumenicum* Tom. II. in prolegomen. p. 10 fqq. Joan. Georg. Liebtnecht *Hassia mathematica Gieß.* 1707. in 4. qui illum omnium primum, Mathesin in Germaniam intulisse adfirmat. Nicol. Henric. Gundlingii *volkstaendige Historie der Gelaehrtheit* P. II. Cap. III. Sect. II. §. CXXVc p. 1189 fqq. Reliquis autem, in exponendis rebus, quae ad HENRICVM DE LANGENSTEIN spectant, praeripuit palmam Bernardus Pez. in *Dissertat. isagogic.* ad Tom. II. *Anecdotor.* p. 74 fqq. Joan. Philip. Kuchenbecker in *Supplementis ad vitam HENRICI DE HASSIA* in *Analectis hassiacis, Marburg.* 1728. in 8. P. I. p. 173 fqq. Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. mud. & infim. Latinis.* L. IIX. p. 646 fqq. vbi eidem *vocabularium*, quod descriptum, *bibliorum* tribuit.

De altero HENRICO DE HASSIA, iuniore, quem monachum carthusianum, & domus Gelciae Priorem monachorum S. Mariae fuisse, & anno 1427. mortuum fuisse scribunt, vid. praeter Trithemium & Oudinum Bernardus Pez l. cit. & Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 657 fqq.

CXVIII.

JOANNIS DE TVEREGREMATA *Expositio- nes in Psalterium.* in fol. form. minor. folior. 164.

Librum seculo XV. litteris romanis exscriptum, hac editione rarissima nitidiorem, non conspeximus. Quae in vrbe excusus fuerit liber, non constat. Ex verbis quidem, quae in fine leguntur: *Explicis laudabilis expositio super Psalterium.* Impressa per egregium magi-

Struam Johannem fabri lingonensem de Anno domini
 Millesimo CCCCLXXXII. (1482) die XXIX. marcii.
 Joan. de la Caille in *Histoire de l'imprimerie, & la li-
 brairie Paris*. 1689. in 4. p. 43. illum Lingonibus
 (Langres) excusum colligit, sed iam adiutor Michael
 Metaire in *Annal. typograph.* Tom. I. p. 429. quod
 Joannes Fabri, lingonensis, non solum ante annum
 1482. artem typographicam Taurini exercuerit, sed
 ex iisdem *Annalib. typographicis* l. cit. p. 445. adpa-
 ret; quod & post illa tempora libros, & inter alios an-
 no 1483. Terentium Taurini 1483. typis expressit.
 Igitur coniecturam facimus, quod noster codex,
 urbi taurinensi, suos acceptos referat natales. Per
 omnem codicem nulla exstat littera initialis, quae om-
 nes, ratio caecaeque colore adipsas sunt. Mul-
 ta quidem in illo scribendi occurrunt compendia, sed
 ita comparata sunt, ut haud difficulter legi queant.
 Libro praenotatur Auctoris, Episcopi Sabiniensis, & R.
 E. Cardinalis titulo S. Sixti, ad Pium II. rom. episto-
 la, qua illi librum dedicat, & auctores nominat, quo-
 rum commentarios vberiores, in compendium rede-
 git. *Cum considerassem, ait, beatissime pater, quod tem-
 poribus iam nostris pauci sapientiae student, pauciores*
²¹*perfratandis divinis misterijs insudant. paucissimi qui*
antiquorum sermone scientiaque clarissimorum patrum
explanaciones & commentaria super psalmos perlegere
curans venit in mentem meam ut inter alios studii mei
labores hunc interponerem ut ex sententiis gloriosissimo-
rum ac preclarissimorum scilicet hyeronimi augustini
remigii & cashodori qui hanc psalmorum librum ex-
uberantissimis fluminibus profundissime interpretati sunt
aliquam breuem compendiosamque intelligentiam psalmo-
rum exculperem quo pre ceteris a pluribus & etiam pau-
peribus clericis haberi posset & intelligi. — Sed ecce
mentem meam ab hac scribendi cogitatione alienabat
senectutis pondus, infirmitatum frequentia, latentis in
psalmis sapientie profunditas parabolarum quibus valla-
tar pene inexplicabilis obscuritas, & super omnia exi-
 gitas

guis ingenio & imbecillus torbellus. Sed occurrit
 ex aduerso amor publicae utilitatis &c. Liber in eccle-
 sia romana, cum aliis eiusdem auctoris operibus, in
 magna semper auctoritate fuit; cuius rei, innumera-
 biles fere illius editiones, testes esse poterunt,
 quas Michael Maistrare in *Annal. typograph.* passim,
 ex situ & tenebris produxit. Omnium sine dubio pri-
 ma est, quae Romae impressa fuit per honorabilem vi-
 rum, magistrum V. d. d. Gallum anno Domini millesimo
 quadringentesimo septuagesimo (1470) d. III. Octobris.
 in fol. Conf. Michael. Maistrare *Annal. typograph.*
 Tom. I. p. 295. Inter recentiores editiones eminet,
 quae Romae 1527 in 4. prodit.

MOYSE DE TORQUEMADA

JOANNES DE TORQUEMADA, sive, TYRRE-
 CRÉMATA, Hispanus, cognomen adsumsit a patria,
 Torquemado dioeceseos palentinae oppido. Natus
 fuit anno 1388. & Ordini Praedicatorum se adtinxit.
 Theologiae & iuris pontificii Doctor parisiensis, maxi-
 mam nominis, & inter Theologos pariter & Jurecon-
 sultos, sibi paravit famam, & post varia munera eccle-
 siastica, tandem in Collegium R. E. Cardinalium, ab
 Eugenio III. Pontifice anno 1439. receptus, & epi-
 scopatus primum orensi in Galicia, deinde albeni, &
 tandem sabinensi in Italia praefectus fuit. Cum in
 Concilio basileensi anno 1431. celebrato quaestio ven-
 tilaretur an Pontifex supra concilium sit, an vero illi
 subiectus esse debeat? JOANNES DE TORQUEMA-
 DA, Eugenii III. ad id concilium legatus, ut contra
 Hussitas disputaret, strenue sedis apostolicae auctori-
 tatem, quamvis in isto conatu defendere, & tueri ad-
 gressus est. Scripta, quae in hac controuersia ab illo
 composita, & recentioribus temporibus euulgata
 fuerunt, diligenter & accurate recenset Nicolaus An-
 tonius in *Bibliothec. hispan. veter.* Tom. II. L. X. Cap.
 X. p. 189 sqq. In concilio florentino, cum Marbo
 ephesio, graecae ecclesiae propugnatore fortissimo, in
 certamen descendit. Diei obiit supremum Romae,
 in

in coenobio S. Mariae super Minervam (S. Mariae
 pro Minerva), quod ipse vivus extruxerat, & moriens,
 centies mille aureis ditaverat, die XXVI. Septembr.
 anno 1468. aetatis anno LXXX. Corpus eius condi-
 tum est, in templo istius coenobii, in fasello annun-
 ciatae, (*Cappella della annunziata*), cuius nobilissimam
 societatem pro puelis maritandis instituit. Epita-
 phium quod ista sodalitas, ipsius sepulchro marmoreo
 splendidissimo inscripsit, his verbis conceptum est:

E. JOANNI HISPANO VALISOLETANO
 EX VETERE TYRA, NOBILISQUE FAMILIA
 DE TYRRECREMATA,

ORDINIS PRAEDICATORVM.

REVERENDISSIMO E. CARDINALI EPISCOPO SABINENSI,
 PIETATE, AC DOCTRINA CLARISSIMO,
 MULTIS LEGATIONIBVS EGREGIE FUNCTO,
 B. VIRGINIS ANNUNCIATAE
 SODALITIS
 AVTHORI SVO POSUIT

OBIT ROMAE VI. KAL. OCTOBRIS
 AN. DOM. MCCCCLXVIII.
 AETATIS VERO SVAE LXXX.

Vid. Guid. Panziroli *de claris Legum interpret. L. III.*
 Cap. XXXVII. p. 365. Differt haec inscriptio sepul-
 cralis, plane ab illa, quam retulit Augustin. Oldoinus
 in *Asbenaco* romano p. 435. Conf. praeter scriptores
 iam citat. & multos alios, Anton. Possuini *Adparat.*
Jac. Tom. II. p. 262. Henr. Wharton *Adpendix ad*
Guil. Caue Histor. litterar. Scriptor. ecclesiast. p. 117
sqq. Jac. Quétif *Scriptor. Ordinis Praedicator. Tom.*
I. p. 837 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliob. med. & in-*
fin. Latinis. L. VIII. p. 474 sqq.

Questiones Evangeliorum tam de tempore quam de sanctis JOHANNIS DE TYRRECREMATA Cardinalis. in fol. form. minor. folior. 361.

Istius libri, non multae exstant editiones, quae causa est, quam ob rem ille rarius inveniatur. Editio, quae in bibliotheca portensi adseruatur, neque anni, neque loci, neque typographi indicio instructa est, omnes tamen notas characteristicas praese fert, quibus libri, seculo XV. impressi, ab recentioris aetualibris dignosci solent. Litterae initiales minio & caeruleo colore adpictae sunt. Opus ipsum in duas dispescitur partes, quarum prior, hac ratione inchoatur: *Incipit materia aurea enucleata ex originalibus versutam & viciorum. flos theologie nuncupata secundum ordinem alphabeti pro sermonibus applicabilis, quoniam de tempore quam de sanctis totius anni.* Ceterum haec pars per locos communes alphabetico ordine disposita est. Illam varii praecedunt indices, quorum ratio, in prologo exponitur. Cum ad plenioram cognitionem rei ordo deducatur: necessarium est hic ponere huius solennissimi ordinem opusculi, ut quibus, legere placuerit facilius salutiferum reportent fructum. Erit autem ordo operis huius, talis quod primo veniant themata sermonum de tempore tam de epistolis quam euangelis ac aliis scripturis authenticis per totum annum. De sanctis & communis sanctorum nec non de quibusdam aliis singularibus & notabilibus materiis cum suis remissionibus pro simplicibus predicare volentibus. Post themata vero ponetur tabula alphabetica in se continens & concludens omnes & singulas materias huius totius operis, ut facilius sit recursus volentibus diversas & copiosas habere materias, & unusquisque recipere possit quod sibi placitum fuerit. Sequeturque tabula secundum ordinem alphabeti ipsius aures materiae applicabilis suis floribus theologie in se. Vltimo ponitur tabula de tempore &

de sanctis per circulum anni cum questionibus ex sancto
 thoma euulectis & extractis per illuminatissimum vi-
 rum dominum JOHANNEM DE TURRECREMATA
 sancte sedis apostolice cardinalem ordinis predicatorum
 sancti Sixti vulgarter nuncupatum. Composita sunt
 hec ad laudem dei omnipotentis. gloriosissimeque virginis
 Marie, & omnium sanctorum. nec non ad salutem ani-
 marum. & in salute animarum proficere volentium.
 Anno dni. M. CCCC. LXXX. (1480). Forte hic numerus an-
 num designat, quò hæc editio in lucem prodiit. In
 fine istius partis, hæc occurrunt verba: *Explicit ma-
 teria aurea & euulecta flos theologie nuncupata. appli-
 cabilis ad sermones per totum annum tam de tempore
 quam de sanctis cum registro thematum & tabula abe-
 daria omnium materiarum in libro presenti con-
 sentarum.*

Posterioris partis titulus est: *Questiones euulectio-
 num tam de tempore quam de sanctis collecte per R. D.
 JOHANNEM DE TURRE CREMATA fabinen. san-
 cte romane ecclesie cardinalem sancti Sixti.* Dicant il-
 lud auctor, *Sacro & colendissimo reuerendissimarum pa-
 trum sancte ecclesie romane dominorum cardinalium
 Collegio.* Queritur in epistola dedicatoria, inter alia,
 quod inter prelatos pauciores sint qui sacre theologie
 profundioribus rebus operam dent suam. Quod auto-
 graphum suum Archiepiscopo rothomagensi commite-
 rit, patet ex epistolae conclusione: *Suscipiant ergo V.
 R. d. hoc exiguum munus paruumque opusculum in se-
 nio meo pro omnium utilitate exiguis meis viribus ela-
 boratum. quod utinam tanta beniuolentia ab eis susci-
 piatur, quanta cum affectione sit insudatum. Poterit
 observari libellus iste in manibus reuerendissimi domini
 rothomagen. qui pro sua dulcissima humanitate copiam
 prestabit cupientibus scribere. Recomendo me d. v. R.
 quas longo tempore ad felix universalis ecclesie regimen
 deus conseruet. Huic etiam parti duo indices præ-
 mittuntur.* In fine codicis hæc leguntur verba: *Fi-*

nunt. *questiones euangeliorum tam de tempore quam de sanctis domini* JOHANNIS DE TVRRECREMATA Cardinalis feliciter. Varias libri editiones, qui etiam aliquoties titulo *questionum spiritualis conuiuii delicias praeferentium super euangelis tam de tempore quam de sanctis*, euulgatus fuit, recenset Jo. Albert. Fabricius Libr. VIII. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 475. Vetustissima, & sine dubio, omnium prima est editio, quae Romae impressa dicitur, per Johannem Scheurenner de Bopardia sub anno M. CCC. LXXVII. (1477.) die Mercurii ultima Aprilis. Vid. Michael. Maittaire *Anal. typogr.* Tom. I. p. 378. Recentissima, quam Jo. Alb. Fabricius l. cit. memorauit, est Paris. 1510. in 8.

Inter rarissimos libros referri merentur eiusdem JOHANNIS DE TVRRECREMATA *meditationes*, cum figuris ligno incisis, quae imagines referunt, quibus JOHANNIS DE TVRRECREMATA iussu, templum sanctae Mariae super Minervam exornatum fuit. In fine operis, in fol. formae maior. excusi, quod apud amicum, cum studiorum causa, in academia Lipsiensi commoraremur, conspeximus, haec leguntur verba: *Finite sunt contemplationes Reuerendi patris Domini JOHANNIS DE TVRRECREMATA sacrosanctae Romanae ecclesiae Cardinalis posite & depictae de ipsius mandato in Ecclesia ambitu sanctae Mariae de Minerua Rōtme non atramento plumali calamo neque stylo aereo sed artificiosa quadam adinventione imprimendi seu characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei laudem industrieque est consummatum per Vdalricum Gallium Alemannum & Simonem de Luca Anno Domini M. CCC. LXXIII. (1473) die vero XVII. Octobris regnante Sixto quarto pontifice maximo. Opera JOHANNIS DE TVRRECREMATA omnia, IIX. Tomis in fol. iam Anno 1472. Augustae Vindelicorum edita esse ex Jo. Sauberti *Historia Bibliothecae noribergensis* p. 121. & e Cornel. a. Beughem *incunabilis typogr.* p. 139. notauit*

notavit Michael Maittaire in *Anal. typogr.* Tom. I. p. 1321. Joannes Saubertus I. cit. auctorem JOANNEM DE TURRE appellat, eiusque opus VI. tantummodo Tomos, in Bibliotheca nerimbergensi adseruari memorat.

CXXI.

Theologia naturalis. siue liber creaturarum specialiter de homine & de natura eius in quantum homo. & de his que sunt ei necessaria ad cognoscendum seipsum & deum. & omne debitum ad quod homo tenetur & obligatur tam deo quam proximo. in fol. form. minor. fol. 163.

Quamvis Joan. Amos Comenius homo *ναφθοζος*, in libro *de uno necessario*, *Amstelod.* 1668. in 4. Cap. VI. p. 49. RAIMVNDVM DE SÆBVNDË in illa sua *theologia naturali*, omnia, quae ad Dei & hominis cognitionem, aeternamque illius gloriam, & huius salutem, spectant, tam apodictice deduxisse adfirmet; ut contradicere non liceat, emanctioris tamen naris homines, suo Comenium abundare sensu patiuntur, & RAIMVNDI *theologiam naturalem* ad eorum ablegant librorum classem, e quibus vel nihil vel parum utilitatis redundat ad lectores, cum acumen quidem ingenii prae se ferunt, quod tamen plus subtilitatem, quam veritatem consecrari videtur. Theophilus sane Rainaldus in prolegom. *theolog. natural.* §. LXXXVI. p. 36. *illom*, ait, *animis arentem & incultum paucorum, qui ad manum sunt, antiquiorum naturalis theologiae tractatorum, SEBVNDII & Bōneti philosophandi rationem ut improbare non est animus, ita nec inire praesertim cum creator, quod operis fronte praesertur, praestitisse visus sit, sed dimissis apud verumque plerisque naturali luminis peruenit, insuper apud posteriorem*

integra prope intelligentiarum creaturarum tractatione praecipua, ad ea quae reuelatio sola detexit, ratione confirmanda excurrunt, non magno precio operae, ut Palacius in I. Dist. 2. Disp. 3. fuisse tradit. In eiusdem postea sententiam discessit Jacobus Thomasius, in Praefatione LXXVII. de origine bellorum meditatio RAYMUNDI DE SABVNDI discussa, quae legitur in eius praefationibus sub auspiciis disputationum suarum in academia lipsiensi recitatis, Lips. 1683. in 8. p. 501 sqq. ubi haec talia legimus: Vixit ante secula duo & prope dimidium RAYMUNDVS DE SABVNDI, Scriptor Hispanus, vir, ut illa ferebant tempora, eruditionis non exiguae. Quanquam autem eius vix unum atque alterum memorari librum video: non tamen ignotam literatis opus est eius, quod Theologiam naturalem, siue Librum creaturarum inscripsit. Deliberatum in eo habuit non docere modo, verum etiam demonstrare, quicquid hominem suae salutis cupidum & credere oporteat & facere, siue officium eius versus hominem spectet, siue versus Deum. Scilicet eorum manipulo se miscuit, qui nimis audaci conatu argumentis ex humanae rationis lumine deriuatis illa quoque demonstranda sumserant sibi, quae sola nituntur diuina reuelatione: quo nomine temeritatem eius Theophilus quoque castigat Raynaudus. Cui quidem citius assentiatur, quam Comenio, — — Est in quibusdam quae demonstrare Lectori suo voluit, Hispanum illum iusti ponderis argumenta protulisse: certe omnia eius talia esse tantum abest, ut concedam Comenio, ut in iis etiam, quae non difficulter indagari oculo humanae rationis possunt, alicubi eum nescio ridicule dicam, an miserabiliter philosophatum esse, ausum contendere. Quarum quidem hallucinationum haec opinor, inter praecipuas causa est, quod arti lullianae deditus bonus fuit: huius enim in eo peritiam video commendari ab Henrico Cornelio Agrippa; (in epistol. dedicator. ad Joan. Laurentinum, in Commentar. in artem breuem Raimundi Lullii, Tom. II. Operum p. 242. edit. lugdunens. 1600. in 8.) mibi Tom. II. C c vero

vero persuasum est, in illa tota arte plus esse iactantiae quam virium, plus amittas in superficie, quam intus & in cute neruorum &c. Conf. Meric. Casaubonus of *Credulity and Incredulity in things diuin and spiritual*, London 1670. in 8. p. 16. Joan. Hoornbeek *de Conversione Iadorum & gentilium*, Amstelod. 1669. in 4. L. I. Cap. II. p. 94. Thomas Crenius in *Animaduersionib. philologicis & historic.* P. VIII. Cap. II. p. 101 sqq. Scripsit autem aduersus RAYMUNDI DE SABVNDI Obtrectatores, *apologiam* Michael de Montagne, quae legitur in eiusdem auctoris *Essais* L. II. Cap. XII. illumque praeterea defendit in epistola ad parentem, quae adiecta fuit recentioribus editionibus de *l'Essais v. c. londinensi* 1724. III. Tom. in 4. *parisiensi* 1725. III. Tom. in 4. & *bagensi* 1727. V. Tom. in 12. Lepido errori occasionem dedit Michaelis de Montagne *apologia*. Joannes enim Wowerius *Centur. I. Epist. LX.* p. 120. edit. *Hamburg.* 1618. in 8. scribit: *Adde theologica mystica, & quae ad antiquitatem ecclesiae pertinent, cuius argumenti plurima conquirunt. Et erit, cum intelligas, me haec non minus excoluisse, quam alium quemquam hac fama celebrem. Inter illa REMONDI SEBAVDI theologia naturalis, quam conuertit in gallicum sermonem Dominus de Montaigne, qui in Esaiam Apologiam conscripsit. vbi e voce Essais, Esaias confictus fuit.*

Recensionem *Theologiae naturalis* RAYMUNDI DE SABVNDI, in qua potissimum constitutum illi fuit, euincere, nihil in religione christiana contineri, quod rationi humanae non sit consentaneum, vid. in Joan. Alb. Fabricii *Detectu Argumentorum & syllabo scriptorum, qui veritatem religionis christiana adseruerunt*, *Hamburg.* 1725. in 4. p. 454 sqq. Eo autem temeritate processit, vt titulo XLVII—LV. Trinitatem personarum in Deo, e lumine naturae demonstrare sustineret. Prologum etiam a Clemente IX. pontifice rom. in *indicem librorum prohibitorum* relatum esse,

ob dogmata quae complectitur paradoxâ, docet Anton. Possevinus in *Adparatu sacr.* Tom. III. p. 121. Fuit autem hoc opus, quod CCCXXX. titulis abfoluitur, ab auctore, ut in codice Regis Galliae, quem vidit Oudinus, legitur, anno 1434. Tolosae inchoatum, & anno 1436. ad finem perductum, & saepissime praeteritis temporibus vulgatum. Recenset varias editiones Joannes Vogtius in *Catalog. libr. rar.* p. 594. ubi illas omnes ita euanuisse scribit, ut vix hoc tempore adpareant. Conf. Jacob. Friderici Reimmanni *Catalogus Bibliothecae theologiae Systematico-criticus* p. 977. & 1063. Theophili Sinceri. *neue Sammlung von lauter alten und raren Büchern* P. VI. p. 525 sqq. qui omnes insignem operis raritatem confirmant. Editio, qua utimur litteris gothicis exscripta, *tabulam* alphabeticam praemissam habet, & huius initium ducit verbis: *Incipit theologia naturalis, sive liber creaturarum specialiter de homine & de natura eius in quantum homo. & de his quae sunt ei necessaria; ad cognoscendum seipsum, & deum, & omne debitum, ad quod homo tenetur & obligatur, tam deo quam proximo. compositus a venerabili viro, magistro RAYMUNDO DE SABUNDE, In artibus & medicina doctore. & in sacra pagina egregio professore* Typographus coronidis loco haec addidit: *Finit liber creaturarum seu natura sive de homine propter quem alie creature facte sunt. ex cuius cognitione illuminatur homo in cognitione dei & creaturarum.* Impressus Argentine per Martinum Flach. inibi consuevit Anno incarnationis dominice Millesimoquadringsesimononagesimo sexto (1496) mens. vero Januarii die vicesimoprime. Quam vero editionem omnium primam nominaveris, difficile dictu est. Nam Christianus Schoettgenus in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim.* Latinitas. L. XVII. p. 117. editionem adducit, sine loci & anni indicio, in 4. vulgatam, & in Theophil. Sinceri *neuer Sammlung von lauter alten und raren Büchern* l. cit. describitur editio vetusta, in fol. quae in calce *Dauentrie per Richardum*

Richardum Passroed, non addito anno, excusa dicitur. Illam anno 1487. in lucem editam esse perhibet Cl. Vogtius l. cit. sed in Michael. Maittaire *Annal. typographicis* nihil tale relatam legimus. Occurrit quidem Tom. I. p. 489. editio in fol. an. 1487. sed neque vrbis dauentriensis, neque Richardi Passroed mentio facta legitur. Miramur quod Cl. Vogtius ad Testimonium Theophil. Sinceri l. cit. & Henr. Whartoni in *Adpendice ad Guil. Caue Histor. litterar. Scripser. ecclesiast.* p. 104. prouocauerit, cum neuter Dauentriae anno 1487. eiusmodi editionem, ex Richardi Passroed officina typographica prodisse dixerit. Recentissima, quam Christian. Schoetegenius h. cit. aduulit editio, est *amstelodamensis* 1661. in 8. Non tamen integrum librum refert haec editio, sed compenditum potius est, a Joanne Amos Comenio confarctatum. Ipse id testatur Comenius, in libro *de vno necessario* l. cit. vbi ait: *Liber (Creaturarum) est copiosum 330. Venetiis, Lugduni, Francofurti editus: ob prolixitatem tamen, & eorumdem crebram repetitionem, stylique, quam a sui seculi barbarie traxit, scabritiem, paucioribus, quam optandum erat notus, aut lectus: ideoque a nobis contractior & lucidior Amsterdami auper editus. Sed iacet sic etiam, merx sine emptore: Mundo inter margaritas, & quisquillas non distinguente, labyrinthisque suis potius, quam subministratis undecunque Ariadnes filis, attendente.*

Parentis sui iussu librum in sermonem gallicum transtulit, quem iam nominauimus, Michael de Montagne, cuius versio, titulo: *la theologie naturelle de RAYMOND SEBON traduite du latin par Michel Seigneur de Montagne, Paris. 1581.* in 8. in lucem emissa, & postea aliquoties repetita fuit. Causam, qua pater impulsus, filio hoc commisit negotium his verbis retulit in *Essais* L. II. Chap. XII. *Pierre Bunnel homme de grande reputation de sçavoir en son temps, ayant arresté quelques jours à Montaigne en la*

compagnie de mon pere, avec d'autres hommes de sa sorte, luy fit present au deloger d'un livre qui s'intitule: Theologia naturalis, sive liber creaturarum Magistri RAYMONDI DE SEBONDE. Et parce que la langue Italienne & Espagnole estoient familières à mon pere, & que ce livre est basti d'un Espagnol haragouiné en terminaisons latines, il esperoit qu'avec bien peu d'ayde il en pourroit faire son profit, & le luy recommanda comme livre tres-utile & propre à la saison, en laquelle il le lui donna; ce fut lors que les nouveautés de Luther commençoient d'entrer en credit — — — Or quelques jours avant sa mort, mon pere ayant de fortune rencontré ce livre sous un tas d'autres papiers abandonnez me commanda de le luy mettre en François. Il fait bon traduire les Auteurs, & comme celoy-la, ou il n'y a guere que la matiere à représenter, mais ceux qui ont donné beaucoup à la grace & à la l'élegance du langage, ils sont dangereux à entreprendre, notamment pour les rapporter à un idiome plus faible. C'estoit une occupation bien estrange & nouvelle pour moy, mais estant de fortune pour lors de loisir, & ne pouvant rien refuser au commandement du meilleur pere qui fut oucques, j'en vins à bout comme je pus, à quoy il prit un singulier plaisir, & donna charge qu'en le fist imprimer, ce qui fut excuté apres sa mort &c. Conf. P. Baile Dictionnaire historique & critique Tom. III. p. 2561. not. C. Nicéron Memoires Tom. XVI. p. 216. Retulit Christian. Schoettgenius l. cit. quod anno 1739. Lipsiæ in auctione publica, versio, illa, quam dedit Michael de Montagne antiquior, hoc titulo insignita *La Theologie naturelle de D. RAYM. SEBON mise en François par Mad. Leonor. Royne de France, Paris. 1551.* in 4. vendita fuerit & quod Johannes Martin, eodem anno aliam versionem in 4. euulgauerit. Quod ad primam adinet, minime a nobis impetrare possumus, vt eiusmodi extare versionem, credamus, cum omnes bibliothecarum catalogi, & historiae litterariae gallicae scriptores, nihil tale

retulerunt. Sine dubio ipsa illa Joannis Martini, parisi-
 -risini, primum Maximilianî Sfortisæ, mediolanensium
 ducis, deinde Cardinalis Lenoncourtii, Secretarii vest
 versio, cuius titulus, qui talis est: *La Théologie natu-
 -relle de Dom RAYMOND SEBON, Docteur excellent
 -entre les modernes, mise de Latin en François, suivant
 -le Commandement de Madame Leonore, Royne Honai-
 -riere de France, Paris, impr. par Michel Vascosan 1551.*
 in 4. folior. 140. ab homine imperito excerptus, &
 mutilatus in Catalogum, quem vidit Christianus Schoett-
 -genius, relatus fuit, id quod sæpe numero in auctio-
 -num catalogis fieri solet. Incidit, ut rem lepido ex-
 -emplo illustremus, haud ita pridem in manus nostras
 catalogus, in quo aliquot *Novi Testamenti* editiones
 graeco-latinae, veteres & recentiores reperiebantur,
 quas ineptus & imperitus catalogi scriptor, omnes, ex
 -editione *H. Kainbii* produsse adnotauerat. Ex verbis
 enim graecis *H. KAINH*, editorem quemdam *H.*
Kainb. effinxerat. Quod autem ad Joannis Martini
 -versionem adinet, quam etiam Michael Mairraire
 -Tom. III. *Annal. typogr.* p. 600. refert illa non *theologiae*
 -*naturalis* siue *libri creaturarum*, qui non methodo dia-
 -logica conscripta est, sed libri potius versio est, quem
 -nonnulli *theologiae naturalis* compendium esse existi-
 -mant, hoc, ut alias iam editiones taceamus, titulo
 -editi: *RAYMUNDI SEBUNDII de natura hominis*
 -*dialogi, viala animae ab auctore inscripti, Lugduni ex*
 -*officina Sebast. Gryphii 1544.* in 8. In illis *dialogis*
 -*RAYMUNDVS* & Dominicus Seminiturbius de homi-
 -nis natura, de cognitione Dei, de cognitione sui, &
 -proximi, de omni debito, quo Deo & proximo ob-
 -stricti obligamur, colloquuntur. De Joannis Martini
 -versione gallica Niceron in *Memoires* Tom. XLII. p.
 -338 sqq. haec adnotavit: *Martin dit dans son Epître*
 -*au Cardinal de Lenoncourt, datée du 20. Juillet 1550.*
 -*que c'étoit la traduction d'un petit sommaire latin; ex-*
 -*trait d'un fort gros livre, fait il y a plus de trente ans*
 -*par un Docteur Espagnol nommé RAYMOND SEBON,*
 -*qui*

qui étoit alors Professeur en l'Université de Toulouse. Elle est divisée en six dialogues, & non point en sept, comme le dit du Verdier (& post illum Mich. Maittaire, & Christ. Schoettgenius II. cit.) & contient 86. chapitres suivis. Le premier dialogue traite de la nature de l'homme, le second des bienfaits de Dieu, le troisième de l'amour divin, le quatrième du culte de Dieu, le cinquième de la chute de l'homme & le sixième de sa réparation. Cum igitur extra omnem dubitationem positum est, violam animae, librum a theologia naturali, plane esse diuersum, & operis tantummodo prolixioris compendium, ab ipso RAYMONDO compositum, non solum quae de versionibus gallicis protulit Schoettgenius, emendatione indigent, sed ea etiam, quae leguntur in *lexico eruditorum* Tom. III. col. 463. RAYMOND DE SEBONDA, *schrieb* quæstiones disputatas, *machte sich aber durch seine theologiam naturalem, die bald vnter dem titel liber creaturarum, bald vnter der rubrik viola animae, bald mit der Aufschrift de natura hominis gedruckt — worden au berühmtesten. De versione theologiae naturalis hetrusca, quam Marcus quidam Ginnammi in vulgus Venet. 1633. edidisse dicitur, vid. Christ. Schoettgenius I. cit.*

RAYMONDVS DE SARVNDE, quem scriptores nonnunquam SEBVNDA, SEBONDE, SEBEIDE, SANT-SEBEIDE, & SEBON adpellant, Hispanus, artium, medicinae, & theologiae Doctor fuit, qui *obscuri aequae nominis, & conditionis, vt Nicol. Antonius in Biblioth. hispan. veter. Tom. II. L. X. Cap. III. p. 141. scribit, non ita tamen, obscurae ad posterum, in monumentis ab eo relictis, famae, Barcinone oriundus fuit, & academiam tolosanam, medio seculi XV. tempore doctrina, & praelectionibus suis illustravit. Ambrosius ab Altamura illum quidem in Adpendice ad Bibliothec. Dominicanor. p. 454. inter illos homines retulerat, qui relicta Judaeorum superstitione, ad*

christiana transferunt sacra; Cum autem hoc commentum, Philippi Jacob. Mauffaci potissimum innititur testimonio, qui in *prolegomen.* ad Raimundi Martini *pugionem fidei*, scripserat, quod Michael de Montagne, *zoto Capite Apologiae*, RAIMVNDVM DE SABVNDÉ, ex Judaeo Christianum repraesentauerit, id iam explosum fuit a Petro Baile in *Dictionnaire historique & critique* l. cit. not. A. ubi omnem Michaelis de Montagne *apologiam* se ideo perlegisse, & nihil prorsus tale inuenisse scribit. Conf. Henric. Scharbau *Judaismus detectus* p. 121. Jo. Christoph. Wolfii *Bibliotheca Hebraea* Tom. III. p. 991 fqq. Legi praeterea de RAIMVNDO DE SABVNDÉ merentur Jo. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCLXV. p. 179. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 598. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 2367 fqq. Jo Francisc. Buddei *Ifagoge historico-theologic.* Tom. I. p. 288. & scriptores, quos iam passim nominauimus.

CXXII.

Liber Generationis & Regenerationis Adam, siue de historia generis humani. Operis magni pars prima, id est, Anima. BENED. ARIA *Montano Hispalen.* Descriptore. *Antuerpiae, ex officina Plantiniana, apud viduam, & Joannem Martum.* M. D. XCIII. (1593) in 4. pp. 599. exceptus foliis prioribus & posterioribus 12.

BENEDICTVS ARIAS, montanus hispalensis, opus moliebatur, in tres partes diuisum, quarum haec *Anima* titulo conspicua prima est. Secundae vero, quam *corporis* titulo, insignire statuerat, particula tantummodo siue *Caput* in lucem exiit, reliquum, cum
tertia

tertia parte, et *uestium* titulum, vt Niceron in *Me-
moires* Tom. XXIIIX. p. 114. testatur, destinauerat,
non ad finem perductum fuit. Praemittitur libro ra-
riori praefatio satis proluxa, & *uotum Deo auctori ef-
ficatissimo*, carmine elegiaco distichor. 13. *nuncupa-
tum*. Quid in Opere in octo libros diuiso inuenia-
tur, capitum, lectorem docere poterunt, argumenta,
quae heic in eius gratiam excerptimus.

Libri I. Cap. I. de veritate Dei.

Cap. II. *de natura Dei.*

III. *Deum natura unicum personis esse trium.*

IIII. *De nominibus Dei.*

V. *De prophetis.*

VI. *De Angelis.*

VII. *De proposito Dei.*

IIIX. *de hominis natura.*

VIII. *de viri ac mulieris conuentione & fa-
cietate.*

X. *de lege naturae.*

XI. *de Angelorum electione, ac lege.*

XII. *de angelorum quorundam imprabitate, defe-
ctione & abdicatione.*

XIII. *de hominis electione, ac lege.*

XIIII. *de praecceptis homini in principio datis.*

XV. *de Defectione & casu hominis.*

XVI. *de conuersione humani status.*

XVII. *de antiqua Luciferi lite & coussa.*

Libri II. Cap. I. de reuocatione hominis.

II. *De hominis ingenio, facultate, labore, cura, &
inconstantia, a constitutione mundi.*

III. *de experimento hominis vario.*

IIII. *de hominis arbitrio.*

V. *de propagatione humani generis, & morum at-
que doctrinae corruptela.*

Libri III. Cap. I. *de hominum instauratione, & salutis publicae curatione.*

II. *de diuinis institutionibus post diluuium, ac maximi promissi instauratione.*

III. *de gentium propagatione, atque diuersorum morum causa.*

III. *de diuisione prima gentium, familiarumque & studiorum varietate.*

V. *De variis gentium studiis & moribus.*

VI. *de posteritate Semi.*

VII. *de Abrami euocatione.*

IX. *de circumcisionis foedere.*

VIII. *de tentatione Abrahami.*

X. *de promotione diuini propositi apud Isaacum.*

XI. *de Jacobi indole.*

XII. *de promisso promissique conditionibus ad Isaacum repetitis & instauratis, deque perpetua & certa prouidentiae diuinae erga pijs, tutela & cura.*

XIII. *de primaria haereditatis iure, Jacobi causa firmato.*

XIII. *de Jacobi felici fuga, exilio, ac labore.*

XV. *Israëlis historia.*

XVI. *de statu hominum ad Moyse usque aetatem.*

Libri III. Cap. I. *de legis beneficiis & causa.*

II. *de altero praecipuo legis beneficio & munere.*

III. *de gente in regnum optata, deque legis opportunitate.*

III. *de lege manifeste publicata ac legumlatoris Dei haud ambigua fide.*

V. *Adlocutionis forma.*

VI. *De partitione ac diuisione legum, eorumque exercitatione ac usu.*

VII. *De officiorum sive actionum generibus diuina lege definitis.*

IX. *Imperiorum sive iussorum enumeratio & catalogus.*

VIII. *Vetitorum tabula.*

Libri V. Cap. I. de legis promulgatione, exceptione foedere: de duplici promissorum ratione: tum de mi-
nis & valedicta.

II. de severitate, concinnitate, ac sanctimonia legis
externa.

III. de foederis passionibus & conditionibus.

III. de legis promissis & veritate.

V. de instaurato foedere.

VI. de fide promissorum Dei.

VII. de expugnatione ac possessione regnorum in terris
ac de eiusdem stabilienae lege, pacto & omine.

Libri VI. Cap. I. de humanarum rerum varietate, in-
constantia, & crebra in peius mutatione, ex homi-
nis culpa ac vitio.

II. De animorum & consuetudinum impotente de-
pravatione.

III. Clementiae & benignitatis, Dei exemplum il-
lustre.

III. de nouo & indigna praeposteroque hominum
consilio.

V. de rege hominis, & regni vario usu.

VI. de populi ac principum insolentia.

VII. de maturata regis abdicatione propter novum
peccatum.

IX. Deum salutis publicae gratia, hominum rebus,
quantum praesens ferre valeat conditio, recte &
opportune consulere.

VIII. De varia & instabili rerum facie, ex princi-
pum populique inconstantia, & mutabilitate men-
tis atque morum.

X. de hominum bello cum diuina lege.

XI. de partibus, munere officioque Vatum.

XII. de quarto prophetici muneris officio.

XIII. diuinae legis doctrina de hominum salute ex Dei
beneficio ac liberali dono expectanda.

XIII. Idem de publica salute promissum responsis di-
uinis vatum opera celebratum & firmatum.

XV. Sa-

XV. *Salutis humanae a vaticibus praenunciatae summa ac brevis descriptio.*

XVI. *de testimoniis & oraculis in Psalmorum libro frequentissimis.*

Libri VII. Cap. I. *de salutis publicae maturatione & oportunitate.*

II. *de instructione, victione, & veritate ministri, & expiatoris publici, humanoque salutis Pont. max.*

III. *de Seruatoris publici declarata praesentia.*

III. *Hominum varia iudicia in salutis auctore ex-
cipiendo.*

V. *de iudicis nomenclatorisque munere & officio.*

VI. *de manifestatione Jesu Christi, & boni nuncii ministerio.*

VII. *de duplici Christi ministerio secundum carnem.*

IX. *Prioris ministerii Jesu Christi summa narratio.*

VIII. *de arcana doctrinae magnitudine.*

X. *de altera doctrinae Jesu Christi parte.*

XI. *de officio discipulorum Christi erga hominem.*

XII. *doctrinam Jesu Christi quemadmodum homo ex-
cipias.*

XIII. *divinae legationis mandata a Jesu Christo per-
lata, opportune digesta, administrata, & confecta.*

XIII. *Eiusdem argumenti denunciatio a Jesu peracta,
plebis altercationibus & procerum calliditate &
invidia exagitatur.*

XV. *Instauratio actionum Jesu de victione sua, &
hominum partim inconstantia, partim pernicacia.*

XVI. *de patientia ac iustitia Dei adversus hominem
sermo Jesu.*

XVII. *Jesu evangelistae postremae actiones.*

XIX. *Senatusconsultum a sapientia & sanctitate
carnis initum, decretumque factum.*

XVIII. *Verbum Dei caro factum, Jesus rex promi-
sus publice datus ac declaratus a simplicitate salu-
tatur, ab industria repudiat.*

XX. *Satanae per ministros & satellites suos ad Regem caelorum interficiendum, occasio quaesita, insidiae extractae.*

XXI. *Caelorum rex ipse pro salute publica vitro devotus ac donatus, hostiaque constituta.*

XXII. *Communio inter novum & veterem hominem sacrosanctum arcanum.*

XXIII. *Christus hostiam ad sacrificium sese praebet, pro populi salute facit.*

XXIII. *Jesu Christi victima.*

XXV. *Salutis publicae arcanum, a Lucifero tandem cognitum frustra contaminare conato.*

XXVI. *Sacrificium Jesu Christi.*

XXVII. *De morte Jesu publica noticia, varius hominum sensus.*

XXIX. *de Resurrectione Jesu Christi.*

XXVIII. *de legitimorum testimoniorum resurrectionis Jesu Christi sancta fide.*

XXX. *Jesu Christi ex mortuis exstantis officium ac doctrina prior.*

XXXI. *Jesus Christus ex mortalium conspectu subleatus ad Patrem rediit.*

Libri IX. Cap. I. *de Parasceue.*

II. *Praecepta discipulis data promissi divini exspectandi causa.*

III. *Euangelicum sabbatum.*

III. *Satanas euangelio regni obstitit.*

V. *Virtutis, efficacitatis, & constantiae a Jesu Christo hominibus per Spiritum sanctum collatae periculum & experimentum multiplex.*

Libro posteriori adiacentur, duo testimonia apostolica, versibus hexametris concepta a pag. 548—599 quibus accessit capitulum index. Ea, quae ecclesiae romanae doctoribus, displicuerunt in hoc opere, notata fuerunt, ab Antonio a Sotomaior, in *indice librorum prohibitor. & expurgandorum* p. 97.

Naturae historia, prima in magni operis Corpore pars; BENEDICTO ARIA *Montano descriptore*. Regi seculor. immortalī & inuisibili sol. Deo Sac. *Antuerpiae ex officina Plantiniana Apud Joannem Moretum MDCI. (1601) in 4. pp. 525. si praefat. pp. 6. exceperis.*

Fallitur Nicéronus in *Memoires* Tom. XXIX. p. 114. & qui illum sequitur Cl. David Clement, in *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont destinés à trouver* Tom. II. p. 57. cum hunc librum, operis, quod modo descripsimus, uterque novam existimavit editionem. Particula ille potius secundae partis quam medietas BENEDICTVS ARIAS, vel si mauis Commentarius ad Librum I. *Historiae generationis & regenerationis Adam suae generis humani* est. Dicitur illum Auctor S. rom. *Ecclesiae Maiori*, cui ex *Deo felicitatem & amplificationem sanctorum* praecatur. Scripta est dedicatio Hispali in conuentu ordinis equestris D. Jacobi *ipsis Calendis Januariis 1594.* Ipse BENEDICTVS ARIAS, montanus, opus non euulgauit, utpote qui anno iam 1598. e vita discessit. In dedicatione, de hac secundae partis particula, ita scribit: *Promissi olim nobis magni operis partem primam, quam vocari placuit animam nuper Deus absolutam edendamque propitius praestitit, cuius numini ac muneri quidquid veram publicae ac privatae utilitatis mereatur laudem, singulariter debemus, nihil prorsus nostro vel ingenii vel industriae arrogantes nomini. Eiusdem vero secundam partem operis quoniam breui absolueri non possumus, & postulari imo flagitari, a pietatis amatoribus audimus, citra ullam vel inuidiam vel contumeliam exhibere conamur, idque sedulo ac serio agimus, assiduis dierum etiam festorum (quos in sacris curandis & agendis gratis ponere nulla vetat religio) impendendis*

dis operis, perpetuo quidem & contento studio, non tamen continuato, ut optaremus labore, sed eo varijs aetatis, valetudinis, itinerum aerumnis, aliorumque negotiorum Interpellationibus & curis interrupto; ex quibus magna pars nobis vel Inlitis praeter votum & institutum inopinato plerumque solent accidere, saepe in iis praesertim regionibus, quae rarissimam amicorum iisdem studiis deditorum suppetere possunt copiam, quorum diligentia in promouendo opere iuuari experemus. Huius vero dum cetera formantur membra, quod exudiri & utcumque poliri potuit, caput iam nunc exhibemus, ita comparatum, ut seorsum etiam Specte & contemplatione sui eruditorum in his artibus oculos, animumque delectare posse non dubitemus: quorum varia futura uti non ambigimus iudicia, ita nec morarum quo minus ceteras prosequamur partes &c. Dedicationi subiecit auctor elegiam votiuam, quae naturae historiae, siue primae in corpore partis, ob oculos ponit argumentum, distichor. 53. Capita historiae generis humani, ad quae hic commentarius spectat, haec sunt: *Observationes in praefationem* 40. paginas priores implent. *Liber de prophetia & prophetis unicus*, cum duabus excursionibus *de sorte, de diuinatione* &c. p. 40-134. pertinet ad Libri I. Cap. 5.

Disputatio de angelis p. 135-148. ad Libri I. Cap. 6.

De natura disputatio τὰ κατόλου p. 149-158. ad Libri I. Cap. 7.

Observationes de rerum natura τὰ κατ' ἴδους, rerum creaturarum, & in primis animalium, si hominem exceperis, historiam complectuntur physicam, nonnullis figuris ligno incisus illustratam p. 158-246. & spectant ad *Histor. generis humani* Libr. I. cap. 7.

Historia de homine p. 247-465. in Capita VII. dispescitur, quorum tituli sunt:

Cap. I. *de homine in genere* ad L. I. cap. 8.

II. *de humana societate* ad L. I. cap. 8.

III. *de hominis primum conditi natura, conditione, & ingenio* ad L. I. cap. 9. & 10.

III. *de Constitutione mundi* ad L. I. cap. 12. 13. 14.

V. *constituti mundi facies* ad L. I. cap. 15.

VI. *Homini a Deo primum conditi summa descriptio, rursus hominis a se perditis tenuis repraesentatio* ad L. I. cap. 15.

VII. *Animalis hominis descriptio per singulas partes* ad L. I. cap. 15.

Notationes de animalis hominis vita, de aetate eiusque partibus, de morte prima, de morte corporis p. 465-525. Adcurator & prolixior libri rarioris recensio praestat in viri S. R. Siegm. Jacob. Baumgartenii *Nachrichten von merkwürdigen Büchern* Tom. I. p. 329 sqq.

BENEDICTVS ARIAS, pauperum sed nobilium parentum sanguis, a patria *Frexenal de la Sierra*, in qua anno 1527. in lucem editus fuit, *montani* cognomen adsciuit, vid. Cypriani a Valera *prolog. in biblia hispanica Amsterod. 1602.* Paul. Colomesii *καταλογος* Cap. XXXIII. in *Opusculis Ultraiect.* 1669. in 12. p. 75 sqq. *Sierra* enim in vernacula Hispanorum lingua *montem* designat. Sunt quidem nonnulli, qui illum in vrbe hispalensi prognatum esse existimant, propterea quod cognomini suo montano vocem *hispalensis* addere consueuerat. Sed id propterea factum esse cognouimus, vt non solum hac ratione tractum, in quo patria sita erat, sed etiam conuentum, cui Prior erat praepositus, designaret. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XXIX. p. 104. qui ait; BENOIST ARIAS *Montanus naquit vers l'an 1527. à Frexenal de la Sierra, c'est à dire de la Montagne, en Espagne, ce qui lui a fait prendre le surnom de Montanus. Comme ce lieu est dans le territoire de Seville, & qu'il y a été élevé, il s'est donné lui-même la qualité d'Hispalensis, qualifié*

lité qui a fait croire mal à propos à quelques uns, qu'il étoit né dans cette ville. Studiis in vrbe hispatensi, & academia complutensi peractis. Theologiae Doctor in posteriore academia creatus, & laurea poetica donatus fuit. Paulo post inter ordinis S. Jacobi equites receptus, cum Episcopo segobienfi, Martino Perez Ayala, ad Concilium tridentinum profectus est, & in itinere Beniamini tudelensis inuenit *itinerarium*, quod *Antuerpiae* an. 1575. in 8. in lucem edidit. Ex vrbe tridentina reuerfus, in locum secessit, ab omni hominum consortio remotum, & pijs meditationibus, litterarumque studiis, quod vitae illi reliquum erat, transigere constituit, sed a Phllippo II. Hispaniae Rege exire in lucem iussus, & Antuerpiam anno 1568. missus fuit, vt *opus illud biblicum regium antuerpiense* curaret. Opere hoc feliciter ad finem perducto, Romam abiit, ipseque libri exemplar, Pontifici Gregorio XIII. obtulit. Etsi quidem Hispaniae Rex illum, ob curam, & vigilias, quas splendido huic operi impenderat, munere 2000. aureorum scutatorum ornaret, in numerum Capellanorum regionum susciperet, & ditionem equitum ordinis S. Jacobi commendatam (*Commanderie*) *Pelay Perez* eidem conferret, aduersariorum tamen in Italia, & obtrectatorum infidias effugere non potuit, qui illum haeresium apud romanum Pontificem postularunt, & eo adegerunt, vt relicta Roma, omnique Italia, in hispalensem concederet urbem, in qua anno 1598. aetatis anno LXXI. diem obiit supremum. Elogia quibus a doctissimis viris, ob insignem doctrinam, & in primis ob tot. linguarum, Latinae nimirum, graecae, hebraicae, arabicae, syriacae, chaldaicae, gallicae, hetruscae, belgicæ, anglicae, teutonicae cognitionem, condecoratus fuit, collegit Paul. Colomesus in Hispania *orientali* p. 241. Vitam eius pluribus verbis exposuerunt, & catalogum operum, quae euulgauit, conscripserunt Nicolaus Antonius in *Bibliotheca hispana noua* p. 162. Anton. Posseuinus in *Adparat. sacr.* Tom. I. p. 217 sqq. Paull.

Freherus in *Theatro viror. eruditione claror.* p. 1492.
 Niceron in *Memoires* l. cit. p. 104. Jo. Franc. Fop-
 pens in *Bibliotheca belgica* Tom. I. p. 130 sqq. Vir
 Cl. Joan. Erhard. Kappius in *Neuem Beitrægen von
 alten und neuen theologifchen Sachen, Büchern, Vrkun-
 den, &c. zum Wachsthum der theologifchen Gelehrfam-
 keit.* an. 1752. P. III. p. 492 sqq. Conf. Viri S. R. Siegm.
 Jacob. Baumgartenii *Nachrichten von merkwürdigen
 Büchern* Tom. I. p. 291, Sepulchro eius tale epita-
 phium inſcriptum fuit.

DEO VIVENTIVM S.
 BENEDICTI ARIAE MONTANI
 HISPALENSIS.
 DOCTORIS THEOLOGI
 SACRORVM LIBRORVM EX DEI BENEFICIO
 INTERPRETIS EXIMI
 ET TESTIMONII D. N. JESV CHRISTI
 ANNUNCIATORIS SEDVLI
 VIRI INCOMPARABILIS,
 TITVLIS CVNCTIS MAJORIS
 MONVMENTIS AVGVSTIORIS
 OSSIBVS IN DIEM RESVRRECTIONIS IVSTORVM
 ASSERVATIS CVM HONORE
 D.^s ALPHONSVS FRONTIBERIUS
 PRIOR CONVENTVS S. JACOBI HISPALENSIS
 IN PRIORIS QVONDAM SVI
 OPT. MERITI MEMORIAM.
 P. C. ANNO M. DC, V.
 OBIIT ANNO M. D. XC. VIII.
 ÆTAT. LXXI.

Aνθρωπο-παιδεία: Hoc est Gymnasium vitae humanae. In quo Homo cognita incertitudine & fragilitate vitae, per assiduam & quotidianam mortis meditationem, ad bene vitendum & beate moriendum instituitur & praeparatur. *Auctore* BARTOLOMAEO AGRICOLA *Baucomio* J. V. D. MDCXVII. (1617) *Oppenheimii typis & aere Hieronymi Galleri* in 8. pp. 217.

Quo fato acciderit, ut auctoris istius, & librorum ab illo editorum memoria propemodum intercederet, dicere non possumus. In paucissimis bibliothecarum catalogis, liber ab illo editus, inuenitur, & quae in *lexico eruditorum* Tom. I. col. 148. ex Koenigii *Bibliotheca vetere & noua*, de BARTHOLOM. AGRICOLA relata leguntur, pauca sunt, & liber cuius adscriptissimus titulum, silentio praetermissus fuit. In Christoph. Henrich *Pandect.* brandeburg. p. 63. librorum quidem tituli, paullo accuratius adlati fuerant, sed quis auctor, & vnde oriundus fuerit, altum est silentium. Libellum, in quo omnia congesta fuerunt, quae de fragilitate & vanitate humanae vitae, veteres, & recentiores auctores tradiderunt, nomine inscripsit Waltari Happelii, *Praefecti in Dienheim, comparis sui*. Scripta est dedicatio in *musaeo Oppenheimii Kal. Mart.* 1617. Occasionem scribendi, in epistola dedicatoria hanc fuisse ait: *didici & meas tentationes non ita pridem in funere & morte dulcissimae filiolae, Mariae Ottiliae, mihi a Deo patre immissas, pie ferre & christiane superare, quam pauculos menses, supra biennium hac mortali aura spirantem intempestiua & acerbissima mors (homo humanitas laquor) e viuis rapuit, & vel ut flosculum auiouenum, falce aëria demessuit. Erectus in hac miseria suo exempla sui, & insuper inanissimum,*

fragilitatem atque fugacitatem vitae nostrae, quae certe nihil aliud est, quam

Vmbra leuis, fumus, puluis, ventusque volueris.

altius mecum meditari, & rem totam longius repetere coepi, & meas has cogitationes in praesentem hanc Anthropopaediam contuli. In titulo conspicitur clepsydra inter duas alas, cui thuribulum, e quo fumus emittitur, impositum est his adscriptis verbis: MVNDI GLORIA.

*Cernitur hic fumus, binis clepsydra sub alis
Cernitur: Humanae typas & noua formula vitae.
Ala volat: sic vita volat. Fumus fugit ater,
Vita fugit subito; fugit & sic gloria mundi:
Aest clepsydra. monet venturae mortis: & olim
Reddendae domino rationis temporis acti.*

CXXV.

Incipit prologus sancti HIERONIMI, cardinalis, presbyteri: in libros Vitae patrum sanctorum Aegyptiorum. etiam eorum qui in Scithia Thebaida. atque Mesopotamia morati sunt: non solum quos oculis vidit. maximoque labore conspexit: verum & quam plura a fidedignis relata conscripsit notabili diligentia. Denique aliorum etiam autentico- rum libellos. fideliter e greco in latinum translit: & ab aliis translata pro sui perfectione huic operi inseruit. in fol. form. maior. folior. 238. excepto indice folior. 5.

Hicce verbis inchoatur liber, quem nat' 1502 prae- teritis temporibus titulo *Vitae patrum* ornauerunt, quam ob rem etiam in hac rarissima editione, columna- rum,

1144

rum, ut typhotetae vocant *titulus*, verbis: *Prima, secunda &c. pars vitaspatrum* conceptus est. Inter editiones operis, quarum Heribertus Rosweydu, in *prolegomen. in vitas patrum* proleg. XVII. p. 30 sqq. viginti memorat, ordine haec quarta, sed omnium prima est, quae addito anni, loci, & typographi indicio, quo tres priores a Rosweydo adductae destituuntur, in lucem exiit. Refert illa in fine haec verba: *Anno Xpi natiuitatis Millefimo quadringentesimo septuagesimo octavo (1478) Nonas vero Maj. ob beatorum patrum profectum vitans heremiticam degentium. gesta quorum (haud immerito) memoriter sunt commendanda. Opus (Vitaspatrum appellatum) insigne. a quamplurimis excerptum codicibus per sacrarum scripturarum viros admodum peritissimos ornatum. In oppido Nurnbergen. per Antonium Coburger oppidi praefati incolam quam compe impressum. Finit feliciter. Conf. Michaeli. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 388. Litteris expressa est gothicis admodum luculentis. Litterae florentes siue initiales omnes, a typhoteta omissae, & minio adpictae sunt. Omnium autem prima B. qua prologus inchoatur, vario colore distincta, monachi, mensae adsidentis, & manibus librum apertum tenentis, figuram ob oculos ponit, qua sine dubio, S. Hieronymus designatur. Illa praeterea littera initialis, variis florum, aliisque figuris, inter quas pavo eminent, exornata est. Librum praecedit *tabula*, morum illorum temporum solito, alphabetica. Opus ipsum in quatuor distinctum est partes; *Prima* quae *historialia* complectitur per *historias*, *secunda* quae *doctrinalia* continet, per *libellos & paragraphos*, *tertia* quae *de regulari obseruantia* agit per *rubricas*, & *quarta* tandem in qua *de laude, & virtutum efficacia* tractatur, per *rubricarum capitula* distinguitur.*

In prima parte, praeter *prologum* inueniuntur 1) *visa S. Joannis Eremitae aegyptii*. 2) *S. Hor abbatis aegyptii*. 3) *S. Ammonis abbatis trium milium monachorum*.

eboram. 4) S. Benonis *angelice* (angelici) *ordinis viri*
& abbatis. 5) S. Theonis *qui triginta annis silentii*
habuit observationem. 6) S. Appollonii *confessoris.* 7)
 S. Ammonis, *abbatis qui draconem interfecit, & latro-*
nes conuertit. 8) S. Copretis *presbyteri & Eremitae.*
 9) S. Syri, S. Yfaiae, & Paulli. 10) S. Heleni. 11) S.
 Helyae. 12) S. Pithirionis. 13) S. Eulogii. 14) S.
 Apellenis. 15) S. Paphuncii. 16) S. Serapionis. 17)
 S. Appollonii *monachi & martyris.* 18) S. Dyoscoti.
 19) S. Ammonii *abbatis.* 20) S. Didimi. 21) S. Cro-
 nii. 22) S. Origenis. 23) S. Euagrii. 24) S. Ma-
 charii aegyptii. 25) S. Macharii alexandrini. 26) S.
 Ammonis *primi Nytriae abbatis.* 27) S. Pyamons.
 28) S. Joannis, a priore diuersi. Et hi sunt sancti vi-
 ri presbyteri aegyptii, quos S. Hieronymus, in Scy-
 thia & Thebaide conspexisse, vel narrationes de illis,
 a fide dignis audiuisse & diligenter conscripisse dici-
 tur. Istis narrationibus quinque capita 1) *de ciuitate*
Thebaidis Oxirinco, ubi nullus manet haereticus, 2) *de*
S. Isidori monasterio, 3) *de loco qui dicitur Cellia,* 4)
de monasteriis Nytriae, 5) *de periculis itineris ad Here-*
mos, inserta sunt. Haec omnia Heribertus Roswey-
 dus Rufino aquileiensi, ex Hieronymi & Mstorum Co-
 dicum testimonio tribuit. Secundam primae partis
 sectionem constituunt, *Gesta sanctorum patrum egi-*
ptiorum scithie & thebaide: que beatus Hieronimus
autentice conscripta repperit: & e greco fideliter in la-
tinam transfulit. imo etiam ab aliis translata in unum
collegit. Leguntur hic praeter prologum, 1) *vita S.*
Paulli primi Eremitae, auctore Hieronymo. 2) S.
 Anronii Abbatis, auctore Athanasio, Episcopo alexan-
 drino, interprete Euagrío Presbytero, cuius prologus
 ad Innocentium Episcopum praemittitur. 3) S. Hi-
 lationis Presbyteri, auctore S. Hieronymo. 4) S.
 Malchi, captiui monachi, eodem auctore. 5) S. Paul-
 li simplicis, auctore eodem. 6) S. Paullae, eodem
 Hieronymo auctore. 7) S. Pelagiae, meretricis, au-
 ctore Jacobo Diacono, interprete Eustochio. 8) S. Ma-

Mariae, mitericis aegyptiacas, auctore Sophronio,
 Episcopo hierosolymitano, interprete Paulo, Diacono
 ecclesiae neapolitanae. 9) S. Mariae, virginis,
 auctore incerto. 10) S. Euphrosinae, auctore incer-
 to. 11) S. Frontonii, abbatis, auctore incerto. 12)
 S. Simeonis Stylitae, auctore Antonio, eius discipu-
 lo. 13) S. Eufraxiae, s. Euphrasiae virginis, incerto
 auctore. 14) S. Macharii romani, serui dei, qui in-
 ventus est iuxta paradysum, Theophilo, Sergio &
 Thimo (Hygino) auctoribus. 15) S. Pasthumii, (Post-
 humii) patris quinque millium monachorum, incerto
 auctore. 16) S. Onuphrii, eremitae, auctore Paph-
 nutio, interprete anonymo. 17) S. Abrahae, eremi-
 tae, auctore S. Ephraem, Syro, Archidiacono, interpre-
 te anonymo. 18) S. Pachonii, Abbatis tabennensis,
 auctore incerto, interprete Dionysio exiguo. 19) S.
 Christiani, cenomanensis, eremitae in archiepiscopatu
 turonensi, auctore incerto. 20) S. Joannis ebeemo-
 synarii, auctore Leontio Episcopo Cyprorum insulae,
 interprete Anastasio Bibliothecario. 21) S. Eugenii
 virginis vita & passio, auctore incerto. 22) S. Basilii
 magni, auctore Amphilochio, interprete Vrso Archi-
 diacono romano. 23) S. Ephraem, Syri, Diaconi
 edesseni, auctore & interprete incerto. Talia sunt,
 quae in prima operis parte inveniuntur, quae falso
 adscribi S. Hieronymo, Episcopo stridonensi, iam pri-
 dem a viris doctissimis demonstratum fuit. Antonius
 Posselinus in *Adpuratu sacro* Tom. II. p. 45. hac ra-
 tione scribit: *Sciunt Lectores, Vitas Patrum, quae falso
 videntur ascriptae Hieronymo, fuisse olim a Celso Hugo-
 ne J. C. cum mss. codicibus collatas, atque Lugduni in
 Gallia editas apud Jacobum Huguetum, ann. 1525.
 Euagrium autem & diuersorum eas esse proprios foetus
 plerique iudicant. Primo pars est ab initio prolata, Be-
 nedictus Deus, qui vult omnes, usque ad Caput de pe-
 riculis itineris ad Eremos, quod praecedat S. Pauli vi-
 sam. Huius autem primae partis cum Auctorem esse
 Euagrium ponticum hyperhoritam, multi (ut diximus)*

putant, alii tamen D. Petronium bononiensem fuisse earum scriptorem existimant, ut constat ex Genadio &c. Conf. Casimir. Oudin. *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccl'es.* Tom. I. col. 851.

Parti secundae quae fol. CXXIX. inchoatur, praemittitur *index* 207. paragraphorum, quibus haec pars absolvitur. Varias in illa, ab auctore incerto, congestae sunt patrum de virtutibus variis *adhortationes* & *sententiae*, quibus multae immiscentur *narrationes*, quae omnem fidem superare videntur. Adpendicis loco illi parti adiciuntur varii libelli, quos iam olim in codice graeco, hoc titulo insignito *Ἀνδρῶν ἀγίων βίβλος, ἢ βίβλος τῶν κατὰ Ἀνδρῶν τῶν μέγαν ἀγίων* legit Photius, quod testatur in *Bibliotheca* Cod. CXCHX. col. 517 sqq. edit. *rotbomagens.* 1653. Digestus fuit Photii codex in Capita XXII. & sub singulis, totidem veluti titulis virtutum, varias *narrationes*, ex magno *anonymo* siue *viridario Sanctorum* excerptas exhibuit. Libellorum siue Capitum argumenta, in versione latina, qua utimur, haec sunt 1) *de profectu patrum.* 2) *de quiete* (de fructu tranquillae vitae ac solitariae). 3) *de compunctione* (in graeco codice Photii non existisse videtur). 4) *de continentia.* 5) *contra fornicationem.* 6) *quod monachus nihil debet possidere* (de paupertate, utque vitare avaritiam oporteat). 7) *de patientis siue fortitudine.* 8) *quod per ostentationem nihil fieri debeat.* 9) *de eo quod non oportet iudicare quemquam.* 10) *de discrezione.* 11) *de eo quod oportet sobrie vivere.* 12) *de eo ut sine intermissione oretur* (assidue esse & cum attentione precandum). 13) *de hospitalitate & misericordia*, (hospitalitatem esse ac misericordiam cum hilaritate exercendam). 14) *de obedientia.* 15) *de humilitate.* 16) *de poenitentia* (de malorum tolerantia). 17) *de caritate* (de dilectione). 18) *de providentia & contemplatione*, (in graeco codice κατὰ διαφανῶν de iis qui visiones vident). Haec quae iam enumeravimus, a Palagio diacono romanae ecclesiae, in sermone

nem latinum conuersa dicuntur. Caetera quae sequuntur capita, nimirum particula posterior capitis *de prouidentia & contemplatione*. 19) *de sanctis senioribus, qui signa faciebant*, (gr. *περὶ σημειωφόρων γηρόνων* de senioribus qui miracula ediderunt). 20) *de conuersatione optima diuersorum sanctorum* (de variorum sanctorum patrum vita Deo grata). 21) *Septem capitula, quas misit Abbas Moyses, Abbati Pirmenio*, (Eadem esse censet Andreas Schottus quae in graeco codice dicta fuere *Ἀποφθέγματα τῶν ἐν Ἀσκησὶ γηρασάντων*), a Joanne Subdiacono in linguam latinam translata dicuntur. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. graec. L. V. Cap. XXXII. §. XIII. p. 24* sqq.

Tertia pars, quae fol. CCXI. b. initium capit *de regulari conuersatione aegyptiorum monachorum, & eorum qui degunt apud Palaestinam, vel Mesopotamiam*, in capita distincta est LIII. Prima illius particula a Capite I. ad XIII. vsque, ex Seueri Sulpitii *dialogis de conuersatione monachorum orientalium*, & S. Martini *miraculis*, secunda a Cap. XIII. ad XL. ex Joannis Cassiani *libr. de cenobiorum institutis*, particula autem tertia a cap. XL. ad finem vsque ex eisdem Cassiani *Collationum SS. Patrum libris* distincta est. Conf. Anton. Possseuini *Adparat. saec. 1. cit.*

Quarta pars primordia habet fol. CCXXI. & proponit Anonymi opusculum, *de dictis & factis patrum, monachorum tam graecorum quam aegyptiorum*, sub certos titulos digestis. E graeco, ciuitate latina donatum dicitur a Paschasio S. Martini ex dumjensi Abbate, braccarensis Episcopi Diacono. Dicauit eidem S. Martino, cuius iussu isti negotio se adinxerat, versionem suam. Vltimum in isto opusculo caput *de meditationibus duodecim Anachoretarum* idem esse videtur, quod in codice graeco quem Photius legerat XXI. fuit. vid. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graec. l. cit. p. 25*. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 1471. Jo. Alb. Fabricii

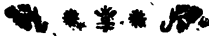
Bibliorb. med. & infim. Latinit. L. XV. p. 586. Ad-
licitur isti parti quartae,

Opusculum Asceticum pro conelatione adnexum, de
virtutum laude & effectu intitulatum. quod XIIII. ab-
foluitur capitibus, quibus haec pertractantur argu-
menta. 1) Admonitio de laude caritatis, & quomodo
cunctis virtutibus praeferatur. 2) de humilitatis &
caritatis connexione. 3) de obedientiae bono eiusque
laudibus. 4) de virtute continentiae admonitio, &
quod continentia, non in vna, sed in multis rebus sit
necessaria. 5) Continentia etiam in visu necessaria
est. 6) De continentia locutionis admonitio salutaris.
7) de vitium vestimentorum adpetitu. 8) de eo quod
illa, quae supra dicta sunt, cum discretionis virtute
debeant perfici. 9) de compunctionis bono quae maxi-
me ex mortificatione nascitur. 10) Qualis esse debeat
ipsa compunctio. 11) De modo orandi, & quid signi-
fices quod dominus oraturus in montem ascendit. 12)
De pugna vitiorum aduersus virtutes. Et specificato
consilio qualiter vitia insidiaeque hostis antiqui viten-
tur. 13) Exhortatio de studio legendi. 14) Admoni-
tio necessaria de aduersis tolerandis patienter: infy-
mitateque amanda. 15) De venia peccatorum speran-
da quamuis sint innumerabilia, vbi poenitentia Impe-
eratoris Theodosii pro exemplo subinfertur. 16) de le-
ctione. 17) de pace. 18) Epistola beati Macharii ad
monachos. Ex capite posteriore adparet, quod haec
epistola eadem sit, quam Gennadius massiliensis
de viris illustribus Cap. X. p. 9. edit. Jo. Alb. Fabri-
cii, Macario seniori, monacho aegyptio tribuit, quem
ait vnam tantum ad iuniores professionis suae scripsisse
epistolam: in qua docet illum perfecte posse seruire
Deo, qui conditionem creationis suae cognoscens, ad
omnes semet ipsum inclinauerit labores, & luctando
atque Dei auxilium aduersum omne, quod in hac vita
suauae est, implorando, ad naturalem quoque perue-
niens puritatem, continentiam, velut naturae debitum
munus

munus obtinuerit. Capitis enim XIIX. in nostra editione tale est initium: *In primis quidem. si deus homo semet ipsum agnoscere cur creatus sit. si quaerens factorem suum. & penitere de his voluerit quae commisit in tempore negligencie suae: sic demum benignus deus dat illi tristitiam pro peccatis. & postea per suam benignitatem dat illi afflictionem corporis. in ieiuniis in vigiliis & orationum instantia & contemptu mundi: & libens illatas iniurias sufferat. & odia habet omne refrigerium corporale. & diligit plangitum magis quam risum &c.* Haud satis accurate igitur Joan. Albert. Fabricius, in *Bibliotheca graeca* L. V. Cap. XII. p. 431. regulam monasticam, triginta capitulis comprehensam, quae sub Macarii iunioris, alexandrinæ, nomine exstat, & primum e codice mss. recensenti a Petro Rouero S. J. in *historia monasterii romanensis in tractu lingonensi*, Paris. 1637. in 4. p. 24 sqq. latine edita fuit, eandem esse existimat *epistolam*, cuius Gennadius l. cit. fecit mentionem.

Recensio, recentiorum editionum, huius *de vitis patrum* collectionis, quas adornavit Heribertus Roswey-
 dus ultraiectinus e S. J. *Antuorp.* 1615. *typis plantinianis*, *Lugduni* 1617. & omnium optime *Antuerpiae* 1618. in fol. vid. in Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. V. Cap. XXXII. §. XVI. p. 27 sqq. Conf. Caspar Burmanni *Traiectum eruditum* p. 314.

CXXVI.

Vita Roberti Bellarmini Poliriani e Societate Je-
 fu Marcelli H. Pont. Max. Sororis Filii S. R.
 E. Presbyteri Cardinalis Archiepiscopi Capuae Fi-
 dei Propugnatoris Urbano VIII. Pontifici Maximo
 dicata Italice primum scripta a JACOBO FVLIG-
 GATTO Latine reddita, & aucta a SILVESTRO
 PETRA SANCTA *Sacerdotibus eiusdem Societatis.*
Leodii Typis Joannis Ouwerx, & Leonardi Stroel.
cl. lxx. XXVI. (1626). Superiorum permissu in 4.
folior. 295.

JACOBVS FVLIGATTVS, romanus, Societatis
 Jesu presbyter, & congregationis B. Virginis Praeses,
 edidit lingua hetrusca *vita del Cardinale Bellarmino*
in Roma 1624. in 4. & in Milano in 8. quam SYL-
 VESTER PETRA SANCTA, eiusdem Societatis
 Presbyter, adhortatione Mutii Vitellefci, Loiolitarum
 primum, tunc temporis, generalis Praepositi, & ipsius
 FVLIGATTI litteris permotus, in latinum conuertit
 sermonem, variisque in locis mutauit & auxit. Hanc
 editionem, quam primam esse censemus, hac inscri-
 ptione dicauit Urbano HX. Pontifici romano.

TIBI

BEATISSIME PATER

VRBANE HX.

PONT. MAX.

BELLARMINVM

RVRVS

POSTERITATI NARRATVM

EX VETERI FORMVLA

HOC EST

BREVIVS ET REVERENTIVS

QVAM POSSIT EPISTOLA

DEDICO

PRO-

PROGRESSVS DEMISSISSIME
AD PEDVM TVORVM
OSCVLA
SILVESTER PETRA SANCTA
E.
SOCIETATE
JESV.

Isthaec Bellarmini *vita*, litteris luculentis & nitidis expressa, rarissime in conspectum venire solet, & in paucissimis bibliothecarum catalogis reperitur. Duplex illi praefigitur titulus, alter, quem adscriptimus, a typothesis excusus, alter, aere expressus, in quo hominis conspicitur imago, qui digito compescit labelum, & altera manu invidiam, catena vincitam trahit, & in eadem manu, nucem pineam, Bellarmini insigne gentilitium, tenet, hac adscripta epigrapha:

*Pinea nux, insigne flere iubentis auitum
Stemma Belarmini est aspice dira filb.*

Vita in septem libros diuisa, in eo potissimum versatur, vt Cardinalis Bellarmini virtutes, summis effereat laudibus, mèrita autem eius in rempublicam litterariam, siccoy vt aiunt, transeat pede. Cet auteur, ait Nicéron, in *Memoires* Tom. XXXI. p. 43. a eu pour l'unique but de relever les vertus de ce grand Cardinal, & aucun de ceux qui l'ont suivi, ne l'a considéré précisément comme homme de lettres, c'est pour cela qu'il nous ont appris peu de choses de ses ouvrages. In praefatione ad Lectorem refert PVLIGATTVS, quod ipse Robertus Bellarminus, Mutii Vitellesci precibus permotus, vitam suam litteris consignauerit, suaeque narrationi, vt omnem adrogantiae effugeret suspicionem, ne nomen quidem suum addiderit, sed illam a littera N. solitarie nullique consona, hac ratione inceperit N. natus est anno MDXLII. & deinde ad finem addiderit: Haec scripsit N. rogatus ab amico, & fratre

fratre anno MDCLXIII. mense Junio. De virtutibus suis nihil dixit, quia nescit an ullam fere habeat. De vitiis tacuit, quia non sunt digna, quae scribantur, & utinam de libro Dei deleta inueniantur in die iudicii Amen. Oret pro me. Praeter hanc Bellarmini autographam vitam, in componendo Bellarmini elogio, refert FVLIGATTVS, se vsum fuisse commentariis publicis tribus, formatis ad tribunalia, vrbis Romae, Capuae, & Politiani, atque in eis, testibus amplius octoginta, qui sacramento adfirmauerint multa, & praecipua de vita ipsius. Praefationem excipit *index capitulum* librorum VII. cui hoc anagramma, ex verbis *Robertus Cardinalis Bellarminus e Societate Jesu*, concinnatum, a quo nescimus, subicitur *Lateri errores ac astutias Caluini omnes delebis*. Praeter *Testamentum* Cardinalis Bellarmini, in fine adposita est inscriptio, qua sepulchrum eius, elaboratis lapidibus versicoloribus, ac statuis dispositis; opere equitis Jo. Laurentij Bernini, sculptoris eximii, in templo PP. Societ. Jesu romano exstructum, ornauit Odoardus, e gente farnesia, Cardinalis,

ROBERTO
 CARD. BELLARMINO
 POLITIANO E SOC. JESU
 MARCELLI. H. P. M.
 SORORIS FILIO
 ODOARDVS
 CARD. FARNESIVS
 SVI ERGA VIRVM QVEM
 PATRIS LOQO SEMPER COLVIT
 AMORIS NVNQVAM MORITVRI
 MONVMENTVM. POS.
 OB DORMI VIT IN DOMINO
 ANNO SAL. M. DC. XXI.
 AET. SVAE LXXIX.

Cum liber in duabus officinis typographicis exscriptus, paginarum numero destituatur, SILVESTER PETRA SANCTA, huius rei adtulit excusationem, quam eo libentius adscribimus, cum singularis illa prorsus sit, & in repetita editione plane omissa fuerit: *Festinasse praela etiam, nedum Scriptoris calamum, Amicis Lector, ostendunt multa; Et in primis ii, qui desiderantur numeri paginarum: utinam non Et alius numeros desideres. Urgebant Maiorum iussa; Amicorum vota stimulant; instabant quoque nundinae; nam etiam literas Et volumina, quorum pretia deberent in animis relinqui, Avaritia ausa est nundinari. Adgressi proinde opus Typographi, duas; sed alter, unde adgredi, alter unde progredi solemus. Si non potest diceretur*

Dimidium facti, qui bene coepit, habet potuisset ille, qui ab huius historiae dimidio exorsus est, ab alterius fortassis non male inchoata editione diuinare; in quem deberet numerum desinere. Caeterum opus erat Mathematicorum aliquo, qui astra, non typos componeret, vel certe Aedipo coniectore. Sed pro hac re solatium, mutuo in colloquio fuit, Petrus Abyssius Carafa, Episcopus Tricaricensis, ac Sedis Apostolicae legatus; cuius maxime auspiciis haec iam Historia prodit. Is enim, ut innueret, haud hanc rem esse plane inusitatam; Thomae a Kempis libellum in mensa maseoli sui adpositum ostendit absque numerorum notis. Gaudisus ex eo equidem sum, Et coepi versari haesim animo multa. Primo admirationi fuit; cum alia maximorum auctorum volumina circumstarent, unum eum libellum familiarem adeo, esse. Viro Principi; qui ob summam eruditionem summae vinctam nobilitati, sic amplissimae familiae cognomen refert, ut hoc vel si mouerit ab eo inciperet, prodire ab ipso uno, pari cum amplitudine potuisset. Deinde referens me ad eundem libellum, simplicissimum, ac styli innocentia nemini suspectum, omnibus gratum; cogitavi, paruum illud, sed sublimis tamen, Et tantum non a Deo scriptum opus,

opus, fortasse numeris carere; quia liber est haud iis indigeus notis, atque subsidiis. Quippo ubique in eo voces, velut oracula, missas inuenire est; quae in pectora debeant, unimosque demitti; prorsus ut pagina quaevis, Volumen; linea, Liber; vox, Periodus. Et syllaba fere, sententia videri debeat. Demum; (tametsi nihil comparandi causa dixerim) ex hoc omen accepit quod fortasse Roberti Bellarmini vita etiam, ipsa liber perpetuus videri possit; ita ut pagina quaevis te, Lector, instruat, Et, cum librum aperias, reperis ubique, quod in eo admireris, quod imiteris. Sed nihilominus aliquam velut appendicem datam tuae commoditati (modo pro notis numerorum, adire litterarum foliorum maiusculas, Et minusculas velis) habes paratam a Viro amico Et erudito; a quo aequius librum ipsum stylo longe amoeniore expectare debuisses.

Omne volumen, indice rerum insigniorum, & duabus adprobationibus, Joannis a Chokier, Canonici, & Vicarii generalis leodiensis, & Joannis Herennii, Societatis Jesu in Gallo-belgica prouincialis, finitur.

Opus profecto superuacaneum susciperemus, si vitam Roberti Cardinalis Bellarmini, quem ecclesia catholico-romana, inter fulcra sua referre solet, multis verbis exponere vellemus. Euokuat qui illum paullo curatius noscere cupit Tarquini Galluci *Orationem in funere Roberti Cardinalis Bellarmini, Rom. 1621. in 4. Paris, apud Sebast. Cramoisy 1622. in 8. Colon. 1622. in 8. Discours sur ce qui s'est passé au srapas Et funerailles de Mr. le Cardinal Bellarmin, plus son Testament, Paris 1622. in 8. Narrationem de pio obitu Roberti Cardinalis Bellarmini, excerptam ex litteris Andreae Eudaetmon Joannis, Dilingae 1621. in 4. Adumbratam imaginem solidatum virtutum Cardinalis Bellarmini a Marco Ceruino, eius nepote expositam, Senis 1622. in 8. C. E. (Eduard. Coffinus exoniensis) narrationem de morte Cardinalis Bellarmini, Audo-*

mari

mari 1623 in 8. *Decora Roberti Cardinalis Bellarmini, optima fide collecta a Sebastiano Bado Genuae* (non Geneuae, vt in *Catalogo Bibliothecae bunauianae* Tom. I. P. II. L. VI. Cap. 1. p. 1073. legitur) *typis Anton. Georg. Franchelli* 1671. in 4. *Positiones in Congregatione rituum pro beatificatione & canonisatione Roberti Bellarmini, Romae.* 1675. in fol. Daniel Bartoli *Giesuita della Vita di Roberto Cardinale Bellarmino Libri IIII. in Roma appr. Nicol. Angel. Tinassi* 1678. in 4. *La vie du Cardinal Bellarmin de la Compagnie de Jesus par le P. Nicolas Frizon de la même Compagnie, Nancy chez Paul Barbier* 1708. in 4. Conf. Anton. Posseuini *Adorat. sacæ* Tom. III. p. 136 sqq. Phil. Alegambe *Bibliotheca Scriptor. Societas. Jesu* p. 410 sqq. Jo. Imperialis *Museum historicum* p. 169. edit. Jo. Alb. Fabricii *Hamburg.* 1721. in 8. Christophor. Hendreich *Pandect. brandeburg.* p. 491 sqq. Joannis Victor. Rossi, siue vt adscito dicitur nomine, Jani Nicii Erythraei *Pinacotheca imaginum illustrium*, I. elog. XLVII. p. 84 sqq. edit. *lips.* 1692. in 8. *La Storia di Montepulciano di Mr. Spinelli del Cap.* Marcello Benci, in *Firenza* 1646. in 4. p. 150. Augustin. Oldoini *Athenaeum romanum* p. 581 sqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 499 sqq. Jo. Frideric. Mayeri *Eclogae de fide Baronii & Bellarmini ipsi pontificiis ambigua*, *Amstelod.* 1697. in 8. Jo. Franc. Buddei *Isagoge historico-theologica* Tom. I. & II. passim, in primis Tom. II. p. 1244 sqq. *Niceron memoires* Tom. XXXI. p. 1 sqq.

CXXVII.

Vita Roberti Bellarmini Politiani e Societate Jesu S. R. E. Presbyteri Cardinalis Archiepiscopi Capuae Fidei Propugnatoris a JACOBO FVLIGATTO Soc. Jesu Italice primum scripta: A SILVESTRO PETRA SANCTA eiusdem Soc. Latine reddita, & aucta, atque in hac secunda editione a mendis primae repurgata. *Antuerpiae, Ex officina Plantiniana Baltasaris Moreti M. DC. XXXI. (1631) in 8. pp. 576. si praemissa & indicem rerum folior. 36. exceperis.*

Quamuis haec editio, si raritatem spectaueris, priore inferior est, nitore tamen illam omnino superat. Omissa *inscriptione*, cuius supra fecimus mentionem, epistola illi praefigitur SYLVESTRI PETRAE SANCTAE noua dedicatoria, ad Vrbanum IIX. Pont. opt. max. quae scripta est Leodii XV. Kalend. Octobr. 1626. Post *praefationem*, *capitulum indicem*, & *anagramma*, quae omnia, in editione priore exstant, in hac secunda, Bellarmini inuenitur imago, aere nitidissime expressa. *Index* in fine adiectus, multo prolixior & adcurator illo est, qui in editione, quam descripsimus, inuenitur.

JACOBVS FVLIGATTVS, romanus, Societatis Jesu Presbyter, & congregationis B. virginis Praefes, sanctorum, sanctarumque, & virorum clarissimorum vitis, quas lingua hetrusca euulgauit, potissimum inclaruit, diemque supremum obiit anno 1653. aetatis anno LXXVI. Vid. de illo, praeter ea, quae in Phil. Alegambe *Bibliotheca Scriptor. Soc. Jesu* leguntur, Leonis Allati *Apes urbanae* p. 193. edit. Jo. Alb. Fabricii *Hamburg.* 1721. in 8. *Vita* Bellarmini, litteris ab illo consignata, in linguam conuersa gallicam, hoc prodiit titulo: *La vie du Cardinal Bellarmin,*
com-

*composée en italien par le P. JACQUES FVLIGATI, & traduite en François, par le P. Pierre Morin tous deux de la même compagnie. A Paris chez Cramoisy 1625. in 8. In lexico eruditorum Tom. I. col. 934. eadem JACOBI FVLIGATTI vita, a Joanne Morino, Congregationi oratorii addicto, in linguam gallicam conuersa dicitur. Sequitur celeberrimus illius *lexici* auctor, hac in re, Paullum Colomesium, Antonium Teissier, Petrum Baile, aliosque; sed illos errasse, & Joannem Morinum, nunquam animum ad componendam eiusmodi versionem gallicam appulisse, demonstrauit iam Niceron in *Memoires* Tom. VIII. p. 29. In hispanicum etiam sermonem translata esse FVLIGATI biographiam, testatur Leo Allatius l. cit. Collegit quoque JACOBVS FVLIGATTVS, Roberti Bellarmini *epistolas*, & euulgauit *Romae* 1650. in 12. Ex hetrusco in latinum sermonem illas transposuisse dicitur in *lexico eruditor.* Tom. II. col. 805.*

SYLVESTER PETRA SANCTA, romanus, Societatis Jesu Alumnus, natus anno 1590. *uir*, vt Erycius Puteanus illum adpellauit, *caelestis* fuit *ingenii*, *aeternaeque eruditionis*, cuius rei, scripta, ab illo edita, luculentissimum exhibent documentum. Familiam Stradae ille praesertim frequentauerat scholas, & inde incredibilem fere latine loquendi scribendique reportauerat facultatem, qua, uirorum doctissimorum, & Principum, in summa dignitate constitutorum, sibi conciliauerat gratiam. Petro in primis Aloysio Carafae, R. E. Cardinali, admodum carus fuit, qui illum, in itineribus suis, Pontificis romani iussu, per Germaniae, & Belgii partem susceptis, a latere diuelli nunquam fuerat passus. Religionis, quam profitebatur, strenuus adsertor, aduersus Petrum Molinacum, Andream Riuetum, aliosque romanae ecclesiae aduersarios, euulgauit libros, nonnullosque, & inter illos celebrem quemdam Principem, eo perduxit, vt yete-

rem religionem, in domo Loiolitarum colonienſi, hora noctis quarta eiuraret, & ad ſacra pontificia tranſiret. Cauſſam illius rei commemorauit Janus Nicius Erythraeuſ in *Pinacoſbeca imaginum illuſtrium* P. III. elog. LXXIII. p. 282 ſqq. qui ea, quae retulit, ſine dubio, ab ipſo SYLVEſTRO PETRA SANCTA reſciuit, cui adeo amicitia & familiaritate erat iunctus, vt, quamuis multos ſaepe viros, ingenii, doctrinae, & eruditionis fama clariffimos, mortuos fleuerit, nullius tamen, vt ipſe ait, mortem, vberioribus proſequutus fuerit lacrymis, quam SYLVEſTRI PETRAE SANCTAE, qui nephriticis doloribus correptus, Romae, poſteaquam ex veſica ſex calculi, oui columbini craſſitudine, per chirurgorum manus fuerant extracti, exſpirauit anno 1647. prid. Non. Maii, aetatis anno LVII. Praeter illa, quae Erythraeuſ, in prolixo elogio retulit, Philip. Alegambe in *Bibliotheca Scripſtor. Soc. Jeſu*, & Proſper Mandofiuſ in *Bibliotheca roman.* legi poterunt.

CXXIIX.

Vita Caefaris Baronii Ex Congregacione Oratorii S. R. E. Presbyteri Cardinalis Et Apoſtolicae Sedis Bibliothecarii, *Auctore* HERONYMO BARNABEO *Pernſino Eiuſdem Congregationis Presbytero.* Romae apud Vitalem Maſcardum, MDCLI. (1651) *Superiorum auctoritate, Sumptibus Joannis Caſonii* in 4. pp. 199. exceptis praemiſſis & indicibus folior. 20.

Quamuis omni tempore Bibliotheca apoſtolicae vaticana, bibliothecarios, viros habuerit doctiſſimos, Caefare tamen Baronio, doctiorem, praeteritiſ temporibus exſtiſſe, haud facile crediderimus. Igitur rei-

reipublicae litterariae consulit HIERONYMVS BARNABEVVS, perusinus, eiusdem congregationis, cuius olim Baronius fuerat alumnus, Presbyter, qui viri, tot tantisque meritis conspicui, memoriam obliuioni eripuit, & illius in rem litterariam merita ad posteros transmisit. Eiusmodi operi, ante BARNABEVVM, iam se adinixerat Michael Angelus Buccius, romanus, Congregationis Oratorii Presbyter, qui non solum *orationem* in funere Caesaris Baronii, Cardinalis, III. id. Jul. ann. 1607. in templo S. Mariae, & S. Gregorii in Vallicella recitauerat, & eodem anno, *Romae* in 4. typis mandauerat, sed multa, praeterea, de rebus ab eo gestis congefferat, & quinque libris descripserat; sed immatura morte abreptus perficere non potuerat. Vfus fuit postea Buccii commentarijs ineditis, in concinnando Baronii *elogio*, Henricus Spondanus, quod *Annalibus Baronii ecclesiasticis, in Epitomen redactis*, semel, iterum, & saepius editis, anteire iussit. Institit autem superiorum iussu permotus, BARNABEVVS, Buccii vestigijs, & quaecunq; de Baronio, aut dicta aut scripta fideliter inuenerat, ea omnia collegit, atque in historiae modum conscripsit. Inter illa, quidem inueniri nonnulla, ait, quae publica ecclesiae auctoritate haud fulciantur, nihilo tamen minus, cum ea omnia, ab hominibus fide dignis, aut dicta, aut scriptis consignata essent, posteris tradere non dubitauit. Testatur praeterea Jesum, & sanctos eius, ipsumque angelum, qui custos fuit Baronii, se nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui, sed quidquid dicturus sit, pro testimonio dicere, & minus eius esse meritis, quem totus orbis canat, sacerdotes mirentur, virginum chori desiderent, monachorum, & pauperum turbae deplangent. Inscrisit opus suum BARNABEVVS nomine Innocentii X. Pontificis max. Digessit illud in libros tres, quorum primus vitam eius priuatam, a prima iuuentute, studia, & res, quae illi contigerunt memorabiles XX. capitibus, secundus dignitates, & munera, quae gessit ecclesiastica capitibus

būs VIII. & tertius demique mores, & virtutes, quibus conspicuus fuit, ob oculos ponit. Cum auctor narrationi suae, multa miracula, praesagia futurorum, arcanorum manifestationes, reuelationes, resque alias, quae extra fidem esse videntur, immiscuit, & praeterea nonnullos viros, eiusmodi elogiis ornauit, quibus sanctitatem adscribere videri queat, duplicem libro suo *protestationem*, alteram initio, alteram in fine addidit, quibus ea omnia, se lectoribus suis ita proposuisse adfirmat, vt nolit ab illis accipi tanquam ab apostolica sede adprobata, sed tanquam quae a sola suprum auctorum fide pondus obtineant, atque adeo non aliter quam historiam humanam. Cum insuper Urbanus etiam IIX. anno 1625. decretum ediderit, idemque confirmauerit anno 1634. quo prohibuit imprimi libros, hominum, qui sanctitatis seu martyrii fama celebres, e vita migrauerunt, gesta, miracula, vel reuelationes, seu quaecunque beneficia, tanquam eorum intercessionibus, a Deo impetrata continentes, sine cognitione, atque adprobatione Ordinarii, lectores BARNABEVS monet, quod nulli, per hasce narrationes suas, cultum aut venerationem adrogare, vel famam, aut opinionem sanctitatis, aut martyrii inducere, seu augere, nec quidquam existimationi eius adiungere, nullumque gradum facere voluerit, ad futuram aliquando vllius beatificationem, vel canonizationem, aut miraculi comprobationem; exceptis tantummodo iis, quos Sedes apostolica, Sanctorum, Beatorumque catalogo iam adscripserit. Sed maiorem profecto a lectoribus suis BARNABEVS iniisset gratiam, si in narrandis eiusmodi rebus paullo fuisset parcior, & in recensendis Baronii laboribus litterariis, & controuersis, ob nonnulla eius opera exortis, quae fere omnia, sicco, quod aiunt, transiit pede, maiorem curam atque sollertiam posuisset. Praeter imaginem Baronii, aere expressam, libro accessit *index capitum*, & *rerum memorabilium*. Cum haec editio, in Germania, inuentu admodum esset difficilis, & rarissime in biblio-

bibliopolarum tabernis proflaret, nouam curauit Gre-
 gorius Fritz, Congregationis Orator. vienn. Presby-
 ter, quam hoc cum republica litteraria communica-
 uit titulo: *Purpura sancta seu Vita purpurati S. R. E.*
Principis Caesaris Baronii Cardinalis Presbyteri &
*apostolicae sedis Bibliothecarii, historiae christianae pa-
 tris, annaliumque sacrorum conditoris consummatissimi,*
ex Congr. Oratorii S. Philippi Nerii, Auctore HIE-
RON. BARNABEO, Eiusd. Congr. Rom. Presbytero.
Cui accedunt praeter copiosum Indicem Elogia Baronio
ab illustribus sanctitate & doctrina viris attributa; O-
pera Gregorii Fritz, Congr. Orat. Vienn. Presbyteri.
Osium Romae cum Approbat. Superiorum, nunc Vien-
nae. Vindobonae Austriae. Prostat apud Job. Jacobum Wol-
rab Anno MDCCXVIII. (1718) in 8. pp. 274. exceptis
foliis prioribus, & indicibus 23. Omissa est in recen-
tiore editione, HIERONYMUS BARNABEI epistola
dedicatoria ad Innocentium X. & praefatio ad lecto-
rem. Substituit illius in locum Gregorius Fritz epi-
stolam dedicatoriam, ad Francisc. Anton. Joseph. Pe-
trum de Pallingen, Praepositum in Eisgarn, S. Caes. Reg.
Maiest. Consiliarium, & inferioris Austriae Praelatum.
In fine addidit elogia, quibus Sixtus V. Pontifex rom.
Gargas de Loaysa R. E. Cardinalis, & Confessorius
Philippi II. Regis Hispan. ex ord. Praedicator. Ro-
bertus Cardinalis Bellarminus Soc. J. Stanislaus
Carneouius Archiepiscopus gnesnensis, R. E. Cardinalis
Legatus natus, regni Poloniae Primas primusque Prin-
ceps, Wilhelmus Damafus Lindanus, Episcopus rure-
mundenfis, Theophilus, Episcopus elburensis, Henri-
cus Spondanus, Mauleofolensis, (Mauleon), Apamia-
rum, (Pamiers) in Gallia narbonnensi Episcopus, &
regi Galliae a sanctioribus consiliis, Marcus Fugger,
Baro in Kirchberg & Weissenhorn, Rudolphi Caesaris
Aug. a consiliis, Alphonsus Ciaconius, biacensis, Poeni-
zentiarius apostolicus ex Ord. Praedicator. Jacobus Sa-
lianus Soc. Jesu. Jacobus Quaulterius (Gaultier) an-
nonaenensis (Annonay) Soc. Jesu. Nicolaus Orlandi-

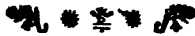

nus, Soc. *Jesu*, Nicoláus Serrarius, Soc. *Jes.* Joan. Biffelius S. J. Janus Nicius Erythraeus, *alias* Jo. Victor Rossi, romanus nobilis, Rudolphus Botereius, Gallus, Georgius Josephus Eggs, *Theol. D. Caesareo-archiducalis collegiatae Ecclesiae ad S. Martinum, Rheinfeldae Custos, & Senior*, Justus Baronius, *Vetacastrensis, Theologus, Jctus, & Consiliarius moguntinus*, Antonius Pagi, *Theol. D. Ord. Minor. Conuentus S. Francisci*, Odoricus Raynaldus, *& Congreg. Orator*. Michael Angel. Buccius, *& Congr. Orator*. Laeuinus Torrentius, *Episcopus antuerpiens*. Gonsalvus Ponce de Leon, *hispalensis*, Aloysius Valmarana, Soc. *Jes.* Caesarem Cardinalem Baronium ornarunt, quae passim in eorundem libris, epistolisque tum publicis, tum priuatis, ad ipsum Baronium, conscriptis, continentur. Illis chronidis loco addidit, Francisci de Sales, *Episcopi & Principis gebennensis, epistolam ad Baronium scriptam*, Annesii Allobrogum ann. 1606. d. XXIX. Nouembr. & particulam, ex Spondano, inuentiuam, *in morosos censores, criminatoresque Baronii*. Indices uidem sunt, qui in editione romana existant.

CAESAR BARONIVS, Sorae, in vrbe Campaniae antiquissima, natus fuit, anno 1538. patre Camillo Barono, matre autem Portia Phoebonia. Studiorum curriculo primum in vrbe verulana, mox Neapoli, deinde Romae feliciter confecto, Philippi Nerii potissimum hortatu, inuitis autem parentibus, anno 1561. presbyter factus fuit. Posteaquam in locum Philippi Nerii anno 1593. Congregationis Oratorii praepositus esset constitutus, paullo post Clementis IX. Confessionibus audiendis eligebatur. In istius autem Pontificis gratiam, adeo se insinuauerat, ut ab illo non solum anno 1595. Protonotarius apostolicus crearetur, sed etiam anno 1596. in R. E. Cardinalium collegium cooptaretur, eique Bibliothecae vaticanae cura demandaretur. Ipse quoque mortuo Clemente IX. pontifex maximus fuisset electus, nisi libro *de Monarchia Siciliae*,

*Annalium Tomo XI, inferto Hispanorum in se concitasset odium; qui nihil non agebant, ut consilium de eo eligendo, irritum redderent. Mortuus est anno 1607. aetatis anno LXIIX. Praeter Buccium, Spondanum, & BARNABEVM, quos iam nominauimus laudum eius praecones, legi merentur Antonii Possuini *Adparat. sac.* Tom. I. p. 257. Jani Nicii Erythraei *Pinasobeca* P. I. elog. XLII. p. 87 sqq. Iusti Baronii, veteracastrensis, *in obitum* Caesaris Baronii *parentalia*, quae leguntur *Annal.* Tomo I. praemissa, Augustini Oldoini *Athenaeum* romanum p. 152 sqq. Louis Ellies Dupin *Bibliothèque des auteurs ecclesiastiques* Tom. XVII. p. 1 sqq. vbi ait, *qu'on ne peut que l'on ne loué & que l'on n'estime la mémoire de Baronius, qui avoit beaucoup de religion, de probité, d'équité, d'érudition, & de lecture, & qui a travaillé utilement pour le bien de l'Eglise, & pour l'Eclaircissement de l'Antiquité ecclesiastique. Il seroit à souhaiter qu'il eût été exempt des preventions, que son education, & son pais lui avoient inspirées.* Conf. Niceron *Memoires* Tom. XXVII. p. 307 sqq. Jo. Imperialis *Museum historicum* p. 94. Jaques George de-Chaufepié *Nouveau Dictionnaire historique & critique* Tom. H. Litt. B. p. 487 sqq. Jo. Frideric. Mayeri *de Baronii & Bellarmini ipsi pontificiis ambigua fide, Eclogae*, Amstelod. 1697. in 8.*

HIERONYMVS BARNABEVS perusinus, Congregationis Oratorii romanae Sacerdos, ab Augustino Oldoino in *Athenaeo augusto* p. 140. elogio *viri praestanti ingenia, summaque eloquentia praediti*, ornatus fuit. Praeter Baronii *vitam, carmen latinum, in obitum* Georgii Boreae, *nobilis lugensis euulgavit* *Perus.* 1637. in 8. E vita discessit d. XIII. Jul. anno 1662. Scriptis quaedam consignavit, quae, in collegio Patrum oratorii, Msta adseruantur.

CXXVIII.

Commentarii de rebus pertinentibus ad ANG. MAR. S. R. E. *Cardinalem* QVIRINVM Pars Prima in duos libros diuisa *Brixiae, Ex Typographia Joannis-Mariae Rizzardi. MDCCXLIX. (1749). Superiorum permisso. in 8. form. maior. pp. 297. except. pp. XVI. prioribus.*

Commentarii de rebus pertinentibus ad ANG. MAR. S. R. E. *Cardinalem* QVIRINVM Partis Secundae Liber primus. *Brixiae, ex Typographia Joannis-Mariae Rizzardi. MDCCXLIX. (1749). Superiorum permisso. pp. 279. except. XVI. pp. prioribus.*

Appendix ad Lib. I. Part. II. Commentariorum de Rebus *Card. A. M. QVIRINI* qua recitantur Responſa seu Conſilia Praeſtantium Medicinae Doctorem de Morbo qui eundem Cardinalem per quinque, & amplius meſes lectulo affixum detinuit, *ibid. ap. eund. MDCCCL. (1750). Superiorum permisso. pp. 128. except. pp. XVI. prior.*

Commentarii de rebus pertinentibus ad ANG. MAR. S. R. E. *Cardinalem* QVIRINVM. Partis Secundae Liber secundus. *ibid. ap. eund. MDCCXLIX. (1749). Superiorum permisso. pp. 320. non numerat. pp. XXIII. prioribus.*

Inter patres purpuratos, qui propter excellentem doctrinam, atque insignem humanitatem, per omnem, qua patet rempublicam litterariam, laude ac fama celebrantur, eminentissimus ANGELVS MARIA QVIRINVS, R. E. Cardinalis Bibliothecarius maxime elu-
cet.

cet. Testes illius rei sunt *Primordia Corcyrae*, & *Specimen variae litteraturae*, quae in urbe Brixia, eiusque ditioe paullo post incunabula typographiae florebat, libri, quos omnes magnificiunt, & diligenter legunt, qui rei antiquae litterariae pretium statuunt. Suis eminentissimus Cardinalis sumtibus, plerosque libros a se conscriptos, prodire iubet, quae etiam causa est, quam ob rem in hisce regionibus, rarius occurrant. *Les écrits du Cardinal VIRINI*, ait Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique, des livres qui sont difficiles à trouver*, in praefat. Tom. I. p. XII. *ne seront jamais communs parcequ'il les fait imprimer à ses dépens, & se réserve le plaisir d'en faire des présents.* Nos ipsi eminentissimi Principis munificentiae, acceptum grati referimus librum, quem nunc recensere statuimus. Rerum autem praestantissimarum varietas, quibus omnis liber refertus est, prohibet, quo minus adcuratam, & ad amissim, ut aiunt, factam recensione exhibeamus, id quod lectores nostri, eo facilius nobis condonabunt, quo plures *ephemerides* extant *litterariae*, quae egregium librum adcurate & prolixè descripserunt. Ut duas tantummodo, ex magna eorum copia, nominemus, *Ephemerides gallicae*, quae titulo *Bibliothèque impartiale, Lugduni Batavorum* prodire solent Tom. I. p. 78 sqq. p. 211 sqq. satis & abunde adducunt, quod legendi cupiditatem excitare possit, & Fridericus Gaillien. Kraftius in *der neuen theologischen Bibliothek* Tom. III. p. 291 sqq. Tom. V. p. 706 sqq. p. 714 sqq. recensione facta, saluam mouet legentibus, ut ipsum librum euoluere cupiant.

Pars prima, in libros duos diuisa est, quos praefatio antecedit, in qua, Cardinalis Augustini Valerii exemplo, eminentissimus auctor, adductum se esse fatetur, ut *commentarium de rebus ad se pertinentibus* componeret, & cum orbe erudito communicaret. *Liber primus*, quinque capitibus, res exponit, quae
emi-

eminentissimo Principi, a die XX. Martii anni 1680. quo is lucem adspexerat, ad mensē vsque Maium anni 1711. euenerant. *Liber secundus* triennem Gallias, Belgio, Britannia, & Germania commorationem; a mense Maio 1711. ad Maium anni 1714. describit.

Partis secundae liber primus, res, post repetitam Italiam gestas, a mense Maio anni 1714. ad diē vsque XVII. Aug. anni 1740. complectitur. Cum eminentissimus Princeps, conscribendae isti parti insudaret, fatali pedum morbo correptus, per quinque & amplius menses, decumbere in lecto coactus fuit. Istius autem morbi causam his ipse verbis exposuit P. II. L. I. p. 103. *Quanti modo faciam viri huius (Mazochii) eruditionem, testantur, plures mearum Decadum litterae ad eum datae. Vnas ex istis, nempe penultimas Decadis secundae, hoc loco memorandi ansam mihi tradit par aegritudo, qua dum ista imprimuntur, detineor, ac illa, qua detinebar, dum easdem, quemadmodum ibidem prodidi, Romae exararem, incommoda scilicet affectio, in extremis pedum partibus, profecta quidem ante sex, & amplius annos ex foecordia a me admissa in studiis vacando per aliquot horas antelucanas biberna tempestate, pedibus calceorum praesidio nudatis; contra vero orta ipsa in praesens est, ex igne, cui studiis pariter vacans per septem integros menses (nam totidem hyems hoc anno (1750) perduravit) assedi pedibus vsque sine pelle undique conuolutis, ac proinde ex huius, & ignis calfaeta sensim, ut aiunt, sine sensu veluti adustis, atque concoctis eorundem malleolis, quae pars damnis eiusmodi facile obnoxia est ex mollium fibrarum, nervulorumque frequentia, unde contextitur. Ea vero parte siue ex frigore, siue ex humiditate, siue ex calore vitata, nil mirum, si turbato inde humorum cursu totum etiam corpus incommodo afficiatur. Vitium autem illud, quemadmodum olim, ita nunc quoque nil minus quam spasium progignit, siquidem laesam eam partem corporis enere graua-*

grauari contingat, &c. Vt autem eo citius, pertinax omnino morbus expelleretur, celeberrimos per omnem Europam medicos, scriptis adiit litteris, vt suis illi succurrerent consiliis, vnde originem traxit, quam memotauimus

Appendix ad Librum I. Partis II. Complectitur illa sane consilia medica, & varias virorum doctissimorum epistolas, quae hac occasione, ad eminentissimum auctorem scriptae fuerunt. Medicorum, & chirurgorum nomina haec sunt: Gio. Battista Grandi, *Medico, Fisco, Anatomico in Venezia.* Leonardo Doro *Medico Fisco in Venezia.* Andreas Pasta *Physio. coll. Bergomi, D. J. B. Beccari in Bologna,* Gufmann. Galeazus, Petrus Paul. Molinellus, & Iosephus Azzoguidus, *medici bononienses.* D. Anton. Cocchi *P. P. Anatom. in Firenze,* Carolus Fridericus Hundermark *Pbil. & Med. D. & P. P. in Acad. lipsiensis.* D. Iustus Godofredus Günzius *Anat. & Chir. Prof. lipsiensis.* D. Jo. Jacob. Hullerus, *Consiliar. atque Archiater Regis Sueciae & in Collegio quod Casellis est, carolino Professor.* D. Georg. Gottl. Richter *Senior Facultat. medic. göttingensis,* D. Sulzerus, *Sereniss. Ducis Saxogothani archiater.* D. Godofredus Melm, *Med. D. Prof. & reipubl. bremensis Physicus.* D. Christoph. Andreas Winckler *Med. D. & Reip. norimbergens. Physic. ordinar.* D. Balthasar Erhart *M. D. & reipubl. memmingens. Physicus ordinarius.* D. Petr. Anton. de Alliardis, *Archiepiscopi salisburgensis Archiater,* D. Siluester Barifanus *Med. D. salisburg.* D. Godofredus Jacob. Jaenisch, *M. D. hamburgens.* D. Jo. Andr. Heinze, *Sereniss. Ducis brunsvicens. Legion. pedestr. Medic. ordinar. & Chirurg. primar.* D. Carol. Frideric. Koch, *M. D. Consil. Aul. Med. ord. legionum statariarum Sedini.* J. E. A. Thede *Chirurg. mai. legion. pedestr. Dn. Maioris generalis de Træskow.* D. Jo. Christ. Vngnad *M. D. eiusdemq. in gymnasio regio sedinensi Prof. P. ordin.* D. Jo. Christoph. Riedel *Pbil.*

& *Med. D. P. P. ordin. erfurtenfis.* D. H. Ludolf
Medic. Doct. erfurtenfis. D. de Pouffe, parifinus.
Epistolae autem hac occasione exaratae fuerunt, a Ca-
 rolo Friderico Hundermark, Frideric. Ottone Men-
 kenio, Jo. Matthia Gefnero, Jacob. Guilielm. Feyer-
 lino, Julio Carolo Schlaegero, Jo. Phil. Caffelio, Jo.
 Georg. Schelhornio, D. Godefredo, Abbate coenobii
 S. Petri falisburgenfis, Herman. Samuel. Reimaro,
 Perardo, regis Boruff. Capellano Sedini, & a P. An-
 drea Gordon ordin. benedictin. in Academia erfur-
 tenfi olim P. P.

Partis secundae Liber secundus, quatuordecim capi-
 tibus res a die XXVI. Nouembr. anni 1727. ad annum
 vsque 1740. praeclare gestas continet. Haec autem
 omnia tam monumentis publicis, quam litteris, a vi-
 ris per omnem Europam, in summa dignitate consti-
 tutis, & eruditionis laude clarissimis, illustrantur, at-
 que confirmantur. Earum index cuilibet parti prae-
 missus conspicitur. Quod reliquum est optamus, ut,
 quae ab eminentissimo auctore promissa est, operis
quarta pars, in lucem ab ipso feliciter emittatur. Re-
 cusi quidem fuerunt recensiti commentarii Tiguri
 1750. in 8. sed nulla ex parte, ad editionis *brixiensis*
nitorem tigurenfis illa editio accedit. In compen-
 dium librum redigere, & vernaculo sermone illum
 exprimere studuit Justus Fridericus Vitus Breithaupt,
 sed successum conatui, non omni ex parte respondisse,
 viri, nostrae aetatis, critici, luculentis indiciis proba-
 runt. Prodiit versionis teutonicae, vel potius com-
 pendii prima pars hoc titulo: *die Geschichte seiner*
Eminenz Herrn ANGELVS MARIA QVIRINI, der
römischen Kirche Cardinals, Bischofs zu Brescia u. s. f.
aus Deroselben eigenhändig aufgesetzten lateinischen
Lebensbeschreibung zusammengezogen von M. Just Frie-
derich Veit Breithaupt, der königlich. deutschen Gesell-
schaft in Göttingen, vnd der herzogl. in Helmstedt
Mitgliede. Erfurt 1752. in 8. forma. mai. pp. 292. ex-
 cept.

cept. praemissis. Recensio vid. in Frid. Wilh. Kraftii
novus abscologischen Biblioth. Tom. VII. p. 739 sqq.

Qui cetera opera, ab eminentissimo Cardinale eul-
gata, vno quasi obtutu, sibi cognita reddere cupit,
euoluat opusculum, lingua hetrusca, hoc titulo edi-
tum: *Catalogo delle opere dell' eminentiss. e reverendiss.
Signore Cardinale VERINI uscite alla luce quasi tut-
te da Torchi di me Gian-Maria Rizzardi Stampatore in
Brescia in 8. pp. 40.*

CXXX.

Pauli II. Veneti Pont. Max. Vita Ex codice Au-
gelicæ Bibliothecæ Desumpta. Praemissis
ipsius sanctissimi Pontificis Vindiciis aduersus Pla-
tinam, aliosque obtrectatores. *Romæ Typis Anto-
nii de Rubeis apud Pantheon. MDCCXL. (1740). Su-
periorum permisso. in 4. form. maior. pp. LXXXIIX.
& 288.*

Cum anno 1740. die VI. Februarii Clemens XII.
Pontifex rom. viuere desisset, & romanae ecclesiae
patres purpurati, de eligendo nouo Praefule solliciti,
more consuero, suis exciti sedibus, in conclaue sece-
derent, eminentissimus QVIRINVS, parum sollicitus,
de parte aliqua habenda, in comitiorum pontificio-
rum negotio, Romam proficisci, quam serius fieri pos-
set, animo constituit. Per duos igitur & amplius
menses, Brixiae tranquille substitit, nec antea Romam
iter, & id quidem admodum aegre suscepit, quam
mense Aprile exeunte, & inuitus quasi & coactus die
IIX. Maii in pontificium conclaue se recepit. In illo
autem conclau, tempus a curis, & grauioribus nego-
tiis vacuum, omne, *vitas Pauli II. quam olim e mss.
codice*

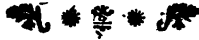
codice angelicae augustinensium Bibliothecae describendam curauerat, impendit, & hac re effecit, vt illa, post XL. dierum spatium, *vindictis*, & *adpendice* instructa, eodem anno, in lucem prodire posset. *Noctes* vero *vaticanas*, hoc opus adpellari posse, innuit eminentissimus editor, cum ircomitiorum pontificiorum obscuritate, & tenebris procreatum fuerit. Cum in tres potissimum partes, illud diuisum fuerit, illas eo, quo occurrunt, ordine persequemur.

Primo loco post praefationem *vindictiae* aduersus Platinam, aliosque occurrunt. Depinxerat sane Bartholomaeus Platina, Paullum II. eiusmodi coloribus, vt illum, veluti infensissimum litterarum hostem, auarumque tyrannum delinearet, qui homines litteratos, vrbe romana expulerit, nihilque magis curauerit, quam vt argentum vndique corraderet. In primis vitio dedit Paulo II. Platina, quod apostolicorum Abbreuiatorum collegium, cuius dignitati, & commodis Pii II. munificentia consuluerat, ita male habuerit, vt homines illos bonos ac doctos, diuini, atque humani iuris peritissimos, qui ex totò terrarum orbe magnis pollicitationibus & praemiis ad romanam curiam vocati fuerint, indicta causa, bonis, ac dignitatibus spoliauerit, honestaque ac legitima possessione delecerit, quamuis litteris apostolicis, & filci pontificii auctoritate cautum illis fuisset. *Narrat postea Platina, vt eminentiss. VIRINI* verbis vtamur, *qua ratione, post plura incassum tentata, vt causa ipsa publicis iudicibus, scilicet Rotae Auditoribus, committeretur, non sine consumelia, tanquam aqua & igni interdicti, ac profani, reiecti fuerint, imo vero ipsemet in carcerem tractus, & compedibus reuinctus, quod libellos famosos in Pontificem sparsisse, & de Concilio aduersus eundem per Reges & Principes indicendo minaciter scripsisse insimularetur; quoue pacto post quatuor menses libertatem recuperauerit ob enixas preces, quibus Franciscus Cardinalis Gonzaga Paulum fatigauerat, ea tamen condi-*
tione,

*sione, ne ab urbe discederet. Hanc Platina sub ipsum
vitae illius exordium, idemque paucis interiectis monae,
& quidem acerbiori in se, aliosque romanae academiae
sodales, excitatione tragoediae causam dedisse, scribit
coniurationis crimen iisdem impactum, perinde ac si de
romano pontifice interimendo cogitassent; cui tragoe-
diae finem imposuerit ipse Pontificis obitus. Demum
vero ad vitae illius calcem ad conuicia reuersus, Paul-
lum carpit, quod humanitatis studia ita odisset, & con-
temneret, ut eius studiosos vno nomine haereticos, ad-
pellaret, Romanosque hortaretur, ne filios diutius, in
litterarum studiis detinerent, quod satis esset, si legere
& scribere didicissent. Ab hisce igitur, & alijs ma-
leuolorum hominum calumniis vindicatur Cap. I.
Paullus II. simulque demonstratur, illum non litteras,
sed eos tantummodo litteratos esse infectatum, qui ethnica
religionem, prae christiana adamare videbantur.
Causa autem quam ob rem Paullus II. academi-
cos illos romanos infensissimo prosequutus fue-
rit odio, illa fuisse dicitur, quod eius furfuris
fuerint homines, seu mores, seu doctrinam specta-
mus, ut quiduis potius quam pontificiae beneuolen-
tiae documenta mererentur. *Disputabant ii*, inquit
Vindiciarum auctor, *de animorum immortalitate*, pla-
tonicae potius sectae quam christianae religionis adse-
clae, & nomina in baptismo suscepta immutabant,
non iuuentatem tantum, ut ipsi aiebant, veterum aemu-
latione, ad virtutem incitantes, sed nimio gentilitatis
amore obcoecati. Amor hic quosdam ex ipsis adeo
transuersos egisse comperitur, ut nec a solemnium quo-
rundam sacrificiorum ceremoniis abstinerent, vel sub
ipso Quirinali monte, praesertim natali cuiusque eo-
rum die recurrente, usurpantesque priores illos secundae
Persii satyrae versus:*

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo
Qui tibi labentes apponit candidus anhos;
Funde merum genio.

In iis autem precationibus, atque conuiujs, cui licentiae homines illi se darent, exempla nobis sit Faustus Sabaeus, vaticanae Bibliothecae, a Leonis X. Pontificatu usque ad illum Paulli III. custos, qui ad agendum natalis sui diem, amicos inuitans, epigramma bis versibus concludit:

Vos afferte sales, dicteria, scommata, risus,

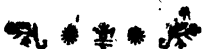
Danda voluptati est crastina tota dies.

Et quia prae foribus stat mors inopina, bibendum est,

Occupet impotos ne via longa necis.

— — *Affero nunc Michaelis nostri Canenfii testimonium, ad eam ipsam romanorum quorundam Academicorum nequitiam declarandam luculentum, ac fide dignissimum; Hic Paullum commendat disertis verbis ob nefandam eorum sectam, scelestamque opinionem, maxima diligentia e medio romanae Curiae sublatam, qui nimirum fidem orthodoxam prauis moribus inficerent, praedicarentque fas cuique esse pro arbitrato voluptatibus uti, quin turpe arbitrantes, sancti nomine, quod in baptismo acceperant, vocari, eo suppresso nouum sibi imponerent ex ethnica religione deriuatum. Subditque, huic nequitiae eosdem crimen conspirationis in ipsius Pontificis vitam, vere adiecisse, tantamque rei atrocitatem Marco Romano, quem Asclepiadem, Marino Veneto, quem Glaucum, Petro, quem Petreium, & Damiano Tusco, quem Callimachum adpellabant, praefertim adscribit. Glauci, Petreii, atque Callimachi mentionem facit Platina quoque, quin Callimachum praecipuum eius sceleris architectum, habitum prodit, quemadmodum & principem in ea Academicorum secta locum adsignat Pomponio Laeto, quem Venetiis ad urbem tractum, & per totam Italiam, tanquam alterum Jugurtham in iudicium ductum repraesentat.*

— — — *Pomponius hic ethnicos ritus ita deperisse comperitur, ut in more haberet natalem urbis Romae diem cele-*

*celebrare, quin Romulo aram construere, perinde ac si
huic post excessum suum Proculo, ut scribit Cicero, de
Legibus, se Deum esse, & Quirinum vocari dicenti
fidem praestaret. Nullus dubito, non alium quam hunc
ipsum Pomponium a MICHAELE CANENSIO de-
signari his verbis: „Huius vero sectae Principem pro
„honestate hic nominare minime intendimus, cum
„in ore omnium propalam versetur, qui Romae gram-
„maticam publice edocens, primo nomen sibi com-
„mutavit, dehinc certatim discipulorum amicorum-
„que nomina innouabat, gentilium nomina ingerens. „
Ipsum praeterea pontificem litterarum studiis & in
primis historiae dedisse operam, virosque doctissimos,
inter quos nominat Antonium de Alliis, florenti-
num, Valerium Calderinum, genuensem, Amicum
Agnisium, episcopum aquilanum, Georgium Trape-
zuntium, Joannem Andream, alerientem, Theodorum
Gazam, Bartholomaeum Siccum & Franciscum Phi-
lelphum, eximia munificentia, omnique fauore fuisse
prosequutum, multis scriptorum testimoniis, variis-
que in medium prolatis exemplis, comprobatum le-
gimus. In primis argumentum rei litterariae, a
Paullo II. ornatae suppeditat, typographicae artis
opificium, quod sub eo pontifice, ex Germania, pri-
mum in monasterium sublacense, deinde in urbem ro-
manam ipsam delatum fuit. Multa hac occasione
adferuntur, quibus artis typographicae historia, miri-
fice illustratur, & Michaelis Maittaire narratio, ea de
re, in *annalibus typographicis* instituta, nouis, iisque
haud proletariis supplementis, confirmatur & augetur.
Cap. II. *indicantur leges, quas Paulus II. a se aliisque
cardinalibus constitutas, & iurasas in conclaui, abro-
gandas censuerit, quibus usus consiliariis, quibusue de
caussis.* Legum capita excerpta sunt, ex Jacobi Car-
dinalis papiensis *Commentariis*. libro I. Inter consi-
liarios, praecipui nominantur, ab eodem Cardinale
papiensi, Stephanus ecclesiae mediolanensis antistes,
& Theodoras taruinae episcopus. Cap. III. Paul-*

lus II. *ab avaritiae nota vindicatur.* Cap. III. *intempes-
tium magnificentiae studium quod Paulo II. impa-
ctum fuit, eluitur, & commemoratur, quod inprimis
in palatio & templo S. Marci construendo singularis
magnificentiae laudem promeruerit. Illud splendi-
dissimum palatium, quod Romae visitur, ii semper R.
E. Cardinales, inhabitare solent, qui titulo S. Marci
conspicui sunt. Cum igitur eminentissimus vindicia-
rum auctor, in Cardinalium numerum receptus, pro-
pterea quod Venetus esset, libere sibi optaret, ut lo-
qui solent, istum titulum, simul etiam ex isto titulo,
habitatio in palatio S. Marci, illi obtigit. vid. Com-
mentar. de rebus ad eum pertinentibus P. II. L. II. p.
13. E catalogo operum eminentissimi Cardinalis Rix-
zardiano intelligimus, quod huic palatio originem
suam debeat opus, hoc titulo insignitum: *Tiara &
Purpura Veneta Romae ante annos viginti penicilli-
opificio adumbrata in aula maiori aedium Cardinalis
Tit. S. Marci, appositis tantum nominibus Pontificum
& Cardinalium venetorum, nunc aucta istorum elogiis
ex ciaconiano opere depromtis, novisque ad haec adno-
tationibus in publicum prodit. Decas prima & secun-
da. Romae. anno Jubilaei 1750. per Antonium de Ru-
beis.* Primam autem tantummodo operis partem esse,
quod decas tertia, & quarta complebunt, idem Ca-
talogus p. 32. adfirmat. Capite V. Paullus II. *ex ma-
gnanimitate principe digna commendatur, & capite de-
nique VI. & ultimo, Paullus II. interiorum ac familia-
rem vitam, moresque suos, ita composuisse, perhibetur,
ut nec in hac parte iustae reprehensioni obnoxius repe-
riatur.* Legitur in hoc capite epigramma, quod mor-
tuo Paulo II. Joannes Antonius Campanus, in Plati-
nam, ad Gentilem vrbinatem scripsit, & his verbis
conceptum fuit:*

*Scire etiam cupio, quantum nunc Platina saevit,
Manibus an parcat, abstineatque pyra
Sin defossa cauo diseceris ossa sepulchro,
Spargerit in ventos, profferit an pedibus.*

Poste-

Posteriori capiti additum est epitaphium, a Marco Barbo, Cardinale S. Marci, & patriarcha aquileiensi, Paulli II. cuius erat consanguineus, mausoleo, in veteri vaticana basilica olim constructo, positum. *Vindiciis* autem omnibus, finis imponitur particulis, ex duabus Francisci Philelphi *epistolis*, quae faciunt; ad confirmanda ea, quae in *Vindiciis*, ad defendendum Paullum II. prolata sunt. Altera epistolarum ad ipsum pontificem, quem nominauimus, altera ad Sixtum III. a Philelpho scripta fuerat. In fronte *vindiciarum* conspicitur interior, templi S. Marci, romani, facies, cum effigie Paulli II. aere expressa, hisce adpositis verbis: *Effigies Paulli II. Veneti. P. M. ex deaurato aere subyefacta, quam ad honorandam insignis Benefactoris huiusce Sacrae Aedis Memoriam conspicuo maxime loco reponendam curauit* ANGELYS MARIA S. R. E. Card. QVIRINVS, *postquam eiusdem aedis Presbyterium ad nouam omnino formam redegisset, Canonicorum subselliis, ara maxima, scalis ex utraque parte, septis, hinc arcubus, pavimento, loculo reliquiarum Sanctorum Abdon & Sennen, aliisque de nouo constructis, quibus omnibus ut sacellum SSmi Sacramenti eidem Presbyterio conterminum responderet, ipsum quoque Ara, eucharistico tabernaculo, septis, aliisque ornamentis instruxit; Paulli itaque, sacrae aedis, cuius delineatio hoc loco exhibetur, primum titularis, & benefactoris, deinde summi Pontificis, hisce Vindiciis illustrati, Effigies ista grati animi esto argumentum, exhibitum ab eo, cui patriae, tituli, domicilii, eadem cum Paulo contigit communio.*

Secundam libri partem constituit, ipsa Paulli II. *uita*, per MICHAELEM CANENSIVM de Viterbio, Decretorum doctorem, Canonicum Sancti Laurentii, & Damasi Episcopum castrensem compilata, quam *selecta* aliquot Paulli II. *veneti numismata*, aere expressa, & praefatio *ad colendissimum in Christo Patrem, & Dominum D. Guilielmum miseratione diuina*

na S. R. E. Cardinalem Ostiensis & Rothomagensis Ecclesiarum antistitem dignissimum, praecedit. Edita quidem iam antea fuerat haec Paulli II. *vita*, a fociis palatinis mediolanensibus Tom. III. *Scriptor. rer. italicar. P. II.* Cum vero códice admodum imperfecto, bibliothecae vaticanae editores vsi fuissent, illa ex códice multo perfectiore, angelicae augustinensium bibliothecae exscripta, & denuo, in lucem edita fuit. In fine p. 104. eminentissimus editor, monet lectores, vt ne *vitam* Sixti III. quam Ludouicus Antonius Muratorius, in *Scriptor. rer. italicar. l. cit.* ex códice vrbinatense editam, a MICHAELÈ CANENSIO, quamvis ille, eiusmodi Sixti III. *vitam*, in fine *vitae* Paulli II. se scripturum receperit, sed a Bartholomaeo Platina potius, compositam existiment. Promiserat quidem eminentiss. QVIRINVS, *vindiciarum* pag. LX. aliquam collationem operis ad calcem instituere, inter Paulli II. *vitam*, ex angelicae bibliothecae códice, ab illo primum euulgatam, & eam, quam ex vaticanae bibliothecae códice, *Scriptoribus rerum italicar.* inseruit Muratorius l. cit. sed, cum parum utilitatis, ex eiusmodi labore, ad lectores peruenire animaduerteteret, *orationem* constituit de Italiae pace a Paulo II. anno 1468. sancita, in Paulli II. *vita* p. 82. memoratam, ex códice ottoboniano adpendicis loco subistere. Prolixitate autem istius *orationis* deterritus, & illud consilium abiicit, eiusque in locum substituit:

Adpendicem qua comprobatur Paulli II. Pontificatus felicitati deberi optimorum Scriptorum editiones quae Romae primum prodierant post diuinum Typographiae inuentum a Germanis Opificibus in eam urbem aduectum, plerisque omnibus earum editionum seu praefationibus, seu epistolis in medium allatis, cum breuibus Observationibus ad easdem, rei typographicae origini illustrandae valde opportunis, a p. 107-288. In illa sane Adpendice, argumentum, quod Vindiciarum Capite I. ad demonstrandum Paulli II. erga litteras amorem, &

in homines litteratos munificentiam, ex inflata in urbem Romam arte typographica in medium prolarum, ulterius persequitur, & veterum auctorum editiones, quae primum in monasterio sublacensi & deinde Romae, a primis typographis excusae fuerunt, multa solertia & adcuracione describit. Omnis *Adpendix* §§. XXV. absolvitur, in quibus recensentur editiones vetustissimae Lactantii, Ciceronis, Augustini, Hieronymi, *sacri codicis*, Cypriani, Leonis magni, Thomae aquinatis, Roderici Zamorensis, Julii Caesaris, Titi Livii, Virgilii, Lucani, Sillii Italici, Julii Calpurnii, Plinii maioris, Quintiliani, Suetonii, Auli Gellii, Apuleii, Alcinoi, Strabonis, *defensionis* Platonis, a Bessarione *compositae*, Ptolemaei, Dionysii halicarnassensis, quae opera Conradi Sweinheym & Arnoldi Pannarz, hortatu, ope, assiduaque inspectione Joannis Andreae, episcopi alerionensis lucem adspexerunt, illustraruntque maxime Pauli II. Pontificatum. Illis additae §. ultimo nonnullae editiones, operum quorundam Athanasii, Chrysostomi, & Francisci saonenfis, ab aliis typographis romanis antiquioribus euulgatae. E sancti Chrysostomi operibus, memorantur p. 280. *homiliae in euangelium* S. Joannis & quidem ipsa illa editio, quam ex Bibliotheca portensi descripsimus Tom. I. *Apparat. litterar.* p. 91. Eminentissimus QVIRINVS, istius editionis hisce verbis fecit mentionem: S. Chrysostomi *Homilias in euangelium* S. Joannis Romae vulgatas interprete Francisco Aretino anno 1470. allegas Maittaire, & quidem in monasterio S. Eusebii per Georgium Laver, ut ipse conicit, quippe qui in eo coenobio praelum erexerat, quod constare affirmat ex rythmis appositis libro sexto Decretalium an. 1472. per eundem Laver Romae edito, quos recitat:

Studio correcta diligenti, sepeque lecta

Per Celestinum nomine, sed re puluerinum

Sancto in Eusebio degentem Cenobio.

Qui me scribebas, Ge. Laver nomen habebas,

Romae versatus tunc, sed Herbioli natus
 Anno Mileno quater C. Sep. que deno
 Bis vno iuncto, sed mense sub Februo
 Sub quarto Sixto Pontifice Zeraphico.

Non sep. sed sex legendum erit, vt annus 1472. ei editioni respondeat; nam alias responderet annus 1482. quem pariter Sixti tempora attigerunt. Cum illa legeremus, quaedam dubitatio subiit animum, cum verus, quos in Fr. Antonii ordinis Praedicator. tractatu de institutione simplicium Confessorum, Romae 1472. edito, inueniri dixeramus, libro VI. Decretalium additos esse, illiusque rei testem, excitari Michaellem Maittaire intelligeremus, ad cuius testimonium nos quoque prouocaueramus. Locum itaque in Michaelis Maittaire *Anal. typograph.* Tom. I. p. 312. edit. *amstelodamens.* 1733. denuo euoluimus, & nihil a nobis prolarum esse inuenimus, quod cum Michaelis Maittaire auctoritate pugnare videatur. Non iniucundum lectoribus nostris fore arbitramur, si heic adderemus *indicem librorum* ab Arnaldo Pannarz & Conrado Sweyphheim impressorum, in quo adnotarunt isti typographi, quot exemplaria de vnoquoque libro, quem excuderunt, euulgata fuerint. Inuenit istum indicem eminentissimus Cardinalis, in *epistola* Joannis Andreae alerientis, Tomo IIX. *operum* Nicolai de Lyra rarissimorum, Romae anno 1472. in *domo Petri de Maximis* editorum,

Donati pro puerulis, vt inde dicendi principium
 sumamus, vnde imprimendi initium sumpimus,
 numero trecenti - 300.

Lactantii Firmiani institutionum contra gentiles,
 & reliquorum eius authoris opusculorum volumina
 octingenta viginti quinque - 825.

Epistolarum familiarium Ciceronis volumina
 decem septuagintaquinque - 275.

Speculi humanae vitae volumina trecenta - 300.

D. Au.

- D. Augustini de ciuitate Dei volumina octingenta
viginti quinque 825.
- D. Hieronymi epistolarum, & libellorum volumina
mille centum 1100.
- M. T. Ciceronis de Oratore cum caeteris volumi-
na quingenta quinquaginta 550.
- M. T. Ciceronis Operum omnium in philosophia
volumina quingenta quinquaginta 550.
- L. Apuleii Platonici cum Alcino volumina du-
centa septuaginta quinque 275.
- A. Gellii Noctium Atticarum volumina ducenta
septuaginta quinque 275.
- C. Caesaris Commentariorum gallici & ciuiliu
bellorum volumina ducenta septuaginta quinque 275.
- Defensionis diui Platonis volumina trecenta 300.
- P. Virgilio Maronis Operum omnium volumina
quingenta quinquaginta 550.
- T. Liuii Parauini cum Epitomate omnium Deca-
dum volumina ducenta septuaginta quinque 275.
- Strabonis Geographi volumina ducenta septuagin-
ta quinque 275.
- M. Annaei Lucani volumina ducenta septuaginta
quinque 275.
- C. Plinii veronensis de naturali historia volumina
trecenta 300.
- C. Suetonii Tranquilli de duodecim Caesaribus
volumina ducenta septuaginta quinque 275.
- D. Leonis Papae Sermionum volumina ducenta se-
ptuaginta quinque 275.
- M. Fabii Quintiliani institutionum oratoriarum
volumina ducenta septuaginta quinque 275.
- Continui, id est cathenae aureae D. Thomae Aqu-
natis volumina quingenta quinquaginta 550.
- D. Cypriani epistolarum volumina ducenta septu-
aginta quinque 275.
- Bibliae cum opusculo Aristeae volumina quingenta
quinquaginta 550.

Silii Italici cum C. Calphurnio & Hesiodo volumina ducenta septuaginta quinque	275.
Orationum M. T. Ciceronis, cum inuectivis omnibus in Antonium, Verrem, Catilinam & caeteros volumina ducenta septuaginta quinque	275.
P. Quidii Nasonis <i>Metamorphoseos</i> & <i>elegiarum omnium volumina quingenta quinquaginta</i>	550.
Nicolai de Lira volumina mille & centum.	1100.

Iste sane *index* luculentissime testari poterit, raras admodum esse editiones, quae ab hisce typographis Germanis, in romana vrbe in lucem prolatae fuerunt. Conf. de libro quem descripsimus eminentissimi Principis A. M. *QVIRINI Commentar. de rebus ad illum pertinentibus* P. H. L. II. p. 267 sqq. *Acta eruditior.* lipsiens. ann. 1743. vbi exactior & prolixior reperitur recensio.

CXXXI.

Specimen variae literaturae quae in vrbe Brixia eiusque ditione paulo post Typographiae incunabula florebat Scilicet vergente ad finem Saeculo XV. vsque ad medietatem Saeculi XVI. Unde praeter Brixiani ingenii gloriam, tam Annalium typographicorum series, quam Historia literaria temporis illius, quo bonarum artium renata sunt studia, illustrantur. Pars prima poetas latinos aureae & argenteae aetatis quos Brixiani Scriptores illustrarunt complectitur. *Brixiae excudebat Joannes-Maria Rizzardi cl. Idc XXXIX. (1739). Superiorum Approbatione* in 4. form. maior. pp. 172. except. praefat. & titulo fol. 5.

Speci-

Specimen variae literaturae quae in vrbe Brixia eiusque ditione paulo post Typographiae incunabula florebat Scilicet vergente ad finem Saeculo XV. vsque ad medietatem Saeculi XVI. Vnde praeter Brixiani ingenii gloriam, tam Annalium typographicorum series, quam Historia literaria temporis illius, quo bonarum artium renata sunt studia, illustrantur. Pars secunda, grammatica, oratoria, poetica, philosophica complectitur. *Brixiae excudebat Joannes-Maria Rizzardi cl^o Isc XXXIX. (1739). Superiorum Approbatione. pp. 348. s. titulum & praefat. fol. 8. exceperis.*

Quamvis huic operi, auctoris nomen non additum fuerit, praeter alia tamen indicia luculentissima, insignia *QVIRINIANA*, quibus prima praefationis littera, ornata est, eminentissimum auctorem satis superque produnt. Is enim minime ferre poterat, vt insignes scriptores, quorum, sub ipsa praesertim typographiae incunabula, & renatarum litterarum tempora, vrbs brixiensis, inclita Cenomanorum princeps, insignem tulit prouentum, adeo male, quin indigne a Leonardo Cozzando, in libro, cui titulus *Libraria Bresciana, Brescia 1694.* in 8. habitū fuerint, vt nihil magis eius vrbs dignitatem, & eorum ingeniorum praestantiam dedeceret. Re igitur diu multumque pensitata, ciuium suorum merita, in omnem rem literariam, suo restituere nitenti, & in omnium conspectum proferre decreuit. Non solum autem brixianorum illius aetatis scriptorum notitiam, adcurata in hoc opere narratione descripsit, sed ex ipsorum operibus, luculenta fragmenta, praefationes, epistolas dedicatorias, ex veteribus editionibus, magno plerumque labore, & temporis impendio vndique conquisiuit, descripsit, & in lucem protulit, quas scilicet in recentioribus

tioribus editionibus, plerumque omiffas esse, virorum doctorum querela esse solet. Iis enim instrumentis, atque subsidiis, nihil opportunius esse, probe perspexit eminentissimus auctor, ad Scriptorum doctrinam, ingenium, stilum, vitae etiam eorum vices, aliaque omnia illustranda, vnde & eorundem, & vniuersa literaria eius temporis, quo scripserunt, historia, perspicuis certisque fundamentis nixa percipiatur.

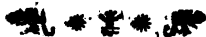
Prima operis pars, poetis aureae argenteaeque aetatis destinata, editiones Plauti, Terentii, Catulli, Horatii, Ouidii, Lucani, Persii, Statii, Iuuenalis, Martialis, seculo XV. exeunte, & prioribus Seculi XVI. temporibus, a viris brixiensibus curatas, tanta cura, tantaque sollicitudine descriptas, ob oculos ponit, vt nihil prorsus desiderari posse videatur. Multa certe haec inueniuntur, quibus non solum Joan. Albert. Fabricii *Bibliotheca latina*, Michaelis Maittaire *Annales typographici*, Angeli Comneni Papadopoli *gymnasium patavinum*, aliique scriptores, qui in commemorandis rebus, quae ad veterum auctorum editiones, ad illustrandam artis typographicae historiam spectant, operam & studium suum collocarunt, augeri, supplerique poterunt; sed iis etiam vniuersae fere Italiae historia litteraria mirifice illustratur.

Secunda pars, in tres potissimum sectiones diuisa est, quarum prima, merita virorum brixiensium in *grammaticam*, secunda in *oratoriam*, tertia denique in *poesin* ob oculos ponit. Instituti nostri ratio, nihil amplius nobis permittit, quam nomina virorum recensere, qui hisce studiis urbem brixensem illustrarunt. In prima classe occurrunt Pylades Buccardus, Joannes Britannicus, Christophorus Barzizius, Jo. Franciscus Stoa, Paullus Suardus, Augustin. Saturnius Lazaroneus, Iouita Rapicius, Joannes Taberius, Joannes Calphurnius, Bartholom. Parthenius, Cornelius Donzellinus. Illis adiiciuntur nonnulla de *Typographia*

phia benatensi. Secundae classis ad censentur Christophorus Barzizius, Jouita Rapicius, Gregorius & Benedictus Britannicus, Jo. Marius Marius. Additae sunt observationes quaedam, de Marii Nizolii *Thesau-* ciceroniano, & *Cornucopiae* Nicolai Perotti. Tertiae classis adscripti sunt Joan. Franciscus Stoa Quintianus, Faustus Sabaeus, Jouita Rapicius, Jacobus Bonfadius, Nicolaus Siccus, Bartholomaeus Theanius, Caesar Duccus, Andreas Mucius, Augustus Cocceianus, Calemarius Balneacatus, Jo. Marius Marius, Diomedes Sala, Jo. Antonius Taygetus, Hieronymus Bornarus, Ludouicus Federicus, Comes Brunorius Gambarà, Vincentius Zinus, Josephus Milius Voltolina, Laurentius Gambarà, Theophilus Monachus brixianus, T. Prosper Martinengus, Vbertinus Posculus, Joannes Calphurnius, Pylades Buccardus, Bonifacius Bembus, & Andreas Maro. Adpendicis loco quaedam in medium prolata fuerunt de Merlini Coccaii *poematibus macaronicis*, & in primis de editione, quam *Tusculani apud Lacum benacensem Alexander Paganinus Anno M. D. XXI. die V. Januarii*, in lucem protraxit; *de italica Brixianorum poesi*, & de Octauio Pantagato. Cum in *Analectis litterariis de libris rarioribus* p. 255. Mr. le Duchat notatus a nobis fuit, quod in *Ducationis* P. I. p. 49. Merlinum Coccaium, siue qui sub hoc nomine latet Theophilum Folengum, Hieronymum Folengum adpellauerit, nos hac in re *κατάρα* admisisse vltro libenterque fatemur. Omnino enim Folengus, Hieronymus adpellatus fuit, cum vero ordini Benedictinorum, congregat. casinensis, Brixiae in S. Euphemiae coenobio, se addiceret, Theophili primum nomen adsumsit. vid. Niceron *Memoires* Tom. IIX. p. 1. Albesti Henrici de Gallengre *Memoires de litterature* Tom. II. p. 462. Quod illum puduerit carmina composuisse ludicra, hoc eius testatur epigramma:

*Cum mihi praeteriti subeunt insomnia Baldi
Tam pudet, ut pudeat, non puduisse satis.*

Infelice

*Infelix tamen ipse minus fortasse viderer
Lusissem varios si sine dente modos.*

Quae eminentissimus QVIRINVS p. 315 sqq. de illo prodidit, maxima ex parte, vt ipse refert e *Bibliotheca Benedictin. casinensi* desumpta sunt. *Grammaticorum, rhetorum, & poetarum brixienfium*, quos nominauimus, scripta, in libro quem describimus adcurate adducuntur, recensentur, & aliorum virorum doctorum de iis iudicia, vel in laudem eorum, vel in vituperium prolata, memorantur, expendunturque. In praefatione monentur lectores, qua ratione Laura Cetera, Veronica Gambara, & aliae doctissimae mulieres effecerint, vt Brixia non *virorum* tantum, sed & *feminarum Academia* adpellari meruerit. Expectant adhuc viri litterati, operis praestantissimi partem tertiam, in qua eminentissimus auctor, *philosophos brixienfes*, quos secundae partis titulus iam promiserat, in lucem producturum se recepit. Prolixiorem Partis I. & II. recensionem vide in *Actis eruditorum lipsiens. ann. 1741. p. 498 sqq.* in *zuverlaessigen Nachrichten, von dem gegenwärtigen Zustande, Veränderung und Wachsthum der Wissenschaften Tom. II. P. XXIII. p. 736 sqq.* Qua ratione liber a viris Italis, in summa dignitate constitutis, pariter atque doctissimis exceptus fuerit, vid. in *Commentar. de rebus ad ANGELMAR. QVIRINVM pertinentibus P. II. L. II. p. 253 sqq.* in eruditiss. Brixiani Philopatridis *epistola ad Felicem Mariam Nerinium, Hieronymiani Ordinis Abbatem generalem Brixiae 1752. in 4. form. mai. edita p. VI sqq.*

CXXXII.

ISIDORI, *bispalensis*, Soliloquia. in 8. folior. 40.

Vt libri, qui Seculo XV. in forma octaua prodierunt, per se admodum rari sunt, ita illi praesertim non nisi rarissime inueniuntur, qui eodem seculo *Mersburgi*, aut *Marsipoli*, sicut ea vrbs, nonnunquam vocatur, impressi sunt. Praeter hunc enim, qui in bibliotheca portensi adseruatur, nullum alium, in conspectum nobis venire meminimus. Litteris excrispus est maiusculis, & admodum luculentis gothicis. Litterae initiales omnes omisae, minio tamen adpictae sunt. Omnis liber destituitur titulo & his inchoatur verbis: *Incipit Prologus ISIDORI Episcopi in soliloquia eiusdem.* In fine voluminis, haec oculis subiiciuntur verba: *Sancti ISIDORI Ispalensis archiepiscopi synonyma expliciunt. Anno dni 7c. MCCCCLXXIX. (1479) Marsipolis Sabbato ante Thome. Vtrum Martisburgi in Saxonia, aut Martisburgi in Sueuia excusus fuerit liber, adcurate definire non possumus, si tamen coniecturae locum dare vouerimus pro Suevozum Martisburgo aut Marsipoli pronuntiaremus, quamuis Saxonum vrbi eam gloriam vindicare videtur Joannes Ludolph. Bünemannus, qui volumen in 4. excusum, sex annis antiquius, in vrbe *Mersiborg* impressum possedit. Eius in calce haecce legebantur verba: *Diuina igitur annuente gratia multa inquisitione habita ex pluribus libris philosophorum hunc lib. qui Pbisonomia regia intitulatur collegimus, in perpetuam memoriam Excellentiss. Principis Dom. Wenceslay Secundi regis Bohemorum. Explicit liber de Pbisonomia Anno dni. Millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio (1473) in vigilia XI. milium virginum Completum est presens opus in ciuitate Mersiborg. Vid. Catalog. Mss. membranaceorum & chartaceorum item librorum ab inuenta typographia usque ad ann. 1560. & ulterius impressorum p. 15. vbi libro rarissimo pre-**

Henschenii, locum inuenerunt in *Actis Sanctorum* antverpiens. April. Tom. I. p. 390 sqq. Conf. Jo. Trithemius de *Scriptor. eccles.* Cap. CCXXXII. p. 62. Guil. Caue in *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 434 sqq. Antonius Possevinus in *Adpurat. sacr.* Tom. II. p. 291, sqq. Casimir. Ondinus in *Commentar. de Scrip- tor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 1582 sqq. Nicolaus Antonius in *Biblioth. hispan. veter.* Tom. I. L. V. Cap. III. p. 250 sqq. Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VIII. p. 539 sqq. alique plures.

CXXXIII.

Libellus de iudaica confessione siue sabbato af-
flictionis, per JOANNEM PFEFFERKORN
factum ex iudeo christianum nuper editus.

Si queris: qui sim curtus facilisque libellus:

Dicam iudeis que sine iustitia sacra

Quoue die culpas, & quo purgamine ponant:

Prodó: leges in me gentis phantasmata vana:

Quis nullam poterit sibi spem fecisse salutis.

Vt damnes. saluat te sic deus arbiter equi.

in 4. folior. 10.

JOANNES PFEFFERKORN, siue PIERCOR-
NIVS, seu PEPERICORNIVS, inter homines, ab
auctribus *epistolarum obscurorum virorum* exagitados,
non postremum obtinet locum. Judaeus ille fuit, &
initio seculi XVI. iudaismo eiurato ad sacra pontificio-
rum transit. Coloniae potissimum substitit, ideoque
coloniensis cognominari solet. Peruicacissimus Joan-
nis Reuchlini existit antagonista, cuius rei hanc po-
tissimum esse causam memerant. Impetrauerat cum

Jacobo

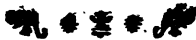
Jacobo Hogstraten; Arnolde de Tuggis, Octuino Gratio, viris, qui veramque fere paginam, in *epistolis obscurorum virorum* faciunt, ab Imperatore Maximiliano anno 1509. die XVIII. mens. Augusti, potestatem visitandi perlustrandique, ubique, libros omnes & scripta, Judaeorum, in synagogis, aliisque locis, etiam privatis bibliothecis, & quicumque, inter, libros eos, inventi fuerint, alieni a libris Mosis & prophetarum, & apocryphi, atque in contemptum religionem christianam adducerent, *eas omnes, cum scientia, tamen consilii publici, aut rectorum & magistratum, cuiusque loci, ubi hoc fieri contigerit, ac in praesentia pastoris, & duorum ex senatu aut consilio seu aliorum praesidentium & regentium auferendi, accipiendi, deprimendi.* Ipsum Imperatoris mandatum legi poterit, in *Non, antiquis* anni 1731. p. 520 sqq. Id aegre admodum ferens linguae ebraicae in Germania restaurator, Joannes Reuchlinus, phorcensis, nonnulla contra PEEFFERKORNIVM, eiusque sodales evulgavit scripta, ad quae illi quoque responderunt. Huic sana controversiae originem acceptam referunt *Epistolae obscurorum virorum*, in quibus ut iam diximus, PEEFFERKORNIVS cum sociis suis, ludibrio expositus fuit. Omnem controuersiam pluribus verbis narrant Joan. Henric. Maius in *vita Reuchlini* p. 256 sqq. Michael Neander in *Erotemat. lingu. hebraic.* p. 540 sqq. Niceron in *Memoires* Tom. XXV. p. 133 sqq. p. 150 sqq. Jaques Basnage in *Histoire des Juifs* Tom. V. p. 2059 sqq. Tom. VI. p. 155 sqq. Conf. Hermannia von der Hardt *Historia litteraria Reformationis* P. II. passim, & in primis in *praefatione.* P. Bayle *Dictionnaire historique & critique* Tom. II. p. 481 sqq. Jo. Franc. Buddei *introduction in historiam philosophic.* Hebraeor, p. 203 sqq. *Lettres charites* par Mr. Richard Simon Tom. I. p. 262 sqq. Joann. Christophor. Wolfii *Bibliotheca hebraea* P. I. p. 985 sqq. P. II. p. 1011. P. III. p. 940 sqq. P. III. p. 956 sqq. *Non, antiqua* anni 1731. p. 513 sqq. Jacob. Bruckeri *Ehrenschappel*

der deutschen Gelehrsamkeit Dec. II. p. 44. Jo. Nicol. Weisingeri *verbaſte Nachricht von dem Anture der verſchrienen* *Epistolaram obſcurorum viro- rum, Conſtans. 1730. in-8. paſſim, aliique plures De mor- tis genere, quo obierit JOANNES PFEFFERKOR- NIVS, doctorum viro- rum ſententiae diſcrepant. Alii, quorum nomina vid. in* *Non antiqnis* l. cit. p. 512. & in Jo. Chriſtoph. Wolfii *Bibliotheca hebraea* P. I. p. 987. illum ad auitam religionem reuerſum, ob varia flagitia, & in primis ob hoſtiae abuſum Halae Saxo- num anno 1515. viuum fuiſſe combuſtum memorant. Sed ſunt alii, qui huic narrationi plane contradicunt, & duplicem PFEFFERKORNIVM, vtrumque ex Ju- daeo chriſtianum, fuiſſe contendunt, quorum alter ſacerdos, Halae anno 1515. combuſtus fuerit, quamvis oblectorum ſcelerum, vix ſatis conuictus eſſet, alter vero colonienſis, laicus, anno 1516. in viuſ adhuc fuerit. Exſtare ſupplicii de PFEFFERKORNIO ha- lenſis, ſumti, narrationem, hoc titulo inſignitam: *die Geſchichte und Bekendnuſz des getauften Juden zu Hall, vor S. Moritzenburg auf dem Juden-Kirchboff mit glüendẽn Zangen geriffen, darnach gepraten*, memorat ex Hockerii *Catalogo Biblioth. heilbronnẽnſis* p. 156. Jo. Chriſtophor. Wolfius in *Biblioth. hebraea* P. III. p. 957. Conf. P. I. p. 988. P. III p. 944. Jo. Henr. Mali *vita Reuchlini* p. 254. Jaques Baſnage l. cit. Tom. V. p. 2063. Tom. VI. p. 158. Maturin Veys- ſiere *la Croze Entretienſ ſur diuers Sujets d'Hiſtoire, de litterature, de religion. Et de critique* p. 226 ſqq. Jacob. Burekhardi *Commentatio de Vrico Hutenno* P. I. p. 176 ſqq. Georgii Serpili *diſquiſitio hiſtorica de cantico Freu dich fehr o meine Seele an. 1715. in 8. edita* p. 14 ſqq. Jo. Jacob. Schradtii *jüdiſche Merkwürdigkeiten* P. III. Continuat. I. p. 246 ſqq. Omnia vero JOANNIS PFEFFERKORNII colonienſis, ſcri- pts eſſe rariora, monuit Jacobus Fridericus Reim- mannus in *Catalogo Biblioth. theologicæ ſyſtematico- criticæ* p. 474. Illud profeſſo opus, cuius adſcripſi- mus

ms. titulum, e rarioribus est, quod a Joanne Christoph. Wolfio l. cit. P. III. p. 944. memoratum fuit, qui praeter nostram editionem illud Coloniae 1508. in 4. editum esse, adnotavit e *Bibliothec. bremenf.* Class. II. p. 136. Class. VI. p. 650. Editio, qua utimur, litteris gothicis exscripta; & nonnullis figuris, quae rem propositam illustrant, & Judaeorum ritus referunt, ligno incisis ornata est. In sex opus diuisum est partes; I. agitur de *preparatione iudaice confessionis* & quo tempore fiat, & quo ritu, II. ostendit cui, & quomodo confiteantur, & quis eos absoluat a peccatis. III. quare huiusmodi propalauerit, atque in lucem produxerit, & quo pacto, ab huiusmodi erroribus & nequitiiis abduci queant Iudaei. IIII. quid mali offensi & damni inuineat christianis in anima & corpore qui iudeis cohabitant, & nimis familiariter cum eis conuersantur. V. *Admonitoria ad christianos principes, populos & ciuitates quod iudeos recipiant & tuentur, in sua illos nequitia vivere sinentes.* VI. quid sit in causa cum comperiantur iudei qui non auersantur fidem christianam, tamen in iudaismo perseuerant, restigentes baptisma nostrum, & aliquid remedii. In fine haec leguntur verba: *Hoc opus editum a JOANNE PFEFFERKORN olim iudeo nunc christiano. Et impressum Nurnbergæ. per me dom. Joannem Weyffenburger presbiterum. Anno octauo (1508). A Michaele Mattaire in Annalibus typographicis nihil de illa editione relatum legimus. Idem sine dubio libellus est, qui teutonice hoc exstat titulo:*

*Ich heisch eya Boichelgyn der Joeden Bicht,
In allen orten vint men mich licht.
Vil newe meren fynt mir wail becant;
Ich wil mich spreiden in alle landt.
Wer mich lest. den wupsch ich beyl.
Doch dat ich den Joeden niet werde tra deyl.*

gedruckt in Coolen durch JOHANN PFEPPERKORN
im vortzyden eyn Joede 1508. in 4. de cuius insigni
raritate vid. *Catalogus Bibliothecae Daniel. Salthe-
nii* p. 51.

CXXXIIIIL

De ortu progressu & fructu sacre theologie:
cum consideracionibus, directionibus & cat-
telis in studio sacre theologie obseruandis Opu-
sculum.

Ad Lectorem.

Hermanni Buschii Pasiphili
Epigramma.

Ortum progressum fructum qui denique san-
ctum

Nosse cupis sophie: lector amice: sacre
Hunc tege: non vana verbosum ambage li-
bellum

Sed multis casta sub breuitate parem
Forte tibi sapiunt alii: mera massica: libri
Iste ferat nectar ambrosiamque tibi.

in 4. folior. 10.

Libelli recensio legitur, in *Nou-antiquis* an. 1732.
p. 18 sqq. Diuersa autem ab illa omnino, quam de-
scribimus, esse videtur editio. Litteris gothicis im-
pressa est Liptzk per Jacobum Thanner, qui insignia
sua in fine adposuit. Quo autem tempore id fuerit
factum, typographus non adscripsit. Auctor libelli
est *CONRADVS WIMPINA de Fagis*, qui hanc bre-
uem illi praeposuit praefationem.

CONRADVS WIMPINA de Fagis. *hominis Sacre theologiae professor suis auditoribus.*

*Cam post intermissis his diebus, theologici studii interca-
pedientem; incundissimi auditores mei: repetendam sci-
entiam theologicam diu Acquinatius lectionem. Cogitavi
ne quid temporis per ignauiam deslueret, aliquid interea
operis facere, quod vel vobis frugi, vel mihi saltem li-
terario, oneri esset. Itaque ex sanctorum institutis bre-
uissimum illum ad vos prodire feci codicillum, in quo quis
ortus: quis progressus; quis item theologicis studii vestri
fructus esset, compendiarie disciscere possitis. Adiectis
nonnullis considerationibus, directionibus & cautelis
theologico labori non parum (mea opinione) vel opportu-
nis vel accommodatis. Accipite igitur, & mente qua
parrigo beniuolentissima lecturi excipite, proque CON-
RADO vestro, quod vnicum posco, vnicum Deum rogate.
In collectione opusculorum CONRADI WIMPINAE
quam Joannes Romberch a Kyrpse, Dominicanus co-
loniensis, titulo *Farraginis miscellaneorum*, Coloniae
1531. in fol. edidit, primo loco repositum fuit. Re-
liqua, quae de libello dici poterant, vid. in *Nou-
antiquis* l. cit.*

Proprio & patrio nomine **CONRADVS** adpellaba-
tur **KOCH**, quam ob rem etiam nonnumquam in scri-
ptis suis, se **CONRADVM COCI** nominauit. Cognomen
ex *Fagis* & *de Fagis*, a patria Buchheim oppidulo
odenwaldensi, dioeceseos heripolensis, nomini suo
addidit. Vsitatissimum autem eius cognomen fuit
WIMPINA, sive **WIMPINENSIS**, propterea quod
patria, haud procul ab vrbis wimpinensi (*Wimpfen*)
sita erat. In academia lipsiensi, maioris collegii col-
legiatus & professor, per viginti & amplius annos, phi-
losophiam, theologiam, & poeticam summo cum ad-
plausu docuit. Inde a Marchione brandenburgico, in-
genti stipendio euocatus, Francofurtum, ad Viadrum
concessit, ibique Academiae iecit fundamenta, & an-
no 1506, primus Rector, vtriusque collegii academici

collegiatus, Theologiae Decanus, & ecclesiarum cathedralium, brandeburgensis & havelbergensis Canonicus constitutus fuit. Sed vitae, in ea vrbe persequutus, in Franconiam concessit, vbi anno 1531. mortuus est. Multis scriptis, & in soluta, & ligata oratione conscriptis, nominis sibi parauit famam; & adrepta subinde occasione, in Lutherum, libris suis, inuestus est. Vid. de illo Anonymi *Centuria Scriptorum insignium, qui in celeberrimis, praesertim lipsiensi, vittenbergensi, francfordiana ad Oderam academijs, a fundatione ipsarum usque ad annum Christi 1515. floruerunt*, a Joachim. Joanne Madero edita num. LXXV. Jos. Simleri *Bibliopoeica* p. 135. Antonii Possuini *Adparatus sacer* Tom. I. p. 149. Viti Ludouici a Seckendorf *Historia Lutheranismi*, passim, P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. p. 2879. Jo. Albert. Fabricii *Bibliob. med. & infim. Latinit.* L. III. p. 1186 sqq. Omnium autem optime in describenda illius vita versatus est, Christianus Gotthold Wilisch, qui CONRADI WIMPINAE *Commentario poetico, de Alberti animosi expeditionibus bellicis, Altenburg.* 1725. in 8. edito, vitam illius praemissit. Conf. *Non-antiqua* an. 1716. p. 378 sqq. Christ. August. Saligs *vollstaendige Historie der aufpurgischen Confession* L. II. Cap. V. p. 233. not. (h.)

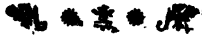
CXXXV.

De vera philosophia ex quattuor Doctoribus Ecclesiae. in 4. folior. 94.

HADRIANVS DE CASTELLO, Italus, Corneto, Tusciae ad mare oppido oriundus, tituli S. Chrysogomi Presbyter Cardinalis, opusculi auctor est, qui primus omnium fuisse dicitur, qui post Ciceronis seculum, suis scriptis homines, ad bonas litteras, ex probatissimis auctoribus hauriendas, excitauerit, docuerit.

erantque modum pure, nitide ac luculenter loquen-
 di, adeo quidem, vt eo doctore, vbique gentium lati-
 nitas renata videretur. Fata eius secunda & aduersa
 pluribus verbis exposuit Caspar Burmannus in *Adno-
 tationibus* ad Paulli Joppi *vitam* Hadriani VI, in *Ana-
 lectis historicis de Hadriano VI. traiectino, papa romano,
 Traiecti ad Rben. 1727. in 4. p. 95.* Conf. Anton.
 Possesini *Adparat. sacer* Tom. II. p. I sqq. Pier.
 Valeriani *de infelicitate litterator.* liber. p. 20. Au-
 gustini Oldoini *Asbenacum romanum* p. 303. Poly-
 dori Vergilii *anglicae historiae* Lib. XXVI. p. 580 sqq.
 edit. *basilens.* 1570 P. Baile *Dictionaire* Tom. II.
 p. 1374. Joan. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & in-
 fim. Latinis.* L. III. p. 538 sqq. Percripserat librum
 HADRIANVS ad Henricum Angliae regem, cum ex
 Anglia, in qua sub Innocentio IX. quaestoris ponti-
 ficii munere functus erat, Romam redisset. Admo-
 dum iuuenis librum scripsit, atque ex Augustino, Hié-
 ronymo, & Gregorio *pleraque*, vt Possesinus l. cit.
 ait, *adposite decerpfit*, cum doctissimos viros obstinate
 negare audiret, sine Aristotelis doctrina, quam so-
 lam philosophiam dicebant, sacram scripturam intel-
 ligi posse, & plerosque in ea versari sententia in-
 telligeret, Aristotelem & caeteros philosophos, caeli-
 tibus esse adscriptos, & eruditissimos quosque theo-
 logos, qui Aristotelis & aliorum philosophorum dog-
 mata ignorarent, sacrarum etiam litterarum imperitos
 esse, & quae fuerunt reliqua, quibus animum suum,
 ad conscribendum librum, fuisse adductum profite-
 tur. Quatuor libris comprehensa exposuit Antonius
 Possesinus l. cit. Editio, quae sub oculis versatur,
 omnium sine dubio prima, eaque rarissima est, cuius
 in fine haec leguntur verba: *Impressum Bononiae An-
 no Salutis M. D. VII. (1507) per Joannem Antonium
 de Benedictis Pontificatus Sanctissimi D nostri Julii
 Papae II. Anno III.* His verbis typographus, sua
 insignia addidit. Auctaribus, quos excitauimus, omni-
 bus, ipsique Michaeli Maittaire haec editio incogni-

sa, neque alia, ab illis memorata fuit, quam *coloniensis* anni 1548.

CXXXVI.

ALEXANDRI HEGII, *artium magistri Gymnasiiarchae quondam Dauentriensis, philosophi, presbyteri utriusque linguae docti* Dialogi de scientia & eo quod scitur contra Academicos. De tribus animae generibus. De incarnationis mysterio Dialogi duo Quibus additum de paschae & celebratione & inuentione. Dialogus physicus. De sensu & sensili. De arte & inertia. De rhetorica. De moribus. Eiusdem Farrago Cui addita inuenticua eius in modos significandi quos refellit verissime. Epistola vna & altera eius ceteris apud suos latentibus. in 4. folior. 85.

Quae causa fuerit, quod ALEXANDRI HEGII, viri sua aetate celeberrimi, cuius e schola praeter alia praestantissima ingenia, maghus ille Erasmus roterodamus, Jo. Murmellius, Hermannus Buschius, Herman. Torrentinus, Joan. Caesarius, Conrad. Goclenius, Jacob. Montanus, prodierunt, & ad Belgas aequae ac Germanos bonae artes propagatae sunt, nostris temporibus memoria fere interciderit, librique eius e manibus doctorum virorum quasi euaserint, ut inter eos pauci inueniantur, qui vnum alterumue ex illis, oculis se vsurpasse gloriari possent, difficile dictu est. Patriam natus est Westphaliam, & ex pago Heck, in ditione monasteriensi oriundus, HEGII cognomen adsumsit. In iuuentute scholam Rudolphi. Agricolae frequentauerat, cuius praeceptis, adeo profecerat in litteris elegantioribus, ut scholam dauentriensem, eo, per triginta annos rectore, seminarium quasi politionum

rum litterarum, & linguarum fuisse, scriptores eorum temporum, vno quasi ore confirmant. Testem in primis illius rei habemus Erasnum roterodanum, qui in maxima felicitatis suae parte collocavit, quod iuventutis suae rectorem moderatoremque ALEXANDRUM HEGIVM habuerit, eamque ob causam hoc illum ornavit elogio: *His itaque tam plenis, tamque absolutis viri* (Rudolphi Agricolae) *laudibus, equidem fateor me peculiariter etiam atque impensius favere, quod mihi admodum adhuc puero contigit, uti praeceptore, huius discipulo, ALEXANDRO HEGIO* Wesphalo, qui ludum aliquando celebrem oppidi dauentriensis moderabatur, in quo nos olim admodum pueri, utriusque linguae prima didicimus elementa: *vir, ut paucis dicam, praeceptoris sui simillimus: tam incu'patae vitae, quam doctrinae non trivialis, in quo unum illud, vel Momus ipse calumniari fortasse potuisset, quod famae plus aequo negligens, nullam posteritatis haberet rationem. Proinde si qua scripsit, ita scripsit, ut rem ludicram, haud seriam egisse videatur. Quaequam vel sic scripta, sunt eiusmodi, ut eruditorum calculus, immortalitatem promerentur. Itaque in hanc digressionem non temere sum expatiatus, non quo gloriose Germaniae laudes iactarem, sed ut grati discipuli vicibus fungerer, & utriusque memoriae debitum officium utcumque persolverem: propterea quod alteri, velut filii debeam pietatem, alteri tanquam nepotis charitatem. Leguntur haec verba in explicacione adagii *Ti novav. nov. 291* *Paav. Adagior. Chilibad. I. Centur. III. num. XXXVIII. p. 145* sqq. edit. *basileens. froben. 1541.* in fol. Conf. ejusd. Erasmi *Ciceronianus* p. 377. Neque aliam ob causam, auctor, quisquis ille fuerit, qui adscito Ortuini Gratii nomine, *Fasciculum seram expectandarum ac fugiendarum* anno 1535 in fol. in lucem edidit, fol. 239. se Dauentriae in dioecesi traiectensi, sub ferula ALEXANDRI HEGII, viri in utraque lingua doctissimi, & optimi, illic tunc gymnasiarchae bonis a puero litteris altum ac probe exercitum, & ob id ipsum, vulgo*

vulgo dauentriensem cognominatum, ingenue ac libere fateatur. Linguam in primis graecam, quae eo tempore negligebatur, & cuius ipse initio rudis fuerat, in scholas felici auspicio reduxit, & discipulis suis vehementer commendauit. Notissimum est *quoddam* quod ab illo compositum dicitur:

*Quisquis grammaticam vis discere, discito graece,
 Vt recte scribas, non prae discito graece.
 Si graeca nescis, currumpis nomina rerum.
 Si graeca nescis, male profers nomina rerum.
 Si graeca nescis, male scribis nomina rerum.
 Lingua pelasga vetat vitiosus scribere versus.
 Lectio quem Plinii delectat, discito graece.
 Si libros sacros vis discere, discito graece.
 Ne versus scribas vitiosus, discito graece,
 Hieronymum ut teneas, ante omnia discito graece.
 Argumentari quisquis vis, discito graece.
 Artibus es medicis qui captus, discito graece.
 Scire mathematicam quisquis vis, discito graece.
 Argolicum nomen cunctis liquet esse figuris
 Artes ingenuae graio sermone loquuntur
 Non alio, quibus baud nomen dat lingua latina
 Ad summam doctis debentur singula Graecis.*

Quo tempore diem obierit supremum, non satis constat. Hermannus Buschius Pasiphilus, hoc in eius mortem scripsit epigramma:

*Functus ALEXANDER sumulo iacet REGIUS isto,
 Tu caue, ne plantis laesa sit umbra tuis.
 Hos duce Westphalos intravit Graecia muros:
 Et monastriacas Pegasus auxit aquas.*

Legitur illud epigramma in Herm. Buschii *Epigrammas. libr. III.* qui Lipsiae anno 1504. impressus per Baccalarium Martinum Lantsberck, Lipsensem calco-grapham, nulli secundum 60. fol. in 4. prodiit. vid. Jacob. Burckhardi *vita Herman. Buschii*, quam eius *Vallo humanitatis, Francof. ad Moen. 1719.* in 8. edito, addi.

addidit, in qua varia, ad ALEXANDR. HEGII historiam spectantia occurrunt, p. 171. Conf. de ALEX. MEGIO David Chytraei Saxonia Lib. III. ad ann. 1497 sqq. p. 85. 89. 90. 91. edit. lipsiens. 1593. in fol. Herm. Hamelmanni *Oratio de quibusdam Westphaliae viris, scientia claris, qui explosa barbarie, puritatem romane linguae toti Germaniae attulerunt in Operibus eius genealogico-historicis*, quae ab Ernesto Casimir, Wasserbach, Lemgoviae 1711. in 4. edita fuere p. 85 sqq. Eiusd. *Oratio* in qua ostendit, quomodo hominibus Westphalis potissimum debeatur, & adscribendum sit, quod latina lingua & positiores artes per Germaniam sint restitutae ibid. p. 315 sqq. eiusd. Libri VI. *de viris scientia, virtute, pietate, & scriptis illustribus, qui vel Westphali fuerunt, vel in Westphalia vixerunt*, ibid. p. 131 sqq. Melchior. Adami *vitae Germanor. philosophor.* p. 6. Jacob. Burckhardi *Commentar. de linguae latinae in Germania per XVII. Saecula amplius fatis* P. I. p. 132 sqq. p. 272 sqq. p. 310 sqq. P. II. p. 291. Francisc. Foppens *Bibliotheca belgica* Tomi I. p. 44 sqq.

Collectio opusculorum, quam manibus versare nobis licuit, litteris gothicis exscripta est. Invenitur in illa

1. Anonymi *epistola ad lectores scripta e Dauentria* XI. Kal. Dec. an. 1503.
2. Aldi Manucii, romani *epistola, ad litterarii ludii magistros, quam suis grammaticis latinae linguae rudimentis*, Venet. 1501. editis praemisit.
3. ALEXANDRI HEGII *Dialogus de scientia, & de eo quod scitur.*
4. Anonymi *epistola ad lectores, eodem die & anno, quo superior, e Dauentria scripta.*
5. *Dialogus περί τῆς (τῆς) ψυχῆς id est de anima, & primo de anima in genere, & eius definitionibus & aliis multis.*

6. De anima vegetabili dialog. II.
 7. De anima sensuali siue sensili dialogus III.
 8. De anima intellectuâli dialog. IIII.
 9. Dialogus physicus.
 10. De toto & parte dialogus.
 11. Quaestiones de sensibili & sensu.
 12. Τα ἑξήκτα ἰσότηματα, hoc est quaestiones de artibus moralibus.
 13. De sacro sanctae incarnationis mysterio adiancta paschae inueniendae ratione dialogi II.
 14. ALEXANDRI HEGII quondam Rectoris scholae dauentriensis dialog. περί τῆς φύσεως ἀρετῶν, de arte ac inertia, ac de utilitatibus artium grammaticae, logicae & rhetoricae.
 15. Farrago ALEXANDRI HEGII artium magistri. Complectitur illa varias obseruationes grammaticas & criticas.
 16. Contra quodam significandi ALEX. HEGII.
 17. ALEX. HEGII epistola ad Rhodolff Agricolam.
 18. Eiusd. epistola ad magistrum Vesselum gronigensem qui lux mundi . . . Enumerat illi codices ms. graecos, quos in bibliotheca cusana inuenit. Typographus huic epistolae, quae omni collectioni imponit finem, haec adiecit verba: *Impressum Dauentriae per me Richardum Pafraet. Anno dni. M. CCCCC. III. (1503). In profesto Circumcisionis dni.*

CXXXVII.

Contenta GEORGII TRAPEZONTII dialectica
 hec continens De enunciatione. De quinque
 vocibus id est predicabilibus. De praedicamen-
 tis. De syllogismo cataegorico. id est praedicatio.
 De syllogismo ypphetico ac conditionali. De en-
 thymemate. i. syllogismo imperfecto. De Diffi-
 nitione ac diuisione. De Theſi nequid dicendo.
 aut ſcribentio absurdum pugnantſue dicatur. Et
 haec omnia vtiliter eleganterque & modo quidem
 perbreui ac introductorio. in 4. folior. 29.

GEORGII TRAPEZVNTII *dialecticam* primum
 ediderat Jacobus Faber ſtapulenſis, & Fortunato ſuo
 dicauerat *Paris. 1508. in 4.* Iſtius editionis exem-
 plar Michael Humelbergius rauenſpurgenſis, miſeri-
 miſerat Beato Rhenano, additis precibus, vt *dialecti-*
cam trapezontianam in Germania recudendam cura-
 ret. Obſequutus eſt hominis amiciffimi petitionibus
 Beatus Rhenanus, & libellum Schurerio *populari.* ſuo
venuſtioribus notis informandum tradidit, qui editio-
 nem illius protulit praemiſſa B. Rhenani ad Joannem
 Kierherum *epiſtola*, Argentorati 1509. Haec omnia
 nos docuit B. Rhenani *epiſtola* citata, noſtrae editioni
 praefixa. Leguntur in illa praeterea, quaedam ad hi-
 ſtoriam Hermolai Barbari & GEORGII TRAPE-
 ZVNTII ſpectantia, quae eiſmodi rerum amatori-
 bus, non inuidenda fore exiſtimamus. Ideo partem
epiſtola haec proferimus. — *Pollicebatur Hermolaus*
Barbarus, ſe logicen ſuo nitori reſtitaturum, ſed fecerit-
ne an non minime liquet. Eius enim viri opera plera-
que a quibusdam occultantur, in quos id prouerbiſi ſi
unquam pro ſuis ediderint dici poterit Coruus relictis
ab aquila cadaveribus veſcitur. Hanc autem TRAPE-
ZONTII *ſtagogen omnes vel eaus ob rem maxime*
 pro-

probabunt quod Politianus delitia latine lingue GEORGIUM hunc tanti fecerit, ut cum in Aristotelis de animabus libris. quos ante Theodorum elegantissime vertit. primum e iunioribus, docuisse affirmet. vitio factum nostro. cur ipsi minus multas quam greci rerum appellationes habeamus. Edidit insuper de comparatione philosophorum opus insigne (Comparatio Platonis & Aristotelis; vid. Nicéron Memoires Tom. XIII. p. 336 sqq.) quorundam Platoniorum impietate motus, quo opere aristotelicum philosophandi modum quam Platonis longe esse christiane pietati conformiorem rationibus minime frigidis ostendit. Quare Bessarion Nicenus Cardinalis hunc quatuor libris inspectatus est. Sed quam parum grauter id tentavit. doctos minime fugit. Bessarionis defensio Platonis, cuius heic a B. Rhenano mentio facta fuit, hoc inscripta est titulo: Bessarionis Cardinalis Sabini & patriarchae constantinopolitani libri V. aduersus calumniatorem Platonis. Iisdem liber adiungitur in omnibus editionibus sextus de natura & arte aduersus GEORGIVM TRAPEZVNTIVM cretentem. Joannes quidem Albertus Fabricius in Bibliotheca graeca L. V. Cap. XLIII. p. 404. & Nicéron in Memoires Tom. XXI. p. 155. primam esse editionem existimarunt, quae ab Aldo Venetiis anno 1503. in fol. euulgata fuit, sed ex indice librorum, qui ex officina typographica Conradi Sweynheim & Arnoldi Pannarz in lucem exierunt, supra memorato, comperimus habemus, quod ab istis iam typographis editio in lucem prolata fuerit. In folio illa expressa, & nullo addito anni indicio, instructa est. In calce illius hi leguntur versiculi, qui etiam in aliis, librorum editionibus, ab istis typographis exentis occurrunt.

Aspicias illustris lector quicumque libellos

Si cupis artificum nomina nosse lege.

Aspera ridebis cognomina Teutona forsan

Mitiges ars musis inscia verba virum

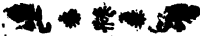
Conradus Sweynheim: Arnoldus Pannartique magistri

Romae

Romae impresserunt *Italia multa sunt*
 Petrus cum fratre Francisco Maximus ambo
 Huic operi optatam contribuere donum.

Omnium optime editionem rarissimam descripsit Jacobus Bruckerus in *Historia critica philosoph.* Tom. III. P. I. p. 46. Conf. eiusd. *Fragen aus der philosophischen Historie* Tom. V. p. 1504 sqq. eminentiss. Principis A. M. Card. Bibliothecar. QYIRINI *Appendix ad vitam Pauli II.* §. XXII. p. 258. Cl. David Clement *Bibliothèque historique & critique des livres, qui sont difficiles à trouver* Tom. III. p. 249 sqq. Cum Fabricius l. cit. p. 730. TRAPEZVNTIVM Aristotelem Platoni praetulisse in gratiam Pauli II. platonicos academiae romanae aegre ferentis, scriberet, minime id illi concedere voluit eminentissimus QYIRINVS l. cit. ubi nil minus euinci posse adfirmat, quam Paulum GEORGIO in hac causa potius quam Bessarioni fauisse, nilque esse iniquius, quam sapientissimo & religiosissimo Bessarioni notam inurere impensae patrocinii romanis illis academicis, quos Paulus iusto odio insectatus fuerit. Sed iam ex hoc diverticulo ad TRAPEZVNTII *dialecticam* redimus. Editio, quam ante oculos habemus, ad exemplar Beati Rhenani, litteris romanis exscripta est. Syllogismorum figurae, characteribus ligno incisis, mirae & insolitae formae, exprimuntur. Typographus additis insignibus haec in libri fine posuit verba: *Impressum Lipsiae per Jacobum Thanner Herbipolitanum Anno dni Millesimo quingentesimodecimo septimo (1517).* Notitiam Jo. Henr. Leichii editio effugisse videtur. De aliis *Dialecticae* editionibus, quae recentioribus temporibus Joannis Nouiomagi & Bartholomaei Latomi *Commentariis* illustratae in lucem prodierunt, vid. Leonis Allatii *de Georgiis & eorum scriptis diatribe* in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* Tom. X. p. 727. Niceron *Memoires* Tom. XIII. p. 337.

DE GEORGIO TRAPEZVNTIO, cretensi, qui in extrema senectute obiit Romae an. 1484. & scriptis ab illo editis, vid. Paull. Jonii *elogia doctor. viror.* p. 59. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 233. Anton. Posseuini *Adparat. sacer* Tom. I. p. 540. Henrici Wharton *Appendix ad Guil. Caue Histor. literar. scriptor. eccl.* p. 118. Casimar. Oudini *Commentar. de scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 2400. Gerard. Joan. Vossii *de historicis latinis* L. III. Cap. IIX. p. 542. Fernandi Alfonsi Herrera *vita. GEORGII TRAPEZVNTII, quam eius libris V. Rhetoricor. Compluti.* an. 1511. in fol. editis, praemisit. Petri Lambecii L. VI. *Commentar. de Bibliotheca vindobonensi* p. 278. Leonis Allatii *diatribe de Georgiis & eorum scriptis* L. cit. p. 721 sqq. Antoine Varillas *Anecdotes de Florence* L. III. p. 175. *Giornale de letterati d'Italia* Tom. XVI. p. 10 sqq. Tom. XVII. p. 277. Niceron *Memoires* l. cit. p. 322 sqq. Adriën Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 365. Tom. II. P. III. p. 301 sqq. Jacob Bruckers *Fragen aus der philosophischen Historie* Tom. V. p. 1469 sqq. Eiusd. *Historia critica philos.* Tom. III. P. I. p. 46 sqq. Conrad. Samuel. Schurzfleisch *Introductio in notitiam Scriptor.* P. II. p. 368 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VII. p. 105 sqq. Nonnulla etiam de eodem adnotata esse in eminentiss. QYRINI *Diatrib. praeliminar. ad Epistolas* Francisci Barbari, Part. I. Cap. III. §. II. ac praesertim de Platonis *legibus*, ab ipso in latinum sermonem conuersis, & de suscepta a Bessarione aduersus eundem Platonis defensione, ipse retulit eminentiss. Cardinalis in *Appendice ad Michael. Canensii Vitam* Paulli II. §. XXI. p. 256. Imago illius conspicitur in Joannis Jacobi Boissardi *Bibliotheca chalcographica* P. I. fol. 133. & in Nicol. Reusneri *Iconibus ex typis Valdkirchianis in lucem productis* lit. D. 6. vbi etiam hoc elogium ab Anonymo compositum legitur:

Hac

✽ • ✽ • ✽

1003

*Hac urna TRAPEZVNTII quiescens
GEORGII ossa, parum deis amici:
Quod acci, & nimium procace lingua
Platonem superis parenti petiuit.*

CXXXIIX.

Dominus EGIDII de Roma Archiepiscopi Bituricensis ac primatis aquitanie diui ordinis fratrum heremitarum Sancti Augustini Philozophorum ac Theologorum fundatissimi Theorematum de esse & essencia tractatus. in 4. folior. 36.

Editio, libelli, qui argumentum metaphysicum, ex aristotelica philosophia depromptum, tractat, satis rara, litteris gothicis exscripta est, & a Jo. Henr. Leichio, in *Annal. typograph.* lipsiens. p. 67. commemorata fuit. Litteris initialibus omnibus destituitur. In fine haecce typographi legantur verba: *Dominus EGIDII de Roma archiepiscopi Bituricensis. ac primatis Aquitanie diui ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini philosophorum ac theologorum fundatissimi: Cuius memoria in benedictione est Theorematum de esse & essentia tractatus optatum amplexus est. finem. Anno incarnationis verbi M^o. CCCC^o. XCIII^o. (1493). Industria & arte Conradi Kacheloffen. Guil. Caue in *Histor. liter. scriptor. ecclesiasticor.* p. 755. illud opusculum, cum eiusdem auctoris *Commentario in priora analytic. Aristotelis, & libello de mensura & cognitione angelorum, Venetiis 1598.* reculum esse perhibet.*

De AEGIDIO COLUMNA, romano, vid. quae Tom. I. p. 536 sqq. scripsimus.

Opusculum MARSILII FICINI, Florentini De religione christiana & fidei pietate. XENOCRATES de morte eodem interprete. in 4. folior. 90.

Hoc opusculum *de religione christiana* aduersus Iudaeos & Muhamedanos, ad Laurentium Medicen, patriae senatorem scriptum, non solum saepius saorsum editum fuit, sed etiam *operibus MARSILII FICINI, Venet. 1516. Basil. 1561. & 1576. Paris. 1641. II. Tomis* in fol. iunctim editis, insertum fuit. Editionis, cuius adtulimus titulum, in se suscepit curam Johannes Adolphus Mulingus, qui illam epistola praemissa, scripta ex Argentoraco Idus Octobr. anno 1507. dicauit D. Joanni Geyler de Keyfersberg & Jacobo Wynpelingio Argentinae *commorantibus*.

XENOCRATIS platonici philosophi libellum, *de morte MARSILIVS PICINVS* Cosmi Medicis iussu, a graeco in latinum sermonem transtulit, & Petro Medici dicauit. Deceptus vero fuit, cum *Axiochum* sine *Dialogum inter Socratem, Cliniam, & Axiochum de morte*, quem alii Platoni, alii Aeschini socratico tribuunt, XENOCRATIS regi *Sarbaro*, cuius mentionem fecit Diogenes Laertius L. III. Segm. XII. p. 234. edit. Marc. Meibomii, crederet librum, qui cum reliquis XENOCRATIS libris, temporum iniuria perit. Quae cum ita sint, emendatione indigent, quae in *lexico eruditor. Tom. III. col. 2104.* de XENOCRATIS *dialogis, (dialogo) de morte*, a MARSILIO FICINO in sermonem latinum conuersis leguntur. Vid. de Xenocrate praeter Diog. Laert. l. cit. P. Baile *Dictionatre Tom. III. p. 2882 sqq.* Jq. Alb. Fabricii *Biblioth. graec. L. III. Cap. III. p. 67 sqq.* In fine editionis raro obuia, haec leguntur typographi verba: *De religione christiana MARSILII FICINI Opuscu-*

Opusculum unum cum XENOCRATE de morte MARSILIO interprete fuit. Impressum Argentine per Jo. Khoblouch Anno Dni M. d. VII. (1507). Nomine De-combris. His verbis typographus insignia sua adposuit. Recusa fuit haec editio Parisiis in Sole aureo domini Jacobi, expensis magistri Bertholdi Rembolt & Joannis Waterloes 1510. in 4. vid. Mich. Maittaire Annal. typogr. Tom. II. p. 207. Editionem recentiorem, quae cum Ludouici Crocii notis Brëmae ann. 1617, curata fuit, a raritate commendari conspeximus in Catalog. Biblioth. Daniel. Salthenii p. 517. Ipsum MARSIL. FIGINVM libri sui, composuisse versionem hebraicam, eiusque exstate editionem florentinam 1568. in 8. adfirmat Niceron in Mémoires Tom. V. p. 220. vbi etiam libellum gallico sermone expressum, Paris. an. 1578. in 8. lucem vidisse scribit.

Scriptores, qui res, ad MARSILIVM FIGINVM pertinentes exposuerunt, nominauimus Tom. I. p. 409 sqq.

CXXXX.

Tractatulus de mediis quibus ad beatam vitam perueniri poterit, per JOHANNEM FABRI de Wordes Artium magistrum &c. in studio Lipsensi compositus.

Ad Lectorem.

Omnibus innatum est votum mortalibus illud
Quatenus his possit vita beata dari.

Sed multi ignorant vite qualis status eius

Quodque illam mediis pluribus assequimur.

Quorum certa quidem collecta videntur in illo

Tractatu quem tu lector amande legas.

Illic inuenies certas species mediorum
 Per quas ad folium scanditur ethereum
 Quo nos cunctipotens post tristia fata reducat
 Ut possimus ibi viuere perpetuo.

Hec Werdea.

in 4. folior. 6.

JOANNES FABER, siue FABRI, Werdea e Sueviae oppido oriundus, artium & vtriusque iuris, studii lipsiensis doctor, collegiique ducalis, & academiae Secretarius, initio potissimum seculi XVI. inclaruit; variaque composuit opuscula, in soluta & ligata oratione, quae partim impressa sunt, partim adhuc in Mstis latent, & in bibliotheca collegii paullini academica lipsiensi adseruantur. Vid. Auctoris *anonymi Centuria Scriptorum insignium, qui in celeberrimis praesertim lipsiensi, wittenbergenfi, francfordiana ad Oderam academiis, a fundatione ipsarum usque ad annum Christi 1515. floruerunt*, edita a Jo. Joach. Maderonum. L. Polycarpi Leyseri *Historia poetarum & poematum medi aevi* p. 2071. & 2091. vbi illum cum Joanne de Werdena, cuius Trithemius, Simlerus alii que faciunt mentidnem, & forte etiam cum Joanne de Bardea eundem esse censet. Adstipulamur autem potius hac in re Joanni Georgio Wellero, qui in *Zusätzen zu der Geschichte der deutschen Wörterbücher*, quae leguntur in *Neuesten aus der anmutbigen Gelehrsamkeit. Herbstmond 1752.* p. 657 sqq. Joannem Ordinis Minorum monachum, Werdena. e loco dioeceseos coloniënsis oriundum, & JOANNEM FABRUM de Werdea, Sueuum, homines omnino fuisse diuersos, satis & abunde demonstrauit. Conf. Joan. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. VI. p. 416. & L. VIII. p. 491.

Tractatus, quem recensemus, litteris gothiicis scriptus, sine die & consule, vt aiunt, in lucem prodit.

11. *ill. Modis, in illo, quibus ad beatam vitam pertue-*
niri poterit, auctor adfert decem. 1. consistit in man-
datorum dei observatione. 2. est seropitum misericor-
diae adimpletio. 3. paniter in obsequio beatitudinum per-
fectione. 4. in iusticiis executione. 5. in virtutum ope-
ratione & vitiorum deuotione. 6. in humilitatis exhi-
bitione. 7. in tribulationis & patientie perfectione. 8. in
vere charitatis adeptione. 9. in necessariorum vite la-
boribus partorum acquisitione. 10. in cordis compunctio-
 12. Auctor saepe numero ad testimonia, ex poematibus suis producta, prouocat. Reliqua eius scripta recentent Scriptores cit. & Joan. Henr. Leichius in *Anal. typograph.* lipsiens. passim.

CXXXI.

Veri Christianismi solidasque philosophiae libertas ac oppositum et mundi seruitium. Item Theologiae Encomium, Jesu Nazareno Sacrum. Et bonae causae fiducia. *Argentorati impensis haeredum Lazari Zetzleri Anno 1618. in 12. pp. 175.*

JOANNES VALENTINVS ANDREAE, Jacobi, theologi celeberrimi nepotis, scripta esse rata, talemur, vt alios taceamus, *Non antiqua* an. 1714. p. 769. Gottlieb Stolle in *der historie der theologischen Gelehrsamkeit* p. 800. & in *Nachricht von denen Buedern und deren Vrbedern in der Stollischen Bibliothek* p. XII. p. 317. Cl. Joan. Vogtius in *Catalog. libror. 1611* p. 32. David Clement in *Bibliothèque historique & critique des livres qui sont difficiles & rares* Tom. II. p. 306 sqq. *Bibliothecae sathenianae Catalog.* p. 546. In libello cuius titulum adscriptimus JOAN. VALENTIN. ANDREAE, nomen fuit, in fine tertiae partis, quae inscribitur *bonae causae fiducia* protulit. Ludovicus

vicus Melchior Fischlinus, nullam editionis notitiam habuisse videtur. Aliam memorat, in *memoriis Theologorum wirttembergensium* P. II. p. 136. *Argentoratensem* 1648. in 12. sed fonte illa hypotheticam errori, adscribenda erit.

CXXXVII.

JOH. VAL. ANDREAE de Curiositatis perniciose Syntagma ad singularitatis studiosos. *Argentorati Impensis Haeredum Lazari Zetzneri Anno 1621.* pp. 43. except. titulo & epistola dedicatoria folior. 2.

Inscriptum est opusculum nominibus Erasmi Grünigeri, Praepositi, & Joannis Häubli, *Ecclesiastici aulici confiliariorum*, wirttembergicorum. Ludovico Melchiori Fischlino haec editio incognita fuit, sed duas alias in *memoriis Theologorum wirttembergensium* P. II. p. 136. *Stuttgarti* 1619. & *Argentorat.* 1679. in 12. adducit. Conf. de JOAN. VALENTIN. ANDREAE praeter iam citatum Fischlinum, qui ex *vite*, ab ipso ANDREAE conscripta, l. cit. excerptum dedit, *Andrae Christoph. Zelleri Epistola, quae de VALENTIN. ANDREAE Opusculorum editionem indicat, Tubing.* 1713. in 4. Gertfr. Arnoldi *Kirchen- und Ketzereihistorie* P. II. L. XVII. C. V. §. 12 sqq. p. 443 sqq. & quae contra Arnoldum scripsit Andreas David Caroli in *der württembergischen Vnschuld*, *Vlm* 1708. in 4. p. 426 sqq. Respondit illi Arnoldus, in *historisch-theologischen Betrachtungen, merkwürdiger Wahrheiten*, *Frankf.* 1709. in 4. p. 572 sqq.

Magnum Theatrum Vitae Humanae, Hoc est
 Rerum diuinarum humanarumque Syntagma
 catholicum, philosophicum, historicum, & dog-
 maticum; ad normam Polyanthae vniuersalis dis-
 positum Per locos communes iuxta alphabeti
 feriem, sublata classium & historiarum iteratarum
 varietate in Tomos VIII. tributum Nouis Titulis
 & Catholicae fidei dogmatibus, rerum quarumvis
 Definitionibus, apophthegmatibus, & hieroglyphi-
 cis, nominum Etymologiis, Historiarum & exem-
 plorum cuiusuis argumenti pluribus centuriis lo-
 cupletatum. Insuper ab Haeresi, variisque erro-
 ribus repurgatum, ac copiosissimo indice rerum,
 Verborum, & Exemplorum, cum generali, tum
 singulorum Tomorum speciali, illustratum: &
 quatenus hunc inuenerit, * asterisco notatum:
 Auctore LAURENTIO BEYERLINCK, Theologo,
 Protanotario, Canonico & Archipresbytero antuer-
 piensi. In hac editione nouissima SS. Pontificum,
 Imperatorum, Regum, Principum &c. ad hanc re-
 giae diem accessione auctum, & primum. Tomus
 I, continens Literas A. B. Lugduni Sumptibus Jo-
 annis Antonii Hygnetan MDCLXXIII. (1678). Cum
 privilegio Regis. in fol. form. maior. pp. 997. ex-
 ceptis praemis. folior. 18.

— — — Tomus II. continens Literas C. D.
Ibid. cod. apud eund. pp. 1080. excepto Elencho
 Titulorum & argumentorum folior. 11.

— — — Tomus III. continens Literas E. F. G.
 Hb 5 *ibid.*

*ibid. eod. ap. eumd. pp. 907. excepto elencho titu-
lor. & argumentor. fol. 8.*

— — — Tomus III. continens Literas H. I.
K. L. *ibid. eod. ap. eumd. pp. 1094. except. elench.
titulor. & argum. fol. 12.*

— — — Tomus V. continens Literas M. N.
O. *ib. eod. ap. eumd. pp. 1056. exc. elencho titul.
& argument. fol. 19.*

— — — Tomus VI. continens Literas P. Q. R.
*ibid. eod. ap. eumd. pp. 1050. except. titulor. & ar-
gumentor. elencho folior. 11.*

— — — Tomus VII. continens Literas S. T.
V. X. Y. Z. *ib. eod. apud eumd. pp. 1087. excepto
titulorum & argumentorum elencho folior. 11.*

Magni Theatri vite humane Ad normam
Polyanthee vniuersalis dispositi & locupletati;
Index generalis Rerum, Verborum, Historiarum &
Exemplorum omnium, quae in VII. praecedenti-
bus Tomis comprehenduntur; in hac nouissima edi-
tione, noua locupletatus accessione, nec non ad
maius legentium commodum, noua foliorum co-
tusque Tomi consecutione; ad faciliorem vtilio-
remque redactus ordinem: Et singulari industria
a R. D. CASPARO PRINICIO SS. Theologiae Li-
cenciato primum concinnatus; E quo surgit totius
Operis peculiaris Tomus IIX. *Lugduni sumptibus
Jo. Antonii Huguetan M. DC. LXXIIX. (1678).
Cum priuilegio Regis pp. 675. excepta vnus folii
praefatione & titulo.*

Editionem hanc, raram & optimam esse, testatur
Catalogus Bibliothecae salthenianae p. 191. Constituerat Conradus Lycosthenes, rubeaquentis, *exemplorum magnum Thesaurum*, quem collegerat, in lucem emittere, morte autem praeventus, hoc opus edere ipse non potuit. Theodorus igitur Zwingerus basileensis medicus, & philosophus, istius operis in se suscepit curam, illudque auctum, & in ordinem redactum, titulo *Theatri vitae humanae*, primum anno 1565. vnico Tomo in fol. postea hoc titulo: *Theatrum vitae humanae a Theodoro Zwingero Basiliense, post primam Conradi Lycosthenis Rubeacentis manum, plus myriade exemplorum auctum, methodice digestum, accurate recognitum. Accessit Elenchus triplex, methodi scilicet titulorum & exemplorum. Cum privilegio Caesareo ad decennium, & Gallorum Regis ad septennium, Basileae ex officina Frobeniana M. D. LXXXI. (1571) XX. voluminibus, si Supplementum exceperis, & III. Tomis in fol. edidit. Tandem hoc opus, tertia editione nouem voluminibus locupletatum, interpolatum, renouatum, Basileae 1586. IIII. Tomis in fol. euulgarum fuit. Anno 1604. operi denuo manum admouit Jacobus Zwingerus, Theodori filius, illudque recognouit, ac plurimum, in primis recentiorum exemplorum auctario, titulorum atque indicum, vt titulus prae se fert certitudine ampliauit. His Illiuris, se postea adiunxit LAURENTIUS BEYERLINCK, & Antonius Hieratus, ex dioecesi coloniensi oriundus, vrbis coloniensis Senator atque bibliopola. Merita vtriusque in hoc opus, ipsi Auctoris, qui praefationem huius editionis composuit, verbis exponemus: quod ad hoc Theatrum peculiariter spectat, cum de basileensis Theatri editione, partem aliquam iure hereditario haberet Antonius Hieratus, videretque illud propter errores quosdam a catholicis notatos, in Hispaniam praecipue atque Italiam transmitti exemplaria non posse, quae ipsi supererant francofurtensi eidem typographo distraxit, iure tamen suo, vs. Theatrum aliud,*

aliud, si ipsi liberet posset conficere, sibi reservata. Quo ex tempore animum ad novam Theatri editionem adiecit. Inde communicato cum variis amicis, per familiaria colloquia, aut per litteras ultro citroque datus, consilio tandem cum admodum reuerendo Domino LAURENTIO BEYERLINCK &c. de opere incipiendo, ac perficiendo conuenit, ea conditione, ut quae ex antiquo Theatro, sine ulla erroris suspitione ac nota retineri possent, seruariantur. 2. deinde ut quoniam multi, accuratam illam methodum, in re historica minus probabant, in titulis ordinandis, ordo alphabeticus seruarietur. 3. ad vitandam morosam excubendi molestiam, ut libri correcte impressi, conscinderentur ac particulae variae ad futuram editionem adcommodatae chartis quibusdam in magni voluminis speciem dispositis affigerentur. Quae in re admodum liberalem se, ac magnificum, in variis sumptibus faciendis, Antonius Hieratus exhibuit, neque ulli labori pepercit, donec quod animo circa huius Theatri editionem destinarat, plane perfectum absolutumque videret. Prodiit haec quinta editio Coloniae an. 1631. IIX. Tomis in folio. Ad hanc expressa est, cuius titulum adscripsimus, sexta editio, quam Bibliopola Joann. Antonius Huguetanus, nomini Ferdinandi II. magni Etruriae Ducis inscripsit. Praeter praefationem, adprobationes, privilegium, & titulorum atque argumentorum elenctum breuis LAURENTII BEYERLINCK vitae descriptio, praefixa Tomo I. conspicitur. In praefatione, quae Tomum IIX. antecedit, indicis exponitur ratio. Quae Joannis Henrici Boecleri, de LAURENTII BEYERLINCK labore fuerit sententia, patet ex eius dissertat. ad Justi Lipsii politic. p. 88. vbi ait: Theatrum vitae humanae Zwingeri commendatur. LAURENTIUS BEYERLINCK, Jesuita, Theatrum scripsit, ad obscurandum Zwingerum; sed incipit non attingit. Conf. ejusd. Biblioth. critica Cap. XXVII. §. III. p. 448 sqq.

LAURENTIUS BEYERLINCK, Antuerpiae, patre Adriano, medico natus anno. 1578. fuit. Post varia mune-

numera ecclesiastica; quae in Jesuitarum collegio Iouaniensi, vauktiono vulgo gardensi, & coenobio berthemnico Canonicorum regularium Augustini, obiit, in patriam euocatus, a Joanne Miraeo; antuerpiensium Episcopo, anno 1605. primam seminarii dioecessani praefecturam suscepit, mox canonicatum, cum officio archipresbyteri ruralis, in ditione antuerpiensi & lirensi, tandem anno 1614. minus Archipresbyteri, in ecclesia cathedrali antuerpiensi, & a Paulo V. dignitatem apostolici Protonotarii obtinuit. *Vir* fuit, ut Francisc. Foppens in *Bibliotheca belgic.* Tom. II. p. 205. scribit, *sermone ac stylo disertus, quod testantur sermones, quae variis in locis, ad populum frequentes habuit, & scripta varii argumenti, in genio sacili & expedito, comitate morum & affabilitate gratas & cibus omnia, vitaeque innocentia, atque in Deum pietate, apud cives & auctores clarus.* Diem obiit supremam d. VII. Jun. anno MDCXXVII. aetatis anno XLVIII. *Conf. Vita, Theatro vitae humanae praemissa. Paul. Breheri Theatrum viror. eruditionis claror. p. 437.*

CXXXIII.

Magistri ALLANI optimi viri liber de poenitentia confitentibus & confessiones audiensibus vtilissimus. in 12. form. maior.

In fine libri, quem ipsi non vidimus, sed notitiam illius, amico cuidam bibliophilo cassellensi acceptam referimus, haec leguntur verba: *Explicit Summa penitentialis In officina Johannis Miller, August. Vindellicorum quinto Idus Aprilis Anno Salutifero M. D. XVIII. (1518).* Tribuitur libellus ALANO AB INSVLIS, cuius supra p. 827. librum *de planctu naturae, & doctrinale aliam* descripsimus, quam etiam ob rem, ALANI AB INSVLIS operibus, a Carolo Vischop, Ant.

Anturpiae typis Guil. Lefevri, an. 1573. in fol. editis,
 insertus fuit. Ipsum illum libellum esse existimavit
 Carolus Vischius, cum libro, qui sub eiusdem ALANI
 circumfertur nomine, & quod nos sciamus, nondum
 editus est, & *corrector seu medicus animarum* in codi-
 cibus inscribitur. Sed libros esse duos ostendit
 Calixtus Oudinus, in *Commentar. de Scriptor. eccl'es.*
 Tom. II. col. 1407. ubi varios codices *Correctoris*,
 in bibliothecis parisiensibus, & inter alios, optimae
 notae codicem, in Bibliotheca S. Germaini parisiensis,
 se vidisse affirmat, cuius initium his verbis fuit
 conceptum: *Incipit liber, qui corrector vocatur &*
medicus, qui correctionis & animarum medicinae ple-
niter continet, & docet unum quemque sacerdotem, etiam
simplicem quomodo vel qualiter unicuique succurrere va-
leat: ordinato vel sine ordine, pauperi, diviti, puero,
iuveni, seni, decrepito, sano, infirmo, in omni aetate, in
utroque sexu: Quo tempore Presbyteri plebium, canoni-
ca auctoritate, discordantes ad pacem, & delinquentes
ad poenitentiam compellere debeant. Libellus autem
 de poenitentia editus, eiusmodi refert initium: *Hebdo-*
mada priore, ante initium Quadragesimae Presbyteri
plebium, conveniunt ad se populum &c. Id in primis
 posterior liber singulari habet, quod auctor illum gra-
 vius peccare existimet, qui deformem compresserit for-
 minam, quam qui cum formosa rem habuerit. Verba
 auctoris haec sunt:

Si pulchra fuerit vel non.

Considerandum est etiam utrum pulchra fuerit vel non.
quia minus peccat, qui cognoscit pulchram, quam qui
surpam. quia ille magis cogitur qui pulchram & ubi ma-
ior coactio, ibi minus peccatum est. Coniugium praeter
 ea in eodem libello, pro maximo sacramento ab
 auctore venditatur, quod haec testantur verba:

de fornicatione cum virgine.

Si corripit virginem & postea suscipit in uxorem. eo
quia solas nuptias violavit: quod maximum sacramen-
 tum

nam est unius omnium per legitimas feminas penitentia. Si
autem post corruptionem non, dicitur eam uxorem. dos
omnes penitentia &c.

Scriptoribus, quos de ALANO ARINSVLIS, supra
excitauimus, testes addi poterit Francisci Foppens Bi-
bliotheca belgica Tom. I, p. 36 sqq.

CXXXV.

JOANNIS FABRI *episcopi constantiensis in Spi-
ritualibus Italicis* Opus aduersus noua quaedam &
a christiana religione prorsus aliena dogmata Mar-
tini Lutheri. Paulus Magister gentium ad He-
braeos ultimo. Doctrinis variis & peregrinis no-
lite abduci &c. in 4. form. maior. folior. 320.

Inter similia, quibus Bibliotheca patriae meae pu-
blica, super his, huius libri rari etiam monstrari solet
exemplar, membranaceis pergamentis impressum. Nihil
perfecto pulchrius, nihil splendidius, nitidiusque ef-
fingi poterit. Folia membranacea purissima sunt,
omnisque liber ita comparatus est, ac si hodie e typo-
thetarum praedictarum manibus. Litterae florentes omnes,
vario colore distinctae sunt. Littera, qua *dedicatio*,
ad Adrianum sextum inchoatur, nec non littera initia-
lis, *epistolae ad Lutherum*, & *praefationis ad Lectorem*,
multo auro, mira arte, laeuigato ornata est. Omnis
praeterea ora paginae, in qua *praefatio ad Lectorem*
inchoatur, elegantissimis florum figuris, *en mignature*,
ut Galli loquuntur, decorata est. His tandem acce-
dunt insignia Ducum Saxoniae, quae omnem tituli
paginam secundam implent, tanta arte depicta, ut ni-
hil prorsus, in eo genere desiderari queat. Verba li-
bro adscripta, siquidem iis habenda fides est, ipsum il-
lud exemplar esse produnt, quod a Georgio Duce Sa-
xoniae,

rociae; Joannis VII. Episcopi misissent, ex Schleini-
 ziorum gente orinato, munexis loco oblatum fuit.
 Oppugnauit hoc opere JOANNES FABER libellum
 Martini Lutheri, *de potestate papae* inscriptum, in quo
 non modo potestatem Pontificis vellicare, sed & pro-
 bare sustinuerat, ad primatum Petri minime pertinere
 quae Matth. XVI. v. 18. 19. leguntur, neque illud
 Joannis ultimo v. 15. 16. 17. Per omne volumen,
 primum Martini Lutheri verba, deinde JOANNIS
 FABRI, ad illa responsio posita fuit. *Excusum* opus
 litteris romanis luculentissimis, in fine dicitur Lipsiae
 diligentissima censura per optimum virum Melchiorum
 Lottherum. Anno a Christo nato M. D. XXXIII. (1528)
 in Die Marti Evangelistae. Ad eos autem JOANNES
 FABER, omnino, Lutheri aduersarios pertinet, qui
 sententiam suam sermone modesto, & nullis infecto
 conuiciis proferte non dubitarunt. Blandis igitur
 verbis, aduersarium suum, in praefatione compellat
 & inter alia dicit: *Non inuenies in his omnibus tragica
 ac quasi venena dicta scominuta — sed illis obferre
 tecum sermonem habiturus; mihi persuasissimum est.
 Conuertamus itaque gladios in vomeres, & hastas in li-
 gones. Sequemur pacem, & deus pacis oris nobiscum.
 Nam quantum ad me pertinet, ita me Deus amet, hoc
 maxime & id unum cupio ut veritas triumphet docere
 & doceri paratissimus. Tantum enim abest, ut effretor
 emendatione tua vltis, ut apud me gratiam non medio-
 crem sis olim initarus, si meliora si castiora docueris, id
 tamen absque laedoris, absque tiballia fantam obscuro-
 ribus, ac etiam semoto rancore fiat. Inciderunt hoc
 nostri) nonnunquam inter viros sanctos amicae in studiis
 dissensiones. unde & Paulum a Petro dissentisse, Paulum
 quoque & Barnabam propter Marcum separatos, saeva
 tradunt historiae. Quod si dissensio ab alto contumelia
 foret, quis unquam scriptorum non alicubi dissensio a
 caeteris? Lege igitur dum licet per otium lucubrati-
 onem hanc meam. & tuum in Christo confratrem, quod
 facis diligito: *ipsum et vultu.**

Omnia quae de JOANNE HEIGERLINO, qui a patris fabri ferrarii opificio, FABER dici maluit, ordinis Dominicanor. Theologo, Leutkirchae in Algovia oriundo, & per varia munera ecclesiastica, ad episcopi viennensis dignitatem euecto, dici poterant, post Posseuinum, Seckendorhium, Echardum, Arnoldum, aliosque exhauisse videtur Carolus Ernestus Kettnerus, in *Dissertat. de JOANNIS FABRI Episcopi viennensis, vita & scriptis, Lips. 1737. in 4.* vbi etiam de *operibus* eius, in vnum volumen compactis, pluribus verbis agitur.

CXXXVI.

Historia vnd Geschicht des Ehrwürdigen vnser in Gott lieben Vaters, Herrn Doctoris Martini Lutheri, Seliger gedechtnus, wie er durch Gottes Geist getrieben, vnd sich anfänglich aus sonderlicher Schickung des Almechtigen zwischen jm vnd dem Babst der Streit erhoben, domit das Selige Licht des Heiligen Euangelii in disen letzten Zeiten wider an tag gegeben, Vnd wie es bis auff diese stund, nach vielen vnd mancherley eingeschlichenen Corruptelen, heimlichen vnd offentlichen Verfelschungen, wunderbarer weis erhalten, vnd itzt in die new auffgerichte Formulam Concordiae rein vnd vnuerfelscht ist gebracht worden. Aus seinen eigenen Schrifften vnd andern Historiea vmb gemeiner Leut besserer Nachrichtung willen, zu Trost Warnung vnd Vermanung mit vleis zusamen gezogen, vnd in druck gegeben, durch M. PAVLVM SEIDELIVM *Werdensem.* Wittenberg Gedruckt bey Simon Gronen-
Tom. II. I i berg

berg 1581. in 4. pp. 127. except. praefat. & titul. folior. 11.

Librum admodum esse rarum, docet *Catalogus Bibliothecae salthenianae* p. 58. Memoratus fuit a Joan. Alb. Fabricio in *Centifolio* lutherano p. 920. a Joan. Georg. Walchio in *der ausführlichen Nachricht von D. Martino Luthero, Operum Lutheri Tom. XXIII. edit. balens. in Vorbericht* p. 7. E praefatione adparet, quod haec secunda sit editio, quo vero tempore prima prodierit, nos quidem ignoramus. Ornauit PAVLLVM SEIDELIVM epigrammatibus latinis M. Martinus Rederus H. In *lexico eruditorum* auctor locum nondum inuenit. In praefatione, quae Wittenbergae scripta est, se vocat *bonarum artium magistrum & SS. Theologiae studiosum.*

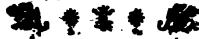
CXXXVII.

Lutherus Drama M. HENRICI HIRTZWIGII Gymnasti Moeno Francofurtani Reſtoris; Megalandri Martini Lutheri Islebio Mansfeldii infinitos Circa ortum progressumque repurgati a se Euangelii Labores ostendens. Anno Jubilaeo Evangelico primo Qui est a nato Christo M. DC. XVII. (1617). Witebergae Sumptibus Caspari Heiden, Bibliopol. Typis Johannis Matthaei. in 8. folior. 112.

In *Catalogo Bibliothecae Heukelom-Akersloot. P. III. p. 259.* & in *Catalogo Bibliothecae salthen. p. 484.* libellus dicitur *rarissimus*, qui etiam a Jo. Alb. Fabricio in *Centifolio* lutheran. p. 912. adductus fuit. Auctor illum sacrum esse voluit Joanni Georgio Electori Saxoniae. In epistola dedicatoria, se amicorum hortationibus incitatum esse scribit, vt hoc Drama
com-

componeret, cum inter solemnia, Vitebergae anno 1617. ob reformationem Lutheri iubilaea, Lutherus in theatrum producendus esset. Argumentum, quod pertractavit, auctor his versibus exposuit

Lutherus augustinianae familiae
 Monachus, Friderici sapientis l. Septemviri
 Jussu Doctor sacris stipulatus literis,
 Va fabulas videt indulgentiaras,
 A Tecelio sociisque omnium avarissimis,
 Lucri institutas aucupandi gratia,
 Inuebitur in quaestorum illam impudentiam
 Artes Romanas Puccianas nescius
 Propugnant nundinationes Prierius,
 Personatus Tecelius, Wimpina, Eccius
 Romae dies Luthero dicitur. locus
 Suspectus. Causam Augustae peragit. suam
 Ad Caietanum; Aldeburgi ad Militium;
 Vormatiae Vangionum ad ipsum Caesarem.
 Vbi praeter fas proscribitur. Wartburgium
 In solum de conspectu abducitur locum:
 Interea Carolo stadium turbas ciet
 Hic Wittembergae. Lutherus Pathmo redit
 Inuito Electore. saenis aduersariis.
 Ecclesiam restituit turbatam in integrum.
 Latomum expugnat, cum Orlamundanis frustra agit
 Aduersus Munzero dissuadet rusticis
 Seditionem. Cum Cinglianis disputat
 Marpurgi Hassorum. Augustanae semina iacit
 Confessionis. Visit ad Vergerium
 Cardinalem. cum de re sacramentaria
 Errorem Bucerus, sociique publice
 Detestarentur, accipit in fratrum loco.
 Augustanae confessionis syllabam
 Ne quam mutet debortatur Melanchthonem.
 Wittenbergam Professorum in dubio fide
 Relinquit. Electoris inernuncii
 Reducunt. accersitus post Islebium

*Magno pietatis exemplo in Christo obis,
Fanus Wittenbergam apparatus regio
Effertur. hic fixum est iratis inferis.*

Personae in scenam productae fuerunt :

1. Fridericus Saxo.	30. Cardinalitii.
2. Staupitius.	31. Minister.
3. Lutherus.	32. Eques.
4. Mellerstadius Rector.	33. Tridentinus.
5. Magdalena Medicea.	34. Albertus Mansfeldensis.
6. Leo X. papa.	35. Miltitius.
7. Laurentius Puccius	36. Spalatinus.
quatuor Sanctor. Car-	37. Amsdorfius.
dinalis.	38. Canonistae.
8. Tecelius.	39. Aulici.
9. Populus.	40. Carotus V.
10. Menalcas.	41. Casp. Sturmius.
11. Timotheus famulus	42. Albertus Moguntinus.
Lutheri.	43. Eccius J. C.
12. Studiosi.	44. Clapion.
13. Bibliopola.	45. Nuncius.
14. Miles.	46. Bucerus.
15. Wimpina.	47. Cochlaeus.
16. Scholastici.	48. Hermannus coloniens.
17. Magistri nostri.	49. Reinhardus treuirens.
18. Ochsenfurtius.	50. Ludouicus palatinus.
19. Syluester Prierias.	51. Joachimus branden-
20. Eccius.	burg.
21. Hoftratus.	52. Philippus Hessus.
22. Hieron. Episcop. Ae-	53. Vlricus a Pappenheim.
sculanus.	54. Hispani.
23. Caietanus.	55. Schurfus.
24. Lincus.	56. Moschaeus.
25. Vrbanus Orator.	57. Smulius.
26. Prior in S. Annae.	58. Vaehus.
27. Langmantelius.	59. Peutinger.
28. Pfeffingerus.	60. Thuep.
29. Auerbachius.	61. Volradus von Warzdorf.
	62. Ca-

- 62. Caracciolus.
- 63. Alexander.
- 64. Ferleps.
- 65. Schoenbergius.
- 66. Equites.
- 67. Auriga.
- 68. Carolostadius.
- 69. Philippus Melan-
chthon.
- 70. Latomus.
- 71. Henricus Rex An-
gliae.
- 72. Orlamundensis.
- 73. Wolfgang. Stein Prior
witebergens.
- 74. Chorus pontificior.
- 75. Kalenses.
- 76. Rustici.
- 77. Mjncerus.
- 78. Oecolampadius.
- 79. Cinglius.
- 80. Clemens VII. Papa.
- 81. Mercurinus Orator
Caesaris.
- 82. Joannes Elector.
- 83. Vergerius.
- 84. Frid. Miconius.
- 85. Capiro.
- 86. Frechtius.
- 87. Otherus Scholasticus.
- 88. Bern. Lycosthenes.
- 89. Musculus.
- 90. Germanus.
- 91. Aulberus.
- 92. Schradius.
- 93. Consiliarii.
- 94. Maior.
- 95. Tabellarius.
- 96. Schwenckfeldii.
- 97. Judaei.
- 98. Juitus Jonas.
- 99. Conradus von Schwarz-
burg.
- 100. Coelius.
- 101. Aurifaber.
- 102. Ambrosius.
- 103. Jan. Frideric. Schwarz-
burgicus.
- 104. Alberti Coniux.

Per omne drama, ex consuetudine illorum tempo-
rum, valde prolixum, auctoris festium ingenium vn-
dique elucet. Testis, esse poterit particula Act. H.
Scen. III. in qua producti fuere

Lutherus, Wimpina, Tecelius, *Scholastici, Magistri
nostri*, Ochsenfuttius, Eccius, Syluester Prierias,
Hofstratius.

LVTH. *Quem video exeuntem, & quem ingressum vidi
modo?*

WIMPIN. *Ego Conradus Wimpina hic in insidiis ero
Succenturiatus siquid deficiet meus*

Tecelius idque iustus huc exire sum
Homo ipse nusquam est. declinat forum puto.

LVTH. Adeo ad virum? WIMP. quem conspicio? Lu-
therus est

At at! LVTH. saluto te ornatissimum virum.

WIMP. Salve tantundem. TECEL. consalutant ami-
cius,

Non hoc placet factum, prodibo vs fulminem,
Vultus non secus, quam si ab Acherois veniam, erit.

LVTH. Quis ad nos festinat? mi Vir. WIMP. Tecelius
Is est? an non est? Ipusus est. Quid hoc hominis?

Quid vulticuli? LVTH. Virum conuenire volupe mi est.

TEC. Occidi. gaudet. LVTH. salus salute plurima

TEC. Sas salutis est. LVTH. Gaudeo cum saluus ad-
venis.

TEC. Qui me tam blande appellas pauper diuitem?

Istuc puto is, ut temet concilies mihi,

Qui nervos incido thesibus tuos meis.

Frustra quam quaeris abs me inibis gratiam

Flagitium hominis! LVTH. Bona verba quaeso. TEC.
Cui? Tibi?

LVTH. Aio inquam. Nam quid sumis Teceli tibi?

Theses tuas quas dicis, hic tuas negat

Wimpina, suas affirmat. TEC. Ain' tu? WIMP. con-
stat hoc

Vnde, item haud constat. TEC. quasi vero mihi non sit
datum

Necesse cum est. cumque res ipsa cogis, in altero

Quaerere operam ocio, cum mihi ocium non est

Dum sit ocium. LVTH. id datum hominum genus. erit
haut erit.

TEC. Et quam tu habes facultatem, sponso gregis

(Rectene Wimpina? WIMP. sponso? ita) sponso inquam
gregis.

Christiani, Pontifici Romano illudere?

LVTH. Quem vs par est, ego. TEC. tu scilicet? WIMP.
tu scilicet?

LVTH.

- LVTH. *Quisquis veneror.* TEC. *veneror.* WIMP. *veneror.* TEC. *risum nimis.*
- LVTH. *Veneror, inquam,* TEC. *aegre.* WIMP. *contumeli.* LVTH. *summis modis*
Vas autem? TEC. *qui?* WIMP. *nos?* LVTH. *tu & tu*
inquam, cum manipulis
Praesidiariis Francofordiae utque Lipsiae,
Sanctissimam Pontificis famam, laudibus
Chortaccarum vniuersarum anson iudicis!
- SCHOL. *Nes?* LVTH. *Vas vero.* TEC. *hinc?* WIMP. *garrit hic.* TEC. *mera somnia.*
- LVTH. *Inimmo auditis hoc ipsum, quod verissimum est*
MAG. NOST. *Nimirum hic solus sapit. homo o delirium*
Quorum animi plantas Pontificis dudum colunt,
Non sublimem pedem; hos tu nos parum putas
Exosculari papam, decreta, condonas?
Ecclesiam parum vereri? ludere.
- Plurimum? LVTH. *quos?* MAG. NOST. *nosne?* LVTH. *nosne qui nos? nescio*
- MAG. NOST. *nos.* TEC. *agite.* WIMP. *agite*
- MAG. NOST. *agite.* TEC. *hinc?* WIMP. *nosne?* MAG. NOST. *nosne.* LVTH. *vos.*
- MAG. NOST. *nos.* LVTH. *Christe tuam fidem! qui horum clamor hominum est.*
- Nam qui vos estis?* MAG. NOST. *Magistri nostri nos sumus.*
- LVTH. *Vestri.* MAG. NOST. *non vestri. Magistri nostri nos sumus.*
- LVTH. *Cum sitis. quis magistros constituit meos?*
- MAG. NOST. *Non magistri mei, magistri nostri nos sumus.*
- LVTH. *Illi magistri nulli sunt.* MAG. NOST. *iniurta est.*
- OXENF. *Magistros illos, Magistros nostros hic vocat.*
- LVTH. *Magistri cui vos, quid ad me hoc attinet?*
- MAG. NOST. *Iniurta est magistros Cuius nominat:*
- TEC. *agite.* LVTH. *Magistros hos scire perparum liquet*

REC. *Agite.* MAG. NOST. *Magistros Hos dicit quid hoc rei?*

LVTH. *Quis mihi qui vos?* MAG. NOST. *Magistri nostri nos sumus*

LVTH. *Omnes utinam nostri simus. primum omnium Magistri, post aliorum.* MAG. NOST. *isthaec iniuria est.*

Magistros aliorum nos vocat. nostri sumus.

LVTH. *Este sane vestri per me. Soluti est, qui sum.*

MAG. NOST. *O impudens dictum!* LVTH. *Responsum, habet dictum id est.*

MAG. NOST. *Magistri nostri nos sumus.* LVTH. *nostri.*
MAG. NOST. *Tui*

Quidem Magistri aut gregalium nulli sumus.

LVTH. *Utinam nostri sis, quod melius magis foret.*

MAG. NOST. *Pater Ochsenfurti! Magistri nostri non sumus?*

OCHSENF. *Vermis, magistros Nostros esse hoc scio. Manifestum, honorificos etiam explodit gradus.*

Nempe totium nullum solum. LVTH. *Vir mi prius Salve. OCHSENF, a te homine? a nullo salvere minus velim.*

Quare, qui sunt, Magistros nostros non vocas?

LVTH. *Ego? Magistros nostros dico: esse se negant.*

Magistri nostri! MAG. NOST. *non sumus!* LVTH. *audis?* OCHSENF. *audio.*

LVTH. *Linquamus haec &c.*

De auctore, gymnasii Moeno francofurtani Rectore, nihil nobis innotuit, praeterea quod tragoediam etiam, titulo Belfazer composuerit, quae Spirae Nemetum 1615. in lucem edita fuit.

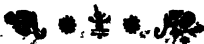

CXXXIIIX.

Lutherus Triumphans Papa corruens Pro Solennitate iubilaei, largissimaque Spiritus Sancti super diuum Lutherum effusione, in celeberrima Argentinensium academia heroico carmine publice decantatus. a NICOLAQ MARTINI *Devotissima Pomerana P. L. Caes. Anno LVabervs Digne Laeto petiit astra triumpho.* (1618). Argentorati excudebat Marcus ab Heyden. in 8. folior. 32.

Inter libros rariores hic omnino reponi debet, qui paucis admodum scriptoribus cognitus fuisse videtur. Epigrammate latino, illum dicavit auctor XIII. annu-
 0
 nis; qui tunc temporis, studiorum causa, in academia argentoratensi commorabantur, & convictu Matth. Berneggeri, Professoris, utebantur. Illud epigramma excipit *Programma* M. Caspar. Brillouii, pomerani, P. L. caesar. in eadem academia poeseos Professoris, versibus compositum hexametris, quo solemnia, in memoriam reformationis Lutheri, peragenda indicit. Oratorem & poetam NICOLAUM MARTINUM hoc elogio commendat.

*Spiritus ut venit nostrorum tempore patrum,
 Dicit Luthere tuum pertentans, asque, manumque
 Vi sanctae Triadis preceque studioque perenni:
 Eras, quando edis caput erigit altior undis
 Phoebus, & octava iam linea tangitur umbra
 Hic ubi se pandunt magni nova tecta lycei;
 MARTINVS cui dat primum Victoria nomen
 Plebis: Balthica Pomerania proxima ponte
 Es genus & stirpem; qui Caesora, dante benigno
 Laurigeri fruitur condigno vatis honore,
 Heroum recinet numeris, omnique Lutheri,
 Floribus inserit vatum memorabit ad unguem &c.*

Sequuntur *anepigrammata gratulatoria a sympatriotis
& amicis in laudem NICOLAI MARTINI conscripta
Carmen ipsum, quod publice recitatum fuit, hexame-
tris, si recte posuerimus calculum, a. 1481, absolutura
& res, a Luthero per omnem suam vitam, ad mor-
tem usque gestas, exponit. Inter illos scriptores NI-
COLAVS MARTINI obtinet locum, qui peruulga-
tam fabulam, de Joanne papissa litteris denuo prodi-
derunt. Qualis praeterea poeta fuerit, ex initio poe-
matis lectores intelligere poterunt:*

*En renouant Phlegon, Pyrocia, Epus, & Aethon
Nunc iterum trinos sacri spiraminis actus:
Abramides primi primum celebrare, secundum
Christicolae celebrant, quos iam pomeranica Musa
Judicis in medium referet: sed tertius iste
Jam mihi, iam celebrandus erit, nam primus, & ante
Praesenti inceptus: quare praesentibus horis
Facta virumque cano, sacro, qui percitus oestro
Pontificem domuit, Romam turbauit, & omnem
Verbi glaucomam radiis mutauit, in orbe
Quod nec Caesaribus licuit, neque regibus unquam.
Christe mihi causas memora, quis laesus lona
Quidue dolens pater alsitonans, tot adire labores
Lutherum impuleris, Papae sis vertere regna.*

*Vrbs antiqua fuit, multos dominata per annos
Dives opum, & stadiis non belli asperissima belli.
Romulus & Remus struxere, hinc Roma vocatur,
Altera metropolis Solymam & post orbis habetur
Inter enim cunctas tantum caput extulit vrbes
Cimmeriis etiam tenebris Christum ante sepulta
Ut simul hocce die nobis exempla relinquat.
Hic, (cum respuerit verum iudicia turba
Messiam) pater alsitonans patefecit, ad istam
Christiferos transmisit enim cum vace ministros
Semina de Christi verba qui spargere possent.
Christiferos est inter eas loca prima tenebat
Paulus, is in summo caelo qui edoctus habetur:*

Tanto

Tanto etenim zelo docuit sacra dogmata, tanto
 Cordi hominum studio Christum implantavit, ut omnia
 Idolum subita tota procul urbe fugavit:
 Dexter enim verbis Deus adfuit, intima verbis
 Hinc velut ancipiti puerit penetrata ferro.
 Post ipsis verum testantis scripta reliquit,
 E quibus doctores vestigia sacra sequentes
 Haurirent populo vivo ceu fonte salutem.
 Tempore crevit amor verbi, crevitque colenda
 Omnibus in terris pietas &c.

In lexico eruditorum de NICOLAO MARTINI nihil
 relatum legimus.

CXXXVIII.

Querela D. Martini Lutheri. seu Somnium Cle-
 mentis Al: *αἰνῆτος ἢ ἀληθῆς, ψευδοδῶς δὲ
 καταλύσται.* Gerlicii Ambrosius Frischboxcudobus An-
 no MDLXXX. (1580). in 4. folior. 16.

Prodiit hoc opusculum eo tempore, quo theologo-
 rum animi, ob controuersiam, de adiaphoris, ac bo-
 nis operibus adhuc feruebant. Auctorem fuisse JO-
 ACHIMUM CAMERARIUM, scribendi ratio prodere
 videtur; quare etiam illi, qui contra hunc somniato-
 rem, calamus strinxerunt, Joannes nimirum Stolzius
 & Nicolaus Amsdorfius, alique, ejusmodi verbis vsi
 fuerunt, e quibus oppido adparet, quod CAMERA-
 RIUS de opusculo scripto illis fuerit suspectus. Ita
 enim is in *Defensione Martini Lutheri seu somnio Ra-
 zispou.* 1555. in 8. p. 82. 91. & 103. voce *Camerarius*,
 & p. 93. *Cubicularii*, haud obscure CAMERARIUM
 perstringit; hic autem in *epistola responsoria ad Stol-
 zium*, quae legitur *ibidem* p. 48. *durius tractandus
 fuisset*, ait, *sycephanta mendax, & virulentus, etiamsi
 camerarius Papae esset.* Legimus praeterea in *Lucii
 Vigili*

Vigilii Jesurbii rarissima *Aegloga Hagnon*, cuius mentionem fecimus in *Analectis litterar. de libris rarior.* p. 483 sqq. versus nonnullos, qui nisi plane fallimur, ad hoc opusculum respiciunt, & CAMERARIUM fuisse auctorem produunt. Ita vero personatus ille poeta, Vanniolum introducit loquentem:

*Quid dicam, sibi quod Coridon quoque somnia fingis
Vana, notis fagis quae incidit grandibus, ipsum
Es secum affirmas per visum Hagnona. (Lutherum)
locutum,*

*Ingrates mugas magna conamine voluit?
Scilicet ac doctum tentat corrumpere Amyntam (Ph.
Melanchth.)*

*O Corydon, Corydon, quae te dementia cepit?
Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.*

*Quin tu aliquid saltem potius, quorum indiget usus,
Aut bonas curas vites, aut attica mella.*

*Tu vinum quoque Amynta pones, nec respicis illud
Prouidus ut Pan (Christus) cures oues omniumque ma-
gistros*

*Quid tibi nunc caelo delapsus diceret Hagnon
Quod pavidus stulto vinum credis Corydoni?
Somnia quodque tua & Corydonis seria censet.*

Alter pastorem Petasillus, ad haec Vannioli verba respondet:

*Rusticus est Corydon, nec somnia curat ouile
Dulcia quod tantum cupide audit carmina Panis &c.*

Poetam autem, sub Corydonis persona perstrinxisse CAMERARIUM, ex eo patet, quod Corydonis nomini, in margine, prima nominis CAMERARII syllaba, CAM. adposita fuerit. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XVIII. p. 103. *Analecta litterar. de libris rarior.* p. 733: & p. 1137. & qui omnium optime libri pertrahit historiam, Jacobus Thomafius singulari dissert. quae extat in Christian. Thomafii *Historia sapientiae & stultitiae* Tom. I. Cap. II. p. 23--40. Prima quere-
lae Martini Lutheri prodierat editio anno 1554. in 8.
quam-

quamvis opusculum iam Id. Octobr. anno Christi 1553. conscriptum esset. In nostrae editionis calce, quae secunda est seorsum euulgata, haec adiecta leguntur verba: Johannes Sturm^{us} in Libro academico F. 1. Facie 2 congruens cum ea quod supra ponitur B. 4. facie 1. Memini me ante aliquot annos in quadam Lutheri epistula legere: quae est in Bibliotheca Conradi Huberti: ad Wolfgangum Capironem: Nihil sibi suorum scriptorum placere: praeter Catechismum suum: & librum de seruo arbitrio. Respicit hoc Sturmii testimonium ad verba, quae in nostra editione l. cit. Luthero, auctori, per somnium adparenti, & de tristi ecclesiae, inutilibus controuersis & rixis concussae, statu; conquerenti tribuuntur. Optari ego aliquando omnia mea scripta intercidere, & unum modo libellam durare, quo cum Erasmo roterodamo de arbitrio voluntatis humanae disputati. Nam cum ille vir esset doctissimus, & ingenio praestaret caeteris, nec non pro callido in primis haberetur, placebat tum mihi, ita sapientiam humanam offendisse, ut non animaduerteres neque videret talis & tantus vir, qua de re esset controuersa. Sed tunc illud votum alio tendebat. Nunc vero, si de meis libris sententiae decerptae, stabilire mirabiles opinionones debeant, hominum non quaerentium, quid verum sit, sed quid plausibiliter pro re nata dicatur: quanto erat aequius huc dirigere voti prioris consilium & nunc etiam optare, ut mea scripta extarent nulla? Cum Querelae Lutheri, uti iam diximus, Joannes Stolzius anno 1555. Breuem defensionem Mart. Lutheri, in modum somnii, & Anonymus opponeret Klagrede D. Martini Lutheri vnd Vrtbeil von gegenwärtigen etlichen Händeln vnd Jammer dieser Zeit; gedruckt zu Regenspurg durch Hansen Kobl. in 4. cui Nicolaus Gallus praemisit praefationem, eodem anno 1555. in lucem exiit Auctoris anonymi Onar hyper seu Syndicus Querelae Martini Lutheri, in quo vtrique Querelae aduerialio responderetur. JOACHIMVM autem CAMBRARIVM, istius quoque opusculi fuisse aucto-

auctorem, luculentis probavit testimoniis Jacobus Thomafius l. cit. p. 30 fqq. Haec duo CAMERARII scripta latina, cum Stolzii *confutatione* & adiectis Amsdorfii ad Stolzium *epistolis*, iunctim edita fuere *Bafilae ex officina oporiniana* anno 1555. in 8. vid. *Catalogus Biblioth. Daniel. Salthenii* p. 520. Reliqua, quae ad *querelae Lutheri* historiam spectant; exposita fuerunt a Jacobo Thomasio l. cit. Conf. Vincent. Placcii *Theatr. Anonymor.* Cap. II. p. 132 fqq.

CL.

Enarrationes MARTINI LUTHERI in Epistolas D. Petri duas, & Judae vnam, in quibus quicquid omnino ad Christianismum pertinet, consummatiss. digestum leges. *Argentorati apud Johan. Heruagium, quarto Nonas Julias. Anno M. D. XXIII. (1524). in 8: folior. 164.*

Qui MARTINI BVCERI scripta omnia hodie rariora esse cognouerit, illi quoque libello, raritatis laudem non denegabit. Joannes sane Heruagius *chalcographus pius, & operae baud ignauae*, a MARTINO BVCERO, argumentis minime vulgaribus contendit, vt ea, quae in *duas D. Petri epistolas, & vnam Judae, LUTHERVS*, populo suo, lingua vernacula differuerat, latina redderet, quando id fratribus Gallis, magno vsui futurum esse, ipse sibi persuaserat BVCERVS, qui id nos docet, in praefatiuncula, *ad christianum lectorem*, vbi praeterea neminem a tempore Apostolorum existisse perhibet, cuius quidem lucubrationes habeantur, qui diuinas scripturas, MARTINO LUTHERO sincerius atque dexterius enarrauerit.

CLI.

Sermones aliquot sane quam pii, a MARTINO LUTHERO lingua vernacula perscripti, nuper autem latinitate donati; Quorum Elenchon proxima pagella indicabit. *Argentorati Anno. MDXXVI. (1526).* in 8. folior. 128.

Forſitan opinione non decepti erimus, cum hanc ſermonum LUTHERI verſionem, ab eodem Martino Bucero profectam eſſe credimus. Lucem vidit libellus *Argentorati, apud Joannem Heruagium, menſe Martio anno 1526.* Omni præſatione deſtitutus eſt, e qua elicere auctorem forte poteramus. *Sermones LUTHERI XII.* qui in illo inueniuntur, ſunt tales:

I. *De diuite Epulone & Lazaro mendico.*

II. *De excidio hieroſolymitano, & quod ſimili inter-
nitioni Germania deſtinata ſit, niſi viſitationis
ſuæ tempus agnoſcat. Tunc quid ſit templum
Dei.*

III. *De extrema in Deum blaſphemia, qua Popiſtæ
cotidie abutuntur, dum in Miſſis ſuis anticriſtianum
Canona legunt.*

III. *Sermo mira breuitate, quid Chriſtiano præſtan-
dum ſit, expediens.*

V. *Sermo docens abuſus, qui in eccleſiam irrepſe-
runt, non manibus, ſed virtute verbi exterminan-
dos eſſe.*

VI. *Sermo de iis, quæ non neceſſario exiguntur, ſed
libera a Deo permiſſa ſunt, cui adiecta eſt ad-
pendix de ſimulacbris.*

VII. *Sermo partim de ſimulacbris, partim de ciborum
deleſu differens.*

IX. *De duplici hominum genere in fide biſariam ſe-
habente. Et quæ vera ſit fides.*

VIII. *De bono & malo paſtore.*

X. *De ſeptem partibus.*

XI. *De*

XI. De robore & incremento fidei & charitatis.

XII. De decem leprosis, cum appendice de figura & allegorica significatione.

Hilfse XII. sermonibus tandem adiecta est brevis enarratiuncula decimi psalmi, de Christi martyribus, e vernaculo, in latinum sermonem translata.

CLII.

Der Barfüßer Mönche Eulenspiegel vnd Alcoran. Mit einer Vorrede D. Martini Luth. *Versicu. Franciscanorum.* Franciscus est in coelo. *Responso.* Quis dubitat de illo? *Antipho.* Totus mundus. M. D. XLII. (1542). in 4. folior. 80.

Paucissimis, editionem admodum raram, libri, qui ab ERASMO ALBERO compositus, & prima vice 1531. editus dicitur, vidisse contigit. Duplex illius exemplum ante oculos versatur, quibus his verbis imponitur finis. *Diese nachfolgende Vers sind im Barfüßer Kloster zu Leipzig geticht worden, gehören auch in dis Buch propter magistralitatem.*

Finito libro, sit laus & gloria Christo.

Qui me scribebat Ranciscus nomen habebat.

Qui me finitit, partecus rodere sciuit.

Alba manus scribe, cessa, non omnia scribe

Alba manus cessa, quia digiti sunt mihi fessa.

Gedruckt zu Wittenberg durch Hanns Lufft M. D. XLII. Integer liber, ex hac editione, repetitus fuit, in *Nou-antiquis* anni 1717. p. 174 sqq. 360 sqq. 916 sqq. anni 1718. p. 29 sqq. p. 552 sqq. & 726. sqq. Omnia vero, quae de hoc libello, eius origine, variis editionibus, & versionibus dici poterant, relata iam leguntur in *wöchentlichen hallischen Anzeigen* anni 1747. num. 22--26. in *Merkwürdigkeiten der königlichen*

eben Biblioth. zu Dresden Tom. III. p. 267 sqq. in Nachrichten von einer hallischen Bibliothek Tom. I. p. 286 sqq. in Cl. Vogtii Catalog. libror. rarior. p. 21 sqq. in Cl. David Clement Bibliothecae historicae & criticae des livres qui sont difficiles à trouver Tom. I. p. 152 sqq. Conf. Analecta litteraria de libris rarioribus p. 16 sqq.

De auctore ERASMO ALBERO, eiusque vita, & fati vid. Christoph. Heinrich. Zeibichs *genealogische Tabellen des gräf. Hauses zu Solms* 1709. in 4. quibus, adpendic loco, ALBERI vita adiecta est, die *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek Tom. III. p. 82 sqq.*

CLIII.

Jesuitas singulares SS. Pontificiae Maiestatis hoc tempore vindices, falso & frustra negare, Papam Johannem VIII. fuisse mulierem. *Ambergae, typis Forsterianis MDCIX. (1609) in 8. pp. 49.*

Ex quo tempore in *Analectis litterariis de libris rarior.* p. 1103. de hoc libello, nonnulla a nobis prolata fuerunt, recentior haec in manus nostras incidit editio. Tituli verbis, historia puerperii pontificii, ut in omnibus fere editionibus factum esse constat, ligno incisa, subiecta est. Auctor anonymus id potissimum agit, ut fabulam de Joanne papissa veluti rem, quae omnino acciderit, ab contradicentium obiectio- nibus vindicet. Igitur insignem *historiarum & chronico- rum* cateruam in medium producit, in quibus haec talia relata inueniuntur, simulque in *Loiolitas* paullo acerbius inuehitur. In fine nonnulla adiecta sunt *carmina* latina, quae omnia eo spectant, ut rem in li- bro pertractatam confirmet. Scriptores, ad quorum

testimonia, auctor prouocauit, sunt Marianus Scotus, Sigebertus gemblacensis, Martinus minorita, Franciscus Petrarcha, Joannes Boccacius, Poeta hetruscus Seculi XV. anonymus qui composuit rhythmis hetruscis *Storia delle Donne famose*, Antoninus Archiepiscopus florentinus, Guilielmus Jacobus egmondensis, qui circa annum 1490. *pontificum vitas* rhythmis latinis inconditis exposuit, Albertus Stadenfis, Anonymus compilator *annalium augustinorum* latine scriptorum, qui ad annum vsque 1488. pertingunt, Raphael Maffei volaterranus, Bartholomaeus Platina, Antonius Sabellicus, Jacobus Philippus bergomensis, Matthaeus Palmerius Eusebii & Prosperi continuator, Joannes Trithemius, Joannes Stella, Hartmannus Schedelius auctor *chronici Norimbergae* anno 1493. editi, Joannes Nauclerus, Valerius Anselmus Ryd medicus bernenfis, Albertus Cranzius, Werner Rolevinck laerius carthusianus, Ludouicus Coelius rhodiginus, Joannes Lucidus, Joannes Henault, Jacobus Zwinger de Regis curia S. von Koenigshofen, Anonymus qui Martini *chronicon* sermone vernaculo expressit, Auctor anonymus *chronici* anno 1487. litteris maiusculis *Augustae* excusi, *Chronicon constantiense* circa finem Seculi XIII. idiomate heluetico conscriptum, Auctor *chronici* teutonici *Vlmae* anno 1486. editi, Joannes Cario siue Philippus Melancthon, Robertus Barnes, Petrus Viretus, Jo. Funcius, Caspar Hedio, Felix Hemmerlein S. Malleotus, Petrus Paull. Vergerius, Joan. Balaeus, Joan. Pistorius niddanus, & Isengrinus. Pauci inter illos sunt, ex quorum scriptis historicis, & libris chronicis, auctor loca, quibus haec narratio confirmata fuit, non adulerit integra.

Inuenit in hoc, testium de Joanne Papissa, catalogo, locum Martinus quidam minorita, qui ipse ille est, cuius *chronicon* ab Henrico Steinhoevel, Doctore medico, & ciuitatis vlmensis physico, in compendium

ditum redactum, & sermone vernaculo editum est. Fuit ille Martinus, ex Northumbriae oppidulo Alvevick oriundus, & ideo Aluevici, siue vt Joan. Lelandus in *Commentar. de Scriptorib. britannic.* P. II. Cap. CCCXXXV. p. 329. scribit, Alaunouicani cognomen adeptus est. Mortuus dicitur anno 1336. *Chronicon* quod conscripsit lingua latina, titulo *Florum temporum* insigniuit, & ab orbe condito, ad annum vsque 1290. perduxit, cuius, in bibliothecis variis, inueniuntur codices manu exarati. Codicem lipsiensem & berolinensem descripsit Philipp. Masson in *Histoire critique de la Republique des lettres* Tom. X. p. 188. sqq. Cum hoc *chronicon* in Hermanni ianuenfis, Minoritae, incideret manus, is, omisso Martini nomine, & mutatis iis, quae initio *Chronici* existerant, verbis, illud sibi tribuit, & ad annum vsque 1345. continuauit. Inueniuntur igitur codices, qui Hermanni ianuenfis nomen in fronte gerunt. In *Lexico eruditor.* Martinus minorita, bis locum inuenit, nimirum Tom. I. col. 320. & Tom. III. col. 238. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinis.* L. IIX. p. 714. L. XII. p. 115. Joan. Georg. Eccardi *proefatio* ad *Corpus historicum medicum* acui num. XXII. qui *Chronicon* vero auctori vindicauit, & cum Hermanni *additionibus* primus latine edidit Lucia. Tom. I. col. 1551 sqq. Nos quidem minime fugit, quod Casimir. Oudinus Tom. III. *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiastic.* col. 910. hoc *Chronicon* iam *Vlmae* anno 1486. editum dixerit, id autem non sermone latino, sed teutonico factum esse, auctor libelli, quem describimus, disertis verbis prodidit, cum ait p. 18. *vidi hoc Chronicon latine manuscriptum, & germanice typis impressum Vlmae anno 1486.* Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 479. Illud vero *chronicon vluense teutonicum*, non illius, quod verbis latinis, conscripsit Martinus minorita, versionem esse, quamuis auctor noster Anonymus, Mich. Maittaire, alique id dixerint, nos docet die *Merkwürdige Histo-*

rie der Päbstin Johanna, aus des Herrn von Span-
 heim, Professoris der Academie zu Leyden, lateinischen
 Dissertation von dem Herrn L'Enfant gezogen, und
 von demselben nebst verschiedenen Anmerkungen des
 Herrn des Vignoles in französischer Sprache heraus-
 gegeben; nunmehr aber wegen ihrer Vorzüglichkeit,
 aus dem Französischen ins Teutsche übersetzt. Frfurt
 und Leipz. 1737. in 8. vbi P. I. p. 152. num. 70. haec
 talia legimus: Eine teutsche Chronic, so zu Vinnge-
 druckes An. 1486. ist zum öfftern angeführet worden,
 als wenn sie eine Uibersetzung der Chronic Martini
 des Franciscaners sey. Wie denn die darin angefüh-
 rte Worte (de Joanne papissa) würklich daraus genom-
 men zu seyn scheinen. Es ist aber dennoch keine Uiber-
 setzung davon, &c. Forte chronicon vlmense, com-
 pendium est, ex Martini chronico concinnatum, diuer-
 sum tamen ab compendio vernaculo Henrici Steinhö-
 wellii, cuius prima editio prodit, vt ex *Analectis* no-
 stris *litterariis de libr. rar.* p. 245. & ex *Adparat. lis-
 terar.* Tom. I. p. 290. patet, anno 1473. Illius au-
 tem non aliam extare editionem, seculo XV. impres-
 sam, testis esse videtur Henrici Steinhöwellii iunioris,
 Canonici S. Victoris moguntini, *epistola*, ad Jacobum
 Koebelium, ciuitatis oppenheimensis Syndicum, quam
 ex secunda editione, *compendii* Steinhöwelliani *Frank-
 cofurti* anno 1531. euulgata, inferendam curauimus
Adparat. litterar. I. cit. Non aegre ferent lectores
 diuerticulum, in quod excurrimus, propterea quod
 haec a nobis adlata, supplementi loco esse poterunt,
 si quis eaegerit, quae in *Analectis litterar. de libris
 rar.* & in *Adparatu litterar.* II. cit. inueniuntur.

Auctor libelli de Joanne papissa, fuisse dicitur
 HERMANNVS WITEKINDVS, natus Nienradae,
 in oppidulo Marchiae in Westphalia, anno 1522.
 Litterarum studiis; in academia virebergensi, sub Phi-
 lippo in primis Melanchthone confectis, ipse scholas
 suas, in eadem academia aperuit, & tandem Episcopo
 Me-

Melanchthone, ad Scholam rigensem in Liuonia, Re-
 pondam, se adduci passus est. Inde anno 1561. in
 academiam heidelbergensem euocatus, graecas litte-
 ras publice docuit. Cum vero elector palatinus Fri-
 dericus III. viuere desiisset, cum aliis quidem Acade-
 miae professoribus, Neapolin Nemetum secessit, sed
 obtinente electoratum Casimiro; Heidelbergam re-
 diit, & ad vitae usque exitum, qui anno 1603. cum
 XXCI aetatis atdigisset annum, accidit, litteras grae-
 cas, & mathematicas, in illa academia docuit. Vid.
 Melchior. Adami *vitae germanor. philosophor.* p. 210.
 qui ab illo nonnulla, scripta latine & germanice, non
 adposito *uymio*, & inter illa vnum quod *mulier fuerit*
Papa, editum esse scribit. Conf. Melchioris Hurterii
Obsersuatio de hoc libro, eiusque auctore in Daniel.
 Gerdesii *Florileg. libror. rar.* p. 301 sqq.

Quo tempore omnium *prima*, in lucem emissa fue-
 rit editio, non satis constat. Huc usque in Biblio-
 thecarum catalogis, non antiquiorem inuenimus, quam
 illam, quae titulo *Anonymi Tr. Jesuitas falso negare*
 Johann. VIII. *P. fuisse mulierem* an. 1588. in 4. *cum*
fig. exstat in *Bibliotheca meibomiana* Sect. I. p. 227.
 ubi voces *cum fig.* sine dubio vnam illam tantummo-
 do designant figuram, quae in aliis etiam editionibus,
 & in nostrae editionis titulo conspicitur. In *Biblio-*
thec. kielmannseggian p. 359. in Dan. Gerdesii *Flori-*
leg. l. cit. & in *Analectis litterariis de libr. rar.* p.
 1103. editio memoratur *secunda* hoc titulo insigni-
 ta: *Jesuitas, singulares SS. Pontificiae Maiestatis hoc*
tempore viadices falso & frustra negare, Papam Joan-
nem VIII. fuisse mulierem. Editio altera non sine su-
 ctario an. 1598. in 4. Eodem anno liber in sermo-
 nem teutonicum conuersus, hoc praedit titulo: *Das*
die Jesuiten des Päblichen Stuls zu dieser Zeit für-
nehmste stützen, falschlich fürgeben, und vergeblich
streiten, Pabst Johannes VIII. sey kein Weib gewesen.
Aus dem Latein vertutscht. nicht ohne Zusatz mit
 K k 3 Wissen

Wissen und Willen des Autoris. M. D. XCVIII. in 4. quae sine dubio eadem est editio, quam in *Analectis* l. cit. e fide *Catalogi omnium librorum, qui nundis vernalibus*, Francofurti ad Moenum & Lipsiae an. 1798. celebratis, impressi, venales expositi fuerant, in 8. euulgatam esse dixeramus. Ceterum amicus noster cassellensis bibliophilus, per litteras nos monuit, versionem teutonicam esse rarissimam.

CLIII.

Syntaxma theologicum in thesi & antithesi adornatum, studio & opera OLAVI LAURELII S. S. th. D. & antebac in Academia Vbsaliensi professoris Regii, nunc autem Ecclesiae Metropolitanae Stockholmensis, pastoris primarii ac Consistorii praesidis. Cum gratia & privilegio S. R. Mtes. Vbsaliae Sumptibus Authoris excudebat Eschillus Matthiae. Anno 1641. in 4. pp. 830.

Librum esse rarum nemo fortasse negabit, cui cognitum est; quod libri, quibus euulgandis auctores ipsi sumtus suppeditant, non nisi rarissime in bibliopolarum commercium veniant. Dicauit auctor librum suum, Christinae Sueciae reginae, & omni regni suecici senatui. *Index & series articulorum, qui in hoc opere, secundum Thesin & Antithesin explicantur*, talis est: 1) *De Sacra scriptura*, 2) *de Deo*, 3) *de Creatione*, 4) *de prouidentia Dei*, 5) *de Angelis*, 6) *de imagine Dei in homine*, 7) *de animae humanae immortalitate*, 8) *de animae humanae propagatione*, 9) *de libero hominis arbitrio*, 10) *de peccato originali*, 11) *de peccato actuali*, 12) *de praedestinatione*, 13) *de persona Christi*, 14) *de lege*, 15) *de euangelio*, 16) *de poenitentia*, 17) *de bonis operibus*, 18) *de ecclesia*, 19) *de ministerio*

misterio verbi, 20) de Sacramentis in genere, 21) de baptismo, 22) de coena domini, 23) de iustificatione, 24) de magistratu politico, 25) de coniugio, 26) de causa mortis, 27) de sepultura, 28) de limbo pontificiorum, 29) de purgatorio, 30) de inuocatione sanctorum, 31) de fine mundi, 32) de resurrectione mortuorum, 33) de extremo iudicio, 34) de inferno, 35) de vita aeterna.

Libri autor OLOFF siue OLAVS LAVRELIUS, qui multis scriptis aliis theologicis, & philosophicis inclaruit, originem suam e Gothia occidentali ducebat, & primum in Academia vbsaliensi logices, & postea Theologiae Doctor & Professor existit. Deinde Holmiae, quae regni suecici regia est, ecclesiae metropolitanae pastoris primarii, ac Consistorii Praesidis munus adeptus est, & tandem Arosiae (*Westerås* siue *Arosen*) in Westermannia, non vero Arhusiae (*Arhus*) quae in Dania sita est, vt in *eruditorum lexico* Tom. II. col. 2304. legitur, ad Episcopi dignitatem pertenuit, diemque suum obiit, anno 1670. aetatis anno LXXXIII. Conf. Antonii Stiernmanni *Bibliotheca Suiogothica, Holmiae* 1732. in 4. p. 371. Joan. Arckenholz *historische Merkwürdigkeiten die Königin Christina von Schweden betreffend* Tom. I. p. 335. vbi per typothetarum errorem OLOFF Laurentius appellatur.

CLV.

Philalethes. in 4. folior. 16.

Haec opusculi, a MAPPEO VEGIO, laudensi, conscripti editio, litteris gothicis exscripta, nullo addito typographi, anni, & loci indicio in lucem exiit. Omnia docent, initio seculi XVI. illam produisse. Praemittitur VEGII *praefatio ad Eustathium*, & figura ligno incisa, in qua veritas nuda, & alis ornata, &

Philaetbes adparent. In *dialogo*, qui saepius editus fuit, colloquuntur *Philaetbes & veritas*, de perueris in omni mortalium statu, corruptisque viuendi moribus. In fine nostrae editionis adiicitur *tabula declarationis*, quorundam terminorum ac instrumentorum, quibus *alebia*, id est, *veritas*, se *adfectam & propulsam* indicat. Haec *tabula* multa cura, atque industria confecta est. Speciminis loco explicationes quasdam heic adscribimus. Inter *instrumenta calanum*, & *omnis generis fabrorum*, occurrit *Scaphium*, quod hac ratione describitur: *Scaphium* volunt esse *vas concavum*, in quo *cacare aut mingere* solemus, de quo *Iuuenalis* in *satyra* meminit. *Alii* tamen etiam dicunt esse *consure genus*: *sive plectilem coronam pro insigni galea*. id quidem *Plautus* notat in *Bacchidibus*. Ad *propositum* tamen dicunt esse *textorum nauiculam*, quae *stamina* percurrit. De *lunula*, quae ad *feminarum arma & ornamenta* refertur, haec adnotata leguntur. *Lunula* est quoddam *genus monilium*. Et sunt proprie *lunule aureae bulle dependentes*, facte in *similitudinem lunae*. Vnde *Efaye* III. In die illa auferet dominus ornamentum *calceamentorum & lunulas & torques*. De *calathis* haec adtulit *tabulae* auctor: *Calathis* dicitur *quas*, cuius *diminutiuum* *quasillus*, vel ut alii volunt dicitur *fishella*. Vnde *Virgilius* *Tibi lilia plenis* ecco *ferunt nympe calathis*: ponitur etiam quandoque pro *calicibus ad sacrificium aptis* vnde idem *Virgilius* *Vina nouum fundam calathis Ariusia nectar*. De aliis editionibus *dialogi*, qui etiam *Bibliothecae maximae patrum coloniensis* Tom. XV. & *lugdunensis* Tom. XXVI. p. 754 sqq. insertus est, vid. *Niceron Memoires* Tom. XXVI. p. 88 sqq. Cum nonnunquam cum *Luciani dialogis* editus fuit, ab homine Gallo, qui nomen suum litteris hisce initialibus D. V. Z. tantummodo prodidit, in sermonem gallicum conuersus, & sub *Luciani nomine euulgatus* fuit titulo: *Le Martire de Verité. Dialogue de Lucian. Lyon chez François Jusse* in 16. Alius, *Petrus du Val*, illum *paraphrasi poetica gallica*

gallica expressit hoc titulo: *le triomphe de verité, où sont montrez infinis maux, commis sous la tyrannie de l'Anticrist, fils de perdition, tiré d'un Auteur nommé MAPHAEVS VEGIUS, & mis en vers par Pierre du Val, humble membre de l'Eglise de Christ.* Nicéron in *Memoires*, l. cit. istius paraphraseos editionem in Anglia 1552. in 8. excusam esse adfirmat.

Scriptores, qui MAPPEI VEGII vitam exposuerunt, nominauimus in *Analec̃tis litterar. de libris rar.* p. 1043 sqq. addi iis poterit Conradi Janningi *praefatio de MAPHAEI VEGII gestis & scriptis*, quae praemittitur MAPHAEI VEGII libello, *de antiqua S. Petri basilica*, in *Actis Sanctior. antuerpiens. mens. Jun.* Tom. VII. p. 57 sqq. Girolamo Ghilini *Teatro d'buomini letterati* Tom. II. p. 188. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 37 sqq.

CLVI.

Prouerbiorum libellus. in 4. folior. 64.

Auctoris quidem nomen, in fronte libri non expressum est, illum a POLYDORO VIRGILIO, vrbinate presbytero, tamen esse compositum, testatur praeter *epigramma ad librum suum*, POLYDORI VIRGILII *epistola* dedicatoria, ad Guidum Vbaldum Urbini ducem. In *epistola*, hanc *collectionem prouerbiorum*, quam *ingenii sui adpellat primitias*, suadente in primis Pollione Vadio, cuius *epistola* ad Palladium Soranum, ob hanc causam, scripta exstat in fine libri, in lucem se emisisse testatur. Quod primus fuit, qui apud Latinos, hoc argumentum tractauerit, ipse gloriatur in *epistola* dedicatoria ad Ludovicum Odauium, patauinum, libris *de rerum inuentoribus* praemissa, vbi non inficior, ait, — *quin possit quispiam de hac re veluti de prouerbis, quorum libellum proximo*

anno Guidoni principi, Urbini duci, inscripsimus, copio-
 sus tradere. Verum quicumque hoc vel illud posthac in-
 greditur iter, qui nos primi stadium cucurrimus, is
 fortasse nostra vestigia sequi non gravabitur. Et in
 alia epistola ad Joannem Matthaeum fratrem, Londi-
 ni Nonis Decembris 1512. scripta, quae eiusdem libri,
 editioni basileensi 1521. in aedibus Joan. Frobenii in
 fol. excusae praefigitur, haec legimus verba: placuit
 is, (libellus de proverbijs) sua praesertim novitate vs-
 que adeo, delectavitque usque adeo ut brevi mox terque
 quaterque (sicuti poeta ait) fuerit formis excusus. Hoc
 levi aura (fateor ingenue) euectus tum maius aggressus
 opus, de verum inventoribus negotium suscepi, naviter-
 que minus mensibus novem, confeci. Sic POLYDORVS
 ego primus apud Latinos, veriusque rei argumentum at-
 tentavi, id quod in praefationibus unius & alterius ope-
 ris assasim docuimus. In eadem editione basileensi,
 primo loco occurrit ipse Adagiorum liber, quem,
 praeter alia, epistola POLYDORI VIRGILII, ad Ri-
 cardum Pacaeum, a Secretis Henrici IX. Angliae
 Regis, data Londini sub Idus Junias 1519. antecedit,
 in qua haec talia inveniuntur: *Abhinc annos alterum
 & viginti mihi a primo in mentem venit Adagia cele-
 briora colligere. Is Commentariolus — iussu Guido-
 nis Ducis urbinatis, cui ego illum dedicaveram —
 omnes fore orbis partes peragravit — cum usquam ra-
 rus esse incoeperis, est ilico formis denuo excusus, non
 sine multis Librariorum incuria acceptis vulneribus.
 Atque ita POLYDORVS tuus apud Latinos primus
 huiusce rei argumentum attentavit &c.* Quae cum ita
 fuerant, vehementer succensebat Erasmo, quod in
 praefatione sui operis de Adagijs nullam illius prorsus
 fecerat mentionem. At post aliquot annos, pergit in
 epistola ad Ricard. Pacaeum, — successorem habui no-
 strum Erasmus: id quod ob singulare hominis doctri-
 nam pergratum fuit. Esti ille ceu eiusmodi Commenta-
 rioli nostri minime sciens, utrumque decus, scilicet in-
 vensae rei atque auctae ad se trahere est conatus, quem
 tamen

tamen vix potuit ignorare, si unquam suum ipsius Adagiorum opus Argentorati apud Matthiam Schürerium formulis excusum vidit. Vidit autem procul dubio, cum illud postmodum bis terus adauxeris. Quippe in eius operis fronte Mathias attestatur, se paulo ante nostram adugia in apertum protulisse. Ipsi etiam, cum aliquando apud nos pranderet, nostri instituti aemulatores appellauimus &c.

Quae in utramque partem inter POLYDORVM & Erasimum, non sine animorum contentione, agitata fuerunt, pluribus verbis exposuit P. Baile in *Dictionnaire* Tom. III. p. 2832. not. A. & 2834. not. L. Prima prouerborum editio prodierat Venetiis an. 1498; impress. per Magistr. Christoph. de Pensis in 4. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 673. Ista editio, iam Erasmi aetate rarissima fuit, cum editionem ante annum 1500. impressam inuenire non potuisset, ideoque se primum omnium fuisse credidisset, qui Adagiorum opus apud Latinos consarcinasset. Vid. Erasmi roterod. *Epistola* ad POLYDORVM VIRGILIVM L. XVII. Epist. III. fol. 748. L. XXVI. Ep. LXIII. fol. 1483. edit. *londinens.* Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 367 sqq. Jean le Clerc *Bibliothèque choise* Tom. VI. p. 67. Posterioribus temporibus, plures editiones auctiores & emendatiores in lucem exierunt. Nostrae editionis aetatem, verba in fine conspicua produunt: *Impressum Venetiis per Joannem de Cereto. de Tridino alias Tacuinum M. D. VI. (1506) die quarto mensis Maii.* Characterem romano paullo crassiore excrypta, satis rara, & Michaeli Maittaire, aliisque incognita fuit.

CLVII.

POLYDORI VERGILII, *urbinatis*, de Intuentoribus Rerum Libri Tres. M. ANTONII SABELLICI de artium Inuentoribus ad Bassum carmen elegantissimum.

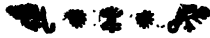
Ad Lectorem.

Grammaticæ, Orator, Poeta, Philosophæ, Medicæ, Jurisconsultæ, Theologæ quisquis demum es, POLYDORVM legito, vt primæ tuæ artis incunabula, ab ipsa (vt aiunt) stirpe agnoscas. in 4. folior. 66. si præmissa folior. 6. excepta fuerint.

Haec editio satis rara, & nisi fallimur, omnium prima est, quæ in Germania lucem vidit. Typographus illi coronidis loco adposuit: Argentoraci, in officina Matthiæ Schürerii Heluetensis. *Art. Doct. mense Decembri. Anno M. D. VIII. (1509). Regnante Caes. Maximiliano P. F. Aug.* Editio Michaeli Maittaire incognita fuisse videtur. Prima omnium est, quæ *Venetis per Christophorum de Pensis prid. Calend. Septembr. 1499.* in 4. prodiit. Illam excepit editio *venta per Joannem de Cereto de Tridino, alias Tacuinum, 1503.* in 4. Vid. Mich. Maittaire *Anal. typogr.* Tom. I. p. 692. Tom. II. p. 162. Istæ vero editiones omnes, *libros tantummodo tres priores operis* ob oculos ponunt, quod *quinque* aliis anno 1517. a POLYDORO auctum fuit. Errat igitur Gerard. Joann. Vossius & Thomas-Pope Blount, quorum ille L. III. *de Historic. latin.* Cap. XII. p. 607. editionem *venetam* priorem, hic vero in *censura celebriorum auctorum* p. 640. edit. *genevens.* 1694. in 4. nostram editionem, *libros* complecti octo confirmavit. Conf. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. p. 2832. not. B. vbi Ludouicum Morerium, in eundem incidisse errorem notauit. Quod vero Christian. Schoett-

Schoettgenus in *continuat. Biblioth. fabric. med. & infim. Latinæ*. L. XVI. p. 5. librorum. quinque posteriorum, nullam profus fecerit mentionem, est quod miramur. Editioni, quæ ante oculos versatur, præmittitur 1) Hieronym. Gebwiler *nobiliss. argentiniens. Eccles. litterar. Iudi Præfecti ad Matthiam Schürerium epistola* scripta d. VI. Nouembr. an. 1509. 2) POLYDORI VERGILII *ad Ludouicum Odaxiam, patauinum, præfatio*. 3) *Tabula in POLYDORI VERGILII de Inuentor. rer. libr. III.* 4) Matthiæ Schürerii *ad studiosum Lectorem præfatio*, in qua B. Rhenani iussu, SABELLI GI ad Hieronymum Bassum, forouiliensis prouinciæ Quæstorem, *carmen de artium inuentoribus*, se adiecisse memorat. Legitur hoc *carmen* in M. ANTONII COCCII SABELLI GI *Opera*, a Cael. Secundo Curione in quatuor Tomos digestis *Basil. 1560. in fol. Tom. III. col. 575 sqq.* Conf. quæ de hoc *carmine* supra p. 1054 sqq. dicta fuerunt. *Ex secunda recognitione*, nostra editio prodiit *Argentorati in officina Mattb. Sebürerii Selestadenfis Art. Doct. 1512. in 4. vid. Michael. Maittaire An. nal. typogr. Tom. II. p. 232.* Cum multa in POLYDORI VERGILII libro occurrerent, quæ Curiaæ romanæ displicerent, in *indicem librorum prohibitor.* redactus fuit, & Antonio Possouino teste, in *Adparat. sacr. Tom. III. p. 98. liber tantummodo permittitur*, a rom. ecclesia legendus, si eiusmodi fuerit, qualis iussu Gregorii XIII. Pont. Max. an. 1576. *Romæ expurgatus, & excusus est.* Aubertus Miræus in *Auctar. de Scripior. eccles.* p. 98. edit. Jo. Alb. Fabricii hæc loca suspecta, non a POLYDORO profecta, sed libros POLYDORI ab hæreticis corruptos esse existimat. Conf. P. Bailé *Dictionnaire* l. cit. not. E.

POLYDORVS VERGILIVS, siue VIRGILIYS, urbinas, humaniorum litterarum apud bononienses Professor, ab Alexandro VI. pontifice in Angliam missus fuerat, vt Quæstorem ibi ageret. Hoc autem munere

munere dimisso, ab HENRICO III. Angliae rege, Archidiaconus wellensis constitutus fuit. Vitae, ingravescente aetate, in Anglia pertaesus, in patriam se recepit, & Vrblni anno 1555. fato functus est. Cum *historia*, quam conscripsit *libris XXVI. anglica*, parum gratiae obtinuit ab Anglis, qui in scriptis suis vehementer in illum inuesti sunt; Humfredus in primis Lhuyd, vt alios iam taceamus, in *Fragmento Commentarii britannicae descriptionis Col. Agrippin.* 1572. in 8. edito, illum non solum nominis britanici gloriam obfuscare, sed etiam Britannos ipsos, mendacissimis calumniis infamare, totis viribus conatum esse scribit. Conf. de POLYDORO VERGILIO Paull. Jovii *Elogia doctor. vivor.* p. 279. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 583. Anton. Posseuini *Adparat sacer* Tom. III. p. 98. Gerard. Jo. Vossius *de Histur. latin.* L. III. Cap. XII. p. 607. Christian. Schoettgenii *Commuor. Biblioth. fabric. med. & infim. Latinis.* L. XVI. p. 5 sqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* I. cit. Eiusd. *Lettre contenant quelques éclaircissements sur POLYDORE VIRGILE* in *Memoires de Trevoux* Janu. 1702. p. 166 sqq. edit. *Amsterd.* Varia virorum doctorum de operibus eius, iudicia collegit Thomas-Pope-Blount in *Censura celebriorum auctorum* p. 638 sqq.

 CLIX.

GEORGII EDERI J. C. *Caesa: Frisingen.* Orationes sex, in Celeberrimo Archigymnasio Viennen: de rebus publicis, cum Academiae nomine coram Caesarea Maestate, rum alias ex publicis concionibus, ad ipsam Academiam ab Authore, dum clarissimis viris doctorem dignitatem conferret, recitatae, ac partim antea quoque, partim

tim nunc de nouo aeditae. Anno M. D. LIX.
(1559) in 8. folior. 95.

II

Omnia GEORGII EDERI scripta raro hodie inveniuntur, inter quae, haec orationum, stilo haud factis puro, conscriptarum collectio, non extremum occupat locum, quippe quae neque a Josia Simlero, neque ab Antonio Posseuino, nec in *lexico eruditorum* memorata fuit. Ornat illam GEORGII EDERI imago, ligno incisa, his circumscriptis verbis: GEOR: EDER. J. V. D. CAES: MT: CONSIL: VNIVERSI: VIEN. 3. RECTOR. AETA. SVAE. 34. Super caput eius, haec posita leguntur verba: *Non est volentis neque currentis sed miserentis Dei 1558.* Imagini vero hoc subscriptum est epigramma:

Viuimus ingenio, sunt caetera subdita morti

Fatali virtus funere sola caret.

Ergo sibi nomen post funera quisque relinquat,

Huius bonos viuet, caetera mortis erunt.

Dicauit GEORGIUS EDERVS orationum suarum collectionem, *reuerendiss. & ampliss. Praesuli D. D. Antonio de Muglitio Episcopo viennensi dignissimo, ac ordinis Crucigerorum cum stolla rubea, per Bohemiam, Morauiam, Silisiam & Poloniam &c. Magistro supremo, de bonis litteris optima merito. D. & Maecenati suo obseruandissimo.* Epistolae adposuit Vitus Jacobaeus Poeta laureatus *Elegiam* ad Antonium de Muglitio. *Orationum* argumenta haec sunt.

I. *Triumphus* D. Ferdinando I. Rom. Imperat. inuictissimo P. P. augustissimo Archigymnasti viennensis nomine pro felicibus Imperii auspiciis ab auctore in secundo Receptoratu suo viva voce renunciatae, Viennae Austriae in Curia imperiali XVII. April. Anno M. D. LVIII. Adscripsit huic poneygico Paullus Fabricius D. Caesar. M. Mathematicus, ad GEORG. EDERVM epigramma, quatuor distichorum. In fine

sine panegyrici reperitur precatio, a Rectore cum tota academia flexis genibus procumbente, recitata.

II. *Luctus archigymanasi viennensis, pro funere D. Caroli V. Rom. Imperatoris augustiss. P. P. feliciss. publico exhibitus, ab Auctore tertium Rectore viennens. in aedibus D. Stephani III. Janu. Anno M. D. LIX.* Adiecit orationi Lect. Joh. Codicius *Epigramma* ad GEORG. EDERVM distichor. vndecim.

III. *Oratio funebris in Obitum illustris & generosi viri D. Nicolai Comitis a Salm & Neuburgae ad Oenum caesarei Consilarii & Capitanei per Hungariam supremi, habita ab Auctore, adhuc Artium magistro, Viennae in aedibus D. Dorotheae VII. Januarii Anno M. D. LI.* Addidit Elias Coruinus Poeta laureatus, in illustrissimam familiam, Comitum a Salmis *Epigramma*q. decem distichorum.

III. *Politicum ordinem etiam in ecclesia retinendum esse, & quid ad eam rem conferat Jurisprudentia: habita Vienn. in aedibus D. Stephani dum clariss. viro D. Marco Faschang. Doctoream dignitatem in V. J. conferret L. Octobris Anno M. D. LV.* Sertho-nem *epigrammate* septem distichorum Vitus Jacobaeus poeta laureatus, ornauit.

V. *Jus non opinione inductum sed natura constitutum esse, habita Vienn. in aedibus D. Stephani XVII. Septemb. Anno M. D. LVII. dum clariss. viro D. Petro a Rotis doctoream dignitatem in utroque iure conferret.* Decem distichorum *epigrammate*, in hanc orationem lusit Christophor. Thannerus bischof-werdensis.

VI. *De Maiestate legum & ordinum siue graduum dignitate & usu, qua excellentiss. viro D. Laurentio Leemannio graecarum litterarum Professore doctorea dignitas in V. J. ab auctore in tertia rectoratu suo collata fuit. XVIII. Januar. Anno M. D. LIX.* Dionysius Puclerus, orationi praemisit *sarmentum elegiacum* septem distichorum. *Encyclus* haec orationum

collectis, in sine dicitur Vicensi Austriae a Raphael Hoffhalter. Anno M. D. LIX.

Res ad GEORGIUM EDERVM pertinentes omnium optime exposuit Joan. Christophor. Colerus in *Nachricht von GEORGII EDERI Leben, und Schriften*, in *nützlichen Anmerkungen über allerhand Materien aus der Theologie, Kirchen- und Gelehrten-Historie III. Sammlung Num. X. p. 479. Conf. III. Saml. num. XV. p. 609 sqq. vbi ad hanc commentationem C. F. Gude scripsit eine kleine Nachlese. Alios Scriptores nominauimus in *Analectis litterar. de libris varior. p. 301 sqq.**

CLVIII.

ERYCII PVTEANI de Cometa anni clō 1608. XVIII. Nouo mundi spectaculo, Libri duo Paradoxologia. Louanii apud Bernardinum Masium ∞. loc. XIX. (1619) in 12. pp. 168. si omiffa locis suis inferenda folior, 4. exceperis.

Libellum haud ita facile obuium sereniff. & potentiff. Principibus, Alberto, & Habetiae Clarae Eugeniae, Austriacis, Burgundicis, Belgicis dicauit HANC. PVTEANVS bamelrodius. Initio libelli *epigramma* inuenitur, quod Philippus Albertus Volafcus, Marchionis Bekuederii filius, E. PVTEANO, Profefiori, Historiographo, & Confiliario sereniff. Principum infcripsit.

Monftrōfa fatale Coma dum territas astra,
Intrepidus fpectas: hac PVTEANE, nouum off.
Imo doces fola meui nouitate Cometam.
Crede mihi: magis efi, huc, PVTEANE, nouum.

Ita eadem argumentum fuam, in paruo quidem fed bonae frugis pleno libello, tractat PVTEANVS, vt
Tom. II. L I daz

duas libelli partes constituat, & primo loco, in Cometae naturam inquirat, expositisque veterum diuersis sententiis, cometem, in caelo stellam non ardentem, sed tantummodo esse lucentem demonstrat; cum vero, in reliqua libelli parte, eos vanitatis arguat, qui Cometen bellum, pestilentiam, famem, regum mortem, regnorum euersionem, & aduersa sira artibus, scientiis, ingeniisque portendete, cum vulgo existimant. Quid? quod auctor tandem Cometen, a nonnullis olim faustum, & propitium habitum, ostendit, & inde ad orbis terrarum Principes, qui, in Europa, tunc rerum potiebantur, felicitatis praesagium refert. Tractationi suae PVTEANVS p. 150. haec Philostrati Ep. XXVI. adiecit verba: *τιμῶσι δὲ σοφοὶ τῆν τῶν βροτῶν τοὺς κομήτας.* Pagina 151 sqq. auctor corollarium exhibet, quod a Justo & Falsto PVTEANIS, ERYCII filiis, iussu patris, a morbo, nonquam satis validi adpositum & his verbis conceptum fuit. — *Consi- uerant pater, non pauca hinc argumento adtingere; sed in reuocata, nudam seruari multo, motum etiam modo, & post morbum languori gerere. Caeli tamen mer- turam eui dicit, uberius aliquando explicaturus, quae siunculant in praesenti proponit: an, qui apud Homerum Lib. XI. Iliad. (v. 62).*

— *in ὑπέρον κωφάθηται ὄψασι δῆλα?*

ad Cometen referri debeat? hunc nobiscum expendo, quicunque curiosus es. Qua ratione F. G. Freitag pater meus, Scholae provincialis portensis Rector, ad hanc quaestionem responderit, vid. in eius Prograt- uato, quo expendit; num Cometae mentio ab Homero facta fueris, Numburgi anno 1744. in fol. edito. Pagina 153 sqq. addit PVTEANVS philosophorum ali- quos veterum opiniones de Cometa. his subiunguntur p. 155 sqq. P. Castellani, Nic. Vernulaci, Fr. Melchior. Daelhemii, Eremitae augustiniani & Michael. Fortii, in PVTEANI de Cometa librum, epigrammata. Pagina tandem 196. existat Joannis Stormii de Cometa

ta carmen reciprocum, naturam prodigii, & effectum contrario sensu explicans, cuius ratio hisce verbis exponitur: Sidus esse prodigium, mirari homines desinant: Carmen est, sed de Sidere conscriptum. Clariss. Jo. Stormius, Medicinæ & Matheseos Mysta (mechaniciensis, natus anno 1559, & senio confectus, mortuus, in Academia Iouaniensi, Medicinæ Doctor, & Matheseos Professor, circa annum 1646. vid. Franc. Foppens Bibliotheca belgica Tom. II. p. 738.) vir & morum probitate, & ingenii, variaeque doctrinae laude excellens, tam proprium Apollinis genium habuit, ut, quid sit Cometa, & quid portendat, mero oraculo complexus sit. Natura quidem breui & reciproco epigrammate absoluitur: Vaticinium autem XVIII. distichis decurrit, recta & porrecta illa serie metum incutiens, inuersa tollens. Disponuntur fata; sed per eadem verborum vestigia gradum referas, proculcantur ac percutunt.

Opinio loquitur.

*Flagrat Barba ea, non Solis fit lumine: fumi
Copia sic ardet, non ibi stella mera est.*

Ratio respondet.

*Est mera Stella ibi, non ardet sic copia fumi,
Lumine fit Solis, non ea barba flagrat.*

Opinio vaticinatur.

*Interitum id sidus radians, haud nunciat ortum
Principis: ito retro, non bona vaticinor.*

*Occiduis nocet haec lux, nec blanditur Eois,
Infestat Boreos, non ea amica Noto est.*

Teutonibus mala, nec Belgis fert prospera, Iberis

Aspera, non populi fauet haec Ausoniae,

Flagro percutienda est, nec tua India abibit;

Turbat, non recreat fax noua Sauromatas.

Hercyniam opprimet armatis, neque culta colonis

Arua dabit; perdet, nec fata perficiet.

Quadrat stella male, haec Batavis; haud vniet ipsos,

Paniet boꝝ undis: haud locus obstat huiꝰ.
 Iis turbat mare, nec toto finis in orbe carinae
 Ire: negat reditum, nec freta pandit iis.
 Agros perdet ibi non tuto erit aequore inundans.
 Submerget Batauos: non mare placat iis.
 Est fera ubique ea, non lampas satis aequa: sepulchro
 Orta datur soboles hinc neque viua patri.
 Deest ipsa auxilia, haud infantem promouet: ortum
 Impedit, haud foetus exitui apta praest.
 Patrat monstra, neque est inceptis utilis: obstat
 Fruſibus: haud teneris assiduo ipsa praest,
 Interim & prius, haud nuptas dabit esse puellas;
 Ire facit steriles, non cito fructiferas.
 Lethiferas modo fert pestes, nec pharmaca gignit
 Commoda: dat calidas, haud sine morte febres.
 Replet caede loca, haud tectis haec abstinet: ignem
 Iniicit accensum, non cauet ipsa sacris.
 Exitium parit, haud regnis haec proderit; urbes
 Diruet excelsas, non puto restituet.
 Nobilibus mala, nec populo hinc optanda propinat:
 Stella dat haec inopem fruge, nec implet agrum.
 Euacuat stabula, haud multis replet aucta iuuentis:
 Esse facit miseros, haud fauet agricolis.
 Est mala Barba ea; non superum hinc abit ira: Co-
 metes
 Arma parat nobis, non bona significat.

Qua ratione huic vaticinio, Ratio, carmine responde-
 rit inuerso, ex duobus distichis lectores intelligere
 poterunt prioribus:

Significat bona, non nobis parat arma Cometes:
 Ira abit hinc superum; non ea Barba mala est.
 Agricolis fauet, haud miseros facit esse: iuuentis
 Aucta replet multis, haud stabula euacuat &c.

In fine carminis, id quod, in academia louaniensi, illis
 temporibus, factum esse, forte miraberis, censura Gui-
 lielmi Fabricii, apostolici, & archiducalis librorum
 cen-

oenforis, adscripta legitur, in qua is *paradoxologiam, de cometa*, eleganter & eruditè conscriptam, vtiliter prelo committi posse censet, quod & *inueteram quaedam nervose redarguat*, atque ad plenioris, de eo, veritatis indaginem & plurimum conferat, & occasionem subministrat. Libello finem imponunt *omissa suis locis inferenda*. Illum eodem anno 1619. Coloniae apud Butgen. recusum esse testatur Franc. Foppens in *Bibliothec. belgic. Tom. I. p. 726.*

FRANCISCVS PUTEANVS, Venloae, quae Gelliae superioris oppidum est, anno 1574. natus, patre Joanne, viro consulari, stirpis bamelrodiae. In iuventute, teste Francisco Foppens l. cit. p. 265. nihil nisi Martem spirabat, neque alia fere crepundia, quam arma tractabat, saepiusque inter milites, quam pueros versabatur. Litterarum studiis in academia doradracena, coloniensi & louanienti absolutis, in Italiam concessit, & primum Mediolani, anno 1601. cum aetatis annum ageret XXV. Eloquentiae Professor, regisque Hispaniae Historiographus constitutus, Romaeque in Cuium, patrisiorumque numerum cooptatus, & Mediolani iuris veriusque Doctor creatus, deinde autem, ab Alberto Austriae Archiduce, Brabantiaeque Ordinibus, in Belgium euocatus, & in louanienti academia, in Justo Lipsii locum susceptus, & titulo Consilarii & Historiographi, & arcis louanientis Praefecti ornatus fuit. Diem obiit supremum anno 1646. aetatis anno LXXI. In templo Colleg. S. Petri, & quidem in Sacerello S. Garolo Borromaeo consecrato, & haud ita pridem exstructo, omnium primus sepultus, & quod sibi ipse fecit, epitaphio ornatus fuit:

ΞΠΟΤΑΑΙΝΞ ΖΗΝ ΑΡΙΣΤΟΝ

Vixisse ne te nescias, adhuc loquar.

PUTEANVS ego sum; mentis ardor quem bonae
Euenit, ore publice vilem, & stylo.

Quid plura? tu quod es; fui. Te cogita.

*Anson ubique cura, crux, molestia?
 Ceu nauiges, vel Scylla vel Charybdæis est.
 Post fata portus, vita morte nascitur.
 Mori necessum est; non necessum est emdri.
 Vixisse pulchre, in rebus est aeternitas.*

*Mortuum audis,
 Vt ego Te viuam
 Bene precare mortuo.*

Vid. de illo Nicolai Vernulaei *Oratio in funere illius, Louanii typis Jo. Vryenborch 1646. in 4. Vita illius Auctore Xyfto Antonio Milfero, quam epistolatum Adperatus posthumo, in Centurias VII. distributo, Louanii typis Andr. Bouactii 1662. II. Tom. in 8. edito, praemittit. Paull. Freheri Theatrum virorum eruditione claror. p. 1538 sqq. Girolamo Ghilini Teatro d'huomini letterati Tom. II. p. 72. Lorenzo Crasso Elogi d'huomini letterati Tom. I. p. 323. Adr. Baillet Jugemens des Savans Tom. II. P. I. p. 236. Tom. II. P. II. p. 242. qui illum cum Nicerono Tom. XVII. p. 299 sqq. un babillard & un grand faiseur des petits livres adpellat. Conf. Fr. Foppens l. cit. p. 264 sqq. P. Baile Dictionnaire historique & critique Tom. III. p. 2396 sqq. Joan. Imperialis Museum historicum p. 213 sqq. edit. Jo. Alb. Fabricii.*

Preceptorium NIGOLAI DE LIRA ordinis seraphici Francisci, siue expositio tripharia brevis & utilis in decalogum legis diuine. De decimis dandis. Interrogationes faciente infirmo morienti. De articulis fidei. De septem peccatis mortalibus. De triphæi modo peccandi in Deum. De operibus misericordie. Compendium de vita antichristi. De fine mundi & de extremo iudicio. De anime hominis immortalitate. Libellus perutilis. in 8. form. minime folior. 89.

Valentinus Ernestus Loescherus in *Stromateo Viteb.* 1724. in 4. Sect. XI. p. 284. libros, seculo XV. octernionum forma editos, reliquis rariore esse scripsit. Inter illos ideo & hic, quem recensemus, sibi vindicat locum, qui præter ea, id singulare & præcipuum habet, quod ex officina typographica prodierit, cuius hucusque a nullo scriptore, mentionem factam esse novimus. Hisce sane versiculis, in fine voluminis typographus nomen suum expressit.

*Codex NICOLAI viri lyrensis benefici.
Cumque perutilibus aliis tractatibus vltis
Acceptas sinec per virum nominis Londem
Colonie etiam deus hunc tuarum Joannem
Anno millesimo quater & C. septuageto
Septimo (1477). In æterno sit tibi laus dominus.*

Libellus typorum characteribus gothicis, satis luculentis, & nitidis exscriptus, litteras sic dictas florentes rarius exhibet. In secunda tituli pagina

*Anthonii Liberi Susatensis in laudem inclite Colono-
rum urbis Epigramma feliciter incipit.*

*O felix vrbs ante alias Colonia salue. &
Pauperis ingenii munera summa libens.*

*Salue o metropolis superis cara inclite (inclyta) salue
Tullus*

Tellus aucta bonis mobilibusque viris.

Tu mihi sola places, namque es paradisus abundans

Moribus egregiis artibus atque sacris.

It tua terrarum celebris iam fama per urbem (orbem)

Asque tuas laudes concini omnis homo.

Urbibus es reliquis multo felicitior in te

Nam requiem reges tunc orientis habent

O veneranda nimis urbs, o sanctissima quam tot

Ensis exhausta corpora sancta colunt.

Res miranda, dei tecum est clementia: namque

Munera que totus non habet orbis (orbis) habes

Consilii Romam vincis, sapientia athenas

Parisijs studijs, & Venetis opibus

Singula quid referam superas, asiatica regna

Europe, atque tibi & Africa magna fauor.

Ergo ego carminibus laudans castra opida & urbes

Non potero laudis immemor esse tue.

Nisi omnia nos fallunt, distinctione posterius, prout, alias urbes, ab eodem poeta, carmine fuisse celebratas, de quo, apud omnes, quos euoluimus, scriptores, altum est silentium.

Præceptorium, sive expositio in decalogum, quæ heic, ut & in alijs editionibus, NICOLAI DE LYRA nomen in fronte gerit, ab HENRICO DE PRIMARIA sive PRIMARIA, a quibusdam composita dicitur, teste Joanne Trithemio de Scriptor. eccles. Cap. DLXXXVIII. p. 141. Jos. Simlero in Bibliotheca p. 282. Auberto Miræo in Auctario Histor. eccles. Cap. CCCXXXIII. p. 80. Antonio Possenino in Apparatu sacro Tom. II. p. 27. Henrico Wharton in Appendice ad Guil. Caue Histor. litterar. Scriptor. eccles. p. 36. Casimir. Oudino in Commentar. de Scriptorib. & scriptis ecclesiast. Tom. III. col. 912: aliisque pluribus. Multi sane codicēs mss. in variis Angliæ bibliothecis, quas nominat Casimir. Oudinus l. cit. nec non codex bibliothecæ quædlinburgensis, & uti Joann. Pellerus auctor est, in Catalogo mss. Codd.

Cod. Bibliothecae paullinae lipsiensis, Lips. 1686, in 12. edito, cōdex etiam bibliothecae paullinae lipsiensis, HENRICI DE PRIMARIA nomine insigniti sunt. In omnibus fere opusculorum Thomae Aquinatis editionibus, hoc Praeceptorium sub Thomae Aquinatis nomine, locum inuenire affirmat Calimir. Oudinus l. cit. col. 912, qui praeterea testatur, in Anglia nonnullos reperiri Cōdices mss. in quibus Alexandro Halesio illum opusculum tribuatur.

De NICOLAŌ Iyrano vid. quae supra diximus, P. 726 99.

HENRICVS DE PRIMARIA, siue a patria, pago prope Goctam in Thuringia sito, siue a stirpe nobili dominorum primariensium, cognomen accepit. Illum enim e gente nobilissima thuringica oriundum fuisse testatur M. Paulus Jovius siue Goetze scholae ebelebenensis in Thuringia Rector, in *Chronico Schwarzburgico*, illustrissimorum Comitum Schwarzburgicorum iussu conscripto, quod manu exaratum in Archio arastadiensi adseruatur. Nam rettulit ille L. V. Cap. III. p. 495 99. de Günthero XVI. Comite Schwarzburgico & Domino blanckenbergenſi, quod post annum 1293. Ordini Praedicatorum fuerit adscriptus, magnamque amicitiam cum HENRICO primariensi coluerit. Ipse illius verba, quae talia sunt: *Er hat sich sehr gehalten zu dem gelibten Mann, einem thuringischen von Adel, Hrn. HEINRICHEM VON PRIMAR, Augustiner Mönch, und der bail. Schrift Meistern, wie sie dazumahl genennet wurden, su eiliche Bücher in heiliger Schrift geschrieben, die noch in alten Bibliotheken vorhanden, war anno 1339. Graff Bertholds des erstgefürsteten Grafen zu Henneberg Reichvater. (Conf. Cyriac. Spangenbergii hennebergische Chronik Strasburg 1599. in fol. L. III. Cap. VI. p. 135.) Sonsten werden noch zweyer gelehrter von Adel dieser Lands Art um diese Zeit gedachte, nemlich Herrn Volrads von Herbizleben oder Hewerzleben, und Herrn*

L 15

Hugen

Hugen von Holzhausen, so auch *geistlichen Standes*, und gern um diesen Herrn HEINRICHEN von FRIMAR gewesen, wie denn Anno 1202, in einem Closterbrieff Ihrer zugleich erwehnet wird, dazinnen sie alle dreye Ecclesiarum Rectores genantet werden &c., excerptit Wilhelm. Ernestus Tenzelius in *Supplemento Historiae gothanae tertio*, Jenae 1716. in 4. & quidem in *Spicilegio Clarorum litteris gothanorum usque ad Seculum XVII.* inter quos HENRICVS DE FRIMARIA primum obtinet locum, p. 53 sqq. Nomen illius, inter Bremitas augustinianam Ordinis Seculo XIII. non incelebre fuit. Doctor Theologiae parisiensis, Prouincialis Saxoniae, & Rector Studiorum, Ordinis sui, in vrbe pragensi fuisse, & diem obiisse supremum circa annum 1340. dicitur. Conf. de illo, & scriptis eius, praeter scriptores iam citatos, Philippi Elssii *Encorniasion augustinianam* p. 276. Joannis Halleruord *Bibliotheca curiosa* p. 126. qui illum, alias HENRICVM de Alemannia dictum fuisse scribit, Joannis Alberti Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. IIX. p. 686 sqq. Data, quod aunt opera, vitam illius descripsit Cornelius Dielmannus, quam, eius libro *de discretione Spirituum, seu de quadruplici instinctu, diuino, angelico, diabolico, naturali*, Antuerpiae 1652. in 8. edito praemisit.

Quis opusculorum, quae *Præcepti*, in hac editione constituantur adpendicem; fuit auctor, ignoramus.

- I. De decimis dandis, nondum pagellam implet. Tres autem potissimum ob causas, decimas dandas esse perhibet auctor 1) quod istud a domino statuitur & praecipitur. 2) ut homo deo placeat. & ut omnes penuria vini & frumenti, & ceterorum remoueantur. 3) ne homo ad decimam partem angelorum, que cecidit in infernum, deducatur. Vnde Augustinus. *Redde decimas, alioquin deduceris ad decimam partem scilicet angelorum que cecidit in infernum.* Decima est

est confusio quasi, quam debemus pro hereditate eterna. Qui non reddis confusum, perdis agrum, id est paradisum.

II. Compendium de vita Antichristi. Circa statum & persecutionem Antichristi, quinque notanda esse, scribit auctor anonymus, *ortum, progressum, cultum, conflictum, exitum*: Circa *Ortum* quatuor notantur

a) *de qua progenuit nascetur*; de tribu Dan. b) *quomodo nascetur*; de fornicatrice non de virgine, c) *quomodo concipietur in utero*; operatione diabolica;

d) *ubi nascetur*; in Babylone. **II. De progressu** Antichristi observari debent quatuor a) *ubi nutritur*;

in ciuitatibus Corozaim & Bethsaida. b) *a quibus nutritur*;

a spiritibus malignis, qui propter incarnationes contrite ei famulabuntur & assistent con-

comites induit. c) *a quibus recipitur*; a Iudaeis.

d) *in qua uero incipiuntur haec omnia*; in iuuentute. **III. Circa cultum** quatuor notatit anonymus

auctor, propter quae adtrahet Antichristus ad se

diuersos cultus: a) *ut adtrahat ad se Iudaeos*, dicit se Messiam promissum in lege, verum deum & ve-

rum hominem & reaedificabit templum Salomonis.

b) *ut gentiles adtrahat idololatrias*, faciet simulachrum & statuam per incantationem, & in eam mittet spi-

ritum malignum, ad dandum responsa, & vocabit eam Deum. *Mact.* c) *ut ad se Christianos pertrahat*,

dicit se Christum uenisse ad iudicium sicut promissum est in euangelio, & ostendet se mor-

tuum, & tertia die resurget. *Ut omnem denique d)*

hominem magnum & paruum ad se adtrahat, ponet,

ut auctor ait, caracterem in fronte, & manu dextra

uniuscuiusque, ut distinguantur ab alienis, & nemo

poterit emere vel vendere, nisi habuerit signum

suum. **III. Circa conflictum**, auctor ineptus no-

randum esse ait quod pugnabit Antichristus contra

duo hominum genera, *contra nobiles & ignobiles,*

seu maiores & minores. Maiores distinguit in tres

gradus,

gradus, in *Gloriosos, milites, & mercatores*. Clericos & litteratos expugnabit. & in suas pertrahet partes, per rationes naturales, cum valde is instructus in profanorum scripturis erit. Milites expugnabit per distributionem terrarum & dignitatum, mercatores per argentum, & aurum. Populum minorum distinguet tripliciter, scilicet in simplices, quos adtrahet per falsas prophetas, in similes quos adtrahet per tyrannos & perfectos, & poenitentes, quos per falsa miracula adtrahet. V. Circa obitum Antichristi denuo quatuor notare iubet, a) tempus obitus, id erit postquam praedicauerit tribus annis cum dimidio. b) persona interficiens; ipse erit Christus. c) locus in quo interficietur, is erit locus, in quo Christus adscendit in caelum, scilicet mons Oliveti. d) modus quo occidatur, quem triplicem esse ait, 1) subito interficietur, 2) absque manu hominis & tandem 3) publice, & cunctis vidensibus. Ipsum autem Antichristi aduentum, in fine opusculi, quatuor praecedere scribit 1) Romani imperii discessionem & divisionem in X. regna. 2) inobedientiam ecclesiarum, ab ecclesia romana. 3) generalium concitationem praedicatorum, & 4) Henochii & Eliae praedicationem. Haec omnia auctor rugienda dicit S. S. & nonnullis patrum ecclesiasticorum testimoniis probare, & confirmare sustinuit.

III. in Appendice occupant locum, *interrogationes faciendae infirma morienti.*

III. reperitur rubrica de *gesuitis fidei*; Symbolum est apostolicum, in duodecim particulas divisum, quarum singulae singulis tribuntur apostolis.

V. Rubrica de *septem peccatis mortalibus*, quae sunt superbia, invidia, ira, accidia, auaritia, gula, luxuria.

VI. Rubrica de *triplici modo peccandi in Deum*, nimirum in Deum patrem per *fragilitatem* siue *impotentiam*, in Deum filium per *ignorantiam*, in Spiritum sanctum per *malitiam*.

VII. Ra-

VII. Rubrica de operibus misericordiae, quae Septem esse dicuntur, quibus subuenimus proximo in corpore
 1) pascere famulentem, 2) potare sitientem, 3) vestire nudos, 4) ministrare infirmis, 5) visitare incarcerationes, 6) suscipere peregrinos, 7) sepelire mortuos.

VIII. Rubrica de fine mundi, & de extremo iudicio.

Libellus, qui in titulo promittitur, de animae hominis immortalitate, in exemplari, quo utimur, quamuis integrum illud esse videtur, non inuenitur.

CLXI.

JOANNIS SELDENI Mare Clausum seu de Dominio Maris Libri Duo. Primo Mare, ex Jure Naturae seu Gentium, omnium hominum non esse commune, sed Domini privati seu Proprietatis capax, pariter ac Tellurem, esse demonstratur. Secundo, Serenissimum Magnae Britanniae Regem Maris circumflui, ut individuae atque perpetuae Imperii Britannici appendicis, Dominum esse ostenditur.

— Pontus quoque seruet Illi.

Londini, Excudebat Will. Stansbeius, pro Richardo Meighen. MDGXXXV. (1635). in 4. form. max. pp. 304. si praemissa & addenda non numeraueris.

JOANNIS SELDENI libri omnes, qui in Anglia typis exscripti fuerunt, raro in his terris inueniuntur, inter quos, haec prima librorum de mari clauso, editio, praecipue nominari poterit. Ipsi enim Nicerone incognita fuit, qui librum, in *Memoires* Tom. V. p. 26, & 35. iussu Jacobi I. & Caroli I. anno 1636. in 2. prima

quae collegit & recensuit, praefationes & indices adiecit. Londini typis Guil. Bower & Co. 1726. in fol. Conf. Niceron Memoires l. cit.

CLXIII.

MATHEOLI *Perusini Philosophi & Medici clarissimi* Tractatus de Preceptis artificialibus & regulis medicinalibus ad augendam memoriam admodum vtilibus.

Hexastichon Andree Boher Landaviensis
ad Lectorem.

Immemor heu nimis est hominum mens: vs-
que caduci

Corporis & ceca mole grauata iacet.

Vis cadit ingenii: docilis polyhymnia languet

Ni ferat auxilium casta Minerua suum.

Ergo age nunc tenebras dum riserit apta in-
uentus

Discutias animi dogmata culta petens.

in 4. folior. 6.

MATHEOLVS, siue MATTHIOLVS DE MATTHIOLIS, it. MATTIOLVS DE MATTIOLIS, perusinus, philosophiae & medicinae in patria, & bononiensi academia Professor, medio seculi XV. tempore, fuit celeberrimus, qui astronomiam, poesiam, ceterasque liberales artes, & theologiam ipsam, ingenio suo adeo illustrauit, vt *Medicorum monarcha, artiumque liberalium Princeps* communi quasi consensu appellaretur. Insigni illum in primis, elogio ornauit Hartmannus Schedelius *chronici*, quod *Norimbergae* anno 1493. in fol. form. maior. prodit compiler, qui

qui scholas eius frequentauerat, cum in *chronic.* fol. 352. maxima in eo fuisse omnia scriberet, siue artis peritiam, siue orationis elegantiam commoditatemque spectaueris. Septuagenarius Parauii mortuus, anno 1480. quidem dicitur, ab Augustino Oldoino in *Arbenaew augusto* p. 244. sed exstat in Bibliotheca regia dresdensi, *Tractatus de augenda memoria*, editio in 4. exscripta, cuius in fine, annus 1470: MATTHIOLO emortualis fuisse dicitur. vid. *die Merkwürdigkeiten der königlichen Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 370. Scripta ab illo relicta nominantur ab Hartmanno Schedelio, & Augustin. Oldoino II. cit. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 490. vbi illum minus recte veronensem adpellat. Libellum *de augenda memoria*, scripsit ad Borcardum & Bonauenturam, illique hanc præmisit epistolam:

Jam diu Borcarde & Bonauentura viri dignissimi & replicatis precibus me sepiissime prouocastis, ut ego aliqua de memoria nutrienda & augenda colligerem. quam rem ego vobis sepe pollicitus sum sed tenuit me hactenus continua rerum agendarum occupatio. Tandem statui votis vestris parere & ita domino adiuvante aliqua, & ea (ut puto) digna & vobis utilia aggregaba. Dicimus igitur quod de hac materia, nullum huc usque inueni qui complete tractaret adiungenda scilicet medicinalia cum aliis rebus, que artificiose memoriam augent. Alii enim ut Cicero maxime de artificiosa memoria tractarunt, quo pacto scilicet regulis habitis potisset memoria augeri. Ad consimile autem propositum, tractatum vnum vidi quem Guilielmus de Briscia notabilis philosophus atque medicus composuerat. Medici vero e contra tam noui quam veteres ad memoriam recuperandam si perita esset ad habitum fortificandum solum remedia medicinalia scripserunt. Ponamus igitur simul vtrumque studium ut complete discamus memoriam gubernare. Erunt igitur capitula duo in quorum primo ponemus, quomodo possumus memoriam arti-

Tom. II. M m ficialem

ficialem augere beneficio regularum. In secundo vero dicemus qualiter id etiam fieri possit beneficio medicinarum.

Editioni, neque locus, neque annus, neque typographus adscriptus est, posterioris autem insignia, librum Lipsiae, obstetricante Martino Lantzberg herbipolensi, lucem adspexisse docent. Charactere litterarum exscriptus est gothico. Editor Andreas Boner, landauiensis, consecratum illum, praefixa epistola esse voluit, *religioso & venerabili viro, bonarum artium & philosophiae magistro apprime docto Gaspari de Grünhayn.* Editio *argentina impressa a Martino Schotto* 1498. in 4. memoratur a Michael. Maistre in *Anal. typogr.* Tom. I. p. 668.

CLXIII.

CHRISTIANI NOLDII *in Reg. Acad. Haun. SS. Theolog. D. & P.P.* Concordantiae particularum Ebraeo chaldaicarum: in quibus, partium Indeclinabilium, quae occurrunt in Fontibus, & hactenus non expositae sunt in Lexicis aut Concordantiis, natura & sensuum varietas ostenditur. Digeruntur ea methodo; ut Lexici, & Concordantiarum loco, simul esse possint. Accommodantur huc etiam Particulae graecae, conferuntur versiones, & multa scripturae loca ita explicantur, ut ubi tenebrae vel dissensiones sunt, adiungantur Annotationes & vindiciae. *Basil. Prooem. de Spir. S. Εἰ ἐκ τοῦ νόμου ἰῶτα ἐν, ἢ μία κεφαλαία οὐ παρελεύσεται, πῶς ἂν ἡμῖν ἀσφαλὲς ὑπερβάνειν καὶ τὰ σμικρότατα; Hafniae Sumptibus Authoris, & Petri Hauboldi. Literis Reg. Maiest. & Acad. Typogr.*

Cornificii Lufi. Anno 1679. in 4. pp. 2010. fol: 6. præmissis exceptis.

De libri præstantia, & raritate, quæ eidem sine dubio causæ tribuenda erit, ob quam Olai Laurelii *Syntagma theologicum* rarum esse diximus, vid. Jacob. Frider. Reimmanni *Catalog. Bibliothec. theologic. systematico critic.* Tom. I. p. 216. *Catalog. Biblioth.* Daniel. Saltheuili p. 213. Eiusmodi opus iam ante CHRISTIANVM NOLDIVM, Buxtorfius, Trostius, Suaningius, Bangius, Ravius, aliique incassum tentauerant, id autem illum minime deterruit a proposito, sed perlectis, quæ Masora in *Bibliis*, Kimchius in *Micblol*, in *elane* Flacius, in *indicibus* Piscator, in *Mosche* Drusius, Glatius in *philologicis*, Pagninus, Buxtorfius, Cocceius &c. in *lexicis* ob oculos posuerunt, hoc opus concinnavit Scripturæ sacræ interpretationibus utilissimum. Dicauit illud Christiano V. Rege Daniae. Blogiis suis. id ornarunt poetis Thomas Bartholinus, Paull. Vindingius, & Georg. a Mölniche. Sub imagine CHRISTIANI NOLDII ære expressa, hæc Olai Borrichii legitur encomion.

NOLDIVS hic nitido faciem declarat in ære
 Et cathedram hoc habita conspicendus adit.
 Seberis illud vultus; sed quo flammeret ab igne
 Spiritus, id utique scripta postea docent.
 Vis sacrae nucleum Sophiæ, nucleumque profanæ?
 Vis in eberino ponere fonte fiam?
 Ut quaeras riuos diuerso in climate dices
 In calamo NOLDI, purius unda fluit.

Quæ Jacobus le Long Tom. I. *Biblioth. sacr.* p. 455. de editione *hâfniensi* 1675. in fol. habet, inter non erit sine dubio referenda erunt. Habemus ab eodem auctore *Historiam Idumæam, seu de vita & gestis Herodum, Diatriben.* Accesserunt hinc inde *Notæ in Josephum: ut & pro eo vindictæ & responsiones, contra Baronium, Seracium, Salianum & alios, Fæne-*

quærae Sumptibus Johannis Arcerii Bibliopole. Annæ 1660. in 12. pp. 478. except. præmiss. & indic. Quo in libello, bonæ frugis pleno, historiam gentis Herodiadarum, post Serarium, Salianum, Montacutum, Capellum, & alios, qui idem argumentum paullo infelicius pertractarunt, mirifice illustravit.

Diem obiit supremum CHRISTIANVS NOLDIVS an. 1683. d. XXII. Aug. ætatis anno LVII. *Programma in eius funere* scripsit Erasmus Bartholinus, quod legitur in Hentic. Pippingii *Memoriis Theologorum* Decade I. p. 1 sqq.

CLXV.

Epistole PHALARIDIS per FRANCISCVM ARETINVM traducte. in 4. folior. 41.

Ne cramben his & sæpius cœtam, lectoribus nostris adponere videamur; omnia heic sicco, quod aiunt, pede transimus, quæ de auctore *epistolarum*, quæ sub PHALARIDIS agrigentinarum tyranni nomine, circumferuntur, de earum editionibus & versionibus variis, & de controuersia, inter viros Angliæ doctissimos Carolum Boyle, Richardum Bentley, & Guil. Wotton, non sine insigni animorum acerbitate agitata, dici poterant. Adeant quibus hæc nosse vblupe erit, Joannis Albert. Fabricii *Biblioth. græc.* L. II. Cap. X. p. 407 sqq. Eust. Budgell's *Memoirs of the Life of the late Earl of Orrery Lond. 1732.* in 8. vbi legitur *A short Account of the Controversy between the late Earl of Orrery and Dr. Bentley, against the letters of PHALARIS.* Jaques George de Chausépîé *Nouveau Dictionnaire historique & critique* Tom. II. Litt. B. p. 499. not. B. das *Leben Richard Bentleys*, quæ adiicitur Jo. Pet. Nicerons *Nachrichten, von dem Begebenheiten und Schriften berühmter Gelehrten* Tom. III.

III. Halle 1751. p. 403 sqq. & quae supra Tom. I. p. 67 sqq. excitauius scripta, & diaria eruditorum. Id autem memorare licebit, quod *epistolarum* PHALARIDIS CXLIX. omnium prima sit graeca editio, quae cum Apollonii Philosophi pythagorici, & Bruti *epistolis, ex aedibus*, vt in calce illius adnotatum legitimus, Bartholomaei Justinopolitani, Gabrielis Brasichellensis, Joannis Bissoli & Benedicti Mangii Carpensium MCCCXCVIII. (1498) XIII. Kal. Julias in 4. enulgata fuit, & anto antiquior est editione *aldina*, quam Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. gr.* l. cit. p. 409. pro omnium prima vendicat. Existimant quidem Michael Maittaire in *Annalib. typograph.* Tom. I. p. 92. editionem cum interpretatione latina, in lucem exiisse, sed nihil tale, in exemplari, quod apud amicum ante aliquot annos vidimus, oculis nostris se obtulit, quamuis Bartholomaeus Justinopolitanus, in epistola ad Petrum Contarenam, patricium venetum, eiusmodi promiserit translationem cum scripsit: *has tantum (epistolas) verbum verbo latinis reddemus diuinctisque voluminibus ita collocabimus, vt paginas paginae, & versus versus fidelissime respondeant. cui admuniculo studiorum velut infantia immittatur. & in caeteris (Apollonii & Bruti) quas intactas hoc consilio relinquimus profectus vires experiri possit.* Sine dubio editioni *venetae* anno 1502. in 4. repetitae, quam memorauit Joan. Alhert. Fabricius l. cit. p. 409. & Godofred. Olearius in *praefatione* ad Apollonii ryanensis *epistolas*, quas Philostratorum *operibus* addidit, p. 379. versio latina primum comes data fuit.

FRANCISCVS ACCOLTVS aretinus, versionem suam Malatestae Nouellae principi dicauit, & in prooemio, gentis Malatestarum merita, in omnem rem publicam, & ciuilem, & litterariam, exposuit, & PHALARIDEM non adeo saeuum & crudelem, vt plerumque ab historicis describi solet, sed in viros doctos,

eos, animo fuisse generoso, & liberali, ostendere stu-
 dit. Jam ante nostram editionem AGCOLTI ver-
 sio Florent. 1480. in 4. Venetis 1481. ibid. 1491. &
 Paris. 1493. edita fuit. De priore editione. vid.
 Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 415. Ea,
 qua vrimur, editorem nata est Joannem Honorium
 Crispum, cubitentem. Quibus causis impulsus ad
 edendum librum fuerit, his ipse in *praefatione ad le-*
ctorem verbis expulit: *Multe occurrunt cause lector*
candidissimo: quare intra magnam illam, spaciosum
atque amonissimum rhetorice oratoricus campum: in
quo optima quoque ornatissimo atque pene divino stilo
conscripita perspiciuntur: veluerim epistolas PHALA-
RIDIS Agrigontiorum tyranni: *omni cura diligen-*
tiatque qua ad per me fieri potuit imprimendas curare:
atque ex latebris obrutoque quasi vetustatis carcere de-
promera. Nam & affatim satisfacturum me spero huius
provinciae meae: quo hac oratio a concilia facultatis ar-
gum studii Lipsiensis ad rhetoricalem lectionem prefo-
das sunt: si illas diligenter impressas omni mea indu-
stria, quam libenter his rebus impenda auditoribus in-
terpretatus fuerit: & rem optimam omnibusque vestra
litteraria consuetudinis bonis doctisque viris summe gra-
tiam arbitror me facturum qui in hac re sicut in ceteris
multis eruditissimi, atque optimis quibusque latinis lit-
teris excelsissimi viri Magistri Johannis Maii Romhil-
tentis consilio: adhortationi: atque persuasioni auscul-
taverim: omnis studio & communi favori has imprimi
cuxavimus. quorum mihi morem non mediocriter gerat
qui passim has epistolas egregias publice legere. tum ut
multitudini inferuiat: quam in optimis litteris semper
edocere cupiuit: tum autem maxime ut gratiam ali-
quando venerabili viro Johanni Hugoni ecclesie Rom-
hiltentis canonico referas. cuius liberalitate ipse has ob-
tinuit litteras: ne illum his epistolis quas veluti suas de-
licias repetas priuaret memor & gratiam illis & homo-
rem nos dehere: a quibus quid boni accepimus. —
quare siquid boni lector optime in illis reperies: quod
 certo

*vestro scio de multum offensurum: illis debetis quoque
 vel fauere summo. Si vero quicquam occurrerit: quod
 te moleste tenebit; quod difficile intellectum sit: id & re-
 rum difficultatē & temporis longinquitati & obscuri-
 tati tribuet: quod non tamen diuino numine fauente
 quoad eius fieri poterit post FRANCISCVM Aretinum
 declarare contabimus &c. Reliquum praefationis Ho-
 norius enarrandae PHALARIDIS historiae impen-
 dit: illum etiam a tyrannidis atrocitate defendere,
 crimenque illud sœnitiae quod illi obiicitur, diluere
 putaret, nisi superuacaneum illi visum fuerit, rei im-
 morari, quam FRANCISCVS ACCOLTVS praecoc-
 cupauerit, qui, vt iam dictum a nobis fuit, maximam
 praemii sui partem, eiusmodi defensione consumsit.
 Adicitur editioni FRANCISCI ACCOLTI epistola,
 ad clarissimum atque praestantissimum Iuroconsultum
 Franciscum Pelatum, patavinum, regium consiliarium,
 quam scripsit, cum illi versionem suam mitteret. Epi-
 stolae subiicitur hoc epistolion*

Ad Lectorem.

Qui modo notus erat nulli: penitusque latebat

Nunc PHALARIS doctum protulit ecce caput.

*Accipe candidissime lector leta fronte hoc insigne atque
 preclarum opus epistolarum PHALARIDIS Agrigenti-
 norum regis clarissimi & prudentissimi: quod celeberrimi
 nominis vir & utriusque linguae doctissimas FRAN-
 CISCVS Aretinus ad illustrem Principem Malatestam
 Nouellam de Malatestis e greca in latinum festiue &
 eleganter traduxit. In quo si offendet interdum mora-
 ments quedam ex immutatione transmutationene lito-
 rarum ac syllabarum: nonnunquam ex inuersione dictio-
 num: equo animo feras. Vix enim fieri potest vt hu-
 jusmodi labecule non interueniant. Certo etiam scias
 multa: que in antiquis exemplaribus: librariorum vi-
 tio: ita deprauata videbantur vt nullus fere inde sen-
 sus elici posset: iam diligenter esse correctā & in pristi-
 nam formam redactā. Vale. Impressum Liptzk per Ja-
 cobum*

cobum Thanner. *Anno salutis christiannae 1502. Eo die quo preciosa Christi passio per totam recolitur orbem.* A Joan. Henrico Leichio editio typis gothicis excusa, in *Annal. typogr.* lipsiens. non memorata fuit. Adtulit tamen antiquiorem p. 72. ab eodem Jacobo Thanner 1498. exscriptam. Cum vero editiones antiquiores, *versionis* alioquin non contemnendae, quam dedit FRANCISC. ACCOLTUS, arretinus, admodum imperfectae sunt, cum, ut Jo. Alb. Fabricius l. cit. adnotavit, & ordo turbatus sit, & loca passim omissa sint & epistolae integrae v. c. VII. LH. LVII. LVIII. & LXXV. desiderarentur, *versionem* istam recognovit, supplevit, & restituit Thomas Savius, medicus lugdunensis, qui *epistolas PHALARIDIS* edidit *Lugduni* 1550. in 8. De aliis editionibus vid. Jo. Alb. Fabricius l. cit. nos utimur illa, quae in Joannis Buchleri a Gladbach *laconicarum epistolarum Thesauri bipartito Coloni.* 1606. in 12. p. 502--584. exstat. Novam, recentioribus temporibus, praeter alios, dedit *versionem*, quem iam nominavimus, Carolus Boyle Comes d'Orrery, qui *PHALARIDIS epistolas, e mss. recensuit, versione, adnotationibus, & vita auctoris donavit Oxoniae ex theatro Sheldonian.* 1695. in 8. form. mai. quae editio nostra aetate omnium optima censetur. Vid. de illa *A Dissertation upon the epistles of PHALARIS, with an Answer to the objections of the honorable Charles Boyle, Esquire, by Richard Bentley, D. D. Chaplain in Ordinary and Library Keeper to his Majesty, London Henric. Morlock, and John Hartsley* 1699. in 8, & reliqua scripta critica; quae propter hanc editionem passim in Angliâ a viris doctissimis divulgata fuerunt. *Acta Eruditor.* lipsiens. anno 1696. p. 101 sqq.

DE FRANCISCO ACCOLTO, arretino, & eius, e graecis scriptoribus, *versionibus*, vid. quae supra Tom. I. p. 93 sqq. diximus, quocum conf. potest quae in *Giornale de' letterati d'Italia* Tom. XI. p. 333 sqq. leguntur.

CLXVI.

ANTIGONI *Carystii* Historiarum mirabilium Collectanea. JOANNES MEVRSIVS recensuit & Notas addidit. *Lugduni Batavorum, apud Isaacum Elzevirium Anno clj lcc XIX. (1619).* in 4. pp. 210. si dedicatio & praefatio non computata fuerit.

Editionem a raritate laudavit Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique* Tom. I. p. 369 sqq. Primus edidit *ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγή*, Guilielmus Xylander; sub nomine ANTIGONI, quem saepius accurate definire haud fastigabat; e Bibliothecae palatinae, vetustissimis membranis; rarissimo, ut ait, *illique alias nunquam viso litterarum genere* conscriptis, *versio*neque addita, in lucem emisit, cum M. Antonini Aurelii philosophi Imperatoris libris *ἢ ἐλευθέρων*, Apollonii Dyscoli *ἑταυροτοῦ*, Phlegontisque Tralliani libris *καὶ ἑταυροτοῦ, καὶ ἑταυροτοῦ, & καὶ τῶν ὀλομυρίων* *Basil.* 1568. in 8. Eodem anno, & eodem loco, ANTIGONVM etiam, separatim; addita *versio*ne edidit. Vindicavit librum ANTIGONO carystio, qui, ut Henricus Dodwel, in *Dissertat. de aetate Peripleti Hannonis*, quae exstat in editione *scriptor. geographico- minor.* Tom. I. *Oxon.* 1698; in 8. editor. §. XXI. & Gerard. Joann. Vossius de *Historie. graecis* L. I. Cap. XII. p. 63. Laurent. Lundius in *Compendio Bibliothecae graecae in praedestinationibus vindiciensis compendio Hafn.* 1704. in 8. p. 19. Joan. Albert. Fabricius in *Biblioth. graec.* L. III. Cap. XXVII. p. 672. demonstrarunt, sub Ptolemaeis, Lagida, & Philadelpho floruit, JOANNES MEVRSIVS, testimonio potissimum ad id adductus Stephani *καὶ πόλεων*, qui, in voce *Γύαρος* p. 215. edit. Thom. de Pinéto, nonnulla ex ANTIGONO carystio refert, quae in *συναγωγῇ* Cap. XXI. & XXII. illis ipsis fere verbis, quibus rem retulit Stephanus,

phanus, narrantur. Dicitur JOANNES MEVRSIVS suam editionem, litteris valde luculentis expressam, Guil. Xylandri *versione, notisque illustratam, rei maritimae in Collegio middelburgensi consiliariis*. Nonnulla exemplaria, nouo ornata fuerunt titulo, qui annum 1622. praese fert. Alias libri editiones, quas Christophorus Hendreichius in *Pandect. brandeburg.* p. 206. produxit, chimæricas esse existimat Jo. Albert. Fabricius l. cit. p. 673 sqq. Cl. David Clement l. cit.

De editore JOANNE MEVRSIO, anno 1579. Losdani, prope Hagam Comitum nato, in academia verò sorana 1639. mortuo, vid. Adolphi Vorstii *epistola, de JO. MEVRSII obitu*; quae existat in Joan. Jacob. Gronouii *Thesuro Antiquit. graecar.* Tom. X. col. 654. Daniel. Guilielm. Molleri *Dissert. de JOANNE MEVRSIO, Altorf. 1693. in 4. Norimb.* 1732. in 4. Joan. Valentin. Schrammii *Dissert. de vita & scriptis JOAN. MEVRSII patris, Lips.* 1715. in 4. Francisci Foppens *Bibliotheca belgica* Tom. II. p. 689 sqq. Nicéron *Memoires* Tom. XII. p. 181 sqq. & Tom. XX. p. 52. qui iam narrationibus, quas de vita eius dederunt Valer. Andreas, Franc. Sweertius, MEVRSIVS ipse, Alb. Bartholinus, Daniel Guil. Mollerus, Henning. Wittenius, Adrian. Baillet, alique vsi fuerunt. Ipse MEVRSIVS etiam conscripsit *librorum a se editorum atque his adhuc supersitum Catalogum*, quem etulgavit Joannes Meursius filius. *Sonae* 1641. in 4. *Opera JOANNIS MEVRSII omnia, haud ita pridem, a Joanne Lamio, Florentiae XII. Tom. in fol. edita fuerunt.*

CLXVII.

HERODOTI *Halicarnassæi* historiæ lib. IX. & de vita Homeri libellus. Illi ex interpretatione Laur. Vallæ adscripta, hic ex interpret. Conradi Heresbachii: utraque ab Henr. Stephano recognita. Ex *GRÆCIA* excerptæ historiæ. Icones quarundam memorabilium structurarum. Apologia Henr. Stephani pro *HERODOTO*.

Eiusdem H. Stephani de hac sua editione distichon.

HERODOTI Latium possederat hæcenus umbram,

Nunc Latium corpus possidet *HERODOTI*.

Anno M. D. *LXVI.* (1566): Excudobat Henricus Stephanus, illustris viri Huldrici Fuggeri typographus. in fol. pp. 256. & 12. exceptis folior. 28.

In secunda tituli pagina, legitur Henrici Stephani *elogium in eos qui HERODOTI historiam fabulæstatis accusant, cui subiungitur eiusdem distichon, in HERODOTI interpretationem a se recognitam.* Inscripta hæc prima versionis latinæ editionem Joachimo Camerario, & hac occasione, in epistola dedicatoria, in Laurentii Vallæ *versionem*, quæ prima vice *Venetis, per Jacobum Rubicum natione Gallicum* anno 1474. in fol. edita fuerat, vehementer inuictus est, quia e verbis græcis, non satis intellectis, novas gentes, novos populos, montesque effinxerat, cuius rei luculentissima exhibentur specimina, sam. v. c. e græco *Ἰγόν*, more ionico pro *Ἰγόν* sacrus, posito, *montem* nomine *Hirum*, ex *Ἰγόν* qui, *populum* nomine *Hoctinus*, ex *Ἰγόν*, id est *inferiores, gentes Hoctinas*, & ex aliis verbis, alia nomina *montis* procreavit. Subiecit epistolæ

epistolae-dedicatoriae tria *epitaphia*, vnum *graecum*, reliqua *latina*; in Adriani Turnebi, quem post Petrum Danesium, & Jacobum Tufanum, suum fuisse refert Praeceptorem, tumulum conscripta. In *praefatione ad lectorem*, Conradum perstringit Heresbachium; quod fucum facere lectoribus non erubuerit, & Laurentii vallengis *versionem*, prout illam inuenerat, innumeris vitiis deformaram, in lucem aliquoties ediderit, quamvis illam se recognouisse, plurimis in locis & emendasse iactitauerit. Praefationem excipit Henr. Stephanj *Apologia pro HERODOTO, sive HERODOTI historia fabulositatis adcusata*. Diuersa omnino haec est *apologia*, a libro, quem eodem fere titulo: *L'Introduction au Traité de la Conformité des Merveilles anciennes avec les modernes. Ou Traité preparatif à l'Apologie pour HERODOTE. L'argument est pris de l'Apologie pour HERODOTE composée en latin par Henri Estienne & est icy continué par lui mesme.*

*Tant d'actes merueilleux en cest oeuvre lirez,
Que de nul autre après esmerueillé seréz.*

Et pourrez Vous sçavans du plaisir icy prendre

Vous non sçavans pourrez en viant-y apprendre.

-L'an 1566. au mois de Novembre. in 8. pp. 686. euulgavit Henricus Stephanus, cuiusque variae extant editiones, de quibus vid. Nicéron *Mémoires* Tom. XXXVI. p. 296 sqq. Cl. Vogtj *Catalog. libror. rar.* p. 267 sqq. Historiam, argumentum, & fata libri gallici, multis verbis exposita fuerunt ab Alberto Henrico de Sallengre in *Mémoires de Littérature* Tom. I. p. 38 sqq. Conf. *die Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden* Tom. I. p. 199 sqq. Recentissima editio, quae hoc prodiit titulo: *Apologie pour HERODOTE ou Traité de la Conformité des Merveilles anciennes & modernes par Henri Estienne Nouvelle édition: faite sur la première: (an. 1566.) augmentée de tout ce que les postérieures ont de curieux & de Remar-*

marques: par Mr. le Duchat. Avec une Table alphas-
betique des Matieres. A la Haye chez Henri Sobour-
leer 1735. in 8. Tom. I. pp. 624. Tom. II. pp. 434.
 eidem fere causae originem suam debet, qua Henr.
 Stephanus impulsus, *apologiam* gallicam conscripsit.
 Cum enim bibliopola hagenfis conspiceret, quod mul-
 ti ephemeridum litterariorum conditores contra Fran-
 cisci Bruys *Histoire des Papes depuis S. Pierre, jusqu'*
à Benoit XIII. inclusivement. A la Haye 1732--1734.
 V. Tom. in 4. cui libro imprimendo sumtus fecerat,
 insurgerent, illique omnem plane fidem abrogare sus-
 tinerent, vindictae cupiditate, ut ipse in praefatione
 fatetur, (v. *Avis du Libraire*) accensus, librum prae-
 lo denuo subiecit, & in vulgus edidit. Sed redeamus
 ex hoc diuerticulo ad versionem HERODOTA latinam.
 Quamvis Henricus Stephanus, se omnem ad-
 hibuisse operam existimauerit, ut emaculatio Laur.
 Vallae *versio* in lucem prodiret, & quae in sua editio-
 ne praefiterit, multis verbis, in praefatione narraret,
 recentiorum tamen criticorum animaduersionem,
 neutiquam effugere potuit. Jacobus sane Grono-
 vius, illum conuictis homine litterato, & politiorum
 studiorum exulto, admodum indignis, in suis in H E-
 R O D O T V M. *notis & Observationibus*; adortus est, &
 inter alia, hisce, quae passim occurrunt, encomiis or-
 nauit. H. Stephanus *Faber prauitatis, infami violen-*
tia praeditus, ultra fidem puerilis & imperitus, fastidio
fatuo plenus, nasutus, monstrose audax, cuius dicta pro
absurdis reiicienda, & qui sunt reliqui flosculi, quibus
 omnis fere *Observationum* pagina repleta fuit. Conf.
Acta eruditorum Lipsicenf. Anni 1716. p. 198. Inue-
 ctus est etiam in Henrie. Stephanum, Stephanus Ber-
 glerus in *Animaduersione in nouam editionem H E R O-*
D O T I A Ch. Gronouio curatam; in *Act. eruditor.* Ips.
 eiusd. anni p. 378. In eo potissimum, laudem quam-
 dam promeruit H. Stephanus, quod versus graecis in
 HERODOTO, & in primis in libro *de vita* Homeri,
 crebro occurrentes, quos Conradus Horestathius; e
 graeco

graecis convertere non ausus fuerat, vel ipse latinis versibus expressit, vel ab aliis expressos, *versioni* suae inseruit. Accesserunt *versioni* latinae 1. *excerpta ex* Suida, Cicerone, & Xenophonte, de HERODOTO & CTESIAE *testimonia*, latine conversa. 2. *Excerpta ex* CTESIAE *scriptis*, quae apud Phorium, Demetrium Phalereum, Plutarchum Athenaeum, graece leguntur, latine reddita. 3. *Index latinus*, in HERODOTVM & CTESIAM. 4. *Icones quarumdam memorabilium struendarum*, quibus describendis Theodorus Beza, operam navasse, in *praefatione* dicitur. Ponunt illae pontem, arcem, hortum, & turrim Babylonis, ipsamque urbem ob oculos. De editionibus huius *versionis*, repetitis, vid. Joan. Albert. Fabrii *Bibliotheca graeca*. L. II. Cap. XVIII. p. 699 sqq. Niceton *Memoires* l. cit. p. 296.

CLXIX.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ τοῦ Ἀλικαρνασσέως ἱστορία, ἢ ἱστοριῶν λόγοι Θ, ἐπιγραφομένοι Μούσαι. HERODOTI *Halicarnassici* *Historia*, sive *Historiarum* Libri IX, qui inscribuntur Musae. Ex vetustis exemplaribus recogniti. CTESIAE quaedam. Anno M. D. LXX. (1570). Excudebat Henricus Stephanus. in fol. pp. 362. & 20.

Dicunt Henricus Stephanus hanc editionem graecam, caractere litterarum nitido exscriptam, generoso & potenti domino Jacobo a Broullart, Lagnii comiti, Litu domino. Subdidit epistolae dedicatoriae *Jonnes*, in HERODOTO occurrentes: intellectu difficillimos, quos cum gallicanis collatos, faelliores reddidit. In praefatione. ad lectorem, cunctationis adfert moraeque excusationem, simulque exponit, qua potis-

tissimum ex parte haec sua editio, reliquis, quae an-
 tea prodierant, graecis editionibus praestantior dici
 queat. Adiecit illi nimirum quinque *epigrammata*
graeca, quae equitans, se lusisse scribit. Illa sequun-
 tur *excerpta ex Joachimi Camerarii prooemio*, quo is,
 HERODOTVM, *Basileae anno 1541. & 1557. ex offi-*
cina bernagiana in fol. graece editum ornauerat. His
 subiunxit, HERODOTI *vocabula ionica*, illi cum Ho-
 mero *communia*; nec non *alia, collecta & latine reddi-*
ta, partim a Joachimo Camerario, partim ab Henrico
Stephano ipso: littera C. Camerarium, H. Stephanum
indicat, a quo & addita fuerunt, aliquibus Camerarii
interpretationibus exempla. Praeter Homeri vitam
graecam, excerpta quoque graeca e CTESIAE scri-
ptis, a Photio, Plutarcho, Demetrio Phalereo & Athe-
naeo collecta, hinc locum inuenerunt. Scribit qui-
dem Joan. Alb. Fabricius Biblioth. gr. L. II. Cap. XX.
p. 700. H. Stephani versionem latinam, anno 1566.
editam, huic editioni graecae, ad calorem iunctam esse,
sed in nostro exemplari, illius rei, nullum exstat ve-
stigium. Aduotationes, quae in praefatione ad Leso-
rem, in HERODOTVM se esse scripturum receperat
Stephanus, nunquam in lucem editae fuerunt. Euul-
gati fuerunt anno 1592. ab H. Stephano; ΗΡΟΔΟ-
ΤΟΤ Ἀλικαρνασσεύος ἱστορῶν λόγῳ ὁ ἐπιγραφόμενος Μαύται
τῶν ἑωυτοῦ ἐξηγήσεις περὶ τῆς Ὀμήρου βιοτῆς. HERODO-
ΤΙ halicarnassei historiarum libri LX. nouem Musarum
nominibus inscripti: eiusdem narratio de vita Homeri:
Cum Vallae interpret. latina historiarum HERODOΤΙ,
ab Henr. Stephano recognita. Item cum iconibus stu-
diarum ab HERODOTO descriptorum. CTESIAE
quaedam de reb. Pers. & Ind. Editio secunda. Excu-
debat Henr. Stephanus Anno M: D. XCLII: (1592) in
fol. pp. 732. exceptis praemiss. & indic. pp. 67. & 14.
iconib. quae editio, inter Stephaniahae, optima cense-
sur. Describitur illa a Joan. Albart. Fabricio l. cit.
in Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden
Tora. I. p. 194. & omnium optima in Nachrichten

von einer hällischen Bibliothek Tom. III. p. 168 Fqq. Fallitur autem Fabricius, cum huic editioni *Apologiam pro HERODOTO* latinam, additam esse scribit, quam Henricus Stephanus, ob causas, quarum indicium, in epistola dedicatoria ad Ge. Lud. Huttenum, Otton. a Grunrad, & Volk. a Plessen, Electoris Friderici III. palatini Consiliarios, factum esse conspeximus, omisit. Omnium prima HERODOTI editio graeca est, quae hoc praedit titulo, & inter bibliothecarum cimelia referri solet: ΗΡΟΔΟΤΟΥ λόγοι ἑνδεκά, ὅπερ ἐπικαλοῦνται Μούσαι. HERODOTI libri novem, quibus Musarum indita sunt nomina

Μουσῶν ὀνόματα.

Κλειώ.
Ἐυτέρπη.
Θάλεια.
Μελπομένη.
Τερψιχόρη.
Ἔρατο.
Πολύμνια.
Οὐρανία.
Καλλιόπη.

Musarum nomina.

Clio.
Euterpe.
Thalia.
Melpomene.
Terpsichore.
Erato.
Polymnia.
Urania.
Calliope.

Aldus. in fol. folior. 140. In fine illius haec leguntur verba: Ἐπιτίθησι παρ' Ἀλδοῦ τῆς βιβλιοθήκης ἐν τῇ (αἰεὶ) χιλιοστῇ πεντακκοστῇ δευτέρῃ Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτης φθίνοντος, ἐπιμήγευς Ἰωάννου κρονιοῦ. Venetiis in domo Aldi mense Septembri MDII. (1502) ἔχ' cum privilegio vñ in caeteris. vid. Michaelis Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 156. die *Nachrichten von einer hällischen Bibliothek* l. cit. p. 164 fqq. Ad istam expressa est vtraque, quam memoravimus, editio *herodotiana*. Opera & accuratissima nostra aetate censorum editio, quae hoc ornata titulo, in lucem exiit: ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνασσοῦ ἑκατὸν λόγοι ἢ ἐπιγραφόμενοι Μούσαι. HERODOTI Halicarnassii *Historiarum Libri IX. Musarum nominibus inscripti Gr. ἔχ' Lat. cum Interpretatione Laurentii Vallae...* Ex MS. Membrana Medicea, post Aldi

Aldi Mantell, Joach. Camerarii, Henr. Stephani, Goth. Jungermanni, Th. Gale in edendo operas non tantum admissis lotis, ubi ab viris doctis sentiebatur corruptela, sed etiam Graecismo per singulas fere paginas remollito Industria Jacobi Gronovii, cuius accedunt notae τοῦ ἑρῶδῶτος ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ τοῦ ὀμπεροῦ βιβλίου. Eiusdem Narratio de vita Homeri Gr. Lat. Interprete Conr. Heresbachio. Accedunt Excerpta ex Xenophante, Strabone, Dinone, Heraclide, Cymaeo, Clearcho, Agathocle, Cherete, Plutarcho, Nymphodoro, de Perficis, Aegyptiis, & Indicis, item de Incremento Nili ex Plutarcho, Theophylacto Simocata, Athenaeo, Diod. Siculo, Aristide, Dione, Heliodoro, & praesertim Ctesia &c. Lugduni Batavorum, Apud Samuelem Luchtmans 1715. in fol. pp. 1000. exceptis praefationibus & indicibus folior. 38. Cum editor Jacobus Gronovius, critico, eoque alto supercilio, in notis & observationibus in novem libros HERODOTI, quae p. 791. inchoantur & ad p. 1000. vsque excurrunt, in omnes, qui ante illum, in edendo HERODOTO, operam & industriam suam posuerant, insigni animi acerbitate, & effraeni conuiciorum petulantia inuectus fuerit, duo potissimum viri, ferocem illius impetum, scriptis editis reprimere studuerunt. Alter Ludolphus Küsterus in examine critico, editionis novissimae HERODOTI gronovianae, quod a Joanne Clerico insertum fuit Tomo V. de la Bibliothèque ancienne & moderne pl. 383 sqq. alter Stephanus Berglerus in Animaduersione in novam editionem HERODOTI a Cl. Gronovio curatam, quae legitur in Actis eruditior. lipsiens. ann. 1716. p. 377 sqq. & 417 sqq. Conf. de editione gronoviana Acta eruditior. l. cit. p. 193 sqq. die Nachrichten von einer hallischen Biblioth. l. cit. p. 174 sqq. ubi & aliae editiones & versiones HERODOTI recensentur. In Joan. Alb. Fabricii Biblioth. graec. l. cit. p. 702. interpres teutoncus Hieronymus Böner, oberster Mayster sive Schulthays zu Colmar minus recte Boemerus appellatur. Versio illius

Tom. II. Na lius

lius describitur in *Nachrichten von einer hollischen Bibliothek*. l. cit. p. 176 sqq. & in *Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresd.* l. cit. Inter hetruscas versiones, principem obtinet locum, quae hoc insignitum titulo, in lucem exiit: *ERODOTO Alicarnasso, Padre della greca istoria, dell' imprese de' Greci e de' Barbari, con la vita d' Omero, nuovamente, nella nostra lingua tradotto dal Sigg. Giulio Cesare Becelli, Gentiluomo Veronese; la vita dell' Autore descritta per Tommaso Porcacchi; con le postille, e con due Tavole copiosissime, l'una de' nomi delle città e de' luoghi antichi ridotti a' moderni, e l'altra delle cose notabili; la Cronologia di Tommaso Gale, con dieci Tavole di Geografia antica.* A. S. A. R. il serenissimo R. Infante D. Carlo di Borbone, Duca di Parma, e Piacenza, e Gran Principe di Toscana. *Parte Prima. E questa è il secondo Anello della Collana istorica greca. Con Privilegio. In Verona appresso Dionigo Ramanzini M. D. CC. XXXIII. (1733) in 4. form. mai. pp. 494. except. pp. 6. prioribus. Parte seconda pp. 244. & 134.*

HERODOTVS, quem alii, cum Henrico Valefio ad Ammianum Marcellinum L. XXI. Cap. VI. p. 273. edit *parisiens*, 1681. in fol. *ERODOTVM*, appellant, Lyxi, qui ab aliis, & forte rectius Xylus nominatur, & Drius filius, ab Halicarnasso, Cariae oppido, vbi natus est, *halicarnassens*, siue *halicarnassensis* dicitur, floruitque Olympiade in primis XXCIII. quo tempore suam scripsisse memoratur *hystoriam*. Qui thurium illum, cum Suida, Strabone, Plutarcho, aliisque nominant, ad coloniam respiciunt, cui, in Italiae oppidum, quod Thurium dictum, deducendae praefectus fuit. Priusquam *hystoriae* scribendae adiuuaret manus, *Quasogiac* causa, multa & longinqua itinera suscepit. In Aegypto sane, se plurima audiuisse memorat, a sacerdotibus Vulcani, quibus historiae cura iis temporibus relicta erat. Cum Archia quodam in insula

insula Samo, de rebus Graecorum se colloquutum
 fuisse testatur L. III. Cap. 55. & in Phoenicem se com-
 migrasse scribit L. II. c. 44. ut de Tyriorum rebus
 veritatem exploraret. *Pater historiae* vocatur a Ci-
 cerone Libr. I. *de legibus* c. I. & primus post Mosen
 historicus est, a quo antiquissima terrarum orbis im-
 peria descripta habemus. Nam lydium, assyrium, me-
 dicum, persicum, aegyptium, ionicum, atticum, laco-
 nicum, corinthium regnum, singulorumque fata &
 conuersiones, novem libris complexus est, quibus a
 totidem manibus, hominum antiquitas imposuit. Lingua
 in his vbitur ionica, quam in Samo insula didicerat, &
 dictionem simplicem, planam & propriam adhibet,
 quam Dionysius halicarnasseus in *epistol.* ad Cn. Pom-
 peium p. 130. ac in primis Lucianus *de scribenda hi-*
storia Tom. II. *Oper.* p. I sqq. edit. Amstelodam. 1743.
 in 4. form. mai. & in *Actione* Tom. I. p. 831 sqq. iu-
 re ac merito laudauerunt. Etiam si autem HERODO-
 TYS, quae ab aliis tradita acceperat, bona fide retu-
 lit, peracerba tamen censura exceptus, & *νακωνδελος* a
 Plutarcho, & fabulositatis a nonnullis recentioribus
 insinulatus est. Sed HERODOTI causam strenue
 defenderunt, praeter Henricum Stephanum, Joachi-
 mus Camerarius in *defensione HERODOTI contra*
 Plutarchum, in edit. Gronouii p. 710 sqq. & Bernardus de
 Montfaucon in *Verité de l'histoire de Judith*,
 Paris 1690. in 12. qui HERODOTVM ipsum, non
 omnia, pro exploratis venditasse ostendunt, eumque
 boni historici partes impleuisse censent. Libellum *de*
vita Homeri, dialecto conscriptum ionica, ab HERO-
 DOTO profectum esse, Tanaquil Faber *de poetis grae-*
cis p. 5. Gerard. Joan. Vossius *de historicis graecis*
 L. I. Cap. III. p. 16. Stephanus Berglerus in *praesat.*
 in Homerum, aliique negant, quorum rationes Joan.
 Albert. Fabricius in *Biblioth. graec.* I. cit. p. 254 sqq.
 expendit, & suam ita interponit sententiam, ut eorum
 fauere partibus videatur, qui illum HERODOTO
 haud indignum iudicant. Conf. Jaques George de

CLXVIII.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ τοῦ Ὀλόρου περὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου βιβλία ὀκτώ. ΤΗΝ CΥΔΙΔΙΣ *Olori filii de bello Peloponnesiaco libri octo.* Idem latine, ex interpretatione Laurentii Vallae, ab Henrico Stephano recognita. Cic. *de Orat. Lib. II.* Post Herodotum ΤΗΝ CΥΔΙΔΕΣ omnes dicendi artificio (mea sententia) facile vincit: qui ita est creber rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis est aptus & pressus, ut nescias utrum res oratione an verba sententiis illustrentur. *Idem in Orat.* ΤΗΝ CΥΔΙΔΕΣ de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. Anno M. D. LXIII. (1564). Excudebat Henricus Stephanus, illustris viri Huldrici Fuggeri typographus. in fpl. pp. 297. & 216. exceptis praemissis & indicibus, pp. 43.

Editionem oppido nitidam & raram, sacram esse voluit Henricus Stephanus, Joachimo Camerario. In epistolae dedicatoriae fine, carmen legitur graecum, a Stephano in ΤΗΝ CΥΔΙΔΕΜ, inter equitandum, compositum. *Scripta iam erat epistola, ait, quum versuum quorundam recordatus sum, quos a me nuper inter equitandum lusos in hunc authorem, mittendos ad te, tuamque de illis iudicium expectandum consui. Quod si meam istam equestrem (ut ita loquar) musam alteri ipsoe pedestri praeferebam indicaveris, superioribus petitionibus*

*illis hanc notam addam, ut tu, qui ἔφωλλότατος ἔ
 ἰσχυρότατος habebis, ad diligendum mihi bucephalum
 quempiam omnem illam tuam conferas solertiam, ut ego
 inuicibus equis. μεγάλη μεγάλης μεγαλωτι πανγαμ Ver-
 sus. Interim hos accipe, ἐπὶ ποιητοῦ ἰππικίου ἐκκαλλισ-
 ρυβδομουεσταχυκατάκτους. In praefatione multis ver-
 bis exposuit, quid in hac editione praestiterit. Tex-
 tum nimirum THUCYDIDIS graecum, cum codicibus
 variis, contulit, variantes lectiones in margine adpo-
 suit, multaque scholia, a diuersis viris, diuersq̄, ut vi-
 detur, tempore conscripta illi addidit. Laurentii
 praeterea Vallae *versionem* latinam, ab innumetis
 mendis, & hallucinationibus purgauit, & textui graeco
 subiecit. In auxilium nunquam vocare con-
 sultauerat Claudii de Seyssel, Ludouici XII. regis Gal-
 liae a Reuest. Magistri, eiusdemque ad omnes fore
 christianos Principes Oratoris, laudensis Administrato-
 ris, Massiliae Praefulis, Taurinorum Archiepiscopi,
*Histoire de THUCYDIDE, de la guerre qui fut entre
 les Peloponnesiens ἔ Atheniens, traduite du Grec.
 Paris. 1527. & 1559. in fol.* sed illum, plurimis in
 locis, immane quantum! a THUCYDIDIS verbis ab-
 errasse deprehendit, cuius rei specimen, ex libro IIX.
 in praefatione protulit. Praefationem excipiunt Μα-
 κελλου περι τοῦ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ βίου, καὶ τῆς ἰδέας ἡ-
 σοῦ, ἀπὸ τῆς ἄλλης συγγραφῆς παρεμβολή; Anonymi *vitae*
 THUCYDIDIS graeca, & ea, quae apud Suidam,
 Aphthonium, Dionysium halicarnassenseum, Hermoge-
 nem, & Demetrium, de THUCYDIDIS *vita*, scriptis,
 & stilo graece leguntur. In fine *versionis* latinae, oc-
 currit *index rerum variarum, in octo THUCYDIDIS
 libris*, cuius numeri paginas, textus graeci indicant.
 Repetita fuit editio ab Henrico Stephano anno 1588.
 Discrimen quod inter editionem utramque interse-
 dit, expositum fuit in *Merkwürdigkeiten der königl.
 Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 26 sqq.* Omnium
 prima & rarissima THUCYDIDIS editio graeca est,
 quae Venetiis *in domo Aldi Anno MDII. (1502) arri-**

se Maio, in fol. excusa fuit, vid. Michaelis Maittaire Annal. typogr. Tom. II. p. 156. Joan. Alberti Fabricii Bibliotheca gr. L. II. Cap. XXV. p. 875. die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden l. cit. p. 25. Recentissima, splendidissima, & optima editio, natales suos Belgio debet, & hoc ornata titulo; in lucem exiit: THUCYDIDIS de Bello Peloponnesiaco Libri octo, cum Adnotationibus integris Henrici Stephani, & Johannis Hudsoni. Recensuit, & notas suas addidit Josephus Wasse. Editionem curavit, suasque Animadversiones adiecit Carolus Andreas Dukerus. Cum variis Dissertationibus, MSCtorum Collationibus, & Indicibus vocis locupletissimis. Amstelædami apud R. & J. Wetstenios, & Gul. Smith 1731. in fol. form. maior. Tom. II. Recensio vid. in Actis auditor. lipsiens. Anni 1732. p. 1 sqq. Conf. die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden l. cit. p. 27 sqq. Varias THUCYDIDIS editiones & versiones, recensuit Jo. Alb. Fabricius l. cit.

THUCYDIDES atheniensis, Olori, seu potius, vt a Marcellino rhetore antiquo, THUCYDIDIS biographo adpellatur, Orolii filius, anno secundo Olympiadis LXXVII natus fuit. Ab Herodoto, cum is historiam, a se compositam, in solemnî Græciæ conventu recitaret, ad scribendam similiter historiam excitatus est, magnique ingenii prodidit indicium, cum Herodotum audiens lacrimas funderet, quibus inclarendi desiderium, præsentibus civibus significavit, Anaxagora philosopho, & Antiphonte rhetore, præceptoribus vsus est. In bellum profectus, ducis munus obtinuit, Amphipolinque urbem, præsidio tuendam acceperit. Illa omissa punitus exilio, atque Athenis excedere coactus est, & in urbem Aeginam, deinde in Thraciæ oppidum Scaptèsulam s. vt graece adpellatur Σκαπτήρα Ἰσθμ. se contulit, ubi historiam conscripsit. Vid. de expeditionibus eius bellicis Joan. Burchardi & Egidii Ottonis Menckeniorum Patris

Et *Titii Bibliotheca virorum militiae aequae scriptis illustrium*, Lips. 1734. in 8. p. 454 sqq. Inde post viginti annos Oenobii Archontis decreto reuocatus, hostium fraude, ut Pausanias testis est, interemptus & Athenis sepultus traditur. Illius *historia* a Xerxis excessu a Graecia, ad annuum vsque XXI. belli sic dicti peloponnesiaci deducta, LXX. annorum spatium complectitur, & in octo libros diuisa est, e quibus atticæ dictionis elegantia elucet. Et quamquam nonnulla vocabula obsoleta occurrunt, quae ad archaismum proxime accedunt, & obscuram difficilemque reddunt orationem; THUCYDIDIS tamen laudi ea non derogant, qui in scribenda *historia*, omissis fabulis, veritatem consecutus est, & eximiae prudentiae laudem merito obtinuit. De ultimo *historiarum* libro controversia est; qui stilum a reliquis septem libris diuersum in eo obseruant, a THUCYDIDE illum profectum negant, & vel illius filiae, vel Xenophonti, vel denique Theopompo tribuunt. Sed Plutarchus *περὶ ἰδολεσχίας* Tom. II. *Operum* edit. H. Stephani p. 911. & Marcellinus in *vita* THUCYDIDIS, eundem a THUCYDIDE, cum morbo adfectus esset, animoque iam langueret, conscriptum fuisse contendunt. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. gr.* 1. cit. p. 869. In attico dicendi genere primas tenet partes, & propterea *κατὸν τοῦ Ἀττικισμοῦ* adpellatur. Hinc dicendi genus Demosthenes in *orationibus* expressit, atque in *historia* Sallustius imitatus est. Quid? quod Cicero teste in *Oratore* Cap. VIII. non modo inter Oratores, sed etiam inter Historicos inuenti sunt, qui *thucydidi* se profiterentur. Conf. Joachim. Camerarius *de* THUCYDIDE *eiusque historia*, quae commentatio adiicitur eius *Conuersis ex historia* THUCYDIDIS *in sermonem latinum*, Viteb. 1565. in 8. Georg. Acacii Enenckel *Vita* THUCYDIDIS *ex Marcellino, Suida, Aphantio, Plutarcho & ipsius historia breuiter congesta*, quae praemittitur THUCYDIDIS *historiae de bello peloponnesiaco* a G. A. Enenckel in

sermionem latinum conuersae *Argentorae*. 1614. in 8.
 Henr. Dodwel *Annales thucydidei quibus praemittitur
 Adparatus cum vitae THUCYDIDIS synopsi chronolo-
 gica*, in calce THUCYDIDIS, *Amstelod.* 1731. in fol.
 René Rapin *Comparaison de THUCYDIDE & de Tite
 Live*, in *Oeuvres du P. René Rapin Tom. I. p. 160
 sqq.* edit. de la Haye 1725. in 12. Anonymi *Lettre
 touchant THUCYDIDE*, in *Journal litteraire Tom.
 III. p. 429 sqq.*

CLXX.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ἀπαντα τὰ σωζόμενα βιβλία.

XENOPHONTIS omnia quae extant opera.
 Multorum veterum exemplarium ope (quorum
 bonam partem bibliotheca viri illustris Huldrici
 Fuggeri suppeditauit) a multis mendorum fordibus
 ita purgata, vt longe maiore cum fructu legi
 multoque facilius quam antea intelligi possint.
 Epistolarum XENOPHONTIS fragmenta quae-
 dam haec editio praeter alias habet. In XENO-
 PHONTEM Annotationes Henrici Stephani, qui-
 bus partim varias lectiones examinare, partim lo-
 cis aliquot obscuris lucem afferre, partim men-
 dosos quosdam (in quibus veterum codicum au-
 xilio destitutus fuit) suae integritati restituere co-
 natur. Indicem copiosissimum cum latina inter-
 pretatione innumeris in locis emendata habebis.
*An. M. D. LXI. (1561). Excudebat Henricus Ste-
 phanus, illustris viri Huldrici Fuggeri typographus.*
 in fol. pp. 587. 42. & 428. si praemissa & indi-
 cem folior. 25. exceperis.

Initium

Initium in hac editione, quae in *Catalog. libror. rar.* Samuel. Engel P. I. p. 166. & in Daniel. Salthenii p. 61. *omnium rarissima & praestantissima* adpellatur, faciunt Henrici Stephani in XENOPHONTEM *prolegomena*, in quibus de XENOPHONTIS vita, elogiis, quibus a variis scriptoribus ornatus fuit, scriptis, stilo, & utilitate disserit. Illis subiicit Diogenis laertii, & Suidae *vitam XENOPHONTIS* graecam, *Elogium XENOPHONTIS* a Chione graece conscriptum, & Christodori *poetae Thebani epigramma* graecum. In textu XENOPHONTIS graeco. excudendo potissimum quidem editionem *aldinam* anno 1525. in fol. vulgatam sequutus est, sed alias etiam editiones, & codices, virorumque doctissimorum Adnotationes in auxilium vocavit, & hac ratione effecit, ut XENOPHON, reliquis editionibus emaculatio in lucem prodire potuerit. Qua ratione id, ab illo exequutum fuerit, in *episkola, adnotationibus* graeco textui subiectis, praemissa exponit. In fine textus graeci nonnulla leguntur XENOPHONTIS *fragmenta*, ex Stobaeo, & Clemente alexandrino descripta. *Adnotationibus* subiunxit *vocabala quaedam novemvrisia, quaedam etiam omnino novemvrisia, partim XENOPHONTI peculiaria, partim illi cum aliis antiquis profae scriptoribus (ae praesertim Herodoto & Thucydido) communia.*

Versio latina, quae secundam editionis partem constituit, eiusmodi praefixum habet titulum: XENOPHONTIS sapientissimi & fortissimi viri, quae extant opera. Quorum interpretationem a diversis editam Henricus Stephanus partim ipse recognovit partim per alios recognoscendam curavit, in iis potissimum locis in quibus minus tolerabilis esse videbatur. His praefixa est eiusdem Henrici Stephani oratio, de coniungendis cum Marte musis, exemplo XENOPHONTIS. Huius editionis margini oppositi sunt numeri, qui graecam paginam latinae respondentem indicant, ut index (qui paulo superioribus accuratior extremi operi adiectus est)

ad utriusque editionem lectori usui, esse posse. Librorum
 XENOPHONTIS series. De Paedia Cyri Libri VIII.
 Francisco Philelpho interprete P. I. De Expedis. Cyri
 Min. Libr. VII. Rom. Amalacio interpr. P. 104. De ge-
 stibus gestis Graecorum Libr. VII. Bilib. Pirckhemero
 interpr. P. 188. De Agefilai laudibus Lib. I. Franc.
 Philelpho interpr. P. 177. De Rep. & Leg. Lac. Lib. I.
 Franc. Philelpho interpr. P. 188. De Rep. & Leg.
 Ath. Lib. I. Sebast. Castalione interpr. P. 205. Apolo-
 gia pro Socr. Lib. I. Leonardo Aretino interpr. P. 209.
 De Fact. & Dict. Socr. Mem. Lib. III. Bessarione
 interpr. P. 302. Oeconomicus, Lib. I. Lodoico Stre-
 baeo interpr. P. 309. Conuiuium, Lib. I. Joan. Ribitto
 interpr. P. 371. Hieron, sive Tyrannicus, Lib. I. De-
 tid. Erasmo interpr. P. 384. De uexillibus, Lib. I.
 Joan. Ribitto interpr. P. 393. De re equestri Lib. I.
 Joach. Camerario interpr. P. 398. De Magistri Equi-
 tum Off. Lib. I. Joann. Ribitto interpr. P. 407. De
 Vestatione Lib. I. Omnib. Leoniceo interpr. P. 416.
 Epistoliarum Fragmenta Conrado Gesnero interpr. P.
 427. Annotationes, ad quas saepe in huius voluminis
 marginibus lector remittitur, seorsum una cum alijs qui-
 busdam edere statuimus: interea uero his nostris labo-
 ribus frui cum uoluimus. Antecedit versiones epistola
 Stephani ad Joach. Camerarium, & eiusdem Oratio de
 coniungendis cum Marte Musis, exemplo XENOPHON-
 TIS, cui Chronis philosophi, Matridis filii, epistola ad
 Matridem, seu elogium quod supra memorauimus, e
 graeco conuersum, comes adhaeret. In fine volumi-
 nis, praeter fragmenta graeca latino sermone expres-
 sa, occurrit index historiarum, aliarumque rerum me-
 morabilium, quae in hisce XENOPHONTIS libris oc-
 currunt. Adnotationes Henrici Stephani, quae heic
 desiderantur, editioni accessisse secundae, quae anno
 1581. ab H. Stephano euulgata fuit in fol. refert Jo-
 ann. Albert. Fabricius in Biblioth. graec. L. III. Cap.
 III. p. 78. Auctor den. Merkwürdigkeiten der köni-
 glich. Biblioth. zu Dresden. Tom. I. p. 478. Primus qui

XENOPHONTIS opera graeco edidit, fuit sine dubio Euphrosynus Boninus, qui illa, cum epistola dedicatoria ad Laurentium Salviatum Florentiae ex aedibus Philippi Juntae anno 1516. in fol. in lucem prodire iussit, vid. die *Merckwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* l. cit. p. 476 sqq. vbi & aliae editiones, & versiones describuntur. Optima nostra aetate censetur editio, quam Edwardus Wells, cum versione Jo. an. Leunclavii Latina V. Voluminibus nitidissime expressis in 8. form. maioris cum republica litteraria communicavit hoc titulo: XENOPHONΤΟΣ τὰ Σωζόμενα. XENOPHONTIS Opera, quae restant Omnia; Una cum Chronologia Xenophontea Gl. Dodwelli, Et quatuor Tabulis Geographicis. Oxonii e Theatro Seldoniano, MDCCLIII. (1703). Volumen I. quod Κύρου Παιδείαν complectitur pp. 564. except. titulo, epistola dedicatoria, ad Henricum Aldrich Aedis Christi in Academia oxoniensi Decanum, & Cleri provinciae cantuariensis in inferiori daimo synodaliter convocati Prolocutorem, & praefatione. In Volumine II. inveniuntur Κύρου Αναβάσεως ἱστοριῶν βιβλία Β'. pp. 468. In III. Vol. pp. 88. & 515. exstant Henr. Dodwelli Chronologia xenophontea, & Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν βιβλία Γ'. In III. Vol. pp. 286. & 139. locum tenuerunt Σωκράτους βίος ἐκ τοῦ Σουδα; XENOPHONTΟΣ ἰστορησικῶν βιβλία Δ'. τοῦ αὐτοῦ Σωκράτους ἰστοροῖσι; λόγος Διονομοῦ, cui accesserunt Fragmenta Oeconomicorum Ciceronis. Volumen V. pp. 283. & 182. faciunt λόγος ἐς Ἀγησίδαμον βασιλέα, Λακεδαιμονίων Παιδεία. Ἀθηναίων πολιτεία. Συμπέσιον, Ἰέρων ἢ Τυβαρτικός. Πόροι ἢ παρὰ προσόδων. Λόγος παρὰ Ἰσπαιῶν. Ἰσπαιρητικός. Κυριαγικός. Cui Accesserunt Testimonia aliquot de XENOPHONTE ex Scripturibus antiquis excerpta pp. 29. Imperatorum persicorum ad XENOPHONTIS Historiam spectantium series chronologica, iuxta calculum Cl. Dodwelli pp. 3. Index Rerum & Verborum in scriptis xenophonteis praecipue memorabilium pp. 45. Cuilibet praeterea volumini, notiae lecturales, & adnotatium.

siunculae quaedam adiiiciuntur. Conf. de éditione nitidissima, quae in nostris regionibus rarefcere iam coëpit Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. gr.* l. cit. p. 79. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* l. cit. p. 481. *Acta eruditor.* lipsiens. anni 1705. p. 310 sqq.

Thucydidem lepore attico & orationis leuitate superare videtur XENOPHON, Grylli filius, philosophus, historicus, & dux militum clarissimus, qui, Athenis, e tribu aegeide, Olympiadé LXXXII. natus, quinto ante Christum seculo floruit, & rebus praecclare gestis, scriptisque libris vtilissimis; qui illum diffusa admodum, variaque diuersarum rerum scientia, instructum fuisse testantur, insignem nominis famam adeptus est. In Socratis disciplinam admissus, eximios in philosophia progressus fecit, & filii propemodum loco, a Socrate habitus est. Ex umbra in lucem prodiit, & Cyro iuniori se iunxit, comitem, cui, in bello aduersus fratrem Artaxerxen adfuit, conf. Jo. Burch. & Frideric. Ottonis Menckeniorum *Bibliotheca viror. militiae acque ac scriptis illustrium* p. 471 sqq. Agesilaum lacedaemoniorum Regem, doctrinae praeceptis imbut, & amore eum sibi penitus deuinxit. Ab Atheniensibus autem in exilium missus, dum in Scillanthio, dum in Lepraeo, & denique Corinthi senectutem exegit, nactusque otium, *histerias* composuit, ad quas scribendas Isocrates eum idoneum iudicauerat. Tandem anno aetatis XC. vt Lucianus in *Maurostolus* Tom. III. *Operum* p. 229. auctor est, fatis concessit. Propter inadfectatum orationis nitorem, qui cum eximia quadam iucunditate coniunctus est, ab aliis vt Diogenes laertius in *vita* eius L. II. Segm. 57. p. 114. edit. Marc. Meibomii, testatur, ἁπλοῦς Μούσα, ab aliis, vt Suidas Tom. II. p. 645. edit. Ludolph. Küsteri refert, μέγιστα Ἀττικῆ nominatus est. Nec defuerunt, qui, cum Cicerone in Bruto Cap. XVIII. & Quintiliano in *Institiō. orator.* L. X. Cap. I. p.

I. p. 386. edit. Petr. Burmanni. *illis ore Masias lo-*
quutas fuisse dicerent. Vnus, teste Photio, Cod.
 CCLXXVIII. col. 1590. edit. *rottomagens.* 1652.
 Helladius inuentus est, qui XENOPHONTEM *Arti-*
scuonv vopodernv haberi posse, disertis verbis negauit.
 Vid. de XENOPHONTE praeter scriptores, quos iam
 nominauimus *Narratio de vita XENOPHONTIS; ex*
diuersis scriptoribus collecta, quae Operum XENOPHONTIS
editioni, cum Joannis Leunclauii interpreta-
tatione, Bassiae per Thom. Guarinum 1569. in fol. edi-
 tae, praemittitur. Thom. Hutchinson *Dissertatio I.*
in qua de Vita XENOPHONTIS, de scriptis eius &c.
agitur, quae legitur initio librum XIX. de Cyri insitu-
sione, ab illo Oxonii e theatra seldoniano 1727. in 4.
 graecae & latinae euulgatorum. Jo. Henr. Wackeri
Leben des XENOPHONS, nebst einer ausführlichen
Nachricht von dem Inhalte seiner Schriften, quam XENOPHONTIS
libello de republica Atheniensium in
sermonem teutonicum conuerso, & Dresdae C. Lipsf.
 1744. in 8. in lucem emisso praefixit.

CLXXI.

XENOPHONTE della vita di Ciro Re de' Persi.
 Tradotto per Messer LODOVICO DOMENI-
 CHI. Con Priuilegio. In Vinegia appresso Gabriel
 Giolito de' Ferrari M. D. LVIII. (1558). in 8. fo-
 lior. 159.

I sette libri di XENOPHONTE della Impresa
 di Ciro minore. Tradotti per Messer LODOVI-
 CO DOMENICHI. Con la Tavola delle cose che
 e' piu necessarie. Con Priuilegio. In Vinegia ap-
 presso Gabriel Giolito de' Ferrari M. D. LVIII. (1558).
 in 8. folior. 154. excepto indice folior. 6.

L'Opere

L'Opere morali di XENOPHONTE. Tradotte per Messer LODOVICO DOMENICHI. Con Privilegio. *ibid.* per eund. cod. folior. 163. si index folior. 4. non numerat. fuerit.

I fatti de i Greci di XENOPHONTE. Tradotto per Messer LODOVICO DOMENICHI. Con Privilegio. In Vinegia appresso Gabriel Giolito de' Ferrari M. D. LVIII. 1558. in 8. folior. 163.

LUDOVICVS DOMINICVS, siue DOMENICHI, placentinus, Iureconsultus, philologus, & poeta, vrbem maxime florentinam scriptis suis, & in primis veterum auctorum versionibus Hetruscis, medio seculi XVI. tempore illustravit. *Operum XENOPHONTIS versiones*, quarum exhibemus titulos, in Italorum sic dicta *Collana istorica de' Scrittori Greci, annulum constituunt quartum*, & in librorum rariorum censam veniunt. vid. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari, nella lingua italiana* p. 3.

Prima pars inscripta est nomine Lucae Antonii Cuppani de Monte Falcone, Ducis florentini exercituum ducis. Scripta est *epistola* dedicatoria die II. Julii an. 1548. id quod librum iam antea editum esse docet, nisi forte haec nostra editio, nouo tantum titulo instructa fuerit. In fine enim illius, sub Typographi insignibus, haec leguntur verba: *In Vinegia appresso Gabriel Giolito de' Ferrari M. D. XLIX. (1549).* Praeter *indicem* rerum memorabilium, versionis auctoris primae parti addidit *Vitam XENOPHONTIS*, ex latino Raphaelis volaterrani, in hetruscam linguam translata.

Partem secundam iam anno 1547. ab auctore in lucem emissam esse, praeter Nicol. Fr. Haym l. cit. *epistolae* dedicatoriae *allo illustre & valoroso Signor Conte Collatino di Collato*, subscriptio Florentiae d. V. III.

Octobr.

Octobr. 1547. facta, testis esse videtur. - Accosia & huic parti *Tavola delle cose più notabili.*

Tertiam partem primum ab Auctore eodem anno 1547. esse emulgatam, intelligimus ex *epistola* dedicatoria ad Ducem florentinum Cosmum de Medicis, exarata d. XXV. Jun. 1547. Complectitur haec pars *versionem* librorum XENOPHONTIS *de republica, & legibus* Lacedaemoniorum; *orationis in laudem* Lacedaemoniorum regis Agesilai; *de dictis & factis* Socratis *memorabilibus*; *Apologiae* Socratis; Hieronis *f. Tyrannici*; *Symposii*, quibus *tabulam rerum memorabilium* subiecit.

Partem quartam anno 1548. compositam, *epistola* instruxit versionis auctor ad Alamannum Salviati, quae die V. April. scripta est. Illi, sicuti reliquis, finis *Indice rerum* imponitur.

Reliqua XENOPHONTIS *opuscula*, a LUDOVICO DOMINICO, quod nos quidem sciamus, non conversa fuerunt. Laudat illius versiones Girolamo Ghilini, in *Teatro d'huomini letterati* Tom. I. p. 149. illasque multa diligentia & sollertia confectas esse pronunciat. On loué dans toutes ses traductions la beauté du Stile de DOMENICHI, ait Adr. Baillet in *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 568. cui effato addidit Bernardus de la Monnoye: on doit présumer que le DOMENICHI ne se fera pas régle, sur un si méchant modèle (qualem Poggii Bracciolini, florentini versionem latinam *Cyropaediae* esse dixerat, quam Jacobus Poggius Bracciolinus, florentinus, hetrusca lingua expressit, & edidit in *Firenze per i Giunti* 1521. in 8. & in *Venezia*, 1524. in 8., Miramur, id quod *ad in ræcôde* hic addere licebit, quod doctissimus Itolorum Marchio Scipio Maffei in *Traduttori italiani o sia Notizia de volgarizzamenti d'Antichi Scrittori latini e greci che sono in luce* p. 76. versionem Jacobi Poggii, a versione Jacobi Bracciolini crediderit diuersam,

fam, quandoquidem Jacobus Poggius & Jacobus Brac-
 ciolinus vnus ideinque homo est) *Œ qu'en ayant un
 meilleur à suivre, j'entens la traduction de Philelphe
 il l'aura préferablement suivie. Le DOMENICHI
 moruit l'an 1574. Il ne savoit pas de Grec. Praeter
 LVDOVICVM DOMINICVM, & Jacobum Poggium,
 operibus quibusdam XENOPHONTIS, in sermonem
 hetruscum conuertendis operam dederunt Evangelista
 Hortensius & Franciscus di Soldo Strozzi. Ille dedit
 librum *del modo di cavalcare* an. 1580. in 8. vid. Mas-
 sei l. cit. hic autem euulgavit *Le guerre de Greci
 scritte da SENOFONTE nelle quali si continua l'isto-
 ria di Tucidide, tradotto dal Greco nell' Italiano. In
 Venezia 1550. in 4. vid Nicol. Franc. Haym l. cit.*
 Omnium autem optimus XENOPHONTIS existima-
 tur interpres, Marcus Antonius Gandini, quem in *le-
 xico eruditorum* frustra quaesieris. Hic edidit *L'Ope-
 re di SENOFONTE tradotte dal Greco, con alcune
 Annotazioni necessarie per l'intelligenza di tutta l'O-
 pera. In Venezia presso Pietro Dufnelli 1588. in 4.
 vid. Nicol. Franc. Haym l. cit. vbi ait: E' una tradu-
 zione bellissima, di tutto quanto ha scritto SENOFONTE
 ed è molto stimata da i Dotti. Tutto il libro contiene
 pagini 750.* Illam praeterea admodum esse raram,
 addito asterisco indicat. Cum versiones hetruscae
 Scriptorum graecorum, quae sic dictam *catenam* grae-
 cam constituunt, *Veronae* recuderentur, haec etiam
 Gandini versio anno 1735. in 4. repetita fuit. Vid. *No-
 va litteraria* lipsiens. an. 1735. p. 478.*

DIOBORVS *Siculus. Denis Rose &c. venundantur in vico Sancti Jacobi sub signo domini Martini in 4.*

Non ipsi conspeximus hanc editionem, sed Anonymus quidam casellensis, in librorum historia versatissimus, illam nobis per litteras, amice scriptas, cognitam reddidit, simulque adnotavit, illam circa initium seculi XVI. exscriptam *Parisis* esse, quamvis nullum temporis indicium illi additum fuerit. Facile id amico nostro largimur, cum ex Mich. Maittaire *Annal. typogr. apud* Tom. II. patet, quod Dionysius Rose, non solum cum Badio ascensio societatem inierit, sed etiam Henrico Stephano se adiunxerit in arte typographica socium, vid. p. 74. & 87. Refert autem illa editio, POGGII BRACCIOLINI *versionem* latinam *librorum sex*, vel potius *quinque priorum*, quos POGGIUS ob causam, nescimus quam, & haud satis accurate, in *sex libros* distinxit. Praemittitur illi POGGII Florentini ad Nicolaum V. Pontif. Max. *epistola* dedicatoria. POGGIUM autem patroni sui gratiam adsentatiunculis quibusdam esse aucupatum, nemo facile dixerit, qui illum in Nicolai V. Antecessores inuictum esse conspexerit, & in hac *epistola* haecce legerit verba: *quamquam vite mee institutio ea semper fuerit: ut plaris virtutem quam pecuniam fecerim: tamen nimium aliquando (si verum loqui licet) nostri pontifices in erigendis ornandisque doctorum virorum ingenii dormitarunt. Quidam bonarum artium inscitia; quidam ita pecuniae addicti: ut plus apud eos ambitionis & quaestus quam virtutis aut litterarum ratio valeret.* Huius *versionis* editio sine dubio omnium prima est, quae Venetiis anno 1476. per Andream Jacobi Katharensem, Andrea Vendramino *Duce forinatifinito*, prid. Kal. Februar. in fol. excusa dicitur a Michaelae Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 361. a Tom. II. Nic.

Nicerono in *Memoires* Tom. VIII. p. 159. a Joan. Alb. Fabricio in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 901. ab Auctore der *Merkwürdigkeiten der k. nigl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 403. Cum Vincentius Obsopaeus in praefatione *librorum Diodorici*, qui hodie exstant *posteriorum*, ab alio potissimum quam POGGIO *versionem* concipnatam esse existimaret, & scriberet: *neque enim verisimile est adeo spurciloquum & virulentum Sycophantam & vitiligatorem quicquam Graecitatis caluisse, qui ne latinam quidem linguam, cuius sibi videbatur peritissimus, recte calluit: & recentioribus temporibus Codex reperiretur in Anglia ms. qui epistolam dedicatorem, ipsis illis verbis, quae exemplaria sub POGGIO nomine vulgata referunt, eo tamen discrimine conceptam ob oculos poneret, ut initio haec verba legantur: Epistola ad D. Papam Paullum de sex libris Diodorici Siculi fabulando more gentilium: tum &c. nonnulli viri docti & in primis Brianus Twynus in *Antiquitat. Academ. oxoniens.* L. III. p. 371. & Guilielmus Burtonus in *Historia graecae linguae* ap. Henr. Aug. Groschuffum in *nova libror. rar. Collectione Fascic. III.* p. 698. in eam adducti fuerunt sententiam, ut POGGIUM plagiariorum more, alterius sibi tribuisse aborem existimarent. Illius autem *versionis* verum fuisse contendunt auctorem Joannem Phream, Anglum, balliolensis Collegii Socium, cum codici anglico, recentiore manu verba addita essent, Paullus propter translationem sibi dedicatam, Phream episcopatu Badoniae donauerat, quem cum accepisset, superuixit mensem unum, & obiit Romae, nondum consecratus. Idem fere testatur, qui eundem codicem viderat, Joannes Lelandus in *Commentar. de Scriptorib. britanic.* P. II. Cap. DLXXVI. p. 467. vbi de Joanne Phrea prodidit: *Scriptis epistolas elegantissimas & Carmina. Legi eius versus perslaenteis, in quibus Bacchus exposulat cum capro, vitem arrodente, dedicatos per Joanni Tipetoto, Mecaenati suo; cui & consecravit libel-**

libellum Synesii de laude Caluistii interpretatum, ut quidam affirmant, maiori latine cum gratia, quam graece a Synesio scriptum. Transiit in Latium DIODORUM Siculi Bibliothecam graecam: quod opus Itali POGGIO vanissime attribuunt florentino. Vidi ego exemplar, quod & archetypum fuisse ceras puto, in cuius primi folii margine haec recentiori manu scripta reperi: Paullus Romanus Pontifex, propter translationem sibi dedicatam Fream episcopatu &c. — Haecenus ex libelli margine. Sunt, qui putant competitorum aliquem praesenti veneno, clam dato, Phream a medio sustulisse. Conf. Anton. a Wood Historia uniuersitar. oxoniens. L. II. p. 76. P. Baile Dictionaire historique & critique Tom. III. p. 2286. Gerard. Jo. Vossii de Historic. latin. L. III. Cap. VIII. p. 571. Joan. Albert. Fabricii Bibliothec. graec. L. III. Cap. XXXI. p. 773. Eiusd. Bibliothec. med. & infim. Latinis. L. VIII. p. 333. & L. XV. p. 901 sqq. Nicéron Membres t. cit. PROGGIO tamen haec facere videntur: 1) iam aliis auctorum graecorum v. c. Xenophontis Cyropaediae, dialogi lucianei de asino aureo, versionibus latinis inclaruerat. 2) Scriptores POGGIO coaevi v. c. Jacobus Philippus Forestus bergomensis, Raphael Maffeus volaterranus, Hugolinus Verinus, Paulus Jovius &c. vno quasi consensu versionem ei tribuerunt. 3) extra omnem dubitationem positum est, DIODORVM latino sermone verti coeptum esse, sub Nicolao V. Pontifice, cuius rei testis est luculentus Mangetus, in vita Nicolai V. quam ediderunt Socii palatini mediolanenses in Corpore Scriptor. rer. italicar. Tom. III. P. II. p. 927. 4) Codex in Bibliotheca medicea inuenitur, cui dedicatio ad Nicolaum V. praemissa est, & tandem 5) ipsa dedicatio, Nicolai V. in litteras virosque litteratos omnes propensissimi, ita exprimit, describitque indolem, vt frustra alium, cui magis conueniat, quaeras. Quae cum ita sint, Antonii a Wood omnino nobis perplacet sententia, qui verbis, ab Anonymo recentiore

tiore, codici anglico adscriptis, quibus versio Joanni Phreæ vindicatur, parum tribuere videtur. Plura, quae Joan. Baptist. Recanati, atque alii viri Itali doctissimi, pro defendendo POGGIO, protulerunt argumenta, vid. in POGGII *vita*, ipsius *historiae florentinae Venetiis* 1715. in 4. form. mai. editae praemissa, & in Ludou. Antonii Muratorii *Scriptor. rer. italic.* Tom. XX. Cap. XI. col. 175. in *Giornale de letterati d'Italia* Tom. VIII. p. 174 sqq. & 454 sqq. Conf. Alb. Henr. de Sallengre *Memoires sur les Ouvrages de POGGE*, in *Memoires de litterature* Tom. I. p. 48.

Scriptores, qui res ad POGGIUM pertinentes, exposuerunt, adduximus Tom. I. *Adparat. litter.* p. 687 sqq.

CLXXIII.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ του Σικελιώτου Βιβλιοθήκης ιστορικῆς βιβλοὶ πεντεκαίδεκα ἐκ τῶν τεσσαράκοντα. DIODORI Siculi Bibliothecae historicae libri quindecim de quadraginta. Decem ex his quindecim nunquam prius fuerunt editi. Anno M. D. LIX (1559). Excudebat Henricus Stephanus illustris viri Huldrici Fuggeri typographus. in fol. pp. 847. exceptis fol. 6. prioribus.

Inter historicos graecos, quos Henricus Stephanus, patre Roberto mortuo, ex sua officina, in lucem prodire iussit, omnium primus fuit DIODORVS siculus, quare euenit, vt characterum, vsu nondum deritorum, nitore conspicuus, reliquis editionibus auctorum graecorum stephanianis, is facile praeripiat palmam. Primus etiam fuit Henricus Stephanus, qui libros quin-

quinq̄ue priores, & XI. ad XV. ex codice claromontano, cum viris doctis communicauit. Libri ep̄m XVII. ad XX. iam, ante illum, a Vincentio Obsopaeo, Basiliae 1539. in 4. editi fuerant. Inscriptis librum patroni sui Huldrici Fuggeri nomine, & *epistolae nuncupatoriae*, breuem *Tractatum de DIODORO*, & *scriptis eius* subiecit, in quo, inter alia, DIODORVM aduersus Ludouicum Viuem defendit, qui illum, propter fabulosas, quas prioribus libris adtulit antiquitates, nugari pronunciauerat, & Plinium vituperauerat, quod primum esse DIODORVM, apud Graecos, scripserit, qui nugari desuisset. Addidit Henricus, praeterea Stephanus, editioni suae *fragmenta* quaedam, *ex libris DIODORI perditis*, cum *versione a se confecta*, illisque *supplementum Libri XVII.* ex Arriano & Curtio desumptum subnexuit. Paucae *adnotationes* Henrici Stephani in fine conspicuae, non adeo magni sunt momenti, quod ipse Stephanus non diffiteri videtur, cum lectores precatur, vt illas *tanquam extemporales, non tanquam per otium scriptas* legant. Conf. de hac editione Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. III. Cap. XXXI. p. 773 sqq. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 401. Petri Wesseling, *praefatio* ad nouam editionem, de qua mox nonnulla dicemus. Cum Henrici Stephani editio, omni versione destitueret, & Poggii Bracciolini, Marci Hopperi, Aeneae Syluii, Angeli, siue vt ab aliis vocatur Bartholomaei Cospi, & Sebastiani Castellionis, quas de singulis DIODORI libris, singuli dederunt versiones, ita comparatae essent, vt multis in locis, si ad textum graecum collatae fuerint, earum viri critici desiderauerint fidem, ipse ille Henricus Stephanus, Laurentio Rhodomanno auctor suaeque existit, vt hominis famam, quam verso in latinum sermonem Memnone & Agathohide, sibi iam parauerat, nouo, eoque luculento augeret specimine, & DIODORVM latina ciuitate donaret. Factum id est a Rhodomanno anno 1604. quo DIODORVM

graecum, ad Stephani editionem excusum, suaque
versione ornatum, hoc titulo in lucem edidit: ΔΙΟΔΟ-
 ΡΟΥ τοῦ Σικελιώτου βιβλιοθήκης Ἱστορικῆς βιβλία παντὶ καί-
 δεκα, ἐκ τῶν τεσσαράκοντα. DIOD. Siculi Bibliothecae
historicae Libri XV. de XL. Quorum V. priores Aeg-
gypti, Asiae, Africae, Graeciae, Insularum & Europae
antiquitates continent: Reliqui X. res a Persis, Grae-
cis, Macedonibus, & caeteris orbis terrarum populis,
ab expeditione inde Xerxis, in Graeciam usque ad suc-
cessorum Alexandri Magni in Phrygia praesidium, & An-
tigoni eandem; gestas exponunt. His accesserunt Eclo-
gae seu Fragmenta, ex libris quibusdam Auctoris, qui
desiderantur. Omnia cum interpretatione Latina;
summis rerum capitibus in margine, ac temporum an-
notatione illustrata. Cui adiecta Chronologia duplex;
Arebantum Atticorum, & Magistratum Rom. ad
Mundi, Olympiadum & Urbis C. annos, succincta re-
rum quolibet anno gestarum indicatione, supputato-
rum. Index praeterea tergeminus; & Phrasologia ex
quinque libris mythologicis; ac Notae tandem in Con-
textum graecum. Studio & labore Laurentii Rhodo-
manni Cherusci. Hanouiae typis Wechelianis apud
Claudium Marnium & haeredes Joannis Aubrii M.
DC. IIII. Cum Privilegio S. Caes. Maest. ad decennium.
 p. 361. & 1013. exceptis praemissis & indicibus pp. 107.
 vid. de illa editione Joan. Alb. Fabricii *Biblioth.*
graec. l. cit. p. 774 sqq. die *Merkwürdigkeiten der kö-*
nigl. Biblioth. zu Dresden l. cit. p. 402. Carol. Hen-
 ric. Langii *vita Laurentii Rhodomanni* Cap. III: §.
 XXXIII. p. 371 sqq. Cum autem praestans haec
 editio, a multis iam annis, inter libros rarissimos, cu-
 jus rei testam habemus Jo. Vogtium in *Catalog. libr.*
rarior. p. 237. & *Catalogum Biblioth.* Daniel. Sal-
 thernii p. 62. sibi vindicaret locum; & ob enorme pre-
 tium, quo plerumque vendi solebat, pauci inter viros
 doctos, in suis eam adseruarent bibliothecis; nonnulli
 viri docti, inter quos Josephus Wasse, Franc. Diony-
 sius Camassius, Terrasonus, eminent; spem novae
 editio-

editionis fecerant. Quia vero laudabilibus eorum
 Conatibus, vel mors, vel alius casus interueniebat,
 huic tandem negotio se adiecit Petrus Wesselingius,
 & nouam DIODORI editionem, diu multumque ef-
 flagitatam; II. Tomis in fol. form. mai. hoc titulo
 euulgauit: ΔΙΟΔΩΡΟΥ τοῦ Σικελιωτοῦ Βιβλιοθήκης Ἱστο-
 ρικῆς καὶ γεωγραφικῆς. DIODORI Siculi Bibliothecae hi-
 storicae libri qui supersunt, Interprete Laurentio Rho-
 domano ad fidem MSS. recensuit Petrus Wesselingius,
 atque Henr. Stephani, Laurent. Rhodmani, Fuluii
 Ursini, Henr. Valesii, Jacobi Palmerii, & suas Adno-
 tationes, cum indicibus locupletissimis, adiecit. Amste-
 lsdami Sumptibus Jacobi Wetstenii M. D. CCXLVI.
 (1746.) Tom. I. pp. 731. exceptis praemissis & Ad-
 dendis pp. 49. Tom. II. pp. 666. exceptis 4. paginis
 prioribus, & indicibus pp. 112. Omnia retinuit vir
 doctissimus, quae H. Stephanus, & Laurentius Rho-
 domannus ex DIODORI reliquiis, cum publico com-
 municauerant, quibus excerpta ab Hadriano Valesio,
 & Fuluio Ursino in lucem prolata, nec non *Fragmen-
 ta*, quae passim conquiri poterant, adiunxit. Textum
 DIODORI graecum ad codicum fidem recensuit, &
 quae DIODORI, ex veterum schedarum iudicio esse
 non putauit, e textu eliminauit, illisque locum inter
variantes lectiones dedit, & causam, cur alia omnino
 maluerit, diligenter exposuit. *Versionem* Rhodoman-
 ni latinam, non omisit, illam tamen variis in locis,
 ubi is DIODORI verba non satis adsequutus videba-
 tur, mutauit, neque vitorum doctissimorum *adnotatio-
 nes* neglexit, illisque ineditas Josephi Scaligeri, H.
 Vossii, Cl. Salmasii, & Fuluii Ursini *Coniecturas* addi-
 dit, nihilque praetermisit, quod spei, quam viri docti,
 de illo conciperant, respondere poterat.

DIODORVS historiarum Scriptor, ex Argyrio Si-
 ciliae oppido, originem genusque duxit, & cognomi-
 ne *ficulus* dictus est. Incidit illius aetas, in Iulii Cae-
 saris & Augusti tempora, quibus regnantibus floruit

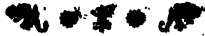
ingenio, & ad annum vsque XXXVI. post Caesaris mortem, vixit, quo fasti Romanorum, culpa Pontificum deprauati, Augusti imperatoris iussu, restituti, emendatique fuerunt. In adornanda *historia*, quam *bibliothecam* vocat, singulari fide versatus est, atque adhibitis veterum Scriptorum monumentis, collectisque in itinere subsidiis, integros triginta annos, perficiendo poliendoque operi impendit. Laudantur propter ea DIONORI scripta, a Plinio in *praefat. Histor. natural.* ab Athenaeo in *Libris Dipnosophist.* passim, & ab Eusebio Libr. I. *Praeparat. euangel.* p. 18. edit. *colonief.* 1688. in fol. aliisque recentioribus, qui illorum fidem magni faciunt, & in commemorandis rebus sequi haud dubitant. Diuersarum gentium historiam, ab vltima inde aetate repetiit, & ad Olympiadem vsque CLXXX. deductam, XL. libris complexus est. Sed ex omnibus, non nisi XV. libri, quinque scilicet priores, cum iis, qui sequuntur, ad vicissimum vsque supersunt.

CLXXIII.

ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ ΤΟΥ Ἀλικαρνασσεως Ρωμαικῆς Ἀρχαιολογίας Βιβλία δέκα. DIONYSII Halicarnassoi antiquitatum romanarum Libri X. Ex Bibliotheca regia βασιλεῖ τ' ἀγαθῶ κραιτέρῶ τ' αὐχμητῆ Lutetiae. Ex Officina Rob. Stephani, Typographi regii, typis regijs M. D. XLVI. (1546). Ex privilegio Regis. in fol. pp. 539.

DIONYSIUS Alexandri filius, a patria, Cariae urbe, *halicarnassensis* dictus, historicus, rhetor, & criticus suae aetatis grauissimus, Augusti Imperatoris tempora, viuendo adigit. Nam finitis ciuilibus bellis, relicta Halicarnasso, in Italiam commigravit & XLII. annis integris Romae versatus est, ut Latinae linguae facul-

facilitatem sibi pararet, & scriptorum veterum monumenta, quae ad historiam diligenter accurateque scribendam, necessaria esse videbantur, conquireret. In argumento historico, bona fide, maxima industria, singularique iudicio versatus est & attico sermonis genere, historiam romanam ἀρχαιολογίας φασματῶν nomine insignitam ab V. C. ad annum vsque Olympiadis CXXIX. tertium, XX. libris conscripsit. Ex illis autem undecim tantummodo hodie supersunt, quos omnium primus graece emulgavit Robertus Stephanus, adeo quidem nitide, siue typorum characteres vere regios, siue chartam latissimam purissimamque spectaueris, ut nihil pulcrius, nihilque splendidius in eo genere effingi queat. Sine omni praefatione bibliothecarum cimelion rarissimum in lucem exiit, & in fine haec pauca tantummodo verba adscripta refert: *Excudebat Robertus Stephanus Typographus Regius Lutetiae Parisiorum An. M. D. XLVII. Cal. April. Conf. Joan. Alb. Fabricii Bibliothec. graec. L. III. Cap. XXXI. p. 781. die Merkwürdigh. der köniigl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 191.* Primus qui DIONYSII libros superstites Pauli II. Pontificis iussu latino sermone expressit, fuit Lopus Biragus Castellionaeus, homo florentinus, quod opus Paulo II. nuncupatum, impressum prima vice Tarvisii per Bernardinum Celerium de Luero Anno Chr. nat. M. CCCC. LXXX. (1480.) Bissexta Kl. Martii, Joanne Mocenigo Venetorum Duce incltysa, in fol. in lucem exiit, & postea aliquoties repetitum fuit. Cum autem haec versio, de qua eminentissimi Principis A. M. QVIRINI Adpendix ad Michael. Canensii Vitam Pauli II. euolui poterit §. XXIII. p. 273. sqq. minime vitorum doctorum suffragio comprobaretur, & Lopus Biragus, ut Gerard. Joan. Vossius de Historic. latinis L. III. Cap. X. p. 737. Petrus Daniel Huetius de claris interpretib. L. II. p. 164. Adriani Baillet in Jugemens des Savans Tom. II. P. III. p. 290. aliique adfirmant auctorem suum, non satis feliciter, imo

saepe parum latine expresserit, aliam & meliorem
 dederunt Sigismundus Gelenius & Aemylius Portus.
 Illam addidit innumerabilibus in locis castigatam Fri-
 dericus Sylburgius suae editioni, quae hoc prodit ti-
 tulo: ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ἀλικαρνασσεῖος τὰ ἐπισημότατα, ἴσο-
 γράφα τὰ καὶ ἑρμηνεία, συγγραμμάτων. DIONYSII Hali-
 carnassensis Scripta quae exstant omnia, & historica &
 rhetorica. E veterum librorum auctoritate, doctorum-
 que hominum animadversionibus, quamplurimis in locis
 emendata & interpolata; cum latina versione ad Grae-
 ci exemplaris fidem denao sic collata & confirmata ut
 plerisque in locis sit plane nova. Addita fragmenta
 quaedam, cum Glaucani chronologia, & duplici appen-
 dice. Additae etiam notae, quibus de utriusque tex-
 tus vel emendatione vel explanatione agitur. Adiecti
 praeterea duo locupletissimi rerum & verborum Indi-
 ces; alter, Graecus; alter Latinus. Opera & studio
 Friderici Sylburgii, veterensis. Francofurdi Apud be-
 redes Andreae Wecheli, MDLXXXVI. (1586). Cum
 S. Caes. Maiestatis privilegio ad sexennium, in fol.
 pp. 280. 94. 792. & 169. exceptis praemiss. folior.
 14. Repetita fuit haec editio, Lips. 1691. in fol.
 Aemylii vero Porti versione usus est, in editione re-
 centissima splendidissimaque Joannes Hudson Biblio-
 thecae bodleianae praefectus. Praefixit suae editio-
 ni talem titulum: ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Ἀλικαρνασσεῖος
 τὰ ἐπισημώτατα, DIONYSII Halicarnassensis Opera omnia
 graece & latine scil. cum versione latina Aemilii Por-
 ti emendata, Notis observationibusque variorum & va-
 riis lectionibus Codicum vaticanorum; Accedunt Ex-
 cerpta de legationibus, graece, cum versione, Henr.
 Stephani, & variorum Notis; Peiresclana, cum Henr.
 Valesii interpretatione, & Observationibus Henr. Dod-
 welli, Dissertatio de aetate DIONYSII, ac tabulae
 chronologicae Dionysianae: Opera & studio Jo. Hud-
 soni. Oxoniae e Theatro Sheldoniano 1704. II. Tom.
 in fol. Recensio vid. in Actis eruditior. Lipsi. anni
 1704. p. 529 sqq. De utraque editione Sylburgiana,

Et buissoniana, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. Canonem chronologicum DIONYSII halicarnassei (*Chronologie de DENYS d'Halicarnasse*) composuit Mr. Boivin l'Atmé, qui legitur in *Memoires de littérature tirez des Registres de l'Academie Royale des Inscriptions, & belles lettres* Tom. III. p. 17 sqq. edit. *Amsterd. aux depens de la Compagnie* 1719. in 12.

CLXXV.

ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ τοῦ Ἀλικαρνασσίας περὶ συνθέσεως ὀνομάτων πρὸς Ρουφόν. τοῦ αὐτοῦ τῆς ῥητορικῆς τέχνης κεφάλαιά τινα, πρὸς ἐκκερῶτην. τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων, πρὸς Ἀμμαῖον. DIONYSII Halicarnassei de compositione, seu orationis partium apta inter se collocatione, ad Rufum. Item quo genere dicendi sit usus Thucydides ad Ammaeum. βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' ἀσχηπτῇ. Lutetiae, Ex officina Rob. Stephani, Typographi Regii, typis Regiis M. D. XLVII. (1547). Ex privilegio regis in fol. pp. 128. excerptis 3. pp. posterioribus.

Haec collectiuncula, libris DIONYSII historicis, a Roberto Stephano editis, in omnibus similis est. Illi, Robertus Stephanus, eiusmodi coronidem adposuit: *Excudebat Robertus Stephanus Typographus regius. Lutetiae Parisiorum, An. M. D. XLVII. Cal. April.*

Primus in collectione est περὶ συνθέσεως ὀνομάτων libellus ad Rufum Melitium, siue Minucium conscriptus. Primus, qui illum graece euulgauerat, fuit Aldus Manucius, qui Collectioni *veterum Rhetorum graecorum*, Venet. 1508. in fol. editae illum inferuit.

Alias

Alias editiones recenset Jo. Alb. Fabricius l. cit. quem tamen fugere videtur, quod & ab Roberto Stephano editio fuerit curata. Post Samuel. Birkouium & Andr. Schottum, in illo, e sermone graeco, in latinum conuertenda suam posuit operam Jacobus Vpton etonensis, A. M. cuius editio hoc ornata titulo: ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ἀλικαρνασσεύος ἑπι ἐπιπέτειος Ὀμιλήτων, DIONYSII Halicarnassei *de Structura Orationis liber: Ex reconfione Jacobi Vpton Etonensis, A. M. Qui & veterem interpretationem emendauit, suasque adiecit animaduersiones, cum notis integris Friderici Sylburgii veterensis: selectisque aliorum.* His accesserunt Simonis Bircouii Poloni exempla latina: *Cum duobus indicibus locupletissimis, & Graeco & Latino Londini, Impensis Sam. Smith, Benj. Walford, & Tho. Newborough in Caemeterio D. Pauli MDCCII. (1702.) in 8. form. mai. pp. 257. & 40. exceptis praefationib. & indicibus folior. 23. in lucem exiit, & postea a Joanne Hudson, in secundum Operum DIONYSII halicarnassei Tomum relata fuit. Vid. Acta eruditor. lipsiens. an. 1703. p. 44 sqq.*

Secundum inter scripta DIONYSII rhetorica, occupat locum τῆζον, siue *Ars rhetorica*. Et haec primum ab Aldo, cum *Rhetoribus graecis* euulgata fuit. Nostra sine dubio edita est, quam Joan. Alb. Fabricius l. cit. *parisiensem H. Stephani* adpellat. Quod nos enim sciamus, nunquam Henricus Stephanus, operibus DIONYSII suam impendit operam. Scripsit DIONYSIVS τῆζον ad Echecratem, illamque capitibus XII. distinxit. Inter omnia DIONYSII scripta, illam, plurimis mendis laborare, ostendit Joannes Hudson. Versio latina, quae in editione hudsoniana comparet, non vnius hominis labor est, sed a M. Antimacho ferrariensi, Capita quatuor priora, a Guilhelm. Gratio, brugensi Cap. V. VI. VIII. X. & XI. ab Andrea Schotto VII. IX. & XII. latina ciuitate

te donata fuerunt, quae Hudsonus omnia passim emendavit, & graeca ad mss. varios castigavit.

Tertium opusculum *περὶ τῶν Θεουκιδίδου ἱστοριῶν*, DIONYSIVS ad Ammaeum perscripsit. Primam quidem illius esse editionem *aldinam*, an. 1508. existimare videtur Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 786. sed iam antea ab Aldo, euulgata fuit haec *epistola*, cum Thucydide, Venet. 1502. in fol. & a Junta Florent. 1506. in fol. Hoc etiam loco, iterum, apud Fabricium, pro *Henrico Stephano*, Robertum Stephanum legendum esse censemus. Versionem latinam, qua utimur, concinnavit Matthias Martinez de Waucquier, middelbúrgicus, qui seculo XVII. Anquerpiae in Officina plantiniana Correctorem egit.

Libellus quarto loco repositus *περὶ τῶν Ἀττικῶν ἑρῶν ἐπιμνησιασμοῦ πρὸς Ἀμμαῖον*, non integer ad nostra tempora pervenit. Roberrus Stephanus illa tantummodo euulgavit, quae de Lysia & Isócrate DIONYSIVS commentatus est. Aldus Manucius primus fuisse dicitur, qui hanc particulam graece cum Lysiae & Isócratis *orationibus* euulgavit. De Matthiae Martinez & Andreae Schotti versione latina vid. Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. p. 785. vbi etiam reliquorum *opusculorum*, quae a diuersis viris reperta, & editionibus *Operum* DIONYSII recentioribus addita fuere, mentio facta conspicitur.

Addidit hisce *opusculis* DIONYSII *rethorics*, Robertus Stephanus, nonnullas *emendationes* ad varios codices expressas. Conf. de DIONYSIO, praeter scriptores iam nominatos Mr. Bellanger Doctoris sorbonici, *Préface historique & critique sur DENYS d'Halicarnasse, le temps où il vivoit, son Caractère, son stile, & les éditions de ses Ecrits*, quam praemisit versioni gallicae *antiquitatum* DIONYSII romanarum hoc titulo editae: *Les Antiquités Romaines de DENYS d'Halicarnasse, traduites en François, avec des No-*

ses historiques, & géographiques, chronologiques & critiques par Mr. * * *. A Paris chez Philippe Nicolas Lottin 1723. II. Tom. in 4.

CLXXVI.

Tῶν ΔΙΩΝΟΣ Ῥωμαίων ἱστοριῶν εἰκοσίτηα, Βιβλία. DIONIS Romanarum historiarum libri XXIII. a XXXVI. ad LVIII. vsque. Ex Bibliotheca regia. Βασιλεῖ τ' ἀγαθῶ κρατσεῶ τ' ἀίχμητῆ. Lutetiae ex Officina Roberti Stephani, Typographi Regii; typis regis. M. D. XLVIII. (1548). Ex Privilegio Regis. in fol. pp. 498. si priores pp. 7. non numeratae fuerint.

In editionis splendidissimae & rarissimae, versione latina destitutae, sine, haec leguntur: *Excudebat Robertus Stephanus Typographus regius, Lutetiae Parisiorum Anno M. D. XLVIII. Prid. Cal. Febr. Titulum sequitur Roberti Stephani ad Lectorem epistolon, in quo paucis verbis exponit, quae illius sunt in DIONE edendo merita. Queritur quod vnum tantummodo codicem, eumque valde mendosum, & praeterea adcuratam ac diligentem castigationem desiderantem, nancisci potuerit, qui, ut Stephano quidem visum fuit, a fragmento libri XXXV. initium duxit, quod liber XXXVI. capite truncatus excepit. Ea autem religione, hoc codice, quem Antonius Pagi in Critic. Annal. Baronii ad Ann. Chr. I. num. I. Tom. I. p. 2. edit. Colon. Allobrog. 1705. in fol. hodie in Bibliotheca regis Galliae existare scribit, vsus fuit, ut non solum locos mutilos & imperfectos, intactos reliquerit, sed locos etiam adeo deprauatos, ut nulla iam rectae ac integrae lectionis vestigia superessent, non modo non correxerit, sed ne corrigere quidem, ut ipse*

ipse ait, ausus fuerit. Ut autem eiusmodi locis, de quibus plane desperatum non esset, medelam aliquam adferret, ad calcem libri, *castigationes* locorum aliquot reiecit, quos adhibita coniectura, similitumue locorum collatione, emendatum iri sperauit. Vfus ad id in primis Nicolai Leonicensi versione, hetrusca, quae in *Venezia per Nicolò d'Aristotele 1523.* prima vice in 4, impressa fuerat, cum Leonicenum alio, & in nonnullis locis integriore & castigatiore codice, vsum fuisse e versionis verbis intelligeret. Ista vero *castigationes*, quae p. 474. inchoantur, maxima ex parte, ab Henrico, Roberti filio, Stephano profectas esse, ipse Henr. Stephanus indicare videtur, in *praefatione* suae editionis, quam mox describemus, haece verbis: *Historicus ille longe celeberrimus DIO CASSIUS — quum ad suas aedes, vel potius suam officinam reuersus, meum & ad secundam editionem auxilium implorasset, ac sibi spem eius factam videret, sibi magnopere gratulari de illo postliminii iure coepit — Verum etiam secundam simulque postremam suis vulneribus maxum a me adhiberi postulauit — Meum ego illi operam libenter quidem, sed timide tamen, iustitiam sum pollicitus. Timebam enim ne praeter ea medicamenta quae Parisiis partim a patre meo, partim a me, & aliquot post annis a Guil. Xylandro interprete adhibita eius vulneribus fuissent, valde pauca inueniri a me possent: ad graua praesertim vulnera quod adtinet. Sed cum adnotationes Xylandri, quas interpretationi suae subiunxit, in manus sumpsissem, & saepe quidem illas parisienses laudari — infinitis in locis — in quos emendationem nostram adferens, dicit, Robertus Stephanus recte hoc castigauit: vel, hoc vidit, vel animaduertit, vel docuit, vel notauit, aut etiam Roberto adsentior ita legenti, vel, ita lego cum Roberto. At ubi adnotationem suam velut nostrae sigillo ob-signans, si subiungit Steph. — & commendari ab eo animaduertissem ac viderem, superesse tamen &c. In fine castigationum occurrit τὸν ἄλλου γράφουιν σφραγίσ-*

non *travéssure*, quae non typothetarum, sed codicis, quem in sua excudenda editione sequutus est Robertus Stephanus, ob oculos ponit errores, quos ideo adiecit, ne illis lectores remorarentur. Ceterum ista editio, in fine mutilata duobus esse libris, primo ad spectu videri poterit, cum LIX. tantummodo libros exhibet, recentiores autem, libros complectuntur LX. Sed integra omnino est editio, liberque LVII. & LIX. ex duobus libris, qui recentioribus editionibus, seorsum numerantur, ille quidem e libro LVII. & LIX. hic vero ex LVIII. & LX. conflatu est. Conf. de hac editione Joan. Alb. Fabricii *Bibliotheca graec.* L. III. Cap. X. p. 325. vbi causam, ob quam nescimus, illam editionem *Paris. sive Divisione 1548.* in fol. prodidisse scribit, die *Merkwürdigkeiten der köniigl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 291 sqq. Quale pretium illi statuerit, & qua ratione, eo fuerit usus vir celeberr. Hermannus Samuel Reimarus, ex *Praefat.* eius editioni praemiss. §. 2 sqq. adparet. In *Adparata ad DIONEM*, quem idem Reimarus Tom. II. addidit, Roberti Stephani *praefatio, & castigatioes* integrae, locum inuenerunt p. 1377 sqq.

CASSIUS sive COCCESIANUS DIO Patre Apro-
 niano Ciliciae & Dalmatiae, sub Traiano & Hadriano,
 Praefecto, Niceae in Bithynia natus, sub Com-
 modo, Pertinace, & Alexandro Severo Imperatori-
 bus, honores gessit, & senator Romanus, postea Stra-
 tegus sive Praetor factus, bis ad consulatum euectus
 fuit, & rem publicam cum laude administravit. Post
 consulatum secundum, ab Alexandro Severo Impera-
 tore honorifice dimissus fuit, propterea quod ex pe-
 dibus laborabat, neque provinciam, cui erat praefe-
 ctus, obire poterat. Ita vero concessit in patriam, &
 reliquum vitae spatium; a negotiis remotus transiit,
 ac septuagenario maior, naturae debitum reddidit.
 Somnio ad scribendam historiam, se excitatum fuisse
 fatetur, qua de causa, suis scriptis perennitatem pro-
 mit-

1011

mittit. *Historiam* maxima ex parte Capnae; quorum a negotiis liber vacuusque secedere solebat, magno studio composuit. Materiam scribendae historiae, per decem annos collegerat, cui pertractandae, alios duodecim annos, postmodum impendit, & multa tradidit, quae neque in Tacito, neque in Suetonio inveniuntur. *Ostoginta libris* *historiam* romanam ab Aeneae adventu in Italiam, ad imperium Alexandri Severi, continuo narrationis filo perrexuit, stiloque facili, & ad rationem dicendi atticam composito, usus est. Ex istis autem libris, *viginti* modo & *quinque*, qui a rebus, quas Lucullus gessit, initium ducunt, & in morte Claudii Imperatoris desunt, ad manus nostras peruenierunt. Reliqui cum parte XXXV. amissi sunt. Plurimas *historiae* conciones, insertas legimus, quas prudentiae civili mirifice inseruiunt, & narrationem exornant. *Legis regiae* memoriam DIO fere vnus conseruauit, qua re factum est, vt illius auctoritate nitantur, qui eiusmodi lege ius imperandi summum Augusto Imperatori a S. P. Q. R. traditum fuisse confirmant.

Historiam CASSII DIONIS, & rerum ad eum pertinentium praeter alios, vniuersum optime exposuerunt Nicol. Carminius Falco in *prolegomenis* editionis, de qua mox dicemus & Hermann. Samuel Reimarus in *Commentario de vita & scriptis* CASSII DIONIS in *Adparatu ad DIONEM* Tom. II. *Oper. DIONIS* p. 1533 sqq.

CLXXVII.

**Τῶν ΔΙΩΝΟΣ τοῦ ΚΑΣΣΙΟΥ Ρωμαίων Ἱστο-
ριῶν βιβλία πέντε καὶ ἑκοσι. DIONIS CAS-
SII Romanarum Historiarum Libri XXV. Ex
Guilielmi Xylandri interpretatione.**

Henr. Steph. de DIONIS Hist.

Scripserunt alii florentis tempora Romae,
Et graue sit quonam tempore passa iugum.
Historias alias isti confertō DIONIS,
Riui, illae, sed fons ista DIONIS erit.

*Excudebat Henr. Stephanus Anno M. D. XCI.
(1591) in fol. pp. 792. exceptis praemiss. & in-
dice pp. 32.*

• Officinae Stephanianae senium, haec editio DIO-
NIS prodere videtur, cum editionibus historicorum
graecorum, quos descripsimus, & characterum & char-
tae nitore multo inferior est. Causa huius rei etiam
forte esse poterit, quod Gallia relicta, illam Step-
hanus *Geneuae* ediderit. Textui graeco, e regione ad-
posita est Guil. Xylandri *versio* latina, quae seorsum
antea lucem viderat hoc titulo: DIONIS CASSII
Nicaei romanae historiae libri (tot enim hodie extant)
XXV. numerum a XXXVI. ad LXI. quibus exponantur
res gestae a bello Cretico usque ad mortem Claudii
Caesaris, quae est historia annorum circiter CXX. nunc
primum summa fide diligentiaque de Graecis Latini
facti, Guilielmo Xylandro augustano interprete. His
accesserunt eiusdem Annotationes, in quibus Autoris
huius quamplurima aut restituantur corrupta, aut ex-
plicantur obscura loca. Additum est Ioannis Xiphi-
lini e DIONE compendium, Gul. Blanco Albiensi
interprete, quae versio ab eodem Xylandro diligenter est
ubi oportuit castigata. *idem libri DIONIS ac Xi-
philini*

philini: *sporsum* graece quoque eductur. *decurate ab eodem emendati: adhaec rerum & verborum copiosissimus index.* Cum Caes. Mai. gratia & privilegio: ad decemvium. Basileae apud Joannem Oporinum in fol. pp. 676. except. praefat. & indice. Anni indicium volumini quidem non additum fuit, sed ille 1557. praefationi subscriptus, opus, si non eodem, proxime sequente tamen anno, euulgatum esse, testari videtur. Istius *versionis*, existat editio *Lugduni* repetita, apud Guil. Rouillium sub Saeto veneto 1559. in 8. Ornauit editionem graeco-latinam Henricus Stephanus *epistola* dedicatoria ad Christianum III. Daniae regem. In praefatione *ad lectorem, lectionis DIONIS studiosum*, nonnulla loca *DIONIS* adtulit corrupta, & quomodo per coniecturam, medica illis adhiberi poterit manus, ostendit. Si *textum DIONIS* graecum euoluimus, quem ad patris sui editionem, non alio codice in auxilium vocato, expressisse videtur, istae quidem *coniecturae*, in illo non inveniuntur; alia autem loca plura, ab illo mutata, & emendata esse; collatio cum editione Roberti Stephani, paullo adcuratior instituta, satis & abunde demonstrat. Receperat quidem Henr. Stephanus, se emendationum suarum rationem redditurum, in *Adnotationibus*, quas meditabatur, sed nihil ex illis lucem unquam vidit. Refert Dominicus de Colonia, in *Histoire litteraire de Lyon* Tom. II. p. 760. quod *Lugduni* adseruetur *DION tout semé de notes marginales écrites de la main d'Henti Etienne*. Praeter *indicem eorum, quae in DIONIS historia visa sunt memorabilia*, latinum, huic editioni nihil, amplius accessit. Vid. Io. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. IIII. Cap. X. p. 326. *die Merkwürdigkeiten der koenigl. Bibliothek zu Dresden* Tom. II. p. 292. Herman. Samuel Reimari *praefat.* Tom. I. §. 5. *Apparatus in DIONEM* Tom. II. p. 1542. vbi & de aliis editionibus, & versionibus differitur. Nostra aetate duo viri, nouae editioni *DIONIS* adornandae, vno fere eodemque

tempore, suam impenderunt operam, quorum alter non solum expectationi, quam de suis lucubrationibus fecerat, satis fecisse, sed ipsam superasse videtur expectationem; alter vero tam infelici successu opus perfecit, ut monti in fabula parturienti, non absimilis a viris doctis existimetur.

Prior est, quem iam nominauimus, Vir doctissimus, Hermannus Samuel Reimarus, qui editionem splendidam II. Tom. in fol. in lucem prodire iussit. Primus hoc titulo conspicuus Τῶν ΔΙΩΝΟΣ τοῦ ΚΑΖΕΙΟΥ τοῦ ΚΟΚΚΙΑΝΟΥ Πρωτοπρεσβυτέρου τὰ συγγράμματα. CASSII DIONIS COCCIANI *Historiae Romanae quae supersunt Volumen I. quod complectitur Fragmenta librorum I — XXXV. Cum Annotationibus maxime Henrici Valefii. Libros XXXVI — LIV. integros. Cum Annotationibus Ioannis Alberti Fabricii ac paucis aliorum. Graeca ex Codicibus MSS. & Fragmentis suppletis emendatis Latinam versionem Xylandro-Leunclavianam limavit Varias Lectiones Notas Doctorum & suas cum Apparatu & indicibus adiecit Hermannus Samuel Reimarus. Opus eminentissimo ac reuerendissimo ANGELO MARIAE Cardinali VIRINO Brixiae Episcopo & Bibliothecario Vaticano ob summa in illud merita inscriptam. Hamburgi Sumptibus Christiani. Heroldi MDCCCL. (1750) pp. 767. absolvitur, si dedicationem ad eminentiss. VIRINVM & praefationem ad lectorem pp XXX. exceperis. Inueniuntur in hoc Tomo 1) *Fragmenta* DIONIS, ex variis auctoribus collecta ab Henrico Valefio, post *Excerpta peirefseiana* p. 770-775. 2) *Fragmenta* DIONIS ex *Collectaneis Constantini Porphyrogenetae editis* a Valefio p. 568-599. 3) *DIONIS librorum, qui supersunt XXXV. Fragmentum.* 4) *DIONIS historiae romanae L. XXXVI ad LIII.* Haec omnia virorum doctissimorum notis illustrantur, textui graeco, & *versioni* latinae, e regione positae, cum *variantibus lectionibus*, subiectis. Insigne*

gae praeter ea huic Tomo decus conciliant, eminentissimi QVIRINI, & Ioannis Alberti Fabricii imagines, aere expressae. Tomo II. qui a p. 769. incipitur, & ad p. 1708. excurrit, talis praefigitur titulus ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ Ρωμαίων Ιστοριών τῶν κατὰ τὴν αἰχμήν. CASSII DIONIS COCCHEIANI *Historiae Romanae, quae supersunt Volumen II. Quod complectitur Libros DIONIS LV—LX. passim mutilos & breuiatos Cum Annotationibus Ioannis Alberti Fabricii & nonnullis aliorum. Libros item DIONIS LXI—LXXX. ex Compendio Io. Xiphilini Cum Annotationibus Hermanni Samuelis Reunari, qui & ubiuis Fragmenta reperta suis locis inseruit, varias lectiones & Annotationes subiicit versionem castigauit Apparatum Annotationum & emendationum cum indice graeco & latino adiunxit. Opus eminentissimo ac reuerendissimo ANGELO MARIAE Cardinali QVIRINO Brixiae Episcopo & Bibliothecario Vaticano ob summa in illud merita inscripsum. Hamburgi Sumptibus Christiani Heroldi MDCCCLII. (1752). Complectitur iste Tomus effigie editoris ornatus, 1) praefatiunculam ad Lectorem, 2) DIONIS Historiae rom. L. LV—LX. 3) L. LXI—LXXX, ex Epitome Ioannis Xiphilini, insertis ubique Fragmentis integris DIONIS, quae reperiri potuerunt. 4) Apparatum ad CASSIVM DIONEM in quo inueniuntur a) Roberti Stephani Praefatio & Castigationes ad DIONEM. b) Eiusdem ad Xiphilinum varias lectiones. c) Guil. Kylandri praefatio & Annotationes in DIONEM. d) Eiusdem in Xiphilinum Annotationes. e) Frideric. Sylburgii in Xiphilinum Notae. f) Henr. Stephani in DIONEM praefatio. g) Eiusdem Emendationes in Xiphilinum. h) Eiusdem Emendationum in Xiphilinum spicilegium. i) Ioannis Leunclauui Notae in DIONEM & Xiphilinum. k) Fulvii Ursini Notae in DIONIS fragmenta. l) Iacobi Palmerii Exercitationes ad DIONEM. m) Lamberti Bos Animaduersiones ad quaedam loca DIONIS. n)*

tri Wesselingii epistola ad nonnulla loca DIONIS. o) Ioannis Iacobi Reiskii *Animadversiones in DIONEM*. p) *Spicilegium fragmentorum DIONIS, & locorum apud veteres, ubi DIO aut dicta eius laudantur*. q) *DIO de se, & sua historia*. r) *De vita & scriptis DIONIS Commentarius*. s) *Eminentissimi Cardinalis VIRINI Epistola de Codicis vaticani ratione, & Ursini ac Falconis ex eo editis fragmentis*. t) *Illustrissimi Marthionis Scipionis Maffei epistola, de DIONIS editione falconiana*. u) *Index graecus vocabulorum & locutionum DIONIS*. v) *Index latinus rerum omnium*. w) *Addenda & emendanda*. Quid porro a doctissimo editore praestitum fuerit, quibus codicibus, aliisque subsidiis usus fuerit, quae ratione auctorem suum emendauerit, atque illustrauerit, silentio heic praeterimus, lectoresque nostros ad *epibemeridis* eruditorum nostra aetate praestantiores ablegamus, quae egregium opus, certatim, maximis, iisque meritis extulerunt laudibus. Celeberrimi Ioan. Albert. Fabricii in *DIONEM* merita Ioann. Christianus Wolfius diuersis litteris ad Martinum Veyffiere la Croze scriptis exposuit. Vid. *Thefauri epistolici laeziani* Tom. II. p. 184. 186. 222. 224. 232. 269 sqq.

Posterior CASSII DIONIS editor est Nicolaus Carminius Falco, Metropolitanae ecclesiae S. Soterinae in Brutiis ulterioribus, in regno neapolitano. Is iam anno 1724. ediderat: ΚΑΣΣΙΟΥ ΔΙΩΝΟΣ Ρωμαϊκοῦ ἱστορικοῦ τὰ τελευτάσια βιβλία ἢ τὰ ἐπιτομῶνα καὶ ἀπομνημονεύματα. CASSII DIONIS romanae historiae ultimi libri tres reperi restituitque studio ac labore Nic. Carminii Falconis Presbyteri, in utroque iure & in sacra theologia Doctoris & Protonotarii Apostolici, Romae, in typographia Crauae prope S. Marcum in via cursus, ex auctoritate Superiorum, in 4. Nihil autem fere hic liber continet, quam fragmenta, quae iam anno 1529. a Fulvio Ursino, Basileae per Ioann. Heruagium

gium in 4. edita fuerant, & omne Falconis, in opul-
 gendis hifce fragmentis meritum eo redit, vt codi-
 cem, qui olim Fuluii Vrsini erat, nunc vero in Vari-
 cana bibliotheca adferuatur, denuo cum Fuluii Vrsi-
 ni editione contulerit, & nonnullis in locis emenda-
 verit, atque suppleuerit. Vid. Herm. Sam. Reimar-
 i *Epistola ad Eminentiss. & Reu. D. D. ANGELVM MA-*
RIAM tituli S. Marci Cardinalem QUIRINVM, Brixiae
Episcopum, & Bibliothecarium vaticanum cet. qua occa-
sione edendi DIONIS CASSII ad Nic. Carminii Falco-
nis I. V. & S. Theol. Doct. & Praeton. Ap. editionem
trium ultimorum DIONIS librorum, ex antiquissimo
codice restitutorum, Animaduersiones nonnullas summi
viri iudicio submittit: Hamburgi apud Io. Carol. Bob-
mium 1746. in 4. pp. 51. Respondit ad hanc episto-
lam, duabus epistolis eminentissimus QUIRINVS, vna
Brixiae d. 23. Aug. 1746. in 4. pp. 35. altera Brixiae
d. 14. Decembr. 1746. in 4. edita. In posteriore non-
solum specimen litterarum codicis vaticani, aere ex-
primendum curauit, sed etiam luculentis probauit
speciminibus, nullum fere inter Fuluii Vrsini, & Fal-
conis editionem intercedere discrimen. Illam epi-
stolam integram inseruit Herm. Samuel Reimarus
Ad-
paratus ad DIONEM p. 1545. sqq. Ex eo autem
tempore, istius Falconis temeritas eo processit, vt an-
no 1728. reipublicae litterariae imponere auderet, &
libros CASSII DIONIS perditos, a se repertos esse
diceret, quos in lucem emittere animo constitutum
haberet. Incredibile dictu est, quam auide promissa
haec Falconis editio, a viris doctis expectata fuerit.
Cum vero anno 1747. primum Tomum, hoc titulo
in vulgus emitteret: ΚΤΙΝ. ΚΑΣΣΙΟΥ ΔΙΩΝΟΣ
ΚΟΚΚΙΑΝΟΥ Ρωμαϊκῆς ἱστορίας ἐν τῶν αὐτοῦ ὀλί-
γηστα βιβλίων τόμος πρῶτος. Q. CASSII DIONIS COC-
CEIANI romanae historiae Primus primus, continens
priores libros XXI. ab V. C. usque ad V. C. annum DCX.
post euersam Carthaginem & Corinthum. Nunc pri-
imum detectos, restitutos, concinnatosque, & noua fere

*versione. Perpetuis suis variorumque notis auctos studio & labore Nicol. Carminii Falconii, Metropolitae Ecclesiae S. Senerinae in Brutis vlterioribus in regno neapolitano, qui ipsum Smo. Dno. Nro Benedicto XIV. Pontifici O. M. D. D. D. Neapoli, apud Iosephum de Bonis publicum typographum, superiorum permissu, in fol. pp. 306. istam doctorum impostorum augere numerum, viri critici illico animaduerterunt. Centonem enim quemdam ex Plutarcho, Dionysio hali-carnassensi & Zonara, ipsis illorum verbis inter se iunctis, confarcinauit, & pro libris CASSII DIONIS, iniuria temporum perditis, venditare sustinuit. Conf. de hac editone, quam *prolegomena*, in quibus de DIONIS vita, scriptis, & excerptis, insigni solertia & studio agitur, aliqua ex parte commendabilem reddunt, Marchionis Scipionis Maffei *Tre lettere, la prima, sopra il primo Tomo di DIONE novamente venuto in luce: la seconda, sopra le nuove scoperte d'Ercolano; la terza, sopra il principio della grand' Iscrizione poca fa scovata nel Piacentino.* in Verona 1748. nella Stamperia del Seminario in 4. pp. 44. Primam inter illas epistolam, ab M. R. Padre Girolamo Lagomarsini della Compagnia di Gesu, Firenze, scriptam Veronae d. III. Nouemb. 1748. inseruit Herm. Sam. Reimarus, *Adparatui ad DIONEM* p. 1549. sqq. qui etiam ipse, editionem falconianam sub Consuram vocauit in *Praefat. Tom. I. §. 12. 13. 14. & not. I. ad Fragm. I. p. 1. sqq.**

CLXXIX.

Εκ τῶν Δίωνος Ἐκλογῶν ΙΟΑΝΝΟΥ τοῦ ΕΙΦΛΑΙΝΟΥ. E Dione excerptae Historiae ab IOANNE XIPHILINO. Ex interpretatione Guilielmi Blanci, a Guilielmo Xylandro recognita. Henrici Stephani in IOANNEM XIPHILINUM post duos egregios messorum spicilegium. *Exvudobas Henricus Stephanus Anno M. D. XCII.* in fol. pp. 376. si folia quatuor priora, Spicilegium, & index folior. ii. except. fuerint.

Jacturam, quam amissa Cassii Dionis libris, res litteraria accepit, aliqua ex parte resarcire putavit IOANNES XIPHILINUS, Trapezuntius, Joannis Xiphilini Patriarchae constantinopolitani, ut ipse p. 71. edit. nostr. refert, fratris filius, qui seculo XI. sub Michaelis Duca vixit, & *Epitomen* Cassii Dionis concinnavit, qua historiam romanam a Pompeio M. ad Alexandrum usque Severum complexus est. Illa autem re, parum gratiae, apud posteros inuit, quod temporum rationes turbavit, neque eas, ut a Dione factum erat, ad Consules retulit. Sunt qui res multas ad civilem prudentiam utiles, a XIPHILINO omissas memorant, atque imprudenter id factum arbitrantur, quod secus, ac Dio instituerat, singulis Imperatoribus, singula *τμήματα* tribuerit. Debetur Roberto Stephano haec gloria, quod omnium primus fuerit, qui XIPHILINI *epitomen* graecam, ex sua officina, hoc titulo ornatam: *Ἐκ τῶν Δίωνος τοῦ Νικαίου Ῥωμαίων Ἱστοριῶν ἀπὸ Πομπηίου Μέγνου μέχρις Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος Ἐπιτομή* ΙΟΑΝΝΟΥ τοῦ ΕΙΦΛΑΙΝΟΥ. Dionis Nicaei *rerum romanarum a Pompeio Magno, ad Alexandrum Mamaeae; Epitome, auctore* IOANNE XIPHILINO. *Ex Bibliotheca regia Lutetiae ex officina Roberti Stephani Typographi regii, regis typis*

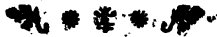
1551. in 4. pp. 357. except. 4. pp. *variar. lectio.* in lucem prodire iussit. Eodem anno latina XIPHILINI versio, hoc titulo lucem adspexit: *Dionis Nicaeni rerum romanarum, a Pompeio Magno, ad Alexandrum Mamaeae filium, Epitome, IOANNE XIPHILINO auctore, & Guilielmo Blanco, Albiensi interprete, ad Georgium Armeniacum, Cardinalem Ampliff. Lu- setiae 1551. cum privilegio regis* in 4. pp. 280. praeter praefat. & indicem. Quamvis haec editio absque typographi nomine euulgata fuerit, sine dubio tamen ex officina Roberti Stephani, cuius Oliuam in fronte gerit, in lucem prodit. Vidit Michael Maittaire, vt in *Annal. typogr.* Tom. III. p. 602. not. (a) refert, exemplaria, quae Georgii Armeniaci Cardinalis, cui interpres suam versionem nuncupauit, arma gentilitia praetulerunt. Inuenerat Guilielm. Blancus, albiensis, quem eundem esse censemus, qui in *lectico oruditorum* bis Tom. I. col. 1118. & col. 1123. memoratur. XIPHILINI codicem graecum, cum Romae in aedibus Georgii Armeniaci R. E. Cardinalis versaretur, & illum in latinum conuertere sermonem coepit. Cum hoc negotium, suffragio patroni sui comprobari animaduerteret, cum Iacobo Cardinali Sabello in rus secessit opusque eo perduxit, vt dedicationem Romae anno 1550. VII. Kal. Mart. scribere posset. Eadem postea versio, a Guil. Xylandro recognita, & passim castigata, cum illius Dionis latino *Basil.* 1557. vt supra adnotauimus, in fol. edita & ab Henrico Stephano, editioni, cuius titulum adscripsimus, & quidem textui graeco, e regione adposita fuit. Praecedit H. Stephani editionem *epistola* dedicatoria ad Iustum Reuberum *Iureconsultum, electoralis Palatinatus Cancellarium, & praefatio ad lectorem*, in qua rationem reddit, cur illam *epitomen, eclogarum* titulo inscripserit. XIPHILINVM enim *ἐκλογαί* potius, quam *ἐπιμίμησις*, *excerpta* magis quam *Epitomen* dedisse contendit. Effugisse autem Henrici Stephani notitiam videtur, quod ipse XIPHILINVS p. 71. edit.

edit. H. Steph. se ex multis Dionis libris epitomen composuisse (τὴν ἐπιτομὴν ταύτην τῶν πολλῶν βιβλίων τοῦ Διονος συνταττόμενος) scripserit. Sine omni commentario XIPHILINVM, initio, in lucem edere, Stephanus constitutum animo habuerat, imprimis cum a Guilielm. Xylandro & Friderico Sylburgio, nihil relictum esse conspiceret, quod vberiore explicatione indigeret. Cum autem *grammatolectes typographicus* vnicam superesse chartam diceret, eamque nihilominus ternionis loco esse oportere adfirmaret, nisi aliquid adderetur, se tandem adduci passus est Stephanus, vt quaedam in XIPHILINVM adnotaret, & non seruari decori typographici notam effugeret. Ita vero comparatae sunt *adnotationes* istae, vt in ea Stephanus, quae prima occurrunt, e libro XXXV. excerpta, plus quam in caetera consulto praestitisse videatur. Replent *Adnotationes*, sub *Spicilegii*, post Xylandri, & Sylburgii Adnotationum & emendationum messem, titulo, septem folia. Finis volumini imponitur, *indice eorum, quae excerptis XIPHILINVS e libris Dionis, qui non extant*, latino. Vid. de hac, & aliis editionibus atque versionibus Io. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. III. Cap. X. p. 326 sqq. *die Merkwürdigkeiten der koenigl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 293 sqq. Herm. Sam. Reimari *Praefatio* Tom. I. §. 5. 6. & 7. *Adparatus ad Dionem* Tom. II. p. 1544. De recentissima XIPHILINI editione, iam diximus, cum cel. Reimari Cassium Dionem describeremus.

CLXXVIII.

Nicodemi Frischlini ARISTOPHANES veteris Comodiae Princeps: Poeta longe facetissimus & eloquentissimus: Repurgatus a mendis, & imitatione Plauti atque Terentii interpretatus, ita vt Vere carmen carmini, numerus numero, pes pedi, modus

dus modo, Latinismus Graecismo respondeat. Opus Diuo Rudolpho Caesari sacrum. *Cum Gratia & priuilegio Caesariae Maiestatis. Francofurti ad Moenum excudebat Ioannes Spies M. D. LXXXVI. (1586) in 8. folior. 368, si praemissa fol. 8. exceperis.*

Prima haec libri editio est, quem titulo haud satis adcurate adscripto, rarum esse pronunciauit Cl. David Clement in *Bibliothèque historique & critique des livres, qui sont difficiles à trouver* Tom. II. p. 83. Repetitae exstant ediciones *Francof. 1597. & 1625. in 8.* Adiecta etiam fuit Nicodemi Frischlini *versio* editioni, quae *Lugd. Batau. 1625. & Amstelodami 1670. in 12.* euulgata fuit. *Epistolae* dedicatoriae ad Imperatorem Rudolphum II. inseruit particulam Thomas Crenius *Dissertat. de singularibus Scriptorum Lugd. Bat. 1705. in 8. p. 29* sqq. *Epistolam* dedicatorem sequuntur, varia *epigrammata* graeca & latina, a Frider. Sylburgio, Franc. Modio, Lambert. Ludolph. Pithopoeo, Matth. Badero, Sal. Frenzelio, & Jo. Guil. Rosbachio, in Frischlini, & ARISTOPHANIS ab illo editi, laudem composita. Haec excipiunt 1) *Vita ARISTOPHANIS, a Nicodemò Frischlino conscripta.* 2) *Compendium eius, comparationis, qua Plutarchus ARISTOPHANEM cum Menandro contulit.* 3) *Defensio ARISTOPHANIS contra Plutarchi criminationes.* 4) *De veteri comoedia, eiusque partibus Commentatio.* Cuilibet comoediae, noua praemittitur *dedicatio, argumentum dramatis. & occasio, qua ARISTOPHANES permotus, illud conscripsit.*

Plutus dicitur est Adamova Dittrichstain, *Baroni in Hohenburg &c haereditario Carinthiae Ducatus Pincernae, S. Caesariae Maiestati a consiliis secretioribus, & aulae imperialis supremo Magistro.*

Equites consecrati sunt D. Ferdinando Hofmanno, Baroni in Gruenophyl & Strechau, magno & haereditario

theorio Cariae magistro in Styria, Archimarschalto Austriae & Seyriae, Confessorii imperialis Praesidi, & Capitaneo neostadiensi.

*Nubes in fronte gerunt nomina Joannis Coberze-
lii, administratoris cathedralis ecclesiae in Myllstatt
S. C. M. & Archid. Austriae Carolo, a secretoribus
consiliis, inferiorisque Austriae Praesidis iudicialis, &
Joannis Achillis Ilsingii S. C. M. consiliaris.*

*Ranae dicatae sunt Sigismundo Viheusero S. C. M.
a consiliis intimis, & imp. Rom. Procancellario.*

*Asbarnenses denique Andreae Ernestbergio; &
Petro Obernburgio LL. Licentiatas, S. C. M. a con-
siliis secretioribus. Reinerus Reinesius L. III. variar.
lection. Altenburg. 1640. in 4. p. 416. versionem
meliozem, Frischlini conuersione fieri potuisse negat.
Insigni etiam elogio eius ARISTOPHANEM ot-
navit Georgius Burckhardus in epistola ad Frischlinum,
Tubingae 1574. scripta, quae legitur in philologica-
rum epistolarum centuria, ex bibliotheca Melchior.
Heiminsfeldii Goldasti Francof. 1610. in 8. editarum
p. 276. sqq. Conf. Caroli Henrici Langii Frischli-
nus vita, fama, scriptis, ac vitae exitu memorabilis,
Lips. & Brunsvig. 1727. in 4. Cap. III. §. III. not. o)
p. 95. Id. Alb. Fabricii Biblioth. graec. L. II. Cap. XXI.
p. 708. & 720.*

ARISTOPHANES Philippi cuiusdam s. Philip-
pidae filius, Comicozum Princeps & linguae atticae
delicium nominatur. De patria illius nihil certum
exploratumque habemus, etiamsi pro ciue atheniensi
is se gessit & atticae ciuitatis iure gauisus est. Inge-
nio maxime valuit, floruitque seculo ante Chr. nat. V.
& corruptos Atheniensium mores, dictione aculeata,
in theatro perstringere, & Socratem praeter ius sae-
que exagitare solitus est. Veteris comediae sine du-
bio princeps existit, & Eupolide Cratinoque omnium
iudicio praelatus est. E multis comeditis, quas com-
positas, ab illo legimus, vnde haec nostra accere su-
persunt.

persunt, quarum argumentum Io. Albert. Fabricius l. cit. recenset simulque singularum editiones refert, inter quas, praecipuum locum obtinet, quae anno huius seculi X. Amstelodami cum scholiis graecis lucem adspexit, & hunc praefert titulum: **ARISTOPHANI Comediae undecim graecae & Latinae, ex Codd. mss. emendatae. Cum scholiis antiquis, inter quae scholia in Lystratam ex Cod. Vossiano nunc primum in lucem prodeunt. Accedunt notae Virorum doctorum in omnes comoedias; inter quas nunc primum eduntur Isaaci Casauboni in equites; Illustriss. Ezech. Spanhemii in tres priores; & Richardi Bentleyi in duas priores comoedias Observationes. Collegit & recensuit, notasque in novam comoedias, & quatuor indices in fine adiecit Ludolphus Küsterus l. V. D. Excusum Amstelodami sumptibus Thomae Frisch, Bibliop. Lipsiensis A. MDCCX. in fol. pp. XXIIIX. 580. & 324. except. epistol. dedicat. praefat. & indicibus folior. 35. Vid. *Acta erudit. lipsiens.* an. 1710. p. 97 sqq. Jean de Clerc *Bibliothèque choise* Tom. XVIII. Articl. VI. p. 263 sqq. Conf. de **ARISTOPHANE** praeter duorum Anonymorum, Thomae Magistri, & Nicodemi Frischlini *vitas*, quae variis editionibus, & inter alias etiam Küsteri editioni praemittuntur, Ioan. Gottfr. Hauptmanni *Programma de ARISTOPHANE atque illius Comoediis.* Gerae 1743. in 4.**

Scriptores, qui in exponenda Nicodemi Frischlini *vita*, haud inanem posuerunt operam, nominavimus Tom. I. *Adpar. litter.* p. 238 sqq.

CLXXX.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ Χαρακτήρες. Cum interpretatione latina per Bilibaldum Pirckeymerum iam recens aedita. in 8. fol. 23.

Editionem satis esse raram, e Conradi Rittershusii, Melchioris Adami, Jos. Simleri, Michaelis Maittaire, Jo.

Jo. Alb. Fabricii, Niceroni, aliorumque, qui vitam
 Bilibaldi Pirckheymeri descripserunt, silentio conii-
 mus. Prodiit, ut verba in fine adiecta testantur, No-
 rembergae per Jo. Petreium Anno M. D. XXVII.
 (1527). Dicanit illam Pirekeymherus suo Alberto
 Dürero. In *epistola* dedicatoria, inter alia haec scri-
 bit: *lepidum hanc libellum, a lepidio quondam amico*
mibi donatum, tibi, mi lepidissime Alberte, dono dare
constitui, non solum ob amicitiam nostram mutuam, sed
quoniam pingendi arte admodum praecellis, cerneres
etiam quam affabre senex ille & sapiens THEOPHRA-
STVS humanas affectiones depingere nouisset. — Accepi
illam dono olim graecum a doctissimo & amicissimo
principe a Johanne Francisco Pico Mirandulae Comi-
se. & Domino Concordiae: nunc autem tibi quoque
amicissimo & graecum pariter dedico & latinum, ut
studiosi habeant, quo se in utraque lingua valeant oble-
tare. Tametsi plerisque in locis scriptoris incuria,
aut etiam cura, non parum fuerit corruptus, restitui ta-
men illum, quantum licuit, donec emendatius aliquando
prodierit exemplar. Proinde etsi eum stylo elegantiori
vertere potuissem, nolui tamen longius a graeca disce-
dere pbrasi, etiamsi eam ob causam obscurior nonnun-
quam videri possit: sed mox, ut Graeca cum latinis
fuerint collata, omnia reddentur clariora. Tametsi in
ditionibus quibusdam transferendis, nec mihi ipsi satis-
facere potuerim. Quod quidem non tam culpa propria
quam latinae linguae accidit penuria. Quo pacto enim
ἀποκλειν, λογοποιῖαν, μικρολογίαν ac πεισιρρολίαν aliter
vertere potuissem? Nec ignoro, quaedam esse, quae con-
dictore potius, quam interprete indigeant. Verum uni-
cuique liberum erit iudicare, aut singula pro libito ver-
sere. Tu vero, mi Alberte, benigne graphicam hanc
THEOPHRASTI picturam accipe, & si illam penicillo
imitari nequis, mente saltem diligenter reuolue: nam
praeterquam quod non parum proderit, abunde risum
praebebit, ac multum oblectare poteris &c. Epistolion,
quod Joannes Franc. Pico Mirandulae Comes, Bili-
baldo

baldo Pirckheimero scripsit, cum illi THEOPHRASTVM mitteret graecum, legitur in Bilib. Pirckheimeri *Operibus* a Melchior. Goldasto Haiminsfeldio, *Francof.* 1610. in fol. editis, p. 212. Cum id paulo sit brevius, in lectorum gratiam haec adiciamus:

Magnifico Domino Bilibaldo Pirckheimero Norimbergensi, amico & uti fratri.

Salus. En Tibi THEOPHRASTI characteres exscriptos graece. Reliquae iam debitum ex tua ephemeride. Si castigatius volumen fortasse desideraris, culpabis librarium, dabisque simul veniam mihi nunc in Italiae crebris magnisque tumultibus occupatissimo, cui per assiduas molestiarum moles, non licuit libellum per se percurrere, ne dum ad exemplar perpendendo confarret. Vale, Mirandulae die VIII. Septemb. 1515.

In iisdem Bilib. Pirckheimeri *Operibus*, exstat etiam *praefatio*, & latina *characterum expositio* p. 214 fqq. Nostrae editioni textus THEOPHRASTI praemititur graecus. Non vero omnes, quos THEOPHRASTVS conscripsisse dicitur *characteres*, in hac editione reperiantur, sed quindecim tantum modo priores.

De THEOPHRASTO, erasio, vid. Diogenes Laertius *Vitar. philosophor.* L. V. Segm. XXXVI. p. 288. edit. Marc. Meibomii, Joannis Meursii THEOPHRASTVS, siue *de libris THEOPHRASTI, qui iniuria temporis interciderunt, liber singularis, Lugd. Bat.* 1640. in 12. & in Jacob. Gronovii *Thesuro Antiquitat. graecar.* Tom. X. col. 621. fqq. Christophor. Augusti Heumannii *Lebensbeschreibung des THEOPHRASTI und von dessen Characteribus ethicis*, in *Actis Philosopher.* P. XVII. p. 661 fqq. P. C. Passerat *parallele de THEOPHRASTE & de la Bruyere*, in *Mercur de France* 1732. Janv. p. 78 fqq. Joan. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. III. Cap. VIII. p. 234 fqq. vbi, in primis p. 239. varias *characterum* editiones adducit. Optima hodie censetur, quamvis raro extra Angliam

Angliam inueniatur, editio, quae hoc prodit titulo :
 ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ χαρακτήρες ἠθικῶν. THEOPHRASTI
Characteres ethici. Graece & Latine. Cum notis &
emendationibus Isaaci Casauboni & aliorum. *Accedunt*
Jacobi Duporti Praelectiones iam primum editae.
 Graeca cum vetustissimis MSS. collata recensuit, & no-
 tas adiecit Petrus Needham, S. T. B. Coll. Div. Joh.
 Cantab. Socius. Cantabrigiae Typis academicis Im-
 pensis Cornelii Crownfield, celeberrimae academiae Ty-
 pographi 1712. in 8. mai. pp. 113. & 474. si prae-
 missa, & indicem exceperis. Illius editionis textus;
 bis Lipsiae, anno 1726. & 1751. in 8. repetitus fuit,
 cui Fridericus Gotthilf Freytag, pater meus, *differ-*
sationunculam praemisit, ubi de THEOPHRASTO eius-
 que *characteribus* exposuit. E versionibus, praeter
 notissimam illam gallicam, quam Joannes de la
 Bruyere conscripsit, ad manus nobis est anglica, hoc
 titulo insignita: *The moral Characters of THEO-*
PHRASTVS. *Translated from the Grek, with notes.*
So which is prefix'd A Critical Essay on characteristic-
writings. By Henry Gally M. A. Lecturer of St.
 Paul's Covent-Garden, and Rector of Wanden in
 Buckinghamshire.

Respicere exemplar vitae morumque iubebo

Doctum imitarem, & viuas hinc ducere voces.

Hor. in art. poet.

London printed for John Hooke, at the Flowerde-luce
 over-against St. Dunstan's Church in Fleet-Street,
 1725. in 8. mai. pp. 290. si dedicationem, praefat-
 tionem, & indicem omiseris. Teutonica, quam cum
 praefatione, & obseruationibus variis in lucem emisit
 M. Godofred. Ephraim Müller tit. *Spiegel menschl-*
icher Sitten aus dem griechischen des THEOPHRAST:

Inspicere tanquam in speculum, in visas omnium

Iubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.

Terentius Adelph. III. 4.

Dresden und Leipzig bey Friedrich Heckel und Compa-
 gnie 1737. in 8. form. mai. pp. 64.

Tom. II.

Qq

CXXCI.

CXXCI.

MΙΧΑΗΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΑΙΟΥ Παροιμια.
 Centuriae XXI. Prouerbiōrum. Ex opti-
 mis Auctōribus Graecis collectae a MICHAEL
 APOSTOLIO, *Byzantino*. Cum V. C. Petri Pan-
 tini Tiletani, versione & notis ipsius ac aliorum
 doctorum, quibus adagia illustrantur & suis aucto-
 ribus assignantur. Cum indicibus locupletibus.
 Item Patriarchae Georgii Cyprii Prouerbia. *Lug-*
duni Batauorum, apud Joannem & Danielem Else-
vier MDCLIII. (1653) in 4. pp. 387. si praemissa
& indicem exceperis.

Non aliam ob causam, titulum adscripsimus libri,
 quem ipsi possidemus, quam, ut suam illi sententiam,
 cum veritate minus congruere intelligant, qui cum
 Joanne Alberto Fabricio in *Biblioth. graec. L. III.*
Cap. VIII. p. 285. Auctore der Merkwürdigkeiten
der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 132.
 aliisque istius libri inueniri exemplaria negant, quae
 annum 1653. prae se ferunt. Reliqua enim exempla-
 ria annum 1619. ob oculos ponunt. Conf. Gottl. Stol-
 les *Historie der Gelahrheit, Jen. 1736. in 4. p. 102.*
 Casimir. Oudini *Commentar. de scriptor. & scriptis*
ecclesiastic. Tom. III. col. 2514. Thesaurus biblio-
thecalis Tom. II. p. 102. Cl. David Clement *Biblio-*
sheque historique & critique des livres qui sont diffici-
les à trouver Tom. I. p. 432. sqq.

CXXCII.

FRANCISCI PORTI Cretensis, Commentarii in
 PINDARI Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia.
Apud Joannem Syluium. M. D. LXXXIII. (1583)
in 4. pp. 163. si titulus & epistola dedicatōr. non
fuerit numerata.

Joan-

Joannes Syluius officinam suam typographicam, constitutam habuit *Geneuae*. Librum in rarioribus esse collocandum, verba docere videntur, quae leguntur in *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 469. Post patris FRANCISCI PORTI, cretenensis mortem, illum commentarium in lucem emisit Aemilius filius, & *illustrissimis ac benignissimis celeberrimae reip. bernensis Dominis* dicauit. Commentario praemittitur PINDARI *vita* & Isaaci Hortiboni (Casauboni) in FRANCISCI PORTI, cretenensis, Commentarios in PINDARVM *post eius obitum editos epigramma* graecum. Non solum Erasmo Schmidio, sed etiam Richardo West & Roberto Wested, qui splendidam PINDARI editionem, *Oxoniae e Theatro Sheldoniano* an. 1697. in fol. in lucem emiserunt, isti commentarii incogniti fuisse videntur. *Adnotationes in VI. odas priores olympias*, manuscriptas, in bibliotheca adseruari regia dresdensi, testantur *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* l. cit. p. 465.

Omnia quae ad PINDARVM, varias eius editiones, versiones, & commentarios spectant, plurimis exposuit verbis Jo. Alb. Fabricius *Bibliothec. graec.* L. II. Cap. XV. p. 551. sqq. quibuscum conferrentur, quae Thomas Magister, FRANC. PORTVS, Benedictus Aretius, Michael Neander, Erasmus Schmidius Nicolaus Sudorius, & Joannes Benedictus, in suis PINDARI editionibus, & commentariis, *de vita* PINDARI tradiderunt.

FRANCISCVS PORTVS cretenensis, graecae linguae in Italia instaurator, Ferrariae primum, & postea *Geneuae* linguam graecam docuit, & editis in graecos scriptores commentariis & Observationibus, immortalitatem hominis adeptus est. Diem obiit supremum anno 1581. aetatis anno LXX. Vid. Jos. Simleri *Biblioth.* p. 206.

Q q 2

PLAUTVS diligenter recognitus, per PHILIP-
PVM BEROALDVM. in fol. folior. 255.

Praemisit PHILIPPVS BEROALDVS, bononien-
sis, ad Clarissim. discipulum Ladislaum varcimbergen-
sem epistolam. Partem illius exhibuit Michael Mait-
taire in *Annal. typogr.* Tom. II. p. 164. not. (c).
Nos vero lectoribus nostris non iniucundum fore
arbitramur, vbi illam heic adposuerimus integram.

*Sicut boni venatoris est in saltu venatico feras in-
daganter ex latibus excitare, ita industrii professoris
est in filua litteraria solerter mendas excutere. Et sicut
nulli venatori culpae fuit non omnes feras coepisse, ita
nulli professori dandum vitio est non omnes mendas ex-
cussisse. cum non cuncta sed plurima repurgasse habun-
de sit satis. nam maculae haud parum multae iam pri-
dem infederunt inueteraruntque, in voluminibus com-
plusculis, quae deleri non queunt, suntque ineluibiles.
Valerius Probus primae notae grammaticus exemplaris
antiquorum emendare atque adnotare Aeorum saeculo
curauit, soli huic nec ulli praeterea grammatices par-
ti deditus. Ego quadamtenus Probum emulatus scri-
ptores classicos emaculare et pro virili parte mendis re-
purgare contendo. Quod cum in plerisque aliis iam pri-
dem, tam nuper in PLAVTO feci, cuius cum fabulas
hoc est Latinae linguae delicias enarrarem, operam dedi
et quidem operosam, ut ab Impressore nostro Benedicto
formatus veniret in manus studiosorum emaculatio-
riorque, quam antebac aliubi sit formis excusus.
Hanc autem nouissimam recognitionem Plautinam, et
sub tuo nomine publicarem, tibi que nominatim hac epi-
stola dedicarem mi Ladistae Varticbergensis horti-
menta non pauca inuitarunt. Et illa cumprimis, quod
in contubernio meo degis causa studiorum politionisque
litteraturae, quod mihi es factus, ut vulgo dicitur, com-
pater, quod Plautinae elegantiae studiosum te cognoui.*

Ad

Ad haec familia Vartimbergensis non minus coop-
 rata inter praeteras, Boemiae quom famigerata multis
 abhinc annis a me colitur diligiturque, ex qua frater
 tuus Joannes Scholasticorum elegantissimus ad capien-
 dum ingenii cultum iam pridem huc concesserat, fuerat-
 que nostrae sectae affectator frequens & vigilax. qui
 mihi germana quasi quadam benevolentia & religiosa
 necessitudine est copulatus quem amabilissimum comis-
 sissimum liberalissimum non minus municipes mei, quam alie-
 nigenae experti sunt. Tu vero mi Ladislav vadis per
 fraternam vestigia, agisque scholasticum munificum ac
 amabilem. Tu probus, modestus, officiosus, atque ingenue
 simplicitate sincerus. Tu, quod boni discipuli specimen
 est, praeceptorem amas & colis. Dasque operam ut
 Dolatarii nostro levigatus expolitusque in patriam ad
 genitales terras post peracta litteratoria stipendia possis
 cum laude remigrare. Cape itaque bilava vultu hoc
 quicquid est manusculi, & PLAUTVM mea castigatiore
 minus in sincerum relego translege, perlege continenter
 hoc deliciasolum tuum. Hoc enchiridion, nullus dies praec-
 tereut sine Plautina lectione non restudiceo non formici-
 no gradu, sed militari & pleno discurre per Plautinos
 campos, si cupis optatam metam contingere. Si vis esse
 tuum in sermone quotidiano tum in epistolis formandis
 elegantiar venustiorque. Scito hominem insulsam fore
 vac inuenustum, qui neque sale neque lepore Plautino
 conditus existerit. Vale & Doctorem eundemque com-
 patrem tuum mutuo dilige.

Fieri non potuit, quin labeculae quaedam, minutuli-
 que errores, per incuriam ministri excusoris irreperens,
 Talia praestare nec volo, nec debet, nec possum.

Cum in *Amphitryone* & *Aulularia* quaedam desunt,
 a duobus visis doctis istae lacunae suppletae fuerunt.
 Leguntur ista supplementa in nostra editione, in fine
Truculenti. Fridericus Taubmanus illa suae editioni
 adiecit, & quidem primum ab Anonymo compositum
 p. 1271-1277. edit. 1605. in 4. secundum quod An-

coniunt Vrceum Codrum, lepidi ingenii ~~virtutem~~, aucto-
rem habet p. 1280-1283. Vitus quidam Werlerus,
ob hoc supplementum, tale in Codri honorem scripsit
epigramma :

Ad PLAVTVM

*Ante erat informis tota haec tua, PLAVTE, fabella
Non secus ac miris corpora secta modis,
Nam capiti finem cariosa absumperas aetas,
Neu posset longa posteritate frui.
Haud tulit hoc Codrus: Codrus doctissimus ille
Mox facili amissas carmine reddit opes,
Ac lacerata boni passim monumenta Poetae
Legit, & effigiem iussit habere suam.*

Inuenitur illud in editione *Aululariae*, quae hoc
prodiit titulo, litterarum charactere gothico excri-
pta: *PLAVTI lepidissimi poetae, Aulularia, ab Anto-
nio Codro Vrceo, utriusque linguae doctissimo, prae-
sunt formae diligenter restituta; illius enim suis antea
desiderabatur.* Lipsiae per Melchior. Lotter. 1513.
in fol. Vid. *Matapaniana ou Memoires litteraires bi-
sodiques & erudiques du Duc de Matapanus Tom. II.
à la Haye 1740.* in 8. p. 331. Conf. etiam de hoc Co-
dri supplemento varsum CXXII. Eminentissimi A.
M. Gardin. Bibliothecarii *QVIRINI. Specimen varias
litteraturae, quae in vrbe Brixia eiusque ditone paullo
post typographiae incunabula florebat P. I. p. 45. sqq.*
In fine nostri codicis, haec adscripta a Typographo
leguntur verba: *Impressum Bononiae. per Benedictum
Hectoris Bibliopolam Impressoremque. Diligentissimum.
Recognitum repastinatumque a PHILIPPO BERGAL-
DO Curiose ac Vigilanter. Anno Salutis M. D. tertio
(1503) Cal. Decemb.* Admodum raram esse editio-
nem, ex eo conicimus, quod a nullo eorum, qui in-
dices editionum *PLAVTI* composuerunt, illa memo-
rata fuerit. Mentionem illius fecerunt Michael
Maittaire l. cit. & Nicéron in *Memoires Tom. XXV.
p. 387.* Omnium princeps *Comoediarum PLAVTI
XX.* editio est, quam Georgius Merula alexandrinus

statielensis, vir, seculo XV. ad finem vergente, inter humanarum litterarum Professores magis nominis, *Venetis* 1472. in fol. euulgavit. Eius in fine haec legi verba: *Plautinae Comoediae XX. Georgio Alexandrino emendatore; de cuius eruditione & diligentia iudicent legentes. Impressae opera & impendio Joannis de Colonia Agrippinensis atque Vindelini de Spira. Venetiis MCCCCLXXII.* Nicolao Throno *Principe iucundissimo & duce felicissimo*, testatur Mich. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 314. Vid. de Georgii Merulae in *PLAVTI* meritis, eminentissimi *QVIRINI Specimen variae litteraturae brixienfis*, P. I. p. I. sqq. vbi. & aliae editiones *PLAVTI* vetustae, insigni cura atque solertia describuntur. Legi praeterea de *PLAVTO*, eius comoediis, earumque editionibus, & virorum doctorum, in illas commentariis, merentur Jo. Philippi Parei *Dissertat. de vita & scriptis M. ACCII PLAVTI*, quae praemissa est *PLAVTO*, a Petro Danetio Presbytero constantiensi, *in usum Delphini*, Paris. 1679. II. Tom. in 4 edito. Joachimi Camerarii *Dissertatio de Fabulis plautinis* eidem editioni, *in usum Delphini* praemittitur, & Frideric. Taubmanni editioni *Viteberg.* 1612. in 4. adicitur. Casp. Sagittarii *Commentatio de vita, scriptis, editionibus, interpretibus, lectione, atque imitatione, PLAVTI, Terentii, Ciceronis*, *Altenb.* 1671. in 8. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca latina* Tom. I. Libr. I. Cap. I. p. I. sqq. Tom. II. p. I. sqq. Jo. Nicol. Funccii *Tractatus de adolescentia linguae latinae*, *Marburg.* *Cattor.* 1723. in 4. Cap. III. §. I sqq. p. 106. sqq. Gottfr. Ephr. Mulleri *historisch-critische Einleitung zu nöthiger Kenntniß und nützlichem Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller*. P. II. Cap. I. p. I. sqq. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 18. sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu Dresden* Tom. I. p. 90. sqq. 103. sqq. 120. 127. sqq.

De PHILIPPO BERO ALDO, seniore, bononiensi vid. quae supra Tom. I. p. 255. sqq. Tom. II. p. 889. diximus.

CXXCIII.

Liber de re rustica M. CATONIS Lib. I.
 M. TERENTII VARRONIS Lib. III. L. IV-
 NII MODERATI COLVMELLAE Lib. XII.
 Eiusdem de arboribus liber separatus ab aliis, qua-
 re autem id factum fuerit; ostenditur in epistola
 ad lectorem. PALLADII Libr. XIII. De duo-
 bus dierum generibus: simulque de umbris, &
 horis, quae apud PALLADIUM, in alia epistola ad
 lectorem. Georgii Alexandrini enarrationes pri-
 scarum dictionum, quae in his libris CATONIS:
 VARRONIS: COLVMELLAE. *Aldus. Hos li-
 bras Pontificis etiam Leonis decreto, nequis alius vs-
 quam locorum impune imprimat, cautum est. in 8.
 form. mai. folior. 308, si folia 32, priora non
 fuerint numerata.*

Quamuis *Scriptores rei rusticae*, reliquis auctorum
 editionibus, quae ex aldina officina prodierunt, paullo
 sint frequentiores; haec tamen editio, inter eos
 quoque libros referri debet, qui non semper biblio-
 philis se offerre solent. Praemittitur Leonis X. *privilegium, datum Romae apud sanctum Petrum, sub an-
 nulo Piscatoris. Die XXVIII. Nouembris M. D. XIII.
 Pont. primo anno.* Subscripsit illi nomen Petrus
 Bembus. Jucundus veronensis in *praefatione* ad Leo-
 nem X se libros *de re rustica*, summa sua in illos be-
 neuolentia, cum antiquis contulisse exemplaribus, ad-
 curateque emendasse, ait, adhibito tamen iudicio ami-
 corum, & doctorum hominum. Aldus Manucius du-
 plicem *praefationem* praemisit. In priora rationem
 reddit, cur alius COLVMELLAE librorum ordo, in
 hac editione, quam in aliis, adhibitus sit editionibus,
 id quod Jucundi diligentia factum esse scribit. In
 posteriore de duobus dierum generibus, scilicet de
 diebus

diebus, qui in XXIII. & de illis, qui in XII. partes diuiduntur, nec non de horis, quae apud PALLADIVM occurrunt, potissimum agit. Post haec *praefationes*, collocatus conspicitur *erratorum typographicorum catalogus*. Haec autem omnia 9. foliis absoluuntur. Jam nouus & quidem talis sequitur titulus: *Libri de re rustica M. CATONIS Lib. I. M. TERENTII VARRONIS Lib. III. L. IUNI MODERATI COLVMELLAE Lib. XIII. PALLADII Lib. XIII.* Aldus. *Hos Libros etiam, Pontificum Alexandri, Iulii, ac Leonis demum decretis, nequis alius usquam, locorum impune imprimat, cautum est.* Primum loco, se offert lectorum oculis, Georgii (Merulae) alexandrini, *ad Petrum Priolum M. filium* uenerata epistolon, quo illi *enarrationes suas breuissimas, praeclararum uocum, quae in scriptoribus rei rusticae inueniuntur, consecrat.* *Enarrationes* istas sequitur, eiusdem Merulae, *ad Bernardum Justinianum, Equitem & senatorem facundissimum praefatio*, quae ex editione *Scriptor. rei rusticae iensonianae 1472. & bononiensi 1494.* transcripta fuit, & ad CATONEM & VARRONEM pertinet. Excipit illam *Capitulum*, in quae libri *de re rustica* diuiduntur, *index*. Haec omnia folia 25. complent. In fine codicis haec leguntur uerba: *Venetiis in aedibus Aldi & Andreae Joceri Mense Maio M. D. XIII. (1514).* Prima sine dubio editio est, quae ex officina aldina prodiit, eam enim quae in *Catalogo Bibliothecae hulsianae Tom. III. p. 282. num. 4072. anno 1513. in 8.* prodiisse memoratur, errori obnoxiam esse credimus, in quem *Catalogi* compilator, forte *privilegii* subscriptione anno 1513. facta, inductus fuit. Repetita editio *veneta aldina* fuit, *Venetiis* anno 1533. in 8. vid. *die Merkwürdigkeiten der kömigl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 76.*

Conf. de *Scriptoribus rei rusticae* & diuersis eorum editionibus, Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. lat. L. I. Cap. II. p. 18. sqq. Cap. VII. p. 80. sqq. L. II. Cap. VII. p. 342. sqq. L. III. Cap. III. p. 533. sqq.*

Tom. II. p. 20. sqq. p. 471. sqq. Tom. III. p. 64. sqq.
 Gottfr. Ephraim Müllers *historisch critische Einleitung*
zu nöthiger Kenntniß und nützlichen Gebrauche der al-
ten lateinischen Schrifsteller P. II. Cap. II. p. 39. sqq.
Prolegomena editioni lippsensi nitidae, mox memoran-
dae, praemissa, die Merkwürdigkeiten der königl. Bi-
blioth. zu Dresden l. cit. p. 73. sqq.

CXXCV.

Libri de re rustica M. CATONIS Lib. I. M.
 TERENCEII VARRONIS Lib. III. L. IVNI
 MODERATI COLVMELLAE Lib. XII. Eiusdem
 de arboribus liber separatus ab aliis. PALLADII
 Lib. XIII. De duobus dierum generibus, simul-
 que de ymbris & horis, quae apud PALLADI-
 VM. Index omnium fere rerum, quae in his
 libris scitu dignae leguntur. Index graecarum
 dictionum. Enarrationes priscarum vocum per or-
 dinem litterarum digestas. *Basileae ex officina*
Joan. Heruag. Anno M. D. XXXV. (1535) in 8-
form. mai. folior. 295. si praemissa folior. 52. ex-
eperis.

Ad *aldinam*, haec editio expressa est. *Privilegium*
 tamen Leonis X. Jucundi veronenensis, & prior, quam
 memoravimus, Aldi *praefatio* omissa fuit. *Enarra-*
tiones priscarum vocum, quae in Scriptoris rei rusticae
reperiuntur, adlatæ quidem, sed per ordinem alphabeti
 dispositæ, Georgii autem Merulae, Alexandrini Sta-
 tilei, *praefationes* abiectæ fuerunt. De nouo huic
 editioni accessit, *rerum fere omnium, quae scitu dignae,*
in rusticis scriptoribus leguntur, index sane copiosus, &
graecarum dictionum index. Conf. Michael Maittaire
Annal. typogr. Tom. II. p. 824.

Omnium

Omniū optima & splendidissima, nostra aetate
 censetur editio, quae Lipsiae 1735. H. Tom. in 4.
 form. nūi. eunigata fuit. Tom. I. eiusmodi praefi-
 xus est titulus: *Scriptores rei rusticae veteres latini,*
 CATO, VARRO, COEVMELLA, PALLADIVS, qui-
 bus nunc accedit VEGETIVS de Mulo-medicina &
 GARGILII MARTIALIS fragmentum cum editioni-
 bus prope omnibus & Mss. pluribus collati Adiectae no-
 tae virorum clariss. integrae tum editae, tum ineditae,
 & Lexicon rei rusticae curante Jo. Matthia Gesnero,
 Eloqu. & Poes. P. P. Goetting. Lipsiae Sumtibus Cas-
 spari Friesch MDCCXXXV. pp. 858. si folia 5.
 priora & praemissa pp. 56. non fuerint numerata.
 Tomus II. qui a p. 859. inchoatur & ad p. 1316. si
 folia exceperis 5. priora, & indicem pp. 159. vsque
 excurrit, talem prae se fert titulum: *Scriptores rei*
rusticae veteres latini Tomus alter in quo PALLADIVS
VEGETIVS de Mulo-medicina GARGILII MAR-
TIALIS fragmentum cum editionibus prope omnibus &
Mss. pluribus collati Lexicon rei rusticae atque conti-
nentur curante Jo. Matthia Gesnero Eloqu. & Poes.
P. P. Goetting. Lipsiae Sumtibus Casparsi Friesch
MDCCXXXV. Recensio vid. in Actis eruditior,
 lipsiens. anni 1735. p. 226. sqq.

CXXCVI.

C CRISPI SALVSTII de coniuratione Sergii
 Catilinae historia nuper ad Aldi Manutii
 Archetypon. quam diligentissime & emendata &
 impressa. in 4. folior. 27.

Praecedunt SALLVSTII librum I. Testimonium
 estimati codicis per Aldum, ex epistola eius praeliminari
 2. Excerptum ex libris Petri Criniti de historicis ac-
 ratoribus latinis. 3. CRISPI SALVSTII oratoris cla-
 rissimi vita. Ista editio, si duo folia priora exceperis,
 ris,

ris, litteris romanis exscripta est. In fine illius typographus haec adposuit, cum suis insignibus, verba: *Impressum Lyptzk per Jacobum Thanner Herbipolitanum Anno dni. Millesimo quingentesimodecimo septimo (1517).* Joan. Henric. Leichius in *Annal. typograph. lipsiens.* p. 98. not. k. SALLVSTIVM de *conjuratone* Catilinae anno 1518. prodiisse scribit, quae forte haec nostra editio est. Eodem anno 1517. ex aedibus Valentini Schumanni, teste Leichio l. cit. prodiit C. CRISPI SALLVSTII de bello iugurthino liber, ex *secunda recognitione ad Aldi Manutii arebetypon* in 4.

CXXCVII.

PVBLLI VERGILII Bucolica, Georgica, Aeneis cum Seruii commentariis accuratissime emendatis, in quibus multa quae deerant sunt addita. Graecae dictiones, & versus vbique restituti. Sequitur Probi celeberrimi Grammatici in Bucolica & Georgica commentariolus non ante impressus. Ad hos Donati Fragmenta, Christophori Landini & Antonii Mancinelli Commentarii, in 8. form. mai.

Editio nitida & rara, quam amicus bibliophilus casellensis, cognitam nobis reddidit, haec in fine verba adscripta habet: *Veneriis excusi M. D. VII. (1507) die ultimo Junii Lauretani Principis anno sexto. Bernardus Stagninus Impensam fecit. Joannes Baptista Egnatius Venetus emendavit &c.* Codex nonnullis figuris, ligno incisus, passim ornatus est, & Michaelis Maittaire notitiam effugisse videtur.

CXXCVIII.

P VIRGILIUS, MARO, Pauli Manutii Adnotationibus, in libri margine ob studiosorum commodum adscriptis, illustratus. *Venetis apud Paulum Manutium, Aldi F. M. D. LVIII. in 8. folior. 243.*

Et raritate & nitore se commendat editio intuentibus, quam Paullus, Aldi filius, Manucius, Torquato Bembo, Petri filio dicavit. Inter editiones VIRGILII, quae mortuo Aldo Manucio, ex officina typographica aldina, a filiis Aldi euulgarae fuerunt, haec sine dubio *sertis* est. *Primam* censemus, quae anno 1541. in 8. formae maioris fol. 219. prodit. *Secunda, post omnes omnium editiones, accurate emendata* in 8. fol. 220. annum 1545. in fronte gerit. Utraque describitur in *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 232.* Illius, cuius adscriptimus titulum, mentionem fecit Joan. Alb. Fabricius in *Biblioth. latin. L. I. Cap. XII. p. 212.* Priores editiones omnes epistolam ad Petrum Bembum, Torquati patrem, praefixam habent, in qua Aldus Manucius, Naugerii, laudibus effert operam, quam in emendando VIRGILIO collocauerat. Est autem VIRGILIUS omnium liber primus, qui litteris italicis, quas & *currentes* vocare solent typographi, ab Aldo exscriptus fuit. Accidit id anno 1501. quo liber in 8. excusus fuit. Vid. Jaques Bernard *Nouvelles de la republique des lettres* ann. 1704. Mai p. 521. Omnibus VIRGILII *Eclogis, libris georgicorum, & Aeneidos* in nostra editione praemittitur *argumentum prosaicum*, cui in *Georgicorum & Aeneidos* libris, *poetica* accesserunt *argumenta*; haec ab Anonymo, illa Modestino Jurisconsulto auctore composita sunt. Paulli Manucii *Adnotationes*, margini adpositae, haud adeo magni momenti esse videntur.

Variæ VIRGILII editiones recensentur a Jo. Alb. Fabricio in *Biblioth. latin.* Tom. I. Lib. I. Cap. XII. p. 201 sqq. Tom. II. p. 225 sqq. a Jo. Nicol. Funo-
 cio in *Tractat. de virili aetate latinae linguae, Marburg. Catter. 1727.* Cap. III. §. XLIX sqq. p. 201 sqq. a
 Gottfr. Ephraim. Mullero in *der historisch-critischen Einleitung zu nöthiger Kenntniss und nützlichen Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller* P. III. Cap. XI. p. 169. ab eminentissimo A. M. Cardinale Biblioth.
 QVIRINO in *Appendice ad Michaelis Canensii vitam Pauli II.* §. XII. p. 191 sqq. ab auctore *der Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. II. p. 217 sqq. 232. 237 sqq. 241 sqq. 250 sqq. 264. 270 sqq. 277. sqq. Legi praeterea poterunt praeter
 varias, variorum editorum, *vitas & commentationes de rebus ad VIRGILIVM pertinentibus criticas,*
 Michäel. Barthii *vita* P. VIRGILII MARONIS, *carmine boeotico conscripta, nunc adiecta commentationumcula mythologica-philologica, multis in locis correctior & emendatior edita* a Jo. Frider. Heckelio. *Cygnae 1676.*
 in 4. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 109 sqq. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2825 sqq. Franc. Marie Arrouet de Voltaire *Essay sur la poesie epique* Chap. III. in *Oeuvres* Tom. I. p. 313 sqq. edit. *Dresd.* 1748. in 8.

CXXCVIII.

P VIRGILII MARONIS Bucolica, P. RAMI Eloquentiae & philosophiae Professoris regii praelectionibus exposita: quibus poetae vita praeposita est. Ad Carolum Lotharingum Cardinalem. Parisiis apud Andream Wechelum, sub Pegaso, in vico Bellouaço, Anno salutis 1555. in 8. folior. 82. excepta VIRGILII vita folior. 9.

P. VIR-

P. VIRGILII MARONIS *Georgica* P. RAMI
Eloquentiae & philosophiae Professoris Regii prae-
 lectionibus illustrata, Ad Carolum Lotharingum
 Cardinalem. *Parisii, apud Andream Wechelum,*
sub Pegaso, in vico Bellouaco: Anno salutis 1556.
Cum privilegio regis in 8. pp. 367.

Abſit a nobis, vt libros inter raros referamus, quos
 ſemel, iterum, ſaepeſque in lucem editos eſſe probe
 nouimus. Haec vero editionem, primam niſi falli-
 mur, eſſe omnium cenſemus, quam RAMVS e ſuis
 praelectionibus euulgauit, quamque proinde paullo ce-
 teris rariorem eſſe ſtatuiſus. Litteris vtetque liber
 exſcriptus eſt nitidiſſimis, & quod miramur, neque
 a Michaele Maittaire, neque a Joan. Alb. Fabricio,
 nec a Nicerono, nec ab aliis, quos propterea exolu-
 imus, ex hac editione commemoratus fuit. *Bucolicis,*
 PETR. RAMVS praemiſit *vitam VIRGILII* ſatis pro-
 lixam. Ab vberiore recenſione nos abſtinemus, cum
 liber omnium fere teratur manibus. Quale vero huic
 RAMI labori pretium ſtatuumdum ſit, verba lectores
 docere poterunt, quae leguntur in *Merkwürdigkeiten*
der königl. Bibliothek zu Dresden Tom. II. p. 301. *Vnter*
den Wekweiſen vnd Rednern mag RAMVS noch eher
eine anſehnliche Stelle verdienen haben; allein in der Critic
bleibt er weit zurück. Seine Anmerkungen berühren
die ſchwerreſten Stellen nicht, oder ſind gemein, vnd ſei-
nen Vorgängern abgeborget. Taubmann hat ihn in vn-
ſern Exemplaren der Frankfurter Editionen in ſeinen
geſchriebenen Randgloſſen mehr als einmal geſtriegelt,
vnd Henr. Stephanus in der Vorrede ſeiner zweyten
Edition VIRGILII, die von RAMO in demſelben
geſuchten Syllogiſmos verlachet.

De PETRO RAMO vid. *Scriptores*, quos Tom. I.
 p. 509 ſqq. excitauimus, cum illius *orationem initio*
professionis anno 1561. habitam recenſeremus.

CXC.

PUBLII VIRGILII MARONIS Opuscula cum familiari expositione. Culex, Dire, Aethna, Cyris, Moretum, Ortulus, Vir bonus, de ludo & ira, de liuore, de vino & Venere, de littera y, Copa, Rose, Est & non, De etatibus animalium, De erumnis Herculis, de musarum inuentis, de cantu syrenarum, de die festo, de fortuna, de Orpheo, de seipso, de speculo, de vnda congelata, de iride, de quatuor temporibus anni, de ortu solis, de signis coelestibus. in 4. folior. 84.

Editionem oppido raram, litteris romanis Joannes Knoblouch civis argentiniensis impressit V. Kal. Mai. Anno salutis cristiane M. D. IX. (1509) Commentarius Domitium Calderinum refert auctorem. In fine adiectus est *index vocum opusculorum* VIRGILII haud adeo luculentus. Michaeli Maittaire, aliisque haec editio *opusculorum*, quae VIRGILIO tribuuntur, seorsum excusorum, incognita fuit.

CXCI.

Elegantes variorum Virgilio - Ouidio - Centones de Opificio Mundi, Christo Deo, Deique Matre, SS. Francisco & Car. Borromaeo. MD. LXX. XVII. (1617) a Raphaelae Sadelero imaginibus exornati, & *venum propositi Monaci*. in 8. pp. 99.

Libellus nitidissimus, duplici ornatus est titulo, altero quem adscriptissimus aere expresso, altero a typothetis, hisce verbis concepto: PROBAE PALCONIAE *Foeminae Clariss. Centones. De diis Deipara*
Laure-

Christiana. Quidam - Cento. ex Lib. Memorab. S. R. P. O. L. A. Veronenſi Juris. Concinnatoe. Rurſum de diuo Franciſco Virgilio - Cento. De diuo Carolo. Pont. Med. Virgilio - Cento BERNARDI BRVSCI Veron. Gen. Reg. Lat. Ludus in ſecult Amorum inimicum Amoris diuino: CAROLI SCRIBANII ſocietate Joſu. Primam in collectungula oppido rara, occupant locum PROBÆ FALCONIÆ Fœminæ clariff. Centones hoc eſt Carmen ex diuerſis Virgilio verſibus & homiſtichis confartitatum, continens deſcriptionem veteris & noui Teſtamenti, quod præcedit tale epigramma:

In Centones virgilianos.

*Cum ſeſe andino iactantem Cypſida uoſe
Vidit cum nato quæ regis oſtra ſad;
Æquis ait noſtrum dabit iſto carmine natum?
Aut hoc aut nulla debet hic ore cani.
Aetneam ne ſuum legat illo in carmine Cypris?
Et meus in verſu ſordidiore ſuet?
Ite agite, & veſtram Muſæ reuocate Maronem,
Vt meus hoc ipſo filius ore ſonet.
Dabit & Elyſius iterum Maro ſurget ab oris,
Et canit ad iuſſas, maxima virgo, tuos.*

Epigramma excipit Raphaelis Sadeler ſereniff. Bqiorum Principis Chalcographi epiſtola dedicatoria, ad Sigifmundum, Auguſtini Canonicoꝝ Præſulem, ſcripta Monaci Calendis Septembr. 1617. in qua nonnulla de variis Centonum & græcorum & latinorum auctoribus expoſuit. Sunt quidem inter viros doctos, qui Centones virgilianos, cum Iſidoro hiſpalenſi Cap. V. p. 51. Thoma de Simeonibus, aliisque ad VALERIAM FALCONIAM, ſive, vt rectius quidem ſcribitur FALTONIAM PROBAM, Adelfii Procoſ. vitorum referunt, ſed omne aliud ſtatuendum, & auctorem FALTONIAM PROBAM, & VALERIA PROBA diuerſam, ciuem hortanam eſſe, quæ ſecu-

lo III. aetate vixerit, & *Centones* post Ann. Chr. 393. composuerit, multis argumentis euincere contendit Justus Fontanus in *Antiquitatibus Hortae Coloniae, Rom. 1723.* in 4. L. II. Cap. I. II. III. IIII. Conf. Laetii Bisciolae *Florae. subscriuar.* Tom. I. *Ingolstadt. 1611.* in fol. L. IIII. Cap. IIII. col. 257 sqq. ubi de *Centonum* auctoribus agitur, & a Julio hortino, iam obseruatum esse dicitur, *PROBA* fuisse hortinam. Bernardus a Montfaucon in *Diario italico Paris. 1702.* in 4. Cap. III. p. 36. refert, quod Mutinae in monasterio S. Benedicti padoligonenfis, codicem viderit seculo X. exaratum, qui praeter alia, *PROBAE FALTONIAE carmina* complexus fuerit, ad quorum calcem haec legerit verba: *PROBA uxor Adelphi, matris Olibrii, & Aliepii (Alypii) uxoris Constantini (Constantii) Imperatoris bellum aduersus Magnentium conscripisset, conscripsit & hunc librum.* Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. k p. 389 sqq. Andr. Christ. Eschenbachii *Dissertat. de poetis Christianis sacris* Sect. II. §. XIII. in *Dissert. academicis*, p. 104 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. I. Cap. XII. p. 220 sqq. Tom. II. p. 304. ubi variae recensentur editiones, inter quas haec *maxacensis* non inuenitur. Omnium prima est editio, quae teste Michaeli Maittaire Tom. I. p. 315. titulo: *Ausonii Paeonii Poetae discretissimi Epigrammatum libri: PROBAE CENTONAE clarissimae feminae excerptum e Maronis carminibus ad testimonium veteris nouique Testamenti opusculum. Ouidii Consolatio ad Liulam: Calphurnii Bacolicum carmen: Publ. Greg. Tiferni Hymni & alia Poemata.* Venetiis, non addito Typographi nomine, 1472. in fol. prodiit. Quae Mich. Maittaire in nota subiecta 4. de editione rarissima adnotauerit, haec talia sunt. *Sine Typographi nomine. Ad Lectorem. O Musarum cultor quisquis es, Ausonii Paeonii epigrammatum libellam intuens, quanta fuerimus sedulitate vsi in his, quae tum ad graecarum, tum ad latinarum litterarum eruditionem*

ditionem sibi etque pertinent, aduertas percantur (precantur) ac Pub. Ouidii Nasonis vatis eminentissimi ad Liuiam de morte Drusi epistolam, PROBÆQUE FALCONIÆ vatis clarissimæ a Diuo Hieronymo comprobatae centoniam: nec non Calphurnii Siculi poetæ Bucolicum Carmen, demumque P. Gregorii Tiferii epigrammaton libellum, vt diligenter perlegas, vehementer etiam atque etiam rogamus. Vale. B. G. (*id est Bart. Girardinus*).

In fine A natiuitate Christi ducentesimæ nonagesimæ quintæ Olympiadis II. VII. Idus Decembres. Venetiis. Et post Bucolic. Calphurnii Anno incarn. Domin. M. CCC. LXXII. (1472). *Ex hac ergo duplici anni designatione simul collata constat Olympiadas esse per quinquennale spatium computandas, aliter enim Computi utriusque ratio non conueniet.* — PROBÆ FALCONIÆ vatis clarissimæ de fidei nostræ mysteriis ex Virgilio Centones. *Tum sequitur hoc Tetrastickon, quod transcripsi, vti ibi legitur, ita sane auendasi, vt sensum satis expiscari nequeam.*

Bartholomæus Girardinus:

Αὐτῶνος fueram solus; ὡν γὰρ τοῦ τε νομοῦ

Ἀρτίφιος γὰρ ἐστὶ τοῦ καὶ Φωσὶ

Τὸν ἑρῶν cum prisca queat renouare vetustas:

Tum Nos antiquis præferet officiis.

PROBÆ CENTONÆ clarissimæ feminae opultulum &c. *In his mira est vniuersæ vocis varietas: PROBÆ FALCONIÆ centona, PROBÆ FALCONIÆ centones, PROBÆ CENTONÆ clarissimæ feminae opusculum. Vox Centona vt mulieris nomen fit, crassissima est ignorantia: Cento & Centones genus est carminis ex variis fragmentis confectum: Centona pro Centone, vt puto barbariem redolet. Is error diu postea apud Typographos remansit, nam in editione parisiensi Joann. Petit ann. 1509. legitur PROBÆ FALCONIÆ CENTONÆ clarissimæ feminae excerptum & Maronis carminibus ad septuaginta veteris no-*

vique testamenti opusculum Cantoper. Inforti etiam fuerunt isti *Censones*, vt multas alias editiones taceamus, *Bibliothecae maximae Patrum* Iugdunensi Tom. V. p. 1218 sqq.

Secundus in libello est, *de diua Deipera lauretina Ouidio-cento*, ex libr. *Metamorph.* FR. POLA veronensi *Juriscons.* concinnante.

Tertio loco invenitur *de diuo Francisco Virgilio-Cento*, FR. POLA *Jurisa.* veronensi concinnante. FRANCISCUS POLA veronensis, poeta non incelebris natus fuit 1568. Jura doquit Patruii diemque supremam obiit anno 1624.

De BERNAEDO BRVSCO siue BRVSCO, apud omnes fere historiae litterariae scriptores altum est silentium. Gente veronensis fuit, & inclauit initio seculi XVII. inter canonicos regulares lateranenses, & praeter hunc de diuo Carolo Borromaeo, *uirgilio-cantorem*, scripsit *radargutionem*, *de anima Traiani*, *ex inferni suppliciis liberata*, *Veronae* in 4. Composuit etiam *elogium gentis Nogarolae*, quod Onuphrii Panuinii opusculo, *de urbis Veronae illustribus viris*, *Veronae* 1621. in 4. praemissum est, & *vitam* Matthaei Bossi, veronens. *Canonici regularis lateranensis*, quae Matthaei Bossi *operibus variis*, a Julio Ambrosino, eiusdem Congregationis canonico *collectis, nunc recognitis & expolitis*, atque per libros in hoc unum corpus *distinctis*, *Bononiae* 1627. in fol. praefigitur. *Elogium* BERNARDI BRVSCI exhibuit Celfus de Rosinis in *Lyceo lateranensi illustrium scriptorum sacri apostolici ordinis Clericorum canonicorum regularium Salvatoris lateranensis elogis*, *Caesnae* 1649. in fol.

CAROLI SCRIBANII inter Iesuitas nomen non incelebre est, qui multis variisque editis scriptis memoriam suam ad posteros transmisit. Bruxellis, patre placentino, matre gandauensi anno 1561. natus, initio in collegio duacensi philosophiae, & in bruxellensi, rhetorices professor fuit. Postea collegiis Iesuitarum

fuitarum Antuerpiae & Bruxellis Rector praefuit,
 omnisque provinciae flandro-belgicae Praepositus
 provincialis constitutus fuit. Diem obiit supremum
 anno 1629. IIX. Kal. Jul. aetatis anno LXVIII.
 Conf. Petri Ribadeneira *Catalogus Scriptorum religio-*
sis Societatis Jesu Antwerp. 1613. in 8. p. 36. Franc.
 Foppens *Bibliotheca belgica* Tom. I. p. 160 sqq.
 SCRIBANI ludus in seculi amorem inimicum amori
 divino, carmine iambico expressus est. In decem
 dividitur sectiones, quarum argumenta haec sunt:
 I. *Non esse seculo fulendum.* II. *emendationem non esse*
differendam in mortem. III. *Petris quidquid hic ma-*
gnum est. IIII. *Inutam esse honorum & dignitatum*
prærogativam, multorum exemplo. V. *Infelici pluri-*
imum Regum magnorumque exitu purpuram sceptraque
docemur contemere. VI. *Dialecticis contemptus*
aeternitate proposita. VII. *Fugae eorum quae seculo*
sperari possunt, iudicio & poenis propositis. IIX. *Ma-*
gna fere ruinae proxima esse, aeternare humilia. VIII.
Aeternam pro brevis poenis remunerationem manere,
virginum docemur exemplo. X. *Comparatio verum se-*
culi huius & alterius.

Talia sunt, quae in hac collectiuncula reperiuntur;
 Omnia figuris nitidissimis a Raphaelè Sadeler, aere
 expressis, exornata sunt. In calce praeter artificis
 insignia, quae testudinem referunt, cum Lemmate: *Sub*
paruo sed meo, haec leguntur verba: *Monachii ex*
formis Aegnae Bergiae viduae. Cum gratia & pri-
vilégio sacrae Caesar. Maieft. Apud Raphaelem
Sadelerum Iconographum Ducelem venalis. Anno
M. DC. XVII.

QUINTI HORATII FLACCI liber carminum primus.

Johannis Honorii Crispi Cubitensis Ode diceles
tetraastrophos ad Lectorem.

Scriptorem lyricum noscere qui cupis
Flectello latiam tangere vel chelyn
Torpentes animos quo reuocet tuos
FLACCI versiculos lege.

Qui princeps lyrici carminis inclytus
Et blandam solitus tendere barbiton
Heroum cecinit gesta ope Palladis
FLACCI versiculos lege.

Qui carpsit vario carmine noxios
Clausit tartareo carcere crimina
Cui fert ecce decus lex satyre & chelys
FLACCI versiculos lege.

in 4. folior. 37.

QUINTI HORATII FLACCI liber carminum se-
cundus folior. 15.

QUINTI HORATII FLACCI liber carminum ter-
tius folior. 32.

QUINTI HORATII FLACCI liber carminum
quartus folior. 19.

*Praemittitur libro primo de HORATII FLACCI
metris ex Nicolao Perotto commentatio. In fine libri
quarti, haec typographi oculis se obiciunt verba:
Impressum Lipcz per Jacobum Thanner Herbipolen-
sem Anno salutis christiane M. CCCC. LXXXVIII.
(1498) die septimo Julii, adpositis typographi infi-
gnibus.*

gnibus. Omnis libri character litterarum gothico
exscriptus est. *Liber Epodon* desideratur. Illum eo-
dem anno seorsum in lucem exiisse testatur Jo. Hen-
ricus Leichius in *Annalib. typographiae lipsiensis* p. 72
cui vero, sicuti & Michaeli Maittaire, *libri odorum*
quatuor priores, incogniti fuerunt.

CXCIII.

QUINTI HORATII FLACCI de arte poetica
ad pisonem. in 4. folior. 16.

Nullum quidem editio litteris gothicis impressa,
loci, anni, & typographi prodit indicium, illam eamem
ex officina quadam lipsiensi, & nisi plane fallimur Jaco-
bi Thanneri prodiisse, omnia testantur. Caratur il-
lam M. Andreas Prepositus Delitzschensis, qui non-
solum hoc *Dicolon distrophon ad Leptem* praemisit:

Dotibus egregiis quamquam natura beavit

Te licet ingenii viribus emineas.

Haud tamen attinges frumentum dulce poetas.

Integri vatis: nec tibi nomen eris.

Præsidium misero balidum ut sensaris artis

Vingue tenus votis conditæ dona vofor.

Nimirum iuuenis callens mediocriter artem

Mancens succedit vatis ille malis.

Sed etiam in fine carmen elegiacum XVII. disticho-
rum, in *Antipætas* adiecit.

623 (1) 623
CPA 189

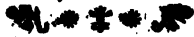
QVINTI HORATII FLACCI Opera cum commentariis. Ode quidem: Carmen Eponon & saeculare: cum docta Antonij Mancinelli: & cum familiari Jodoci Badii Ascensii explanatione. Opus sntem de arte poetica cum eiusdem Ascensii commentariis: ac communi indice in fronte posito. Sermones vero & epistolae cum familiarissima eiusdem expositione & indice post calcem (vt seorsum ligari possint) collocatæ. *Vacuandatur Parrhisus in vico diui Jacobi ab ipso Ascensio. in fol. folior. 135. & 83.*

*Tertia haec est HORATII editio, quae cum commentariis Mancinelli & Ascensii, ex officina ascensiana in lucem exiit. Prima prodierat anno 1503. in fol. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 164. Secunda apud Mich. Maittaire quidem non exstat, illam tamen anno 1511. editam esse, testatur subscriptio epistolae Ascensii dedicatoriae, ad Franciscum de Rouhan lugdunens. *Archidiaconum & Galliarum primatem, nostrae editioni praemissae: Ex officina nostra lituana. Rursus ad XIII. Kalendas Octobres anni M. D. XI. (1511).* Haec tertia, vt ex titulo adlatæ iam patet, in duas dispescitur partes; In prioris partis fine haec leguntur verba: *Impressa sunt haec rursus Q. HORATII FLACCI opera Parrhisus apud Badium. Anno ab humani generis restituta salute M. D. XVI. (1516) ad Calen. Julias.* In secundae vero partis fine, haec lectoribus se obiciunt: *Impressa est tertium haec Horatiana poesis accuratiore ipsius Ascensii in nobilissimo parrhisiorum gymnasio: ad quartum Kalen. Julias. Anni butus M. D. XVI. Vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 289. vbi vero pro gymnasio in subscriptione, legitur collegia.**

Quarta

Quae & omnium optima inter ascensianas censetur editio, quae adiectis Acronis, Porphyriomis, Matthaei Bonfinis & Aldi Manucii *scholiis & commentariis* excusa fuit anno 1519. vid. Mich. Maittaire l. cit. P. 337.

Omnia quae de HORATIO, lyricorum poetarum apud Romanos principe, dici poterant, collecta inuenies, in illius vita, quae sub C. Suetonii Tranquilli nomine circumfertur, & innumeris, HORATII & Suetonii editionibus addita exstat. Legi praeterea merentur, praeter Antonii Mancinelli, Christophori Landini, Petri Gualterii Chabotii, Cornel. Schreuelii, Joannis du Hamel, Stephani Andreae Philippe, Michaelis de Marolles, Abbatis Pellegrini, Philippi Argelati, aliorumque *vitas HORATII*, quas suis *operum HORATII* editionibus & versionibus praefixerunt, Tanaquil. Fabri *chronologia horatiana, seu tempora HORATII per Consules digesta*, quae legitur in Tanaqu. Fabri *Epistolarum* P. II. *Salvur.* 1674. in 4. *epistola* XLVII. *ad Dom. D. Pinetum mimistorum placitorum quaestionem* p. 117 sqq. Cum istam *chronologiam* Andreas Dacier in gallicum conuerteret sermonem, variis in locis mutaret, & nonnullis additionibus auctam Tom. X. *operum HORATII* in gallicum sermonem conuersorum p. 413 sqq. adiiceret, vtriusque & Fabri & Dacierii laborem sub examen vocauit Joannes Masson in libro, quem hoc euulgauit titulo: *Quae HORATII FLACCI Vita ordine chronologico sic delineata, ut vice sit Commentarii Historico-critici in plurima & praecipua partes carminum: quae veris reddantur uicis; nona demittat luce, a praua uindictamque interpretatione celeberrimorum Commentariorum, inoprimis Tan. Fabri, Andreae Dacieri, &c. Studio Joannis Masson A. M. & E. A. P. Lugduni Batavorum apud Andream Dyckhuysen 1708.* in 8. pp. 374. except. praemiss. & indicibus. Lucubrationes suas a Joanne Masson obiectionibus vindicare studuit

duit Andreas Dacierius, edito libello, qui hac ratione inscribitur: *Nouveaux éclaircissements sur les Ouvrages d' HORACE avec la Réponse à la Critique de Mr. Mafson. A Paris, chez Pierre Cot. 1709. in 12.* Respondit illi Joannes Mafson in *Lettre à Mr. de Valincour touchant les nouveaux éclaircissements sur les Ouvrages d' HORACE de Mr. Dacier*, quae exstat in *Histoire critique de la République des lettres* Tom. II. p. 164 sqq. & in *Remarques de Critique contre Mr. Dacier*, quas inseruit eidem diario Tom. III. p. 3 sqq. *Comparationes inter Pindarum & HORATIVM* instituerunt David Blondellus, & Jacobus Follius, quae adiectae sunt Jacobi Palmerii a Grentemésnil pro Lucano *apologiae e scriniis Jani Bertolii editae Lugd. Bat. 1704. in 8. p. 241 sqq. & 369 sqq.* De eo, quod pulchrum est in HORATIO, carminibus differitur in *Estreien sur HORACE*, quod exstat in *Histoire de l'Académie des Inscriptions & belles lettres* Tom. VI. edit. *Amsterd. p. 330 sqq.* De philosophia HORATII, dissertationem conscripsit Jo. Guil. Bergerus, *Vitemb. 1704. in 4.* Praefatio autem de *jurisprudenciae Q. HORATII FLACCI* praemissa fuit a Joan. Georg. Estore, Hambergeri *opusculis Lips. & Jen. 1740. in 8. editis.* De variis *Carminum HORATII* editionibus, veteribus & recentioribus aliisque rebus ad HORATIVM pertinentibus conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca latina* L. I. Cap. XIII. p. 310 sqq. Tom. II. p. 233 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de virili latinae linguae aetate Tractatus* Cap. III. §. XXVIII sqq. p. 229. sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 218 sqq. Gottf. Ephraim Mülleri *historisch-critische Einleitung zu nöthiger Kenntnis und nützlichen Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller* P. III. Cap. XII. p. 365 sqq. Eminentiss. Principis ANGELO MARIAE QUIRINI *Specimen variae litteraturae brixienfis* P. I. p. 78 sqq. *Catalogus editionum Q. HORATII FLACCI ab anno 1476. ad annum 1730. quae in Bibliotheca Jacobi Douglas adferuntur, Londini*

1739. in 4. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth.*
zu Dresden Tom. I. p. 515 sqq. 525 sqq. 536 sqq.
545 sqq. 559.

De Antonio Mancinello, veliterno, vid. quae
Tom. I. p. 694 sqq. a nobis adnotata fuerunt.

De Jodoco Badio, ascensio, nonnulla protulimus
Tom. I. p. 482.

CXCV.

VALERIUS MAX. Exempla quatuor & viginti
nuper inuenta ante Caput de omnibus *Ab-*
bas. in 8. folior. 216.

Editionis oppido nitidae & rarae aetas designatur
in fine hifce verbis: Venetiis in aedibus Aldi & An-
dreae Soceri mense Octobri M. D. XIII. (1514). In-
ter aldinas editiones sine dubio quarta est. Praemit-
titur illi 1) Aldi Ro. ad Joannem Ludbrancium, Po-
lonum iuris peritum, ac polnaniensem Episcopum regni-
que Poloniae a consiliis, epistola ex prima editione
desumpta, scripta Venetiis Octobri Mense M. D. II.
(1502). Excerpta ex illa dedit Mich. Maittaire in
Anal. typogr. Tom. II. p. 156. not. (g). Quo tem-
pore *secunda* editio prodierit, non satis constat. In
Jo. Alb. Fabricii Biblioth. lat. Tom. II. p. 457. edi-
tio aldina memoratur anno 1508. euulgata, quam
secundam esse existimaremus, nisi epistola Aldi ad
Cuspinianum, quae 2) nostrae editioni praefixa est,
Calendis Aprilibus anno MDIII. (1503) scripta
in eam nos adduceret sententiam, iam eodem anno
ex officina aldina editionem fuisse euulgatam, quod
disertis etiam verbis adfirmat Abraham Torrenius in
praefatione, quamvis neque apud Michaelerfi Mait-
taire, neque apud Joannem Alb. Fabricium illius rei
existat vestigium. Si igitur editio anni 1502. ab edi-
tione

tionis anni 1503. diversa est, *tertius* erit editio anni 1508. & nostra anni 1514. *quarta*. Intef illius praemissa 3) occurrit *Index capitum librorum VALERII MAXIMI nominum*. Mortuo Aldo Manutio, & Andrea Asulano socero; *quinta* in lucem emissa fuit editio, *ex aedibus haeredum Aldi & Andreae soceri, mense martio an. 1534.* in 8. vid. Mich. Maittaire *Anal. typogr.* Tom. II. p. 806. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. latinae* Tom. II. p. 457. Abrah. Tottenii Praefatio.

Conf. de VALERIO MAXIMO & variis editionibus atque versionibus, C. Mitalerii viennensis *provinciae juridici, visus VALERII MAXIMI* qd. Joh. Buffenantium, in *suprema Delphinatum curia Praesidem* scripta, quam Abraham Torrenius editioni suae *Loidae* 1726. in 4. euulgatae, anteire iussit, Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latinae* I. cit. & Tom. I. L. II. Cap. V. p. 330 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de imminente latinae linguae senectute Tractat.* Marburg. 1736. in 4. Cap. VIII. §. XII sqq. p. 493 sqq. Gerard. Johannis Vossii *de Historiis latinis* L. I. Cap. XXIII. p. III sqq. Gottf. Ephraim Mülleri *Einleitung zu Kenntniss und Gebrauch der alten lateinischen Schriftsteller* P. V. Cap. III. p. 331 sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 114 sqq. & p. 29. *die Nachrichten von einer Hallischen Bibliothek* Tom. IIX. p. 178 sqq. *Analetha nostra litteraria de libris rarior.* p. 1617 sqq. *Adparat. litterar.* Tom. I. p. 501 sqq.

CXCVI.

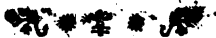
SENECAE opera omnia, in fol. folior. 208.

Possidet editionem satis raram, qui illius descriptionem nobiscum benevole communicavit E. B. Cramerus Bibliopola apud cassellenses honestissimus.

Index

Index opusculorum quae in volumine reperiuntur,
in secunda tituli pagina, hisce verbis conceptus con-
spicitur:

- L. ANNEI SENECAE *Epistolae ad Paulum: & Pauli ad SENECAM.*
- L. ANNEI SENECAE Cordubensis *Epistolarum libri XXII. ad Lucillum: quod opus continet epistolas CXXIII.*
- L. ANNEI SENECAE *libellus de paupertate.*
- L. ANNEI SENECAE *liber de moribus: in quo vitae mores eleganter enarrat.*
- Vita L. ANNEI SENECAE Cordubensis.*
- L. ANNEI SENECAE *de formula honestae vitae vel de quattuor virtutibus cardinalibus libellus.*
- L. ANNEI SENECAE *de remediis fortuitarum ad Gallionem libellus.*
- L. ANNEI SENECAE *Declamationum libri decem. In quo quidem opere sunt quattuor & septuaginta declamationes.*
- L. ANNEI SENECAE *de clementia ad Neronem libri duo.*
- L. ANNEI SENECAE *de beneficiis ad Eburrium liberalem libri septem.*
- L. ANNEI SENECAE *de Ira ad Nouatum libri tres.*
- L. ANNEI SENECAE *de mundi gubernatione diuinae providentiae: & qualiter multa mala bonis viris accidunt: liber vnus.*
- L. ANNEI SENECAE *ad Gallionem de vita beata liber vnus.*
- L. ANNEI SENECAE *de Consolatione ad Martiam liber vnus.*
- L. ANNEI SENECAE *de consolatione ad Albinam matrem suam. liber I.*
- L. ANNEI SENECAE *ad Serenum de Tranquillitate vitae liber vnus.*
- L. ANNEI SENECAE *ad Serenum quomodo in sapientia non cadit ira liber vnus.*

L. ANNEI SENECAE ad Paulinum de brevitate vi-
 tae liber unus. cui continuatur alius liber de con-
 solatione fr̄is ad polybum sine intervallo ex in cu-
 ria famuli componentis. cuius initium est *Nostre*
compares: firma sunt.

L. ANNEI SENECAE ad Liberalem de studiis libe-
 rariis liber unus.

L. ANNEI SENECAE Proverbia secundum Alpha-
 beti ordinem.

L. ANNEI SENECAE Quaestionum naturalium libri
 septem.

L. ANNEI SENECAE Suasorium & controuersia-
 rum libri sex.

Venetis impressa M. CCCC. XCII. (1492) die ul-
 timo Octobris, Per Bernardinum de Coris de Cremona.
 vid. Michael. Maittaire *Anal. typogr.* Tom. I. p. 545.
die Merkwürdigkeiten der kœnigl. Bibliothek zu Dres-
den Tom. III. p. 154. Omnis codex erroribus typo-
 graphicis mirifice deformatus est, nullamque litte-
 ram initialem ob oculos ponit. Reperiuntur praeter-
 ea in illo multae lacunae verbis graecis, quae in
 SENECAE operibus passim occurrunt, calamo scri-
 ptorio inscribendis, destinatae. Cum Cramerus codi-
 cem, cum recentioribus conferret editionibus, illum
 multis in locis, ab iis discrepare; & cum iis locis, quae
 in *Annectis litterariis de libris rariis* p. 847 sqq. ex
 libello de mundi gubernatione & epistolis ad Luci-
 num de viuendi ratione, Lipsiae anno 1495. per Arnol-
 dum de Colonia in 4. excusis, excerptissimus, adcuratissi-
 me conuenire deprehendit. Id quoque haec operum
 SENECAE collectio cum aliis editionibus vetustio-
 ribus seculo XV. impressis, commune habet, ut non-
 nulla in illa inueniantur opuscula, quae LUCIO AN-
 NAEIO SENECAE falso & perperam tribuuntur. Ad
 eorum classem referimus LVC. AN. SENECAE *Epi-*
stolis ad Paulum Apostolum, & huius ad SENECAM,
de quibus vid. Lael. Bisciolae literarum subscriptor.
 Tom. I.

Tom. I. L. XV. Cap. I. in quo demonstratur SENECAE & Paulli epistolas mutuo missas, eorum non esse e6l. 1085 sqq. Georg. Casp. Kirchmaieri *Dissert. de epistolis SENECAE ad Paulum hypobolimaeis Viteb.* 1694. in 4. Chr. Wilh. Loescheri *Dissert. de epistolis Paulli ad SENECAM hypobolimaeis Viteb.* 1694. in 4. Chr. Franc. Paullini *Vntersuchung ob der Apostel Paullus mit SENECA Briefe gewechselt habe, in der weitkürzenden erhaltichen Lust* P. III. Francof. 1697. in 8. p. 703 sqq. & 905 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Codex Apocryphus Noui Testamenti Hamburg.* 1703. in 8. p. 280 sqq. *Susforiarum & controversiarum libros* &c. qui Marcum Annaeum habent autorem. Libellus ad Liberalem *de studiis liberalibus*, in recentioribus editionibus inter epistolas relatus, loco LXXXIIX. repositus fuit. Opuscula *de moribus, & de quatuor virtutibus cardinalibus; de paupertate*, a Martino Archiepiscopo braccarensi, qui seculo post Chr. nat. VI. inclaruit, composita, & sub eius nomine a viris doctis, quos nominat Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinis.* L. XII. p. 117 sqq. euulgata fuerunt. Conf. de Martino dumienfi, hunc Braccarenfi, Philippi Labbei Tom. II. *de Scriptor. eccles.* p. 60 sqq. Nicol. Antonii *Biblioth. hispana vetus* Tom. I. L. III. Cap. 3. p. 215 sqq. aliique scriptores citati a J. A. Fabricio l. cit.

De hisce, & aliis, quae in hac collectione exstant, opusculis SENECAE supposititiis vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. II. Cap. VIII. p. 267 sqq. Tom. II. p. 511 sqq.

CXCVII.

SENECAE *cordubensis moralissimi* liber de moribus humane vite cum epistola MARSILII FIGINI de officiis cuilibet necessaria.

Distichon ad Lectorem

Humane mores qui vult cognoscere vite
Corduba que docuit perlegat assidus.
in 4. folior. 6.

Opusculum, SENECAE nomen mentiri, & a MARTINO Archiepiscopo, in Lusitania, braccarensi compositum esse, iam supra adnotauimus. Non cognitam editionem, litteris gothicis excusam, habuit Joam Henric. Leichius, qui silentio illam praeermisit in *Annal. typogr.* lipsiens. Editorem MARTINI libellus nactus est, celeberrimum illum seculi sui, medicum lipsensium Magnum Hund, parthenopolitanum, de quo alio loco dicemus. Epistolam ille praemisit ad discretos & studiosos Johannem & Paullum de Brotenbach, germanos, artium liberalium scholares, suaeque fautores, exaratum, datamque ex Bursa Saxonum in florentissimo studio lipztensi quins & decimo Kalendas Maii nonagesimo nono (1499). Hoc sane anno, prima editio in lucem emissa fuerat, vid. Jo. Henr. Leichii l. cit. p. 74. Nostrae editioni typographus, toronensis loco, sua insignia, cum hisce verbis adposuit: *Impressum Lipzak per Jacobum Thanner, herbipolensem anno quingentesimo secundo supra millesimum (1502).* Initio libelli de moribus hoc legitur distichon:

*Mortem qui moriens vicisti Christe redemptor
Viuendi docuas, mores seruare beatos.*

Edidit istum libellum recentioribus temporibus, cum alio eiusdem MARTINI opusculo, quod etiam SENECAE tribui solet, de paupertate, addito commentario

mentatio Leodegarius a Quercu Parisi 1556. in 4.
In bibliotheca maxima patrum Ingdunensi Tom. X.
exstat p. 385 sqq. ubi etiam hoc MARTINI legitur
epitaphium:

Pannonius genitus transcendens, aequora vasta,
Galliciae in gremium diuinis artibus actus,
Confessor MARTINE, tua hac dicatur in aula:
Antistes cultum instituit, ritumque sacrorum,
Teque, patrone, sequens famulus MARTINVS eodem
Nomine, non merito, hic in Christi pace quiesco.

De MARSILIO PICINO, & eius epistolis, Vid.
quae Tom. I. *Adpar. litterar.* p. 405 sqq. in me-
ditum a nobis prolata fuerunt. Haec MARTINI
libello subiecta epistola, ad Cherubinum Quarqua-
lium scripta est.

CXCIIIX.

Tragedie SENECE cum commento. in folio
folior. 184.

In fine editionis rarissimae, quam cognitam nobis
reddidit I. B. Cramerus, Bibliopola castellensis, haec
leguntur verba: *Habes amice lector commentaria in
caereas L. AENEI SENECE tragoedias, tanto vitae
bono: ut si diligenter eas perlegeris, nihil tibi condaci-
bilis reperire possis ad bene viuendum; & ad rerum
locorumque omni infariam cognitionem. Ibi sententiae
graves ad instituendum vitae modum: hystoriarum fabu-
larumque enarratio: fortunae varietas urbium: mon-
tium: aquarum maris: & fluuiorum: regionum popu-
lorumque descriptio: verborum enucleatio: ordo textus
ita simplex: ut quisque nouitius omnia facile percipere
valeat: Itaque leges gratumque accipies: si minima
prosequuti sumus: ut tu maiora indipisci possis: vale.
Cum privilegio ne quis audeat hoc opus cum hoc com-
mento*

Tom. II. S s

monto imprimere, sub pena in eo contenta. Venetiis
 per Lazarum Illarda de Salluiano M. CCCC. LXXXIII.
 (1492) die XII. Decembris. Vid. Michael. Mait-
 traire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 546. Eadem sine
 dubio editio est, quam Jo. Alb. Fabricius in *Biblio-
 theca latine* L. II. Cap. VIII. p. 376. & Tom. II.
 p. 526. haud satis accurate *Venetis* 1482: in fol. euul-
 gatuz esse prodidit. Sequitur illum Jo. Nicol. Fun-
 cius in *Tract. de imminensi latinae linguae senectute*
 Cap. III. §. L. Vtrumque autem falli ideo existima-
 mus, quod neque Michael Maittraire, in *Annal. typogr.*
 neque alii, qui *tragoediarum SENECAE* editionum
 exhibuerunt indicem, eiusmodi editionem exstare ad-
 notauerint. *Commentarii* auctor est Gellius Bernar-
 dinus Marmita, parmensis, qui epistolam dedicatorem
 praefixit *ad eminentiss. ac human. DD. Guilelmum de*
rupeforti, magnum Cancellarium Francia. Hac edi-
 tione vsu fuerunt, ut ipsi fateantur, in suis *SENECAE*
 editionibus, Martin. Anton. Delrio, & Joan. Casp.
 Schroederus, cuius editio admodum splendida *notis*
integris Joan. Fred. Gronouii, & *selectis* Justi Lipsii
 M. Antonii Delrii, Jani Gruteri, H. Commelini, Jo-
 sephi Scaligeri, Danielis & Nicolai Heinsiorum, Tho-
 mae Farnabii aliorumque item *observationibus nonnul-
 lis* Hugonis Grotii instructa, prodijt *Delpbis apud*
Adrianum Beman 1728. in 4.

Nondum extra omnem dubitationem positum est,
 quis decem *Tragoediarum*, quae sub L. ANNAE SE-
 NECAE nomine circumferuntur, verus sit auctor.
 Vid. variae virorum criticorum hac de re sententiae
 in Jo. If. Pontani & Danielis Heinsii *Dissertationibus*
de Tragoediarum SENECAE auctoribus, quas Jo.
 Casp. Schroederus editioni memoratae praemisit
 Conf. Adrien Baillet *Fugemens des Savans* Tom. III.
 P. I. p. 298 sqq. Jo. Alb. Fabricii & Jo. Nicol. Fun-
 cii II. cit. vbi etiam variae *Tragoediarum* editiones re-
 censentur.

M. ANNEI LVCANI *Cordubensis, Poetae*: Pharsaliae, seu belli ciuilis libri: Sulpitiana interpretatione explanati. Janque denuo longe accuratius reuisti.

Epigramma ad Lectorem.

Argutos quicunque opas haurire poetae

Sensus: quem clarum Corduba docta tulit:

Silvano te fonte laues: nam certus abibis.

Nec nosces libyco pro Garamante Arabas:

Nec poteris posthac errore fatiscere vano:

Foecundo quoties pectore prompta leges:

Quare opus hinc posito fastu rogo pelle lector

Nam lecto dices doctius esse nihil.

In 4. folior. 212.

Editionis satis infrequentis, nullam prorsus Michael Maittaire in *Annal. typographic.* fecit mentionem, a Joanne Alb. Fabricio tamen memorata fuit L. II. *Biblioth. latin.* Cap. X. p. 382. & a Jo. Nicol. Funccio in *Tractat. de imminente latinae linguae senectute* Cap. III. §. XLIII. p. 133. In fine illius eiusmodi legimus verba: *Opera Joannis Brűsz, chalcographi argentini hac insigne LVCANI pharsalicum opus Jo. Sul. (Joannis Sulpicii) interpretamentis illustratum, rursus studiofissime exactum XVI. Kal. April. Anno Salutis MCCCCIX. (1509).*

Joannes Sulpicius, a patria Verulo, verulanus dictus, cuius *commentaria* haec leguntur, exeunte seculo XV. floruit, & litteras humaniores Romae docuit, LVCANVM cum eius *commentario* primum prodiisse *Venetis* 1493. in fol. restatur Franc. Oudendorpius in praefatione LVCANI *Lugduni Batav.* 1728. in 4.

editi praemissa. In fine editionis admodum raræ hæc legi verba: *Exactum hoc insigne atque præclarum opus LVCANI cum Jo. Sulpitii verulani viri doctissimi commentariis a proprio originali extractis: Non Omniboni vicentini diligentissime emendatis. Venetiis impressum per Simonem Beuilaquam Papiensem anno salutis Christianæ M. CCC. XCIII. die vero ultimo Januarii, testantur die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 441 sqq. vbi etiam paullo fusius illa editio describitur. Conf. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 561. Ceterum iste Joannes Sulpicius omnium primus fuisse dicitur, qui Comoedias agere & cantare romanam iuventutem docuerit, cum a multis seculis, eiusmodi spectacula, Roma non vidisset. Ipse id testatur in epistola, qua Raphaeli Cardinali Riario, R. & Camerario, Vitruuii editionem, a se, curatam dedicat, vbi inter alia hæc leguntur verba: *Tu enim primus Tragediæ quam nos iuventutem excitandi gratia & agere & cantare primi hoc æuo docuimus, nam eiusmodi actionem iam multis seculis Roma non viderat, in medio foro pulpitum ad quinque pedum altitudinem erectum pulcherrime exornasti: eandemque postquam in Hadriani mole dno Innocentio spectante est acta, rursus intra tuos penates tanquam in media Circi cauea voto confessâ, umbraculis secto admissis populo & pluribus tui ordinis spectatoribus honorifice excepisti. Tu etiam primus picturatae scenæ faciem, quum Pomponiani (Academiae, Pomponii Laeti, romanae sodales) comediam agerent, nostro seculo ostendisti: quare a te Theatrum nouum, tota urbs magnis votis expectat.* &c. Vid. Claud. Franc. Menetrier *des Représentations en Musique anciennes & modernes Paris 1687.* in 12. p. 155 sqq. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2677. not. A. Eminentiſſ. Cardinalis QYIRINI *Specimen variae litteraturae brixienſis* Tom. I. p. 122 sqq. Quantae vero hæc Vitruuii editio, quae sine loci & anni indicio in lucem prodit, & in*

Bibliotheca mazariniana olim existit, sit raritatis, litterae docere poterunt, quas Mr. du Francastel, Bibliothecae mazarinianae custos, ad Petrum Baile, hanc ob causam scripsit. Vid. P. Baile *Dictionaire* l. cit. Adiicitur illi editioni Sexti Julii Frontini, *viri consularis, de aquis, quae in urbem influunt, liber mirabilis*. Vitruvius inchoatur cum Joannis Sulpicii epistola *ad lectorem*, quae hisce initium ducit verbis: Jo. Sulpitius *Lectori salutem Cum divinum opus Vitruvii &c.* Omnium autem hanc editionem esse primam patet ex eiusdem Sulpicii epistola ad Riarium memorata, vbi ait: *Collatis enim multis id genus libris, & in primis uno nostri Delii manu, satis accurate perscripto, cum mihi laborem assumsi, ut redderem unum imprimendorum archetypum adeo emendatum, ut parvus labor cuius alteri eiusdem rei studiose relinqueretur — primus hoc in stadio-curro &c.* Et paullo ante ab initio statim, *cum divinum opus, inquit, Vitruvii non modo studiosis, sed reliquis hominibus, si in exemplaria innumera diffunderetur, multum confessa posse animadverterem, cessantibus id agere aliis ut puto, in melioribus occupatis, quod diu multamque ad publicum usum desideravi, ipse tandem effeci &c.* Sine dubio editio Romae anno 1486. lucem vidit, cum bellum sedente Innocentio IIX. a Romanis gestum, cuius exitus in dedicatione, veluti res nova commemoratur, eodem anno extinctum, paxque die XII. Augusti composita fuit. Aliquot annis recentiorem existimat editionem eminentissimus QVIRINVS l. cit. cum in epistola dedicatoria, plura per Innocentium gesta, nimirum Praetorium suburbanum peractum, Campus Florae, & Circus flaminius lateribus strati, & post omnia, Gymnasii romani magnifice extruendi consilium initum indicentur, quae simul sumpta postremos potius, quam primos pontificatus Innocentii IIX. annos designare videantur. Praefuit autem iste Pontifex sedi apostolicae ab anno 1484. ad annum vsque 1492. Omnium optime editionem

editi praemissa. In fine editionis admodum rarae haec legi verba: *Exactum hoc insigne atque praecellens opus LVCANI cum Jo. Sulpitii verulani viri doctissimi commentariis a proprio originali extractis: Nec non Omniboni vicentini diligentissime emendatis. Venetiis impressum per Simonem Beuilaquam Papiensem anno salutis Christianae M. CCCC. XCIII. die vero ultimo Januarii, testantur die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden Tom. II. p. 441 sqq. ubi etiam paullo fusius illa editio describitur. Conf. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 561. Ceterum iste Joannes Sulpicius omnium primus fuisse dicitur, qui Comoedias agere & cantare romanam iuventutem docuerit, cum a multis seculis, eiusmodi spectacula, Roma non vidisset. Ipse id testatur in epistola, qua Raphaeli Cardinali Riario, R. & Camerario, Vitruuii editionem, a se, curatam dedicat, ubi inter alia haec leguntur verba: *Tu enim primus Tragoediae quam nos iuventutem excitandi gratia & agere & cantare primum hoc aevo docuimus, nam eiusmodi actionem iam multis seculis Roma non viderat, in medio foro pulpitum ad quinque pedum altitudinem erectum pulcherrime exornasti: eandemque postquam in Hadriani mole alio Innocentio spectante est acta, rursus intra tuos penates tanquam in media Circi cauea voto confessis, umbraculis secto admissis populo & pluribus tui ordinis spectatoribus honorifice excepisti. Tu etiam primus picturatae scenae faciem, quum Pomponiani (Academiae, Pomponii Laeti, romanae sodales) comoediam agerent, nostro seculo ostendisti: quare a te Theatrum nouum, tota urbs magnis votis expectat.* &c. Vid. Claud. Franc. Menetrier *des Représentations en Musique anciennes & modernes Paris 1687.* in 12. p. 155 sqq. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2677. not. A. Eminenz. Cardinalis QVIRINI *Specimen variae litteraturae brixienfis* Tom. I. p. 122 sqq. Quantae vero haec Vitruuii editio, quae sine loci & anni indicio in lucem prodit, & in*

Biblio-

Bibliotheca mazariniana olim exstitit, sit raritatis, litterae docere poterunt, quas Mr. du Francastel, Bibliothecae mazarinianae custos, ad Petrum Baile, hanc ob causam scripsit. Vid. P. Baile *Dictionaire* l. cit. Adiicitur illi editioni Sexti Julii Frontini, *viri consularis, de aquis, quae in urbem influunt, liber mirabilis*. Vitruvius inchoatur cum Joannis Sulpicii epistola *ad lectorem*, quae hisce initium ducit verbis: Jo. Sulpitius *Lectari salutem Cum divinum opus Vitruvii &c.* Omnium autem hanc editionem esse primam patet ex eiusdem Sulpicii epistola ad Riarium memorata, ubi ait: *Collatis enim multis id genus libris, & in primis suo nostri Delii manu, satis accurate perscripto, cum mihi laborem assumpsi, ut redderem vauis imprisonendorum archetypum adeo emendatum, ut parvus labor cuius alteri eiusdem rei studiose relinqueretur — primus hoc in stadio curro &c.* Et paullo ante ab initio statim, *cum divinum opus, inquit, Vitruvii non modo studiosis, sed reliquis hominibus, si in exemplaria innumera diffunderetur, multum conferre posse animaduertentem, cessantibus id agere aliis ut puto, in melioribus occupatis, quod diu multumque ad publicum usum desideravi, ipse tandem effeci &c.* Sine dubio editio Romae anno 1486. lucem vidit, cum bellum sedente Imocentio IIX. a Romanis gestum, cuius exitus in dedicatione, veluti res nova commemoratur, eodem anno extinctum, paxque die XII. Augusti composita fuit. Aliquot annis recentiore existimat editionem eminentissimus QVIRLVVS l. cit. cum in epistola dedicatoria, plura per Innocentium gesta, nimirum Praetorium suburbanum peractum, Campus Florae, & Circus flaminus lateribus strati, & post omnia, Gymnasii romani magnifice extruendi consilium initum indicentur, quae simul sumpta postremos potius, quam primos pontificatus Innocentii IIX. annos designare videantur. Praefuit autem iste Pontifex sedi apostolicae ab anno 1484. ad annum vsque 1492. Omnium optime editionem

rarissimam descripsit Joannes Polenus in libro qui hoc prodiit titulo: *Exercitationes vitruvianae primae, hoc est Joannis Poleni Commentarius criticus de M. Vitruvii Pollionis architecti X. librorum editionibus, nec non de eorundem editoribus, atque de aliis qui Vitruvium quocumque modo explicarunt, aut illustrarunt. Additae sunt exercitationes vitruvianae secundae, hoc est, Joan. Baptist. Morgagni, in patavina academia, rei anatomicae Professoris primarii, & Praesidis reg. Scient. Societ. parisi. & londinenf. sodalis, nec non Socii Acad. Imper. petropolit. Epistola, in qua agitur de quodam Vitruvii loco, ad rem medicam adinvente. M. Vitruvii Pollionis vita descripta, a Bernardino Baldo, vrbinate, cum Annotation. Joannis Poleni. Anonymi scriptoris Compendium Architecturae Vitruvii, cum Annotat. Joan. Poleni, Patavii typis seminarij apud Joan. Manfrè 1739. in 4. form. mai. Conf. de Joanne Sulpicio, praeterea, quae P. Baile, eminentiss. QVIRINVS, Jo. Polenus II. citt. prodiderunt, Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth. fabrician. med. & instr. Latinit. L. XIII. p. 604.**

CC.

MARCI ANNEI LVCANI poetae: ac oratoris clarissimi pharsalia: cum familiari atque perlucida annotatione petri de ponte coeci brugenfis qua singularum lectionum sententiae: vel minimis historiographiae ac poetices tyrunculis facile enotescunt. *Venundantur in uico diui Facchi ad intersignium sancti Martini in 8. folior. 386.*

Michael Maittaire Tom. II. *Annot. typograph.* p. 233. & 239. & Franciscus Oudendorpius, in praefat. LVCANI, iam obseruarunt, rarissimam hanc editionem, singulari plane litterarum caractere, excusam

eusam, & nullis fere distinctionibus insignitam esse. Certe fatemur, non alium librum, eiusmodi mirabilibus litteris exscriptum, oculis nostris unquam fuisse subiectum. Mich. Maittaire h. cit. *typos exiles Itali- cos* nominat, & solum Gulielmum le Rouge illis fuisse usum obseruat. Textus LVCANI litteris manu- sculis, Petri de Ponte vero *adnotationes* litteris mino- ribus expressae sunt. Epistolam libro praemissam, singulari proliis stilo exarata, haec adponimus in- tegram.

Petrus, de Ponte Coecus brugensis perspicaci viro domino Rogerio Balmo inuictissimi regis franco- rum caudidico in Jesu qui *via vita & veritas est S. P. D.*

Pluscules abhinc dies acquissime verum moderator : ubi cordubae sentariginis eiuscemodii profluvio demer- sus: vix tandem nec nisi multo cum cortice nando ebu- lissim: ac tutum echinulos gremio gestans per orbis- rum salebras errabundas discurre: animo crabrius vol-vens: cuiusdam potissimum haec nostra sagenatiuncula (velut in huius palmigeri posebati Xenio) confecti posset: demum vicinis opido quam anhelantem tui vi- varii meliorem piscium copia habundantis recordatio subit: nec mora: tuis finibus erinaceos (ve una cum tuis simonibus quos delphinas appellans educuntur) cassida nostra profudit: venichmanisten ago: quod mi- bi plus quam oedipodes epotescis. Licet autem (cum ad te haec frivola ciculis (siculis) gerris ut aiunt inaniora mittam) argatis oloribus ancer optrepere: Melligenam Codrus affari: & Apollinis in aurem sus grunire merito censere: temeritatis vames vicio veniam impartitum iri (quo forsitan impudentior sum) expo- sulare ausim: quamquam enim tuae claritudinis ful- gorem chimeriis obvolutus tenebris intueri usurpo: in se- tamen (ita mihi dii prospere faciunt) nec Martiae in- solentem audaciam; nec Narcisi arrogantiusculis fa- stus comminiscor: quando quidem cernicum laminae

*profigi: senagenariosque de pontibus abbas nepharium
 est: tu vero nostras prope misselaneas lucubrationes:
 creta & carbone non vixit moma perspicacius no-
 taxare potes: vspoto qui Gordii nodos quotidie re-
 vincis: laberimibi inextricatas ambagos reliquis secutienti-
 bus referas: nec secus sua atque delphici patris orsa:
 omnium auribus vulgo precioso hauriuntur. Sed quid
 de Carthagine cyclicus? Lycurgi indagines: Socratis
 olympiscita: Platonis phrasas: Demastrenis facundias:
 Catonis censa: denique & Tullii & omnium quis Pal-
 lados vbera medulius lactuerunt acrimoniae in te uno
 pariter recondita creduntur. Quicquid ergo pensi hoc
 nostro labore exanclatum est: tu vominis admirandae
 sublimitati totum dedicatur: hilarata manu suscipias:
 vigilante oculo perlegas: & amico pectore ad amissim
 examines obsecro. Nostra haec commentariola non tibi
 sed neotericis vimmer tyronibus duntaxat accommoda:
 susque deque ferre patet ingenue ferat ut qui Minoe
 criticior, argo vigilantior: & solone moderatior:
 nusquam non habeatis sed quod rerum pretiositati de-
 trahitur. fido animi desiderio compensari equum est.
 non enim lucubratiunculam hanc tantum sed & ipsum
 cordis penetral: & ea siquid amabilis est, totum tibi
 itedo. Ad Meccenatis gloriam proximius: si in me
 masticium ederis accedes. Veliti parmam: & arcui
 arcuum adipisci tua commendationis opera facile possis.
 Vale in cruce domini nostri iesu Xpi. in qua nos glo-
 riosi oportet.*

Petrus de Ponte, sine Pontanus brugensis, ab ocu-
 lorum vitio caecus adpellatus fuit. Lutetiae Parisko-
 rum initio seculi XVI, claruit, & in media seculi sui
 barbarie, ut Francois Foppens in *Biblioth. belgica*
 Tom. II, p. 1003, adfirmat, clarum nomen fuit.
 Conf. de illo, & scriptis eius Jos. Simleri *Bibliotheca*
 p. 564. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim.*
Latina L. XV, p. 805. Recensuimus supra p. 841.
 collectionem opuscularum poeticorum, in qua illius
carmen de abitu & reditu pacis, ad Robertum du

Cast coqueriticeae porticus moderatorem, scriptum estat. Titulo LVCANI, adpositum est insigne typographicum Dionysii de Roce, cum lemmate: ALAVANTVRE, TOVT, VIENT, APOINT, QVI, PEVT, ATENDRE, DENIS, ROCE. Cuilibet Pharsaliae libro, *argumentum* praemittitur sulpicianum. In fine Pharsaliae, Sulpicii occurrunt ver- sus, quibus LVCANI opus perfectum reddere stu- dit; nec non eiusdem *querela de poetae opere imper- fecto*. Illius in fine haec typographi leguntur verba: Parrhisius *elaboratum calendis aprilibus. M. D. XII. (1512) per* Guilelmum le rouge *eximium calcogra- phum. expensis vero* Dionysii Roce *academiae parrhi- siorum bibliopolarum iurati in vico sancti Jacobi sub divi Martini effigie commarantis.*

Conf. de LVCANO & variis Pharsaliae editioni- bus, *Vitae eius fragmentum*, quod ex Suetonii libro *de claris poetis* desumptum videtur; Anonymi, Pota- ponii Infortunati, Joan. Sulpicii verulani, Phil. Be- roaldi, Michaelis Maittaire aliorumque *vitas* LV- CANI quae variis editionibus praemittuntur, Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca latina* L. II. Cap. X. p. 378 sqq. Tom. II. 528 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de imminenti latin, linguae senectute Tractat.* Cap. III. §. XXXIII sqq. p. 116 sqq. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. 276 sqq. Fr. Mar. Arrou- et de Voltaire *Essai sur la poësie epique* Chap. III. in *Oeuvres* Tom. I. edit. Dresd. 1748. in 8. p. 321 sqq. Eminentissimi Cardinalis A. M. QVIRINI *Specimen variorum litteraturae brixienfis* P. I. p. 114 sqq. *die Merkwürdigkeiten der koenigl. Bibliothek zu Dresden* Tom. II. p. 449 sqq. Omnium princeps & rarissima est editio, quae cum epistola Joannis Andreae epi- scopi alericiensis ad Paulum II. Pont. max. & Pompo- nii Infortunati *vita* LVCANI *Romae* 1469. in fol. ovalgata fuit. In fine illius leguntur verba, quae a typographis & aliis veterum auctorum editionibus,

quas ex sua officina typographica in lucem emisserunt,
addita fuerunt:

Hoc Conradus Opus Sweynheim ordine mire
Arnoldusque simul Pannarz una aede calendæ
Genæ Theotonica Romæ expedire sodales
In domo Petri de Maximo
MCDLXII.

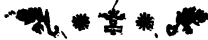
Dedit editionis descriptionem accuratam & ele-
gantem eminentissimus QVIRINVS in *Appendice ad*
Michael. Canensii *vitam* Paulli II. §. XIII. p. 200 sqq.
Conf. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I.
p. 282. Cum Julius Caesar Scaliger *litrare interdum*
non canere sibi videri diceret LVCANVM, & filius
Josephus Scaliger illum adeo contemneret, vt vix ei
medium locum fortasse nec subsellia quidem in penetra-
libus poeticis relinqueret, multaque, in carmine suo,
illum protulisse adfirmaret, quas summam in scien-
tiis mathematicis proderent ignorantiam, tres contra
illum insurrexerunt viri, qui LVCANVM contra eius
insultus strenue defenderunt. Edidit nimirum Fran-
ciscus Insulanus, *mathematicam pro LVCANO apolo-*
giam aduersus Josephum Scaligerum, carmine scri-
ptam, Paris. apud Joan. Richerium 1582. in 4. in qua
LVCANVM non solum vt summam poetam, sed etiam
vt præstantissimum astrologum & geographum mi-
ratur. Ipse ille sine dubio *mathematicus & poëta est,*
in quem Josephus Scaliger in *prolegomenis in Mani-*
lium vehementer detonuit. Alter fuit Petrus Jaco-
bus, hispanus, *acerrimi* vt ab ipso Scaligero vocatur,
iudicii vir, quem *felici & comoda paucorum ver-*
suum, in proprium locum reuocatione, sententiam LVCANI
explanasse, & sic eius loci reprehensionem,
quam in sua Manilii *responsione*, publicauerat, facile
eluisse Scaliger dolet. Tertius denique est Jacobus
Palmerius a Grentemesnil, cuius *apologus iniquissimus,*
sive pro LVCANO Apologia, a scripitis Jani Berkelii,
Abr. fil. cum aliis diversorum auctorum fauilibus argu-
menti

menti opusculis in lucem edita fuit *Lugduni Batavor.*
1704. in 8. Inferuit posteriorem *Apologiam* LUGA-
NO suo Francisc. Oudendorpius p. 911 sqq.

CCI.

AVLI FLACCII PERSII *Poetae* Satyrarum
opus, cum commentariis Joannis Britanni-
ci Brixiani, in fol. folior. 48.

In editionis litteris gothicis exscriptae, & oppido
rarae sine haec legi verba: *Impressum* Venetiis per
Bartholomeum Venetum de ragazonibbus *Regnante*
inchyto principe domino Augustino Barbadico. *Anna*
natiu. domini M. CCCC. LXXXII (1492) *die* XVII.
Januarii, nobis adfirmavit, castellensium bibliopola
I. B. Cramerus, iam semel iterumque nominatus. Iu-
venem adhuc fuisse Joannem Britannicum, cum haec
in PERSIVM *commentaria* conscriberet & in lucem
ederet, verba testari videntur, quae in fine epistolae
dedicatoriae, *ad Senatum populumque* brixianum le-
guntur: *Non dubito, quin, si Horatii praeceptum se-*
cutus fuisssem, qui in arte poetica suadet, editionem non
esse praecipitandam, sed nonum premendam in annum,
plura a me & addita fuissent, & mutata. Festinavius
itaque editionem maturavi, quam erat in animo, veritus,
ne id mihi viventi accideret, quod mortua nuper acci-
dit Palacino municipi meo, viro singularis doctrinae,
qui quum in Officia Ciceronis & Valerium Maximum
non minus diserte quam sapienter quaedam scripisset,
eadem, morte praevenitus edere non posuit, quae ab iis
excepta, qui gloriam alieno partam labore, & periculo
in se libenter transferunt, supprimuntur, ut successu
temporis ipsi pro suis edant, iniuriam profecto Palacini
manibus facturi maximam. Epistolam Joannis Bri-
tannici integram; ex brixiana editione per Magi-
strum

strum Gabrielem Tarvisinum & Paulum eius filium anno 1481. magistratibus vrbis magnifico Benedicto Priolo, & Magnifico Honfredo Justiniano, euulgata transcripsit, & lectorum oculis subiecit eminentiss. QVIRINVS in *specimine variae literaturae brixient.* P. I. p. 128 sqq. Sine dubio editio *brixiana* PERSII anni 1481. omnium prima est, quae Joannis Britannici *commentarium* comitem habet, Michaelis Maittaire illa notitiam effugisse videtur, qui non vetustissimam ann. 1486. *typis Jacobi Britannici* in fol. eadem editionem *brixianam* adtulit. Quae vero ratio Joannis Britannici dedicatio, a Senatu populoque nobilissimae civitatis brixientis excepta fuerit, ipse Britannicus in epistola, ad Comitem Petrum Gambarensis, *interpretationi in Achilleida Statii*, praemissa, hisce prodidit verbis: *liberalis esse censeo, & sordidis ingenii, sibi ipsi tantum sapere, nec ad alios (cum id semper liceat.) virtutis semen transmittere. Itaque consilii mei rationem secutus, cum inter poetas, quorum editio plerumque solet esse cum obscura, tum varia, & multiplex, animaduertentem Sotyris PERSII volaterrani hominum institutioni nihil accommodatius, utpote qui vitii turpitudinem mira carminis acerbitate detestatur, virtutem extollat, animos hominum ad eam assequendam erigat, statui, noua commentatione eius carmen explicare: quod quidem tanta diligentia, ac studio fecimus, ut cum altero anno ipsos commentarios edidissetus, splendidissimus Senatus noster brixianus, cuius dignitati opus consecrauimus, tam benigne labores nostros probauerit, tamque munifice acooperit, ut industriae haudquaquam moae poenituerit. Scio enim me in eo opere interpretanda multa quidem aperuisse, quae aetate nostra alii litterarum nostrarum studiosi grauioribus fortasse studiis occupati, vel certe neglexerunt, vel, si assecuti sunt, non prodiderunt &c.* Conf. eminentiss. QVIRINI *specimen var. litteratur. brixientis* l. cit. p. 134. & p. 138. Minime autem Joannes Britannicus hominum quorundam malignorum inuidiam & animaduersionem effugere

legere potuit, qui *Commentaria in PERSIVM* & *Stadium*, alterius viri docti laborem, & Britannicum plagiarium esse contenderunt. Ipse hac de re queritur in epistola & ad Marcum Ciuitem, brixianum, quam *grammaticae latinae, ad institutionem Darii Hippolyti & Pomponii filiorum suorum compositae & Brixiae per Angelum & Jacobum Britannicos fratres anno 1493. impressae praefixit* — *semper probos, ait, Scriptores concitatos inuidia, & iniquitas. Quid enim facilius iis iudicis, qui non ex re, sed ex ulcerato, & malis ventris imbuto stomacho alios labores aestimant? Iniquissimum omnino est animi, eorum velle industriam deprimere, qui, etsi forte minus feliciter, quam optime tamen possunt, operam dant, ut publicitus bene consultum sit. Quibus quidem incommodis, quum plerisque scriptorum, & nostris & priscis temporibus agitato fuisse animaduertentem, patavi ego aequiori animo fortunatam vitam forendam, si & aliquando mihi in huiusmodi studiis multa exstitissent aduersa. Tam multi enim editione Commentariorum nostrorum cum in PERSIVM, tum in Achilleida Papinii offensi sunt, ut nihil unquam mihi molestius fuerit, quam falsorum eorum rumores audire, quos adeo imprudenter distulerunt, ut quum nihil, aut parum haberent, quod in illis reprehenderent, neque (ut iniqui sunt) vellent probare, non dabitauerint nefarii lusci, omni deuorato pudore, me forem appellare, & accitare de meo, nihil prorsus dedisse, ut quum ipse neque ingenium vllum, neque vllum nominis splendorem unquam habuissent, maledicendo meum quoque, si possent, obscurarent.* &c. Vid. eminentiss. *QUAKINI Specimen variae litteraturae brixienfis P. II. p. 10* sqq. Conf. de Joanne Britannico, qui anno 1510. in patria, vrbis brixienfis defunctus dicitur, Jo. Trithemius *de Scriptor. ecclesiastic.* cap. *DCCCLXXXVIII.* p. 212. Jos. Simleri *Bibliothecæ* p. 348. Christophor. Hendorich *Pandectae brandeburg.* p. 738. Gitol. Ghilini *Teatro d' huomini letterati Tom. I.* p. 78. Lionardo Cozzando *Libraria bresciana P. I.* p. 155. Pierre Baile *Dictio-*

Dictionnaire historique & critique Tom. I. p. 663. Jo.
Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VIII.
p. 169.

CCII.

PAVLI FLACCI PERSII *Poete satyrarum opus.*
in 4. folior. 22.

Quo tempore editio literis gothicis impressa pro-
dierit in lucem, non constat, illam tamen Lipsiæ ex
officina Martini herbipolensis euulgatam esse, insignis
typographica, coronidis loco adposita testantur.

CCIII.

PERSII FLACCI *nobilissimi Satyrici* vnicus sed
elegantissimus satyrarum liber.

Hermannii Buschii Pasiphili Epigramma quo
PERSIVM loquentem
inducit.

Ne contemne mei: parua hec monumenta:
libelli

Sed quibus ingenii tamen & artis: inest

Non semper par est virtus & gratia magnis

Corporibus: sed plus saepe minora valent.

Vulture sic auido longe est preciosior Attis

Sic & ab Aeoo Psittacus orbe datus

Surculaque Assiria vincunt stillantia gutta

Sic ornos steriles populeaeque trabes.

Sic gemma in digitis fuluo gestatur & auro.

Spreta rigent crasso cum tibi laxa luto.

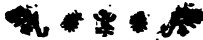
Ergo age primitias nostrae (studiose) iuuenta

Sint quantumvis modicae, tu tamen oro lege.

in 4. folior. 16.

In fine editionis typorum charactere romano expressae, neque a Michaele Maittaire, neque a Joan. Henrico Leichio memoratae, haec leguntur verba: *Ex officina Melchioris Lotteri. Anno a reconciliata diuinitate. M. CCCC. XVI. (1516).* Prior editio, ex eadem officina prodierat an. 1507. in fol. vid. Jo. Henr. Leichii *Annal. typogr. lipsiens.* p. 86.

In variis PERSII editionibus, variae etiam inueniuntur vitae PERSII descriptiones. Ob vitam PERSII, quae ab aliis Suetonio, ab aliis Valerio probro tribui solet, inter viros criticos diu multumque disputatum fuit, quoham illa auctore fuerit composita. Jo. Jacob. Breitingerus in *exercitatione critica in vitam A. PERSII FLACCI*, quae exstat in Jo. Georg. Schelhornii *Amoenitat. litterar.* Tom. X. p. 1103 sqq. argumentis ostendit haud proletariis, sed illam, Suetonio indignam, veteri potius PERSII schollastae, quem vel Cornutum vel Probum adpellant, merito tribuendam esse. Conf. *Remarques de Mr. le President Bouhier sur la Dissertation Critique in vitam A. PERSII FLACCI* ap. eundem Schelhornium l. tit. p. 1133 sqq. Legi etiam merentur Bartholom. Pontii, Joan. Britannici, Jo. Bapt. Plaurii, Anton. Foquelini, Philippi Argelati, Jo. Daniel. Heyden *vitae PERSII*, quae variis *Satyrarum* editionibus, & versionibus praemittuntur. Caspar. Masso *della vita, origine e patria di AVLO PERSIO FLACCO, Osseruationi e racconto, in Genova per Pietro Giov. Calenzani* 1667. in 4. Ludouico Aprosio *della patria d' AVLO PERSIO FLACCO Dissertazione, cavata dal Libr. I. delle bore pomeridiane* del medesimo. Genova per medesimo 1664. in 4. Giacinto Vincioli *Lettera intorno alla patria di PERSIO, ed altre cose, in Raccolta d' Opuscoli scientifici e filologici* Tom. XIII. p. 181 sqq. Georgii Nicol. Kriegk *Dissertatio de A. PERSIO FLACCO Poeta satyrico Jenae* 1701. in 4. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca latina* Lib. II. Cap. XII. p. 393 sqq. Tom. II.

Tom. II. p. 550 sqq. Jo. Nicol. Functii *Tractat. de imminenti latinae linguae senectute* Cap. III. §. XXI sqq. p. 100 sqq. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I, p. 271 sqq. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. 2262 sqq. eminentissimi Principis A. M. Cardinal. Bibliothecar. **QVIRINI** *Specimen variae litteraturae brixienfis* P. I. p. 125 sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 526. Tom. III. p. 170. 172 sqq. 179 sqq.

CCIII.

SOLINVS de memorabilibus mundi diligenter annotatus & indicio alphabetico prenotatus, in 4. form. minor. folior. 44.

Non ipsi vidimus editionem litteris gothicis excusam, sed notitiam illius, Anonymo bibliophilo cassellensi, grati referimus acceptam. In fine illius haec pauca occurrunt verba: *Impressum Spire Impens. L. H. M. D. XV. (1515)*. Ad editionem ascensianam, illam excusam esse, Jodoci Badii testari videtur epistola quam in fronte gerit:

Jodocus Badius Ascēsius *Magistro* Joanni de Falce viro *litteratissimo ac prudentissimo civiumque Gandauorum optimo Salutem plurimam dicit.*

Cam tue me dignitati amicorum prestantissime plurima debere iam pridem cognoscerem gavisussum quantumcunque grati animi significationis facunde occasionem obuenuisse. Siquidem noui ingenium tuum argutissimarum rerum capax. Noui studia antiquissimarum & penitus abstrusarum indagatrice. Proinde tui L. IULIUS SOLINVS rerum memorabilium promus referatissimus in manus venisse calcographis dandus tam mutilus, tamque inuersus ut ab alio nemine preterquam
a sci-

a seipso, sed ab inferis revocari posse instaurari atque conuersi posse videretur: apposuit tamen: quo tibi complacuit: manus: &que chirurgica membrorum refeci multa: dixi in pristinam formam plurima: refeci autem: quod nondum patrefacta aut sacro igni corrupto videbantur nulla. Addidi autem marginibus annotationes, & fronti non aspersandam indicem. Quam opellam tuo muneri nuncupatam in partem accipias bonam rogamus. Vale ex officina nostra litteraria ad idus Julias. Anni M. D. XII. (1512). Neque editionis parisiensis an. 1512. neque spirensis an. 1515. Michael Maittaire notitiam quamdam habuisse videtur.

Auctores, qui de SOLINO, & variis libri *de mirabilibus mundi*, editionibus exposuerunt, nominauimus Tomo I. p. 121. sqq.

CCV.

IUVENALIS cum tribus commentariis videlicet Domitii Calderini, Georgii Merulae, nec non Georgii Vallae, in fol. folior. 146.

Quo tempore editio, caractere litterarum romano exscripta, in lucem exierit, non constat. Si coniecturae locus fuerit, id posterioribus seculi XV. annis, aut initio seculi XVI. factum esse existimaremus, cum passim litteris illa ornata est florentibus, & in notis, nonnulla auctorum graecorum loca, caracteribus graecis expressa conspiciuntur. Loci & typographi mentio hisce verbis in calce mentio facta est: *Impressum Venetiis per Symonem blullaqua Papiensem.* Adnotauit editionem Michael Maittaire in *Annal. typograph.* Tom. I. p. 758.

De IUVENALE iam supra p. 769 sqq. nonnulla dicta fuerunt, quae videtis.

Historia Domitii de Calderis sine Calderini, nau-
 tis adhuc difficultatibus obnoxia est. Alii enim cum
 Paulo Jouio in *Elogiis doctor. viror.* p. 51. Calderiam,
 (*Caldiero*) veronensis agri oppidum, calidis aquis
 nobile, Domitium protulisse, alii cum Scipione Mas-
 seo Hetruscorum Marchione doctissimo Teras ad la-
 cum benacensem (*Tory-nal' lago di guarda*) illum ef-
 se prognatum existimant. Ex tractu autem veronensi
 illum esse oriundum, extra omnem dubitationem po-
 situm est, cum ipse, in scriptis suis, se appellaverit ve-
 ronensem. Auctores de *Giornale de' letterati d'
 Italia* Tom. XIII. p. 454. & Bernardus de la Monnoye
 in *Remarques sur les Jugemens des Savans* d' Adr.
 Baillet Tom. II. P. I. p. 354. illum proprio nomine
 Domiticum appellatum, nomen vero, more illorum
 temporum usitatissimo, ab illo, in Domitium esse mu-
 tatum scribunt, id quod Scipio Marchio Maffei, quo
 nescimus fundamento, in *Verona illustrata*, negat.
 Inter criticos sui seculi, insignem occupavit locum,
 & iam anno aetatis XXIII. a Paulo II. pontifice, Ro-
 mam accessit fuit, ut linguam ibi profiteretur gra-
 ecam, a Sixto autem III. Secretarius apostolicus con-
 stitutus fuit. Cum hominibus sui seculi, criticis, &
 in primis cum Angelo Sabino, quem Fidentini nomi-
 ne perstringit, Angelo Politiano, Nicolao Perotto,
 quem Brotheum appellat, gravissimas exercuit inimi-
 citias, & oblata quavis occasione, vehementer in illos
 inuectus est. Exstant illius rei luculenta specimina
 in eminentiss. *QVIRINI Specimine variae literatu-
 rae brixienf.* P. I. passim, praecipue p. 149 sqq. Conf.
 Paull. Jouii *elogia doctorum virorum* l. cit. vbi hac
 ratione de illo scribit: *Eum acri flagrantique inge-
 nio ad gloriam anhelantem Bessarion Cardinalis excep-
 pit, & extulit. Exinde, quum Romae profiteretur &
 obscura sensa duriorum poetarum, admirabili reconditae
 lectionis testimonio, dilucidasse, litterarii splendoris ad-
 fersor, ac omnis obscuritatis illustrator adclamatus est.
 Verum edisis interpretationum commentariis, peracribas,*
sed

*sed inuoluti maxime utiles, cum aemulis simulque exer-
sunt. Ambitioso quidem, & nimis aculeato, dicendi gene-
re ex plena infestis (dum intemperanter perstringis, at-
que rancordes.) neminem quaerens, pro modo, aetate, laude-
que florentem, sed imbecilli stomachi temperatam ni-
hilis lacubrationibus extorem: quum digna multis se-
culis opera conciperet, rapida febris eripuit. Celebrante
fama academia, nobilis iuuentus, cum lacrymis, vestem
miserat: mortem, vero vel aemuli, & principatum adse-
stantis, Polixenus, his carminibus prosequutus est.*

*Huc Domiti fietis tumulum qui transit ocellis,
Vel Phoebi ignarus, vel male gratus homo est.
Iaculis hic utuntur caecis pia lumina chartis,
Obstrusum ad Musas hic patefecit iter.
Huc Verona tulit, docti patria illa Catulli:
Huc letam atque urnam Roma dedit iuuenti.*

Eiusdem Scizon

*Alba viator, puluerem vides saeram
Quem verticuli turbat vada Benaei
Hoc mutat ipsum saepe Mafsa Libethron,
Fontemque Sisyphi, ac viress Permessi,
Quippe hoc Domitius vngis solo primum,
Ille, ille doctus, ille quem probe nosti
Dictata dantem Romulae iuuentuti
Mira eruentem sensa de pendu rotunt.
Abi, Viator, sat oculis tuis debes.*

E viuis ereptus dicitur admodum iuuenis, anno 1477.
quo, vero mortis genere, & quo aetatis, anno, id fa-
ctum fuerit, inter scriptores nondum conuenit. Alii
cum P. Jouio l. cit. illum febre correptum, alii cum
Raphael. Maffeo volaterrano *Commentar. urbanor.*
L. XXI. fol. CCXXIII. edit. ascens. 1511. ex pestilentia
decessisse scribunt. Idem prodit Lucii Phosphori, Epi-
scopi, signiensis Epigramma

*Te scelerata lues sexta trieteride nondum
Bis, Domiti, elapsa mittit ad elysios.*

rem commentaria diligenter excussit, & sanas in omnes ingratisissimas inuebitur, & inter legendam, vel potius inter garricandam — mordet, laceras, laniat, & eorum obtreccatione sibi famam quaerit. Quam ob rem cum hominem tam temerarium, audacem, impium, perditum in me conuictis grassantem viderem, non absurdum putavi, si aliquantum maledica conuictori, non ferendam dicacitatem excuterem, & maxime si id non sine aliquo rei litterariae emolumento fieret. Itaque collegi locos aliquos inuectivae ipsius in Calderinum, in quibus fatuum litteratorem errasse luce clarius ostendimus. Sed haec quidem praefatio quaedam erit, non enim in praesens copias omnes educere decrevimus, sed his paucis tanquam leui, ut aiunt, armatura praedictum inceptantes, missilibus velutum more hostem petimus, mox vero instructa acie, totaque pbulange aduata, in apertum certamen descendemus, cum mihi non iniucundam victoriam, ipsius in IUVENALEM Commentarii, & depronationes plautinae exhibiturae sint &c. Euulgavit contra Cornelium Vitellium, Merulae obtreccatorem, legendam Paullus Romuleiensis pro Georgio apologiam Venet. 1482. in 4. quam Leo Allatius libro III. *sumptibus*, quem meditabatur, edere constituerat, sed minime promisso euentus respondit. Conf. de Georgio Merula Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 230. Paull. Jovii *Elogia doctor. viror.* p. 86 sqq. Gerard. Joan. Vossii *de Historicis latinis* L. III. Cap. IIX. p. 544 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 360 sqq. Tom. II. P. III. p. 316. *Giornale de' letterati d' Italia* Tom. XVII. p. 291 sqq. Tom. XIX. p. 334 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinitas.* L. XII. p. 214 sqq. Niceron *Memoires* Tom. VII. p. 86 sqq. Eminentissimi ANGELARIAE QVIRINI *Specimen Variarum litteraturarum brixienfis* P. I. passim, in primis p. I sqq. *die hamburgische Bibliotheca historica* Centur. VI. Artic. VI. p. 26 sqq. De Georgio Valla vid. auctores, quos nominamus Tom. I. *Adparat. litterar.* p. 717.

CCVL

Germania CORNELII TACITI. Vocabula regionum enarrata, & ad recentes adpellationes accommodata. Harminius VLERICI HVTTENI Dialogus, cui titulus est Julius. Recens edita a Philippo Melanthono. *Wittebergae per Joannem Luffe.* 1557. in 8. folior. 79.

Haec opusculorum collectio raro hodie occurrit.

TACITI *de finibus & moribus & populis Germaniae libellus* inuenitur fol. 1 - 19.

Arminius *dialogus hutterenicus, continens res Arminii in Germania gestas*, exstat fol. 20 - 31. Iste *dialogus* quem Eobanus Hessus carmine ornauit latino elegiaco, primum prodierat *Hagenae* 1529. in 8. Inseruit illum quoque Simon Schardius *Scriptoribus uergermanicar.* Tom. I. p. 214 seq. edition. Hierbn. Thomae, *Giesae* 1673. in fol. Nicerono teste in *Memoires* Tom. XV. p. 299. adiectus etiam fuit Joannis Henrici Hagelgans *Dissertationi de prisca Germanorum aetate*, *Coburgi* 1635. in 12. Colloquuntur in *dialogo* Arminius, Minos, Mercurius, Alexander, Scipio, Hannibal, Tacitus. Ipsum VLERICVM AB HVTTEN, istum non edidisse prima vice *dialogum*, haec Eobani Hessi docent disticha:

Ille (HVTTENVS) suas patriae laudes, atque cruenta passim

Nomina digna legi fecit ubique legi.

E quibus unus hic est, quem condidit ipse libellus,

Sed non auspiciis edidit ipse suis.

Namque immatura praereptus morte, reliquit

Hunc quoque ceu partem funeris esse sci.

In quo si qua leges non qualia forte requiras,

Parte bona veniam qua mereatur habet.

Condidit HVTTENVS, non edidit, ergo futurum
 Quod fueras melius comico quidquid erat
 Hunc tibi Mauritius gentili HVTTENVS bonori
 Fidus, ab aeternis noctibus adfernis.
 Hic ferus Arminius patris qui victor in armis:
 Adfixit vires Martia Roma suas.
 Qui nisi adhuc inuicis perisset fraude suorum,
 Tu dominus Tyberis Rhene futurus eras
 Hunc quod habes patriae lector studiose libellum,
 HVTTEGO debes munera prima tuo.
 Altero Mauricio, Joachimo tertia, nobis
 Quarto, utiquis nobis se hanc esse potest.

Tertium in collectione occupant locum, *Vocabula regionum & gentium, quae recensentur in TACITI libello de situ, & moribus & populis Germaniae fol. 32-45.* Auctor Philippus Melanchthon epistolam praemittit nuncupatoriam, ad illustrem & generosum, Dominum, D. Davidem Vagnad Boronem in Sonneck & Fräutenburg &c. in qua de utilitate, quae ex lectione huius collectionis, quam edidit, in quolibet redundet, nonnulla praefatur. Inseruit istum commentariolum, scriptoribus suis rerum germanicarum Simon Scharidius Tom. I. p. 77 sqq. edit. cit. Sequitur

Iulius dialogus, viri cuiuspiam eruditissimi, festinus sane ac elegans, quomodo Julius II. P. M. post mortem coeli fores pulsando, ab ianitore illo D. Petro, intro-
 missi nequiverit. quanquam dum viveret sanctissimus, atque adeo sanctitatis nomine appellatus, totque bellis feliciter gestis praeclarus, Dominus coeli futurum se esse speraris. Interlocutores Julius, Genius. D. Petrus. Lector risum cobibe. fol. 46-73. Disceptatum fuit inter viros doctos, an haec satyra Erasmo Roterodamo, an Coelio Secundo Curioni, an Fausto Andrelino, an vero Vlrico ab Hutten tribuenda fuerit. Conf. Vincentii Placcii *Theatr. Anonymorum* p. 372. Ab Erasmo, & Hutteno illam, iuncto studio, esse compositam prodidit Hermannus Wittekindus in libello, qui inscribitur:

Eruditus: Jesuitas singulares SS. pontificiae Maiestatis
 hoc tempore vindicos falso & frustra negare Papam Jo-
 hannem IX. fuisse mulierem, p. 42. edit. Amberg. 1609.
 in 8. Strenue autem, se esse auctorem negavit Era-
 smus Lib. XII. Epistol. I. col. 575 sqq. edit. Lugdunus.
 1642. in fol. ubi ad Laurentium Cardinalem Campe-
 gium scribit: — dialogi cuiusdam suspicionem mihi
 moliantur impingere. Is ut ex argumento satis constat,
 scriptus est in aetate d. Julii P. M. schismatis tem-
 pore, sed a quo incertum, ante quinque annos degustant
 verius quam legi. Post repertum in Germania; apud quos-
 dam descriptum, sed variis titulis. Quidam testaban-
 tur Hispani cuiusdam esse, sed suppresso nomine, rursus
 alii Fausto poetae tribuebant, alii Hieronyma Balbo.
 Ego quid de his coniectari non habeo, subodoratus sum
 quoad licuit, verum nondum peruestigavi, quod animo
 meo faceret satis. Incepit quisquis scripsit, at maiore
 supplicio dignus, quisquis divulgavit. Ac miror esse, qui
 solo styli argumento mihi obrudere parerit, cum neo-
 meca sit phraasis, nisi prorsus ipse mihi sum ignotus, nec
 mirum sit futurum, etiamsi qui in oratione quoniam re-
 ferrens erasmicum, quum verser in manibus omnium,
 & referimus sepe, in quorum assidua lectione versamur.
 Neque desunt hic qui iactent suam quoque celsitudi-
 nero, propere in eam suspicionem adductam
 esse. Quod mihi certe nunquam persuadebitur, do-
 nec persuasum erit non esse unum quae de doctrina
 prudentiaque eius admirabili passim a summis viris
 praedicantur &c. Joannes Wolfius illam inseruit
 Tom. II. *Lectio num memorabilium & reconditarum,*
Luingae 1600. p. 61 sqq. titulo: F. A. F. quae
litterae sine dubio Faustum Andreinum Foroliuensem
designant, Poetae regii libellus de Obitu Julii 2. Pon-
tificis Maximi. Ad veritatem proxime accedere vi-
 dentur qui Vlricum ab Hutten illius esse auctorem
 pronunciant. Praeter varias editiones, quas adtulit
 Jacobus Burckhardus in *Commentario de factis & me-*
ritis Vlrici de Hutten P. II. Wolfenbüttel. 1717. in 8.

p. 302 sqq. & P. III. *ibid.* 1723. p. 308 sqq. Nicéron in *Memoires* I. cit. p. 296. inuenitur etiam Tomo II. *Pasquillanus* p. 123 sqq. Prima editio prodisse dicitur iam anno 1517. in 4. Exacta dialogi deprehenditur recensio in Jacob. Burckhardi I. cit. in *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. II. p. 405 sqq. Eandem editionem, quae a S. R. auctore der *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* I. cit. describitur, se. possidere adfirmant, anonymus noster cassellensis, manu Virici ab Hutten passim notatam, qui etiam praeter nomen suum, alteri tituli paginae, epigramma latinum ad huc *Dialogum* adscripsit. Conf. P. Baile *Dictionnaire Historique & critique* Tom. II. p. 1574. not. N. Sequitur satyram in collectiuncula.

CONRADI CELTIS *de situ & moribus Germaniae carmen*, versibus hexametris conscriptum fol. 74—79. Exstat etiam apud Simon. Schardium I. cit. Tom. I. p. 226 sqq. Nicéron in *Memoires* Tom. XVI. p. 388. editionem memorant *argenteratensem* 1610. in 8. Vid. de CONRADO CELTE PROTVCIO, quae in *Analectis nostris litterariis* p. 230 sqq. diximus, quibuscum conf. merentur Melchior. Adami *vitae philosophor. Germanor.* p. 13 sqq. Joan. Fichardi *vitae viror. illustr.* fol. 81 sqq. Jacobi Bruckeri *Ebrenempel der deutschen Gelehrsamkeit* Dec. III. p. 128 sqq.

CCVII.

LVCII ANNEI FLORI *Illustris Historiographi* Epitomata quattuor. quibus scite collegit que bella populus Romanus domi forisque gessit. quibus viris & artibus imperium peperit. & paruum auxit. & auctum ad summum fastigium: suis viribus euerit: & euersum tandem per Cesarem Augustum sublimius erexit.

Ad Lectorem.

Quamvis contingas annosum Nestoris eum
Tithoni vincas secula longa senex.

Tu tamen imprudens dicere puer nisi noris
Quae prius acta sient, quae tua Clotho foret

Quo sapias igitur puérilis inertia cesset
Martigene gentis prodita gesta legas.

in fol. folior. 38.

Annus editionis, litteris gothicis impressae, in fine non designatur; vbi tantummodo haec leguntur verba: *Lipca impressum per Jacobum Thanner. Joan. Henric. Leichius illam adtulit in Annal. typogr. Lipsiens. p. 103. Praemittitur excerptum ex oratione Philippi Beroaldi habita, in enarratione Titi Liuii ac Sillii Italici continens hystoriae laudem. Legitur oratio in collectione Orationum & praelectionum Ph. Beroaldi ascensu 1513. in 4. fol. VII sqq. In fine addicitur FLORO particula e capite quarto vacemagionum Baptistae Egnatii Veneti, in qua, L. FLORI locus, vbi de Triumviratu Caesaris, Antonii, & Lepidi agitur, a corruptorum malignitate pulcherrime vindicatur. Illam sequitur L. FLORI Epitomatum quatuor librorum tabula.*

De L. ANNAEO FLORO, gente vt videtur Hispano, cuius aetas incidit in tempora Traiani, & de variis illius editionibus, legi poterit Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. Latin.* L. II. Cap. XXIII. p. 488 sqq. Tom. II. p. 776 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de imminenti latinae linguae senectute tractat.* Cap. VIII. §. LXXI sqq. p. 595 sqq. Gerard. Joan. Vossii *de Historicis latinis* L. I. Cap. XXX. p. 148 sqq. Nicol. Antonii *Bibliotheca hispana vetus* Tom. I. p. 80. *Histoire littéraire de France* Tom. I. P. I. p. 255 sqq. Jaqu. George de Châueprie *Nouveau Dictionnaire historique & critique* Tom. II. Litt.

Litt. F. p. 63 sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 68 sqq. Caroli Andreae Duckeri *praefatio*; quam recentissimae editioni, cum integris Sahnatii, Freinshemii, Graevii, & selectis aliorum animadversionibus Lugd. Bat. 1722. & haud ita pridem, denuo euulgatae praemisit, Quae omnium prima dicenda fuerit editio, viri critici definire non sustinent. Varias enim exstant editiones, quae sine die; ut aiunt, & consule, in lucem exierunt; Describuntur ab auctore de l'*Histoire Littéraire de France*, a Jo. Alb. Fabricio, a Jaqu. Georg. de Chauffepié II. cit. Exstat inter illas editio, *Parisiis* in domo Sorbonae, ut Andr. Chevillier in l'*Origine de l'Imprimerie de Paris*, videtur, circa annum 1476. ab Ulrico Gering, Martino Crants & Michael. Eriburger in 4. excusa, quae plerumque pro oranium prima venditur. Editor illius fuisse videtur Robertus Gaguinus, cuius in ea editione reperitur epigramma:

Robertus Gaguinus LYCIA ANNEI FLORI lecto-
ribus salutem optat.

Quos nulla in terris concluserat ora, Quirites
Haec FLORI obstrictos parua tabella capit.
Ex quaerque eximia produxit Litius arte,
Bella, duces, pompas, rite coacta tenet.
Quo vere exemplo vobis sperate futuram,
Qui fama & quaestu fertis in astra gradum.
Post ruyidos nisus, post saevus pericula sortis
Ad manes raptos vos brevis urna teget.

Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 293. Nescimus an eadem, aut ut nobis quidem videtur, diversa sit editio, quam auctores de l'*histoire littéraire de France* I. cit. p. 260. adjuncto Justino, & Sexto Rufo, ex officina typographica Joannis de Bonnemere in 4. non addito anni indicio, prodidisse & Joannem Lermite de Montmiral, cuius epigramma initio voluminis legitur, editurum esse prodiderunt.

Conf.

Conf. Jacq. George de Chauffepié *Nouveau Dictionnaire historique & critique* l. cit. p. 65. not. F. Inter versiones gallicas FLORI, principem facile obtinet locum, & illius editiones admodum raræ sunt, quæ a Philippo aurelianensium Duce, Ludouici XIII. Gall. regis fratre, composita dicitur. Prima editio hunc præ se fert titulum: *Epitome de l'Histoire romaine, depuis la fondation de Rome, jusqu'à l'an 760 par L. ANN. FLOREVS, mis en François sur les traductions de Monsieur Frère unique du Roy; avec une Table chronologique, & des Remarques par François de la Mothe-le-Vayer, Paris 1656. in 8. vid. Niceron *Mmoires* Tom. XVIII. p. 135 sqq. ubi ait: La traduction attribuée à Monsieur, est vraisemblablement de l'Abbé le Vayer; les Remarques qui y sont jointes, sont sçavantes & curieuses, & Coeffetau y est fort critiqué. Conf. J. G. de Chauffepié *Dictionnaire* l. cit. p. 66. qui editionem adfert an. 1663. sine loci & Impressoris indicio in 8. euulgatam. Recentiorem an. 1670. memoraui Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. latin.* Tom. II. p. 783.*

CCIX.

AVSONII *peonii poete lepidissimi* Precatio matutina ad omnipotentem Deum. in 4. folior. 4.

Sunt quidem inter viros doctos, & inter illos præcipue Otavus Borrichius in *Dissers.* II. de poetis latinis p. 73. Christophor. Hendreichius in *Pandect.* brandenburg. p. 360. Gall. Caso in *Historia litterar. scriptor.* p. 241. Philippus Brietius in *synagmate de poetis latinis veteribus*, quod libro præfigitur, quem hoc edidit titulo: *Acute dicta omnium veterum poetarum latinorum, Paris 1664. in 12. L. III. p. 59. Andreas.*

dreas Christian Eschenbach in *Dissert. de poësis christi-*
anionis sacris Sect. II. §. VII. in *Dissert. academicis*
 p. 95 sqq. Ezechiel Spanhemius de *praesstantia &*
usu munissimatum antiquorum Tom. II. Amstelad. 1717.
 in fol. Dissert. XII. Sect. II. §. III. p. 414. Ludovic.
 Anton. Muratorius in *Anecdosis Biblioth. ambros.*
 Tom. I. p. 114. qui AVSONIVM ethaicum fuisse
 auctorem pronunciant, & poemata, quae religionem
 praefere ferunt christianae religioni addictis, composita
 esse statuunt. Et ad illa poemata, *precationem* in pri-
 mis referre solent *matutinam*, quae particula tantum-
 modo poematis est, quod totius diei negotium descri-
 psit poeta, & *Ephemeridis* titulo insigniuit. AVSO-
 NIVM quidem *Ephemeridis*, sed *precationis matutinae*
 auctorem esse existimant Paullinum minorem pal-
 laeum burdegalensem, AVSONIVM nepotem. Se-
 quuntur ea in re Mariangelum Accursium, qui in *Dis-*
tribis suis ad AVSONIVM Romae 1524 in fol. edi-
 titis, in particula quadam MS. Exemplaris Hieronymi
 Aleandri nomen Paullini inscriptum, se vidisse, asser-
 mauerat. Sed praeter alios, sua illos opinione, dece-
 ptos existimat Julianus Floridas, canonicus carno-
 tentis, qui in notis in AVSONIVM, quem in usum
 Delphini, Paris. 1730. in 4. edidit, p. 90. nullam se
 videre ait rationem, cur haec *ephemeridis* pars AVSE-
 NIO abiudicaretur, quae cum ceteris, tam bene cog-
 ruat, nisi tota *Epheineris* AVSONII negetur esse.
 Conf. Christ. Daumii *Syllabus Poetarum veterum christi-*
anorum, quem Benedicti Paullini Petrocorii, poe-
 mati de vita B. Martini cum Franc. Jureti, *aliorumque*
notis Lips. 1681. in 8. edito praemisit, ubi plures no-
 minat scriptores, qui *precationem matutinam*, Paullino
 tribuunt. Dissertis autem verbis AVSONIVM &
 christianum, & *orationis matutinae* auctorem esse, et
 alios iam taceamus, prodiderunt Jo. Nicol. Funckius
 in *Commentar. de vegeta Latinae linguae senectute*, Mar-
 burg. 1744. in 4. Cap. III. §. XXXIII. p. 194. P. Bail-
 le in *Dictionnaire historique & critique* Tom. I. p. 402.
 not.

not. D. Joap. Baptist. Souchay, Reg. Inscript. & human. literar. Academ. parisin. Socius, in *Dissertat. de vita & scriptis AVSONII*, quae editioni *in usum Delphini* modo memoratae praefigitur §. X. & XI. p. XXIII sqq. qui illam *precationem*, in peruetusto, codice hugdansenfi, inter AVSONII carmina occurrere scribit.

Editio, cuius in articuli fronte exhibuimus titulum, caractere literarum gothico expressa est, & in fine, praeter typographi insignia, haec refert verba: *Impressum Lipsiae per Jacobum Thanner Herbipolensem Anno salutis nostrae, i. s. 00.* Vid. Jo. Henric. Leighii *Annal. typograph. lipsient.* p. 77. Quod ad lectionem carminis adinet, variis in locis, diuersum est ab illo, quod in editione *in usum Delphini* legitur. Initium tale est:

Omnipotens quem menti cola pater unice rerum.

Versus octauus cum octo sequentibus

Ipsè opifex rerum, rebus causa ipse creandis

Ipsè Dei verbum, verbum Deus, anticipator

Mundi, quem facturus erat: generatus in illo

Tempore, quo tempus nondum fuit: editus ante

Quam inbar, & rutilus caelum illustrares Eous:

Quo sine nil actum, per quem facta omnia: cuius

In caelo solium: cui subdita terra sedenti,

Et mare, & obscurae chaos insuperabile noctis

Irrequies, cuncta ipse mundus, vegetator inertum.

omissi sunt. Versus 33. hac ratione legitur:

Sic satis antiquam serpens quod prodidit Euam.

versus 45, & 47.

Suscipient altare sacras libamina vitae.

Vaigenas cognosco Partem mixturaeque duobus.

v. 51. *Quaero nec carnis numen coniecto sub extis,*

v. 58. *Da pater huic nostro fieri rata vota precata.*

v. 65. *Nulla sit: & bene posse adsit tranquilla potestas*

v. 77

v. 77. *Tempora: cumbanturque dies: praesul. arige
quaeq.*

v. 82. *Filius ex vero verum de lumine lumen.*

v. 84. *Consona quem celebrat modulato carmine plebes.*

Præter scriptores iam citatos, res, quæ ad AVSONIVM poetam, qui post varia munera & dignitates, quas sub Imperatoribus romanis sæculi IIII. gessit, eodem sæculo exeunte, in præsidio, in quo versabatur nouerino (Nouerum) mortuus est, exposuerunt Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. latin.* L. III. Cap. X. p. 582 sqq. Tom. III. p. 106 sqq. Albert. Petr. Paull. Fil. Rubenius in *Dissertat. de vita Fl. Mallii Theodori V. C. in qua non tantum Theodori, sed & AVSONII dignitates ac illorum temporum historia illustratur, Vtraiecti* 1694. in 12. pp. 120. Godofr. Kupffender in *Dissertatione de AVSONIO poeta Viteberg.* 1677. in 4. Conf. *Vita AVSONII* ex Josephi Scaligeri, Eliae Vineti, Petri Crinici, & Lil. Gregor. Gyraldi, de illo narrationibus composita, quæ adiecta est AVSONII *Operibus*, a Jacobo Tollio, *Amstelod.* 1671. in 8. editis, p. 812 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 382 sqq. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 483 sqq. 525.

CCVIII.

CL. CLAUDIANI, *Principum Heroumque Poetas prægloriosissimi*, Quæ Exstant Caspar Barchius Ope septemdecim Manuscriptorum Exemplarium restituit: Commentario multo locupletiore, grammatico, critico, philologico, historico, philosophico, politicoque ita illustravit: vt auctor pretiosissimus omni ætati, scholasticæ, academicæ, auli-

aulicae, poliricaeque esse debeat ex commendato commendatissimus. *Francofurti apud Joannem Naumannum, Bibliop. Hamburgensem Anno 1650.* in 4. pp. III. & 1371. non numeratis praemissis folior. 37. & errator. typographicor. indice folior. 16.

Testantur editionis raritatem *Bibliotheca Kielmanns-egg. Tom. II. p. 613. Catalogus Bibliothec. falthenian. p. 176.* Praemissa hoc ordine legimus. Nimirum

I. *Series operis* exposita est. Alio enim ordine collocavit Caspar Barthius *CLAVDIANI poemata*, quam in aliis editionibus leguntur. Nam primo loco posuit *Heroum encomia*, quibus iunxit *libros III. de rapto Proserpine*, ceteraque *poematia, gigantomachiam, epistolas, epigrammata.* His *primam partem poematum* *CLAVDIANI* absolui ait. In *secundam* retulit, *vituperia maleficorum hominum, libros* nimirum *II. in Rufinum & libros II. in Eutropium*, quos ideo persequi vatem scribit, dirisque & satyrico sale deuouere, exagitareue, vt absterreat paribus ausis hominum genus, cuius quidem admonitionem instructionemque profiteatur vtrimque. His adiecit *incerti auctoris laudem Herculis, & replendis paginis incerti auctoris de Phoenice carmen.*

II. In praemissis locum obtinet *CLAVDIANI vita* ex *Lil. Gregor. Gyraldi de latinis poetis dialogo III.* Sequitur

III. *Casp. Barthii Epistola dedicatoria ad Christinam Suecorum Reginam, scripta Lipsiae Mense Maio 1650.*

III. *Eiusdem carmen ad eandem reginam, verae religionis adsertricem, & pacis christianae restauratricem, Lips. d. XIII. Nouembr. 1649.*

Tom. II.

Va

V. Eius.

V. *Eiusdem Carmen ad Magnum Gabrielem de la Gardie Comitem, Lipsiam cum festis omnium ordinum plaustibus repetentem anno 1649. die praecedente festum Michaelis.* Effugisse videntur istae tres particulae notitiam Viri Cl. Joannis Arckenholz, qui omnia, quae ad historiam, reginae Christinae, illustrandam, facere poterant, insigni studio atque follertia, congeffit in den *historischen Merkwürdigkeiten die Königin Christina betreffend, Amstelod. & Lips. 1751. II. Tom. in 4.*

VI. *Producuntur Auctorum veterum, semiveterum, nonnullorum de recentibus de CL. CLAUDIANO testimonia.*

VII. *Praefatio ad lectorem* merita illius in CLAUDIANVM prolixè exponit, & opera futuro tempore edenda indicat.

IX. *Index auctorum, quibus in concinnando commentario usus est* Casp. Barthius, praemissis finem imponit. Quod ad C. Barthii *commentarium* adinet, insignis doctrinae ille perhibet testimonium, quam ille ex assidua, & fere incredibili, omnis aevi auctorum, lectione sibi comparauerat. Nicol. Hieronym. Gundling istum *commentarium* ideo *insignem* vocat, & *ein Hauptcollektaneenbuch, in Discours über Christoph Aug. Heumanns Conspectum Histor. litter.* Cap. III. §. CLXXXII. Tom. I. p. 1218. Dolendum est, quod egregius liber, plurimis tyothetarum erroribus deformatus fuerit, vt solus eorum catalogus 15. folia, & dimid. repleat. Ipse sane Barthius hac de re conqueritur in *Commentar. ad Papin. Statii Libr. V. Silu. I. Tom. I. p. 434.* vbi ait: *Ad recentatam CLAUDIANI editionem, merito, vt longe vulgata digniora, lubenter beneuolum lectorem remittimus. Prodiit tamen haec ultimo relegeremus, is liber, sed pessime a typographis, per absentiam nostram acceptus. Vix enim vlla pagina est, non turpibus aliquot mendis inquinata, parsimonia editoris, qui idoneum correctorem non habuit.*

Græc

Graeca fere omnia vitata sunt. Exstant quidem editiones, quae annum 1654. & 1659. prae se ferunt, sed adnotavit iam Joan. Albert. Fabricius Tom. III. *Biblioth. latin.* L. III. Cap. XIII. p. 154. non novas esse editiones, sed novos tantum, ut, turpis lucri causa, a bibliopolis fieri solet, titulos editioni an. 1650. esse praefixos. Vix XX. annorum iuuenis erat Casp. Barthius, cum CLAUDIANVM commentario illustratum, prima vice in lucem emitteret, *Hannoviae in Bibliop. willeriano* 1612. in 8. quae editio admodum imperfecta, repetita fuit ibidem 1619. in 8.

CLAUDIUS CLAUDIANVS, alexandrinus, Aegyptius, seculo III. ad finem vergente floruit, & Imperatoribus Arcadio & Honorio adeo charus fuit, ut eum statua publica honorandum censerent, cuius inscriptio, quae Romae in aedibus Julii Pomponii Laeti, anno 1493 inuenta dicitur, exstat in Jacobi Mazochii *Inscription.* p. 8. in Jani Gruteri *inscript. totius orbis romani* p. 391. Sunt vero inter viros doctos, & inter illos praecipue Auctores de *Giornali de letterati d'Italia* Tom. XXII. p. 400. qui hanc inscriptionem, ut L. Cuspidii *Testamentum*, a Julio Pomponio Laeto confictam esse existimant. *Vita* CLAUDIANI, variis carminum editionibus praemissa conspicitur. Eminent inter illas, quam dedit Janus Parrhasius, Nicolaus Biffius, & Philippus Argelati. Posterior lingua hetrusca conscripta, & *Corpori postarum latinorum cum versione hetrusca* editorum, Tomo XI. *Mediolani* 1731. in 4. praemissa est. Conscripsit etiam CLAUDIANI vitam, & inter homines christianos illum retulit Tomaso Mazza in *Vita di CLAUDIANO poeta, con l'Apologia per il di lui Christianesimo, in Vicenza* 1668. in 12. qui libellus rarissime hodie inuenitur. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* Tom. I. L. III. Cap. XIII. p. 624 sqq. Tom. III. p. 148 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de vegeta latinas linguae senectute Commentar.* Cap. III. §. LXVII sqq.

p. 236 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 397 sqq. Nicol. Hieron. Gundling *fortgesetzte Historie der Gelahrtheit Franckf.* 1746. in 4. Cap. II. p. 321 sqq.

Caspar siue Gaspar Barthius, S. R. I. Eques, Cüstri- ni, in Marchia, natus fuit anno 1587. Praecox eius ingenium, in prima statim iuuentute enituit, quam ob rem etiam ab Adriano Baillet in *Traité des Enfans devenus celebres par leurs études & par leurs écrits*, qui constituit Tom. V. des *Jugemens des Savans* edit. *Amsterd.* 1725. in 12. P. I. p. 258 sqq. inter ingenia praecocia relatus fuit. Omnem fere Germaniam & Italiam peragravit, virosque sui temporis doctissimos, in sui admirationem adduxit. Ex itineribus redux factus, Lipsiae consedit, vitamque priuatam, in Musarum consortio, ad mortem vsque, quae accidit anno 1658. transegit. Hieron. Kromayeri *programmata academicum*, in eius obitum prodiit *Lips.* 1658. in 4 Henning Wittenius illud, addito *operum eius catalogo*, inseruit *Memoriis Philosophor.* Decad. VII. p. 320 sqq. Ex Joannis Hülsemanni *Concione funebri*, lingua vernacula conscripta, & Jacob. Thomasi *sermone exequiali*, quae omnia lucem viderunt *Zwiczaviae* 1658. in 4. excerpta sunt, quae in Paull. Freheri *Theatro vivor. eruditione claror.* p. 1546. leguntur. Legi in primis merentur Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 294. Niceron *Memoires* Tom. VII. p. 14 sqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 457 sqq. Georg. Petr. Schultzii *Dissertio epistolica II. de claris Marchicis Francof. ad Viadr.* 1706. in 4. p. 18 sqq. Georg. Andr. Vinholdi *Programmata de Caspare Barthio Cygneae* 1713. in fol. Jacob. Bruckeri *Ebrentempel der deutschen Gelehrsamkeit* Decad. I. p. 34 sqq. *Commentariis* suis, quos in veteres auctores, in primis poetas conscripsit, non omne criticorum tulit suffragium, Joannes sane Clericus in *Bibliothèque choise* Tom. I. p. 145 sqq. haec talia,

talia, de illo pronunciauit: *Il y a des Commentateurs, qui sont si prolixes, qu'ils expliquent également ce qui est clair & ce qui est obscur. Ils amassent un nombre infini de passages parallèles d'autres Auteurs; même là où il n'y a rien de particulier, ni dans les choses, ni dans les expressions. C'est ainsi qu'a fait — Gaspar Barthius sur plusieurs poëtes latins. On voit par là que ces gens-là avoient une grande lecture & qu'ils avoient travaillé long tems à ces recueils, mais qu'on en tire peu d'usage, quand il ne s'agit que des choses vulgaires.* Adferuantur adhuc in Bibliotheca lipsiensi academica, nonnulla Gaspar. Barthii scripta, quae lucem nondum viderunt publicam. Recensentur quaedam in den deutschen *Actis eruditorum* Tom. I. p. 925 sqq.

CCX.

SEX. POMPEI FESTI de verborum significatione Fragmentum Ex vetustissimo Exemplari Bibliothecae Farnesianae descriptum. *Permissis Superiorum. Impressum Romae Apud Georgium Ferrarium M. D. LXXXI. (1581).*

Schedae quae FESTI fragmento detractae apud Pomponium Laetum extabant. Ex Bibliotheca Fului Vrsini. pp. 196.

Notae in SEX. POMPEI FESTI Fragmentum Schedas & Epitomam. 8. folior. 31. si indicem in FESTI fragmentum & schedas, folior. 10. & Ad-denda folior. 3. exceperis.

Quamquam HOC SEXTI POMPEII FESTI *fragmentum*, cum *schedis* illi detractis, variis FESTI *de verborum significatione* editionibus, & splendidissimae etiam editioni in *usum Delphini*, quam recudendam

curavit Joannes Clericus *Amstelodami sumptibus Huguetanorum* 1699. in 4. adiectum fuit, nostra tamen editio, admodum rara, a viris doctis, atque eiusmodi rerum aestimatoribus, studiose conquiri solet. Nul- lum quidem per omnem librum editoris exstat vesti- gium, nisi quod in titulo *Schedis FESTI fragmento detractis*, praemisso, illae *ex Bibliotheca Fulvii Vrsini* prodiisse dicantur. Cum enim is vidisset, in editionibus, quas Antonius Augustinus episcopus tarraconensis, e codice ex Illyrico aduecto, & in Bibliotheca farnesiana seruato, *cum Animaduersionibus Venetiis* 1560. in 8. & Josephus Scaliger *castigationibus suis Paris.* 1575. in 8. in lucem emisserant, nonnulla reperiri, quae vi- ris istis, cum *schedae* describerentur, exciderant, haec antiquitatis reliquias, non solum de nouo inspexit, sed ex aliquot locorum collatione statim animaduertit, si *fragmenti* huius *schedae* ad fidem archetypi exempla- ris repraesentarentur, fore, vt quae mutila mancae in iis fuerint, omnes antiquitatis studiosi facilius ea certiusque diuinare possint. Curavit itaque paginas ipsas, eo, quo *FESTVS* scripsit, ordine, numero ver- suum in singulis pagellis, & litterarum in vno quoque versu, nec aucto, nec diminuto, ita vt sunt in exem- plari, qua potuit diligentia describendas. Quid? quod partem paginarum mutilam, habita spatii, quod sup- plendum fuit, ratione, infinitis locis suppleuit, multa ex Antonii Augustini, & Josephi Scaligeri Scriptis mutuauit, & multa praeterea de suo addidit; non qui- dem quod vera ea esse, aut ita *FESTVM* scripsisse existimauerit, sed vt virorum criticorum ingenia exci- tarentur, ad bene de hoc *FESTI fragmento* meren- dum. Ea autem supplementa, litterarum varietate, & notis etiam quibusdam additis, ab antiquo distin- xit. Quod vero ad *Schedas* adinet, quas a Marullo habuisse dicitur Pomponius Laetus, illas a *Fragmen- to FESTI*, separauit Fuluius Ursinus, quod earum archetypum exemplar non exstiterit, & pars altera pa- ginarum, quae margini propior, ab igne mutilata fuit,

negle-

neglecta ab iis, qui tunc *fragmentum* descripserunt, desiderata fuerit. Illas autem *Schedas*, quas edidit, e doctissimi viri exscriptas esse ait chirographo, aliis editionibus non modo emendatioribus, verum etiam aliquot locis auctiores, ut si qua praeter haec in vulgatis sint, ea plane non esse *FESTI* credendum sit, sed e *Pauli epitoma*, aut aliunde petita. His omnibus ultimo loco, addidit perbreues quasdam notas, earum tantum rerum, quae ab aliis praetermissae videbantur. Ea vero, quae iam haec exposuimus, nos docuit Fulvii Vrsini *praefatio*, notis in *SEXTI POMPEII Fragmentum, Schedas, & epitomam* praemissa. Istaе notae, quae in Joan. Clerici editione textui subiiciuntur, in romana editione, *schedis* in fine adiectae sunt. Excipit illas copiosissimus in *FESTI fragmentum & schedas index*. In calce voluminis haec oculis subiiciuntur verba: Romae, apud Vincentium Accoltum. M. D. LXXXII. (1582). Qua ratione personatus Yvo Villiomarus, Aremoricus, siue Josephus Scaliger, sententiam suam, de hac Fulvii Vrsini exposuerit editione, verba illius legere docere poterant, quae exstant in libro *Animadversionum in locos controuersos Roberti Titii Paris*. 1586. in 8. p. 7. *Anno sex. POMPEIVS FESTVS, indignis modis acceptus esse visus est, quod ab homine Gallo illustratus, magno studiorum fauore exceptus est. Itaque Romae editus cum iisdem castigationibus alius nunc esse censetur, propter ea quod prioris editoris nomen dissimulatum est, quamquam eadem plane editio est, paucis admodum iisque leuiter inmutatis, ita tamen ut tam leui mutatione non magis latere posset industria prioris editoris &c.* Andreas vero Dacierus, de Fulvii Vrsini labore, quem *FESTI fragmento* emendando impendit, hac ratione iudicat, in praefat. editionis in *usum Delphini: Adadam & illud quoque, hic saepius a viris doctissimis erratum esse, quia nemini unquam contigit non errare, & maius est quam ut conuenire in humanam infirmitatem possit. Quare illis certe magna iniuria fieret, si eorum*

*ingenii magnitudo hoc vno labore aestimaretur. Paucorum praestitit Antonius Augustinus, quae praestare potuisset. In multis diuinus Scaliger, sed dum ingenio suo nimium indulget, saepe nubes captat, & nil minus quam FESTVM interpretatur. Fuluius Vrsinus, reliquis felicior, vtiliorem operam nauauit, sed sic etiam FESTVM, non tam emendatum, quam emendandum & emendari facilem tradidit. Junctim editae fuerunt Josephi Scaligeri & Fuluii Vrsini editiones adiectis vtriusque notis Heidelbergae 1583. in 8. De aliis editionibus vid. Niceron *Memoires* Tom. XXIII. p. 287. Exstant etiam ista *PRÆSTI* fragmenta, a Fuluiio Vrsino edita, inter auctores *latinae linguae, in vnum redactos corpus, adiectis notis Dionysii Gothofredi* I. C. Colon. *Allobrog.* 1622. in 4. col. 118 sqq.*

Vid. de *SEXTO POMPEIO FESTO*, qui post aetatem inclaruit Martialis, eiusque libris deperditis Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. III. p. 764 sqq. Tom. III. p. 580 sqq. Joann. Nicol. Funccii *de inerti ac decrepita latinae linguae senectute commentarius Lemgoniae* 1750. in 4. Cap. III. §. VI. p. 299 sqq. §. XXXI. p. 331 sqq. Gottfr. Ephraim Müllers *bisporisch critische Einleitung zu nösbiger Kenntniss, und wätzlichen Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller* Tom. I. p. 317 sqq.

De Fuluiio Vrsino legi poterunt, quae Tom. I. *Adparat. litterar.* p. 242 sqq. narrauimus.

CCXI.

DRACONTII *Hispani* Libellorum biga: quorum prior de opere sex Dierum & creatione mundi, Hexaemeri titulo pridem, XCI., verbis mutilus editus fuit, scriptus heroico metro: Alter vero posterior Elegiaco, postfatio quasi quaedam

dam est & praecedanei illius pariter atque sui ipsius ad Deum & ad Regem Theodosium Jun. Augustum excusatio, primum vigesimo abhinc anno Parisiis prodiit, nusquam alibi excusus. Nunc vero vtrumque, Et inprimis Hexaemeron illud siue de machina mundi Post *EVGENIUM Toletanum Episcopum*, (cuius simul hic apposita est septidui recapitulatio vt & Epigrammata. reliqua aliaque poemata eiusdem subiuncta reperies). Item post Georgium Fabricium, Joann. Weitzium, Jac. Sirmondum, Casp. Barthium, Sim. Toelmannum, Wolf. Seberum &c. restitutum integre emendavit, inque eo confusa distinxit, & commodiorem atque faciliorem ad sensum obscura redegit, notisque prioribus aliorum selectis, novis quoque auxit & illustravit Andr. Rivinus D. & P. P. *Lipsiae Aera Dionysiana 1651.* in 8. folior. 79.

Raritatem restatur Joan. Vogtius in *Catalogi libror. rar.* p. 582. DRAGONTIUS Presbyter fuit in Hispania, qui tempore Theodosii iunioris seculo V. inclaruit. Nos ab vberiore libri recensione abstinemus, quoniam omnia, quae de auctore, eius libro, & diversis editionibus dici poterant, iam adlata conspiciuntur, in Polyc. Leyseri *Historia poetarum & poematum mediæ aevi* p. 56 sqq. in Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. III. p. 188 sqq. Conf. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 341. Nicol. Antonii *Biblioth. hispana vetus* Tom. I. Lib. III. Cap. III. num. 69. p. 192. Louis Ellies Dupin *Bibliothèque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. III. p. 210 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de vegeta latinae linguae senectute Commentar.* Cap. III. §. XCVII sqq. p. 291 sqq. Andr. Christ. Eschenbach *Dissert. de poe-*

is christianis sacris Sect. II. §. XIII. in Dissertat. academic. p. 105 sqq. Adr. Baillet Jugemens des Savans Tom. III. P. I. p. 425 sqq.

EVGENIVS II. qui ab anno 646. ad annum usque 657. temporibus Cinthasindi & Recocefindi Regum, Episcopatu praefuit toletano, & *libellus DRACONTII*, ut verbis utamur Ildéfoni, toletani Episcopi, *de Scriptor. eccles.* Cap. XIII. p. 65. edit. Jo. Alb. Fabricii, *de creatione mundi conscriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea quae inconuenientia repperit, subtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit, ut pulchriores de artificio corrigentis, quam de manu processisse auctoris videantur. Et quia de die septimo idem DRACONTIVS omnimodo reticendo, semiplenum opus visus est reliquisse; iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renovavit, & de die septimo, quae illi visa sunt, eleganter dicta subiunxit.* Conf. Guil. Caue *Histor. litter. scriptor. eccles.* p. 460. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 1621. Nicol. Antonii *Bibliotheca Hispana vetus* Tom. I. L. V. Cap. V. num. 251. p. 287 sqq. Louis Ellies Dapin *Bibliothèque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. VI. p. 19 sqq. Polycarp. Leyseri *Historia poetarum & poematum mediæ aevi* p. 188 sqq. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinæ.* L. V. p. 376 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* l. cit.

CCXII.

SEDVLII *poete christianissimi atque nostro cuo rarissimi opusculum quod exhortatorium ad fideles inscripsit. in 4. folior. 4.*

Aldo plerumque romano, a viris doctis gloria tribui solet, quod SEDVLIVM, omnium primus, cum aliis

alis poetis christianis, inter quos Juuencus & Ara-
 tor eminent, in lucem emiserit. Sed iam anno 1499.
 Petrus Eisenbergius, artium in studio lipsiensi magi-
 ster, perquisitis bibliothecarum loculis, veterem codi-
 cem, qui SEDVLII opus continebat, inuenerat, &
 SEDVLII *pasehale-carmen, & exhortatorium ad fide-
 les, Lipsiae apud Jacobum Thanner, herbipolitanum, ty-
 pis excubendum curauerat, quae editio omnium ra-
 rissima, & paucis, qui postea SEDVLIVM ediderunt,
 visa est, quamuis plurima rectius in illa, & emenda-
 tius, quam in aldina editione leguntur. Vid. Jo.
 Henr. Leichii *Origo & incrementum typograph.* lip-
 sient. Cap. III. p. 24 sqq. *Annal. typogr.* lipsient.
 p. 75. Ex hac autem editione eisenbergiana, illa,
 cuius titulum exhibuimus, *carminis ad fideles exhorta-
 torii* editio, litteris gothicis exscripta fuit. Annum
 editionis typographus hisce indicauit verbis, *Impres-
 sum Liptzk per Jacobum Thanner Herbipolens. An-
 no 1503.* Joanni Henrico Leichio illa incognita fuisse
 videtur.*

De C. COEL. SEDVLIO, Scoto, siue ut alii vo-
 lunt, Hiberno, Presbytero, praeter alios, legi meren-
 tur Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 107. Anton. Possuini
Adparat. sac. Tom. III. p. 201. Guil. Caue *Histor.*
litterar. scriptor. eccles. p. 336. Jo. Alb. Fabricii *Bi-
 bliotheca latin.* Tom. III. L. III. Cap. II. p. 293. &
 306. Jo. Nicol. Funccii *de vegeta latinae linguae se-
 neclute Commentar.* Cap. III. §. XC sqq. p. 278 sqq.
 Christ. Andr. Eschenbach *Dissertat. de poetis chri-
 stianis sacris* §. XV. l. cit. p. 106. Adr. Baillet
Jugemens des Savans Tom. III. P. I. p. 424 sqq.
 P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom. III.
 p. 2562 sqq.

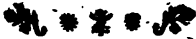

CCXIII.

S ORIENTII *Illiberitani Episcopi* Versus com-
 monitorii Floridissimi. Diu quidem antes
 desiderati, Sed non ita pridem Ex MS. membra-
 naceo veteri Abbatiae Aquicinctinae in lucem
 postliminio reducti. Et nunc Oriente pacis libe-
 rioris tempore (quam ille praecipue hoc opuscu-
 lo Christianis inculcatam voluit) Pristinæ suæ
 dignitati & integritati, quod licuit, restituti, ac
 post Heribert. Rosweydam, Mart. Delrium, Just.
 Lipsium, Aegid. Schondonchum, D. Fabritium,
 C. Barthium &c. emendati & scholiis paucis enar-
 rati Ab Andrea Riuiuo D. & P. P. *Lipsiae. Anno*
Christi 1651. in 8. folior. 32.

Omnia Andreae Riui, quorum quidem non sper-
 nendam in lucem suis potissimum sumptibus, emisit
 copiam, opera, rariora esse, adnotauit Cl. Joan. Vog-
 tius in *Catalog. libr. rar.* p. 582 sqq. Cl. David Cle-
 ment in *Preface de la Bibliotheque historique & cri-
 tique des livres qui sont difficiles à trouver* Tom. I.
 p. XII. not. (i). Nondum inter doctos viros con-
 uenit, cui ORIENTIO, sunt enim varii scriptores,
 hoc nomine conspicui, *versus commonitorii* sint tri-
 buendi. ORIENTIO quidem Episcopo illiberitano,
 in Hispania, qui anno 516. concilio tarraconensi, &
 anno 517. gerundensi interfuit, illos adscripsit An-
 dreas Riuius, suaeque sententiae socios nactus est
 Martinum Antonium Delrium e S. J. qui anno 1599.
 sine vt alii scribunt anno 1600. S. ORIENTII *com-
 monitorium*, e membranis aquis cinctensibus, (*Anchis*)
 quarum Apographum ab Heriberto Rosweydo acce-
 perat, emendatum & notulis illustratum, *Antuerpiae*
apud Joach. Trognetz in 12. &c., iterum emendatum,
ac notis secundis illustratum, Salmanticae, ex artium ta-
bernas

berna Arti Taberniel Antuerpiani 1604. in 4. ediderat, Nicolaum Antonium Tom. I. *Biblioth. hispan. veter.* L. III. p. 206 sqq. Jacobum Basnage *ad Canisii Lexion. antiqu.* Tom. I. p. 166. Guil. Caue in *Histor. literar. scriptorum ecclesiastic.* p. 393. Antonium Poffeinum in *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 516. Henric. Leoph. Schurzfließchium in *praefatione* editionis, de qua mox dicemus, Polycarp. Leyserum in *Historia poetarum & poematum medii aevi* p. 77 sqq., aliosque. Alii, Edmundus scilicet Martene, in *praefat. Collectionis novae veterum Scriptorum, & monumentorum moralium, bistoricorum & dogmaticorum, ad res monasticas, ecclesiasticas & politicas illustrandas* Tom. I. *Rotbomag.* 1700. in 4. & Tom. V. *Tbesauri noui Anecdotorum* p. 119. Casim. Oudin. Tom. I. *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* col. 1268 sqq. Auctores de *l'Histoire litteraire de France* Tom. II. p. 251. variis argumentis confirmare student ORIENTIVM Episcopum auxitanum, Auxiensium (*Auscob*) in Vasconia Apostolum, & patronum tutelarem, quem tempore seculi a Chr. nato V. medio, vixisse tradunt; *Commonitorii* esse auctorem. Quibus argumentis nitatur Joan. Alb. Fabricius, cum neque Episcopum auxitanum, neque illiberitanum, sed ORIENTIVM quemdam natione Gallum, *commonitorium* scripsisse statuit, vid. in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XIII. p. 509 sqq. vbi etiam Caspar. Barthii error confutatur, qui in *Aduersariis* L. XIII. Cap. VII. col. 904. & in *Animadaersionib. in Claudiani Paneg., in nuptias Honorii & Mariae* p. 801 sqq. auctorem esse suppositicium dixerat. Quisquis vero auctor fuerit *commonitorii*, certe id saepius in lucem emissum fuit, post Martini Antonii Delrii editiones. Varias editiones recenset Jo. Alb. Fabricius l. cit. Jo. Nicol. Furcius in *Commentar. de inerti ac decrepita latinae linguae senectute* Cap. III. §. VII sqq. p. 194 sqq. vbi etiam editionis *salmanticensis*, quae adeo rara est, vt etiam a nonnullis viris doctis in dubium

bitum vocata fuerit, mentio facta est. Curavit editionem ad exemplar Delrii antuerpiense Laurentius Ramirez de Prado, illique talem praefixit titulum: S. ORIENTII Episcopi Illiberitani, *Communitorium. Iterum emendatum, ac notis secundis illustratum a Martino Delrio, Societatis Jesu Presbytero. Salmanticae ex artium taberna Arti Taberniel Antuerpiani 1604.* Tanta sollertia ac diligentia a Typographo exscripta dicitur in praefatiuncula praemissa, ut ne unicum in illo erratum typographicum inueniatur. Praefatiuncula ipsa talis est:

Hec tu amice ac studiose lector

industriam & diligentiam tersi Typographi attende & lauda. Licet enim exacte & accurate perlustras omnia, nullam inuenies mendam. Miraculum! quamuis exiguo in libro, quod & in longo opere futurum spero. Typographus noster

*Non sumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat.*

Hoc tibi latere nolui statim ipso in limine. Legi. Cum paucis editionem rarissimam videre contigit, Laurentii Ramirez de Prado praefationem heic inserimus integram:

D. Laurentius Ramirez de Prado

Pinn & res hispanas amantem lectorem saluere iubeo.

Primum, Lector optime, ευαγγέλιον. Reduces tibi nuntio in Hispaniam viros duos Hispanos, quos non minoris a te, quam a me fieri spero. Alterum sanctissimum Praesulem Illiberitanum, Hispaniae Tarracoenensis decus, quem tamen scias multa iam saecula in caelestem beatorum coetum receptum immortalitate frui, uenerit tandem ad Hispaniam ad uianam expressus in hoc libro versibus composito, quibus olim Apollinaris Sidonius (ab quantus vir!) mirandum in modum delectabatur. Alter est Martinus Antonius Delrius, Sa-

cerdos

*cordos Societatis Jesu, qui ad nos reuersus librum hunc dono suis Hispanis attulit. Dolebis si sapias tantam virtutem; nobilitatem, industriam, tantam rerum omnium diuinarum humanarumque cognitionem tamdiu ab Hispania peregrinatam, absuisse. Gratulare nunc Hispaniae toti, quod is relicta Flandria, Germania, Austria, & illis septentrionalibus regionibus, in quibus tot, tantasque utilitates suis vigiliis, suis laboribus, sui capitis periculis catholicae Ecclesiae peperit, postquam sui nominis gloria compleuerit, Hispanos suos tandem respexerit, & ad eos, longo temporis interuallo migrauerit. Ego, qui hominem ex doctissimis operibus iam diu cognoueram, & miratus fueram, nunc autem cum eo magna amicitia coniunctus, humanitatem summam, & suauissimos eius mores anio uehementer, volui beati ORIENTII libellum Louanii primum in lucem emissum nunc iterum operis excudendum tradere, ut de te quomodocumque bene mererer, & ut sanctissimi Hispani viri poemata haberes, & scires etiam, Martinum Antonium Delrium apud vos in salmanticensi Collegio commemorari, cuius notas ab eodem recognitas adiungimus ORIENTIO, ut, si forte adeo fueris in politiori litteratura peregrinas, qui hunc virum ex aliis operibus non agnoscas, possis ex his Notis tanquam ex vngue leonem. Vale ex nostro salmanticensi Museo XV. Kal. Octobris MDCIII. Pluribus illam editionem verbis descripsit Vir celeberrimus Joannes Erhard. Kappius, in *Neuen Beitrægen von alten und neuen Theologifchen Sachen* &c. an. 1752. p. 20 sqq. Omnes autem ORIENTII editiones antiquiores, in quarum numerum etiam riuiniana referri debet, *librum Commonitorii* tantum primum ob oculos ponunt. *Librum secundum* primus e situ & obliuione, produxit Edmundus Martene, qui illum e peruetusto ecclesiae S. Martini turonensis codice descripsit, quem ante annos circiter DCCC. exaratum existimat, & cum aliis eiusdem ORIENTII versibus heroicis *de nativitate domini*, *decasticho elegiaco de epithetis Saluatoris*, carmine hexametro*

xametro de Trinitate, de nominibus domini, precationibus & hymnis inseruit *Collectioni novae veterum scriptorum*, modo citat. p. 1 sqq. Cum Edmundus Martene variis in locis Delrii carperet lectionem, illius in se suscepit defensionem. Joannes Commirius e Societate Jesu, qui inseruit aux *Memoires de Trevoux* ann. 1701. p. 112 sqq. & 332 sqq. *Corrections à faire dans les poesies de S. ORIENTIVS imprimées par le R. P. Martene*. Respondit vero hic Commirio in *praefatione Tomi III. de antiquis ecclesiae ritibus Rothomag.* 1702. in 4. Nonnulla etiam in Edm. Martene editione reprehendit, & emendavit Joan. Georg. Eccardus in *monatlichen Auszügen von allerhand neu herausgegebenen nützlichen und artigen Büchern* ann. 1701. mens. Octobr. p. 23 sqq. Ad Edmundi Martene suam postea editionem recensuit, variisque locis castigavit, additis virorum doctorum *animadversionibus*, praemissisque *prolegomenis* Henricus Leonhardus Schurzfleischius, *Viteb.* 1706. in 4. Illi addidit S. ORIENTIVM *supplemento auctum, siue novam e Cod. Bibliothecae oxoniensis recensionem, isomque curas posteriores ad Lib. II. ORIENTII, Vimaricae* 1716. in 4. Tandem Edm. Martene S. ORIENTII *Commonitorium*, ad manuscriptum codicem, & adnotationes Commirii, cuius vero nomen tacet, emendatum, inseruit *Thesaurò novo Anecdotorum Tom. V. Paris.* 1717. in fol. vbi secundum locum occupat p. 19 sqq. Conf. Filip. le Cerf *Bibliothèque historique & critique des Auteurs de la Congregation de St. Maur* p. 303 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* l. cit. die *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. VI, p. 28 sqq. Id heic etiam observare licebit, quod editio riuiniana, Jacobo Wellero dicata, multis typhothetarum erroribus deformata fuerit. In titulo statim pro Georg. Fabricio legitur D. Fabritius.

Opera *Dni FVLGENTII Afri, Episcopi Ruspensis.* Librorum multorum accessione, quae versa pagina exprimuntur, locupletata. *Antuerpiae apud Christophorum Plantinum, Architypographum regium MDLXXIV. (1574). Cum Privilegio Reg. Maiest. ad Sexennium sub sig. de la Torre. in 8. pp. 691.*

Editionis hodie satis raræ, quam *typis & impensis*, ut in fine legitur, Christophor. Plantini *excudit* Joannes Massus *Typogr. larat.* 1573. in se suscepit curam Joannes Vlimmerius louaniensis, Justii Lipsii, & Joannis Costerii discipulus, qui e codice, quem ipse possidebat, MSto, cum exemplari msto, monasterii Fontis beatae Mariae, prope Anhemum, & editione Laurentii Suri, in *Sanctorum visis*, collato, *etiam* S. FVLGENTII, per quemdam eius discipulum scriptam, e codice vero gemblacensis Bibliothecae, *librum ad quaestiones Ferrandi, & duos libros de remissione peccatorum*, qui antea nondum editi erant, huic editioni de nouo addidit. Libros praeterea prolixiores, in capita diuisit, sacrae scripturae loca diligenter notauit, & vitiosa quaedam loca veterum codicum subsidio emendauit. Cum vero Vlimmerius, *sacrarum virginum Amstelodami Praeful*, variis distictus curis, praefationem scribere non posset, Christophori Plantini & editoris rogatione permotus, *praefationem* conscripsit Joannes Molanus, cui librorum visitatio, tunc temporis commissa Louanii fuit, in qua varia lectu digna de FVLGENTIO, eiusque operibus editis & ineditis reperiuntur.

FVLGENTII, ruspensis in byzacena Africae provincia Episcopi, Calend. Januar. DXXXIII. anno aetatis LXV. mortui, *visa*, a discipulo anonymo composita, variis *Operum FVLGENTII* editionibus praefata.

missa fuit. Existat etiam in Laurent. Surii *vitis SS.* ad I. Januar. p. 11. in *Actis SS.* antuerpiens. Januar. Tom. I. p. 32 sqq. in *Bibliotheca maxima Patrum* lugdunensi Tom. VIII. p. 4. Conf. Anton. Possenini *Adparat. sac.* Tom. I. p. 518 sqq. Guil. Cauē *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 384 sqq. Casimir. Oudial *Commentar. de scriptor. & scriptis ecclesiast.* Tom. I. coll. 1373 sqq. Louis Elie Dupin *Bibliothèque des Auteurs ecclésiastiques* Tom. V. p. 20 sqq. Joan. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VI. p. 661 sqq. vbi etiam variae *Operum FVLGENTII* editiones recensentur. Omnium optima censetur editio, quas hoc titulo prodidit S. FVLGENTII *Episcopi ruspensis Opera, quae sunt publici iuris omnia, ad manuscriptorum codices plures, nec non ad editiones antiquiores, & castigatiores emendata, aucta, & in unum omnia volumina nunc primum collecta.* Parisiis apud Guilielmum Desprez 1684. in 4. Recensio illius vid. satis exacta in *Actis eruditor.* lipsiens. ann. 1684. p. 543 sqq.

Joannes Vlimmerius diem obiit supremum anno 1597. die III. Febr. variaque reliquit scripta, quorum titulos adtulit Jo. Francisc. Foppens in *Biblioth. belgic.* Tom. II. p. 747. vbi etiam hoc, eius sepulchro, Louanii, inscriptum epitaphium legitur:

*Ingenium sortitus eras peragibile quale
 Atribuit caris largior, astra poli.
 A puero pietas, caelo gratissima virtus
 Insedit, stimulans subdere colla Deo.
 Hac melior factus, commercia noxia vulgi
 Effugis, & patrii commoda laeta laris.
 Numine correptus diuina lyceae frequentas
 Quae de Martini nomine nomen habent.
 Adfuit ingenti praeclarus in arte Palaemon,
 Qui studio tenues accumulauit opes.
 Viribus ingenii immensis monumenta vetusta
 Exeris, unde tuis parte corolla comis.*

Inde

*Indo gradu factis, sublimes scandis honores
 Exercens propriae sceptrâ decora domus.
 Jam tantis opibus tam laeta dote beatus,
 Tangebâs facili sidera celsa manu:
 Sed nihil in rebus mortalibus undique felix,
 Perpetimur varias sorte premente vices.
 Tu tamen interea fidei sanctique laboris,
 Accipis emeritae praemia militiae.*

OBIIIT ANNO M. D. XCVII.

FEBR. III. DIE.

Emendatione igitur indigent, quae in *lexico eruditor.*
 Tom. III. col. 1670. de anno Joannis Vlimmerii
 emortuali, leguntur.

Joannes Molanus, siue vt Belgarum lingua vocaba-
 tur vernacula, Vermeulen, louaniensis, S. S. Theolog.
 D. & in publico Academiae gymnasio Professor, apo-
 stolicus ac regius librorum Censor, regii Theologo-
 rum seminarii, in academia louaniensi anno 1579 per
 Philippum II. erecti, primus Praeses, ecclesiae loua-
 niensis Canonicus, multis edicis libris inclaruit,
 & obiit Louanii anno 1585 die XIX. Septembr. ae-
 tatis anno LIII. Vitam illius e variis auctoribus con-
 gessit, & descripsit Nicéron in *Mémoires* Tom. XXVII.
 p. 339 sqq. Conf. Joan. Francisci Foppens *Bibliotheca*
belgica Tom. II. p. 694 sqq.

CCXV.

Les grandes croniques & Annales de France.
 in fol. Tom. II.

Communicauit operis oppido rari descriptionem
 nobiscum, bibliophilus, quem semel iterumque ho-
 noris causa nominauimus, cassellensis, qui vehemen-
 ter dolet, quod Tomi I. folia tria priora excisa fue-
 rint,

rint, quae causa est, quam ob rem neque integer titulus adscribi, neque auctor *chronici* designari potuerit. Secundo Tomo talis praefigitur titulus: *Le second Volume des Croniques & Annales de France, augmentées en la fin dudit Volume deuecuns faitz dignes de Memoire des feux roys Charles huytiesme, Loys douziesme & Francois premier du nom jusques en l'an Milcinqz cēs XXXIII. (1533.) nouvellement imprime à Paris.* Egidius Gormontius. Nomen Aegidii Gormont siue Gormontij, typographum designat, qui inter typographos gallos, primus exstitit, qui Parisiis, libris graecos & hebraicos, duce Francisco Tiffardo, ambacaeo typis expressit. Quatuor librorum graecorum titulos, quos is primum anno 1507. euulgauit, vid. in Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 69. & 184. Inter libros hebraicos primus fuit *grammatica* hebraica, quae a Michael. Maittaire l. cit. p. 101. anno 1508. prodidisse dicitur. Conf. p. 195. In fine secundi Tomi *chronicorum* francicorum, haec Typographi leguntur verba: *nouvellement imprimees à Paris & furent acheuees mil cinqz cēs XXXIII.* Omne *chronicon* characteribus gothicis excusum hoc potissimum singulare habet, quod Tom. I. fol. LXXXIII. b. haec talia de Joannâ papissa legantur: *Dune femme qui par inconvenient fut esleve pape. En ce temps aduint vng grant scandale en leglise de Romme, car en Angleterre auoit une jeune fille de merueilleuse beaulte & grant engin, de laquelle vng jeune escolier sen amoura, & en habit d'homme la mena jusques à Athenes ou il alla estudier. Et la dicte fille estant avec le dit Escolier comprenoit toutes sciences dont elle luy oyoit parler & lire. A la parfin ils sen vindrent à Romme. ou icelle estant comme dit est en habit d'homme tint positions & argumentations de diverses sciences à lecontre de plusieurs grans clerics, en quoy elle acquit moult grant bruyt & honneur entre clerics, & tellement que vacquant le siege papal par le deces de Leon pape III. de se Nōm. Les Cardinaulx croyans que la*
dicte

Cette fille fut un homme lesteuree d'ordinaire en
 pape, & fut sacree & nomme Jehan; & tint le Siege
 deux ans cinqz mois & quatre jours. Es ce pendant
 elle saccoisa dung sien cubicalire q' le grosse, (qui
 l'engrossa) mais dieu, qui ne vout longuement souf-
 frir ung tel opprobre en son eglise permissit que en allant
 & cheu aubant (chevauchant) par la ville de Rom-
 me elle enfanta publicquement en la rue & illec mou-
 rut. Et nest point le dit Jehan pour la detestination
 de ce fait & difformite du Sexe mis au cathalogue des
 papes & est escript delle se verset dont tous les mots se
 commencent par P. qui fut *P*idung des Cardinaulx de
 Romme Papa pater patrum papissa peperit partum &c.
 Extat etiam in hoc chronico epistola, quam Philippus
 pulcher Gallias rex, ad Bonifacium pontificem, in
 controverſia ob bullam pontificiam, anno 1296. pro-
 mulgatam, quae verbis inchoatur: *C*lericis laicos, in
 signi animorum contentione, cum curia romana agi-
 tata scripsisse perhibetur. Est illa epistola eiusmodi
 verbis concepta: *Philippus dei gratia francorum rex*
Bonifacio se gerenti pro summa pontifice salutem mos
dicam siue nullam. Sciat tua maxima fatuitas in tem-
poralibus nos alicui non subesse, aliquorum scelerorum
& praebendorum vacantium collationem ad nos iure
regio pertinere & percipere fructus eorum contra omnes
possessores viriliter nos tuere, secus autem credentes fa-
euos reputamus atque dementes. Datum &c. Respon-
 sio autem illa epistola fuisse dicitur, ad litteras, ab
 Episcopo apuanensi primo, Bernardo Saiffeti, Ponti-
 ficis legato, nomine Pontificis, Philippo regi traditas:
Bonifacius, Episcopus, Seruus seruorum Dei, Philippo
Francorum Regi. Deum time & mandata eius ob-
serua. Scize te volumus, quod in spiritualibus & tem-
poralibus nobis subes. Beneficiorum & praebendarum
ad te collatio nulla spectat; & si aliquorum vacantium
custodiam habeas, fructus eorum successoribus referes;
& si quae contulisti, collationem eiusmodi irritam de-
cernimus; & quantum de facto processerit reuocamus.

*Aliud autem credentes, haereticos reputamus. Dat. Laterani &c. Vid. de hac controuersia Scriptores, quos Tom. I. p. 434. nominauimus. Prae ceteris legi merentur P. Dupui *Histoire du Differend de Philippe le bel & du Pape Boniface IX. produite par les Actes & Memoires Originaux, Paris 1655. in fol. Adr. Baillet Histoire du Demêlé entre le Pape Boniface IX. & Philippe, le Bel Roy de France, à Paris 1717. in 12.**

CCXVI.

Textus arithmetice communis: qui pro magisterio fere cunctis in gymnasiis; ordinariè solet legi! correctus corroboratusque! perlucida quadam atque prius non habita commentacione! a CONRADO Norico *artium liberalium! Academiæ Lipsensis magistro!* summo labore & diligentia! oritur. in fol. folior. 25.

Hic titulus praefigitur *textui arithmeticae communis*, cuius in fine Martini herbipolensis scuta, nullo typographi addito nomine conspiciuntur.

In duas *arithmetica communis* distincta est partes. Partis primae argumenta haec sunt.

1. Numerus mathematicus diffinitur atque diuiditur.
2. De speciebus numeri imparis atque earum generationibus.
3. De tribus speciebus numeri paris de quibus adhuc non satis est dictum scilicet de numero habundante seu superfluo, diminuto & perfecto.
4. De numero relato ad alium.
5. De multiplici eiusque speciebus & earum generationibus.

6. De

- ✱ ✱ ✱ ✱ ✱
- R118
6. De superparticularis eiusque speciebus & eorum generationibus.
  7. De tertia specie inaequalitatis, quae dicitur superpartiens &c.
  8. De multiplici superparticularis.
  9. De multiplici superpartiente.
  10. De habitudine aequalitatis ad inaequalitatem, & contra.

In secunda parte agitur.

1. Quo pacto inaequalitas ad aequalitatem reducatur.
2. De figuris geometricis similitudinem cum numeris habentibus.
3. De numero lineari.
4. De numero superficiali atque speciebus eius, eorumque generationibus.
5. De numero solido.
6. Alia divisio numerorum solidorum cum suis procreationibus.
7. A quibus omnis numerus procreatur.
8. De numero quadrato altera parte longiori & numero antelongiori.
9. De proportionibus & medietatibus ad Masticam spectantibus.
10. De medietate arithmetica.
11. Proprietates medietatis arithmeticae.
12. De medietate geometrica.
13. Proprietates medietatis geometricae, quae quatuor sunt.
14. De medietate armonica.
15. De aliis medietatibus. Denarius numerus compleatur.
16. De perfectissima medietate.

Ultimam paginam complet CONRADI NORICI ad spectabilem & eximium Facultatis artium academie Lipsensis, Decanum venerabilem, septem artium liberalium magistrum, utriusque iuris Baccalarium do-

*animum Sixtum Plessen de Werdea, praecipuum suum
 praestantissimum epistola scripta ex Lipszck sole in
 tertia parte aquarii Anno salutis 1503. qua illi com-
 mentarium suum, in Arithmeticae communem dedi-
 cat. Isti vero Commentario hic novus praefigitur ti-
 tulus: Commentatio arithmetice communis a CONRA-
 DO Norico anciana liberalium academiae Lipsiensis ma-
 gistro modo introductoria quaedam in mathematicam
 disciplinam ibidem publice legentis feliciter incipit.
 In praefatione varias scientiae mathematicae divi-
 siones, Aliisque utilitatem exponit. In fine commen-
 tarii haec legimus verba: Commentatio arithmetice
 (arithmeticae) communis a Mgro CONRADO Norico
 sole in tertia parte aquarii Anno salutis 1503. curren-
 te! refertur. Et in Hemisferio insignis Academiae Li-
 ptiensis publice lecta. Haec verba excipit index eo-
 rum que commentatione cursorie tractantur, cui sub-
 scriptum legitur. Finis tabulae 1503. Conf. Jo. Henrici
 Leichii Annal. typograph. Lipsiens. p. 82. & p. 102.*

Fuit iste CONRADVS, qui patrio adpellabatur
 nomine TOCKLERVS, ex urbe norimbergensi oriun-
 dus, quam ob causam more illorum temporum, CON-
 RADVM, in scriptis suis, se adpellare consuevit *soci-
 cum*. Non incelebris inter Doctores Lipsienses fuit.
 Siquidem is *professioni physiologicae* constituendae oc-
 casionem dedit, quae propterea hodierno die *Professio
 arica*, siue *tockleriana* adpellari solet. Cum enim il-
 le anno 1530. d. X. Junii, sine prolo decederet &
 aliquot millia florenorum relinqueret, Senatus Lipsien-
 sis, hoc potissimum titulo, haereditatem adire voluit,
 quod TOCKLERVS. domicilium suum, non in colle-
 gio academico, sed in ciuitate, sub senatus iurisdictio-
 ne habuerit. Id aegre ferens Senatus academicus,
 qui TOCKLERVM ciuem academicum, Professore
 publicum ordinarium, & anno 1512. Rectorem Aca-
 demiae fuisse magnificum demonstrabat, rem ad Geor-
 gium Saxoniae Ducem detulit, qui hoc, in Aca-
 demiae fauorem promulgauit edictum:

Wir Georg, von Gottes Gnade, Herzog zu Sach-
 sen, Landgraff zu Düringen, und Marggraff zu Meis-
 sen, thun kund und bekennen, nachdem und als der
 hochgelahrte, unser lieber getreuer Herr CONRADYS
 NORICUS, der Artzney Doctor, Seeliger, allhier ohne Ver-
 ordnung eines Testaments, oder letzten Willens verstar-
 ben, und etliche Porschafft, Bücher und Kleider nach
 sich gelassen, der sich der Rath allhier, als Erblos ver-
 storbenes Güter anzuweisen unterstanden, wie sich denn
 auch, auff ihr hin und wieder aufschreiben, niemandes
 funden, der bemeldtem Doctori, Blutsalben verwand,
 und zurecht sein Erb seyn mügen. Wol hat sich sein
 Diener, Johann Weinstein, einer Forderung darzu an-
 gemasset, eines Verzichtbüß halben, so er bey etlichem
 Gelde, als solte es ihm zustuendig seyn, funden; Aber
 die würdigen und hochgelerten, unsere liebe Andächti-
 gen und Gereuen, Rector, Magistri, und Doctores, un-
 ser Vniversität, allhier zu Leipzig, haben sich darab
 an uns beklaget, und verhoffet, daß solche Porschafft
 ihnen solte seyn heimgefallen, die wie bemeldter Doctor
 NORICUS ihnen eingeleihet blieben; und also erblos ver-
 storben; daraus denn zwisiben ihnen und bemeldtem
 Rath Irrung entstanden.

Auff daß ihm solches alles hingelaget, und so sich in
 Witterung von allen Theilen nicht düßfen einlassen, so
 haben wir bey ihnen erhalten, (doch einem jeden Theil,
 ob der Fall binfordere also vor sich seinen Rechten unbe-
 schadet) daß so es mächtiglich bey uns gestalt; und
 dem also nach, so scheiden und wissen wir, daß solche
 Porschafft, und was sonst zu Gelde mag gemacht
 werden, und nach bezahlten Schulden überbleibe, zu un-
 sern Händen sol gestalt werden; Argegen wollen wir
 auf ein ieder hundert fünfz Gülden jaehrlicher Zinsß ver-
 sichern, die da die halffte auß nechstkünftig Walpurgis,
 und die andere halffte auß Michaelis darnach sollen
 angehen, und von demselben Zinsß; sollen obgemeldtem
 Johann Weinstein, dreyßig Gülden jaehrlich, weils er
 lebet,

loben, sampt des Doctoris Klaidern folgen; Aber zu den andern Zinsen, sol die Besoldung der 2000 Lecturen, so bisher in der Artzney Facultaet gewist, gestohlen, und alsdenn dieselbige Besoldung und Zinse in drey Theil getheilet, und eine dritte Lectur in der Physylogia, so zur Artzney dienstlich, aufgerichtet werden, darzu wir einen Doctorn in der Artzney vortrucken wollen, daß also die drey Legenten, in ihrer Besoldung vergleichet. Wir wollen aber auch dem neuen Legenten, so wir jetzt oder künfftig zu solcher Lectur werden verordnen, einbinden, und befehlen, ob irgend einer oder der ander, unter den armen Frantzosen so in der selbigen Hospital seyn, oder hinfür der kommen werden, ihm um Rath zu ihrer Kranckheit anlanget, daß er ihm denselbigen sol vergebens mitzuberathen verpflichtet seyn.

Wenn auch obgedachter Johann Weinstein Todesbalben wird abgehen, so solt alsdenn eine jede Lectur von denn dreyen mit zehn Gulden gebessert werden, damit sie also von allen Thailen vertragen. Treulich und ohne Gefehrde, zu Vrkhind mit unsern auffgedruckten Secret besiegelt, und geben zu Leiptzig Mittewoche nach Exaudi im 1531. Jahr.

Conf. Zachar. Schneideri Chronicon Lipsiense Leipz. 1655. in 4. L. VI. p. 298 sq. Anonymi. Censurae Scriptorum insignium, qui in Lipsiensi, wittebergeni, francfordiana ad Oderam academiis floruerunt, num. LVIII. ubi CONRADUM, virum in seculari philosophia plurimum doctum, & diuinarum litterarum non ignarum, Philosophum, Oratorem, Medicum, ac mathematicum insignem, acutum ingenio, & oratione facundum appellat. Jo. Guilielmi Baleri Sabadiusma de Mathematicum in Academiis & scholis Germaniae superioris introductione, Norf. 1704. in 4. p. 9.

ERRATA

CCXVII:

* **S**phaerae mundi compendium foeliciter inchoat Nouiciis adolescentibus ad Astronomicam remp. capeffendam aditum impetrantibus pro breui rectoque tramite vulgari vestigio femo- IO IOANNIS DE SACROBVS TO Sphaericum opusculum vna cum additionibus nonnullis Ira Asparffim vbi interfertae sint signatis; contraque Cremonensia in planetarum theoricas delyramen- ta IOANNIS DE MONTEREGIO disputationes, tam accuratis, quam vtilis: nec non GEORGII PYREACHII: in eorundem motus planetarum accuratis, theoricae dicatum opus: vtili serie con- textum, fausto fidere inchoat.

Post haec in eadem pagina, ipsa *Sphaera* IOAN- NIS DE SACROBOSCO inchoatur. Opponitur pa- ginae huic figura, Astronomiam sedentem exhibens, cuius ad dextram stat *Vrania vasa celestia*, ad sinistram Ptolemaeus *Princeps astronomorum*. Libellus figuris astronomicis ornatus. In fine legitur: *Hoc quoque sideralis scientie opusculum Impressum est Venetis per Magistrum Gulielmum de Tridino de Monteferrato Anno salutis M CCCC LXXXI. (1491) die XIII. Januarii.* Folia numeris insignita non sunt. Forma est in 4. sed 8. folia semper vnica littera insigniuntur litterarumque series ad F. pertingit. Character latinus.

CCXIX.

* Libri, qui asterisco notati sunt, mathematici rari, e bi- bliotheca ABRAHAMI GOTTHELF. KAESTNERI P. P. in academia Lipsiensi, celeberrimi, amici nostri, nobiscum beneuole communicati fuerunt, a quo etiam recensione, quam legis, accepimus.

* *Eximii atque excellentissimi physicorum motuum cursusque sideris indagatoris* MICHAELIS SCOTI super auctorem Sphaerae cum questionibus diligenter emendatis incipit. expositio confecta Illustrissimi Imperatoris Dni D. Federici precibus.

Quatuor folia ex singulis plagulis complicata sunt litteraeque plagularum indices noem primae alphabeti. Custodes & foliorum numeri nulli. In fine legitur: *Impressam fuit hoc opus diligenter in alma civitate Bononiae, Regnante inclaro Principe Domino D. Joanne Secundo Bentivolo per Iustinianum de Ruberia MCCCCLXXXV. (1495) die XV. Septembris* Character Gothicus. Vid. Mich. Majtaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 606.

* *Libellus desideratus super celestium motuum indagations sine calculo.*

Motus caelestes machina quadam reperiuntur. Liber forma quadripartita plag. 6. *Et hic suis expositionis canonum libri desiderati equationis celestium motuum sine calculo in honorem siderum conditoris, qui & hos conservare dignetur in eum. Amen. Ex carpent. per* GUILLELMUM EGIDII de Wissekerck ex Zelandia. 1494. Character latinus. Hic GUILLELMUS EGIDIUS wiskerckius, Zelandus, Mathematicus, auctor libri est, ut ex alia libri inscriptione patet, in qua *pro nuuc* Civis carpentoratenis vocatur. Joan. Franciscus Foppens in *Bibliothec. belgic.* praeter hunc Tom. I. p. 388. non alium illius protulit librum.

CCXX.

* **L**ibellus yfagogicus. ABDILAZI id est *Serui*
gloriosi Dei, qui dicitur Alchabitus ad Ma-
 gisterum iudiciorum astrorum interpretatus a
 IOANNE HISPALENSI scriptumque in eundem
 a IOHANNE SAXONIE editum vtili serie con-
 nexum incipiunt.

Haec litteris latinis maiusculis in fronte paginae.
 Sequitur in eadem pagina libri astrologici initium,
 cuius plagulas 14. in 4. complexi finis est: *Finitur*
scriptum super alchabitus ordinatum per IOHANNEM
DE SAXONIA in villa parisiensi anno 1331. correctum
per artium & medicinae doctorem dominum Bartholo-
maeum de Alten & Nusia. Impressum Venetiis per
Johannem & Gregorium de forliuio fratres. Anno
salutis MCCCCLXXXI. (1491) in die XXVI. Julii.
 Conf. Christophor. Hendreich *Pandect. brandeb.*
 p. 128. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 413. Jo. Alb. Fa-
 bricii *Biblioth. med. & infim. Latinis*, L. III. p. 30.
 vbi adnotauit IOHANNEM DE SAXONIA patrisio
 nomine fuisse adpellatum, IOHANNEM DANCK siue
 DANCKONEM. Conf. L. VIII. p. 395. Mich.
 Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 540.

CCXI.

* **A**strolabium planum in tabulis ascendens con-
 tinens qualibet hora atque minuto equatio-
 nes domorum celi: moram nati in vtero matris,
 cum quodam tractatu natiuitatum vtili ac ornato
 refectioni horas inequales pro qualibet climate
 mundi. *Con gratia & privilegio.*

Praeter tabulas astrologicas, figuris ornatus liber,
 singulis ad singulos gradus singulorum eclipticae signo-
 rum,

rum, natiuitatis momento orientium, pertinentibus. v. g. *in primo gradu thauri. Ascendit vir thaurum duccens ad macedum, baculum tenens in manu. Huius carnifex erit.* Liber forma quadripartita impressus. In fine legitur: *Opus Astrolabii plani in tabulis a IOHANNNE ANGELI a nouo elaboratum explicit feliciter Impressum Venetiis per Johannem Emericum de Spira allemanum. Anno salutis millesimo quadringsentesimo nonagesimo quarto (1494) Idus Junii.* Character gothicus. Vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 584. vbi librum in fol. editum, illique *Ephemérides perpetuas*, praemissus esse scripsit. Fuit iste IOANNES ANGELVS Bauarus ex vrbe Aichem oriundus, Medicus, & Astronomiae Professor viennensis, qui Ricciolo teste anno 1512. mortuus est. Reliqua eius opera memorantur a Ios. Simlero in *Bibliotheca* p. 336. a Christophoro Hendreich in *Pandect. brandenburg.* p. 186. a Io. Alb. Fabricio in *Bibliothec. med. & insim. Latinis.* L. I. p. 260. Conf. L. VIII. p. 135. Librum iam inter raros retulit Samuel Engel in *Bibliotheca selectiss.* P. I. p. 136. & Cl. Dauied Clement in *Bibliothèque historique & critique des livres, qui sont difficiles à trouver* Tom. I. p. 332. vbi praeter adductam editionem, duas exstare alias adnotauit. Antiquiorem nimirum, quae Erhardi Ratdolt, Augustensis, *viri solertis eximia industria, & mira imprimendi arte, qua nuper Venetiis, nunc Augustae Vindelicorum excelles nominatissimus,* excusa in calce dicitur Augustae Vindelicorum *MCCCC. LXXXVIII. (1488) XXVII. Kal. Nou.* vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 495. Recentiore, quam Fabricius in *Bibliothec. med. & insim. Latinis.* L. XV. p. 717. Venetiis euulgatam esse scribit. Haud vero satis accurate Fabricius l. cit. & Nicéron. in *Memoires* Tom. XXVI. p. 315. omnem librum Petro d' Abano tribuit, cum tantummodo in illius P. II. quaedam inueniuntur, quae ad Petrum d' Abano referri possunt. Quae illa sint, particula docet *praefationis,* quam Sam. Engel l. cit. addidit.

adultis: *Subsunt in hac secunda parte figurae celestium ad medium sexti climatis, cuius latitudo est circa 45. gradus: per duodecim domos verificate, quibus imagines facierum preponuntur, graduumque omnium signorum imagines, ab excellentissimo viro Medicinæ facultatis Petro de Abano elaboratae, &c.* Istæ verò Petri d' Abano figurae, a Giotto pictore Italorum celeberrimo, eiusque discipulis, in lacunari fori, seu aulae maximæ iuris, patavinæ, aedificii, quo nihil, tota Italia, magnificentius existare, scribit Nicol. Comnenus Papadopolus in *Historia gymnas. patavin.* Tom. I. p. 279. mira arte & elegantia depictæ fuerunt, ubi etiam hodierno die cernuntur. Vid. Jo. Georg. Keysslers *Neueste Reisen* P. II. *Brief* LXXI. p. 661. edit. *Hanoer.* 1741. Jo. Alb. Fabricii l. cit. L. XV. P. 717.

CCXXII.

* **A**BRAMÆ AVENARIS *Judei Astrologi peritissimi in re iudiciali* Opera ab excellentissimo philosopho PETRO DE ABANO post accuratam castigationem in latinum traducta. in 4.

Liber caractere gothico exscriptus, in fine hæc refert verba: *Explicit peritissimi Astrologi ABRAMÆ AVENARIS præclara opuscula, cum nonnullis particularibus tractatibus egregijs astrorum iudicibus sat conducentibus Arte & ingenio solertis viri Petri Liechtenstein in corpus vitium (ad commune diuino huic negotio inhiantium commodum) miro indagine accumulata Impensaque propria pulcherrimis his characteribus excusa Velleclis anno virginæ partus supra millesimum quingentesimum septimo (1507) Pridie Kalendas Januarias cum Privilegio.* Opuscula astrologica, quæ heic ABRAMAMO AVENARI tribuuntur, verum auctorem

rem agnoscunt R: ABRAHAMUM P. MEIR ABEN
 ESRA, hispanum toletanum, quem anno Christi 1194
 die II. mensis Adar inuentis Kalahorae, quam Rho-
 dum alii vocant, aetatis anno LXXV. mortuum esse
 memorat *Scriptor Iacobus* p. 131. a. alii autem hi-
 storici iudaici, alio decessisse tempore produnt. Non
 vero omnia, ABEN ESRA ipse composuit, sed quas-
 dam ex arabico in hebraicum sermonem conuertit,
 & in illa commentaria scripsit. Titulos opusculorum
 hebraicos vid. in Joani. Christophor. Wolfii *Bibliotbe-
 ca* hebraea Tom. I. p. 81 sqq. Quod ad PETRI DA-
 BANO versionem illorum latinam adinet, illi Jaco-
 bus Gaffarellus in *curiositatibus inauditis* p. 218. ver-
 sion. lat. Gregorii Michaelis, *Hamburg.* 1676. in 8.
non semper cum fontibus convenire; atque tractatus
quosdam versionis insertos esse, quos fontes non agno-
scant, scribit. Ostendit autem Christoph. Wolfius
 I. cit. p. 82. not. r. Gaffarellum codicem hebrai-
 cum minus plenum habuisse, cum illi, quos in eo de-
 siderari dixerit *tractatus*, in aliis codicibus non muti-
 latis inveniuntur. Conf. de R: ABRAHAM. P. MEIR
 ABEN ESRA, Christophor. *Handreich Pandectae*
 brandeburg. p. 20. Jul. Bartoloccii *Bibliotheca rab-*
binica Tom. I. p. 54 sqq. Adriani Relandi *Analecta*
rabbinnica p. 59 sqq. Jacques. Basnage *Histoire des*
Juifs Tom. V. p. 1609 sqq. Jo. Henr. Hottingeri
Histor. ecclief. Tom. III. Cap. XII. p. 261. & qui
 omnium optime res ad illum pertinentes exposuit,
 Christoph. Wolfii I. cit. p. 71 sqq.

 CCXXIII.

* **T**ractatus de Stylometris siue instrumentis
 quibus quinque ordines Architecturae, me-
 thodo qua facilius inveniuntur nequit expeditius &
 accuratius longe quam vilo Proportionatorio, in
 modica

modica & maiuscula forma designantur. *Inuentore* NICOLAO GOLDMANNO *Vratisl. Silesio.*

Gebrauch dehr Bauſtaebe, durch dehrer Hülffe die fünf Ordnungen der Baukunſt aufs aller leichteste, ja behaender vnd genauer als, mit einigen Ebenpaſſer, in groſſer vnd kleiner Form abgebildet werden. *Lugd. Bat. ap. Auctor. 1662. in fol. pp. 32. Tabulae aeneae 40.*

In fine legitur *apud* Philippum de ero-y. Primus inter Architectos, non Germanos, sed omnes, GOLDMANNVS ordines adcuratius distinxit, proportionibus subtilius definiuit, columnarumque delineandarum rationem perspicue explicauit. Cui negotio his praecipue organo auxilium insigne adtulit. Sunt vero *Stylometra* GOLDMANNI, prismata triangularia, quibus singulis, singulorum ordinum altitudines & ephoras inscripsit, vt eorum ope commode delineentur. Vsum hoc libro latino & germanico sermone, terſo vtroque, imo saepius ornato docuit. Tam peraratus est liber, vt paucissimi sint qui eum, pauciores quam paucissimi, qui cum eo *stylometra* possideant. Sed tabulis instructi Architecti, iam secundum eas, non minus commode pingere ordines didicerunt, vix amplius impensas in *Stylometra* facturi, quod aegre laturus esset, procul dubio, si spiret GOLDMANNVS; dum enim suadet, vt aurichalci loco, ex argento organa conficiantur, in cuius candore lineae incisurarum subnigrae magis conspicuae fierent, haec addit: *sed caritas Organi incusatur: dabo consilium* Euclionis *proficuum, abſtine a vitio regionis, & sumtus temperantia collige, breui tibi media sufficient, intelliges quantum vestigal sit parsimonia &c.* Germanice scripsit: *dergleichen Geizbalse rathe ich, daß er nicht so viele Rauesche sause &c.*

CCXXIII.

* **L**e Reueil matin fait par *Monsieur BERTRAND* pour Reueillir les pretendus sçavans. Matematiciens de l' Academie Royale de Paris &c. *A Hambourg Imprime par Bertrand libraire ordinaire de l' Academie de Bertrand où il se vend MDCLXXIIII. (1674.) Avec privilege de Bertrand in 8. pp. 75. except. folii. . . prioribus.*

Ne Trompez plus personne ou Suite du Reueil-matin des pretendus savans Matematiciens de l'Academie Royale de Paris. Ou les Curieux trouveront de quoy se divertir & s'instruire. *A Hambourg Imprime par Bertrand, libraire ordinaire de l'Academie de Bertrand, ou il se vend. MDCLXXV. (1675) Avec Privilege de Bertrand. pp. 69. except. 12. fol. praemissis.*

Le Monde defabusé ou la Demonstration des deux lignes moyennes proportionnelles par *BERTRAND DE LA COSTE Colonel d' Artillerie au service de la Republique de Hambourg. A Hambourg MDCLXXV. (1675). pp. 40.*

Ce n'est pas la Mort aux Rats ny aux souris, mais c'est la Mort des Matematiciens de Paris. Et la demonstration de la trisection de tous triangles par *BERTRAND DE LA COSTE Colonel d' Artillerie A Hambourg MDCLXXVI. (1676). pp. 14. except. 14. fol. prior. & 4. posterioribus.*

La Demonstration de la Quadrature du Cercle. Qui est unique Couronne & principal Sujet de toutes les Mathematiques. Par laquelle on fait voir la particule dont Archimede fait mention. Laquelle ont de bons esprits & sages philosophes ont cherché sans

sans la pouvoit trouver depuis des centaines d'années avant la Nativité de Jesus Christ. Et par mesme moyen on fait voir la Ligne de la Roulette laquelle Personne n'a jamais trouvée: a faute d'avoir eu descouvert la Quadrature du Cercle par BERTRAND DE LA COSTE Colonel d'Artillerie a Hambourg. Il est aussi à trouver avec les autres du mesme Auteur à Amsterdam chez Pierre Arenz en la Rue de La Bourse 1677. pp. 24. exceptis praemiss. fol. 12.

BERTRANDVS DE LA COSTE, homo portentosi ingenii, praeterito seculo, in suburbio parisijs S. Marcelli natus fuerat, & sub Gallis, Polonis, Russis, Danis stipendia fecerat, omnemque fere peragrauerat Europam, donec Hamburgi consideret, ibique per multos annos, in summa paupertate degeret, vitam. Praemittitur libello, quem inscripsit *Ne trompez plus personne* epistola gallica, satis longa, quam A. V. des Angles, Jeuerae, in Frisia orientali, an. 1675. d. XXII. Februar. ad Joan. Robertum Chouet, Philosophiae & Matheseos Professorem scripsit geneuensem, in qua praecipue BERTRANDI DE LA COSTE fata narrantur. Vitae tandem Hamburgi pertaesus Amstelodamum concessit, ibique mortuus est, Machinam Archimedis, quam vocat BERTRANDVS, regiae Scientiarum academiae parisiinae obtulit, quae cum illam non adprobauerit, hos libellos euomuit, qui admodum rari sunt, & ad paucissimorum hominum cognitionem peruenerunt. Ideam machinae exiguam narrat, ope fili tenuis mille libras sustulisse, idemque confirmat testimonio, a Friderico Wilhelmo Magno, Electore Brandenburgico, anno 1674. d. XII. Maii sibi dato, qui vidit, machinae ope, filo tenui libras 2000 promte tolli. Verba testimonii sunt: —
Son Altesse electorale ayant la curiosite de voir faire l'experience de la dite Machine, a fait venir pres de sa personne ledit Colonel, qui ayant fait faire icy un model de quatre pieds & demy en quarré, il en a fait
 Y y 2

l'épreuve par laquelle il a enlevé d'abord jusqu'à mille livres pesant, par la force d'une petite ficelle tirée par la Main seule d'un homme, ainsi qu'il s'étoit obligé, & Son Altesse Electorale desirant voir ou pouvoit aller la force de cette belle Machine, elle a fait doubler les poids jusqu'à la pesanteur de deux mille livres ou environ, lequel a été enlevé avec autant de facilité & autant de promptitude que les premières mille livres. La curiosité de S. A. E. a passé plus avant, elle a commandé de porter la Machine dans son parc où elle a remarqué qu'elle a encore enlevé hors de Terre toute en l'air un arbre avec toutes ses racines, proportionné à la force de son Model &c. Plura de Machina non indicat, sed motum perpetuum, quadraturam circuli, & si qua sunt difficiliora alia in mathematicis, ut tituli opusculorum indicant, reperisse se gloriatur, etsi nunquam studiis operam dederit, sed nihil praeter *Elementa* Euclidis per Henrionem gallice versâ legerit. Sed ad aliquod eruditionis mathematicae culmen peruenisse, difficulter ipsi credent geometrae, qui in hisce opusculis reperient, magno hiatu mathematicis parisinis problemata, quasi ipsis insolubilia proponentem, quae vel tiro geometriae soluerit, aut de difficilioribus ita sermonem instituentem, ut se ipsum non intelligat. Sales vero auctoris, quam insipidi sunt, vel indices libellorum monstrant. Imaginem, in priore, aeri incidi curavit, procul dubio suam, nomen, patriam, habitationem, inscriptione quadam explicans, cuius characteres nos quidem legere non posse fatemur, eosque nisi plane efficti sunt, pro rufficis habemus. In academia eius, quam fingit, omnes Bertrand vocantur: *Monsieur Bertrand, Herr Bertrand, Milord Bertrand, Seigneur Bertrand, Mosci Panié Bertrand, O Soldari Bertrand, Dominus Bertrand, Segnor Don Bertrand, Babal Bertrand, Ouran Bertrand, Kiric Bertrand, Atan Bertrand, Bertrand Cuisinier, Bertrand Marmiton Suisse, Bertrand Sommezier, Bertrand Laveuse d'ecuelles, Bertrand Gascon aide de Cuisins, Bertrand Blanchisseuse, Bertrand Catalan Anier* &c. Alia tabula aenea, quae etiam in
prio-

priore libello, oculis subiicitur, sub inscriptione. *Voilà tres venome Mathematiciens, tres asins exhibet, quibus adscripta sunt: Le premier professeur en Mathématique de sa Societe; Niguet; Le Directeur Caricavi. Auribus asini, posterioris nomine insigniti, quatuor tintinnabula alligata sunt. Lulit etiam epigrammatibus gallicis, in quosdam academiae parulinæ socios, quae libello adiciuntur, cui titulum fecit *Ce n'est pas Mort aux Rats &c.* quae heic adscribimus:*

L' Epitaphe des Pseudo - Mathematiciens de Paris.

*Cy gisent des Mathematiciens
Pour pas de rentes & de biens
Quoy qu'ils ne firent jamais rien
Que faire des vols furts & larcins
Et rober a autruy le sien
Lucifer avec ses lutins
Voyant venir ces Happeloupins
Bien venus, dit-il, mes Arlequins,
C'est donc Vous qui faites tant les fins
Avec vos quatre mots de latin
Vous faites les Mathematiciens
Qui n'etes que des Grammairiens
Vous qui n'aves pas un seul brin
De savoir, ny un moustardon
D' Euclide, sembles estre des Pins
Vous, qui n'etes que des Serins.
Sergeants attachés ces mastins
Et mettés les dans ces Hutins,
Qu'il y demeurent jusqu'à la fin,
Et qu'ils ne sortent de ces liens
Pour ne tromper les gens de biens,
Et que mon pber amy Pasquin
Avec tous les Historiens
Aussy bien Cbrestiens que Payens
Avertissent les simples mesquins
Qu'ils se gardent de ses forfontins
Et gravent en marbre avec leur barin*

Les ruses & fourbes de ces faquins.

Requiescant in pice. Amen.

L' Epitaphe de feu Mr. de CARICAVI.

Cy gist le bon CARICAVI
 Qui dit Pater PECCAVI
 Le bien d'autruy FVRAYI
 Ex Mathématiques ERRAVI
 En mes brayettes CACAUI,

Sur feu Mr. de Niguet,

Cy gist ou Niguet ou Nigaud
 Alias Badin, & Badaut,
 Ce Matématicien si beau
 Avoit de l' Esprit, comme un Veau.

Sur feu Mr. de Roberval.

Cy gist ce fas Roberval
 Qui croit qu' on ne trouve son egal,
 Quoiqu' il ne fait qu' un Animal
 A longues oreilles, ou Bucephal.

Sur feu Mr. d' Auxoust.

Cy gist cet illustre Auxoust
 Des matématiciens le moins fou
 Nos questions il estime moult
 Et dit qu' il les trouva à son goust
 Quoy qu' il n' en puisse venir à bout.

Tandem ne quid desit ad genium hominū cognoscendum, addimus libellum de circuli quadratura, dominae Bourignon inscriptum esse, cuius ex operibus, in rerum diuinarum cognitione, prae qua, scientiae humanae omnes, nihili sint, egregie se profecisse narrat. Retulit Joannes Mollerus in Cimbrica litterata, quod initio quidem Bourinoniae partibus admodum fuerit addictus, illantque, anno 1676. apud se, per quinque fere menses occultauerit, deinde vero tam prosequutus fuerit odio, vt non solum varia contra illam in vulgus sparferit scripta, conuiciis & calumniis referta, nomen illius apud Consistorium detulerit ecclesiasticum, sed plebem etiam contra illam concitauerit.

CCXXV.

Lectura excellentissimi iuris utriusque interpretis
domini ANTONII DE BVTRIO, a titulo de
translatione prelatorum, vsque ad titulum de of-
ficio delegatorum. in fol. form. maior. folior. 66.

Editio oppido rara, litteris gothicis impressa, me-
moratur e *Catalogo Bibliothec. vltraiectensis* a Mi-
chael. Maittaire Tom. I. *Anal. typograph.* p. 478.
Initio leguntur haec verba: *Incipit lectura excellen-*
tissimi utriusque iuris interpretis domini ANTO. DE
BVTRIO a titulo de transla. prela. usque ad ti. de offi-
dele. super quibus titulis dom. Abbas (Nicolaus de
Tudesco, catanensis siculus Abbas panormitanus) non
scripsit, vel si scripsit reperire potest nemo. In nostro
exemplari prima littera initialis nitidissime picta, au-
roque purissimo, mira arte laeuigato, exornata est.
In fine codicis talia reperiuntur: *Lectura praecel-*
lentissimi utriusque iuris interpretis dni. ANTONII
DE BVTRIO a titulo de transla. prela. ad titulum vs-
que de offi. dele. super quibus titulis. dni. Abbatis scripta
aut acta meminimus comperisse neminem. Sagacis att-
amen viri Antonii Koberger. Nurembergen. alemanice
partis inibi ciuem & incolam. quam ponderoso labore.
vigilantia ac fatigatione solertissime his metallicis litteris
elaborata emendata atque exarata finem cepit. Anno
salutis MCCCCLXXXVI. (1486) III. Kal. Februar. In-
ditione IIII. De quo laudes non immerito referamus
cunctipotenti Deo.

De ANTONIO DE BVTRIO iam diximus Tom.
I. p. 78 sqq.

CCXXVI.

Aureus Tractatus de Arbitris d. LANFRANCHI
(Lanfranchi) DE ORIANO Vtilis & quotri-
dianus, in fol. form. maior. folior. 19.

Typographi, tituli verbis insignia sua imposuerunt. Liber caractere gothico exscriptus est, & in fine haec adposita habet verba: *Finis Tractatus de Arbitris per excellentissimum V. I. monarcam d. LANFRANCUM DE ORIANO. Additis multis aliis questionibus & allegationibus clarissimorum doctorum Impressum Papie per Joannem de Lignano & Girardum de Zeis de Tridino an. MCCCCLXXXVIII. (1409) d. X. Maii.* Haec verba excipit *tabula questionum & aliorum in presenti Tractatu de Arbitris contentorum.* In Michael. Maittaire *Annalib. Typographic.* librum frustra quaesimus. Antiquiorem editionem Michaeli Maittaire aequae incognitam, *Piscinae* anno 1486. impressam, memorant *die Merkwürdigkeiten der Koenigl. Bibliothek zu Dresden* Tom. II. p. 341. In *Tractatu tractatum* locum inuenit Tom. III. P. I. fol. 206 seqq. In septem distinctus est partes,

- I. *quorundam terminorum declaratur significatus.*
- II. *Qui possunt esse arbitri vel non succincte ponitur.*
- III. *qui possunt facere compromissum breuiter ostenditur.*
- III. *Super quibus rebus, & in quibus causis potest fieri compromissum plenius reseratur.*
- V. *Quot modis compromissum seu arbitrium auauletur.*
- VI. *Quot modis finitur compromissum, e sententia iureconsultorum, &*
- VII. *De virtute clausularum, quae adponuntur in compromissis.*

Inclaruit LANFRANCUS DE ORIANO, brixien-
sis, tempore seculi XV. medio, & in gymnasio pat-
vino iura diu docuit, e quo sponte discessit, & in pa-
triam se contulit, ubi anno 1488. diem obiit supre-
mum, cum aetatis annum fere XC. adtigisset. Mul-
ta scripsit opera, quorum titulos adtulit Ioan. Trithe-
mus *de scriptor. eccles.* Cap. DCCXXI. p. 190. Jo-
sias

Sas Simlerus in *Bibliothec.* p. 444. Anton. Posseuinus in *Adparat. sac.* Tom. II. p. 327. Conf. Guid. Panzirolus de *claris legum interpretib.* L. III. Cap. XXXIII. p. 358. Marc. Mantua Benavidius in *Epitome viror. illustr.* p. 484. Nicol. Comnenus Papadopoli in *Historia gymnastii patauini* Tom. I. L. III. Sect. I. Cap. XII. num. 63. p. 227. Joan. Albert. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinis.* L. XI. p. 712.

CCXXVII.

Commentaria super decreto cardinalis alexandrini, alias Praepositi sancti Ambrosii nunciarii. Cum privilegio. in fol. form. maximae, folior. 273.

Auctor libri, cuius editionem heic adducimus raro obuiam, Iureconsultus fuit, suae aetatis celeberrimus, & vir in summa dignitate constitutus. Nimirum is fuit JOANNES ANTONIUS DE SANCTO GEORGIO, e nobilissima de SANGEORGI, Placentinorum familia oriundus, Patricius mediolanensis, Professor ticinensis, Praepositus S. Ambrosii mediolanensis, caussarum sacri palatii rom. Auditor, Episcopus & Presbyter Cardinalis titulo SS. Nerii & Archilei alexandrinus, Patriarcha hierosolymitanus, Parmae, Albani, Tusculi, & Ducatus praenestini Episcopus, qui septuagenarius Romae, anno 1509. d. XIII. Martii, ex hac vita decessit. Vid. de illo Guidi Panzirolus de *claris legum interpretib.* L. III. Cap. XXXVII. p. 373 sqq. Catelliani Cottae *Recens. inrisperitor. & Doctor.* p. 530. Jos. Simleri *Bibliothec.* p. 337. Anton. Posseuini *Adparat. sac.* Tom. II. p. 107. Augustini Oldoini *Athenaeum romanum* pag. 379. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinis.* L. VII. pag. 97.

In primam tantummodo Decretorum partem, super
centum & unam distinctionem, ille commentaria scrip-
psit, quibus repertorium seu tabula praemittitur satis
prolixa, folior. 43. In fine codicis litteris gothicis
impressi typographus sua insignia adposuit, & verba
adscripta sequentia: *Explicit commentaria super
decretorum volumina non minus utilia, quam optimo
stilo correctis Reverendissimi in Xpo patris & domini
d. JOH. ANTONII DE SANCTO GEORGIO dicti
de placentia patricii Mediolanensis alias ecclesie dñi
Ambrosii Mediolani prepositi nuncupati. I. V. doc.
& interpretis clarissimi nunc peculiari virtute Cardi-
nalis alexandrini dignissimi. Venetiis per Bernardi-
num stagninum de Tridino de Monferrato MCCCC.
(1500). Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom.
I. p. 725. De eiusdem Jureconsulti Comimento di-
gnissimo super quarto libro *Decretalium* Papiæ per
Magistrum Antonium de Carchano anno a natali Chri-
sti MCCCCXC. (1490) octavo Calend. Jul. Impensa
Jo. Francisci de Nebliis de Burgo civis Papiensis, in
form. maior. impresso, vid. *die Merkwürdigkeiten der
königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 297.*

CCXXIX.

NICOLAI Abbatis Lectura super Primo Decre-
taliis cum lectura Dni ANTON. DE BU-
ZRIO super titulis super quibus Dñus Abbas non
scripsit. in fol. form. mai. folior. 152. 78. & 128.

Codicem vetustum possidet, illiusque descriptio-
nem nobiscum communicavit I. B. Cræmerus Biblio-
pola cassellensis. Characteribus typorum gothicis ex-
scriptus est, titulo, & litteris florentibus destituitur,
quæ rubro caeruleoque colore adpictæ sunt. In
tres

tres distinctus est partes, quarum I. NICOLAI Abbatis *lecturam super primo Decretalium*, II. *Rubricam de translatione episcopi vel electi, quae in aliis libris usque in hodiernum diem impressis lecta per Abbatem non est reperta, tunc vero noviter inventa emendatissima exhibetur, inserta etiam Lectura do. ANTONII DE BUTRIO super titulis, super quibus Dns. Abbas non scripsit*, III. *Lecturam dñi NICOLAI Abbatis super secunda parte primi libri Decretalium, exhibet*. Posteriori parti typographus haec addidit verba: *Explicata est lectura dñi NICOLAI Abbatis ficuli super secunda parte primi libri decretalium. Impressa Basilee per magistrum Joannem de Amerbach Anno dñi MCCCCLXXXVIII. (1488).*

DE NICOLAIO DE TYDESCO, catanensi Siculo, Abbate panormitano, & postea Archiepiscopo, rom. Ecclesiae Cardinale vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 525. Anton. Possuini *Adparat. sac.* Tom. II. p. 497 sqq. Guid. Panziroli *de claris Legum interpretibus* L. III. Cap. XXXII. p. 374 seq. Jo. Fichardi *vitae Jurconsultorum recentior.* p. 421 sqq. Marci Mantuae Benavidii *Epitome viror. illustr.* p. 442. Jo. Baptist. de Caccalupis *Historia Interpret. & glossator. iuris* p. 508. Anton. Mongitore *Bibliotheca sicula* Tom. II. p. 98 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. XIII. p. 393 sqq. cet. Omne suum studium in primis in iure pontificio explicando collocavit, idque Catanæ, Senis, Parmae & Bononiæ, maximo cum adplausu docuit, & ideo *Lucernae iuris pontificii* cognomen obtinuit. Cum ab Alfonso Aragoniae rege, cum Cardinale tarentino, ad Concilium basileense, legatus missus esset, pontificis auctoritatem, & iura, insigni animi feruore strenue defendit. Vid. Aeneas Sylvius *de gestis Concil. basileensis* Libr. I. in *Operib.* p. 5 sqq. edit. *Basil.* 1551. in fol. Jacques Lenfant *Histoire de la guerre des Hussites, & de Concile de Basle*, Tom. II. p. 176 sqq. Guid. Panziro-

titulus L. cit. Mortuus est anno 1445. Eius quidem sepulchrum aut epigraphum nullum adparere scribit Gaudus Panzirolus l. cit. p. 357. sed Augustin. Otdoinus in *Asbenaco* romano, illum in templo cathedrali panormitano sepultum, & hoc epigrapho ornatum esse, prodidit p. 508.

*Morte tua Canon, & leges, & iura Quiritum
Occubnere, iacent hoc tumulata loco.*

*TUNICOLAVS ERAS TUDISCO sanguine natus
Panormi Antistes, & Catanensis eras.*

*Eugenio & Basila discordi pace ruebat
Nostra fides te duce Conciliun.*

*Nominis, & tituli cumulos, & laudis adeptus
Vnde tuum texis tiara rubra caput.*

Opera eius saepius edita fuerunt; R. melioribus editionibus esse censetur, quas *Venetis* anno 1617. VIII. Tom. in fol. euulgata fuit.

CCXXVIII.

Consumantissimi (Consummarissimi) ac eminentissimi J. V. Monarche domini BENEDICTI DE BENEDICTIS de *perusio*. utilissima ac quotidiana in materia vltimarum voluntatum confilia: ab omnibus summo cum studio perquirenda. in fol. form. maior. folior. 112.

In fine editionis, litteris gothicis exscriptae, Michaeli Maittaire indictae, haec leguntur typographi verba: *excellantissimi ac famosissimi. V. J. monarca dni BENEDICTI DE BENEDICTIS de Perusio: Confilia utilissima & quotidiana: super vltimis voluntatibus feliciter expliciunt. Venetijs a Philippo piccio Mantuano. sub anno dni 1501. die 24 Aprilis. Imperante seronissimo d. & Augustino Barbado Venetiarum*

tiarum dace Inliso. Volumen complectitur CLXVI. *confilia*, quibus *tabula*, siue index adiicitur. Recensesse haec *confilia Lugduni* anno 1556. in fol. testatur Christophor. Hendreich in *Pandectis* brandeb. p. 504. & Augustin. Oldoinus in *Atbenaeo augusto* p. 38. editionem memorat *venetam* 1576. Omnes vero scriptores editionis prioris oppido rarae, nullam fecerunt mentionem.

Fuit BENEDICTVS TETIVS DE BENEDICTIS CAPRA, Perusinus, Jureconsultus initio seculi XV. celeberrimus, Joanne Trithemio *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCCLXXX. p. 210. teste, *vir tam scripturis diuinis, quam philosophorum praeceptis probe exercitatus, ingenio subtilis, & disputator egregius, multarumque rerum antiquarum & nouarum notitia insignis.* In gymnasio perusino, per multos annos, insigni cum adplausu docuit, & ob veritatis, quod semper prae se tulerat studium, *veritatis amator* cognominatus fuit. Cum autem docendo *caprissaret*, aut *iniceret*, vt anonymus poematis *de animantium vocibus* auctor, eiusmodi vocis humanae sonum, qui caprarum voci non dissimilis est, vocare solet, CAPRAE etiam cognomen obtinuit, quod inde in posteros etiam suos propagatum fuit. Mortuus est, posteaquam multis scriptis editis inclaruerat, in patria, & ibidem in aed. D. Augustini sepultus, marmoreaque statua, in sepulchro posita, honoratus fuit. Conf. de illo Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 94. Anton. Possuini *Adparat. sacer* Tom. I. p. 633. Guid. Panziroli *de claris legum interpretibus* L. II. Cap. LXXVII. p. 175. Christophor. Hendreich, & Augustini Oldoini H. citt. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 554. In *lexico eruditorum* Tom. I. bis locum inuenit, col. nimirum 952. nomine BENEDICTI TETII DE BENEDICTIS & col. 1651. nomine BENEDICTI CAPRAE adducitur, quod *waşşeyan* forte ex Jos. Simleri *Bibliotheca* transcriptum fuit. Haud
satis

fatis accurate etiam in *lexico eruditorum* col. 1631. *Consilia communium opinionum*, inserta dicuntur *The-
sauri communium opinionum Francofurti* 1616: edito. Hoc enim titulo BENEDICTVS DE BENEDICTIS nullum opus euulgauit. Eius *conclaves, regulae, & tractatus communium opinionum* sunt, qui in *Opere communium opinionum, seu receptarum Juris sententiarum* a Joann. Fichardo *Francosf. ad Moon.* 1571. edito, locum inuenerunt.

CCXXX.

Repetitiones. *d.* AZONIS Prohemium super decretum vtilissimum. Titulus libri decretorum. Repetitio. c. Humanum genus. I. dist. Repetitio. c. Nos in quemquam. II. q. I. Repetitio c. sicut sine. II. q. I. Repetitio. c. Ideo el. I. II. q. VI. Repetitio. *d.* ARNALDI DE SOLERIO. Super. c. Si pater filium. de testamentis in sexto. Repetitio. *d.* ROSELI *de Aretio.* super auct. (authent.) Ingressi, c. de sacrosan. eccle. Tractatus siue summula domini BONICONTI *fili* Joannis *Andrae* de appellationibus interpositis in causis beneficialibus. *Eiusdem* Tractatus aureus. de accusationibus & inquisitionibus. Tractatus siue questiones XL domini FEDERICI *de Senis.* Super materia permutationum beneficiorum vna cum tabula domini Lapi de castilione. Tractatus. *d.* JOANNIS CALDERINI vtilissimus. Super materia interditi ecclesiastici. in fol. form. maior. folior. 42.

Vberioris recensiois non indiget collectio rara, cum titulus satis prolixus opusculorum, quae vno
compre-

comprehensa sunt, fasciculo, argumenta satis declarant. Codex literis gothicis exscriptus, cum insignibus typographi, hanc in fine adpositam habet clausulam: *Explicit quotidianus hic tractatus de interdicto ecclesiastico dñi JOANNIS CALDERINI una cum tribus aliis tractatibus & repetitionibus quamplurimis infrascriptorum iureconsultorum dñi AZONIS. dñi ARNALDI DE SOLERIO. ROSELLI de arcetio: BONICONTI filii Joannis Andree: ac dñi FEDERICI de Senis in iure pontificio utilissimis. Summo studio ac diligentia noviter impressis Venetiis per Joannem & Gregorium de gregoriis fratres 1496. die II. Decembris.* Michael Maittaire illius nullam habuisse videtur cognitionem.

DE AZONE DE RAMENGHIS Decretorum Doctore, *iuris monarcha*, vid. quae Tom. I. p. 580 sqq. diximus.

ARNALDI DE SOLERIO nomen inter Jureconsultos haud adeo celebre est. Etenim neque Marcus Mantua Benauidius, neque Joannes Baptista de Caccialupis, neque Joannes Richardus, neque Guidus Panzirolus, neque alii, qui clarorum legum interpretum exposuerunt vitas, illius fecerunt mentionem. In subscriptione *repetitionis C. si pater filium de testamentis in VI. D.* utriusque iuris Professor, & gerundensis ecclesiae in Catalonia adpellatur Canonicus. Nicolaus Antonius in *Bibliotheca hispana* illum plane omisit. Eadem illius *repetitio* locum inuenit in primo volumine *Collectionis Repetitionum diuersorum doctorum iuris, in iure canonico*, impressae Meliolani per Joannem Angelum Scinzenzeler anno domini 1513. in fol. vid. *die Merkwürdigkeiten der ænigl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 163 sqq.

Gens ROSELLORVM siue ROYSELLORVM pud arretinos clarissima, magnos procreauit & celeberrimos viros, qui in iuris prudentia insignem nominis ad posteros famam transmiserunt. Inter illos

Jos præ ceteris eminebat ANTONIVS ROSELLVS,
 cuius vitæ, & rebus gestis, Guidus Pânzirohus Libro
 III. *de claris legum interpretibus* Caput tribuit XXXVI
 vbi simul p. 363. docet, quod ex fratre Antonius ne-
 potem habuerit ROSELLVM DE ROSELLIS, qui
 a Martino V. Pontifice rom. ad Ladislaum Poloniae,
 & Carolum Galliae regem legatus missus fuerit. Is
 ipse sine dubio est ROSELLVS, cuius in hac colle-
 ctione *Repetitio super autem ingressi C. de sacrosan-
 cta ecclesia* extat. Composita dicitur in subscriptione,
*in ciuitate firmana, vbi tenebatur curia generalis Mar-
 chiae anconitanae Millesimo trecentesimo septuagesimo
 (1370) die XVIII. mensis Octobris, Anno septimo lecturae
 eiusdem ordinarie.* In collectione *Repetitionum*, quam
 modo citauimus, *modiolanensi* legitur Vol. I.

Praeter duas filias Nouellam, & Betinam, e legi-
 timo matrimonio procreatas, Joannes Andreae, bo-
 noniensis, Jureconsultus celeberrimus, filium etiam
 habuit naturalem BANICONTIVM, siue, vt heic ad-
 pellatur B ONICONTIVM, Doctorum Doctorem.
 Quae illius fuerit mater, non constat. Si Petri Baile
 coniectura locum obtinuerit, istius ancillae BANI-
 CONTIVS fuit filius, de qua in Poggii florentini *Fac-
 cettiis* haec legitur historia: Joannem Andream, *Do-
 ctorem* bononiensem, cuius fama admodum vulgata
*est, subagitantem ancillam domesticam vxor deprehen-
 dit. Re insueta stupefacta mulier, in virum versa:*
*Vbi nunc, ait, Joannes est sapientia vestra? ille, nil
 amplius locutus: in vulua istius, respondit, loco sapien-
 tia admodum adcommodato. Versibus hanc narra-
 tionem expressit gallicis Bernardus de la Monnoye:*

Jean, dit André fameux Docteur es loix,

Fut pris un jour au péché d'amourette.

Il accolloit une jeune soubrette.

Sa femme vint, fit un signe de croix.

Ho, ho, dit-elle, est-ce vous? non je pense;

Vous, dont par tout on vante la prudence.

Qu'est

11. Qu'est devenu cet esprit si subtil?

Le bon André, poursuivant son négoce,

Honteux pourtant, Ma foi, répondit-il

Prudence, esprit, tout gît dans cette fosse.

vid. P. Baile *Dictionnaire historique & critique* Tom.

I. p. 226. not. B. Conf. de BARNICENTIO, & scri-

ptis eius Guid. Panzioli *de claris legum interpreti-*

bus L. III. Cap. XVIII. p. 339. Joan. Fichardi *vi-*

tae Jureconsultorum recentiorum p. 410. In *Tra-*

ctatu tractatum, legitur *Tractatus de Appellationi-*

bus Tom. V. fol. 45 fqq. *de adhesionibus & in-*

quisitionibus Tom. XI. P. I. fol. 5 fqq. Posterior

etiam existat in Francisci Modii, brugensis, *Sylloge*

authorum qui scripserunt de praxi rerum criminalium

Tom. II. *Francos.* 1587, in fol. p. II fqq.

De FRIDERICO PETRUCCIO de Senis, nonnul-

la iam a nobis prolata fuerunt Tom. T. p. 650 fqq.

De JOANNE CALDERINO, legi poterunt, quae

Tom. I. p. 84 fqq. adnotauimus. *Tractatus de in-*

terdictis, insertus fuit *Tractatui tractatum* Tom.

XIII. fol. 325 fqq.

CCXXXI.

Repetitiones. *Domini* JOANNIS CALDERINI.

Repetitio super Prohemio decretalium. Repeti-

tio. c. in nostra de rescriptis. Repetitio. c. manda-

um de rescriptis. Repetitio c. ab excommunicato

rescriptus. Repetitio. c. super eo. de electione.

Repetitio c. cum in iure de electione. Repetitio

brice de ordi. cogniti. Repetitio. c. cum intelli-

gitus de ordi. cogniti. Repetitio. c. super spolia-

te de ordi. cogniti. Repetitio. c. cum dilectus.

caussa poss. & proprietatis. Repetitio. c. post

onem de probationibus. Repetitio c. dilecto-

rum

rum de testibus cogendis. Repetitio. c. vestra de coh. cleri. & mulierum. Repetitio. c. cum nostris de concessione prebende. Repetitio. c. postulastis de concessione prebende. Repetitio. c. si quis Presbyterorum. de rebus ecclesie non alie. Repetitio. c. propter eius de donationibus. Repetitio. c. de illis de raptoribus. Repetitio. c. nauiganti de vsuris.

GASPAR. CALDERINVS.

Repetitio super. c. Postulasti de peni. & remis. Repetitio ALEXANDRI DE ANTILLA super. c. tibi qui de rescriptis in VI. Repetitio FRANCISCI ZABARELLE. c. vt animarum de constitur. li. VI. in fol. form. mai. folior. 53.

Ex eadem officina typographica, e qua liber, a nobis iam descriptus prodiit, hic etiam codex emulgatus, atque iisdem litteris gothicis exaratus fuit. In fine haec leguntur verba: *Impressum Venetiis per Joannem & Gregorium de gregoriis fratres anno domini 1496. die. XVII. Octobris*, Curauit editionem Boniacobus Scotus, vtriusque iuris doctor, qui in JOANNIS CALDERINI commendationem, eiusmodi praemisit praefationculam.

Boniacobus scotus vtriusque iuris doctor lectaribus salutem.

Plerosque sepe viros animaduerti: ardentissimi iuris professores adeo luculenter vtriusque iuris enigmata interpretatos fuisse. vt eorum sublime ingenium & lacteam scientiam non in his mundi partibus comparatam: in quibus humanum intellectum similem esse oculo noctis ad solem: Aristoteles attestatur: sed in parnaso aeternae fonte concessam sibi arbitratus; Neminem tamen fateor hactenus lectitasse: qui fundamentalius
 JOANNE CALDERINO: *pouificiam saluam fuerit*
inter-

*interpretatus sapientiam. O quicunque ad veritatis
 cognitionem: quo nullus: teste Lactantio in principio:
 suavior animi cibus: conscendere apprime delectaris:
 apud istud summo studio diligentique auctoris lucubratio-
 ne climatum ardentior suscipe: susceptumque amplectere:
 amplexumque inter vlnas fovendum: Et die noctuque per-
 legendum perscrutare sepius enim visum prestantius re-
 dolabit: Et dulcius degustabitur. Hic enim non Ro-
 mulum Et Remulum (Remum) non reges quinque:
 non imperatores romanos: non fabios: non fabricios:
 non Curios. non Metellos: non Gatones: non Camil-
 los: non Scipiones ut Eneas in Veneris scuto conspe-
 xit. Hic profundissimas presertim canonum difficul-
 tates adeo reseratas Et lucidas auctor erumpit: ut
 postposita aliorum librorum reuolutione lector hinc cla-
 rissimus emergat. Sunt inquam auctoris opiniones adeo
 sancte irrefragabiles Et stabilite: ut non minus omnes
 laudent Et obseruent quam si ab illo septem sapientum
 grecie principe prolata fuissent; qui testante Aristote-
 le. 2. li. politicarum leges compositas atheniensibus
 dedit summi ponderis auctoritatis Et temperantie: Et
 alibi in 2. li. inquit. Justinus quoad tanto cum tempera-
 mento leges dedit ut parem gratiam a senatu Et plebe
 contraheret quamquam plebs Et senatus in summa prius
 dissensione fuissent: vnde de eodem suauis eloquio Vale-
 rius verba facit: si illis legibus Athenienses vsi fuissent
 sempiternum fuissent habituri imperium: Non insuper
 minorem vim ac potestatem habent eiusdem auctoris de-
 creta Et sententie: quam apud Lacedemones olim sum-
 mi philosophi ac principes leges babuerunt: qui ut inquit
 de ingratis Valerius sanctissimas Et obseruandas lacede-
 monis leges dedit amandas quidem ac excollendas plu-
 rimum. Hortor itaque te lector ut hunc auctorem qui
 ceteros antecellit habeas legas Et iugiter studeas cuius
 suavis degustatio quanta sit non verbis exprimi. sed
 experientia Et studio comprehendit Et cognosci potest.
 Hic tandem veritas non quotidiano Et celeri legendi
 cursu. sed diligenti. ut repetentium vioris est lucubra-
 tione*

*tione candescit. Hic postremo est omnis legum & cano-
num thesaurus usquam iocundo caractere alicubi reali-
ter impressus &c: Dixi.*

Omnes Iureconsultorum *repetitiones*, eodem, quo
heic leguntur, ordine, insertae fuerunt primo volu-
mini *Repetitionum*, quae *Mediolani* 1513. in fol. edi-
tae fuerunt, vid. *die Merkwürdigkeiten der Königl.
Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 162.

GASPAR CALDERINVS, Ioannis filius, Clementis
VI: Pontificis consiliarius, tantam inter Iureconsultos
nominis sibi paravit famam, vt nisi patrem superue-
rit, illi tamen par, omni ex parte, & aequalis sit cen-
sendus. Animo paullo elatiore fuisse dicitur, vt cum
Bertoldo Primadico, Equite, & Raimondo Rampono,
Comite, de loco, tanta animi obstinatione contenderit,
vt ad Robertum Apuliae regem, rem deferrent, qui
eiusmodi sententiã litem diremit, quae CALDERINO
minime sanere videbatur. Mortuus Bononiae & in
templo S. Dominici sepultus est, vbi & hodierno die,
epitaphium illius, sepulchro marmoreo, a Iacobo Lan-
frano, Veneto, circa annum MCCCCL. insculptum
conspicitur. Vid. de illo, & operibus eius, Guidi Pan-
ziroli *de claris legum interpretibus* L. III. Cap. XXII.
p. 341. M. Mantuae Benauidii *Epitome viros. illustr.*
p. 467. Ios. Simleri *Bibliotheca* p. 217. qui illum mi-
nus adcurate adpellat GASPAREM CALDER, Nico-
lai Burtii *Elogium Bononiae*. Ioannis Gerard. Meu-
schenii *Vitis summorum dignitate & eruditione virorum*
Tom. III. p. 90. vbi hoc legitur distichon:

CALDAQUE RINA domus, nam GASPARE sicque Io-
annes

Inclita mandarunt nomina scripta palo,

Conf. eiusdem Bononia *Illustrata*, apud eund. Meu-
schenium Tom. II. p. 162.

ALEXANDRI DE ANTILLA siue DE ANTILLO, florentini, nomen; inter Iureconsultos, haud adeo clarum est. Praeter pauca enim, quae de illo recedit Julius Negri in *Storia degli Scrittori* florentini, Joſias Simlerus in *Bibliotheca*, & Christophor. Hendreich in *Pandectis* brandeburg. nihil apud Scriptores, Iureconsultorum biographos, de illo relatum legimus. Cum praeter ea Julius Negri dubitauerit, an de scriptis ALEXANDRI DE ANTILLA, quidpiam sit impressum, collectionis nostrae raritas, facile inde colligi poterit.

DE FRANCISCO SABADINO, siue ZABARELLA, siue DE ZABARELLIS, Patrisio patauino, Archiepiscopo florentino, & R. E. titulo Ss. Cosmae & Damiani, Cardinale, qui in Concilio constantiensi, anno 1417. die V. Nouembris, aetatis anno LXXIX. siue, ut alii scribunt LXXX. mortuus est; legi moerentur Io. Francisci Poggii, florentini, & Anonymi *Orationes in eius funere* recitatae, quae leguntur in Hermanni von der Harde *Abis Concilii constantiensis* Tom. I. P. VIII. p. 537 sqq. Petri Pauli Vergerii, iustinopolitani, *epistola de morae illius*, in Ludouici Antonii Muratorii *Scriptor. rer. italicar.* Tom. XVI. col. 198 sqq. vbi maxime illam orationem, & tanto illam fuisse ingenio scribit, & tam excellentem virtute, vt quum totum loco, omni tempore, se totum cognoscendum exhibuerit, semper tamen in dies, quo amplius tractabatur, et maior eius fuerit, ac melior. Conf. Guid. Panzirolus *de choris legum interpret.* L. III. Cap. XXIX. p. 349 sqq. Marc. Marua Benquidius, in *Episcopus uir. illustrum* p. 465. Antonius Possennus in *Adparat. sac.* Tom. I. p. 514. vbi librum, quem scripsit *de Schismatibus auctoritate Imperatoris sollicitis*, qui in variis collectionibus e. g. in Simon. Richardii *Synagoga uerborum auctorum de imperiali iurisdictione, & potestate ecclesiastica, deque iuribus re-ni & imperii*, Argentorat. 1609. in fol. p. 235 sqq. repe-

reperitur, cum libri praefationibus, in romano indice, donec expurgetur, prohibitum esse adnotavit. Henr. Wharton *Appendix ad Guil. Caue Histor. litterar. Scripser. eccles.* p. 73 sqq. Augustini Oldoini *Athenaeum romanum* p. 256 sqq. Christ. Schoettgenii *Continuus. Biblioth. fabric. med. & infim. Latinit.* L. XXI. p. 916 sqq. P. Bayle *Dictionnaire historique & critique* Tom. III. p. 2897. Jaques Lenfant *Histoire du Concile de Constance*, passim, in primis L. V. p. 512 sqq. aliique plures, qui viri doctissimi sapientissimique memoriam, ad posteros propagare studuerunt. Exequias illius, ut Guid. Panzirolus l. cit. testatur, Constantiae, & Sigismundi Caesaris, & totius saepe ecclesiae rom. praesentia, quantum unquam in eius ordinis viro visae sint, celebres fuerunt. Corpus Patavium delatum, magno cum civium lactu, in templo cathedrali, cum hoc epitaphio, conditum fuit:

FRANCISCO ZABARELLAE.
 FLORENTIAE ARCHIEPISCOPO
 VIRO OPTIMO, VERI
 ATQUE ORBI GRATISSIMO
 DIVI HUMANIQUE IURIS INTERPRETI
 IN CARDINALIUM COLLEGIUM
 OB
 SYMMAN SAPIENTIAM COOPTATO
 A G
 EORUMDEM ANIMIS PONTIFICI PROPE MAXIMO
 IOANNE XXII
 EIVS SVASV ABDICATO, ANTE
 MARTINVM V.
 OB SINGVLAREM PROBITATEM
 IN CONCILIO CONSTANTIENSI DESTINATO
 IOANNES IACOBI VIRI CLARISSIMI FILIVS
 ID MONVMENTI PONENDVM
 CVRAVIT.
 VIXIT ANNOS LXXVIII.
 OBIIT CONSTANTIAE
 M CCCC XVII.

IOANNIS DE MILIS Repertorium iuridicum.
in fol. form. maior. folior. 184.

Editio, qua utimur, dum hæc scribimus, rarissima, litteris romanis expressa, & sine dubio, omnium prima est. Initium illius facit, *tabula* duorum foliorum, locorum communium siue ritulorum, qui in opere exponuntur. Per omnem codicem, nulla inuenitur littera initialis, sed omnes, rubro, caeruleoque colore adpictæ sunt. Littera autem codicis omnium prima A. variis coloribus nitidissime picta est, quibus purissimum aurum laeuigatum internitet. In fine voluminis hæc legimus verba: *Præsens repertorium Eximij vtriusque iuris doctoris domini. N. DE MILIS Impressum Romæ per venerabilem virum magistrum Georgium laur de herbipoli, Anno salutis MCCCCLXXV, (1475) die vero veneris. XIII. mensis Iuny. Pontificatus sanctissimi in Xpo patris & domini nostri domini Sixti diuina providentia pape quarti Anno eius quarto. Finis feliciter.*

Quis iste IOANNES DE MILIS, siue ut heic, in subscriptione typographi, nomen illius expressum conspicitur, N. DE MILIS fuerit, alijs indagandum relinquimus. Apud omnes enim fere scriptores, qui Jureconsultorum exposuerunt vitas, de illo altum est silentium. Josias Simlerus in *Bibliobeca* illum appellauit p. 396. IOANNEM MILIS. Adtulit Michael Marttaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 352. codicem, eodem anno, quo nostrum, 1475. *non artis calamo, ut in calce illius legitur, scriptum, sed ingeniosissime indecibilis artis impressum* (sine dubio Coloniae) per Nicolaum Gorz de Sletztat, in fol. cuius in titulo, MILIS de Verona vtriusque Juris doctor eximius appellatur.

CCXXXII

Repertorium MILIS alias ABSENTI in foliis
form. minor. folior. 154.

Et hæc editio valde rara est. Referimus illius
noticiam J. B. Cramero, Bibliopolee cassellensi acce-
ptam. Characterese litterarum gathico exscripta est, &
in secunda citati pagina, hæc exhibet versiculos:

*Exuperas cunctas hæc turis practica MILIS
Hæc modo materias inuenit illa tibi
Sed butiri firme & aliorum dicta resoluit,
Hanc erit qui reliquis doctior esse cupis.
Si tibi non credis: doctorum consule quemque
Consule: vel potius qui sapit ipse vide.*

In fine talia, additis typographi insignibus leguntur:

*Noscere forte uoles quis sculpsit hæc opus era:
Preferis hæc chartas quisque characteribus.
Ne mirere: sicut tersit mundique solentem
Immune & viciis: hoc opus inuidias.
Ille quidem Kestler Nicolaus: Victore Rhæni.
Vrbis dedit insignem cui Basilea domum
Ille inquam impensis qui nunquam (crede) peperit,
Lector amice: dabit tibi liber ille fidem.
Hic etenim secreta. obscuraque palladis arce.
Fortia iuraq; apud legulus inueniet.*

*Comperiet quis, (sine dubio præsens) quidquid quesisse
necesse est*

ABSENTI quamuis nomen ubique gerat.

Idibus Martiis Anno salutis octuagesimo octavo, supra
millesimum quatuordeciesimum (1488). Causam,
ob quam in titulo, Repertorium ABSENTI nomina-
tur, non aliam esse putamus, quam quod hæc ver-
bis: Absenti filio vestro acquiritur ex contractu &c. Re-

partio-

peritiam inchoatur. Eadem hæc est editio, quam Josephus Sparkes, petroburgensis, Michaeli Mairtaire, e Bibliotheca Grantham cognitam reddidit. vid. *Annal. typograph.* Tom. I. p. 500. not. 3.

CCXXXIII.

Summarium textuale & conclusiones super sex-
tum & Clementinas, in fol. form. minor.
folior. 202.

Summarium textuale & conclusiones Clemen-
tinarum, folior. 88.

Librorum, litteris gothicis excursorum, auctor est IOANNES GOELNER S. KOELNER DE VANCKEL, sub Paulo II. & Sixto III. romanis pontificibus, vt Casp. Oudinus, in *Commentar. de Scripior. & scriptis ecclesiast.* testatur Tom. III. col. 2703. clarius. Alter liber super sextum Decretalium hinc inchoatur verbiis *In dei nomine succincte & utiles conclusiones circa materiam tam glossarum quam doctorum circa Sextum etiam penissime scribentium una cum plethori restus eiusdem Sexti Summario. In alma universitate florentissimi studii Colonienſis edine in lucem vivaci lucubratione honorabilis viri dni. IOANNIS GOELNER DE VANCKEL Artium liberalium magistri divinarum humanarumque legum interpretis. Jurisconsultoratus equissimi. & Ordinarii in iure Canonico predictæ universitatis bene meriti. in adibus suis lecte & resumpse feliciter incipimus. In fine typographus hæc adscripsit verba: Summaria pariter & conclusiones Sexti accurate & compendiose ab doctoribus circa eundem scribentibus. per honorabilem virum dominum IOHANNEM GOELNER DE VANCKEL artium liberalium magistrum. viris verisusque doctorum. virum peritissimum. In iure canonico ordinarium in florentissimo studio Colonienſi.*

collecta. Anno gratie M. CCCC. XCIII. (1494) in vigilia purificationis beate dei genitricis Marie virginis gloriosissime impressa finem acceperunt feliciter. Typo-
 pothetarum sine dubio error est, cum Josias Simlerus in *Bibliothec.* p. 387. Cornel. a Beughem in *incunabilis typograph.* p. 80. Anton. Posseninus in *Adparat. sacr.* Tom. II. p. 209. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 2703. librum iam Coloniae anno 1467. collectum, & impressum scribunt. Vix enim inuenietur liber, qui ante annum 1470. Coloniae impressus fuit.

Alter liber, nimirum *Summarium textuale & Conclusiones Clementinae*, initium tate praese fere: *In dei nomine succincte & utiles conclusiones materiam tam glossarum quam doctorum circa Clementinas etiam novissime scribentium una cum pleniori textus eorundem Clementinarum summario. In alma universitate florentissimi studii Colonien. edita in lucem lucubratione honorabilis viri dni IOHANNIS DE VANKEL artium liberalium magistri divinarum humanarumque legum interpretis Jurisconsultorum integerrimi. In iure canonico in prefata universitate ordinarii in edibus suis lecte & resumpte feliciter incipiunt. Adpendicis loco accedunt Summaria & effectus extraneorum Johannis XXII.* Typographi verba haec sunt: *Summaria ac conclusiones Sexti & clementinarum honorabilis viri artium liberalium magistri utriusque iuris doctoris modestissimi domini IOHANNIS VANKEL, per me Johannem Koelhoff. civem Colonien. impressa. Anno gratie M. CCCC. XCIII. (1494) in vigilia Annunciationis beate Marie finiunt feliciter.* Scriptores supra citati, & ex illis Michael Maittaire Tom. I. *Anal. typograph.* p. 460. librum quidem iam anno 1484. Coloniae per Joan. Koelhof impressum adfirmant, sed veremur, ne pro 1494. in Josiae Simleri *Bibliothecae* per errorem, annus irrepserit 1484. quem postea alii in suos libros transcripserunt. Editio anni 1494. quam recen-

concensus, a Michaele Maittaire non memorata fuit. Nescimus, qua re impulsus Casimir. Oudinus, auctorem, quem omnes, quos euoluimus, scriptores, IOANNEM KOELNERVM DE VANCKEL, siue E WANCKEL adpellant, IOANNEM KOELVER DE WANCKOM nominauerit. Vtrum a Martino Lipenio, cuius *bibliothecam iuridicam* producit testem p. 69. 89. 134. ita fuerit vocitatus, cum liber non ad manus est, dicere non possumus. Haec sine dubio caussa fuit, quam ob rem *lexicon eruditorum* Tom. III. col. 1438. alium IOANNEM DE VANCKEL, & col. 2703. alium IOANNEM KOELVER DE WANCKOM adduceret. An *Summarium textuale, & conclusiones super textum (sexum) & Clementinas. Colon. an. 1488.* in fol. vt in *lexico eruditorum* l. cit. col. 1438. legimus, editum fuerit, aliis disquirendum relinquimus. Michael Maittaire fane nihil tale in *Anal. typograph.* retulit.

CCXXXV.

Processus iuris *clarissimi viri IOHANNIS DE AVERBACH Canonum doctoris* vna cum lectione expositionibusque *peritissimi viri IOHANNIS DE EBERHAVSEN Doctoris iuris pontificii* opera. diligenciaque ac studio. Non sine exactissimo consilio Doctorum correctus. Incipit feliciter. in fol. form. minor. folior. 204.

Cum liber, caractere, quem vocant, gothico impressus, ad incunabula typographiae lipsiensis proxime accedat, & a typographo, qui inter primos homines, qui istam artem in vrbe lipsiensi exercuerunt, sibi vindicet locum, omnino inter rariores nostra aetate libros referri meretur. Opus, vt verba in fine *registri* siue indicis, conspicua testantur, *impressum est* lipztk

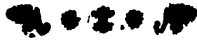

liptzk per Mauriciū Brandis Anno LXXXIX. (1489). Adhaeret exemplari, quod e bibliotheca portensi publica, nobiscum communicatum fuit, opus quod inscribitur *Declaratio titulorum legalium folior.* 157. quod ab eodem auctore IOANNE DE AVERBACH profectum esse suspicamur, cum Nili quaedam similitudo, inter utrumque librum intercedat. Et hoc etiam *impressum* dicitur liptzk per Mauriciū Brandis. Anno LXXXIX. decima quarta mensis Julii. Utrumque opus Michaeli Maittaire minus innotuisse videtur. Prius adducitur a Joanne Henr. Leichio in *Annal. typogr. lipsiens.* p. 64. In priore, verba IOANNIS DE AVERBACH, litteris maiusculis, a commentario IOANNIS DE EBERHAVSEN distinguuntur.

Duplex apud scriptores IOANNES DE AVERBACH, AVERPACH, siue AVERBACHIVS occurrit. Opus quod adlegauimus, ad IOANNEM DE AVERBACH, Presbyterum, & ecclesiae bambergensis Canonicum, Decretorumque Doctorem retulerunt Iosias Simlerus in *Bibliotheca* p. 339. & Christophor. Hendreichius in *Pandect. brandeb.* p. 255. Alii, ut Ioann. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCXVII. p. 168. & Ioann. Alb. Fabricius L. VIII. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 146. IOANNEM quidem DE AVERBACH adducunt, sed istius operis nullam praefatus fecerunt mentionem. Ab Antonio Possenino in *Adparat. sac.* Tom. II. p. 115. & a Christoph. Hendreichio l. cit. p. 359. minus accurate IOANNES DE AVSBACH vocatur: in *Lexico eruditorum* plane omisus est. Idem sine dubio IOANNES DE AVERBACH est, quem Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 423. IOAN. VBACHIVM, & Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 583. & 696. IOANNEM DE VBACH nominant; eiusque *Processum iudicialium argentin.* an. 1494. & 1499. in lucem exiisse memorat. In *lexico eruditorum* IOANNES DE VBACH locum inuenit Tom. III. col. 1724. sed ex duobus libris, vnus factus videtur, cum eodem *legendi*

de abbreviaturis in utroque vero sive processu iudicium scripsisse dicitur. Editionem processus iudicarii recentiorum Lips. 1512. excusam, possedit Jo. Petr. de Ludewig, qui illi haec talia adscripsit: *Verique huius libri auctores IOAN. DE AVRPACH & JO. DE EBERHAVSEN*) lipsienses fuerunt, scripseruntque in gratiam forensium in Germania tribunalium, constitutum. Sed tamen, quod stipendium, nulla iurium Germaniae, vel unica verbale facta mentio, vel spudulatorum iuris saxonici memoratio vlt. Nam praeter apices legistarum & decretistarum inuenies hic nihil. Vid. *Catalog. Biblioth. Jo. Petri de Ludewig* P. I. p. 764. Id quidem illustr. adnotationis Auctori facile largimur, IOANNEM DE EBERHAVSEN auctorem fuisse lipsiensem, nulla autem prorsus ratione a nobis impetrare possumus, vt nomen, de IOANNE DE AVRPACH, illi concedamus.

Diuerfus ab illo IOANNE DE AVRPACH esse dicitur Joannes Aurbachius, altanius, Jureconsultus bauarus, quoniam seculo XVI. ad finem vergente, inclaruisse memorant scriptores, & singularium allegacionum ad communem usum accommodatarum libr. II. Colon. 1571. & 1591. in 8. *Anacreonticorum odas idonaei* 1570. in 8. *Poematum libr. II. Patavii* (Passaviae) 1557. *Epistolarum iuridicarum, quae Consiliorum loco esse possunt* Libr. III. Colon. 1566. in 8. & cum libr. II. *singular. allegacion. ibid.* 1571. 1591. & *Ingalstiid.* 1606. in 8. euulgasse scribunt. Vid. *Jos. Simleri Bibliotheca* p. 339. *Christophor. Hendreichii Fundat. brandeb.* p. 355. Dedit hic Joannes Aurbachius *lexico eruditorum* occasionem, ex vno viro, duos fingendi. Adducitur nimirum Tom. I. col. 658. Joannes Aurbach Jureconsultus, qui circa finem Saeculi XV. vixisse & *anacreontica*, & *II. libr. singularium allegacionum* composuisse dicitur, col. vero 666 sqq. memoratur Jo. Aurbach Jctus Bauarus, qui Galliam & Italiam peragrasset, Monaci vixisse, & 1567. *Episto.*

Epistolarum iuridicarum libr. III. edidisse pot-
betur.

Anonymus, qui *Scriptorum insignium, qui in cele-
berrimis praesertim lipsiensi, wittenbergensi & franc-
fordiana ad Oderam Academiis floruerunt, Centuriam,*
a Jo. Joach. Madero *Helmsted.* 1660, editam con-
scripsit, IOANNEM DE EBERHAVSEN natione
fuisse Saxonem, ex ottingensi oppido oriundum, Juris
pontificii doctorem, Studii lipzenis iuridicae facultatis
Ordinarium, adnotavit num. LI. Conf. Jos. Simleri
Biblioth. p. 362. Christoph. Hendreich. *Pandect.* brand-
deburg. p. 355.

CCXXXVI.

Malleus maleficarum. in fol. folior. 102.

Priores huius libri editiones rarissimas esse, adfir-
mavit Cl. Vogtius in *Catalog. libr. rar.* p. 435. Il-
lam, cuius titulum integrum adscripsimus, in eorum
censu obtinere locum nullum proliis est dubium, cum
omnia Seculi XV. indicia praeseferat, & a nemine,
quod nos quidem sciamus, memorata sit. Littera-
rum caractere exscripta est gothico, omnibusque
litteris initialibus destituitur. Quaelibet pagina in
duas columnas diuisa est. In textu scribendi com-
pendia, occurrunt multa, quae librum lectu diffi-
cilem reddunt. Nullum praeterea anni, loci & typo-
graphi adlatum est indicium, eaque tantummodo, in
fine se offerunt lectorum oculis verba: *Sic laus
Deo. exterminium heresis, pax vivis, requies aeterna
defunctis Amen.* Cum data, quod aiunt opera vit
Summe Reuerend. Eberhard. David Hauberus, li-
brum ex orco prognatum, in *Bibliotheca, actis &
scriptis magicis* Tom. I. p. 1 sqq. descripserit, lecto-
res

res nostros inde ablegamus, neque verbum addimus
 amplius. Conf. Cl. Vogtii *Catalogus libr. rar.* l. cit.
Analecta nostra litterar. de libr. rar. p. 561 sqq.

CGXXXVII.

Formularium aduocatorum & procuratorum Ro-
 mane curie & Regii Parleamenti: practicam se-
 cundum iura communia clarissime ostendens.
 Continens & tradens formam Commissionum,
 Libellorum. Articulorum. Protestationum.
 Exceptionum. Replicationum. Duplicationum.
 Interrogatoriorum. Petitionum. Sententiarum.
 Appellationum. Plurimorumque que Aduocatis
 Notariis & Procuratoribus maxime necessaria sunt
 & oportuna.

Causidicus quid agat. iudexue tabellio doctus

Patronusue foro: iura clientis agens.

Perdocet iste liber. causarum condere formas

Quisquis amas lector: nec bene pressa legas.

in fol. folior. 121.

Titulus satis prolixus, lectores docere potest,
 quid in libro, litteris gothicis excuso, reperitur.
 Quis illum compilauerit, nos fugit. Characteribus
 litterarum gothicis excusus est, & in fine haec refert
 verba: *Formularium Aduocatorum & Procuratorum*
Romane curie & regii Parleamenti practicam osten-
dens secundum iura communia: exactissima diligentia
impressum Basylee Anno dni. M. CCCC. LXXXIX.
(1489), quarto ydus Marcii finit feliciter. Hisce
 verbis,

verbis, in eodem vesicali denuo subiecti sunt, qui in titulo comparent. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 513.

CCXXXIX.

Vulgaria THERENTII in teutonicam linguam traducta. in 4. fol. 22.

Quis librum, quem sola commendat raritas, composuerit, ignorat. *Utro libenterque fatemur. Instructissimarum bibliothecarum catalogos frustra evolimus, & Michaeli Maittaire ipse incognitum fuisse intelleximus.* In puerosum gratiam conscriptus, varias loquendi formulas, latino, & belgico quæ teutonicis adpellantur, sermone expressas ob oculos ponit. In titulo adparet præceptoris figura, in cathedra, cum ferula, & libro, cuius pedibus quinque pueri adsident. In altera folii primi pagina, libellus hac ratione inchoatur: *Vulgaria quodam abs THERENTIO in theutonicam linguam traducta.*

Hunc studiose puer monti committe libellum

E latio ducte tibi qui theutonica

*Non insulsa quidem nam sunt hec scripta THE-
RENTI*

Quem si nosse cupis hic tibi multa patent.

Sex capitulis distinctus est hic liber, ita ut primo loco ea, quæ verbo tant scripto solutantes, ac aduertes quempiam dicimus, tradita sint. Secundo, ea fere, quæ narrantis aut percunctantis sunt, quamquam sint quedam paulo sententiosiora. Tercio quæ obiurgantia sunt & quæ alias quoddam uehemencie habent. Quarto quæ hortatoria nec non & execratoria sunt cum confirmationum ratione coniuncta. Quinto sententie uehementis ad conclusionem seu clausulam accommodate. Sexto quæ

quae valedicentibus sunt. Speciminis loco Caput primum heic adscribimus:

God gruet y. wes gegruet. weest salich in Xpo.
Saluete Salue Saluus sis in Christo.

Je biede y goeden dach.
Jubeo te saluere.

Syt willecome, dat ghy gesont uns gbecomen syt ver-
blydick my

Bene venisti. Saluum te aduenisse gratulor. Ad-
venisse gaudeo.

Gheeft my dyn bant.

Cedo dextram. i. porrige vel da.

Vaer dy wel ick vaer te bat

Si bene habetis ego melius habeo. Si vales bene
est ego vero valeo.

etc. Capiti sexto typographus haec verba adscripsit:
Vulgaris THERENTII in theutonicam linguam tra-
ducta Antuerpie impressa per me Gerardum leeu
Anno dni Millesimo CCCC LXXXVII. (1487) sexto
kalendas iulias feliciter expliciums. Omnis libellus
charactere gothico exscriptus est.

ADPENDINGVLA
IN QVA
E
BIBLIOTHECA PORTENSI
AVGVSTINI DE CIVITATE
DEI MEMBRANA
DESCRIBITVR.

Inter alia, veterum librorum monumenta, quae in publica prouincialis scholae portensis bibliotheca adseruantur, duo praesertim codices, manu exarati, omnium in se, oculos conuertunt. Alter latinam Iosephi versionem, a Rufino elaboratam, alter Augustini libros, DE CIVITATE DEI, complectitur. Hunc, a Patre meo, portensis scholae rectore, descriptum habemus *, hunc ego, aliqua ex parte, describere, hoc tempore, in animum, induxi. Me quidem minime fugit, quod in maximis instructissimisque, per omnem Europam, bibliothecis, multi varique codices Augustini, DE CIVITATE DEI, calamo exscripti, inueniantur, cuius rei testem habeo Bernhardum de Montfaucon, qui **, in bibliotheca vaticana, in parisiensi regia, aliisque pluribus

quibus

* In programme de *Josephi membrana*, Numburg. 1727. in 4. edito.

** In Bibliotheca, biblio-

thecarum manuscriptorum noua, quae Parisiis 1739. duobus Tomis in fol. praedit.

quas descripsit, bibliothecis, eiusmodi codices, magno numero *, reperiri confirmat; potentis tamen codex, consideratione non indignus esse videtur, qui cum antiquitatem haud adeo spernendam, tum singularem quamdam elegantiam prae se ferre conspicitur. Ille in membrana scriptus CCLXXX folia complectitur, & quemadmodum iam dictum est, Augustini, Episcopi hipponensis, quem, inter patres ecclesiae latinos, facile principem nominaveris, XXII. libros exhibet DE CIVITATE DEI, seu ecclesia, conscriptos. Omnes qui codicem oculis lustraverunt, tractaveruntque manibus, litterarum in primis elegantiam mirati sunt, atque Eckbertum, monasterii cisterciensis, quod Boffaugiae ** olim floruit, abbatem, quem codici, manu exarando, navasse operam novimus, in arte scribendi, longe aliis, ut tunc fuerunt tempora, scribis excellentiss.

Aaa 2

* Causa vero illius rei in promptu est; scripta enim Hieronymi, Ambrosii & Augustini, in ecclesia, sic dicta, occidentali diligentè lecta, & proinde saepissime descripta, & in monasteriorum bibliothecis reposita fuerunt.

** Boffaugia C. Possavia monasterium fuit, haud procul ab vrbe Giza, a primo

Episcopo martisburgensi Boffone, extructam. Vid. Paull. Langius in chron. c. 1149. ap. Pistorium Tom. I. p. 1149. edit. Struavianae. it. Thuring. Gera. Totz. II. p. 655. In primis autem Jo. Georg. Leuckfeld. Chronologia abbatum boffaugiensium, quam Jo. Martin. Schamelius, Numburgi 1731. in 4to edidit.

cœluisse, vno quasi ore, dixerunt. Litteræ
 singulorum librorum initio, positæ, quas in-
 itiales, & capitales, tunc temporis monachi
 vocare solebant, variis diuersorum animalium,
 asarumque rerum simulacris conspicuæ, &
 rubro præsertim, caeruleo, viridique colore
 distinctæ sunt, quibus aurum, nonnunquam
 etiam argentum, mira quadam arte, læuiga-
 tum intermitet, id quod insigne codici orna-
 mentum conciliat. In primis singulare pi-
 ctoris artificium, in historiis, e sacro codice,
 effingendis, adparet. Conspicitur DEVS,
 primos omnium, qui, in hoc terrarum orbe,
 viuunt, mortalium parentes, e paradiso ex-
 pellens. Obiicit se oculis Chamus, Noacho
 patri ebrio illudens. Sed superuacua, sine
 dubio, foret industria, si omnes illas historias,
 quas artificii penicillo delineauit pictor, longa
 ferie, enūterare vellem. Illas quadraginta
 pictas *icunculas*, vt Suetonii voce * vtat, silen-
 tio præterire non possum, quæ circulis in-
 clusæ, in fronte codicis, sub adpectum ve-
 niunt. Ex iis viginti quadrupedum, & vola-
 tiliū animalium mirificas exhibent formas;
 viginti numinum, quæ pagani coluerunt, &
 quorundam heroum speciem repræsentant.
 Offert se adpectui Janus bifrons, dextra ba-
 culum, sinistra clauum gestans. Adest Pallas,
 scuto

* In Nerone c. LVI.

scuto armata, virgulam, forte oleaginam, manu tenens. Eminent Mars cataphractus, dextra ferens gladium euaginatum. Subiicitur oculis Fortuna, quae manu versat rotam, in qua duo homines insunt. Et quis omnes operose recensere imagunculas, e quibus, & ingenium, & artificium pictoris mirifico elucet. Omnium sane, quae in iis occurrunt, ita est comparata ratio, ut nihil pulchrius, nihil elegantius, in hoc scribendi pingendique genere, iis temporibus, adferri potuisse videatur. Quod ad aetatem codicis adinet, illum seculo P. C. N. XII. scriptum fuisse, e litteris crassioribus, scribendique compendiis *, quibus eo tempore, praecidi solebant voces, colligere possum. Nusquam ae, diphthongus, adparet, quae, ab initio, per e simplex, v. c. EGROTVS, ENÉAS; in medio per e, cuius inferiori parti lineola incuruata, adiecta est, exprimitur. Praeter punctum, quod crebro repetitum conspicimus, signum distinctionis reperimus nullum. Plurimae voces in s longum exeunt, in nonnullis tamen vocibus s. minoris formae ** inuenitur. Littera i, sine

A a 2 3

puncto,

* Vid. Struuius in disertat. de criteriis Manuscriptorum apud Baringium in clauae diplomaticae. p. 92.

** Eiusmodi scribendi characteres Mabillonius, in

praestantissimo opere, de re diplomatica; Struuius l. cit. ap. Baringium & Eckardus in Introductione, in rem diplomaticam, seculo XII. adsignant.

puncto, seu apice, & simpliciter nudeque posita: particula autem connectendi QVE per q; & US, syllaba, in fine per 9 v. C. SUPERSTICIONIB9 expressa legitur. Praeterea, insolens & dura illorum temporum pronuntiatio, e tot vocibus asperatis cognoscitur. Sic enim MICH1, NICHIL, ERVMPNA, DAMNETVR, PRO NIHIL, MIHI, AERVMPNA, DAMNETVR, subinde occurrit. Literam Y, origine graecam, sine omni ratione, in vocibus, PHYLOSOPHVS; SYDVS, ISAAC, atque aliis, vsurpatam, videmus. Et quid pluribus eiusmodi iudiciis opus est, quibus antiquitatem codicis confirmem, vbi luculenta testimonia scriptorum adsunt, qui eum, ante hos sexcentos annos, calamo exscriptum, ornatumque fuisse perhibent? Certe Paullus Langius, fide dignus auctor, de Eckenberti II. abbatis bossaugiensis epitaphio, quod anno P. C. N. MDX, inuentum detectumque fuit, haec memoriae prodidit *:

Eckenberti Abbatis eius nominis II. epitaphium inuentum constat, anno Domini MDX. in latere ecclesiae nostrae sinistro, versus septentrionem, in loco communis fratrum sepulturae, non procul ab ara diuae Ursulae, cum pro Joanne Sebrp, confratre, praebendarioque nostro, equite quondam

* In Chronico citizenli p. 1233. edit. supra adductae.

dam, in armis, strenuo, reuerendi domini Fodoci, Abbatis nostri moderni, genitore, in bona senectute recenter tunc defuncto, sepulcrum foderetur, quod quidem epitaphium, ita casu re-
 pertum, continebat, ipsum Eckenbertum, mat-
 torum voluminum, praecipue Augustini & Hieronimi * operum scriptorem originalium fuisse
 egregium, quae quidem opera, manu ipsius, et-
 ganti caractere exarata, in praesens usque
 aeuum nostrum, & venustate & magnitudine
 sua, bibliothecam plurimum exornant. Cogni-
 to Abbate bossaugiensi, qui Augustini librum,
 in membrana, descripsit, ad rem omnino per-
 tinet, quo is vixerit seculo, cognoscere.
 Tamen autem annus, quo Eckbertus Abbatis
 dignitate ornatus fuit, a rerum scriptoribus,
 accurate designari nequit; seculo tamen XII.
 iam adulto eum monasterio praefuisse, omnes
 commemorant. Ipsum vero illum, in quo
 describendo, versor, codicem, in bibliote-
 cae bossaugiensis forulis, olim fuisse repositum,
 verba confirmant, quae folio, si ab ini-
 tio codicis numeraueris, tertio, minio seu ru-
 bro colore, scripta leguntur:

IN

* Hieronymi explanatio- Eckberto scriptae sint, pro
 nes XII. prophetarum, in certo, id ego confirmare,
 bibliotheca portensi repe- haud sustineo.
 riuntur; an vero illas ab

IN. NOMINE. S^CE. ET. INDIVIDUE.
 TRINITATIS. INCIPT. LIBER. S^CI.
 AVRELII. AVGVSTINI. YPPONEN-
 SIS. EPISCOPI. QVI. INTITVLA-
 TVR. DECIVITATE. DEI. XXDU-
 O. VOLVMINA. CONTINENS.
 HIC. ATTINET. S^CE. MARIE.
 DEL. GENITRICI. IN. BVZOWE.

Accidit autem, vt, instituta, per Lutherum, sacrorum emendatione, & facta, post Iulii, Episcopi numburgensis, obitum, in monasterio bossaugiensi, rerum conuersione, Augustini, *de ciuitate Dei, codex, ab Eckberto, in membranam* transcriptus, anno P. C. N. MDLXXIII cum aliis & manuscriptis, & typosetarum formis, expressis libris *, AVGVSTI, glorio-

* Adfert eorum librorum Catalogum Jo. Martin. Schamelius in Chronico portensi Pertuchii, quod cura illius Lipsi. 1739 in 4. denuo editum fuit, & Libro quidem II. c. XII. p. 236.

Sed catalogum istum minus adcurate fuisse compositum, experientia edoctus didici, cum data occasione, bibliothecae portensis formularum cuterem.

gloriosissimi principis electoris Saxoniae, iussu & mandato, in prouincialem scholam portensem, commigraret. Ceterum, memoria etiam dignos existimo, rhythmos, qui, in principio codicis adscripti sunt, & pro illius seculi genio, diram imprecationem, his verbis *, denunciant:

Faucas, o Christe, labori *

Respiciasque pia tibi reddita vota, Maria,

Haec Eckenbertus, spe firmus & hac ope

certus

Stella Maria maris, tibi uouit, quae tuarum

Qui tibi tollit ea, fur, raptor, hic est anathema

Et ni reddat ea, damnatur sorte suprema,

Es

* Imprecationem, quam, omittis scribendi compendii adscriptimus, ab Eckenberto, non esse profectam, nomen Azonis docet, qui Abbas, mortuo iam Eckenberto, boslaugiensi monasterio praefectus fuit. Vid. Langius in Chronico citizenf. p. 1233. it. in Chronico numburgensi, ap. Men-

kenium in Scriptor. rer. germ. T. II. p. 24. ubi haec legimus: *Venerandus valde vir Azzo, Zelator regularis disciplinae eximius, & non minus conuersatione, quam diuinarum scripturarum conditione clarissimus.* Conf. Leuckfeld. l. cit. p. 16. & Schamelius in *Addendis*, ad illam chronologiam p. 63.

Es pater AZZO bonus, in vota, fauendo,

Patronus

Dignus mercede, requiescat perpete sede *

Amen.

* Addi poterit iis, haec imprecationio, quas Jo. Albert. Fabricius L. V. Biblioth. Gr. c. 1. p. 74 sqq. Lilienthal in selectis historico-litterariis, Obseru. I. p. 1 sqq. Jo. Burcard. Menckenius diff. III. p. 23. Gottlob. Henric. Pippingius, in diff. de imprecationibus libris adscriptis Lips. 1711. & C. H. Trotz in notis ad Cap. XXVII. libri Hermann. Hugonis de scribendi origine p. 273. singulari studio collegant. Omnium autem

optime de eiusmodi imprecationibus, recentioribus temporibus, egit Anonymus, qui librum hoc edidit titulo: Historische vnd Moralishe Abhandlung von dem gelehrten Bücherstücke, wie auch von einigen andern, juristischen, politischen, Kunst-Geheimnis - Wissenschafts - Religions - Kriegs - vnd Staats-Flüchen der Heiden vnd Christen, Halle 1757. 28 pp. 144.

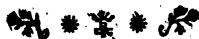
INDEX

Librorum, qui Tomo I & II recensentur.

Littera a. numeris adposita Tom. I indicat.

A.

D e Abano Petri libellus de venenis	919
Aben Esra R. Abrah. F. Meir, Opera a Petro d' Abano in lat. traducta	1423
Abdilazi libellus isagogicus	1421
Accolti Francisc. tractatio latina epistolarum Phalaridis	1268
Adamantii Physionomia gr.	a. 218
Adamsi Patricii Poemata & opuscula	a. 1
Aegeippi historia de bello iudaico lat.	a. 7
Aegidius romanus, vid. Aegid. Columna.	
Aeliani var. historiae gr. 1545	a. 217
Aeschini Oratio contra Ctesiphontem & epistola ad Senatum & populum atheniens. lat. per Leonard. arretinum	a. 262
Aeschyli Tragoediae H. Stephani	771
Aesopi Fabulae gr. & lat. 1567	a. 64
Aesopus moralisatus 1489	a. 62
- graecus per Laur. Vallensem traductus 1500	a. 69
Aesopi Leben vnd Fabeln	a. 71
Agapeti <i>Εκδίσεις κεφαλαιων παραινετικῶν</i>	a. 68
Agricolae Bartholom. <i>Ἄθρησκοποιαι</i>	1139
- Georgii, Opera	750
- Joannis Auslegung deutlicher Spruchwoerter	759
Agrippae H. C. ab Neetesheym Opera	a. 37
	a. 40
Alanus de planctu naturae	827
- Doctrinale altum	829
- liber de poenitentia	1213
Alberti Erasmi, der Barfüsser Mönche Eulenspiegel vnd Alcoran	1232
de Albertinis Francisc. de mirabilibus Romae	a. 23
Alberti Magni, Summa philosophiae naturalis	a. 532
- de arte intelligendi docendi & praedicandi res spirituales & corporales	a. 366
<i>Tom. II.</i>	
Bbb	Alberti

Alberti Magni de Abundantia exemplorum	a. 567
- Mariale	a. 569
Albutii Pauli, Epistola ad Jesuitas	a. 115
Alcheri claraeuallensis, liber de anima & spiritu	871
Alciati Andreae, epistola contra vitam monasticam, & alia	761
Aleandri Hieronymi, explicatio tabulae marmoreae heliaca	a. 441
S. Ambrosii mediolanensis, Expositio S. Lucae	868
- camaldulensis versio latina Diogenis Laertii 1475	798
Ampigolli Antonii, aurea biblia	1107
de Anania Joann. Tr. de Jubileis	1098
de Ancharano Petri, Consilia	a. 646
Andreae Joannis Nouella	a. 81
- Mercuriale	a. 82
- Commentar. in libr. VI. Decretalium	a. 433
- Jo. Valentini, veri christianismi &c. libertas, theologiae encomium, & bonae causae fiducia	1207
- Syntagma de curiositatis pernicie	1208
Andreas Hispanus, vid. Andr. Escobar.	
Andrelini P. Faustii, Epistolae prouerbiales	838
- Carmen de virtutibus moralibus & intellectualibus, & elegiae	839
- Epistola elegiaca, qua Anna Franciae regina Ludouicum maritum post subactos Venetos ad se reuocat	841
Angeli Joannis ab Aichem, astrolabium planum	1421
Animae horrulus	821
S. Annae legenda	a. 192
De S. Annae festiuitate	a. 194
Anthologia epigram. graecor. Brodagi	781
- H. Stephani	783
- Eilh. Lubini	787
- Andr. Riuini	788
Anthologiae epitome Jo. Frisii	779
- Jo. Soteris	790
- Romae 1608	791
- Flexiae 1624	791
Antigoni Carystii, Historiarum mirabil. collectanea	1273
de Antilla Alexandri, super c. tibi qui de rescriptis in VI	1442
Apicius Coelius, de re coquinaria 1503	a. 97
- Apol-	

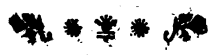

Augustini Antonii, de romanorum gentibus & familiis	a. 444
de legibus & SGris cum notis Fulvii Ursini	a. 445
Ausamentum de concubinariis non absolvendis	a. 183
Azonis summa	a. 580
Repetitiones	1438

B.

Balbani Nicol. vie du Marquis Galeace Caracciolo	a. 606
Balinus Joannes, de bello belgico, & historia Ve pace XII. annorum, & poema de pace belgica	a. 598
de Bandelis Vincentii de Castronouo Tr. de puritate & praerogatiua conceptionis Jesu Christi	a. 197
Banicontii Tr. de appellationibus, & de accusationibus & inquisitionibus	1438
Barbari Hernolai, Oratio ad Federicum & Maximilianum Principes	823
der Barfüßer Mönche Eulenspiegel vnd Alcoran	1232
Barnabei Hieronymi, vita Caesaris Baronii	1156
Baronis Antonii, Triumviratus sanctimoniae. soc. Jesu	1026
de Barz. Benedicti de Plumbino, disputationes duae	a. 641
Basilii Magnus, de studio poetarum & oratorum ex versione Leonard. Bruni	846
Bayii Lazari, Commentar. de vestium generibus	1037
de re nauali, & de vestimentorum & vasculorum generibus	1038
Bebelii Henrici, Triumphus Veneris	963
Liber hymnorum, & alia opuscula	967
Opuscula noua	971
Bedaе venerabilis, histor. ecclæs. gentis Anglorum	a. 339
de Benedictis Benedicti Terti, consilia in materia vltimarum voluntatum	1436
Benedicti Joannis Baptist. Speculationum mathematicarum & physicarum liber	a. 608
Benzonis Hieronymi. nouae noui orbis historiae	a. 57
S. Bernardi claraeuallensis, Epistolae	877
Opuscula	878
Tract. de planctu Mariae	a. 474
Flores ex operibus excerpti	879
Bernardi Syluestris, Epistola ad Raymundum in sermonem reutonicum a Nicol. de Wyla conuersa	1074
Beroaldi Philipp. Commentarius in Ciceronis Quaestiones tusculanas	a. 255
Beroaldi	

Bersaldi Declamatio ebriof, aleatoris, fcoetoris	883
- Declamatio philofophi, medici, oratoris	885
- Verſio lat. nouellae Boccacii de Tito rom. Giſſippo- que athenienſi.	887
Befelmeieri Sebaſtian. Obſidionis Magdeburgi deſcriptio	a. 609
Betuleii Xyſti, Concordantiae graece Noui Teſt.	a. 154
Beyerlinck Laurent. Magnum theatrum vitae humanae	1209
Biblia V. & N. Teſt. graeca 1597	a. 137
- lat. vulgata; cum gloſſa ordinaria & interlineari ſ. 1.	
& a.	a. 139
- lat. vulgata 1491	78
- lat. vulgata cum concordantiis 1512	a. 141
- lat. vulgata 1550	a. 144
Binhard Joh. thuringiſche Chronik	a. 298
Bloudi Flauii, Opera	a. 332
Boccacii Joan. de caſibus virorum illuſtr. libri VIII	a. 439
- mythica hiſtoria de Tito rom. Giſſippoque athenienſi.	887
- Nouella de Guiſcardo & Sigifmundo, a Nicol. de Wyla, in ſermonib. teutonice conuerſa.	1005
Boceri Joan. Carmini de origine & rebus geſtis regum Daniae	a. 283
Boethius de Conſolatione philoſophiae cum Commentar. Thom. de Aquino 1486	a. 244
- - - 1491	a. 246
- ſuo commentario 1513	a. 247
- de diſciplina ſcholarium 1489	a. 250
Bogani Zachariae, Homerus ſp. latin.	a. 430
Bolſardi Jani Jacob. Bibliotheca chalcographica cum con- ſtituation.	a. 400
Bollani Dominici, Tr. de conceptione virginis Mariae	a. 301
Bonacurſi Orationes de vera nobilitate	a. 404
- a Nicol. de Wyla in ſermonem teutonic con- uerſae	1080
S. Bonauenturae Tractatus	a. 215
- Opuscula parua	a. 219
Bonciarri Marc. Anton. Epistolae	a. 413
Bonicontius , vid. Banicontius.	
Bonifacii IIX. liber VI. Decretal. cum Commentar. Jo. An- dreae	a. 143
Brant Sebaſtian. Explicationes omnium titularum iuris	a. 363
- geteutfchter Gato	a. 379

a Breydenbach Bernard. itinerarium	a. 48
Britannicarum rerum scriptores	a. 337
Britonis Guillelm. Philippidos L. XII	a. 345
Broweri Christoph. Annales & antiquitates trevirenses	a. 466
Brunneri Leonhard. Biblische Concordanz	a. 157
S. Brunonis carthusiensis. Opera	a. 304
Bruni Leonardi. Tract. de studiis litterarum.	842
- Versio lat. Basilii M. de studio poetarum & oratorum	846
Bruni Ludouici gratulatio poetica de regis romanor. coronatione	823
Bruschi Bernardi. de duo Carolo Borromaeo Virgilio-cento	1348
Bucefi Martini. metaphrasis in Epistolam Pauli ad Roman.	a. 355
- Praelectiones in Epistolam Pauli ad Ephesios	a. 356
- Versio latina enarrationum M. Lutheri in epistolas Petri & Iudas	1230
Buchanani Georg. Historia scocica. & dialog. de iure regni apud Scotos	a. 351
Budaei Guilielm. Annotae. in XXIII. Pandect. libros	a. 375
- de Ase & partibus eius libri V	a. 376
- Commentarii linguae graecae	a. 379
Guldm Bull. Caroli III.	a. 425
Burgensis Paulus. vid. Pauli. de Sancta Maria.	
de Butrio Antonii Consilia	a. 77
- Lectura a tit. de translat. Praelator. usque ad tit. de officio delegatorum	1431
- Lectura super titulis super quibus Abbas panormitanus non scripsit	1434
Byzantinae historiae scriptores latin.	a. 38
C.	
de Cacchupis Jo. Baptist. de modo studendi in veroque iure	a. 364
Caelestini V. Pontificis vita	a. 210
Caesar C. Jul. cum commentar. Henr. Glareani	1538
- Plantin. 1570	a. 448
- Plantin. 1570	a. 451
Caesarii quaestiones theologicae & philosoph.	a. 301
Calderini Joan. Ambidexterium	a. 83
- Tr. de interditiis	1438
- Repetitiones	1441
Calde	

Calderini Gaspar. Repetitio de poenit. & remiss.	1442
Callimachus H. Stephani	a. 234
Callimachi Philipp. Oratio de bello Turcis inferendo, & historia de his quae a Venetis tentata sunt Persis ac Tartaris contra Turcos mouendis	a. 463
Camdeni Guil. Annales rer. anglic.	a. 349
Camerarii Joachim. Commentar. in Ciceronis quaest. tusculan. libros V	a. 382
- - - in reliquos III. tuscul. quaest. libros	a. 384
- - Commentarii vtriusque linguae	a. 385
- - Narratio de H. Eobano Hessō	a. 386
- - de Ostentis libri II	a. 392
- - Commentat. explicat. tragoediarum Sophoclis	a. 392
- - Historia Jesu Christi	a. 393
- - de graecis latinisque &c. numerorum notis	a. 393
- - Conuersa ex Thucydidis historia	a. 396
- - Commentat. non esse ex euentis de consiliis actionibusque hominum pronuntiandum	a. 396
- - Scholion de Congiario	a. 396
- - Epistolarum familiar. libri VI	a. 397
- - Politicorum & oeconomic. Aristotel. interpret. & explicat.	a. 398
- - <i>συμμετῶν προβλημάτων</i> Decuriae XXI	a. 400
- - Versio lat. Onofandri de re militari	a. 401
- - Querela Lutheri seu somnium	1227
Camertis Joann. Index plinianus	a. 118
Campezzii Joann. Tr. de dote	a. 437
Canensii Michael. Vita Paulli II. Pontif.	1167
Canones poenitentiales	a. 314
Capellarii Michael. Christianas	1027
de Capistranis Joannis Tr. de cupiditate	a. 310
Capitonis Wolsfg. Fabricii Enarrationes in prophetam Habakuk	a. 353
Capotii Primi Oratio metrica	a. 18
Capra Benedictus Tertius de Benedictis, vid. Benedict. Tert. de Benedictis.	
la vie du Marquis Galeace Caracciolo	a. 606
Cardani Hieron. Metoposcopia	a. 43
- - de propria vita liber.	a. 45
Cardinalis alexandrianus, vid. Joannes Antonius de Sancto-georgio.	
Cardinalis Hadrianus, vid. Hadr. de Castello.	
Carleri Angeli Summa de casibus conscientiae	a. 573

Casae Joan. Galateus & libellus de officiis inter potentiores & tenuiores amicos	a. 471
Casellii Joan. Opus epistolicum	a. 415
Cassiodorus de anima	a. 418
Cassius Dio, vid. Dio Cassius.	
Cassii Iatrosophistae προβλήματα	a. 413
de Castello Hædrian. de vera philosophia	1192
Catalogus Doctorum Vormatiæ præsentium	a. 281
Catalogus platonicus	a. 361
Cato M. de re rustica	1336. 1338
Cato de moribus durch Sebast. Brande geteutschet	a. 370
Catullus Aldi	a. 487
Celtis Conradi de vita & moribus Germaniæ carmen	1386
Chalcocondylæ Laonici, historia turcica lat.	a. 323. 326
Champerii Symphoriani, liber de quadruplici vita & alia opuscula	a. 652
Choniatae Nicet. Acominat. historia lat.	a. 321
Les grandes Chroniques de France	1411
Chrysoctomi Joannis, Homiliae in Joannem	a. 91
Chytraei David. verschiedene Nachrichten von der christlichen Kirchen Zustand in Græchenland, Asia, Africa &c.	a. 294
Chytraei Nathanael. versio latina libell. Jo. Casae de morum honestate & elegantia	a. 471
Ciampini Joan. Examen libri pontificalis & Catalogus Bibliothecar. apostolic. sedis	a. 522
- Parergon ad examen libri pontificalis	a. 526
- de perpetuo azymorum usu in ecclesia latina	a. 527
Ciceronis quaestiones tuscul. cum Commentar. Phil. Berroaldi 1502	a. 255
- quaestiones tuscul. 1510	a. 256
- Officia 1507	a. 258
- Opera moral. cum variis commentariis	a. 258
- Scripta rhetorica cum commentar. Omniboni Leonici 1476	a. 262
- Rhetorica ad Herennium 1504	a. 263
- Orationes 1499	a. 265
- Orationes in Verrem 1499	a. 266
- Epistolæ ad Articum, Brutum & Qu. fratrem Juntia 1571	a. 266
- Epistolæ ad familiares cum commentar. varior. 1589	a. 267
- *Opera cælia Dion. Lambini 1569	a. 269

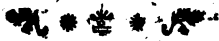
Crusii Martini, Annales sueuici	a. 593
Cyropalates, vid. Georg. Codinus.	1
Cuspiniani Joan. de Caesariibus atque Imperatoribus rom.	
Opus	a. 584
Opera	a. 588
Cypriani Caecil. Libri & epistolae l. l. & a.	a. 626
Opera 1520	a. 626
Cyprii Georg. prouerbia	1330

D.

Danck Joannis, Commentar. in Abdilazi libellum isagogicum	1421
Demetrii pepagomeni liber de cura canum	a. 427
Demosthenis Oratio in Aeschinem pro Cresiphonte per Leonard. Aretinum lat. versa	a. 262
Dionis Cassii histor. rom. gr. Rob. Steph.	1310
- - - gr. & lat. H. Steph.	1314
Diodorus siculus ex versione lat. Poggii	1297
- - - gr. Henr. Stephani	1300
Diogenes laertius e versione lat. Ambrosii camaldulensis & recognit. Bened. Brognoli	1475 793
- gr. & lat. Henr. Stephani	799
Joan. Pearson.	802
Dionysii halicarnassens. antiquitat. roman. gr. Rob. Stephani	1304
Scripta rhetorica gr. Rob. Stephani	1307
Dioscorides gr. Aldi	895
1529	897
Domenichi Ludouic. Traduzione di Xenofonte	1293
Donzellinus Hieronym. vid. Eudoxus Philalethes.	
Dracontii Hexaemeron Andr. Riuiini	1408

E.

de Eberhausen Joan. Lectura & expositio in Joan. de Auerbach Processum iuris	1451
Eccardi Predigten	1089
Ederi Georgii, Orationes	1246
Egidii Guillerm. lib. super caelestium motuum indagacione sine calculo	1420
Epistola puellae romanae	a. 21
Erasmi Desider. roterodam. de duplici copia verborum commentarii	742
	Erasmi

Basini Desider. roterodam. de octo orationis partium con- structione libellus.	744
de Escobar Andreae, Modus confitendi, canones poeniten- tiales & alia opuscula	a. 583
Euangelistae quatuor deutsch	a. 150
Euangelistarum rationarium	a. 27
Eugenii toletani poemata Andr. Rivini	1401
Eunapius gr. & lat. Plantin.	a. 228
Eusebius de praeparat. euangelic. a Georg. Trapezuntio in lat. sermonem traductus	a. 632
Eustathius de Ismenes & Ismeniae amoribus gr. & lat.	a. 230

F.

Fabri Joannis episcopi viennens. Opus contra Lutherum	1215
Fabri Joan. de Werdea, Tr. de mediis quibus ad bestiam vitam perveniri poterit	1205
Fabri Joannis, Commentarius in Fulvii Ursini imagines illustrium	1044
Fabricii Joannis, poemata	1043
Fabularum variarum collectio	a. 72
Falconiae Probae, Centones.	1244
Fastidii Britonis lib. de vita christiana	871
Feminarum novem illustrium carmina, Planina.	a. 239
Festi Sext. Pomp. Fragment. de verborum significatione cum schedis Festi fragmenta detractis, & Fulvii Ursini notis	1397
Ficini Marfil: Epistolae	a. 408
- de religione christiana & fidei pietate	1204
- lat. versio Xenocratis de morte	1204
- epistola de officiis	1360
Flores ex operibus S. Bernardi excerpti	879
Florus f. l. & a.	1387
-	1907
-	a. 273
Folengus Hieronym. sive Theophilus	1181
Formularium advocatorum & procuratorum rom. curiae & regii parlamenti	1454
Fortunati Venant. Honor. Clementiani, Carmen de resur- rectione dominica	866
Fricii Andreae, de republica emendanda libri V. Orationes, & epistolae	a. 520
- Sylvae quatuor	a. 524
Friedrichs Kayfer Reformation	a. 436

de Frimarja Henrici, Praeceptorium	1356
Proussardi Joannis, Historiarum Epitome	a. 342
Fulgentii-ruspensis Opera	1409
Faligatti Jacobi, vita Roberti Bellarmini	1148. 1154

G.

Gabriae Fabulae gr.	a. 68
Galeomyomachia gr.	a. 69
Galfredus de origine & rebus gestis regum Britanniae	a. 337
Gassari Martini, Oratio de Christi ad mortem pro genere humano scissione	a. 394
de Gazalupis vid. Jo. Baptist. de Caccialupis.	
Gennadius massiliens. de vitis illustribus	a. 623
de Sancto Georgie Joan. Anton. Commentarius super decreto	1433
Gianerassii Nicol. Paschenii, Haliutica	1020
Autumni surrentini	1022
Gildae Sapientis, epistola de excidio Britanniae	a. 338
Glareani Henric. Commentar. in C. Jul. Caesarem	a. 448
Gnomologici auctores graeci Adr. Turnebi.	a. 227
Gobii Joannis, iunioris, scala caeli	817
Goerini Arnoldi, Passio S. Mauricii & sociorum carmine heroico	928
Goldmanni Nicol. Tr. de Stylometris	1424
Goulet Robert. Tetramonon, & Compendium de saeculibus mundi	a. 618
de Comitibus Gouriae Conspiratione narratio	a. 129
Graspaldi Franc. Marii Dictionar. de partibus aedium	1948
Gregorae Nicephori historia gr. & lat.	a. 326
lat.	a. 323
Gregorii Magni Homiliae super euangel.	a. 94
Gresemundi Theodoric. Dialogus in defensionem septem liberalium artium	a. 453
Grünpeckh Josephi, speculum naturalis, caelestis, & propheticae visionis	834
Guldin Bull. Caroli III	a. 436

H.

de Hassia Henrici, Vocabularius biblicus	1109
Hegesippus vid. Aegesippus.	
Hegii Alexandri, Dialogi & alia opuscula	1194
Heigerlinus Joan. vid. Jo. Faber episc. viennens.	
Hen-	

Henrici squilonipolens. Cithara sophialis	957
ex Heraclide de rebus publicis commentar. gr.	a. 218
Herodotus lat. Henr. Stephani	1275
gr. Henr. Stephani	1278
Hesiodus cum scholiis gr. 1537	a. 225
Hessi Hel. Eobani Epistolae ad Camerarium	a. 386
S. Hieronymi lib. de viris illustribus	a. 623
vitae patrum aegyptior.	1140
S. Hilarii Opera 1510	a. 636
Hippocratis iusiurandum gr.	a. 69
Hirtzwigii Henr. Lutherus drama	1218
Historia 11000. virginum	a. 204
Homeri, Batrachomyomachia gr.	a. 68
Ilias per Pindarum thebapum in latinum traducta	930
Hondrius Joann. vid. Jo. Honorius Crispus.	
Horatii carminum Libri III. 1498	1350
de arte poetica	1351
Opera cum Commentar. Mancinelli & Badii	
1511	1352
Hortulus animae	821
Hucbaldi Carmen de laude caluorum	932
Hungeri Wolfgang. Adnotationes in Joan. Cuspiniani de	
Imperat. rom. Opus	a. 584. 588
ab Hutten Vlrici Arminius dialogus	1383
Julius dialogus	1383
Hygini C. Jul. Astronomicum	a. 215

I.

Jesuicas singulares SS. pontificiae maiestatis hoc tempore	
vindices falso & frustra negare Papam Johannem IX. fuisse	
mulierem	1235
Introductorium elementale in ideoma graecanicum	748
Joannicii Arabis, Isagoge ad Tegni Galeni	a. 429
Josephi Judaei Opera lat.	a. 611
Midori Soliloquia	1183
Mocratis ad Daemonicum Oratio praecipua a Symph.	
Champerio lat. versa	a. 656
Julius Dialogus	1383
Justinus 1507	a. 274
1514	a. 274
Juuenalis 1529	768
Juvena-	

Juvenalis cum Commentar. Domitij Calpetini, Georg. Me-
 rulae, & Georg. Vallae f. an. 1377

K.

Keyfersbergii epistola de modo praedicandi passionem do- mini	a. 473
de Kircher Joan. Tragicocomoedia de iherosolimitana pro- fectione Ducis pomeriani	a. 456
- - Dialogus de S. R. I. rebus	a. 458
Koebelii Jacobi Rechenbuchlin	a. 293
- - Continuatio chronici steinwoeweliani	a. 287
Koelner Joann. vid Jo. Coelner.	
Kyerslach Petri, Passio Christi e quatuor euangelistis	a. 474

L.

Lactantius 1510	850
- - 1521	854
- - 1532	856
- - 1563	856
- - 1570	858
- - 1650	863
- - de officio dei 1506	865
- - carmen de resurrect. dominic.	866
Laeti Pomponii libellus de magistratibus, sacerdotiis, & le- gibus Romanor.	a. 712
de Langenstein Henric. vid. Henric. de Hassia.	
Lauritij Olavi, Syntagma theologicum	1238
a S. Laurentio Richardi Opus de laudibus beatæ virginis	a. 570
Lazarelli Ludouici versio lat. definitionum Asclepii	a. 653
Legenda S. Annae	a. 192
Lucani M. Annaei Pharsalia cum Joann. Sulpicii Commen- tar. 1509	1363
- - - - - cum Petri de Ponte caeci bru- genis Commentar. 1512	1366
Lucae Franc. Commentarius in quatuor euangelia	a. 359
Lucretius de rer. natura Ald. 1500	a. 99
Lutheri Mart. Narrationes lit epistolas D. Petri duas & Ju- dae vnam	1230
- - Sermones aliquot latinitate donati	1231
- - Querela seu somnium	1227
de Lyra Nicolai Postilla super quatuor euangelistas	731
de Lyra	

de Lyra Moralia super totam bibliam	735
- - Praeceptorium & alia opuscula	1255
Lyricorum poetarum carmina Plantin.	a. 239

M.

Macer de virtutibus herbarum	a. 102
Mahumeris epistolae	a. 188
Maioragii Marc. Anton. Commentar. in artem rhetoricam Aristotelis	a. 544
Malleoli Felicis, dialogus contra validos mendicantes, & de beghardis lollhardisque in sermone teutonico: a Nicol. de Wyla vers.	1074
Malleus maleficarum	1453
Mancinelli Antonii, Opera	a. 690
- - lima Laurent. Vallensis	a. 705
Mantuan Baptista, Carmen de Maximiliano Caesare, Lu- dovico rege Francorum ac Venetis	841
- - Carmen de morte contemnenda	945
- - Parthenices I liber I	946
- - Bucolica, & alia	947
- - de patientia	953
Manuale parochialium sacerdotum	a. 474
De S. Mariae immaculata conceptione	a. 194
de S. Maria Paulli, Scrutinium scripturarum	737
Mariani Christoph. Coniuium euangelicum	a. 109
Martini braccarensis opuscula quaedam moralia	1359
- - liber de moribus humanae vitae.	1360
Martini Nicolai, Lutherus triumphans	1225
Masenii Jacobi, Annales & antiquitates treuirenses	a. 466
Matheoli Tract. de augenda memoria	1264
Mauburni Joannis, Rosetum exercitiorum spiritualium	1100
Mela Pomponius	a. 127
Melampodis Tr. de naevis corporis gr.	a. 218
- - gr. & lat.	a. 43
- - diuinatio ex palpitationibus gr.	a. 218
Mensa philosophica	814
de Milis Joan. Repertorium iuris	1447, 1448
Minutoli Traduction de la vie du Marquis Galeace Carac- ciold	a. 606
Mirandulani Joan. Pici, Opera	a. 676
de Montemagno Bonacursi, vid. Bonacursus.	
de Monteregio Joannis, disputationes contra cremonensia in planetarum theoricis delectamenta	1419
	Muren-

Murenſis monaſterii Origines	a. 603
Murneri Thomae vtriuſque iuris tituli, & regulae in ale- manicum traducti eloquium	a. 367
de Murone Petri, vita	a. 210
Mulaei carmen de Hero & Leandro gr. & lat.	a. 68

N.

Naogeorgi Thom. Agricultura ſacra	1008
Narratio de Conſpiratione Comitis Gouriae	a. 129
Nemii Joann. Vlularum ſpeculum	1017
Neubricenſis Guil. rerum anglicar. libri V	a. 342
Nicols Guil. de litteris inuentis libri VI	1031
Noldii Chriſtian. Concordantiae particularum Ebraeo-chal- daicarum	1266

O.

Obſequens Julius, de prodigiis	a. 388
Onoſander de re militari a Joach. Camerario in lat. ſermo- nem coherſ.	a. 401
de Oriano Lanfranchi, Tr. de arbitris	1431
S. Orientii verſus commonitorii edit. A. Riuiini	1404
Laurentii Ramirez de Prado	1406
Origenſis Homiliae	a. 94
Oroſii Pauli. Hiftoriae libri VII. 1500	a. 276
Ouidius de arte amandi & de rem. amor. 1471	a. 476
• • de arte amandi 1498	a. 477
• • Faſtorum libri 1512	a. 478
• • Metamorphoſ. libri cum enarrationibus Raphael. Re- gii 1501	a. 479
• • • • • 1505	a. 483
• • Metamorphoſis Aldi	a. 485
Ouidio-Centones	1344

P.

Palaemonis Q. Rhemn. Fannii Carmen de ponderibus & menſuris	a. 108
Palladius de re ruſtica	1336. 1338
Panormitanus Abbas, vid. Nicol. de Tudefco.	
Parochialium ſacerdotum manuale	a. 474
Parrunt vitae	1146
Paullini Pontii, carmen de chriſtiana pietate	a. 493
Pepa-	

Pepagomenus Demetr. vid. Demetr. Pepagomenus.	
Persii Aul. Flacci, Satyrae cum comment. Jo. Britannici	
1492	1371
• • Satyrae s. l. & a.	1374
• • • 1516	1375
Petrarchae Francisc. Epistola de officio & virtutib. Imperatoris	a 401
• • • de remediis vtriusque fortunae libell. a Nicol. de Wyla teuton. versus	1000
• Petra sancta Siluestr. versio latin. vitae Roberti Bellarmini a Jacob. Fuligatto conscript.	1143. 1154
Petrucii Frider. Consilia & quaestiones	a. 650
• • • Quaestiones XL. super materia permutationum beneficiorum	1438
Pfeffer Joannis, Directorium sacerdotale	1094
• • • Tr. de indulgentiis	1096
Pfefferkorn Joann. de iudaica confessione	1186
Phaëdon philosophus, vid. Demetrius Pepagomen.	
Phalaridis epistolae per Franc. arretinum traductae	1268
Philastrius Eudoxi, apologia aduersus calumnias Euandros philactis	910
Phile de proprietate animal. cum versione latia. Gregor. Bersmanni	904
Philesi Franc. Epistolae breuiores	a. 410
Philonis iudaei, Opera gr. Adr. Turnebi	a. 610
Phytii electa e Procli chrestomathia grammatica	764
Piccolominei Dominici, Oratio de laude liberalium disciplinar.	848
Pictorii Ludou. Bigi, Opuscula christiana	a. 493
Pindari thebani, traductio latina Iliadis Homeri	930
Platonicus catalogus	a. 361
Plautus recognitus per Phil. Beroaldum 1503	1332
Plinii Historia naturalis 1481	a. 113
de Plumbino Benedict. vid. Benedict. de Bartis	
Poggii Bracciolini, Opera	a. 681
• • • Facetiae	a. 688
• • • versio lat. Diostoti Siculi	1297
• • • Epistola ad Cosmum de Medicis, a Nicol. de Wyla in sermon. teuton. conuersa	1071
• • • Historia disceptatiua prima ab eodem versa	1072
• • • Disceptatio inter Poggium, Nicolaum Nicolai, & Carolum arretinum ab eodem versa	1073
Tom. II.	Gce
	Poggii

Poggii Bracciolini, Epistola de supplicio Hieronymi, praegensis ab eodem versa	1077
versio latin. asini aurei Luciani, ab eodem	
in sermone teutonic. translata	1079
Oratio in Cardinalium collegio habita cum	
Nicolaus V. pontifex esset electus, ab eodem versa	1083
Polae Francisc. Ouidio- & Virgilio- Centones	1348
Potemonis Physiognomia gr.	2. 218
Politiani Angeli, epistolae laconicae	2. 211
Opem.	2. 666
Pontani Georg. Barthold. Scanderbegus	2. 461
de Ponte Petri, Carmen de abitu & reditu pacis	841
Commentar. in Lucanum	1366
Porti Francisc. Commentarii in Pindarum	1330
Praepositus S. Ambrosii Mediolan. vid. Jo. Anton. de Sancto Georgio.	
Practorii Martini, Poema de principatu salubriter administrando	994
Probi Valerii, Opuscula	2. 718
e Procli chrestomathia grammatic. graec. electa	764
Propertius Aldi	2. 487
die Propheten deutsch durch Marth. Lutherum 1544	2. 149
Prosperi de Regio, quaestio de sensibus interioribus	2. 445
Puellae romanae epistola	2. 28
Purbachii Georg. theoric. mot. Planetar.	1409
Puteani Erycii, de Cometa paradoxologia	1245
Byladae Vocabularium	2. 697
Adnotationes in Alexandr. de Villa Dei	2. 698
Carmen scholasticum	2. 699
Genealogia Deorum	2. 703
Pythagoricorum philosophorum fragmenta gr. & lat. Henr. Stephani	795

Q.

Querela Martini Lutheri, seu somnium	227
Quirini Angeli Mariae R. E. Cardinal. Vita	1163
Vindiciae Pauli II. aduersus Placitum abbasque obtretractores	1167
Specimen variae litteraturae brixientis	1178
nouis editio, scholasticae histor. P. Cameronis	164
Rako-	

R.

Rakocii Martini, Carmen de partibus reipubl. & causa imitationum regnorum imperiorumque	987
Rampogollus, Rampigollus, de Rampelogs Anton. vid. Anton. Ampigollus.	
Rami Petri, Oratio pro philosophica academiae parisiens. disciplina	a. 505
Oratio, initio professionis anno 1551. habita	a. 509
Praelectiones in Virgilii bucolica & georgica	952
Racionarium evangelistarum	a. 25
Raucannae Petrus, vid. Petrus Rauennae.	
Regimen sanitatis, cum commentar. Arnaldi de Villanova	945
Rhomanni Laurent. Petestina	995
Roilles Claudii, Poemata	996
Romanae puellae epistola	a. 21
Rosardi Petri, Exhortatio ad pacem a Francisc. Thorio. lat. versibus expressa	1003
de Rosellia Roselli, super autent. ingradi c. de sacrosanct. eccles.	1438
Rubeni Philippi, vita, Carmina, orationes, & epistolae	a. 36
Rugi Ephesii, libri in latinum sermonem conuersi	a. 420
Rüdingeri Efromi, Paraphrasis Psalmorum	a. 12
Rusticae rei scriptores Aldi	1335
	1338

S.

Sabadinus Franc. vid. Franc. Zabarella.	
Sabellici M. Anton. Opera	1049
Enneades	1055
Exemplorum libri X.	1066
de troici iuuentoribus comment.	1246
de Sabunde Raimundi Theologia naturalis	1180
Sacerdotum parochialium manuale	a. 474
de Sacrobosco. Georgii, Opus sphaericum	1419
Salernitanæ scholæ præcepta cum Arnaldi de Villanova commentar.	944
Sallustius de Confiruatione Carilinae 1513	1240
de Saxonia Joan. vid. Joan. Danck.	
Sbrullii Ricardi, Extemporale ad Christophos. Scheurlum	a. 279

Scala caeli	87
Scoti Michaelis Expositio in Joan. de Sacrosancta Sphaera	1420
Scribanii Caroli ludus in seculi amorem	1348
Sedulii exhortatorium ad fideles 1503	1402
Seidelii Paull. Historia Martin. Lutheri	1217
Seldenii Joannis Mare clausum	1261
Jus naturae & gentium juxta disciplinam Hebraeorum	1262
Senecae L. Ann. Opera 1492	1356
liber de moribus vitae humanae 1502	1360
Senecae Tragoediae cum Gallii Bernardini Marmitae Com- mentariis 1492	1361
de Senis Fridericus, vid. Frideric. Petruccius.	
Sereni Quint. Sammonic. praecipua medica	a. 106
Serrani Joan. Metaphrasis aliquot psalmorum graeca & pre- cationes graeco-latinae	727
Sibuti Georgii, Silvula in Albiortin illustrata	982
Simocati Theophylasti Dialogus	a. 423
Sixti philosophi enchiridion a Symphor. Chasperio latino versum	a. 657
Sodalitii literarii apud Marburgam aliquot cachinni super quodam duorum lipsiensium poetarum in Lutherum scri- pto libello effusi	974
de Solerio Arnaldi, Repetitio super c. si pater filium de te- stamento in sexto	1438
Solinus de mirabilibus mundi 1492	a. 121
	1376
Sophocles H. Stephani	776
Speculum peccatoris	871
Stehaowel Henric. Beschreibung einer Chronick	a. 287.
	1234
Strabo de situ Orbis Ae. 1510	a. 123
de Strada Jacobi Epitome Theauri antiquitatum	1046
Sylvio Anton. chilis de triumphali Ludouici XII. in Ve- neros victoria	841
Sylvii Aepese Opus. de duobus amantibus, & de remedio amoris, cum epistola retractatoria	839
a Nicol. de Wyla in fer- mon. teutonic. conuers.	1067. 1070
Epistola ad Sigismundum Austriae archiducem ab eo- dem teutonic. versa	1076
	Sylvii

**Sylli Aeneas Epistola ad Praecipium de Rabensia et eodem
 theutonic. verba** 1077

T.

Taciti Cornel. Germania	1181
Tauleri Joann. Predigten	1081
Terentius cum commentar. Guid. Juenalis & Jodoci Radii	1596
Testament das alte M. Lutheri 1524	a. 148
das neue M. Lutheri 1579	a. 149
novum graecum Brylinger. 1651	727
lyriacum Widmanstadii	224
saxonicum 1562	737
Theodulus cum commentario	a. 497
Theophrasti characteres cum interpret. lat. Bilibald. Pirck- heimeri	1126
Therentii Vulgaria in theutonicam linguam traducta	1451
Thorii Franc. lat. versio exhortationis P. Konfardi ad pacem	1008
Thucydides gr. & lat. Henr. Stephani	1187
Thylefii Anton. libellus de coloribus	1138
Tibullus Aldi	1097
Tockleri Conradi Commentar. ad veterum architecturam communis	1414
Tortellii Joan. Orthographia	1075
Tractatus Procuratoris	a. 640
Trapezuntii Georg. Dialectica	1129
Trichemius Joan. de immaculata conceptione Mariae, & de festinitate S. Annae	1136
de Tydesco Nicolai Lectura super primo decretal.	1437
de Turrecremata Joan. Expositiones in Psalterium	1117
Quaestiones euangelior. una de tempore quam de san- ctis	1117
Meditationes	1119

V.

Valerius Maxim. cum Oliverii arizignasensis Commentaribus 1500	1101
cum varior. commentariis 1551	1107
Aldi 1514	1151
Vallae Georg. lima in Tortellii tract. de orthographia	718

Vallis Eurent. Prædictio lac. Aefopi	a. 69
Elegantiae, & de pronomine sui	a. 705
cum inuectiua in errores	a. 709
Antonii raudensis, & de libero arbitrio	a. 709
de Vanckel Jo. Koelner, vid. Jo. Coelner,	
Vatro M. Terent. de re rustica	1336. 1338
Vegerij Publ. Mulomedicina	906
Vegil Maffel Philofophicus	1239
Vergilii Polydori de prodigiis libri III	a. 388
Proverbiorum liberſus	1241
de inuentoribus rerum L. III	1244
Victorii Petri, Commentar. in lib. Ariftotelis de optimo	
& ciuitatis ſtatu	a. 548
Virgilio P. Maronis Opera 1507	1340
Paul. Manucii	1341
Bucolica & georgica P. Rami prælectionibus expoſita	1342
Opuscula ſuæ. Appendix 1509	1344
Centones varior. auctorum	1344
Virgilius ſalzburgenſis, vid. Virgil. Wellendoerfer.	
Virginum 1100. hiftoria	a. 204
Vitallii Lud. Pont. hiftoria britannica	a. 338
Vitepatrum	1140
Virtutius Jo. Sulpici	1364
de Arimaria Henr. vid. Henric. de Frimaria.	
Vitius Fuluius, de Romanor. gentibus & familiis	a. 448
W.	
Wellendoerfer Virgilii, Heptalogium	107
Wimpfelingii Jacob. de integritate libellus	a. 167
eiusd. libri declaratio apologetica	a. 171
Breuſatio ad futuram II	a. 175
Apologia pro republ. chriſtiana	a. 177
Oratio de Spiritu S.	a. 179
- - Adoleſcentia	a. 180
- - Elegantiarum medulla	a. 181
- - Iſidoneus germanicus	a. 182
Wampina Conrad. de actu, progreſſu & fructu S. Theolo-	
logiae	1190
Witrekindi Herman. Tract. contra Jeſuitas de Joanne IX.	
papa, muliere	1233
von Wyle Nicolai Translationes, oder Tütſchungen	1005
Xeno-	

X.

Xenocratis dialog. de morte, a Marfil, Ficino lat. versus	1204
Xenophon gr. & lat. Henr. Stephani	1288
Xenofonte tradotto per Ludouic. Domenichi	1292
Xiphilini e Dionis libris epitome, gr. & lat. H. Stephani	1321

Y.

de Ysabellis Jacob. Philip. artificiosa memoria a. 39

Z.

Zabarellae Franc. Repetitio c. vt animarum de constitut. lib. VI	1442
Zachariae Abbatis, elegia ad Venetos, de dominio eorum, breui diruendo	841
Zanitini Hieron. disputatio de re testamentaria	a. 542
Ziegleri Hieron. Versio latina libror. Boccacii de casibus virov. illustr.	a. 439
Zonaræ Joann. Annales lat.	a. 318

